הסתדרות
צעירי מזרחי
טורונטו, קנדה
Tzirei Mizrachi
TORONTO. ONT.

PUBLIC LIBRARY, TORONTO

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/chosenzionistsoc0001drns

התאחדות
מזרחי
קנדה
Zirei
TORONTO

געקליבענע ציוניסטיש-
סאָציאַליסטישע שריפטען

פון

ד״ר נחמן סירקין

געקליבענע
ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע
שריפטען

פון

דר. נחמן סירקין

ערשטער באַנד

ארויסגעגעבען פון דעם צענטראלען קאָמיטעט פון
דער אידיש - סאָציאַליסטישער ארבייטער פארטיי
פועלי - ציון פון אמעריקא

SELECTED WRITINGS OF DR. N. SYRKIN
Published by Central Committee Poale Zion
133 Second Avenue, New York, N. Y.

תרפ״ה 1925

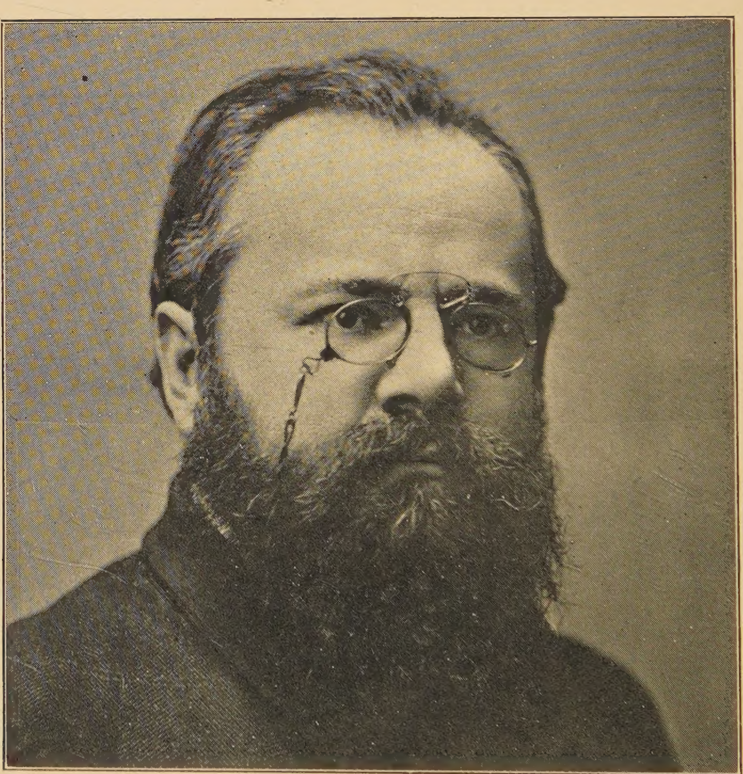

ד"ר נחמן סירקין
(אין יאָר 1908)

Copyright, 1925
by
MASHA SYRKIN
New York

PINSKI-MASSEL PRESS, Inc.
446
84 Bowery, New York, N. Y.

פון די ארויסגעבער

די פאַרליגענדע צוויי בענדער ענטהאַלטען בלויז א טייל פון די שריפטען, מיט וועלכע אונזער גרויסער חבר האָט אין משך פון דרייסיג יאָר באַרייכערט דעם אידיש־נאַציאָנאַלען און ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען געדאַנק.

עס איז אונזער הייסער וואונש — און מיר האָפען, אז די נאָענטע צוקונפט וועט אונז געבען די מעגליכקייט אים צו ערפילען — ארויסצוגעבען אַלץ, וואָס דר. נחמן סירקין האָט געשריבען אין אידיש, העברעאיש, רוסיש, דייטש און פראנצויזיש. דערווייל מוזען מיר זיך באַנוגענען מיט די שריפּ־טען, וועלכע באַהאַנדלען די מער אלגעמיינע פראַגען פון נאַציאָנאַליזם און ציוניזם, און וועלכע זיינען ערשינען אין דער אידישער שפראַך, — מיט דעם צוגאָב פון אייניגע, וואָס זיינען געווען געשריבען אין דייטש און אין רוסיש, און וועלכע מיר האַלטען פאַר גרונדלייגענד אין חבר סירקין׳ס פילאָזאָפיע בכלל און אין זיין טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם בפרט.

דאָס זיינען: דער לעצטער, רעזומירענדער קאַפּיטעל פון זיין דייטש בוך, וואָס איז ארויס אין 1896, אונטער דעם נאָמען, „געשיכטס־פילאָזאָפישע באַטראַכטונגען״; זיין בוך (מיט דער אויסנאַמע פון דעם איינלייטענדען קאַפּיטעל) אונטער דעם נאָמען, „דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט״, וואָס איז ערשינען אין 1898, און דער „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד״, אין רוסיש, אין יאָר 1901.

די דריי דערמאָנטע ווערק זיינען פון גרויס באַדייטונג פאַר דער אָפּשאַ־צונג פון דר. סירקין׳ס גייסטיגען בייטראַג צו דעם קולטור אוצר פון דער אידיש נאַציאָנאַלער און סאָציאַלער באַפרייאונג און פון זיין מערקווירדיגער סאָציאַל־פילאָזאָפישער אויסגעהאַלטענקייט אין פאַרלויף פון זיין רייכען, שטורמישען און אַלזייטיגען קאַמף פאַר די העכסטע און שענסטע אידעאַלען פון דער מענשהייט.

„דער סאָציאַליסטישער אידען־שטאַט״, וואָס איז ארויס אין בוך פאָרם אין 1898, איז א זאַמלונג פון ארטיקלען, וואָס סירקין האָט פאַרעפענטליכט אין „די דייטשע וואַרטע״, פון ווין, אין 1897, אין וועלכע ער האָט נאָך פריער, אין דער פאָרם פון רעפעראַטען, פאַרגעטראָגען אין דער שווייץ, נאָך דער באַגרינדונג פון דער ציוניסטישער וועלט אָרגאַניזאַציע, פון איין זייט, און דעם „בונד״, פון דער אנדער זייט. דאָס ווערק שטעלט פעסט דר. סירקין׳ס היסטאָרישען פאָרדינסט אַלס פאָטער פון דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען געדאַנק.

*   *   *

איך האלט עס פאר א גרויסען פערזענליכען כבוד צו האָבען געוועזן דער אויסערוועלטער פון רעדאקציאָנס־קאָלעגיום און פון צענטראַלען קאָמיטעט פון די פועלי ציון צו טאָן די ארבייט פון זאמלען, סאָרטירען, און אָנשרייבען די נויטיגע באמערקונגען צו די כתבים פון אונזער אומפארגעסליכען חבר און פירער דר. נחמן סירקין, — וועלכע זיינען געוועזן צוזייט און צושפרייט איבער פארשידענע צייטשריפטען און אין באזונדערע אויסגאבען, איבער א פעריאָדע פון 30 יאָר ליטעראַרישער טעטיגקייט.

איך באטראכט נחמן סירקין׳ען אלס דעם גרויסען פאָרקעמפער פון דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען נאציאָנאַליזם, — דער גייסטיגער ריטער געפּאנ־צערט און באוואפענט מיט די כלי־זין פון אמת, וועלכער האָט מיט וואָרט און שריפט אומערמידליך און מיט אייביג־יוגענדליכען ברען געשטריטען פאר דער אידישער באפרייאונג. זיינע שריפטען, וועלכע אנטפּלעקען א ברויזענ־דען רעוואָלוציאָנערען גייסט, זיינען א קוואַל פון ריינער אינספּיראַציע, — אן ערמוטיגונג צום קאמף!

ביי דער ארבייט פון צוגרייטען די דאָזיגע שריפטען האָב איך איבער־געלעבט א באנייאונג פון דער יוגענדליכער באגייסטערונג פון יענע ערשטע טעג פון סירקין׳ס אגיטאציע פאר׳ן סאָציאַליסטישען ציוניזם אין לאָנדאָן, ענגלאנד, מיט 25 יאָר צוריק, ווען מיר האָבען אָנגעקניפּט א פערזענליכע פריינדשאפט, וועלכע האָט זיך געצויגען אומאונטערבראָכען ביז׳ן סוף פון זיין לעבען. און די איינציגע בארעכטיגונג פאר שרייבען די דאָזיגע עטליכע צייל͏ען איז די האָפנונג, אז די חברים און די לעזער, וועלכע וועלען בלעטערן און שטודירען די פארליגענדע שריפטען, וועלען אויך געפינען אין זיי א קוואַל פון נייעם מוט און באגייסטערונג אין קאמף פאר אונזערע אייביגע אידעאַלען.

משה פריילי͏כאָוו.

אויגוסט, 1925.

אין די פאַרליגענדע בענדער געהן אויך אריין איינינגע שריפטען פון אַלגעמיינעם כאַראַקטער, ווי סירקינ'ס באשרייבונגען פון ארץ ישראל און זיינע שטודיען פון אידענטום, ווי אויך א פּאָר פון זיינע גלענצענדע פּעליעטאָנען.

די ארבייט פון אויפזאמלען און סאָרטירען די שריפטען, וועלכע זיינען צעוואָרפען אין פארשידענע אויסגאַבען פון פארשידענע צייטען, האָט געטאָן חבר משה פריילּיכאָוו. דער אויסוואל פון דעם מאַטעריאל פאר די צוויי בענדער געהערט דעם רעדאַקציאָנס-קאָלעגיום, וועלכער איז באַשטאַנען פון די חברים יצחק זאר, יואל ענטין און דר. יהודה קויפמאַן.

די איבערזעצונגען זיינען געמאכט געוואָרען פון חיים ליבערמאַן, אברהם רעוואוצקי און פנחס קרוזא. דער לעצטער האָט אויך געהאט די אויפזיכט איבער דער קאָרעקטור און טעכנישער זייט פון די ביכער.

דער צענטראל קאָמיטעט דאַנקט יעדען איינעם פאר העלפען אין דער ארבייט און דריקט אויס זיין באזונדערע אנערקענונג צו דער פרוי און טאָכטער פון דעם פארשטאָרבענעם גרויסען חבר פאר זייער פריינדליכער מיטהילף אין צושטעלען שריפטען, ביאָגראַפישע דאַטען און אַלגעמיינע ווערטפולע אָנווייזונגען.

מיר זיינען גליקליך, וואָס מיר האָבען באוויזען כאָטש טיילווייז צו ערפילען אונזער פליכט צו דעם אנדיינקען פון אונזער גלענצענדען און גייסט-רייכען פירער און צו די פילע טויזענטער פון זיינע תלמידים און פארערער. דר. נחמן סירקין האָט געשפּילט אזא גרויסע ראָלע אין אונזער נאַציאָנאַלען רענעסאנס און האָט אזוי באַפרוכפּערט דעם געדאַנק און די טאַט פון דער אידיש-נאַציאָנאַלער ווידערגעבורט, אז ער מוז פארנעמען אַלץ א ברייטערען פּלאַץ אין דער געשיכטע פון דער באוועגונג און אין דער דערציאונג פון דעם וואַקסענדען דור און די שפּעטערע דורות. מיר טוען בלויז א טייל פון אונזער חוב, ווען מיר באַגלייטען דורך די שריפטען דעם נאָמען פון דעם גרויסען אידישען רעוואָלוציאָנער אויף זיין וועג צום הארץ און מוח פון די ברייטע מאַסען פון היינט און די אידישע קעמפּער פון דעם מאָרגען און דעם איבערמאָרגען.

צענטראל קאָמיטעט פון דער אידישער
סאָציאליסטישער ארבייטער פּאַרטיי
פועלי-ציון פון אַמעריקא און קאנאדא.

שטודירענדער יוגענד אין בערלין און האָט פייערדיג פארטיידיגט זיינע נאַ־ציאָנאלע און ציוניסטישע אידעאלען. ער איז געוואָרען באקאנט אין ווייטע קרייזען פאר זיין מוטיגע שטעלונג צו דער אידען־פראגע אין אן אטמאָספערע פון אסימילאציע און אנטי־אידישען סאָציאליזם.

ווי ער ברייגנט עס ארויס, א סך שפּעטער, אין דעם אויפרוף צו דער אידישער יוגענד, וועלכען דער לעזער וועט געפינען אין ערשטען באנד פון די פאָרליגענדע שריפטען, און וועלכען ער האָט פארפאסט אין 1901, האָט ער געקוקט אויף דעם סאָציאליזם, אָדער דעם סאָציאל־דעמאָקראטישען קאמף און אויף דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אלס צוויי באזונדערע זאכען, וועלכע קענען און זאָלען געהן האנט אין האנט.

אין משך פון דער פאָרמירונגס־תקופה, צווישען ארום 1888 און 1900, אין די יאָרען פון זיין „אייביגער" סטודענטענשאפט און דעם אזוי־צו־זאָגען פרעלימינערען קאמף פאר זיינע הויכע אידישע און סאָציאליסטישע אידעא־לען, האָט סירקין פאָרמולירט זיינע צוויי הויפּט געדאנקען: ערשטענס, די אידעע פון א ס אָ צ י א ל י ס ט י ש ע ן אידישען שטאט אין ארץ ישראל און, צווייטענס, אז סאָציאליזם און ציוניזם קענען אין דער פּ ר א ק ט י ק זיין פריינדליך איינער צום אנדערען און צוזאמענארבייטען אין פילע פונקטען.

דעם געדאנק פון א סאָציאליסטישען אידענשטאט ענטוויקעלט ער אין א באזונדער דייטשער שריפט — וועלכע מיר גיבען אין איבערזעצונג אין צוויי־טען באנד, — וואָס איז ערשינען אין 1898, צוויי יאָר נאָך דר. הערצל'ס „יודענשטאט" און די פריינדליכע פארבינדונג צווישען דער סאָציאליסטישער און דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונגען אויף דער אידישער גאס פירט ער אויס אין דעם דערמאנטען „אויפרוף צו דער אידישער יוגענד", וואָס איז ערשינען אין רוסיש, אין לאָנדאָן, שוין אלס די אָפיציעלע דעקלאראציע פון דער דאמאָלסט פאָרמירטער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פארטיי.

סירקין איז אויף אזא אופן דער ערשטער, וועלכער האָט אויפגעשטעלט דעם לאָזונג פון בויען א סאָציאליסטישע אידישע געמיינשאפט אין ארץ ישראל. די איינהייט פון ציוניסטיש־סאָציאליסטישער און אלגעמיין סאָ־ציאליסטישער טעטיגקייט האָט סירקין געפונען שפּעטער, אין דער פועלי־ציוניסטישער באוועגונג, פון וועלכער ער איז געוועזען אזא גלענצענדער און גייסטרייכער פירער.

סירקין האָט געשטעלט דעם טראָפּ אויף דעם ווילען פון מענשען אלס פאקטאָר אין דער געשיכטע. ער ענטוויקעלט זיינע אידעען אויף דעם געביט אין א בוך, וואס איז ערשינען אין 1896 אונטער דעם נאָמען „געשיכטס־פּי־לאָזאָפישע באטראכטונגען", פון וועלכער מיר גיבען אין איבערזעצונג דעם וויכטיגסטען, לעצטען קאפּיטעל אלס כאראקטעריסטיק פון זיין אלגעמיינער

סירקין דער מענש און דיינקער

נחמן סירקין איז געבאָרען געוואָרען אין מאָהילעוו, דעם 11־טען פעברואר, 1868. זיינע עלטערען זיינען געווען פארמעגליך, און ער האָט געקראָגען א גוטע אידישע און וועלטליכע ערציאונג. זיין מוטער איז געווען א געבילדעטע פרוי, האָט גוט געקענט רוסיש, דייטש און פראנצויזיש, און האָט אויסגעאיבט אויף איר זון א גרויסע ווירקונג פון פּראָגרעסיווען פרייהייטליכען כאראקטער.

שוין אין זיין פריסטער יוגענט האָט ער ארויסגעוויזען דעם שארפזין און דעם חשק צום לערנען, וואָס זיינען ביז זיין לעצטען מאָמענט געווען די בולט'סטע שטריכען פון זיין כאראקטער. מיט באזונדער התמדה האָט ער זיך צוגעהערט צו די תלמודישע וכוחים פון די עלטערע און האָט מיט ברען און ליבע שטודירט די העברעאישע שפראך.

אין מינסק, וואוהין די גאנצע משפחה האָט זיך איבערגעצויגען, האָט סירקין געענדיגט גימנאזיע אין 1884. ער איז שוין דאן געווען אונטער דער השפעה פון דער חובבי־ציון באוועגונג, וועלכע האָט אָנגענומען א מאסען פאָרם גלייך נאָך די שוידערליכע פּאָגראָמען אין אָנפאנג פון די אכציגער יאָרען.

ביז זיין 19־טען יאָר איז ער געווען טעטיג אין די ציוניסטישע קרייזען פון זיין שטאָט. ער האָט אויך שוין דאן מיטגעארבייט אין „המליץ", וואו ער פלעגט דרוקען קאָרעספּאָנדענצען און פעליעטאָנען.

ער איז דאן אַפּגעפאָרען קיין אויסלאנד פאָרטצוזעצען זיין שטודיום. די נייע געזעצען געגען אידען אין רוסלאנד האָבען שווער געמאכט זיין אָנקומען אין אוניווערזיטעט, — און האָבען אין אים אויך ערוועקט דעם דראנג צו רעוואָלוציאָנערער טעטיגקייט. ביידע זאכען האָט ער געקענט, לויט די באדינגונגען פון יענער צייט, זוכען און געפינען אין אויסלאנד, פון וואנען די רוסישע אינטעליגענץ האָט געשעפּט אירע גייסטיגע ווערטען און וואו די שפּעטערדיגע רוסישע רעוואָלוציע איז צוגעגרייט געוואָרען.

סירקין איז אין 1887 אוועק קיין בערלין און שטודירט פילאָזאָפיע אין דער דאָרטיגער אוניווערזיטעט. ער האָט שנעל באהערשט די שפּראך און האָט גענומען מיטארבייטען אין דייטשע זשורנאלען און צייטונגען.

אלס סטודענט האָט סירקין גענומען א גרויסען אנטייל אין די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאליסטישע קרייזען פון די רוסישע אינטעליגענטען און

צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם, ביי אים געווען די פראגע ווי צו פארבינדען סאָציאַליזם, וואס איז געבויט אויף קלאסען קאמף, מיט דעם ציוניזם, וועלכער פארלאנגט אייניגונג פון קלאסען פאר דער גרויסער ארבייט. דעם קלאסען־קאמף מאָמענט אין ציוניזם האָט ער ניט אנערקענט, ווייל ער האָט געזען אין דער באוועגונג קודם כל די אידעע און דעם ווילען, און דאָרט וואו די ארבייט איז דורכאוים א פרייוויליגע, איז קלאסען ק א מ ף כמעט אויסגעשלאָסען.

ווען סירקין האָט אין 1897 אָנגעהויבען פּראָפּאגאנדירען דעם סאָציאַ־ליסטישען ציוניזם, האָט ער געהאט פאר זיך, פון איין זייט, די נאָר וואס געגרינדעטע ציוניסטישע אָרגאניזאציע, אויף דעם ערשטען קאָנגרעס אין באזעל, און פון דער אנדער זייט דעם נאָר וואָס געגרינדעטען „בונד". צו פארבינדען די צוויי עקסטרעמען האָט סירקין אָנגעוויזען אויף די מאָמענטען, וועלכע פארבינדען אלע קלאסען פון פאָלק, און אזוי ווי ער האָט געהאלטען, אז דער ציוניזם שעפּט זיך אוים אין די פארבינדונגס־מאָמענטען, האָט ער געזוכט צו פאראייניגעןביידע באוועגונגען דורך א פריינדשאפטליכער צוזאַ־מענארבייט פון צוויי פאראלעלע אָרגאניזאציעס.

סירקין האָט פארבראכט א לענגערע צייט אין דער שווייץ. געקומען צום ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין אויגוסט 1897, איז ער דאָרט פאר־בליבען עטליכע יאָר, האָט געהייראט די באגאבטע בתיה אסנת, אין 1898, א קורסיסטקע פון מעדיצינישען פאקולטעט אין זשענעוואַ, און האָט אליין אָנגעפאנגען שטודירען מעדיצין, אין באזעל.

שווייץ אלס צענטער פון אלע ראדיקאלע רוסישע פארטייען, אין יענער צייט, האָט געמוזט צו זיך ציען דעם פייערדיגען אידישען רעוואָלוציאָנער, וועלכער האָט געהאט א נייעם לאָזונג פאר דער ראדיקאלער אידישער אינ־טעליגענץ. דאָרט האָט ער געזאמעלט די ציוניסטיש־סאָציאליסטישע כחות און זיי פאָרמירט אין א גרופּע, אין אן אָנפאנג פון דער ציוניסטיש־סאָציאַ־ליסטישער פארטיי.

די באוועגונג האָט אים פארכאפּט, פארשלונגען, ער האָט זיין מעדיצי־נישען קורס ניט פארענדיגט און זיך געלאָזען איבער די לענדער פון אייראָפּאַ, צו פּראָפּאגאנדירען די נייע תורה, צו רופען די אידישע יוגענט, דעם אידישען ארבייטער, דעם אידישען אינטעליגענט צום קאמף פאר אייגענער און דאָך צוגלייכער צייט אלגעמיינער נאציאָנאלער און סאָציאלער באפרייאונג. אין 1900 איז ער געקומען אין לאָנדאָן, וואו דער פערטער ציוניסטישער קאָנגרעס האָט שטאטגעפונען, און אין אָנפאנג 1901, האָט ער פארפאסט דאָרט די ערשטע דעקלאראציע, אין רוסיש, פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פאר־טיי. פון דעם יאָר, דאטירט זיין טעטיגקייט אלס פארטיי־מענש, אלס פירער פון א באזונדער באוועגונג.

סאָציאַליסטישער אַנשויאונג, וועלכע ער האָט אָנגעהאַלטען ביז'ן סוף פון זיין לעבען.

ער האָט זיך אויך אָפּגעגעבען מיט פּסיכאָלאָגישע שטודיען און האָט געשריבען אַ בוך „עמפּפינדונג און פאָרשטעלונג", וואס די פילאָזאָפישע געזעלשאַפט פון בערן, שווייץ, האָט אַרויסגעגעבען אין יאָר 1903.

אין זיין פילאָזאָפישער וועלט אַנשויאונג האָט סירקין געלייגט גרויס געוויכט אויף קולטור־פּסיכאָלאָגישע מאָטיוען, און ער ערקלערט דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם אַלס נויטווענדיגקייט, ניט בלויז פון שטאַנדפּונקט פון אידישער מאַטעריעלער נויט, נאָר אויך פון דער אידישער קולטור נויט. ער זעט אין אונזער פאָלק די באַגאַבטעסטע נאַציע אין דער וועלט און האַלט הויך אונזער גרויסען ביטראַג צו דער מענשליכער קולטור. דער אידעאַל פון נאַציאָנאַלער פרייהייט און די פרייהייט פון נאַציאָנאַלער קולטור פילט אָן זיין נשמה מיט קוואַלען פון באַגייסטערונג און ער קוקט אויפ'ן סאָציאַליזם בכלל פון אוניווערסאַל־עטישען שטאַנדפּונקט.

ווי ער האָט עס ענטוויקעלט אין זיינע שפּעטערע יאָרען, אין זיינע שטודיען פון אידענטום, און אַרויסגעזאָגט אין די לעצטע טעג פאַר זיין טויט, זעט ער אין אידענטום, אין דעם, וואס ער רופט די תורה, יענעם אַלמענשליכען אוניווערסאַלען עטישען אידעאַל, וועלכער איז באַרופען צו ווערען דאָס אייגענטום פון אַלע פעלקער פון דער גאַנצער וועלט.

דער סאָציאַל־עקאָנאָמישער פאַקטאָר האָט אין זיין אויפפאַסונג פאַרנומען אַ וויכטיגען פּלאַץ. די מאַטעריעלע אידישע נויט, די רעכטלאָזיגקייט, די וואַנדערונגען, דער אַנטיסעמיטיזם און געזעלשאַפטליכער באָיקאָט איז ביי אים געשטאַנען אין פאָדערגרונד פון די פראַגען, וועלכע פאַרלאַנגען אַן ענטפער, אָבער נאָך העכער איז ביי אים געשטאַנען די מענשליכע ווירדע און די פרייהייט פון יחיד און פאָלק. ער האָט געגלויבט אין דער מאַכט פון דער אידעע און דעם כח פון ווילען. ער האָט דאָס באַגרינדעט פילאָזאָפיש, אָבער דאָס איז אויך געווען אַ טייל פון זיין כאַראַקטער, פון זיין נשמה. דערפון קומט זיין בליק אויף אַ סאָציאַליסטיש־אידישען שטאַט אַלס אַ פּראַקטישע נויטווענדיגקייט און ניט בלויז אַלס אַ פאָלגע פון אַ היסטאָרישען פּראָצעס. דערפון קומט זיין אויפפאַסונג פון סאָציאַליסטישען ציוניזם אַלס עטוואס אויסער די ראַמען פון קלאַסען־קאַמף, אַ שטעלונג וועלכע ער האָט אָנגעהאַלטען שוין זיינענדיג אין דער פּועלי־ציוניסטישער פּאַרטיי. דערפון קומט זיין גלויבען אין דער מעגליכקייט פון בויען אַ קאָמוניסטישען ארץ ישראל מיט די מיטלען פון פאָלק, אַריינגערעכענט אפילו די גרויס בורזשואזיע.

ווי סירקין באַשרייבט אין זיין סקיצירונג פון דער פאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם, איז ביים אָנפאַנג, ווען ער האָט געזוכט די סינטעזע

סירקין האָט פון סטיכישען פּראָצעס ניט געהאלטען. ער האָט געזען אין סאָציאליסטישען ציוניזם א סאָציאל־עקאָנאָמישען און קולטור־פּסיכאָלאָגישען מוז און נעבויט אויף דעם ווילען פון מענשען און דער קראפט פון דער אידעע אלס יסוד פאר דער גרויסער אונטערנעמונג פון איבערבויען דאָס פאָלקס־לעבען און ווידערבאלעבען דאָס אידישען פאָלק אלס פּאָליטישע אייגהייט דורך זיין קאָנצענטראציע אויף א טעריטאָריע. דאָס בויען פון פּאַלעסטינא איז ניט לייכטער ווי דאָס בויען פון אן אנדער לאנד, — ריין טעכניש גערעדט, — און אויב דער פאָלקס ווילען איז די הויפּט־זאך, איז קיין נפקא מינה ניט, וואו דאָס לאנד זאָל זיין. די אידישע תורה, די אידישע עטיק, דער אידישער אוניווערסאל גייסט איז ניט געבונדען דוקא מיט דעם געאָגראפישען מקור. אונזער נאציאָנאלע פרייהייט און קולטור קענען אויפבליען אירגענד וואו, אויב מיר האָבען נאָר אונזער סביבה און פולע אויטאָנאָמיע.

פאר די פּועלי־ציון, וועלכע האָבען באטראכט די באוועגונג אלס היסטאָרישען מוז, איז ארץ ישראל אלע מאָל געוועזן קארדינאלער פאקטאָר סיי אין דער אויפהאלטונג פון דער אידישער נאציע, סיי אין דער אויפבליאונג פון ציוניזם און סיי אין דער סאמע טעכניק פון בויען די נאציאָנאלע היימלאנד. דער פאָלקס־ווילען איז א וויכטיגער פאקטאָר, אָבער ער אליין איז אפּהענגיג פון אומשטענדען, און די אומשטענדען זיינען ניט נור די מאטעריעלע און גייסטיגע נויט, נאָר דער מוז צו געהן דוקא אין פּאלעסטינא, ווייל אלע אנדערע לענדער מוזען ווערען אלץ ענגער פאר דער אידישער וואנדערונג. מען קען און מען זאָל די „בלינדע" פּראָצעסען רעגולירען, אריינטראָגען אין זיי, ווי ווייט מעגליך ציל און פּלאנמעסיגקייט, מען קען אָבער ניט מאכען א ניי־לעבען.

דער קאמף צווישען די צוויי טיילען פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער באוועגונג איז געווען א ליידענשאפטליכער, ווייל ביידע האָבען געגלויבט, אז דער גורל פון פאָלק איז אין קאָן.

סירקין האָט דאָ, ווי ביי אנדערע געלעגענהייטען פון גרויסער היסטאָרישער באדייטונג, זיך באוויזען אין דער גאנצער גרויס פון זיין נשמה. מענשליכער ווילען און מאכט פון אידעע זיינען געווען ניט נאָר א טייל פון זיין פילאָזאָפישער וועלט אנשויאונג, נאָר אויך א טייל פון זיין פּסיכיק. ער האָט זיך אליין פּראָיעקטירט אין דער פילאָזאָפיע. דאָס אָביעקטיווע דיינקען און דאָס סוביעקטיווע פילען זיינען ביי אים געווען צוזאמענגעגאָסען אין איין הארמאָניש גאנצען. פּאָליטישע חשבונות אָדער אפילו וויסענשאפטליך בארעכטיגטע קאָמפּראָמיסען זיינען געווען פרעמד זיין נאטור. ער איז געווען גאנץ און אויסגעהאלטען אין זיין כאראקטער. דערפון זיין ליידענשאפטליכ־

סירקין האָט געפירט א ברייטע קאָרעספּאָנדענץ מיט חברים אין פאַר־שידענע לענדער און פּלעצער; האָט פארפאסט אומצעליגע העקטאָגראפירטע בריף צו דער אָרגאַניזאַציע, צו די מיטגלידער בכלל, האָט, אין בערלין, אין 1903 ארויסגעגעבען די זאמעל העפטען „המון" און „השחר".

אלס פּארטיי־מענש איז זיין רעוואָלוציאָנערע טעטיגקייט געוואָרען שטורמישער און, פון שטאנדפּונקט פון דער רעגירונג, געפערליכער, און ער איז אויסגעוויזען געוואָרען פון דייטשלאנד, אין 1904. ער האָט זיך דאַן באזעצט מיט זיין פרוי און קינד, מאניא סירקין, אין פּאריז. דאָס איז שוין אָבער געווען ערב דער ערשטער רעוואָלוציע אין רוסלאנד, און סירקין האָט קוים א יאָר פארבראכט אין פראנקרייך.

אין 1905, גלייך נאָך דעם אויסברוך פון דער רעוואָלוציע, האָט ער מיט זיין פאמיליע זיך אומגעקערט קיין רוסלאנד און זיך ארייגעוואָרפען מיט לייב און לעבען אין פּאָליטישען קאמף. א שטיקעל צייט האָט מען געמענט פריי רעדען אין רוסלאנד, און סירקין איז געפאָרען פון צענטער צו צענטער צו אגיטירען פאר דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער פארטיי. ער האָט זיך קאנדידירט אין דומא, פון קאָוונא, אָבער די רעגירונג האָט באלד זיין קאנ־דידאטור גע'פּסל'ט, — ווי זי האָט עס געטאָן מיט יעדען רעוואָלוציאָנער. דער צאר האָט געהאט אָפּגעכאפּט דעם אָטעם פון דער ערשטער איבערראשונג און ביסלעכווייז איינגעשרענקט די געגעבענע רעכט, — ביז די פארדעכטיגטע האָבען ווידער אָנגעפאנגען פארפאָלגט צו ווערען אויף דעם אלטען שטייגער.

סירקין איז דאן געווען א טעריטאָריאליסט. אויף דעם ציוניסטישען קאָנגרעס, וואו עס איז פאָרגעקומען די שפּאלטונג צווישען די ציוני־ציון און די אוגאנדיסטען, שפּעטער טעריטאָריאליסטען, האָט סירקין אָפּגעגעבען די בארימטע ערקלערונג, אין נאָמען פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער פראקציע, אין וועלכער ער רופט אָן דעם באשלוס פון דער מערהייט א פאראט צום אידישען פאָלק און וואו ער שטעלט א טעריטאָריע בכלל העכער פון אלע היסטאָרישע טראדיציעס און טרוימען וועגען ארץ ישראל.

די טעריטאָריעלע לייזונג פון דער אידענפראגע איז געווען דער גרונד פּרינציפּ אויך פון די פּועלי־ציון. פּאלעסטינא אלס לאנד פון אידישען עבר, אלס די ווינגעלע פון דער אידישער נאציע און קולטור, האָט טעאָרעטיש ניט געשפּילט קיין ראָלע אין דער קאָנצעפּציע סיי פון די ס. ס. און סיי פון די פּוע"צ. דער אונטערשיד איז באשטאנען אין דעם, וואָס די פּועלי־ציוניסטישע טעאָרעטיקער האָבען געהאלטען, אז פּאלעסטינא איז ד י טעריטאָריע און זי איז עס ניט בלויז ווייל אידען ווילען זי, נאָר ווייל זי ליגט אויף דעם וועג פון דעם ס ט י כ י ש ע ן פּראָצעס, וועלכער פירט אונפארמיידליך צום ציוניזם בכלל און צו דער קאָלאָניזאציע פון פּאלעסטינא בפרט.

ער האָט געמוזט פאַרלאָזען רוסלאַנד צוליב פאַרפאָלגונגען פון דער צאַ־רישער רעגירונג, און ער איז געקומען קיין אמעריקא אין 1907, דאָ צו פירען די ארבייט און צו רעדאַגירען די צייטונג פון די סאָציאַליסטען־טעריטאָריאַ־ליסטען, „דאָס פאָלק". אין מערץ 1908 איז אויך געקומען אהער זיין פאַ־מיליע, און ער איז פארבליבען אין „אמעריקאַנער". אין 1909, נאָך דער פאַראייניגונגס קאָנווענשאָן אין שיקאַגאָ, האָט זיך סירקין אָנגעשלאָסען אָן אונזער פארטיי און איז געוואָרען איינער פון אירע גלענצענדסטע, געטרייע־סטע און איינפלוסרייכסטע פירער.

ווען די געשיכטע פון אונזער באוועגונג אין אמעריקא וועט געשריבען ווערען, וועט דער פארשטאָרבענער גרויסער חבר פארנעמען אין איר א געהוי־בענעם פלאַץ. ער איז געווען די נשמה פון דער פארטיי, דער גלאַנץ פון אירע צוזאמענפאָרען, דער טריבון פון אירע לאָזונגען און דער אומערמיד־ליכער, פייערדיגער, רעוואָלוציאָנערער קעמפער און טוער אויף אלע געביטען פון איר רייכער געזעלשאפטליכער און אידיש־פּאָליטישער טעטיגקייט.

סירקין איז געווען פון די ערשטע צו פאָרמולירען דעם לאָזונג פון א קאָנגרעס, וואָס זאָל פארטרעטען די אידישע נאַציע און פאָדערען איר רעכט ביי די פעלקער בכלל און ביי דעם אינטערנאציאָנאַלען סאָציאַליזם בפרט. אלע געדיינקען נאָך די הערליכע באוועגונג, וואָס די פועלי־ציון האָבען אויפ־געהויבען און דערפירט צו איר טריאומף. דער גרינדונג פון דעם אמעריקאַנער אידישען קאָנגרעס, וואו אלע טיילען פון פאָלק האָבען זיך שליסליך געאיי־ניגט אויף די פונדאַמענטאַלע פאָדערונגען, וואָס דאָס לעבען און די האָפנונ־גען אויף א נייער וועלט האָבען דיקטירט. און דער בייטראג פון דר. נחמן סירקין אין דער באוועגונג און צו דעם ערפאָלג איז געווען דער גרעסטער פון אירגענד וועלכער איינצעל פערזאָן.

ער איז אויך געפאָרען אלס פארטרעטער צום פרידענס־קאָנגרעס און דאָרט, אין פראַנקרייך, האָט ער דורך רעדעס פאר די ארבייטער און ארטיקלען אין דער סאָציאַליסטישער פרעסע געוועקט די דעמאָקראטישע און פּראָגרע־סיווע עלעמענטען פון די ניט־אידען צו זייער חוב צו העלפען זייערע אידישע קלאַס און פרייהייטס ברידער. די ארבייטערשאפט האָט צו יענער צייט געשפּילט א גרויסע ראָלע אין די פּאָליטישע חשבונות פון די רעגירונגען, און איר גוטער ווילען און שטיצע איז געווען פון גרויס געווינס אין די פאַר־האַנדלונגען וועגען דער אידען־פראגע און די אידען־רעכט.

און ווער האָט נאָך אזוי שטאַרק געקאָנט גלויבען אין דער מעגליכקייט פון א נייער מענשליכער ערא נאָך דעם וועלט קריג, ווי סירקין, פאר וועמען די מלחמה איז געווען א קאַמף צווישען פינסטערניש און ליכט, רעאַקציע און פּראָגרעס, שקלאַפהייט און פרייהייט? ווער האָט נאָך אזוי געקאָנט באַ־

קייט, זיין טאָטאַלע איבערגעבענהייט, זיין פולשטענדיגע צוזאמענגיסונג מיט דער אידעע.

סירקין האָט געהאט זייער ווייניג פערזענליכע פריינד, וויל פריינד־שאפט ביי אים האָט געמיינט קודם כל אידעען־געמיינשאפט. ער איז ניט געווען קיין געפילס־מענש, קיין סענטימענטאַלע נאטור, ער איז געווען א ליי־דענשאפטליכער דיינקער, און די אידעע איז געשטאנען העכער פון אלץ און אלעמען. אזעלכע נאטורען זיינען זעלטען. זיי זיינען צו הויך, צו אונפאר־שטענדליך פאר די געוויינליכע מענשען. זיינע אידעען געגנער האָבען זיך געפילט געקריינקט און ערביטערט. סירקין איז געווען אן אײנזאמע נאטור, וויל ער איז געווען א יוצא מן הכלל, א העכערער גייסט, אן אָריגינעלע פער־זענליכקייט. דאס איז דער שיקזאל פון אלע גרויסע גייסטער אין דער גע־שיכטע, ספּעציעל פון די ליידענשאפטליכע דיינקער ווי א מאַציני, א משה העס, א נחמן סירקין. שטורמישע נאַטורען, וואָס רודערען אויף א וועלט, וואס רופען ארוים התלהבות ביי די מאסען, אָבער וואס בלייבען אליין אין זייער פערזענליכען לעבען.

אלס אידעען־מענש דורך און דורך און אלס גאנצער, אויסגעהאלטענער אומקאָמפּראָמיסליכער קעמפער פאר הויכע עטישע אידעאלען, איז סירקין געווען א מאָראַלישער פירער אין העכסטען גראד. ער האָט געווירקט אויף זיינע צוהערער מיט א מערקווירדיגער קראפט און זיין מאגישע פערזענליכ־קייט, זיין טיפע דורכשיינענדע ערנסטקייט האָבען אים באליבט געמאכט ביים פאָלק. זיין ריידען איז געווען ניט קיין לאָגישער נעץ פון א קאלטען טעאָ־רעטיקער, פון וועלכען דער צוהערער קען זיך ארויסדרייען, נאָר א מאָראַלישע כוואַליע, וואס פארפלייצט די נשמה. ער איז געשטאנען העכער פון דער לאָגיק, וועלכע זיינע פארערער האָבען געקאָנט באנוצען, און ער איז געווען געשעצט און געליבט, ניט קוקענדיג אויף די הארבסטע מיינונגס־פארשידענ־הייטען מיט אים. זיין וואָרט איז געווען מעכטיגער פון זיין פעדער. זיין מאָראַלישע ווירקונג שטארקער פון זיינע מיינונגען. דאס איז דער מאָראַ־לישער פירער, דער שטורמער, דער רעוואָלוציאָנער, וואס מ א כ ט ג ע ש י כ ט ע.

סירקין, פאר וועמען די טעריטאָריע איז געווען א נויטווענדיגער געאָ־גראפישער און טעכנישער מיטעל צו פארווירקליכען די אידעאלען פון נאציאָ־נאלער פרייהייט און סאָציאלער גלייכהייט, האָט פייערדיג פארטיידיגט דעם טעריטאָריאליזם כל זמן עס איז געווען די האָפנונג, אז מען קען א טעריטאָריע קריגען און זי שנעל באזעצען. ווען עס האָט זיך אָבער אין פארלויף פון די יאָרען, ארויסגעוויזען, אז צו באקומען א טעריטאָריע איז נאָך שווערער ווי צו קאָלאָניזירען ארץ ישראל, איז סירקין געוואָרען א פועלי־ציון.

קיין ראָלע ניט געשפּילט, איז געווען פרעמד זיין נאַטור. ער האָט געקאָנט זען בלויז די אידעע און די אַלגעמיינהייט. זיבעצען יאָר לעבען אין דער מאַטעריאַליסטישער, פאַר׳ביזנעסטער אמעריקא, וואו פערזענליכער „תכלית״ איז אַ קולט, האָבען אויף אים קיין השפעה ניט געהאַט, דעם קלענסטען איינדרוק ניט געמאַכט אויף זיין ריינער נשמה. דער שיקזאַל האָט אים געשיצט אין דעם פּרט דורך די איידעלע כאַראַקטערע פון זיין ערשטער פרוי, (געשטאָרבען אין בליענדען עלטער פון 36 יאָר, אין 1914, פון שווינדזוכט), און זיין צווייטער פרוי, די שוועסטער פון דער ערשטער, די הויך געבילדעטע מאַשאַ סירקין, אַ דאָקטאָר לויט פּראָפעסיע, וועלכע איז געבליבען אַן אַלמנה מיט אַ דריי־יאָריג קינד, צביה סירקין, געבאָרען אין 1921. ביידע פרויען און זיין טאַלענטירטע טאָכטער, מאַניא, האָבען געוואוסט צו שעצען דעם הויכען גייסט פון זייער מאַן און פאָטער, און סירקין איז געווען פריי צו פאָלגען דעם רוף פון זיין נשמה און דעם דראַנג פון זיין גייסט.

ווי אַלע גרויסע מאָראַלישע פירער, איז סירקין געווען מיסטיש געשטימט. דער צדק איז פאַר אים געווען אַ סאָרט סובסטאַנץ, וואָס זוכט איר תיקון אין דער וועלט; די פליכט צום כלל איז ביי אים געווען עטוואָס העכערעס פון די מענשען און פרייהייט פאַר יחיד און פאָלק אַלס מאָראַלישער געבאָט, וואָס דאַרף ניט קיינע קאַזואַלע ערקלערונגען. ער האָט געהאַסט די פאַר־גליווערטע רעליגיעזע צערעמאָניעס און איז געווען אַ דם שונא דעם קלערי־קאַליזם, ווי די לעזער קענען עס זען פון די פאָרליגענדע שריפטען. אָבער אידענטום אַלס גייסטיגע און מאָראַלישע קראַפט איז ביי אים געשטאַנען אויף דער העכסטער הויך. „האמונה בכח עם ישראל זוהי האמונה בכח הרוח של העולם״ — דער גלויבען אין דער קראַפט פון אידישען פאָלק איז דער גלויבען אין דעם גייסטיגען כח פון דער וועלט, האָט ער זיך אויסגעדריקט דעם טאָג פאַר זיין טויט, אין זיין „צואה״ צו זיין פריינד דר. טשערנאָוויץ, („רב צעיר״). און זיין פרוי האָט ער געבעטען פאַרשרייבען, דעם 5־טען סעפּטעמבער, 1924, אַ טאָג פאַר זיין אַוועקגעהן פון דער וועלט, פאָלגענדע צוזאַמענפאַסענדע געדאַנקען, וועלכע זיינען דיקטירט געוואָרען אין רוסיש: „דאָס אָנקומען פון עקאָנאָמישער גלייכהייט אונטער דער אָנוואַקסענדער אידעע פון פרייהייט און פון גייסטיגען שאַפען, — דאָס איז דער אמת׳ער סאָציאַליזם, וועלכער צינדט אָן מיט זיין פייער דעם פאַקעל אויף די בערג פון יהודה, וואָס וועט באַלייכטען דאָס קומענדע לעבען פון דער מענשהייט״.

„די ווידעראויפלעבונג פון דער אידישער אידעע אַלס אוניווערסאַל אידעע״, — דאָס איז געווען סירקינ׳ס מאָראַל־פילאָזאָפישער מאָניזם זיין גאַנצען לעבען לאַנג.

גייסטערן פאַר די העכסטע און שענסטע אידעאַלען פון פעלקער פרייהייט און סאָציאַלער גלייכהייט. ווי סירקין, וועלכער האָט געשטיצט דעם קריג מיט דער גאַנצער ליידענשאַפט פון זיין מאָראַלישער פּערזענליכקייט?

ער האָט געגלויבט אין דער אידעע און אין דעם ווילען צו בעסערעס און שענערעס און איז געווען איבערצייגט, אַז מען קאָן איבעראַנדערשען דאָס לעבען מיט דעם כח פון ווילען. דאָס איז געווען דער קוואַל פון זיין רעוואָלוציאָנערען גייסט און דער גרונד פון זיין שטרעבען צו טאַט. און דאָ, וואו דער אידעאַל דאַרף טריאומפירען, מוזען אַלע מכשולים באַזייטיגט ווערען, מעגען עס זיין מענשען פון בלוט און פלייש, מעגען עס זיין טויזענדע מענשליכע לעבענס. די אידעע איז העכער פון דעם איינצעלנעם, מעגען די איינצעלנע זיין אין די מיליאָנען. דאָס מענשליכע לעבען אָן אַן אידעאַל האָט סיי ווי קיין זין ניט. דאַגעגען איז אָפּפער פאַר אַן אידעאַל דער העכסטער חוב — און דער העכסטער גליק פון דעם באַגייסטערטען.

סירקין איז דערפאַר אויך געווען אַ באַוואונדערער און פאַרערער פון רוסישען קאָמוניזם. די גרויסע רעוואָלוציאָנערע טאַט; דער הערָאָאישער פאַרנעם איבערצובויען די מענשהייט מיט דעם כח פון ווילען האָט אים אָנגעפילט מיט ענטוזיאַזם. דערצו איז ער נאָך געווען אַ קאָמוניסט אין זיין סאָציאַל־עקאָנאָמישער אַנשויאונג. אַלע לויט פייאיגקייט און יעדער לויט באַדערפניש איז געווען זיין סאָציאַליזם. ער האָט געהאַסט די „יעווסעקציע" פאַר איר אויסראָטונגס קריג געגען דער אידישער נאַציע, פאַר אירע ווילדע מעשים און פאַרקריפּעלטען קאָמוניזם. ער, וועלכער האָט געזען אין אידענטום דאָס העכסטע, וואָס די מענשהייט פאַרמאָגט, האָט געמוזט טיף פאַראַכטען די גרופּע, וואָס וויל עוקר מן השרש זיין דעם אידענטום. אָבער דער קאָמוניזם אַלס עקאָנאָמישע סיסטעם, אַלס סאָציאַלער אידעאַל און אַלס רע־וואָלוציאָנערע טאַט האָט אין אים געהאַט ביז'ן סוף פון זיין לעבען אַ באַגייסטערטען אַנהייענגער.

זיין ציוניזם איז געווען אַ קאָמוניסטישער. ער האָט געגלויבט, אַז ארץ ישראל קאָן מען אויפבויען אַלס אידישע היימלאַנד נאָר אויף קאָמוניס־טישע, אָדער סאָציאַל קאָאָפּעראַטיווע יסודות. די קאָמיסיע, וואָס דער פּועלי־ציון וועלט פאַרבאַנד האָט געשיקט קיין ארץ ישראל, און אין וועלכער ער האָט — צוזאַמען מיט חבר פּראָפעסאָר פיינמאַן — פאַרטראָטען אונזער פּאַרטיי, איז אַזוי בעאיינפלוסט געוואָרען פון זיינע איבערצייגונגען, אַז דאָס בוך, וואָס די קאָמיסיע האָט אַרויסגעגעבען אַלס איר באַריכט, איז אַ שיר פאַר קאָמוניסטישער קאָלאָניזאַציע און אַן אָנקלאָג געגען יעדער אַנדער פאָרם פון לאַנד אויפבוי.

דער פּערזענליכער אינטערעס, די אידעע פון „תכלית" האָט ביי אים

ערשטע שריפטען.

א. פון די געשיכטס פילאָזאָפישע באטראכטונגען.

ב. אויפרוף צו דער אידישער יוגענד.

ג. פלוגבלאט פון „חירות“.

ד. דער ציוניזם און דער המון. (פון זשורנאל המון).

„א אידישער טעמפּעל אלס ציל פונקט פון א באנייטער רעליגיע, וויסענ־שאפט און קונסט" איז געווען סירקינ'ס מיסטישער דראנג.

און זיין לעצט ווארט צו זיין פרוי: „איך האב פארענדיגט די אָרימע, זינדיגע דערציילונג פון מיינע לעבענס־ערפארונגען און שטעה פייערליך־פריידיג פאר די טויערען פון א נייעם לעבען". דאס איז סירקינ'ס זעלישער צוזאמענגוס מיט דעם מיסטישען אוניווערסאל־גייסט, וועלכער האט שטענ־דיג געשוועבט פאר זיין עקזאלטירטער נשמה.

ער איז געשטאָרבען צוויי א זייגער בייטאָג, שבת, דעם 6־טען סעפּ־טעמבער, 1924, אין מאונט סיני האספּיטאל, ניו יאָרק.

זיין טויט איז געווען א הערליכער, אן ערהאבענער. ער איז געשטאָרבען ווי א צדיק, ווי אן עכטער, אמת'ער נ א צ י אָ נ א ל ע ר צדיק.

קיין שרעק פאר'ן טויט, קיין געבעט אום נאָך אביסעל לעבען; ניט געזוכט און ניט געוואָלט קיין טרייסט. ווי די ווייטע נסיעה וואָלט געווען אן עטאפּ אין זיין גייסטיגער וואנדלונג.

אויפ'ן שוועל פוןביידע וועלטען האט סירקין געטראכט און גערעדט וועגען כלל; וועגען דעם סאָציאליסטישען ציוניזם; וועגען דעם אידישען פאָלק; וועגען דער באפרייאונג פון דער מענשהייט.

ער האט באריי־כערט דעם אידישען גייסט מיט זיין קאמף פאר די אל־מענשליכע און אייביגע אידעאלען. ענליך אין זיינע אידעען און אין זיין טעמפּעראמענט צו זיין פאָרגענגער און ליבלינג משה העס, איז זיין ראָלע גרעסער און ברייטער אין דער מאָדערנער אידישער געשיכטע, ווייל ער האט אויך פּראקטיש און פּאָליטיש געקענט ווירקען פאר דער באפרייאונג פון אונ־זער פאָלק.

אין דער תקופה פון אידישען רענעסאנס בלייבט נחמן סירקין אליין אלס עטישער שטורמער און מאָראלישער פירער, — און זיין נאָמען וועט וואקסען אין דער טיף און אין דער ברייט מיט דעם וואוקס און מיט דעם שטייגענדען ערפאָלג פון דער גרויסער וועלט־היסטאָרישער ארבייט פאר דער קולטורעלער און פּאָליטישער ווידערגעבורט פון דער אידישער נאציע.

י צ ח ק ז א ר

דער היסטאָרישער פּראָצעס *)

די מענשליכע געזעלשאַפט איז ניט קיין קאָנקרעטער אָרגאַניזם. זי איז ניט קיין ביאָלאָגישער יחיד, נאָר א פסיכאָלאָגישע קאָנסטרוקציע. אירע טיילען זיינען ניט צונויפגעוואקסען איינער מיט'ן אנדערען: זיי זיינען בלויז גייסטיג פאראייניגט. דער דאָזיגער עצם מהות פון דער געזעלשאַפט באַשטימט אויך דעם אופן, אויף וועלכען זי באַוועגט זיך. די כסדר'דיגע אנטוויקלונג פון דער מענשליכער געזעלשאַפט, ד. ה. דער היסטאָרישער פּראָצעס, קאָן ניט געגליכען ווערען מיט דער ענטוויקלונג פון א וועלכען עס איז קאָנקרעטען אָרגאַניזם. בעת די ענטוויקלונג פון אן אָרגאַניזם קומט פאָר לויט'ן בלינדען געזעץ פון אן אונבאוואוסטזיניגער עוואָלוציע, טראָגט אין זיך די מענשהייט *די טענדענץ צו פארדרענגען די דאָזיגע בלינדע עוואָלוציע דורך א באוואוסטזיניגען פּראָגרעס.*

אויף וויפיל די געזעלשאַפט זעלבסט שוואנקט צווישען אָרגאַניזם און פרייער פאראייניגונג, צווישען שטילשטאנד און פאָרטשריט, — אין דער זעלבער מאָס ענדערען זיך אויך אירע באַוועגונגס־פאָרמען. אין צייטען פון שטילשטאנד קומט פאָר דער געשיכטליכער גאנג פון דער געזעלשאַפט לויט די כללים פון עוואָלוציע, פון אָרגאַנישען וואוקס; אין צייטען פון גייסטיגער און מאַטעריעלער דערהויבונג ווירקט אָבער דער באַוואוסטזיניגער פּראָגרעס. *אמת'ע געשיכטע קומט בלויז א דאנק דער באוואוסטזיניגער טעטיגקייט פון די מענשען,* א דאנק דער איניציאטיוו פון יחידים און דער קריטיק פון דער פערזענליכקייט. וואָס מער די געזעלשאַפט דערווייטערט זיך פונ'ם טיפ פון אן אָרגאַניזם, אלץ מער וועגען איבער אין דער געשיכטע די קריטישע עפּאָכען, אלץ מער ווערען איינצעלנע יחידים אימשטאנד צו ווירקען אויף דער געזעלשאַפט און צוצופאסען צו זיך זייער סביבה. געזעלשאַפטען, וואָס זיינען א דאנק אן אוננאָרמאלער ענטוויקלונג דעגענערירט געוואָרען אין אינדיווידועלע אָרגאַניזמען און וואו די מענשליכע יחידים זיינען געוואָרען בלויז גלידער פון א גאנצען סאציאלען קערפּער, — ווייסען ניט פון קיין פּראָגרעס און האָבען ניט קיין געשיכטע. זייער לעבען באַשטייט בלויז פון א רייע אונבאוואוסטע עוואָלוציעס.

געשיכטע איז פאראן בלויז דאָרט, וואו עס

---

*) דער לעצטער קאַפּיטעל, מיט אונוועזענטליכע אָפּקירצונגען, פון דר. סירקינ'ס „געשיכטס־פילאָזאָפישע באטראכטונגען". איבערזעצט פון א. רעוואוצקי.

שער סיבה, מיט א צ ו ו ע ק. דער געזעץ פון אורזאכען (וואס איז גילטיג פאר דער גאנצער נאטור) הייסט: קיין ווירקונג אָהן אורזאכע. דער געזעץ פון צוועק, וואָס איז גילטיג בלויז אין מענשליכען לעבען, זאָגט: קיין ווע־לען (אָדער, וואס איז דאס זעלבע, קיין האנדלונג) אָהן א צוועק.

דער מענש מישט זיך אריין אין דער נאטור, ניט די נאטור אינ'ם מענשען. דער מענש איז דער אקטיווער עלעמענט בנוגע דער פּאסיווער נאטור. „דער מענשליכער ווילען באשטימט די גרעניצען פון איר הערשאפט. וואו עס הויבט זיך אָן זיין געביט, ענדיגט זיך איר טעטיגקייטס־פעלד. די קוואליעס פון אורזאכע און ווירקונג, וואס ציען זיך אין דער אויסערליכער וועלט אין אן אונענדליכער רייע, ווערען צובראָכען אָן יעדען מענשליכען ווילען. איבער'ן מענשליכען ווילען האָט דער אורזאכען־געזעץ קיין שום שליטה, דאָ הערשט בלויז דער צוועק־געזעץ. בנוגע דער נאטור איז דער מענשליכער ווילען פריי; ער פאָלגט ניט אירע געזעצען, נאָר זיינע אייגענע. בעת אָבער זי, די נאטור, האָט ניט קיין מאכט איבער אים, האָט ער א מאכט איבער איר. זי מוז אים פאָלגען ווען ער וויל: יעדער מענשליכער ווילען איז א קוועלע פון אורזאכ־ליכקייט אין דער אויסערליכער וועלט. אויף אזא אופן טרעט אויף דער ווילען, אלס די ענדע און דער אָנהויב פון דער אורזאכען־באוועגונג אין דער נאטור. באזיצען א ווילען, הייסט האָבען אן אייגענע אורזאכליכקייט בנוגע דער אוי־סערליכער וועלט". 2)

אמת, אויפ'ן מענשען, אויפ'ן מענשליכען ווילען, ווירקען געוויסע איינ־פלוסען פון דער נאטור. כדי אָבער זיי נאָכצוקומען, דארף דער מענש אליין זיך אויף דעם ענטשליסען. אויב ניט, — בלייבען אלע באמיאונגען אים צו באוועגען צו א וועלכער ס'איז האנדלונג אָהן ערפאָלג. דער מענש, וואָס פארמאָגט א ווילען, איז אליין דער שאפער פון זיין גורל. געפירט פונ'ם צוועק, איז ע ר דער אקטיווער עלעמענט אין דער ארומיגער פּאסיווער וועלט, ער ג י י ט א ל י ין, בעת די נאטור געפינט זיך אין א פּאסיווען ענטוויק־לונגס־פּראָצעס.

ניט קוקענדיג אויף די דאָזיגע גאנץ קלאָרע אייגענשאפטען פונ'ם מענ־שען — צו האנדלען אונאפהענגיג, לויט באשטימטע צוועקען, לויט זיין פרייען שכל, און ווירקען דערביי אויף אלץ ארום אים, — קומען עוואָלוציאָנס־פילאָזאָ־פען מיט דער טענדענץ אריינצוקריגען דעם מענשען צווישען די איבריגע בא־שטאנד־טיילען פון דער וועלט און באטראכטען זיין געשיכטע ניט אנדערש, ווי דעם גאנצען ארומיגען וועלט פּראָצעס. ספּענסער'ס פאָרמולע וועגען עוואָלוציע איז חל אויף דעם גאנצען אוניווערסום, ד. ה. אויף דער ניט־אָרגאנישער, אָר־

2) א. הערינג: דער צוועק און רעכט. לייפּציג, 1884, באנד 1, ז. 23.)

קומט פאַר א פראָגרעס; ווען אָבער דער געשיכטליכער פּראָצעס באשטייט בלויז פון עוואָלוציעס, האָבען מיר ניט צו טאָן מיט געשיכטע. אין דער נאטור קומען פאַר פארשידענע עוואָלוציאָנס־פּראָצעסען. נאָך מער: די גאנצע נאטור באשטייט דאָך פון עוואָלוציאָנס־פּראָצעסען. פונדעסטוועגען פאלט קיינעם ניט איין צו רעדען וועגען געשיכטע אין דער נאטור...

„דער געזאנג פונ'ם נאכטיגאל בלייבט אונבארירט פון קיין שום געשיכטע, און אזוי בלייבט עס די נאטור בכלל. אפילו אין פאל, ווען די נאטור נעמט אויף גאנץ פּאסיוו דעם שטעמפּעל, וועלכען עס לעגט אויף איר ארויף דער מענש, ווען זי דינט פּאסיוו אלס א מיטעל פאר זיינע צוועקען,—קאָן מען אויך ניט רעדען וועגען געשיכטע. עס לאָזט זיך פיל רעדען וועגען דער ענדערונג, וואס איז פאָרגעקומען אין דער היימישער שאָף אין פארגלייך מיט א ווילדער און וועגען איר אויסברייטערונג איבער דער וועלט א דאנק דעם מענשענס טעטיגקייט. האָט אָבער די שאָף א געשיכטע? האָט קאפע, בוימוואָל א געשיכטע? (שטיינטהאל: פילאָלאָגיע, געשיכטע און פּסיכאָלאָגיע, ז. 21).

בלויז דערפאר, ווייל אין די ענדערונגען און באוועגונגען פון די מענשען איז מעגליך א פּראָגרעס, קומט דאָ אויך פאָר געשיכטע, להפך צו דער נאטור, וואו עס קומען פאָר בלויז עוואָלוציעס.

דער פּאָרטשריט איז א סוביעקטיווער, מענשליכער, ווילענס־פּרייער באגריף, בעת די עוואָלוציע איז א קאָסמישער, אָביעקטיווער און וויסענשאפטליכער באגריף. די עוואָלוציע אנטהאלט ניט אין זיך דעם פּאָרטשריט אין זין פון א פארבעסערונג פונ'ם מענשליכען לעבען; זי איז די אנטוויקלונג, די אלגעמיינע באוועגונג פון דער וועלט, וואָס נעמט ארום און ערקלערט אלע פאקטען, — סיי געשיכטליך־פּראָגרעסיווע און סיי געשיכטליך־רעאקציאָנערע.

מיט אנדערע ווערטער: די מענשליכע האנדלונגען זיינען ניט א פּראָדוקט פון מעכאנישע סיבות, נאָר פון פּסיכאָלאָגישע, און דעריבער איז די געשיכטע פונ'ם מענשען אן אנדער סאָרט געשיכטע, ווי די געשיכטע פון דער נאטור. בעת מענשען האנדלען לויט באשטימטע צוועקען שאפען זיי אליין זייער געשיכטע. אנדערש איז די לאגע אין דער נאטור: די באשטאנד־טיילען פון דער נאטור ווערען אין זייערע באוועגונגען באשטימט דורך אורזאכען, וואס זיינען אויסער זיי, אליין זיינען זיי פולשטענדיג פּאסיוו.

א סיבה פון באוועגונגען איז פאראן סיי פאר'ן ווילען און סיי פאר דער נאטור. ביי דער לעצטער טראָגט אָבער די דאָזיגע סיבה א מעכאנישען כאראקטער, ביים ווילען האָבען מיר אָבער צו טאָן מיט א פּסיכאָלאָגי־

העלדען אין דער געשיכטע. די מיינונג, אז געשיכטע ווערט געשאפען דורך יחידים, דורך גרויסע גאונים, וואָס פירען נאָך זיך די מאסע, איז אלענפאלס מער בהסכם מיט׳ן שכל און היסטאָרישער ערפארונג, איידער די לערע, וואָס ערקלערט אלץ מיט דער נאטירליכער ענטוויקלונג אָדער דעם „צייטגייסט" — דעם זעלבען צייטגייסט, וועגען וועלכען געמהע האָט זיך אמאָל אויסגעדריקט, אז ער איז דער גייסט פון די, וואס רעדען וועגען אים...

דער היסטאָרישער פּראָצעס באשטייט *אין א געגענזייטיגער ווירקונג צווישען גרויסע יחידים און דער מאסע*. וואָס שטעלט מיט זיך פאָר פון איר זייט ניט קיין איינהייטליכע מאסע, נאָר פארשידענע שיכטען, וואָס זיינען ווייט ניט אין דער זעלבער מאָס אקטיוו און צוגענגליך פאר פרישע אידעען. פון זיך זעלבסט שאפען די גאָניען דאָס נייע, גיבען עס איבער מדרגות־ווייז דער מאסע און פארווירקליכען דערמיט דעם פּראָגרעס אין דער געשיכטע, — אָדער שטעלען זיך גאָר געגען אים. פון זיך אליין, פון דעם כלומרשטען נאטור־געזעץ, קומט ניט אין דער מענשליכער געשיכטע ניט דאָס גוטע און ניט דאָס שלעכטע. אם ווייניגסטען קאָן אויף אזא אופן קומען עטוואס גוטס, וואס איז שטענדיג א רעזולטאט פון אינדיווידועלער אנשטרענגונג.

היסטאָרישע פאקטען אנטשטייען בלויז א דאנק די אנשטרענגונגען פון יחידים, און גרויסע פערזענליכקייטען זיינען עס, וואס מאכען געשיכטע. נאַטירליך, כדי צו דערגרייכען אן ערפאָלג, מוזען זיי האָבען די אונטערשטיצונג און פארשטענדניס פון דער ארומיגער וועלט. פונדעסטוועגען איז די מיינונג, לויט וועלכער גרויסע פערזענליכקייטען זיינען בלויז קינדער פון זייער צייט, לחלוטין פאלש: עס קומט דאָך פאָר — און גאנץ אָפט, — אז גרויסע פערזענליכקייטען און גאונים שטייען *אין געגענזאץ* צו זייער צייט. דער גייסט פונ׳ם יחיד איז ניט שטענדיג א רעזולטאט פונ׳ם פאָלקס־גייסט און איז ניט פון אים אפּהענגיג; ער קאָן זיך דערהויבען אויך איבער דעם פאָלקס־גייסט, אוטערוואַרפען אים און *איבערמאכען* אים בהסכם מיט זיינע אייגענע אידעאלען.

דער דייטשער געלערנטער לאָטצע האָט די באדייטונג פון דער פערזענליכקייט אין דער געשיכטע פאָרמולירט מיט פאָלגענדע ריכטיגע ווערטער:

„געוויס קאָן די קראפט פון קיין שום יחיד ניט ווירקען אויף געשיכטע, ווען זי פארשטייט ניט צו באנוצען זיך מיט א וועלכער עס איז אלגעמיינער שטימונג, מיט איינער פון די אלגעמיינע טרייב־פעדערען צום האנדלען, וואס זיינען ענטהאלטען אין דער מענשליכער נאטור. אָבער דאָך קאָן מען בשום אופן ניט זאָגען, אז די קראפט־פולע מענשען, וואָס האָבען מיט עקשנות׳דיגער ווילענסקראפט ארייננעמישט זיך אינ׳ם גייסט פון דער געשיכטע, זיינען

גאנישער און אפילו איבער־אָרגאַנישער וועלט. זי ווערט, הייסט עס, אָנגע־וועגדעט אויך אויף דער מענשליכער געשיכטע...

דער גרויסער פעלער פון דער עוואָלוציאָנס־פילאָזאָפיע באַשטייט אָבער אין דעם, וואָס זי באהאנדעלט די געשיכטע אויפ׳ן זעלבען אופן, ווי די נאטור. זי פארשטייט ניט דעם אבסאָלוטען חלוק צווישען דעם געזעץ פון אורזאכליכ־קייט און דעם געזעץ פון צוועק.

דער אמת איז, אז גראָד ד ע ר מ ע נ ש א י ז א ן א ו י ס נ א ם פ ו ן ד ע ר נ א ט ו ר; געשיכטליכע באוועגונגען קאָנען ניט ארומגענומען ווערען מיט דער זעלבער פאָרמולע, ווי קאָסמישע. דער באוועגונגס־פּראָצעס פון דער וועלט באשטייט פון אן אונבאוואוסטער עוואָלוציע; די געשיכטע פונ׳ם מענשען איז, להפך, א באוואוסטזיניגער שאפענדער פּראָגרעס. דער מענשליכער ווילען איז אונטערגעוואָרפען ניט דעם אורזאכליכען געזעץ, נאָר דעם צוועק. דער מענש, הייסט דאָס, איז אין זיינע האנדלונגען פריי און באשטימט זיך אליין. דער ווילען, דאָס גייסטיגע, דער מענש אינערהאלב פון דער נאטור איז אן ערשטע באוועגענדע קראפט (Primium movens). אין דער געשיכטע קאָן קיין רייד ניט זיין וועגען א באשטימטער באוועגונגס־פאָרמולע: דער מענש לאכט זיך אויס פון דער געלערנטער אויסרעכנונג און צורייסט די אורזאכליכע קייטען.

זיינענדיג א באשעפעניש וואס איז טעטיג, וואס שאפט, וואס ווערט גע־פירט פונ׳ם צוועק, און באשטימט זיך אליין — איז דער מענש אליין דער שאפער פון זיין גורל. ד י ג ע ש י כ ט ע ק ו מ ט צ ו ש ט א נ ד ד ו ר ך ד ע ם מ ע נ ש ע ן ז ע ל ב ס ט.

די מערסטע פילאָזאָפען און געשיכטס־פאָרשער האָבען אָבער די טענדענץ מבטל צו מאכען דעם פערזענליכען עלעמענט אין דער געשיכטע. מען רעדט וועגען געשיכטליכע געזעצען, וועגען היסטאָרישער ענטוויקלונג, וועגען סאָ־ציאלע ערשיינונגען אָהן שום צוזאמענהאנג מיט דעם יחיד, מיט דער פער־זענליכקייט, וועלכע איז דאָך די אמת׳ע טרעגערין פון דער געשיכטע. ס׳איז אין דער סאָציאָלאָגיע ממש געוואָרען א מנהג צו עלימינירען דעם פערזענ־ליכען עלעמענט.

די אויפפאסונג וועגען דער מאכטלאָזיגקייט און ווירקונגס־לאָזיגקייט פונ׳ם יחיד ביי היסטאָרישע טאטען איז אָבער פונקט אזוי פאלש און איינזייטיג, ווי די אלטע געשיכטס־באשרייבונג, וואָס פלעגט אלץ אין דער געשיכטע ערקלערען מיט דער טעטיגקייט פון גאונים און העלדען. די איינזייטיגקייט פון ספענסערן, דעם טיפישען פארטרעטער פון דער לערע וועגען דעם ניט־פערזענליכען עוואָלוציאָנס־פּראָצעס אין דער געשיכטע, איז אפילו נאָך א גרעסערער טעות, איידער די איינזייטיגקייט פון קארלייל, דעם חסיד פון די

טראָגט די געשיכטע דעם כאראקטער פון א דראמע: אין איר ווירקען בעיקר יחידים, פערזענליכקייטען. אָט מיט דעם אונטערשיידעט זיך טאקע די גע־שיכטע פון מענשען פון דער חיה׳שער און אָרגאנישער וועלט: דאָרט ווערט די באוועגונג פארווירקליכט דורך ארטען, דורך מ י נ י ם, וואָס בלייבען דעריבער אין אייביגער איינפארביגקייט; דאָ זיינען עס די יחידים, וואָס שאַפען דאָס נייע און טיילען עס מיט דער ארומיגער מענשהייט. דער כא־ראקטעריסטישער שטריך פון מענשען, אין געגענזאץ צו דער גאנצער איברי־גער וועלט, באשטייט גראד אין דעם, וואָס ער האָט אן אויסגעשפּראָכענע אינדיווידועלע פיזיאָנאָמיע, צום אונטערשיד פון די חיות, פלאנצונגען און מינעראלען, ביי וועלכע דער כאראקטער פונ׳ם גאנצען מין הערשט איבער׳ן כאראקטער פונ׳ם יחיד.

דער ווערט און יסוד פונ׳ם מענש און מענשהייט באשטייט אין דער א י נ ד י ו ו י ד ו א ל י ט ע ט. אויף דעם גאנצען טרעפּען־לייטער פון דער אָרגאנישער און ניט־אָרגאנישער ענטוויקלונג ביז צום מענש הערשט א פול־שטענדיגע גלייכהייט אינערהאלב פון יעדען מין. ערשט אינ׳ם מענשען ווערט די דאָזיגע גלייכהייט בטל, און עס ענטוויקעלט זיך די אינדיווידואליטעט. די אינדיווידועלע געשטאלט איז דער סימן פון מענשליכקייט און קולטור: חיות האָבען ניט אזא אינדיווידואל־כאראקטער. אמת, העכערע מינים פון חיות האָבען יא אן אָנהויב פון דעם, אָבער ער איז נאָך שוואך און שטענדיג אונ־טערגעוואָרפען דעם קאָלעקטיווען כאראקטער פונ׳ם מין. קיין איינצעלנע באשעפעניש קאָן דאָ ניט זיך שטארק אונטערשיידען פון די אנדערע און זיך דערהויבען איבער זיי. און וואָס ווייטער מיר גייען אראָפּ מיט דעם טרעפּען־לייטער פון די חיה׳שע מינים, אלץ מער פארשווינדט דער אינדיווידועלער כאראקטער און עס ווייזט זיך ארויס בלויז די גאטונג, דער מין.

אין פארגלייך מיט׳ן קולטור־מענש ווייזען ארויס אפילו די נ י ד ר י ־ג ע ר ע מ ע נ ש ל י כ ע ר א ס ע ן בלויז שוואכע שפּורען פון אינדיווי־דועלער פיזיאָנאָמיע און פערזענליכען כאראקטער. ווער ס׳האָט געזען איינעם פון די דאָזיגע ווילדע, דער האָט זיי שוין אלע געזען. דער קולטור־מענש מוז אָבער זיין ערפאָרשט און דערקענט איינצעלווייז. ווי גוט מען קאָן ניט דעם באטרעפענדען שטאם, דאס באטרעפענדע פאָלק, קאָן מען אָבער פון דעם זייער ווייניג ארויסנעמען, כדי באמת פארשטיין דעם יחיד.

„דער אונטערשיד צווישען מענשליכען מין און אלע אנדערע איז בלי שום ספק פארבונדען דערמיט, וואס די קנייטשען און שפּאלטען פונ׳ם חיה׳שען מוח זיינען פיל מער סיסטעמאטיש און איינהייטליך ביי יעדער איינצעלנער חיה, ווי דעם מענשען. אלס א סימן פונ׳ם אינדיווידואל־כאראקטער, וואס אונטער־שיידט דעם מענשען פון דער חיה, קאָן אויך באטראכט ווערען דער פאקט,

נעווען בלויז אן אויסדרוק פון זייער צייט. אין דימערסטע פאלען איז דער אלגעמיינער גייסט פון דער מענשהייט דערגאנגען בלויז צום געפיל פון א פאַרהאַנענעם דרוק, פון א בענקענדיגער שטימונג און פון א פרומען וואונש צו ענדערונגען. ער האָט געשטעלט די אויפגאַבע, אין וועמענס לעזונג די מאסע האָט זיך געגויטיגט; די דערפילונג אָבער פון די דאָזיגע וואונשען און די ספּעציעלע, קאָנקרעטע פאָרם פון דער דאָזיגער דערפילונג, איז דאָס פאַרדינסט און טאט פון יחידים. אין אנדערע פאלען איז אפילו ניט פאַראויס־געגאנגען אזא אונמעכטיג געפיל פונ׳ם באדארף: בלויז די געלונגענע גייסטיגע באשטרעבונגען פון יחידים האָבען מיט מאטערניש באזיגט דעם אינערטען, אונפאַרשטענדיגען ווידערשטאנד פון דער מאסע און געגעבען איר נייע באוועגונגס־צילען״. (3

בכן איז די געזעלשאפט ניט סתם קיין רעזולטאט פון העלדען, מלכים, נביאים; זי איז אָבער אויך ניט קיין מאסען־באוועגונג, וואָס קומט פאַר לויט בלינדע נאטור־געזעצען. די גרויסע פערזענליכקייטען האָבען אין דער געשיכטע א שטארקע מאכט; זיי זיינען די פירער פון דער געזעלשאפט, די וועג־ווייזער פונ׳ם כלל. די געזעלשאפט איז אָבער ניט קיין טויטער מעטאַל, וואָס קאָן אויסגעגאָסען ווערען דורך די העלדען אין יעדער געווינשטער פאָרם. אויך די מאסע איז א מער־ווייניגער אקטיווער עלעמענט אין דער געשיכטע. אמאָל נעמט זי אויף די שטראלען, וועלכע די העלדען שיקען צו איר ארויס, אָבער אמאָל רעפלעקטירט זי זיי אויך צוריק: דאָס איז אפּהענגיג פון דעם, אויף וויפיל די דאָזיגע שטראלען זיינען צוגעפּאסט צו איר אייגענעם צושטאנד אינ׳ם באטרעפענדען מאָמענט.

אין דער געשיכטע ווירקט יא א גרויסער אלגעמיינער נאטור־געזעץ, די שטרעבונג פון מענשען פאנאנדערצואוויקלען און דערהויבען זיך אליין; די וועגען אָבער, וואָס פירען צום דאָזיגען ציל, ווייזען אָן די היסטאָרישע פערזענליכקייטען. ניט זעלטען טרעפט זיך, אז די פאלשקייט, דער עגאָאיזם, דער פּארטיי־אינטערעס פאַרפירט אזעלכע גרויסע פערזענליכקייטען צו ווייזען דער מאסע פאלשע וועגען. דאַן זיינען זיי פינסטערלינגע און רעאקציאָנערען, — חערען אָבער צוליב דעם ניט אויף צו זיין — אָביעקטיוו באטראכט — היסטאָרישע פערזענליכקייטען.

אויף אזא אופן איז געשיכטע אן ארענא פאר יחידים, וואָס שטייען מיט דער מאסע אין געגענזייטיגער ווירקונג און פאַרווירקליכען גרויסע געשיכטליכע פאקטען בלויז מיט איר צוזאמען. דעריבער

(3) Lotze, Mikrokosmos, Band III, S. 65.

וואָלט די געזעלשאַפטליכע פאַרבינדונג געבליבן א שוואכע און די מענשליכע געזעלשאפטען וואָלטען קיינמאָל ניט דערגרייכט צו א מדרגה פון שטענדיגען צוזאמען־לעבען. א לעבעדיגע באַשעפעניש פרייט זיך אינסטינקטיוו מיט איר גלייכען, און דאָס איז די אורזאכע פון׳ם ערשטע סטאדע געפיל סיי ביים מענשען און סיי ביי דער חיה. באטראכטונג און באוואוסטזיין טרייבען דעם מענשען ווייטער צוזאמענצוקומען מיט גלייכע באשעפענישען און ערשט אין דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג איז דאָס דאָזיגע סטאדע געפיל געוואָרען אן אונבאוואוסטזיניגער אינסטינקט. ביי דער שאפונג פון דער געזעלשאפט איז די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פון׳ם מענשען יא געווען באטייליגט, און זי האָט געווירקט ניט ווייניגער שטארק, ווי דער אינסטינקט און דער פאמי־ליען צובונד.

געשיכטליכע פאקטען זיינען שטענדיג ענג פארבונדען מיט היסטאָרישע פּערזענליכקייטען. אין דער געשיכטע פון פאקטען און האנדלונגען פארנעמט דער קריג דעם זעלבען ענטשיידענדען פּלאַץ, ווי די ר ע ל י ג י ע אין דער ק ו ל ט ו ר ־ ג ע ש י כ ט ע, און אין ערגיץ דריקט זיך ניט אויס די מאכט פון׳ם יחיד אזוי בולט ווי אין די דאָזיגע ביידע ערשיינונגען.

גראד די עלעמענטען פון דער געשיכטע, אין וועלכע ס׳האָט זיך אם מערסטען אויסגעדריקט דער איינפלוס פון ציל־באוואוסטע יחידים, ווערען דאָס געמיינזאמע גייסטיגע אייגענטום פון דער גאנצער נאציע און העלפען אם מערסטען אויפצוהייבען דעם נאציאָנאַלען זעלבסט־באוואוסטזיין. קריג און רעליגיע, אלס די ע י ק ר ׳ ד י ג ע ט י פּ ע ן פון דער פּראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, רעפּרעזענטירען אין א גרעסערער מאָס, ווי אלע אנדערע עלעמענטען פון דער געשיכטע, די באוואוסטזיניגע טעטיגקייט פונ׳ם מענשען. אינ׳ם פאָרקומען פונ׳ם קריג און דער אויספירונג פון דער רעליגיע נעמען אנטייל אין א גרעסערער אָדער קלענערער מאָס אלע יחידים פון דער באַ־טרעפענדער נאציע, — אָנהויבענדיג פו די שעפּפערישע קריגס־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער און ענדיגענדיג מיט׳ן לעצטען סאָלדאט, וואס איז ארויס צו פארטיידיגען זיין פאטערלאנד אָדער מיט דעם איינפאכען מאסען־מענש, וואָס נויטיגט זיך אין טרייסט און גייט אריין אין טעמפּעל, כדי צו פארהער־ליכען גאָט. אין מלחמה און רעליגיע איז טעטיג סיי דער העראָאיזם פונ׳ם יחיד און סיי אויך די באוואוסטזיניגקייט פונ׳ם כלל.

דעריבער איז טאקע דער קריג, — דאָס מיטעל צו שיצען און באפעס־טיגען דעם מאטעריעלען האָב־און־גוטס פונ׳ם כלל — דער מעכטיגסטער היסטאָרישער פאקט, און דעריבער איז די רעליגיע געוואָרען דער גייסטיגער אינהאלט פון דער נאציע, איר לעבענס־אנשויאונג, דער סך הכל פון אירע לעבענס־פּרינציפּען. אין זיי ביידע ווערט אויסגעדריקט דער באוואוסטזיין

וואס ביי חיות זוכט דער סעקסועלער באדארף זיין באפרידיגונג אָהן א דייטליכען אויסוואל, בעת ביים מענשען ווערט דער דאָזיגער אויסוואל דערבראכט דורך אן אינסטינקט, וואס איז אונאפהענגיג פון ריין־פיזיאָלאָגישע רעפלעקסען, — ביז צו געוואלטיגער ליידענשאפט. בעת יעדער איינצעלנער מענש קאָן באטראכט ווערען אלס א באזונדערס־באשטימטע און כאראקטעריסטישע ווילענס־ערשיינונג, אפילו ביז צו א געוויסער מאָס אלס אן אייגענע באזונדערע אידעע — פעלט אָבער ביי חיות לחלוטין דער דאָזיגער אינדיווידואל־כאראקטער און בלויז דער מין האָט א ווערט. יעדער שפור פון אינדיווידואל־כאראקטער פארשווינדט וואס מער מיר דערווייטערען זיך פונ'ם מענשען און קומען אריין אין דער אָרגאנישער וועלט. ביי פלאנצונגען פארשווינדט ער אין גאנצען. אויב ס'איז דאָ אן אונטערשיד צווישען בוים און בוים, צווישען גראָז און גראָז פונ'ם זעלבען מין, איז דאָס בלויז א רעזולטאט פון די אויסערליכע גינסטיגע אָדער אונגיסטיגע איינפלוסען פונ'ם לעבען, קלימאט און אנדערע צופעליגקייטען. ענדליך, אין דער ניט־אָרגאנישער וועלט פארשווינדט לחלוטין די אינדיווידואליטעט." [4]

אין געגענזאץ צום אכטצענטען יאָרהונדערט, האָט מען אָבער אינ'ם ניינצענטען יאָרהונדערט אָנגעהויבען צו ערקלערען אלע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע ערשיינונגען אויסשליסליך מיט אונבאוואוסטער בלינדער עוואָלוציע, אָהן שום באטייליגונג פון דער פערזענליכקייט. די ענטשטייאונג פון דער מלוכה, פון געזעצען, פון שפראך און אלע עלעמענטען פון קולטור פרואווט מען איצט ערקלערען אויף א ריין־אָרגאנישען אופן. אין געגענזאץ צו רוסאָ'ס טעאָריע וועגען דעם „סאָציאלען קאָנטראקט" ווערט איצט דער מענש באטראכט אויסשליסליך אלס באשעפעניש, וואס איז פון אָנהויב אָן באשאָנקען מיט א סאָציאלען אינסטינקט, וואס ווירקט זיך אויס אונבאוואוסטזיניג און נאטור־נויטווענדיג ביי דער בילדונג פון דער געזעלשאפט.

די לערע וועגען „סאָציאלען קאָנטראקט", ווי זי ווערט אויפגעשטעלט פון רוסאָ, איז, נאטירליך, פאלש. ס'איז קלאָר, אז מענשען אָהן א געזעלשאפט האָבען זיך ניט געקאָנט אייניגען איבער אזא קאָנטראקט, ניט האָבענדיג קיין שום באגריף וועגען די מעלות פון געמיינזאמען לעבען. אָבער פונקט אזוי ניט דענקבאר איז דאָס, אז ביים צושטאנד־קומען פון דער געזעלשאפט אָדער איר כסדר'דיגען וואוקס, זאָל די באוואוסטזיניגע האנדלונג פונ'ם מענשען זיין לחלוטין ניט־באטייליגט. ווען מענשען, אלס יחידים, וואָלטען ניט דערקענט די פרייליכקייט און שפעטער די מעלות פון א געמיינזאמען לעבען,

(4) Schopenhauer: Die Welt als Wille und Vorstellung, Leipzig 1819, S. 190.

דער מאסע; צום אונטערשיד אָבער פון די ערשטע קולטור־עלעמענטען זיינען זיי ניט קיין גלייכצייטיגער פּראָדוקט פונ׳ם כלל. אין מלחמה און רעליגיע קומען צום אויסדרוק סיי די גרויסע פּערזעליכקייטען, סיי אויך, צוטיילט אין שטופּען, די מאסען. דעריבער טאקע געניסען די קריגס־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער דעם גרעסטען היסטאָרישען רום.

מיט איין וואָרט: *דער געשיכטליכער פּראָצעס באַשטייט אין דער אריינמישונג פון העכער־באַפעאיגטע יחידים אין דער געזעלשאפט, וואָס ווערט שטופּענווייז געוואונען פאר זייערע צילען.*

ערשט נאָך דעם, ווי אין לעבען פון א פּאָלק, וואס מאכט במילא דורך א לאנגזאמע ענטוויקלונג, קומט פאָר צוליב וועלכע עס איז אויסערליכע סיבות, אן ענדערונג, הויבט זיך אָן דער געשיכטליכער פּראָצעס. צוליב א קריג ווערען, למשל, אין א פּרימיטיווער געזעלשאפט געשטערט די ביז־אהעריגע לעבענס־באדינגונגען; דער פּרימיטיווער מענש ווערט געוואָר, אז אומשטענדען, וואָס זיינען געגעבען דורך דער נאטור, קאָנען גאָר געענדערט ווערען דורך מענשען. גלייכצייטיג ברענגט דער קריג צוזאמען פעלקער, וואס זיינען אפּגעטיילט צווישען זיך דורך גרויסע אנטפערונגען, און די רויע נאטור־מענשען ווערען געוואָר מיט ערשטוינונג, אז ניט אלץ מוז זיין גראד אזוי, ווי ביי זיי. עס קומט פאָר אן ענדערונג אינ׳ם גייסטיגען לעבען און אין די פאָרשטעלונגען פון דער געזעלשאפט. מענשען ווערען געטריבען צום דענקען.

אויף דער דערגרייכטער העכערער קולטור־מדרגה הויבט אָן די איינהייטליכע מאסע זיך צו שפּאלטען; קריטישע פּערזענליכקייטען, *העלדען*, טרעטען אויף, וואס פּריידיגען זייערע אייגענע אידעאלען צו זייער געזעלשאפטליכער אומגעבונג און שטרעבען צו ציען זי נאָך זיך. די נאטירליכע גלייכהייט פון דער געזעלשאפט ווערט אויפגעלייזט, און דער יחיד הויבט אָן צו דערקענען זיך אליין אויף אלע געביטען פון דיינקען און פילען. ער הויבט אָן צו שאפען זיך זיינע אייגענע געדאנקען איבער דער וועלט און אירע באַציאונגען; די נע׳ירשנ׳טע טראדיציעס זיינען פאר אים שוין מער ניט נענוג; ער הויבט אָן צו טראכטען און קריטיקירען. דאָס דענקען הויבט זיך אָן אין דעם מאָמענט, ווען דער מענש רייסט זיך אָפּ פונ׳ם אלגעמיינעם קאָלעקטיווען געדאנק. אין דער זעלבער צייט הויבט ער אָן זיך צו באפרייען אויך פון מאָראלישען דרוק פון כלל; ער עפענט נייע וועגען און שאפט זיך א באזונדערען קוק און א באזונדערע אָפּשאצונג פון לעבען.

באלד הויבען זיך אויף מעכטיגע פּערזענליכקייטען, וואס פירען די מאסען — אמאָל אויך דורך צוואנג און געוואלטיגען גייסטיגען איבערגעוויכט —

פון אלעמען,ביידע זיינען זיי — אין גרעסערער אָדער קלענערער מאָס — דער פּראָדוקט פון יעדען און פון אלעמען. געשאפען פון איינצעלנע, ווערען מלחמה און רעליגיע דער געמיינזאמער קנין פונ׳ם כלל: מ י ט ד ע ר מ אַ כ ט פ ו ן א ו י ס ע ר ג ע ו ו י י נ ל י כ ע פּ ע ר ז ע נ ל י כ ק י י ט ע ן ג ע ה ע ן ז י י א ר י ב ע ר א י נ ׳ ם ב א ו ו א ו ס ט ז י י ן פ ו ן א ל ע מ ע ן.

זייענדיג דער שטארקסטער אויסדרוק פון פראגמאטישער און קולטור־געשיכטע, — זיינען אויך קריג און רעליגיע געוואָרען דאָס פעלד, אין וועלכען עס דריקט זיך אוים אם שטארקסטען די מאכט פונ׳ם יחיד. דעריבער זיינען טאקע די נעמען פון די גרויסע מלחמה־פירער און רעליגיאָנס־גרינדער שטאר־קער דערהאלטען געוואָרען אינ׳ם באוואוסטזיין פונ׳ם כלל, איידער יעדער אנדערער מין פון היסטאָרישע פּערזענליכקייטען. אלעקסאנדער דער גרויסער, צעזאר, נאפּאָלעאן און מאָלטקע; בודהא, קאָנפוציוס, משה, קריסטוס און לוטער האָבען די קלינגענדסטע נעמען אין דער וועלט־געשיכטע. דער הייגט־וועלטיגער דורכשניטליכער מאסען־מענש ווייסט גאָרניט וועגען ארכימעדן, ניוטאָנען און העלמהאָלץ׳ן, פונקט אזוי ווי ער הויבט ניט אָן צו וויסען וועגען אריסטאָטעלעס, טאָמאס אקווינוס, קאנט און דארווין; ער וויים אָבער די גרויסע העלדען־טאַטען פון די קריגס־פירער און די וואונדער־מעשיות איבער די רעליגיאָנס־גרינדער. אונאפּהענגיג פון סוביעקטיווען ווערט פון קריג און רעליגיע, שטייען די קריגס־פירער און רעליגיאָנס־שאפער פיל העכער איבער דער מאסע, איידער די מענשען פון וויסענשאפט און קונסט. קיינער וועט ניט לייקענען, אז די ערשטע ערפארונגס־פאקטען פונ׳ם לעבען, — אז אין וואסער דערטרינקט מען זיך, אז דורך פייער ווערט מען פארברענט, אז אויף א הארטען געגענשטאנד שטויסט מען זיך אָן און אין א גרוב פאלט מען אריין, — האָבען פאר׳ן וואוילזיין פון׳ם מענשען און דער מענשהייט א פיל גרעסערען ווערט, איידער אלעקסאנדערס מלחמות, צעזאר׳ס זעלבסטהערשונג, נאפּאָלעאנ׳ס קייזערברייך אָדער די וויזהייט פון קאָנפוציוס, די געזעצען פון משה און די ליבע פון קריסטוס. פונדעסטוועגען זיינען די ענטדעקונגען פון די דאָזיגע אמת׳ן ניט פארבונדען מיט וועלכע עס איז נעמען, בעת די אנדערע בלייבען פול מיט רום אין דער געשיכטע. אויף די ערשטע לעבענס־ערפאַ־רונגען האָבען זיך מענשען אָנגעשטויסען אלע ג ל י י כ צ י י ט י ג, בעת רעליגיע און מלחמה זיינען געווען דער אויספלוס פ ו ן פּ ע ר ז ע נ ל י כ ע ר א י נ י צ י א ט י ו ו. דעריבער זיינען קריג און רעליגיע די טיפּישע אויס־דרוקען פון געשיכטע. זיי ווערען געשאפען פון יחידים און די מאסען באַ־טייליגען זיך אין זיי מער־וויינעניג באוואוסטזיניג. להפך פון די וויסענשאפטען, זיינען זיי ניט אויסשליסליך א פּראָדוקט פון יחידים, וואס איז אונבאקאנט

אויסשעפּען: ווי נאָר עס קריסטאַליזירען זיך אויס באַשטימטע פאָרמען פון דיינקען און לעבען, ווערען זיי פארוואנדעלט אין אונבאוואוסטע, מעכאנישע האנדלונגען, אין מנהגים, ביז עס דערהויבען זיך ניט. ווידער גרויסע יחידים, וואָס לייזען אויף דאָס אלטע און שאפען מיט זייער אייגענער געניאַליטעט נייע אינהאלטען. די מנהגים ביים מענשען זיינען דאָס זעלבע, ווי אינסטינקטען ביי חיות. דאָס זיינען מעכאַניש־געוואָרענע געוואוינהייטען, לעבענס־פאָרמען, וואָס ווערען אונבאוואוסט פארווירקליכט דורך די מענשען.

דעריבער נויטיגט זיך די געזעלשאפט אין כסדר'דיגער דערפרישענדיגער טעטיגקייט פון קריטישע פּערזענליכקייטען, וואָס זאָלען זי שיצען געגען פאַר־גליווערונג. אלע קולטור־עלעמענטען זיינען אונטערגעוואָרפען דעם געזעץ פון דיאַלעקטיק, און יעדער קולטור־עלעמענט, וואָס ווערט אונפעאיג זיך צו באַוועגען, — סיי צוליב אויסערליכען צוואנג און סיי צוליב אונטעטיגער גלייכגילטיגקייט,—ווערט דאריבער פארוואנדעלט אין א שטערונג פונ'ם פּראָגרעס. אייביג און אלגעמיין — גילטיג זיינען בלויז די לעצטע געזעצען פון נאטור און מאָראל; די העכסטע פארווירקליכונג פון מאָראַל־געזעצען זיינען די לעצטע אידעאלען פון דער מענשהייט. אויף אזא אופן באַשטייט די געשיכטע אין כסדר'דיגער פאָרטשריטליכער דערנענטערונג צו די דאָזיגע אידעאלען; פּראָגרעס איז דאָס מוטיגע פאָרווערטס־שטרעבען אויפ'ן דאָזיגען וועג.

די מערסטע געשיכטס־פילאָזאָפען פון דער נייסטער צייט אונטערשעצען אָבער, ווי געזאָגט, צו שטארק די מאכט פון דער פערזענליכקייט אין דער געשיכטע. באָקל, למשל, זעט אין דער געשיכטע בלויז צוויי פאקטאָרען, — דעם מענש און די נאטור. די ווירקונג פון דער נאטור אויפ'ן מענשליכען גייסט און פונ'ם מענשליכען גייסט אויף דער נאטור זיינען, לויט זיין מיינונג, די איינציגע מאטעריאלען, אויף וועלכע עס דארף אויפגעבויט ווערען די פילאָזאָפיע פון דער געשיכטע.[6]

דער פעלער פון באָקל'ען באַשטייט אין דעם, וואָס ער פארגעסט דאָ וועגען אן אנדערען פאקטאָר, — די מענשען (אלס מאסע). די געגענזייטיגע ווירקונג צווישען מענש און נאטור איז בלויז איין זייט פון דער געשיכטע. די אנדערע זייט, וואָס איז אפשר נאָך וויכטיגער, באַשטייט אין דער געגענזייטיגער ווירקונג פון מענש און מענשען, צווישען מענש און קולטור. דער דאָזיגער פעלער האָט פארפירט באָקל'ען צו דעם פארזוך אויפצושטעלען געזעצען פאַר דער געשיכטע אויף א פאטאליסטישען אופן. ער האָט ניט איינגעזען די

6) Buckle: History of the Civilization in England, I, S. 46,

צו דעם אידעאל, וואס זיי האָבען זיך געשטעלט. באהערשט דורך נייע באַגריפען און אידעען טרעטען אויף ריזען, וואס ברעכען מיט דער געגענווארט און הויבען אויף די געזעלשאפט — אמאָל אויך געגען איר ווילען — אויף זייער אידעאל־געשאפענער מדרגה.

„ווער האָט עס פאראייניגט ווילדע שבטים און אריינגעצוואונגען די, וואָס האָבען זיך געשטעלט געגען דעם, אינ׳ם יאָך פון דעם כלל און פון פרידליכען לעבען? ווער האָט זיי דערהאלטען אין אזא צושטאנד און באשיצט די באשטייענדע מלוכות געגען אויפלעזונג צוליב אינערליכער אונאָרדנונג אָדער דער צושטערונג דורך אויסערליכער קראפט? ס׳איז ניט וויכטיג, וועלכע נעמען זיי האָבען געטראָגען: אלענפאלס זיינען דאָס געווען העלדען, וואָס זיינען פאָראויסגעגאנגען פאר זייער צייט־אלטער אויף ווייטע שטרעקען. דורות וואס האָבען זיי דערפאר געהאסט און מורא געהאט פאר זיי, זיינען פון זיי געצוואונגען געווען אָנצונעמען זייער באגריף וועגען דעם, וואָס עס דארף געטאָן ווערען. דער באגריף, דער בלויזער באגריף וועגען דעם צושטאנד, וואס דארף פארווירקליכט ווערען, איז געווען גענוג כדי זיי צו באגייסטערען. און דאָס אונגעהויערע נחת, וואָס האָט געשטאמט פאר זיי פונ׳ם דאָזיגען באגריף, האָט זיי באלוינט און ענטשעדיגט פאר אלע אנשטרענגונגען. 5)

אינ׳ם מאָמענט ווען דער יחיד הויבט אָן צו ווערען באוואוסטזיניג וועגען זיך אליין, הערט ער אויף בלינדערהייט צו פאָלגען דער עקזיסטירענדער קולטור. ער לעזט זי אויף און דערקענט זי לויט איר גאנצען אינהאלט. ער באגנוגענט זיך ניט מיט׳ן ניט־פארשטאנענעם רעזולטאט און שטרעבט צו פארשטיין די ברייט פונ׳ם אינהאלט און די לייגג פונ׳ם פאָרשונגס־וועג. ער שטרעבט פון איין זייט צו דער אויפלעזונג פונ׳ם דערהאלטענעם רעזולטאט, פון דער אנדערער — צו זיין באנייטער צוזאמענשטעלונג. בעת יחידים באנייען און נעמען ארום אזעלכע טראדיציאָנעלע אינהאלטען פונ׳ם דיינקען, קריטיקירען זיי אויך די דאָזיגע אינהאלטען. די קולטור ווערט צו אן אָביעקט פון באטראכטונג מצד דעם יחיד. דער גאנצער היסטאָרישער פראָצעס באשטייט טאקע אין ד ע ר ב א פ ר י י א ו נ ג פ ו ן ד ע ם י ח י ד, א י ן ז י י ן אָ פ ־ ר י י ס ע ן ז י ך פ ו ן ד ע ר ג ע ז ע ל ש א פ ט א ו ן ק ו ל ט ו ר, א י ן ד ע ם פ א ר ־ ז י ך ־ ז י י ן פ ו ן ד ע ר פ ע ר ז ע נ ל י כ ־ ק י י ט.

דער היסטאָרישער פראָצעס שוואנקט אָבער כסדר צווישען באוואוסטזיניגער זעלבסטשטענדיגער טעטיגקייט פונ׳ם יחיד און דער אונבאוואוסטער ענטוויקלונג פון די מאסען. די שאפענדע קראפט פונ׳ם מענשען לאָזט זיך

(5) Fichte: Grundzuege des gegenwaertigen Zeitalters, Berlin 1806, S. 97.

פארשידענע רעזולטאטען, ווייל ס'איז פארשידען דערביי דער אנדערער פאקטאָר פון דער האנדלונג, דאָס „איך“. דאָס „איך“ און די סביבה אין פאָרם פון מאָטיווען זיינען, צוזאמענגענומען, די פאקטאָרען פון יעדער האנדלונג. די נאטור פון דער דאָזיגער האנדלונג הייננט אָפּ פון דעם פארשידענעם אופן, אויף וועלכען דער אינערליכער פאקטאָר רעאגירט אויף די אויסערליכע. אָט די דאָזיגע פייאיגקייט צו רעאגירען אויף די אויסערליכע פאקטאָרען רופען מיר אָן *פרייהייט*. נאטירליך איז די פרייהייט, מיט וועלכער דער מענש פירט דורך זיינע האנדלונגען בלויז *א* רעלאטיווע, א בערך'דיגע; *זי וואקסט אָבער מיט'ן לויף פון דער געשיכטע* און שטעלט פאר זיך אלס איר לעצטען אידעאל די אבסאָלוטע פרייהייט.

פרייהייט דארף אָבער ניט צוזאמענגעמישט ווערען מיט מאנגעל פון אורזאכען, מיט צופאל אָדער גרונדלאָזער הפקרות. פרייהייט איז אין א פיל גרעסערער מאָס א רעזולטאט פון שכל, פון אנזעאונג, אָרדנונג און זעלבסט־באהערשונג. אין דער מאָס, אין וועלכער די דאָזיגע מענשליכע אייגענשאפטען וואקסען אין פארלויף פון דער געשיכטע, — אין דער זעלבער מאָס ווערט אויך גרעסער די פרייהייט. ניט די אומשטענדען באהערשען דעם מענשען, נאָר דער מענש אליין שטרעבט זיך אלץ מער און מער צו באפרייען פון זייער מאכט און דערגרייכען דערמיט זיין אמת'ן „איך“. דער גאנצער היסטאָרישער פּראָצעס באשטעהט אין דער דאָזיגער שטופענווייזער באפרייאונג פונ'ם מענשען פון די כּהות, וואס זיינען אויסער אים אָדער וואס ליגען אונבאוואוסט אין אים אליין.

אויב די געשיכטע איז אויף אזא אופן אן ארענא פון פרייע און אלץ פרייער ווערענדע יחידים, — דארף מען אָבער ניט ארייגפאלען אין אן איינזייטיגקייט און פארלייקענען אין דער געשיכטע לחלוטין יעדען צוזאמענהאנג און יעדע צוועקמעסיגקייט. אמת, *די געשיכטע האָט טאקע ניט קיין שום פלאן און קיין שום געזעצען*, זי איז א פרייע געשטאלטונג פון יחידים. דאָך ווערט אין דער געשיכטע פארווירקליכט עטוואס אלגעמיינעס, א צוועק צו וועלכען אלע מענשען ציען זיך אין זייערע אינדיווידואליסטישע האנדלונגען. דאָס איז — די העכערונג פונ'ם לעבענס־ווערט, די פארווירקליכונג פון א מענשהייט, די פארברירערונג פון די מענשען. די מענשען לעבען ניט אין א נישט־שכל'דיגען כאאָס, ווי די חיות: אויף וויפיל זיי ווערען אין זייערע האנדלונגען געפירט דורך א צוועק אלס א מאָטיוו, ארבייטען זיי פאר דער פארווירקליכונג פון *אן אלגעמיינעם ציל*, וואס קאָן אנגערופען ווערען *הומאניטעט* אין בעסטען זין פונ'ם וואָרט. וואס ווייטער עס געהען פאָראויס די יחידים,

בערך'דיגע פרייהייט פון יחידים, די מאַכט פון פּערזענליכקייט, וואָס באַשטייט אין דער פרייהייט זיך אליין צו באַשטימען און אונטערוואַרפען צו זיך די ארומיגע סביבה.

די אויפשטעלונג אין דער געשיכטע פון נאַטור־נויטוועגדיגע געזעצען, וואס באהערשען זי אויף א פאטאליסטישען שטייגער, די איגנאָרירונג פון דער מאכט פון'ם יחיד און דאָס ניט־פארשטיין, אז דער היסטאָרישער פּראָצעס איז די געגענזייטיגע ווירקונג צווישען מענש (אלפ יחיד) און מענשען (אלפ רבים), — דאָס אלץ ברייננגט צו דער אפלייקענונג פון דער פרייהייט אין דער געשיכטע. אָפּלייקענען אָבער די פרייהייט אין דער געשיכטע איז פּונקט אזוי ניט־וויסענשאפטליך און פאלש, ווי גלויבען אין א ב ס אָ ל ו ט ע ר פרייהייט. ווער עס אנערקענט די אבסאָלוטע פרייהייט, פארשטייט ניט די באדייטונג פון די אויסערליכע פאקטאָרען, פונ'ם „ניט־איך" און מוז אלע ערשיינונגען ערקלערען בלויז מיט פּסיכאָלאָגיע. להפך, די וואס לייקענען אָפּ די פרייהייט, באשטייען אויף דער אבסאָלוטער מאכט פונ'ם טויטען און לעבעדיגען „ניט־איך", אויף דער פולשטענדיגער ווערט־לאָזיגקייט פונ'ם „איך", פונ'ם פּסיכאָלאָגישען פאקטאָר. דער אמת איז, אז א געשיכטליכער פאקט איז א רעזולטאט פון ע ט ל י כ ע ניט־גלייכע פאקטאָרען, — פון דער סביבה, פונ'ם לאנד, דער פריערדיגער געשיכטע און דעם מענשען גופא. ווען מיר האָבען צו טאָן מיט די האנדלונגען פון א חיה, וואו די אויסערליכע פאקטאָרען האָבען אן איבערוויגענדע מאכט אין פארגלייך מיט די אינערליכע, פּסיכאָלאָגישע,— האָבען מיר פאר אונז אונענדליך־ווייניג פרייהייט. ביי מענשליכע האנדלונגען איז אָבער די לאגע אנדעריש: גראד דער מענש, די פּסיכישע קראפט, איבערוועגט דאָ אלע איבריגע פאקטאָרען און שטרעבט זיך אליין צו באשטימען.

ווען מען זאָל אלץ, וואס אן איינצעלנער מענש שטעלט מיט זיך פאָר און וואָס ער טוט, באצייכענען מיט A קאָן מען דאָס דאָזיגע A פאנאנדערטיילען אין A+X. אין דעם "A" געהט אריין אלץ, וואס ער באקומט פון זיין סביבה, פון לאנד, פאָלק, צייט; דאָס "X„ דריקט אוים זיין א י י ג ע נ ע ם ב י י ט ר א ג, דאָס ווערק פון זיין פרייען ווילען. דאָס דאָזיגע "X„ מעג זיך זיין אבסאָלוט קליין, אפילו פארשווינדענד קליין, עס האָט אָבער אן אונענדליכען ווערט; עס ווירקט באשטימענד אויף די גאנצע נאטור פון דער האנדלונג. די ווירקונגען, וואָס קומען פון דרויסען, פארוואנדלען זיך ביים מענשען אין מאָטיוון. מיט אנדערע ווערטער: דער מענש רעאגירט ניט אויף די דאָזיגע ווירקונגען אונמיטעלבאר לויט די געזעצען פון מעכאניק. ער נעמט זיך צייט צו פארגלייכען געגענזייטיג די מאָטיוון, צו באטראכטען די פּאקטישע לאגע און ארויסטראָגען זיין אייגענע אנטשיידונג. ג ל י י כ ע מ אָ ט י וו ע ן ק אָ נ ע ן ה אָ ב ע ן ב י י פ א ר ש י ד ע נ ע מ ע נ ש ע ן

אַן אויפרוף צו דער אידישער יוגענט *)

די דורות־לאנגע אונטערדריקונג פון אידען פארשטארקט זיך פון יאָר צו יאָר. פּאָגראָמען, מאסען רדיפות, פארפאָלגונגען זיינען געוואָרען געוויינ־ליכע ערשיינונגען אין אידישען לעבען. די מענשליכע ווירדע פון די אידען ווערט אומעטום געטראָטען מיט די פיס.

די אלגעמיינע און גרונד אורזאך פון דעם אידישען יאָך, פונקט ווי פון מענשליכער אונטערדריקונג בכלל, ליגט אין דער ניט ריכטיגער פארטיילונג פון די פּאָליטישע און עקאָנאָמישע כחות צווישען דער מענשהייט, דאָס הייסט, אין דעם קלאסען כאראקטער פון דער געזעלשאפט. די ספּעציפישע און נאָענטסטע אורזאכען פון דער אידישער אונטערדריקונג ליגען אין דער רעכט־לאָזינקייט און אין דער סאָציאל־פּאָליטישער מאכטלאָזיגקייט פון פאָלק. און אויב אונזער פאָלק איז ביז איצט פארבליבען אין דער געשיכטע, איז דאָס נאָר א דאנק דעם, וואָס דער איד איז געווען ביכולת אין פארלויף פון זיין געשיכטע צו ערפילען אזא סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציע, וועלכע איז געווען נוצליך פאר אנדערע פעלקער.

אלס סוחרים, באזיצער פון קאפּיטאלען, און גרעסערע און קלענערע פארמיטלער צווישען פארשידענע קלאסען, האָבען די אידען געהאָלפען אין דער אנטוויקלונג פון די עקאָנאָמישע כחות פון לאנד און דעם ברייטען אויס־בייט פון סחורות, און זיינען, דעריבער, ביז א געוויסער צייט גערולדעט געוואָרען.

אָבער יעדעס מאָל, ווען די עקאָנאָמישע כחות פון א געוויסען לאנד האָבען דערגרייכט א געוויסע הויך, און די איינגעבאָרענע באפעלקערונג האָט אליין געקענט ערפילען די סאָציאל־עקאָנאָמישע פונקציעס פון די אידען, פלעגען זיך געגען זיי אָנפאנגען רדיפות. וואס האָבען זיך געשטארקט מיט'ן וואוקס פון די סאָציאלע ווידערשפּרוכען אין דער געזעלשאפט און וואס פלעגען זיך געוויינליך ענדיגען מיט א פולשטענדיגען גירוש פון די אידען פון דעם באשטימטען לאנד.

אין דעם ליגט די סאָציאל־עקאָנאָמישע אורזאכע פון אלע אידישע ליידען און פון זייער אייביגער וואנדערונג פון לאנד צו לאנד.

---

*) ערשינען אין דער רוסישער שפּראך אין בראָשור פאָרם „וואָזוואָניע ק' יעווּ־רעיסקאָי מאָלאָדעזשי", אויסגאָבע פון ציוניסטען־סאָציאליסטען, אין יאָר 1901. די איבערזעצונג איז פון חבר ב. קרוזא.

אלץ מער ווערען זיי געפירט פונ׳ם צוועק און אלץ פעסטער ווערען זיי געבונדען מיט די גאָלדענע קייטען פון שכל. דער היסטאָרישער פּראָגרעס, וואס ווערט באשאפען דורך דער געמיינזאמער ווירקונג פון אונבאוואוסטע און באוואוסטזיניגע, פון צופעליגע און פרייע פאקטאָרען, איז דער גרויסער צוועק־צוזאמענהאנג פונ׳ם גאנצען מענשליכען טאָן. די יחידים זיינען טאקע יעדער באשעפטיגט מיט זיך אליין; אין דער זעלבער צייט ווירקען זיי אָבער אלע ביים לעבעדיגען קלייד פון דער געשיכטע. זיי פארווירקליכען אלע דעם ענד־צוועק פון דער געשיכטע, די הומאניטעט, און אָהן ערפאָלג, אָהן רום וועט פארבלייבען אינ׳ם לויף פון דער געשיכטע אלץ, וואס היסטאָרישע פּערזענליכקייטען וועלען אויפטאָן אין צוזאמענהאנג מיט׳ן דאָזיגען גרויסען צוועק.

טעריעלע ליידען, טראָגט אויף זיך די מאסע דורך די שרעקען פון דער אנטי־סעמיטישער רעגירונג, פון דער פּאָליציי, פון מיטעל־שטאנד און פון דעם ג ר אָ ב ע ן ה מ ו ן.

הונגער,אָרימקייט און כאָאָטישער לויפען פון לאנד צו לאנד, גייסטיגע דעמאָראליזאציע — דאָס זיינען די נאטירליכע רעזולטאטען פון דער לאגע, וועלכע ווערט אלץ ערגער און ערגער.

דער געדאנק און דאָס געפיל ווייזען אונז אָן אויף צוויי וועגען פאר דער היסטאָרישער לייזונג פון דער אידען פראגע. ערשטענס, די ערוואַכונג אין די אידישע מאַסען פון רעוואָלוציאָנערע, פּאָליטישע אינסטינקטען, און די אידישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע באוועגונג מיט'ן פּראָלעטאַריאט אין צענטער און מיט די איבעריגע אידישע מאַסען אין פעריפעריע; און צווייטענס, די אפּוועגדונג פון דער כאַאָטישער אידישער עמיגראַציע, דער אייביגער אידישער וואַנדערונג אין איין טעריטאָריע פאַר דער פאָרמירונג פון א אידישער מלוכה אויף סאָציאַליסטישע יסודות.

די טעריטאָריע — דאָס איז דאָס אלטע אידישע לאנד, ארץ ישראל, און די נאכבאר לענדער, וועלכע געפינען זיך אונטער דער הערשאפט פון ענגלאנד, ווי ציפערן און סיני. אנשטאט וואס די אידישע מאסען זאָלען אויסגיין אונטער דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק און וואנדערען איבער דער גאנצער וועלט אָהן א ציל, ניט געפינענדיג פאר זיך קיין מקום מנוחה, לעבען פון ניט פּראָדוקטיווער ארבייט און גייסטיג פארקריפּעלט ווערען, דארף דער געדאנק און דאָס געפיל יעדען אונטערזאָגען, דאָס די קאָנצענטרירונג פון די עמיגרירענדע מאסען, וועמעס עקאָנאָמישע יסודות זיינען צוטרייסעלט, אין איין טעריטאָריע מיט'ן צוועק צו שאפען אזעלכע לעבענס פאָרמען, וועלכע זאָלען אנטשפּרעכען די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון די מאסען, איז די ס אָ צ י א ל ע נ ו י ט ו ו ע נ ד י ג ק י י ט פון דער אידישערווירקליכקייט.

דער פּאָליטישער קאמף פון די אידישע מאסען אין די לענדער וואו זיי וואוינען און די שטרעבונג צו דער פארווירקליכונג פון אן אויטאָנאָמען אידישען צענטער איז ניט קיין ווידערשפּרוך, ווי דאָס קען זיך אויבערפלעכליך ארויסווייזען. די אידישע ווירקליכקייט איז אין איר עצם זייער א קאָמפּליצירטע.

די אידישע עמיגראציע איז א היסטאָרישער פּראָצעס, וואס קען זיך ניט פארענדיגען אין א קורצען משך פון צייט. דאָס רוב פון די אידישע מאסען וועט נאָך אויף א לאנגער צייט בלייבען אין די איצטיגע לענדער, און זיי מוזען דעריבער אומפארמיידליך רעאגירען אויף זייער לאגע, קעמפען פאר זייער עקאָנאָמישער אויסבעסערונג און פאר זייערע פּאָליטישע רעכטע, פאר

אין דער איצטיגער צייט לעבען די אידען איבער איינעם פון די שווער־סטע מאָמענטען אין זייער געשיכטע.

אין רוסלאנד, רומעניען און עסטרייך, דאָרט וואו עס לעבט די גרעסטע מערהייט פון אידישען פאָלק, איז זייער ספּעציפישע טעטיגקייט פאר דער עקאָנאָמישער אנטוויקלונג פון לאנד געוואָרען אן איבעריגע, און די געזעל־שאפטליכע קאָנקורענץ מיט׳ן וואוקס פון די געזעלשאפטליכע ווידערשפּרוכען שטרעבט צו דעם, אז מען זאָל זיי אין גאנצען באזייטיגען פון אלע פּאָזיציעס פון לעבען. אין די לענדער זיינען די אידען שוין פון לאנג בארויבט געוואָרען פון זייערע בירגערליכע און פּאָליטישע רעכט; און יעצט ווערען די קוואלען פון זייער לעבען אלץ מער צוגעשלאָסען.

א גאנצע רייע פון טעטיגקייטען ווערט זיי פארבאָטען; די בילדונג אנשטאלטען זיינען פאר זיי פארמאכט; די פּראָדוקטיווסטע ארבייט, ווי ערד ארבייט, איז פאר זיי אין גאנצען ניט צוגענגליך, אין עטליכע לענדער, ווי אין רומעניען, ווערען די אידען געטריבען ווי פרעמדע. די ווילדע אויס־געשרייען געגען זיי קלינגען אלץ העכער און העכער, עס ווערען באנייט די באשולדיגונגען פון מיטעלאלטער, און אידישע מארטירער שמאכטען אין די טורמעס און ווערען צו דער תליה געפירט.

פון אָט דער אונערטרעגליכער לאגע ליידט אין א פארשידענער פאָרם און מאָס די גאנצע אידישע נאציע, מיט דער אויסנאם פון דעם גאָר רייכען און פּריווילעגירטען קלאס, ליידט מאטעריעל און גייסטיג. עס ליידט דער אידישער מיטעל־קלאס, וועלכער ווערט געדריקט פון דער ניט אידישער קאָנ־קורענץ, דעם געזעלשאפטליכען באָיקאָט, און די אונטערדריקונגען מצד דער רעגירונג. עס ליידט די אידישע אינטעליגענץ, פון וועלכער מען נעמט אוועק יעדע מעגליכקייט פון אויסנוצען אירע כחות אין לעבען.

אָבער מער פון אלעמען ווערט געדריקט די אָרימע מאסע, וועלכע שטעלט מיט זיך פאָר 80 פּראָצענט פון אידישען פאָלק, און וועלכע ערפילט די ספּעציפישע אידיש־עקאָנאָמישע פונקציע פון קליינער פארמיטלערשאפט צווישען די געזעלשאפטליכע קלאסען. אונטער דעם דרוק פון דער רעגירונג און דעם געזעלשאפטליכען אנטיסעמיטיזם פארלירט די מאסע ביסלעכווייז אלע לעבענס מיטלען און ווערט פאר׳משפּט צום אונטערגאנג. דער איבער־גאנג צו פּראָדוקטיווער ארבייט איז פאר די מאסען זעהר שווער, אויב ניט אינגאנצען אונמעגליך, ווייל אויך די ארבייטענדע עלעמענטען פונ׳ם אידישען פאָלק זיינען אונטערוואָרפען דעם זעלבען אנטיסעמיטישען דרוק, און באַ־גרענעצט אין דער מעגליכקייט פון געפינען ארבייט, און אלס א פרעמדער און רעכטלאָזער עלעמענט פון לאנד טיילט ער אויס פון זיך א שטענדיג וואקסענ־דען קאָנטינגענט פון דער רעזערוו ארמיי פון ארבייטסלאָזע. אויסער די מא־

טעטיגקייט, וועלכע פארענטפערען אין גלייכער מאָס די אידישע פראגע, אויף צוויי פריינדליכע, אָבער אין גאנצען זעלבסטשטענדיגע אָרגאַניזאציעס.

די אידישע סאָציאל־דעמאָקראטישע באוועגונג, מיט א מיטפילענדער באציאונג צום סאָציאליסטישען ציוניזם, און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידערגעבורט, און די סאָציאליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג מיט איר טעאָרעטישער אנערקענונג פון דער נויטיגקייט פון א רעוואָלוצאָנער־סאָציאליסטישער באוועגונג צווישען די אידען אין די לענדער, וואו זיי וואוינען — דאָס זיינען אָט די צוויי פאָרמען פון אָרגאניזאציע, וועלכע קענען געבען א ברייטען ענטפער אויף דער אידישער פראגע און אויף די נויטען פון די אידישע מאסען.

צוזאמען מיט דעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָמענט, וועלכער דיקטירט אונז די נויטווענדיגקייט פון דעם סאָציאליסטישען ציוניזם, איז פאראן נאָך א טיפער קולטור־פסיכאָלאָגישער מאָטיוו, פון וועלכען דער סאָציאליסטישער ציוניזם שפּראָצט ארויס. די אידישע נאציע איז איינע פון די באגאבטעסטע און געניאלסטע נאציעס פון דער מענשהייט.

אז דאָס אידענטום האָט בייגעטראָגען דעם גרויסען חלק צו דעם מענשליכען קולטור אוצר, איז דער אנערקענטער פאקט פון דער געשיכטע. די אויסערליכע לאגע, זיין היימלאָזיגקייט און פארשקלאפונג האָבען פארוואנדעלט דאָס דאָזיגע אויסערגעוויינליכע פאָלק אין א קאַריקאטור, צום שפּאָט פון דער וועלט און צו א לאסט פאר זיך גופא, און פון וועלכען די גאנצע וועלט שפּאָט, פארקריפּעלט זיין נשמה. די אידישע נבואה איז פארוואנדעלט געוואָרען אין תלמוד'יישער מאָראללאָזער געצענדינעריי, די אידישע אוניווערסאל־עטיק — אין א אידישער אוניווערסאלער בערזע, נאציאָנאלע שאַפונג — אין א נארישער נאָכקרימעניש; די שפּראך — אין א יאמערליכען זשארגאָן, די אינדיווידואליטעט — אין א פרעמדער אונטערטעניגקייט, גייסטיגע שאפונג — אין א קראנקהאפטער פּלפּוליסטיק, דאָס סאָציאלע לעבען — אין לויפעניש און וואנדערונג, און די געשיכטע—אן אן אייביגען קרעכץ.

דאָך ניט קוקענדיג אויף דעם גאנצען טראגיזם פון דער נאציע, ניט קוקענדיג אויף דער קלאָגעדיגער קאריקאטור פון איר לעבען, ניט קוקענדיג אויפ'ן מאנגעל פון קאָנקרעטע נאציאָנאלע פאָרמען, איז די לעבענספעאיגקייט און איר ספעציפישע באגאבטקייט אזוי גרויס, דאס נאָך אויך איצט פארמאָגט זי מעכטיגע שאפונגס־כחות, הויפטזעכליך פון דעם עטישען און סאָציאליסטישען מין, וועלכע קענען ביי א נאָרמאלער געשיכטליכער אנטוויקלונג זיך פאנאנדערבליען אין א גרויסער נאציאָנאלער קולטור. דער שאפונגס־פייער פון אידענטום איז ניט אויסגעלאָשען; אין דער צופוילטער,

דעם אלגעמיינעם אידעאל פון קאָלעקטיווער ארבייט און פאר דער אייגענער מענשליכער ווירדע. אָפּציען די מאסען פון קאמף אויף די ערטער אין נאָמען פון דער אידישער אויטאָנאָמיע אין פאלעסטינא וואָלט געמיינט איבערגעבען די אידישע מאסען און די גאנצע נאציע דעם שונא אין די הענט, און פירען דאָס אידענטום צו א פולשטענדיגער מאטעריעלער און גייסטיגער ירידה. פון דער אנדערער זייט אָבער איגנאָרירען אין נאָמען פון קאמף פאר'ן סאָציאליזם און פאר דער אויסבעסערונג פון דער ארבייטער לאגע די סכנות פון אידישען לעבען, וועלכע די סאָציאל־דעמאָקראטישע טעטיגקייט קען ניט אין גרונד גענומען באזייטיגען, — איז א פארברעכען געגען די דרינגענדע אידישע אינטערעסען. ענטפערען צו די געטריבענע, עמיגרירענדע ארבייט־ און מקום־מנוחה־זוכענדע מאסען מיט דער אָנווייזונג אויף דער צוקונפטיגער סאָציאליסטישער אָרדנונג, — איז גלייך ווי געבען זיי שטיינער אנשטאט ברויט.

די סאָציאל־דעמאָקראטיע און דער סאָציאליסטישער ציוניזם זיינען, דעריבער, יענע צוויי באוועגונגען, וועלכע ענטפערען אויף די רעאלע נויטען פון די אידישע מאסען און אויף דער אידישער פראגע אין אלגעמיין. א גאנצע רייע פון טאקטישע אורזאכען מאכען עס דאָך פאר אומצוועקמעסיג די פאראייניגונג פון דיביידע טעטיגקייטען אין איין אלגעמיינער פראקטישער פראָגראם און מאכט, פארקערט, נויטיג זייער פאנאנדערטיילונג אין צוויי זעלבסטשטענדיגע און פריינדליכע אָרגאניזאציעס. די צילען און מיטלען פון אָט די ביידע פאָרמען פון געזעלשאפטליכער טעטיגקייט ליגען אין פארשידענע ספערען; די באציאונג פון די הערשענדע קלאסען און רעגירונגען צו ביידע באוועגונגען איז אין גאנצען פארשידען; די פארבינדונגען פון דער סאָציאל־דעמאָקראטיע און די פארבינדונגען פון דעם ציוניסטישען סאָציאליזם מיט אנדערע געזעלשאפטליכע שטרעמונגען ליגען אין פארשידענע ריכטונגען: די אידישע סאָציאל־דעמאָקראטיע דארף זוכען פארבינדונגס פונקטען מיט די אָרטיגע ארבייטער, און אמאָל אויך מיט ליבעראלע פארטייען; דער סאָציאליסטישער ציוניזם, אָבער, מוז שטרעבען צו ווירקען אויפ'ן בירגערליכען ציוניזם און אויף די אידישע פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס אין אלגעמיין. די באציאונג פון די אידען צו דער סאָציאל־דעמאָקראטיע און צו דעם ציוניסטישען סאָציאליזם איז א פארשידענע; פילע עלעמענטען, וואס זיינען נאָך ניט גרייט אויפצונעמען די אידעען פון דער סאָציאל־דעמאָקראַטיע, קענען זיך אָבער אָנשליסען אן דעם ציוניסטישען סאָציאליזם, וועלכער געפינט זיך אויסער דער ספערע פון קלאסען אינטערעסען. אָט די מאָמענטען, און פילע אנדערע, דערווייזען די פראקטישקייט און שכל'דיגקייט פון פאנאנדערטיילען די דאָזיגע צוויי פאָרמען פון אידישער געזעלשאפטליכער

דער אידישער בורזשואזיע. ווען אונטער דער ווירקונג פון דער פולער עמאנציפאציע פון די פריווילעגירטע אידען אין רוסלאנד איז אויסגעוואקסען די אידישע בורזשואזיע און האָט אָנגעפאנגען איר רויבערישען אנגריף אויף דער וועלט, איז דאָס געווען אין די פּאָליטישע אינטערעסען פון דער בור־זשואזיע צו פארלייקענען די אידישע נאציאָנאליטעט און אנשטאט איר בא־שאפען די טעאָריע פון א אידישער רעליגיעזער מיסיע. אזוי ווי דאָס אי־דענטום האָט ניט קיינע קאָנקרעטע נאציאָנאלע פאָרמען, האָט אָט דער בור־זשואזער אנטי־נאציאָנאליזם באהעפט זיך אויך צו דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכע האָט געשעפּט איר גאנצע אויפקלערונג און אנטוויקלונג פון פרעמדע קולטורען. דער אנטינאציאָנאליזם פון דער אידישער סאָציאליסטישער אינ־טעליגענץ און דורכדעם, ווען אפילו אין א קלענערער מאָס, אויך פון די אידישע אָרגאניזירטע מאסען, פליסט ארויס פון דעם, וואס זיי האָבען זיך נאָך ניט אין גאנצען באפרייט פון דער אנטי־אידישער פסיכאָלאָגיע, וועלכע זיי האָ־בען איבערגענומען פון דער אידישער בורזשואזיע.

אין די אויגען פון די אידישע סאָציאליסטען איז די אידעע פון דער אידישער ווידערגעבורט דיסקרעדיטירט, אמת, אין יענער בורזשואזא־רעאק־ציאָנערער פאָרמע, וועלכע דער מאָדערנער ציוניזם האָט אָנגענומען. עס איז שוין אָבער צייט ענדליך צו באגרייפען דעם מהות פון דער באוועגונג און די אורזאכען, ווארום זי האָט אונפארמיידליך געמוזט אָננעמען דעם מיזעראבלען רעאקציאָנערען כאראקטער.

ניט פון דער שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו געפינען אן אָרט פאר דער פארווענדונג פון אירע פרייע קאפיטאלען, און ניט פון איר שטרעבונג צו פּאָליטישער הערשאפט איז ענטשטאנען דער ציוניזם, ווי דאָס ווילען האָבען מאנכע סאָציאליסטען. דאָס איז פונקט אזא גראָבע ווי א נא־איווע ערקלערונג פון דער דאָזיגער באמת מערקווירדיגער באוועגונג. דער ציוניזם איז ארויסגעקומען פון דעם באוואוסטזיין פון די אידישע מאסען, אז אלע זייערע עקאָנאָמישע פּאָזיציעס זיינען צוטרייסעלט, און פון זייער שטרעבונג צו א בעסערער ווירקליכקייט. צו דעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָטיוו קומט צו דער נאציאָנאלער אינסטינקט און דאָס נאציאָנאלע זעלבסט־באוואוסטזיין, וואס איז געוואָרען דער גייסטיגער שעפערישער מהות פון דער באוועגונג. אָבער ניט דער סאָציאל־עקאָנאָמיישער און ניט נאציאָנאל־קולטורעלער מאָטיוו פון ציוניזם האָבען נאָך קיין צייט ניט געהאט זיך צו דיפערענצירען לויט קלאסען קאטעגאָריען. דערפון שטאמט דער גאנצער בירגערליך־רעאקציאָנערער כאראקטער פון ציוניזם. דער עקאָנאָמישער באזיס פון די אידישע מאסען, וועלכער איז צוטרייסעלט פון אנטיסעמיטיזם, אנטהאלט אין זיך באמת פילע פארשידענארטיגקייטען: ער שטעלט זיך

פארשטיקטער אטמאָספערע פון שקלאפעריי איז ער נאָר געוואָרען בלאסער און טונקעלער און קאָן זיך ביי בעסערע באדינגונגען פאנאנדערברענגען אין א שטארקער, ליכטיגער זון.

צו באשאפען די באדינגונגען פון דער פאנאנדערבליאונג פון דער אי־דישער נאציאָנאליטעט, געבען ברייטקייט די שעפערישע כחות פון דעם געשיכטליך מערקווירדיגען אידישען פאָלק, — ד אָ ס א י ז ד י נ א־צ י אָ נ א ל ע א ו י פ ג א ב ע פ ו ן ס אָ צ י א ל י ס ט י ש ע ן צ י ו־נ י ז ם.

און אין דער הינזיכט פילט זיך דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוגלייך מיט דעם אלץ באפרייענדען אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם, אויף דער רויטער פאָן פון וועלכען עס איז אויפגעשריבען: נ א צ י אָ נ א ל ע פ ר י י ה י י ט א ו ן ב ר י י ט ע מ ע ג ל י כ ק י י ט ע ן פ א ר ד ע ר נ א צ י אָ נ א ל ע ר ק ו ל ט ו ר פ א ר א ל ע א ו נ ט ע ר ד י ק ט ע פ ע ל ק ע ר!

דער סאָציאליסטישער ציוניזם שטעלט זיך אויך אלס אויפגאבע די ברייטע גייסטיג־קולטורעלע טעטיגקייט. די אידישע מאכען ווערען פאר־הארטעוועט אין אונוויסענהייט, אין רעליגיעזער פינסטערניש, אין תלמוד'י־שער געצענדינעריי. אין דער אונוויסענהייט און פינסטערניש ווערען די אידישע מאסען געהאלטען פון די רבנים, פארקויפטע „רעגירונגס"־רבנים, פון דער אידישער בורזשואזיע און פון דער רעגירונג. דער סאָציאליסטישער ציוניזם ערקלערט מלחמה אָט די אלע פינסטערע און בייזע כחות אין נאָמען פון ליכט, אין נאָמען פון אמת, אין נאָמען פון דער אידעע פון נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

אין דער פראקטיצירטער אידישער רעליגיע, וועלכע איז, לויט דעם געניאלען אויסדרוק פון היינע, גאָר ניט קיין רעליגיע, נאָר אן אונגליק, זעט דער סאָציאליסטישער ציוניזם די הויפט שטערונג צו קולטור, וויסען און פרייהייט. די דאָזיגע פראקטיצירטע רעליגיע צוקריפעלט דעם אידישען מוח און נשמה, שטייט אין וועג פון יעדער זעלבסט־טעטיגקייט און האלט דאָס פאָלק אין שקלאפען־קייטען.

אָט די פינסטערניש וויל דער סאָציאליסטישער ציוניזם צוטרייבען און ארייגברייגגען אין פאָלק דאָס ליכט פון דעם סאָציאליסטיש־נאציאָנא־לען אידעאל.

די אידישע סאָציאליסטישע יוגענד באציט זיך אינדיפערענט, אויב ניט אין גאנצען פיינדליך, צו דער אידעע פון א אידישער מלוכה און פון דעם אידישען נאציאָנאלען ווידערגעבורט.

דאָס איז אין דער ווירקליכקייט ניט מער ווי אן איבערלעבעניש פון

פון בירגערליך־רעאקציאָנערען כאראקטער פון ציוניזם, ווי דאָס זאָגען די סאָציאליסטען, נאָר עטוואס דיאמעטראלגעגענגעזעצטעס, און נעמליך — **די נאָך ניט פולשטענדיג אנערקענטע מאטעריעלע און אידעאלע קלאסען אינטערעסען פון די אידישע מאסען.**

דער ציוניזם האָט זיך אין זיין נאציאָנאלען אידעאל ניט געקענט אויפהויבען העכער פון א רעגירונג מיט אידישער עקספלואטאציע און אידישער אונטערדריקונג. אָהן וועלכען עס איז אידעען־צופלוס מצד די סאָציאליסטישע עלעמענטען איז די ציוניסטישע באוועגונג געוואָרען אלץ מער און מער רעאקציאָנער. זי האָט זיך פאראייניגט מיט די רעאקציאָנערע רבנים, האָט באשאפען א צבועקישען קולט פון דער אידישער רעליגיע. אירע פארטרעטער פארנעמען זיך מיט דעם שענדליכען אמט פון רעגירונגס־רבנות און זי פריידיגט דעם אידישען פאָלק דאס איבערצורייסען מיט אלע פראָגרעסיווע און ערהאבענע אידעען פון דער מענשהייט, וועלכע האָבען כלומרשט אָפגענארט דאס אידישע פאָלק. דער גייסטיגער עלעמענט פון דער ציוניסטישער באוועגונג זיינען געוואָרען אלע יענע צופוילטע, אונווי־סענדע און אידעען־לאָזע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען געוועזן גייסטיג צו שוואך צו פארדייהען די אידעע פון סאָציאליזם.

אָבער נאָך דעם אלעמען האָבען די אידישע סאָציאליסטען קיין רעכט ניט צו ווארפען שטיינער אין דעם מאָדערנעם ציוניזם, וואָרים זיי האָבען זיך צו זיין סאמע עצם באצויגען פיינדליך און האָבען זיך ניט נאָר ניט אנגעשטרענגט אריינצוברינגען אין אים די סאָציאליסטישע אידעע, נאָר האָבען נאָך פאלש פאָרגעשטעלט זיין ענטשטעהונג און זיין אינווייניגסטען תוכן, זעהענדיג אין אים די שטרעבונג פון דער אידישער בורזשואזיע צו געלטמאכעריי און הערשאפט. די רעאקציאָנער־בורזשואזע פאָרם פון דעם איצטיגען ציוניזם באפרייט ניט די אידישע סאָציאליסטען פון זייערע פליכטען אין באצוג צו דער אידען־פראגע און צו דער אידעע פון דעם אידישען ווידערגעבורט, נאָר פארקערט לייגט אויף זיי ארויף א הייליגען חוב אריינצוברינגען ליכט אין אָט דער טיפער פאָלקס ערשיינונג און מאכען פון אים א סאָציאליסטישע באוועגונג.

אוטאָפיע! וועלען אויסשרייען אונזערע געגנער, ניט האָבענדיג קיינע אנדערע לאָגישע אויסזעצונגען.

די דאָזיגע איינווענדונג מצד די סאָציאליסטען וועלען מיר אויפנעמען מיט דער גרעסטער קאלטבלוטיגקייט.

די גרינדונג פון פארשידענע עקאָנאָמישע אסאָציאציעס איז איינע פון די הויפט טעטיגקייטען פון דעם מאָדערנעם סאָציאליזם, פון וועלכע פילע

צוזאמען פון דער ארבייטערשאפט, פון קליינעם הענדלער, פון דער פאר־מיטלעריי א. א. וו. און דערביי איז די אומפראָדוקטיווע טעטיגקייט די הער־שענדע פאָרם פון ווירטשאפטליכען לעבען. אָבער אָט די עקאָנאָמישע פאר־שידענארטיגקייטען האָבען זיך צונויפגעגאָסען אין איין אלגעמיינעם סאָציאל־עקאָנאָמישען מאָטיוו — צו שטרעבען צו א נייער ווירקליכקייט, אָהן דאָס די מער קריטישע עלעמענטען פון די מאסען זאָלען ארייינטראָגען אין אָט דעם אלגעמיינעם מאָטיוו דעם קלאסען געראנק.

ביי די מאכטלאָזע, גייסטיג־שוואכע, אומגליקליכע און שקלאפישע מא־סען פון אידישען פאָלק, וועלכע זיינען נאָך ניט צוטרייסעלט געוואָרען דורך א קלאסען דיפערענצירונג, האָט זיך די שטרעבונג צו א נייער ווירקליכקייט פארבונדען מיט אלע רעאקציאָנערע און אונגליקליכע אינהאלטען פון זייער לעבען. אָט די מאסען זעען די מאטעריאל־עקאָנאָמישע ליידען פון פאָלק פון שטאנדפונקט פון קליין־בורזשואזען לעבען, דער אידעאל פון דער אי־דישער צוקונפט איז ביי זיי פארבונדען מיט די רעאקציאָנערע תשובות פון זייער ווירקליכקייט, די מיטלען פאר דער דערגרייכונג פון דעם אידעאל שעפען זיי פון יענער שקלאפישער פאטאלאָגישער פסיכאָלאָגיע, וועלכע האָט זיך אויסגעארבייט אין די מאסען אין פארלויף פון יאָרהונדערטער.

און אויב דער סאָציאל-עקאָנאָמישער מאָטיוו פון ציוניזם איז כאאָטיש, ניט באלויכטען פון קלאסענבאוואוסטזיין און פארבונדען מיט דער גאנצער שקלאפישער און מיזעראבעלער פסיכאָלאָגיע פון די אידישען מאסען, האָט דער נאציאָנאלער מאָטיוו, וועלכער שפילט אין דער באוועגונג די ראָל פון א שאפענדען כח, נאָך מער געטריבען די באוועגונג אין דער ריכטונג פון רעאקציע. די פראָגרעסיווע נאציאָנאלע עלעמענטען פון דער אידישער פסיכיק זיינען פארטונקעלט מיט רעליגיעזע טראדיציעס און רעאקציאָנערע אָנהויפונגען פון שקלאפישען לעבען פון פאָלק. דער קלאסען־מעסיג ניט־דיפערענצירטער ציוניזם האָט באשאפען זיין נאציאָנאלע אידעאָלאָגיע הויפטזעכליך פון די רעאקציאָנערע עלעמענטען פון דעם אידישען נאציאָ־נאליזם: רעליגיע, טראדיציע און פאָלקס זיטען.

ניט פון די קלאסען אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע, ניט פון איר שטרעבונג צו געלט־מאכעריי אָדער פאָליטישער הערשאפט שטאמט דער בירגערליך־רעאקציאָנערער כאראקטער פון ציוניזם, נאָר פון דער אונ־וויסענהייט און פינסטערניש פון פאָלק און פון דער ניט גענינגענדער דורכ־דרינגונג פון דעם קלאסען־באוואוסטזיין און דער רעוואָלוציאָנער־סאָציא־ליסטישער אידעע אין די מאסען.

ניט די קלאָר באוואוסטזיניגע אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע איז די אורזאך

בילדונג זיינע בעסטע מיטהעלפער, אין דער צייט ווען דער רעאקציאָנערער ציוניזם בויט זיין געביידע אויף דעם צופוילטען פונדאמענט פון דעם פאטאַלאָגישען אידענטום. ניין, הערען ציוניסטען פון דעם רעאקציאָנער־בירגערליכען לאגער, איר האָט געמאכט דעם ציוניזם אונמעגליך, איר האָט אים פאַרוואנדעלט אין אן אוטאָפּיע פון שקלאפעריי, אין נאציאָנאלע קריכעניש, איר האָט דערוויטערט פון אים די אויפגעקלערטע פאָלקסמאסען און די סאָציאַליסטישע אינטעליגענץ און איר האָט, צו אונזער גרעסטען באדויערען, פון אים צוגענומען אלע לעבענס־זאפטען.

מיר ציוניסטען־סאָציאַליסטען הויבען אויף די עכטע פאָן פון דער אידישער פרייהייט, מיר לעבען אויף דעם אידענטום, אריינברייענגענדיג אין אלע ערשיינונגען פון זיין לעבען דעם גרויסען אידעאל פון סאָציאַליזם. מ י ר זיינען צ י ו נ י ס ט ע ן!

און וואס מער דער איצטיגער ציוניזם דערנענטערט זיך צו זיין פאַרווירקליכונג, און וואס מער עס ווערען צייטיג אלע יענע אינסטיטוציעס, וועלכע דארפען עפענען די קאָלאָניזאציע, אלס קלאָרער ווערט די נויטווענדיגקייט פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם.

די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען ווילען א קאָלאָניזאציע אויף קאפּיטאליסטישע יסודות און פאר׳משפּט׳ען דורך דעם דעם ציוניזם צום טויט. זיי טראָגען אריין אין דער באוועגונג גלייך ביים אנפאנג די בירגערליכע קלאסען אינטערעסען און באשאפען יענע סאָציאלע מכשולים, צוליב וועלכע דער ציוניזם וועט מוזען צוזאמענברעכען. איצט איז די ציוניסטישע באוועגונג, ביי אלע אירע חסרונות, אלטרואיסטיש אין איר ענדציל, אָבער ביי דער פּראקטישער טעטיגקייט וועלען ארויפשווימען די אינטערעסען פון די קאפּיטאליסטען, דער בורזשואזיע, די טעכניקער, די אגראָנאָמען, די אָנגעשטעלטע און די אלע אנדערע, וועלכע קריכען פאר די הערשענדע קלאסען. עס וועט זיך דאן פאנאנדערברענגען דער קלאסען קאמף, וועלכער וועט פאַרניכטען די אידישע מלוכה ביי איר סאמע אָנפאנג. דער באשאפענער געגענזאץ פון די אינטערעסען וועט זיין יענער פעלז אָן וועלכען דער ציוניזם וועט צושמעטערט ווערען. און ווען אנשטאט פרייהייט און ווידערגעבורט וועט אָנקומען קלאסען־האס און באנקראָט, וועלען די רעאקציאָנער־בורזשואזע ציוניסטען זיין די שולדיגע פאר דעם געריכט פון דער אידישער געשיכטע.

ניט וויניגער שולדיג וועלען זיין אויך די אידישע סאָציאַליסטען, אויב זיי וועלען בלייבען שטעהן פון וויטען. זיי האָבען די מעגליכקייט אנטקעגענצושטעלען דעם רעאקציאָנער־בורזשואזען ציוניזם זייער סאָציאַליסטישע מאכט און אָנווענדען די באוועגונג אין א סאָציאַליסטישער ריכטונג.

און זייער זינד געגען דעם אידישען פאָלק וועט זיין דערפאר שווערער,

ערוואַרטען זאָגאר די פארווירקליכונג פון דער סאָציאליסטישער געזעלשאפט בכלל. קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאציע איז דער וועג, וועלכער דארף פירען צו דער פארווירקליכונג פון דער אידישער סאָציאליסטישער געזעלשאפט צום נצחון פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט.

און אויב קאָאָפּעראַציע ענטוויקעלט זיך און האָט ערפאָלג אין די אלטע קאפיטאליסטישע לענדער, דארף זי געוויס פארנעמען איר פּאָזיציע אין א נייער געזעלשאפט. יאָ, לויט אונזער בליק איז דאָס דער איינציגער תנאי פאר אן ערפאָלגרייכער קאָלאָניזאציע אין אלגעמיין.

דער פאָרוואורף פון אוטאָפּיע פאר די ציוניסטען קען ביי אונז ארויס־רופען נאָר א שמייכעל פון מיטלייד.

אויב אימיצער פארדינט דעם פארוואורף אין א נידעריגען און שלעכטען אוטאָפּיזם זיינען דאָס די רעאקציאָנערע ציוניסטען. די אונמעגליכקייט ארויסצוגעהן פון דער ספערע פון זייער איינגער פסיכאָלאָגיע, די עם הארצישע זיכערקייט אין דער אונבאוועגליכקייט פון דער וועלט און דער אונפייאיגקייט פון לעבען צו פארווירקליכען העכערע און פארנינפטיגערע פאָרמען — איז דער מיזעראבעלער רעאקציאָנערער אוטאָפּיזם פון זעלבסט־צופרידענע מענשען און די הערשענדע קלאסען. אוטאָפּיסטען זיינען יענע ציוניסטען, ביי וועמען דער ערפאָלג הייננט אָפּ אן דעם קאפריז פון סולטאן און דער אזוי אָנגערו־פענער דיפּלאָמאטיע. די ציוניסטען סאָציאליסטען זיינען פריי פון דעם פסעוודאָ־ראָמאנטישען טשאד, לויט וועלכען די קאָלאָניזאציע דארף זיך אָנ־פאנגען נאָר אין דעם „היילינען לאנד“, און ניט אין די פרייע לענדער פון ענגלאנד, וועלכע זיינען אין שכנות מיט ארץ ישראל. ניט יענע זיינען או־טאָפּיסטען, וועלכע געניסען צוזאמען די אידעאלען פון דעם אידישען ווידערגע־בורט מיט די היילינע אידעאלען פון דער גאנצער מענשהייט. פאר׳משפּט צו א לאנגזאמען טויט איז די ארבייט פון יענע, וועלכע שטעלען זיך פאָר, דאָס מען קען באגייסטערען מענשען צו שקלאפעריי און מאָראלע אבסורדען.

ערשט דער סאָציאליסטישער ציוניזם מאכט דעם ציוניזם מעגליך, ער בריייטערט אויס דעם באגריף פון ארץ ישראל און מאכט מעגליך גלייך אָנצו־הויבען די רעאליזאציע פון אן אידישער מלוכה. ער ברייננט דעם ציוניזם אין פולען הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון די פאָלקס מאסען און מאכט פון אים א גרויסען אידעאל, פאר וועלכען דאָס פאָלק וועט קעמפען און לעבען. ער וועקט די אידעאליסטישסטע און אויפגעקלערטעסטע עלעמענטען פון אידענטום און שטעלט זיי אין זיין אוואנגארד, אין דער צייט ווען דער בורזשואזער ציוניזם קלייבט נאָר אויף די דערנער און צוטרעט מיט די פיס די בלומען. ער קעמפט געגען די פאטאלאָגישע געוויקסען פון דעם אידישען לעבען, געגען קלעריקאליזם און טראדיציע און זעהט אין ליכט או־

דאָס פאָלק אין קאמף פאר זיין פרייהייט *)

די ציוניסטישע פרייהייטס באוועגונג געפינט זיך איצט אין א קריטישער לאגע, וואס צווינגט אלע פאָרטשריטליכע ציוניסטען, פאר וועלכע דער ציוניזם איז ניט א פשוט'ע צייטפארטרייבונג, נאָר א הייליגער ערנסט, טיפער ארומצוקלערן דעם תוכן פון דער באוועגונג. מיר זעהען, ווי די אידעע פון דער אידישער פרייהייט איז באקאנט כמעט ביים גאנצען אידישען פאָלק, ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען די אינסטרומענטען, כדי אָנהויבען צו פארווירקליכען די אידעע: א פאָלקס-פארטרעטונג, א נאציאָנאלער פאָנד א. ד. ג. ווייטער זעהען מיר, דאס די אויסערליכע כחות, די אייראָפעאישע און די טערקישע רעגירונגען מאכען ניט די מניעות, פאר וועלכע מען האָט פריער אזוי מורא געהאט; ווי די פראָגרעסיווע עפענטליכע מיינונג איז גענייגט צו דיזער באוועגונג, אזוי דאָס דער ציוניזם וועט זיך מיט דער צייט קענען אויף איר שטיצען. און צוריק אָבער זעהען מיר, ווי דאָס אידישע פאָלק שלאָפט און עס ערוועקען זיך אין אים ניט די כחות, וועלכע קענען דעם ציוניזם אויספירען; ווי אלע די אינסטרומענטען, וועלכע זיינען באשאפען געוואָרען האָבען ניט קיין ווערט, וואָרום עס ליגען ניט אין זיי בערך אזוי פיל מאטעריעלע און פאָליטישע כחות, וועלכע זיינען נויטיג, אום דעם ציוניזם אויסצופירען; ווי אלע סימפאטיען פון דער ניט-אידישער וועלט פאר דעם ציוניזם זיינען אָהן נוצען, וואָרום עס ערהויבען זיך אין דעם אידישען פאָלק אליין ניט די נויטיגע קרעפטען, אום דיזע לאגע און די סימפאטיען אויסצונוצען. קיינמאָל איז דער ציוניזם ניט געשטאנען אזוי גוט און האָט ניט געהאט אזוי פיל שאנסען, און דאָך הויבט זיך ניט אויף דאָס פאָלק ווי איין מאן מיט א פאָליטישען רצון און א כח, כדי צו דערלאנגען די פרייהייט.

די סבה דערפון ליגט אין דער גאנצער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם, אין דער פאָרם ווי מען האָט די אידעע פון דער אידישער פרייהייט פארשטאנען, וועלכע כחות מען האָט געזוכט צו ערוועקען, און ווי מען האָט געמיינט די אידעע אויסצופירען. אין די 20 יאָר זייט עס איז ענטשטאנען צוערשט די חבת ציון און שפעטער דער פאָליטישער ציוניזם, איז אייגענטליך נאָך ניט אויפגעוועקט געוואָרען דער גרויסער אידישער המון, וועלכער איז געצוואונגען דורך זיין גאנצע מאטעריעלע און קולטורעלע לאגע צו זוכען אין דעם ציוניזם זיין רעטונג און באפרייאונג און וועלכער עס זאָל פילען דיזע פרייהייט ווי זיין גרעסטען אינטערעס פון לעבען. די וויניגע איבערגעגעבענע ציוניסטען, וואָס

---

*) פלוגבלאט נומער 1, ארויסגעגעבען פון דער אָרגאניזאציע „חירות".

ווייל זיי זיינען אלע סאָציאליסטען, דער פּראָגרעסיוועסטער, אידעאלסטער און אויפגעקלערטסטער קלאס פון פאָלק.

ארויסטרעטענדיג מיט דעם סאָציאליסטישען ציוניזם פאר דער אידישער יוגענד, האָפען מיר, דאס מיר וועלען ריכטיג פארשטאנען ווערען פון אירע בעסטע פאָרשטעהער. מיר האָפען, דאס די בעסטע פארטרעטער פון דער אידישער יוגענד וועלען זיך ערליך און אויפריכטיג באציען צו אונזער רוף. נאָר קודם כל ווענדען מיר זיך צו יענע אלע אין דעם ציוניסטישען לאגער, וועלכע, באגרייפענדיג די גאנצע ניט־ציוניסטישקייט און גייסטיגע אָרימקייט פון דעם איצטיגען ציוניזם, זוכען נייע פאָרמען פאר דעם ציוניזם, וואס זאָלען זיין מער אין הסכם מיט זייער סאָציאליסטישער וועלט־אנשויאונג. און אָט די אומעטום צושפּרייטע עלעמענטען רופען מיר צו אָרגאניזירונג און שיקען זיי די פרייליכע בשורה, דאס סאָציאליסטיש־ציוניסטישע גרופּען ווערען אומעטום געבאָרען.

די לייזונג פון דער אידען פראגע ווערט בכן רעדוצירט צו דריי גרונד־לאגען:

1. די נויטווענדיגקייט פון א סאָציאל־דעמאָקראטישער אָרגאניזאציע פון אידישע מאסען אין די לענדער, וואו זיי געפינען זיך.

2. די נויטווענדיגקייט פון א סאָציאליסטישער אידישער מלוכה אין ארץ ישראל און אירע נאכבאר־לענדער.

3. די נויטווענדיגקייט פון קאמף געגען דעם אידישען קלעריקאליזם און זיין אומבייט אויף א סאָציאליסטישער נאציאָנאלער אידעע.

אזוי ווי דער סאָציאל דעמאָקראטישער קאמף פון די אידען געפינט זיך ניט אין אן אינערליכען צוזאמענהאנג מיט דעם אויפבוי פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטישען שטאט, דארפען די ביידע פאָרמען פון לייזען די אידען פראגע געפינען זייער קאָנקרעטען אויסדרוק אין צוויי זעלבסטשטענדיגע אָרגאני־זאציעס.

צו דער ארבייט, חברים!
עס לעבע דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם!
עס לעבע דער סאָציאליסטישער ציוניזם!

לאָנדאָן, מאי, 1901.

אלע מאטעריעלע און גייסטיגע באדינגונגען פון זיין לעבען צווינגען אים צו־
צושטעהן צו דער ציוניסטישער באוועגונג און אין איר זעהן דעם וועג צו
פרייהייט און צו העכערע פאָרמען פון לעבען. אָט פון דעם גרויסען פעלער,
וואָס דער ציוניזם האָט געמאכט ביז יעצט, דערפון וואָס עס איז ניט אויפגע־
לעבט געוואָרען דער אידישער המון, וועלכער זאָל קענען קעמפען פאר דעם
ציוניזם און זוכען אים אויסצופירען, וואס די אינטערעסען פון זיין לעבען
זאָלען זיין פארוואקסען מיט דער ציוניסטישער פרייהייט, דערפון נעמט זיך,
דאס עס זיינען יעצט ניטאָ קיין קרעפטען, אום דעם ציוניזם צו פארווירקליכען,
בשעת עס איז באמת די מעגליכקייט פאראן די אידישע פרייהייט צו באגרינדען.
די אידישע מיליאָנערען און מיליארדערען פון מערב־אייראָפא, די גבירים אין
רוסלאנד, די רייכע קהלות, די חברות פאר קאָלאָניזאציאָן פון אידען, ווי די יק"א,
די חברה כל ישראל חברים, די חברה בני ברית אין אמעריקא, וואס זיי אלע
וואָלטען קענען אויספירען דעם ציוניזם און ברייגגען דעם גאנצען אידישען פאָלק,
דעם אידישען המון, גליק און פרייהייט, זיינען געגנער פון דער באוועגונג,
ווארום זי איז דער הפך פון זייערע אסימילאטאָרישע געשעפטען און שווינדלע־
רייען; און די אידישע מאסע, דאס אידישע פאָלק האָט ניט אין זיך דעם רצון
דעם ציוניזם צו פארווירקליכען און ווייס ניט דעם וועג, וועלכען עס זאָל געהן,
ווען עס זאָל דעם ציוניזם וועלען אויספירען.

עס מוז דארום יעצט זיין די אויפגאבע פון אלע ערנסטע און פאָרטשריטליכע
ציוניסטען צו ערוועקען און צו פארשטארקען דעם ציוניסטישען רצון צו פריי־
הייט ביי דעם אידישען פאָלק און דאָס פאָלק ארויספירען אויף דעם וועג, וואו
עס זאָל זעלבסט דעם ציוניזם דורך זיינע כחות פארווירקליכען. און איינס
מיט דאָס אנדערע זיינען אייננ פארבונדען: שטארקענדיג דעם רצון פון פאָלק
צו פרייהייט, שטופען מיר איהם, עס זאָל זוכען מיטלען און וועגען די פרייהייט
צו פארווירקליכען, און, ווייזענדיג אים דעם וועג ווי דעם ציוניזם אויסצו־
פירען, שטארקען מיר אין אים דעם רצון צו פרייהייט און וועקען
אויף זיינע אינוועניגע כחות. דאָס פאָלק מוז אָנהויבען צו פארשטעהן,
— און די אינטעליגענץ מוז אים דערצו העלפען, — דאָס דער ציוניזם איז
ניט נאָר א גאולה פאר דער אידישער מאסע פון די צרות פון דעם גלות,
נאָר אויך פון אלע אירע צרות אין דער היינטיגער געזעלשאפט. בשעת עס
באגרינדעט זיך א נייע געזעלשאפט דורך די הילף און די כחות פון המון, קאָן
דאָס נאָר זיין א פרייע געזעלשאפט, אָהן דעם אונגליקליכען הפוך פון אָרים און
רייך, הערר און קנעכט, א פרייע געזעלשאפט, וואו אלע מענשען זאָלען זיין
ברידער און לעבען צוזאמען צוליב דער הייליגער עבודה פאר אמת, צדק און
יושר. בפרט אָבער מוזען מקוים ווערען דיזע העכסטע אידעאלען פון דער
מענשליכער געשיכטע אין א אידישער געזעלשאפט, ביים אידישען פאָלק אין

זייער ציוניזם שטאמט ביי זיי פון זייערע שטארקע נאציאָנאלע געפיהלען, זיינען אריינגעפאלען אין דעם טעות פון אלע אוטאָפּיסטען, וועלכע האָבען געמיינט, דאָס דער אינווייניגער אמת פון דעם ציוניזם אליין איז גענוג, כדי צו אים זאָלען צושטעהן אלע קלאסען אידען און אים פארווירקליכען. און אזוי ווי עס האָט זיך זיי אויסגעדאכט, דאָס דער גאנצער ציוניזם איז מער ניט ווי א געלד־פראגע, האָבען זיי געזוכט נאָר צוציען צום ציוניזם דעם רייכען קלאס, פון די שטאָדט־גבירים ביז צו די גרויסע אידישע מיליאָנערען און מיליארדערען. מיט די גבירים און מיליאָנערען האָבען זיך די ציוניסטען ועפּרואווט אויף אלע אופנים, מען האָט געזוכט צו ערוועקען זייערע נאציאָנאלע געפילען, גערעדט צו זיי פון נאציאָנאלער ערע און פרייהייט, מען האָט געפּרואווט זיי באווייזען, דאָס דער ציוניזם איז פאר זיי נאָר נוצליך, ווארום ער ציט אָפּ דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין אנדערע לענדער און לאָזט די גבירים אין רוהע; מען איז געקראָכען פאר זיי אויף אלע פיר, פארוואָרפען זיי מיט כבוד, געשיינקט גבאות און שלישי, בשעת זיי האָבען אין הארצען פון דעם ציוניזם געלאכט; אויפגע־הויבען פאר א קלייניגקייט יעדען געלד־זאק צו דער מדרגה פון א שטיקעל שר און נדיב ביי אידען, — און נאָך אלעם דעם זעהען מיר, ווי דער רייכער קלאַס איז אזוי ווייט פון דעם ציוניזם ווי אמאָל; ווי די אידישע בורזשואזיע אין מערב־אייראָפּא און אין רוסלאנד איז ניט נאָר וואס זי וויל ניט דעם ציוניזם אויספירען, נאָר זי לאָזט ניט צו אפילו, אז דאָס אידישע געלד, ווי די פאָנדען פון יק״א, חברה כי״ח א. ז. וו. וואס זיינען באשטימט פאר דער קאָלאָניזאציאָן, זאָלען אויסגעגעבען ווערען פאר דעם ציוניזם, ווי די אידישע גבירים און מיליאָנערען באזונדערס אין מערב־אייראָפּא זיינען גיכער בארייט צו שאפען אלע מניעות געגען ציוניזם, איידער אים צו פארווירקליכען. ניט וויניגע פעלער האָט דער ציוניזם געמאכט אין זיינע אָרגאניזאציאָנען און אגיטאציאָן, ווארום ער האָט געוואָלט אנפאסען די אָרגאניזאציאָנען צו די רעאקציאָנערע מיינונגען און געפילען פון דער בורזשואזיע, כדי זי זאָל קענען לייכטער צושטעהן צום ציו־ניזם. אָבער מען איז מער ניט געבליבען שטעהן ווי ביי די פעלער. צוגע־שטאנען צום ציוניזם איז דער רייכער אידישער קלאס ניט.

בשעת אָבער מען האָט זיך געיאָגט נאָך דער רייכער בורזשואזיע, וועלכע קאָן פרייוויליג ניט צושטעהן צו דעם ציוניזם. ווארום אלע אירע מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען זיינען געגען דעם ציוניזם, האָט מען ניט געזוכט צו געווינען די אידישע מאסע, דעם גרויסען אידישען המון, צום ציוניזם, וואס ביי אים זיינען פארקערט פאראן אלע תכונות צוצושטעהן צום ציוניזם, און וואס אלע באדינגונגען פון לעבען, זיין נע ונד זיין, די אונמעגליכקייט פאר אים צו האָבען אין דער וועלט ברויט און ארבייט, זיינע פּאָליטישע און נאָך מער סאָציאלע געדריקטקייט אין אלע לענדער, אפילו אין די פרייעסטע, — וואָס

גוואָלט אָפּגעבען די קאפּיטאלען פאר דעם ציוניזם לויט דעם ווילען פון דאס אידישע פאָלק, וואָלט די אידישע פרייהייט אין ארץ ישראל געקענט באגרינדעט ווערען. אָבער די אידישע מיליאָנערען און דער רייכער קלאס אידען ציטערען פאר דעם ציוניזם ווי פאר א סכנה פאר זייער פּריווילעגירטע לאגע אין דער וועלט. די אסימילאציע איז דעם רייכען קלאס נוצליך, זי גיט אים א קיום אין דער וועלט, עפּענט אים די טויערען צו דער קריסטליכער וועלט, צו רייכ־טום און פּאָליטישע מאכט; דער רייכער קלאס מוז שרייען, דאס די לענדער, וואו ער וואוינט, זיינען דאָס פאטערלאנד פון אידען, דאָס אידען האָבען ניט קיין אנדערע צוקונפט, זוכען ניט קיין אנדער לאנד און זיינען פארשמאָלצען מיט דעם פאָלק, צווישען וועלכען זיי וואוינען צו איין פאָלק — דאָס איז אים נויטיג, כדי בעסער אויסצונוצען זיין פּאָליטישע מאכט, זיין רייכטום און זיינע פּריווילעגיעס אין די לענדער, וואו ער וואוינט. דערפאר ווילען די רייכע אידען ניט העלפען דעם ציוניזם אפילו דאָרט, וואו ער פארלאנגט פון זיי גאָר קיין אָפּפער ניט, און זיינען בארייט דעם ציוניזם אומעדום צו שטערען, ווי מיר זעהען דאָס ביי יק"א, וועלכע האָט געגעבען אידישען קאָלאָניסטען אין ארץ ישראל מער געלד אויף פארלאָזען דאָס לאנד, בשעת מען האָט געקענט מיט ווייניגער געלד אין ארץ ישראל גופא גרינדען אן עקזיסטענץ פאר זיי. ביי אלע פּאָליטישע און דיפּלאָמאטישע שריט, כדי ארץ ישראל צו עפּענען, שטעהען די רייכע אידען, און שאפען די גרעסטע מניעות.

דאָס אידישע פאָלק, וואס מוז אָהן דעם ציוניזם פארלאָרען געהן, מוז דארום עפּענען א קאמף געגען דעם רייכען קלאס אידען, געגען די גבירים און די מיליאָנערען פאר דעם ציוניזם. דער אידישער המון האָט דאָס רעכט זיי צו צווינגען צו פארווירקליכען דעם ציוניזם. זיי, די רייכע, דערוועקען דורך זייער רייכטום אסימילאציע און שווינדעל, שנאה און רדיפות געגען אידען, וואָס פאלען נור אויף דעם קאָפּ פון דעם פאָלק; און נור דער המון ליידעט פון דעם אנטי־סעמיטיזם, וואס נעמט זיך פון דער לאגע פון די רייכע אידען. דער המון האָט דערפאר דאָס רעכט פון זיי צו פאָדערען, זיי זאָלען איהם געבען די מיטלען פאר זיין ציוניסטישער באפרייאונג, און מוז אָנהויבען געגען זיי א סיסטעמאטי־שען קאמף. עס איז אָבער גאָר קיין ספק ניט, דאס די אידישע קאפּיטאלען, ווי דער פאָנד פון יק"א, הכי"ח און ז. וו., וועלכע געהערען דעם אידישען פאָלק, מוזען פארווענדעט ווערען פאר דעם ציוניזם לויט דעם רצון פון דאָס פאָלק. דיזע גרויסע קאפּיטאלען געהערען באמת דעם אידישען פאָלק, און דאָס אידישע פאָלק מוז ווערען דער בעל הבית איבער דיזע געלד. דער קאמף פון דעם אידי־שען פאָלק פאר דעם ציוניזם מוז זיך דערפאר אָנהויבען פון דעם קאמף געגען דער יק"א און מוז וואס ווייטער וואקסען און ווערען גרעסער און אויפהויבען זיך צו אן אלגעמיינעם קאמף.

ציון, וואס דיזעס פאָלק האָט נאָך מיט טויזענדער יאָרען צוריק געזאָגט: אפס כי לא יהיה בך אביון, און באשאפען סאָציאלע געזעצען ווי יובל, שמיטה, לקט, פאה, כדי עס זאָל הערשען גערעכטיגקייט אויף דער וועלט. דאס אידישע פאָלק טראָגט אין זיין גאנצען גלות דעם הייליגען אידעאל פון אן אמת'ער וועלט פון פרייהייט און ליבע און האָפט, דאס זי וועט מקוים ווערען אין די ימות המשיח. אין דעם ציוניזם קאָן און וועט דיזע נייע אמת'ע וועלט פארווירקליכט ווערען. דאָס לאנד אין ארץ ישראל, וואָס וועט געקויפט ווערען פון דעם נאציאָנאלפאָנד, מוז געהערען דער גאנצער נאציאָן. אלע רייכטימער וועלען זיין נאציאָנאל־אייגענטום, די ארבייט וועט זיין א שותפות'ע, און איין מענש וועט דעם אנדע־רען ניט דריקען, נאָר ער וועט אים העלפען. שוין איצט הויבען אָן אלע אי־בערגעגעבענע און פארשטענדיגע ציוניסטען צו פארשטעהן, דאָס די נייע אידי־שע געזעלשאפט וועט זיין אויפגעבויט אויף נייע יסודות, אויף נאציאָנאל־אייגענטום און שותפות'ע ארבייט, און דיזע געדאנקען ווערען ארומגערעדט אין דער ציוניסטישער פרעסע און פארברייטעט צווישען די בעסערע ציוניסטען. דיזע געדאנקען ווערען אָבער אויסגעפירט און דער אידעאל וועט פארווירקליכט ווערען, ווען דער אידישער המון וועט זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער ציוניסטישער באוועגונג. וואס מער דאָס אידישע פאָלק וועט אָנהויבען צו פילען זיין היסטאָרישען אונגליק, זיין פארצווייפעלטע עקאָנאָמישע און פאָ־ליטישע לאגע, אלס פאָלק אָהן א לאנד, אָהן ארבייט, אָהן א שפראך, אָהן א קולטור און אָהן כבוד, און וואס מער עס וועט אָנהויבען צו פילען, וואָס פאר א גרויסער אידעאל אין דעם ציוניזם ווינקט אים צו, ווי דער ציוניזם קאָן דאָס אידישע פאָלק מאכען צו א נס עמים, צו דעם העכסטען און פרייעסטען פאָלק אין דער וועלט, צו א פאָלק וואס זיין לעבען וועט זיין פול מיט גליק און שעהנ־קייט, וואָס מער דאָס אידישע פאָלק וועט דאָס אלץ אָנהויבען צו פילען, זועט אין אים אלץ שטארקער ווערען און וואקסען דער רצון דעם ציוניזם צו פאר־ווירקליכען, פאר דעם ציוניזם צו קעמפען, צו לעבען און צו שטארבען פאר אים.

זאָל נאָר אין דעם אידישען המון, אינ'ם אידישען פאָלק שטארק ווערען דער רצון צו פארווירקליכען דעם ציוניזם, וועט ער אויך געפינען די מיטלען, ווי דאָס אויסצופירען. אין די הענד פון די אידישע מיליאָנערען פון מערב־אייראָפּא געפינען זיך גרויסע פאָנדען פון געלד, וועלכע געהערען דעם כלל אידען און אלגעמיינע אידישע צוועקען. דער פאָנד פון יק"א האָט אליין 260 מיליאָן פראנק, רעכענט מען נאָך צו די מיליאָנען פון חכי"ח, פון די פארשידענע אליאנ־סען, פון די בני ברית אין אמעריקא, זיינען פאראן קאפיטאלען פון מערערע הונדערטער מיליאָנען, וואס געהערען ניט קיין פריוואטלייט נאָר דעם כלל און זיינען באשטימט פאר קאָלאָניזאציאָן און הילף פאר אידען. וואָלט דער רייכער קלאס אידען, וואס איז צום אונגליק דער בעל־הבית אויף דיזע פאָנדען,

יעצט זיכערער ווי צו יעדער אנדערער צייט. ווי אומעדום אין דער וועלט, וואו עס זאמעלט זיך אויף א גרויסער אידישער המון, איז אויך אין לאָנדאָן אין דער לעצטער צייט אויסגעבראָכען אן אנטיסעמיטישע באוועגונג און דאָס ענגלישע פאָלק ערהויבט זיך געגען די איינגעפאָרענע אידען דאָרט. אומעדום אין ענגלאנד און בפרט אין לאָנדאָן רעדט מען מכח די אידען, אויף פאלקס־פארזאמלונגען, אין פארלאמענט, אין דער פרעסע, אויף די גאסען. מען וויל אין ענגלאנד ארויסגעגעבען א געזעץ, וואָס זאָל פארווערען נייע אידען אריינפאָרען אין ענגלאנד. דאָס געזעץ וועט מיט דער צייט געוויס אָנגענומען ווערען. דערוויל ווערט פון דעם אנטיסעמיטיזם די לאגע פון דער אידישער מאסע אין לאָנדאָן אלץ שלעכטער: עס איז ניטאָ קיין ארבייט, מען נעמט ניט אָן אידישע ארבייטער אין ווערקשטאטען, מען פארדינגט ניט קיין דירות און מען קוקט אויף דעם אידען מיט גרויס שנאה און פאראכטונג. דאס אלץ מאכט דעם אידישען המון מסוגל אויפצוהויבען א באוועגונג פאר דעם ציוניזם און אָנהויבען פאָדערען פון דער יק״א די הונדערטער מיליאָנען, כדי דאָס אידישע פאָלק זאָל געהאָלפען ווערען. און די עפענטליכע מיינונג אין לאָנדאָן וועט דיזע באוועגונג אונטערשטיצען און געפינען אין דעם די ריכטיגע מעגליכקייט, ווי די אידישע פראגען צו לייזען.

די ציוניסטישע אינטעליגענץ, הן פון דער אקאדעמישער יוגענד און הן פון די ארבייטער, וואס ווילען פון דעם ציוניזם מאכען פאר אידען דעם גרעסטען אידעאל פון דער אידישער היסטאָריע און פארבינדען מיט דיזען אידעאל די העכסטע און שענסטע האָפנונגען פון דער מענשהייט, וואָס ווילען ניט ריידען און פארברייטען אין ציוניזם, וואָס זיי באפרידיגען זיך ניט דערמיט, דאָס דער ציוניזם זאָל פארווירקליכט ווערען אין טויזענדער יאָר ארום, — אלע קרעפטיגע און פארשטענדליכע כחות אינ׳ם ציוניזם מוזען זיך יעצט אָרגאניזירען און זעהן אויסנוצען דעם איצטיגען מאָמענט און ארויפפירען דעם אידישען המון אויף דעם שעהנעם וועג פון קאמף פאר זיין העכסטען נאציאָנאלען, פאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידעאל. אלע דיזע כחות מוזען זיך אָרגאניזירען און זעהן צו שאפען א באוועגונג פון קאמף פון דעם אידישען המון פאר דער ציוניסטישער פרייהייט געגען די פינסטערע און אסימילאטאָרישע קרעפטען, וועלכע האָבען די מיטלען און די מעגליכקייט אָבער ניט דעם ווילען דעם ציוניזם אויסצופירען. דיזע אידעע פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם פון קאמף און פרייהייט זאָל ארויסגעטראָגען ווערען אין אלע אידישע ווינקעלעך, און איבערגעהן אין דעם מארך און דעם בלוט פון דעם אידישען המון. פראקטיש קאָן זיך אָנהויבען דיזע באוועגונג, ווי מיר האָבען דאָס ארומגערעדט, אין לאָנדאָן. אהין וועלען זיך מוזען צונויפקומען אלע די ציוניסטען, וועלכע פארשטעהען אונזערע שטרעבונגען און צילען, און דאָרט שאפען א באוועגונג פון דעם

ווי דער אַלגעמיינער קאמף פון דעם אידישען פאָלק פאַר דעם ציוניזם וועט זיין, וואס פאַר פאָרמען און געשטאַלטען ער וועט אָננעמען, און וואָס ער וועט זיך אויסדריקען, קאָן מען יעצט נאָך ניט זאָגען. ווי אָבער דער קאמף גענען דער יק"א זאָל געפירט ווערען, קענען מיר יעצט שוין אָנגעבען. די יק"א האָט איהר הויפּט אָרט אין לאָנדאָן; זי איז אן ענגלישע געזעלשאַפט, זי שטעהט אונטער דעם ענגלישען געזעץ, די הויפּט־ווירקונג האָבען אויף איר די ענגלישע, דאָס הייסט די לאָנדאָנער אידען, און זי איז אונטערוואָרפען דער עפענטליכער מיינונג פון דער ענגלישער וועלט. אין לאָנדאָן איז אָבער פאראן זעהר א שטאַרקע אידישע מאַסע, וועלכע באשטעהט פון ארבייטער, קליינע קרעמער, פּעדלער, הויזירער און טויזענדע אונגליקליכע, וועלכע זיינען דאס לעבעדיגע ביילד פון דעם אייביגען איד, וואָס איז נע ונד אין דער וועלט. די לאָנדאָנער אידישע מאסע איז זעהר ציוניסטיש און קאָן נאָך שטארקער אָנהויבען פיהלען און וועלען דעם ציוניזם, ווען עס זאָל זיך דאָרט אויפהויבען א שטארקע באוועגונג און ווען מען זאָל ווייזען דער מאַסע, וואס פאר א הויכער מאטעריעלער און מאָראלישער גליק עס ליגט פאר דער מאסע אינ׳ם ציוניזם. די לאָנדאָנער אידישע מאסע מוז ערקלערען דעם קאמף דער יק"א פאַר דעם ציוניזם און אויפהויבען א באַוועגונג, ביז זי וועט עררייכען דעם ציל, דאָס די יק"א וועט אָפּגעבען איהרע קאפּיטאַלען דעם אידישען נאַציאָנאַלפאָנד. די לאָנדאָנער אידישע מאסע מוז פאררופען מאסען־מיטינגס, מוז ארויסגעהן אויף דעמאָנסטראַציעס, מוז זיך פאראייניגען מיט אַלע דעמאָקראטישע און ציונספריינדליכע עלעמענטען פון דער קריסטליכער וועלט און צוזאמען פאָדערען פון די אידישע מיליאָנערען איר רעכט און איר קאפּיטאל צוליב דעם ציוניזם. די באוועגונג מוז דויערען אָהן א אויפהער, סיסטעמאטיש, ווערענדיג אַלץ שטארקער און שטארקער, ביז זי וועט צווינגען די פאלשע בעלי הבתים פון דער יק"א צו ערפילען דעם רצון פון אידישען פאָלק, און די אידישע מאסע וועט זיך אין דעם קאמף שטיצען אויף טיפע און שטארקע סימפּאַטיען און געפיהלען פון דער ענגלישער וועלט. די ענגלישע וועלט האָט פון א סך סבות, וואס דא איז ניט דער אָרט זיי ארומצורעדען, סימפּאטיען פאר דעם ציוניזם. זי געפינט דיזע באוועגונג פון דעם אידישען פאָלק פאר א ריכטיגע און נוצליכע. וואס מער מען וועט די וועלט אויפקלערען איבער דעם אמת׳ן כאראקטער פון דעם ציוניזם, איבער זיין פאָרטשריטליכען שרש, איבער זיין נויטיגקייט פאר אידען, וועלען אַלץ מער שטייגען די סימפּאטיען פון אַלע פאָרטשריטליכע קלאסען פון דער וועלט און העלפען דעם אידישען המון אין זיין מלחמה פאר זיין פרייהייט.

גראד אין דער לעצטער צייט איז אזא באוועגונג צווישען די לאָנדאָנער אידען נאָך מעגליכער געוואָרען, און אויך די שטיצע פון דער עפענטליכער מיינונג אין ענגלאנד און די האָפנונג, דאס די יק"א וועט מוזען נאָכגעבען, זיינען

דער ציוניזם און דער המון *)

די ציוניסטישע באוועגונג איז יעצט געקומען צו א קריטישער לאגע, צו א לאגע, וואס די כחות פון דער באוועגונג שטימען ניט מער איין מיט דעם ציל פון דער באוועגונג. דער אידעאל פון דעם ציוניזם איז אפילו באקאנט געוואָרען אין דער גאנצער וועלט. די ערשטע אָרגאניזאציאָנס פאָרמען זיינען באשאפען געוואָרען, און דאָך זיינען ניט ערוועקט די כחות, וועלכע זאָלען קענען פירען דעם ציוניזם צו זיין ציל. די גאנצע באוועגונג איז שוואך און מאט, די מיטלען האָבען קיין באטרעף ניט אין פארגלייך צו דעם ציל, די באגייסטערונג פעלט, די יסודות, אויף וועלכע די באוועגונג שטיצט זיך, זיינען אונזיכער, און דער וועג און דער ציל ווערען גאָר אָפט פארלאָרען און פארגעסען. עס זיינען ניט ערוועקט געוואָרען אין פאָלק די שטארקע כחות, וואס זיינען נויטיג, כדי א פאָלק זאָל זיך באפרייען און אויפהויבען זיך צו א נייעם שענערען און העכערען לעבען. ניט פון אויסערע מניעות ווערען אידען ניט באפרייט אין ציוניסטישען זין, נאָר פון אינוויינינג, וועלכע ליגען אין אידישען פאָלק גופא.

די סבה דערפון, וואס דער ציוניזם איז אזוי שוואך און קאָן ניט אויסגעפירט ווערען, וועלען מיר ערשט דאן פארשטעהן, ווען מיר וועלען פארשטעהן בכלל, ביי וועלכע תנאים קאָן א היסטאָרישע באוועגונג זיין שטארק און דערגרייכען איר ציל. דאָס איז א כלל, דאָס נאָר אזעלכע באוועגונגען זיינען שטארק און האָבען א קיום אין לעבען און פירען אויס אין דער געשיכטע זייער ציל, ווען זיי שטאמען פון די פאָדערונגען פון לעבען, שטיצען זיך אויף דעם קלאס פון פאָלק, וועלכער איז דורך די תנאים פון זיין לעבען געצוואונגען צו זוכען אין דער באוועגונג אן ענטפער אויף זיינע ליידען און צרות, און וועלכע פארענטפערט די אינוויינינגע סתירות פון זיין קיום. איז דער קלאס פון פאָלק געצוואונגען דורך די גאנצע תנאים פון זיין לעבען אויפצוהויבען די פאָן פון א פאָליטישער אָדער סאָציאלער באוועגונג, דאן ברייננגט ער אריין אין איר זיינע גאנצע אינ־וויינינגע כחות, זיין באגייסטערונג און אידעאליזם, זיינע תכונות צו קעמפען און צו ליידען פאר דער באוועגונג, ביז זי איז מנצח אין דער היסטאָריע, פארענדערט דאָס לעבען און ברייננגט עס אויף א העכערער מדרגה. כל זמן אָבער א באוועגונג געפינט ניט דעם ריכטיגען קלאס פון פאָלק, וועלכער איז על פי טבע מיט איר פארבונדען, און שטיצט זיך אויף אנדערע יסודות, ווי דאָס קומט זעהר אָפט

*) פון ערשטען נומער זשורנאל „המון“, רעדאגירט פון דר. נ. סירקין, בערלין, יאָהר 1903.

אידישען המון, עפענען דעם קאמף פון דעם אידישען פאָלק געגען די אידישע מיליאָנערען פאר דער אידישער פרייהייט! פון דאָרט זאָל זיך די באוועגונג אליין פארברייטען און פארברייטען און ארומנעמען אלע לענדער, וואו עס זיינע פאראן קהל'שע אידישע געלד, אידיישע מיליאָנערען און א אידישע מאסע, וואס ליידעט און שמאכטעט אין הונגער און פינסטערנים. קיינמאָל איז די פרייהייט ניט געשאפען געוואָרען אין דער היסטאָריע אָהן א קאמף. אויך די אידישע פרייהייט קאָן ניט באגרינדעט ווערען אָהן א קאמף. קאמף פאר דער אידישער פרייהייט, קאמף געגען דער יק"א פאר דעם ציוניזם, — דאָס מוז זיין דער ערשטער רוף פון אלע פאָרטשריטליבע ציוניסטען, און אונטער דיזען רוף מוז זיך אָנהויבען זאמלען דער אידישער המון און באגרינדען זיין גליק און זיין פרייהייט.

.(1901)

---

*) מיר דרוקען דאָ איבער דעם פלוגבלאט פון "תירות" צוליב זיין ווערט אלס היסטאָרישער דאָקומענט. עס איז פאקטיש געוועזן די ערשטע געדרוקטע אגיטאציאָנס שריפט פאר'ן סאָציאליסטישען ציוניזם אין דער אידישער שפראך געשריבען פון דר. נחמן סירקין.

טיגקייט. דאס איז געווען די סבה פון די אידישע רדיפות און פון דעם אידי־ שען גלות פון איין לאנד אין דעם אנדערען.

פון צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט אָן, בשעת דער מסחר האָט זיך אין אייראָפּא שוין שטארק פארבארייטעט און עס זיינען געגרינדעט געוואָרען שטעדט מיט פילע איינוואוינער, איז געוואָרען איבריג דער אידישער מסחר אין מערב־אייראָפּא און מען האָט ביי זיי אָפּגענומען נאָך די שרעקליכע רדיפות און גזרות כמעט אלע רעכטען און אלע מעגליכקייטען צו לעבען חוץ וואכער און פראָצענט און געלד־געשעפטען. די שטאָדטישע איינוואוינער האָבען זיך געניטיגט אין קאפיטאל פאר האנדעל און פאבריקאציאָן, דער בויער האָט געמוזט אין שלעכטע צייטען לייען געלד, כדי צו לעבען, און דאָס איז געווען דעם אידען׳ס באשעפטיגונג. די מלכים, די גראפען, די שטאָדטישע רעגירונ־ גען האָבען דאָס ערלויבט אידען, ווארום זיי פלעגען ביי זיי דורך שרעקליכע שטייערען אָפּנעמען צוריק, וואָס זיי האָבען אָנגע׳גזל׳ט ביים פאָלק. דער איד איז געווען פאר די העכערע קלאסען א מיטעל, ווי דאס פאָלק אויסצוזויגען און אויסצופרעסען פאר זיך. אידען זיינען געווען א מיטעל פאר אנדערע, ניט אָבער א צוועק פאר זיך אליין, א סחורה, וואס מען האָט זי גענוצט, כל זמן מען האָט זי געדארפט, און ארויסגעוואָרפען, בשעת זי איז געוואָרען איבריג.

וואָס מער עס האָט זיך ענטוויקעלט די קולטור און די עקאָנאָמישע כחות אין מערב אייראָפּא, האָבען אידען אלץ מער געמוזט וואנדערען פון דאָרט אין אנדערע לענדער, וואס דאָרט האָט זיך ערשט אָנגעהויבען צו בילדען די מלוכה און עס האָבען זיך געגרינדעט נייע שטעדט. דאָס זיינען געווען פוילען, ליטא און רוסלאנד, וואוהין אידען האָבען אָנגעהויבען אויסצוואוואנדערען פון דייטש־ לאנד זייט דעם 14טען יאָרהונדערט און וואו מען האָט זיי לכתחילה געגעבען פריווילעגיען און רעכט, כדי זיי צוציען. אזוי האָבען זיך אידען באזעצט אין פוילען און ליטא אין א זעהר גרויסער צאָהל. זיי זיינען געווען דורך זייער קאפיטאל און מיסחר נויטיג פאר די נייע שטערט, זיי האָבען געפירט דעם מסחר אין לאנד און האָבען געדינט מיט זייערע הלואות די גרויסע פּאָמעשציקעס און דעם אדעל. זיי זיינען געוואָרען ארענדאטאָרען, שיינקער, הענדלער, און האָבען אויסגעזייגט די בויערען צוליב דעם אדעל און די רעגירונג, וועלכע פלעגען ביי זיי אָפּנעמען דאָס געלד, ווען זיי פלעגען ווערען רייך. פאר די פּריצים פלעגען זיי פירען דעם מסחר מיט תבואה און אנדערע פּראָדוקטען, און זיינען געווען פאר זיי זעהר נויטיג, בשעת זיי האָבען מער ניט ווי פאר־ בראכט אין תענוגים דאָס געלד און אליין צו גאָרנישט ניט געווען פייאיג. אָבער אויך אין פוילען האָבען ניט געפעלט קיין רדיפות און גזרות געגען אידען, בשעת די שטעדט זיינען אויסגעוואקסען, דער מסחר איז געוואָרען שטארק, אָדער די בויערען האָבען זיך אויפגעהויבען געגען די פּריצים און דעם אדעל,

פאָר ביי נאציאָנאלע באוועגונגען אין זייער אָנהויב, פעלען אין איר די שטאַר־קע כחות, וועלכע קענען זי פירען צו איר נצחון און קענען אין איר אריינ־ברייגגען די הויכע תוכנים, וועלכע זאָלען פון איר מאכען א גרויסען און הויכען ציל אין דער היסטאָריע.

לאָמיר יעצט זעהן פאר וועלכען קלאַס פון אידישען פאָלק קאָן באמת דער ציוניזם זיין א טיפער און הויכער אידעאל און קען ענטפערען אויף זיינע סתירות פון לעבען, און צוריק אין וועלכע יסודות פון אידישען פאָלק לעבט יעצט דער ציוניזם.

אלס א פרעמד פאָלק, פארשידען דורך זיין רעליגיאָן, זיינע זיטען, זיינע רעיונות און זיינע געפילען פון די אנדערע פעלקער, זיינע אידען אין גלות אריינגעקומען צווישען די אנדערע פעלקער. כדי צו קענען לעבען און צו באַ־שטעהן צווישען די איבריגע פעלקער, האָבען זיי זיך געמוזט נעמען שטענדיג פאר אזעלכע באשעפטיגונגען, וואס מען האָט זיי אין יענער צייט גערארפט האָבען אין דער געזעלשאפט, און וועלכע זיי האָבען געקענט לייכטער און בע־סער אויספירען פאר אלעמען. אויף אזא אופן זיינען אידען געוואָרען א פאָלק פון סוחרים, געלד־פארלייער, פארמיטלער, סרסרים, פאקטאָרס, לופטמענשען, וועלכע האָבען שטענדיג דערפון געלעבט, וואס זיי האָבען פארבונדען איין קלאַס פון דער געזעלשאפט מיט דעם אנדערען, איין פאָלק מיט דעם אנדערען אין מסחר. זייער באשעפטיגונג איז געווען שטענדיג אָנגעפאסט צו די עקאָנאָמישע באדערפניסען פון דער צייט און פון דעם פאָלק, וואו זיי האָבען געלעבט. אין די ערשטע יאָרהונדערטער האָבען אידען געהאלטען דעם גאנצען וועלט־האנדעל אין זייערע הענד, האָבען געפירט דעם מסחר צווישען אייראָפּא און אזיע, און זיינען געווען זעהר רייך. אין זייערע הענד איז אויך געלעגען דער גאנצער מסחר מיט קנעכט, וואָס איז געווען אין יענע יאָרהונדערטער פון שטענדיגע מלחמות און הריגות דער נויטיגסטער מסחר, כדי אין די צייטען פון שלום זאָלען זיין געגוג מענשען פאר אקערבוי און מלאכות. אויך האָבען זיי פאר־פלאנצט אין פארשידענע לענדער זעלטענע און איידעלע מלאכות און סחורות, ווי דאָס וועבען, פארבען און פארקויף פון זייד, וואס דאָס איז געווען פאר אידען אין די ערשטע יאָרהונדערטער פון מיטעלאלטער א מקור פון פרנסה און רייכ־טום. אָבער אזוי ווי אין דעם לעבען פון די פעלקער פלעגט שטענדיג קומען א צייט, וואָס די פעלקער פלעגען אליין זיך קענען נעמען פאר די מסחרים און באשעפטיגונגען, וועלכע אידען האָבען פריהער אויסגעפירט, פלעגען זיך אויפ־הויבען רדיפות און גזרות געגען אידען, און זיי פלעגען ווערען ארויסגעיאָגט פון דעם לאנד און האָבען זיך געמוזט זוכען אן אָרט אין אן אנדער לאנד, וואָס פאַר זיי איז נאָך געווען א פלאַץ און א באדערפעניש אין זייער עקאָנאָמישער טע־

צווישען אידען ווי צווישען קריסטען, דאס מען זאָל דיזען קלאס אידען ניט געבען קיין בירגערליכע רעכט, און נאָר די רייכע און געבילדעטע אידען זאָלען עמאנציפּירט ווערען. נאָר דאָס האָט מען ניט געקענט דורכפירען, און אזוי האָבען אלע אידען פון מערב־אייראָפּא באקומען בירגערליכע רעכט. מען האָט געהאָפּט, דאס דורך די בירגערליכע רעכט וועלען אידען אָנהויבען לעבען נאָרמאַל און האָבען די מעגליכקייט אומצוקערען זיך צו פּראָדוקטיווע נוצליכע ארבייט, צו אקערבוי און מלאכות. דיזע האָפנונג איז געוועזן איינער פון די וויכטיגסטע טעמים, פאר וואס מען האָט געגעבען בירגערליכע רעכט דעם גאנצען אידישען פאָלק.

די האָפנונגען פון יענער צייט האָבען זיך אָבער ארויסגעוויזען פאלש. די אידען אין מערב־אייראָפּא זיינען ניט איבערגעגאנגען צו פּראָדוקטיווער ארבייט נאָך זייער עמאנציפּאציע און האָבען זיך ניט אויסגעגליכען עקאָנאָמיש מיט דער איבריגער באפעלקערונג, נאָר פארקערט, זיי האָבען אָנגעהויבען דורך די פרייע קאָנקורענץ צו שטייגען און עקאָנאָמיש צו וואקסען און זיינען כמעט אלע איבערגעגאנגען צו דער בורזשואזיע. אפילו דער קלאס אידען, וועלכער האָט זיך פאר דער עמאנציפּאציע באשעפטיגט מיט ארבייט און מלאכה אָדער מיט האוזירהאנדעל, האָט זיך אין איניגע צענדליג יאָר אין דייטשלאנד למשל פארוואנדעלט אין א רייכען בורזשואזען קלאס אָדער אין דעם סוחר'ישען מיטעלשטאנד. וואָס מער די אידען פון מערב אייראָפּא זיינען געוואָרען רייכער און שטארקער, האָבען זיי אלץ מער זיך געזוכט צו אסימילירען מיט די איבריגע פעלקער און פארלייקענען זייער נאציאָן. די אידישע בורזשואזיע האָט אויסגעקלערט די תורה פון דער אסימילאציע, דאס אידען זיינען ניט קיין פאָלק נאָר א טייל פון דעם פאָלק, וואו זיי לעבען, און האָבען קיין שום אנדערע אינטערעסען און אידעאלען ניט, ווי די בורזשואזע און רעאקציאָנערע אינטערעסען פון די העכערע קלאסען פון דאָס לאנד, וועלכעס האָט זיי געגעבען רייכטום און מאכט. די אסימילאציע איז געוואָרען דער רעאקציאָנערער שווינדעל פון דער אידישער בורזשואזיע נאָך דער עמאנציפּאציע. כדי דאס קריסטליכע פאָלק זאָל ניט קענען אויפהויבען זיך געגען דער פרעמדער רייך געוואָרענער בורזשואזיע און ניט דערוועקען א אידישע פראגע, האָט די אידישע בורזשואזיע מיט אירע כלי שרת, די רבנים, שרייבער, געלערטע, פּראָפעסאָרען, אויסגעקלערט די אסימילאציע. נאָר די אסימילאציע האָט ניט געקענט אפּהיטען, דאָס אין מערב אייראָפּא זאָל דאָך ניט ווערען א אידישע פראגע, נאָר א אידישע פראגע, וואס איז ניט שטארק נוגע דאס מאטעריעלע לעבען פון אידען. די בורזשואזיע, די קליינבורזשואזיע, די בויערען, די לאנדבאזיצער קעמפען פון עקאָנאָמישע און פּאָליטישע סבות געגען אידען, נאָר אזוי ווי אידען זיינען עקאָנאָמיש שטארק און פּאָליטיש גלייכבארעכטיגט און שפּילען א גרויסע ראָלע דורך זייער אינטע־

ווי אין דער גזרת ת"ח בשעת באָגדאַן חמעלניצקי האָט אויסגע'הרג'עט איינינגע הונדערט טויזענד אידען. אין פּוילען און רוסלאַנד זיינען אידען אויך געווען א לעבעדיגע סחורה פאר די הארען פון דעם לאַנד, דערצו נאָך א סחורה בזויה, א פאָלק אָהן כבוד און אָהן כח, וואס מען האָט אים געטראָטען מיט די פיס, בשעת מען האָט אים ניט געדארפט מער האָבען.

אזוי איז באשטאנען די געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק ביז צום 19טען יאָרהונדערט אין וואנדערונגען פון לאַנד צו לאַנד, אין רדיפות און גזרות, וועלכע האָבען געטריבען אידען פון די קולטורעלע לענדער פון מערב־אייראָפּא אין די ווייניגע קולטורעלע פון מזרח־אייראָפּא. אין 19טען יאָרהונדערט האָט זיך דער רוב אידען אויפגעקליבען אין מזרח־אייראָפּא און געוואוינט אין פּוילען, ליטא און רוסלאַנד. זיי האָבען געלעבט אין דחקות און אָרימקייט, ווארום זייער צאָל איז געווען צו גרויס, כדי זיי זאָלען זיך קענען מתפרנס זיין גוט פון זייערע געשעפטען און געשעפטלעך, און ווארום יענע לענדער זיינען בכלל געווען אָרים און ניט קולטורעל. זיי האָבען זיך באזעצט אין די שטעדט און געהאלטען אין זייערע הענד דעם גאנצען מסחר. אויך צו מלאכות האָבען זיך זעהר פיל גענומען פון נויט, כאָטש דאס האָט זיך גערעכענט אין פאָלקס־לעבען פאר א גרויסער חרפּה, באזונדערס האָבען זיי זיך גענומען צו די מלאכות, וואס זיינען נויטיג געווען פאר דעם אידישען לעבען גופא. בירגערליכע רעכט האָבען זיי דאָרט ניט געהאט און האָבען געלעבט אונטער דעם דרוק פון אָרימ־קייט און פון אלערליי רדיפות און גזרות פון די רעגירונגען פון יענע לענדער.

בשעת אָבער אין מזרח־אייראָפּא האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען א אידי־שער המון, האָט די אידישע היסטאָריע אין מערב־אייראָפּא גענומען אן אנדער וועג. אין מערב־אייראָפּא האָט געלעבט א קליינע צאָל אידען, אָבער זיי זיינען געווען פיל רייכער און עקאָנאָמיש און קולטורעל שטארקער, כאָטש זיי האָבען אויך ניט געהאט קיין פּאָליטישע און בירגערליכע רעכטען. בשעת די קריסט־ליכע בורזשואזיע האָט זיך אויפגעהויבען אין מערב אייראָפּא געגען די אלטע אָרדנונג פון דער מלוכה און דער יונגער קאפּיטאליזם האָט מנצח געווען איבער די לעצטע פאָרמען פון מיטעלאַלטער, האָט זי געגעבען אויך אידען בירגערליכע רעכט. פרייע קאָנקורענץ, ענטוויקלונג פון אלע כחות פון לאַנד, אינדוסטריע און קאפּיטאליסטישע ענטוויקלונג, צוליב דעם האָט די בורזשואזיע געקעמפט, און די בירגערליכע רעכט פון די רייכע אידען זיינען דוקא געווען נוצליך פאר דיזער ענטוויקלונג. אמת אויך אין מערב אייראָפּא זיינען פאר דער עמאנצי־פּאציע געווען א גרויסע צאָל אידען סרסרים, הויזירער, קליינע קרעמער, לופט־מענשען, פּראָלעטאריער אָהן ארבייט, מענשען וועלכע די נייע עקאָנאָמישע ענטוויקלונג האָט מעהר ניט געדארפט האָבען, נאָר זיי האָבען אויך באקומען די בירגערליכע רעכט אין יענער צייט. עס זיינען אפילו געווען פיל דעות

אויפגעטראָטען ביי אידען די אידישע פראגע, דאס הייסט די פראגע, ווי דער אידישער המון, וואס האָט פארלאָרען דעם עקאָנאָמישען יסוד פון זיין קיום, זאָל זיך אויפהויבען פון זיין פאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות און זיך קענען ענטוויקלען צו א העכערען און פרייערען לעבען.

און וואָס מער דאָס לעבען ענטוויקעלט זיך, ווערט די אידען־פראגע פון דעם אידישען המון אלץ ברענענדער און ברענענדער. דער עקאָנאָמישער דרוק ווערט שטארקער. די פרייע לענדער, וואו אידען האָבען נאָך געקענט אנטלויפען, מאכען געזעצען, כדי אידען ניט אריינצולאָזען, און פארשליסען די גרענעצען. די רדיפות געגען אידען פארמערען זיך, און די לאגע פון דעם המון ווערט אלץ קריטישער. פון צייט צו צייט צינדט זיך אָן דער אנטיסעמיטיזם ווי א העליש פלאַם און איז רויט פון בלוט. די אידישע פראגע פארלאנגט איר לייזונג.

די אידישע פראגע קאָן נאָר דאדורך געלייזט ווערען, ווען די סבה, פון וועלכע זי נעמט זיך, דער גלות, זאָל באזייטיגט ווערען דורך די פאָליטישע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, דורך דעם ציוניזם. יעדע אנדערע תשובה איז דער הפוך פון די היסטאָרישע אינטערעסען פון דעם המון. דער אידישער המון באשטעהט אין זיין גרעסטען טייל פון פראָלעטאריער, וועלכע לעבען ניט פון ארבייט, נאָר דער קליינער טייל פון אים געהערט צום ארבייטס פראָלעטא־ריאט. אזוי ווי אָבער די טעטיגקייט פון דעם ניט ארבייטענדען פראָלעטאריאט איז אין דער היינטיגער געזעלשאפט ניט מער נויטיג, מוז ער אויף זיך טראָגען דעם גאנצען יאָך פון דעם עבד עבדים, פון דעם „פראָלעטאריער פון פראָלעטא־ריער“. ער ווערט פארפאָלגט, אונטערדריקט, געיאָגט פון לאנד צו לאנד, און מוז צו גרונדע געהן פיזיש און מאָראליש. ער נעמט זיך פאר די שענדליכסטע מלאכות און באשעפטיגונגען אין דער וועלט און איז א פאראזיט, וועלכער קאָן נאָר דאָרט לעבען, וואו עס הערשט אונקולטור, פינסטערניש, פארברעכען. ער איז זיך און דער וועלט צו לאסט. דער אייביגער גלות־איד, אויף וועלכען עס רוט די קללה פון דער היסטאָריע. נעמען זיך צו ארבייט קאָן ער אויך ניט אין גלות, ווארום אויך דער אידישער ארבייטס־פראָלעטאריאט געפינט זיך אין א לאגע, וואס ער מוז שטענדיג פילען די ביטערנים פון גלות. דער אידישער פראָלעטאריאט, וועלכער באשעפטיגט זיך בכלל מיט גאָר זעהר וויינינגע מלאכות, הויפטזעכליך מיט שניידעריי און שוסטעריי, מיט מלאכות, וועלכע געהערען צו הויזארבייט און ניט צו פאבריק ארבייט, איז מער געדריקט ווי יעדער אנ־דערער פראָלעטאריאט, ער באקומט קלענערע שכירות, באשעפטיגט זיך מיט די אָרימסטע מלאכות, און ליידעט דערפון וואס ער האָט ניט קיין ארבייט. דאָס איז צו בעאָבאכטען אין רוסלאנד און מזרח־אייראָפּא ווי אויך אין ענגלאנד און אמעריקא, וואוהין דער אידישער המון עמיגרירט. אלע צרות פון דעם ארבייטער־קלאַס: דער קריזיס, דער ליידיגער ארבייטער־חיל, די קאָנקורענץ

ליגענץ און רייכטום, איז די שנאה צו זיי ניט אימשטאנד צו ווערען א טרייבענדער כח, וועלכער זאָל זיי צווינגען צו פארענדערען זייער לעבען.

גאָר אנדערש איז געוואָרען די לאגע פון דעם גרויסען המון אידען אין מזרח־אייראָפּא, אין רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען. דאָרט האָט זיך באזעצט די גרעסטע צאָל פון אידישען פאָלק און זיי האָבען ווי די אידען פון מערב־אייראָפּא געלעבט אויך פון מסחר, פארמיטלונג, געלד־געשעפטען, נאָר אליז אין א קליינעם ארימען אופן. פילע האָבען שוין געמוזט נעמען זיך צו מלאכות פון די דחקות. כל זמן אָבער דיזע לענדער זיינען געווען אין אזא עקאָנאָמישער לאגע, וואס די אידען זיינען געווען נויטיג דאָרט, האָט מען זיי פארטראָגען און ניט אויפגעהויבען געגען זיי קיין רדיפות.

אין די לעצטע 30—40 יאָר האָט זיך אָבער אָנגעהויבען צו פארענדערען די עקאָנאָמישע געשטאַלט פון דיזע לענדער, הויפּטזעכליך פון רוסלאנד. די אינדוסטריע האָט זיך דאָרט אָנגעהויבען צו פארברייטען צווישען דעם אייגענעם פאָלק, עס זיינען אויסגעבויט געוואָרען באנען און פארקערס־מיטלען, די עבודת אדמה האָט אָנגענומען מער א קולטורעלען כאראקטער, די מלוכה און די געזעלשאפט האָבען באגרינדעט פארשידענע אינסטיטוציאָנען כדי צו הויבען דעם קרעדיט; שותפת'ע חברות צווישען די בויערן און די העכערע קלאסען זיינען געשאפען געוואָרען, כדי זיך געגענזייטיג צו העלפען אין עקאָנאָמישען לעבען. די רעגירונג איז אויך געוואָרען רירעווודיגער אין א סך אופנים. וואָס מער אָבער עס האָבען זיך אָנגעהויבען צו פארברייטען אינדוסטריע, מסחר, אייזענבאנען, זעלבסטהילף, קולטור און דעמאָקראטישער גייסט דאָרט, איז די גאנצע עקאָנאָמישע טעטיגקייט פון אידען, דער גאנצער אידישער געשעפט, דער גאנצער „יד ישראל באמצע" איבריג געוואָרען און די סאָציאלע און פּאָליטישע לאגע פון אידען האָט זיך אָנגעהויבען צו פארשלעכטערען. די פעלקער פון מזרח־אייראָפּא, בפרט פון רוסלאנד, האָבען אָנגעהויבען צו פילען דעם אידען ווי אן איבריג פאָלק, וואָס בשעת מען דארף אים ניט, איז זיין גאנצער טאָן און זיין לעבען צווישען זיי ניט נוצליך, נאָר גאָר איבריג און שעדליך. עס איז אויסגעבראָכען דער אנטיסעמיטיזם אין דיזע לענדער; דאָס פאָלק, די העכערע קלאסען ווי די נידריגע, האָבען זיך אויפגעהויבען געגען אידען. די רעגירונגען האָבען ארויסגעלאָזען פארשידענע געזעצען און גזרות געגען זיי, זייערע רעכט זיינען פארקלענערט געוואָרן, זייער מעגליכקייט צו לעבען, זייערע פּרנסות זיינען פאראיינגט געוואָרען, זייער שטרעבען אויפצוהויבען זיך צו א העכערער לאגע אָפּגעהאלטען, נאָר די גרענעצען פון דעם לאנד זיינען זיי געעפענט געוואָרען, פריי אוועק צו געהן. אזוי איז ארויסגעוואקסען דער אנטיסעמיטיזם דורך דער פארענדערונג פון דער עקאָנאָמישער לאגע אין מזרח־אייראָפּא און דורך דער פארברייטונג פון קולטור דאָרט. און צוגלייך מיט דעם אנטיסעמיטיזם איז

זשואזער שווינדעל, וועלכער פירט דעם אידישען המון צו זיין פארדארבונג און דעמאָראליזאציאָן.

די היסטאָרישע תשובה אויף דער אידען־פראגע, אויף דער פראגע פון דער ענטוויקלונג פון דעם אידישען המון, פון דעם איבערגאנג פון דעם המון צו א פּראָדוקטיווען קלאס ליגט אין ציוניזם, אין דער פּאָליטישער זעלבסט־שטענדיגקייט, אין דער אידישער געזעלשאפט נאָך די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם המון. דאָס לעבען האָט אויך ארויסגערופען אזא באַוועגונג, און וואָס מער דער המון ווערט אויפגעקלערט, פּאָליטיש אויפגעוועקט און זעלבסטשטענדיג אין זיינע געדאנקען און געפילען, טרעט ער אריין אין דיזער באוועגונג מיט זיין קלאסען־געפיל און קלאסען־באוואוסטזיין.

אין די אכטציגער יאָהרען האָט זיך אָבער אָנגעהויבען די ציוניסטישע באוועגונג אין דער פאָרם פון ישוב ארץ ישראל, וועלכע האָט זיך שפּעטער פארוואנדעלט אין „חבת ציון“. ביי דעם אידישען המון איז ערוועקט געוואָרען דער אינסטינקט צו פאָרען אין ארץ ישראל און זיך דאָרט באזעצען אלס אקערבויער און לייגען דערמיט דעם יסוד צו א נייעם לעבען פאר דער אידישער נאציאָן. דער המון איז אָבער דאמאָלס נאָך געווען פאָלשטענדיג אונקולטורעל און פּאָליטיש אונגעבילדעט און האָט ניט געהאט די כחות אין זיך, צו ווערען דער לעבעדיגער מיטעלפּונקט, דער היסטאָרישער פירער פון דער באוועגונג. אויסער דעם המון זיינען צוגעשטאנען צו דער באוועגונג אויך די בעלי־בתים און די משכילים, אָבער ניט אזוי פון די פאָדערונגען פון זייער לע־בען, נאָר מער פון זייערע נאציאָנאלע געפילען און זייער „אידישקייט“. אזוי ווי אָבער דער באמת פאראינטערעסירטער יסוד פון דער עמיגראציע, דער המון, האָט אין זיך ניט געהאט קיין כחות צו שאפען א באוואוסטע פּאָליטישע באוועגונג און זיין עמיגראציע קיין ארץ ישראל האָט זיך מער ניט גענומען ווי פון אן אינסטינקט, איז ער גלייך אפּגעפאלען דערפון, וויבאלד עס האָט זיך ארויסגעוויזען, דאס די מניעות צו קאָלאָניזירען פאלעסטינא זיינען זעהר גרויס און דאָס די קאָלאָניזאציאָן באדארף בכלל א שווערע און לאנגיאָריגע ארבייט און אָרגאניזאציאָן. די בעלי בתים און די אינטעליגענץ האָבען אויך ניט גע־האָט אין זיך די כחות און פייאיגקייטען צו מאכען פון ישוב ארץ ישראל א פּאָ־ליטישע באוועגונג און פירען זי צו איר ציל. אין א משך פון א פּאָר יאָר האָט דארום די באוועגונג פון ישוב ארץ ישראל פארלאָרען איר כאראקטער אלס מאסענבאוועגונג, אלס א באוועגונג פון דעם המון, און איבערגעגאנגען אין די „לאומיות“־באוועגונג, אין א נאציאָנאליסטישע באוועגונג פון די בעלי בתים און די משכילים.

די באוועגונג פון חבת ציון, אין וועלכער עס האָט זיך פארוואנדעלט די פריערדיגע עמיגראציע אין ארץ ישראל, האָט אויפגעהערט צו זיין א עקאָ־

פון די ארבייטער גופא. דאס אלעס פאלט קודם כל אויף דעם אידישען ארבייטער קלאס. אין מזרח־אייראָפּא, אקוראט ווי אין אמעריקא און ענגלאנד, איז דער אידישער פּראָלעטאריאט א הונגער־פּראָלעטאריאט, און לעבט אין א פיל שלעכ־טערער לאגע ווי דער ניט-אידישער פּראָלעטאריאט. עס פארשטעהט זיך, דאס דער איבריגער המון האָט ניט די מעגליכקייט אין דעם גלות איבערצוגעהן צו ארבייט. דער ציוניזם, די פּאָליטישע פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, איז די היסטאָרישע תשובה אויף זיין פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות.

דורך דער עמיגראציע אין פרייע לענדער און די גלייכבארעכטיגונג אין רוסלאנד קאָן זיך אפילו דער המון העלפען. אָבער נאָר פאר דעם אויגענ־בליק און ניט היסטאָריש. דער המון עמיגרירט זייט צענדליגער יאָרען אין די פרייע לענדער און עס איז ניטאָ כמעט קיין לאנד, וואו אידען זאָלען זיך ניט צוזייען און צושפרייטען, ווען מען לאָזט זיי נור דאָרט אריין. ווען אידען זאָלען באקומען אין רוסלאנד דאָס רעכט צו וואוינען אין דעם גאנצען לאנד, וועלען זיי זיך אויך צושטרייען און פארברייטען אין אלע שטעדט און דערפער פון דער גרויסער רוסישער מלוכה. דער המון קאָן אָבער אין דעם נאָר זעהן א הילף פון דער אויגענבליקליכער נויט, ניט אָבער א היסטאָרישע הילף, א תשובה אויף זיין עלענד פון גלות. ווען מען זאָל אפילו אָננעמען דעם וואונדערליכען נס, דאס מצד פון די פעלקער וועט ניט געמאכט ווערען קיין שום מניעה צו אזא צושפרייטונג און פארפלייצונג פון דעם אידישען המון, וועלכען קיינער דארף ניט (יעצט זעהען מיר, דאס אפילו די דעמאָקראטישע לענדער ווי ענגלאנד און אמעריקא ווילען ארויסגעבען געזעצען געגען דאָס ארייגפאָרען פון אידען), קאָן דער פארגרעסערטער גלות ניט אויפהויבען דעם אידישען המון אין פּראָ־לעטארישען גייסט און אים געבען די מעגליכקייט אלס ארבייטער־קלאס זיך צו ענטוויקלען, נאָר פארקערט, ער וועט אים שטופען אויף דעם וועג איבער־צוגעהן צו דער בורזשואזיע און ווערען אן אנטיסאָציאלער יסוד אין דער וועלט. אזוי איז געווען מיט די אידען אין מערב־אייראָפּא, וועלכע האָבען זיך נאָך דער עמאנציפּאציאָן פארוואנדעלט אין דעם בורזשואזען קלאס. און דאָסזעלבע קען מען אויך זעהן יעצט אין ענגלאנד און אמעריקא, וואו גרויסע טיילען פון דעם המון האָבען זיך שוין אריבערגעכאפּט אין דעם גן עדן פון קליין־בורזשוא־זיע. אין רוסלאנד וועט דער איבערגאנג פון דעם המון צו דער בורזשואזיע נאָך גיכער פאָרקומען, ווי אין די פרייע לענדער, ווען אידען וועלען דאָרט האָבען דאָס רעכט אומעדום צו וואוינען.

די באוועגונגס פרייהייט און די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון דעם אידישען המון זיינען נויטיג פאר די אונגליקליכע באדערפנישען פון דעם אי־דישע לעבען. זעהט מען אָבער דארין דעם פּאָליטישען אידעאל פון דעם המון, די היסטאָרישע תשובה אויף דעם גלות, איז דאָס א רעאקציאָנערער און בור־

דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געפונען א פיל גרעסערען אָפּקלאַנג ביי אידען און מער פאראינטערעסירט דעם עולם, ווי די אלטע חבת ציון, און האָט אויך פראקטיש ניט בערך מער אויפגעטאָן ווי די פריערדיגע באוועגונג.

כאָטש אָבער דער פּאָליטישער ציוניזם איז אויפגעטראָטען מיט א גרעסערען אידעאל און מיט טיפערע אינוויינינגע כחות, אלס די חבת ציון, און איז א גרויסער פארטשריט געגען די פריערדיגע באוועגונג, איז ער אָבער אויך ניט אים שטאנד מיט זיינע יעצטיגע כחות אויספירען זיין ציל, און איז געקומען צו א מדרגה, וואָס ער קאָן זיך ווייטער ניט ענטוויקלען. די סבה דערפון מוזען מיר דאָ ארומריידען, כדי צו פארשטעהן, וועלכע נייע כחות אין וועלכער געשטאלט מוזען ערוועקט ווערען, כדי דער ציוניזם זאָל קומען צו זיין היסטאָרישען נצחון.

ווי די פריערדיגע באוועגונג פון ישוב ארץ ישראל נעמט זיך אויך דער פּאָליטישער ציוניזם פון אן אינסטינקט פון המון, וואס איז דער היסטאָרישער גרונד פון דער באוועגונג. דער אינסטינקט איז אָבער נאָך ניט געוואָרען קלאָר און ניט אריבערגעגאנגען אין א באוואוסטען פּאָליטישען כח: דער המון שפּילט דערפאר נאָך ניט קיין ראָלע אין ציוניזם, און דער ציוניזם האָט זיך פון זיין זייט ניט אָנגעפּאסט צו דער פסיכאָלאָגיע פון דעם המון. ערשט אין די לעצטע פּאָר יאָר האָט אָנגעהויבען דער המון זיך צו דערוועקען, און דאָס האָט שוין געהאט א גרויסע ווירקונג אויף דעם מיטעלשטאנד און דער אינטעליגענץ און נאָר א קליינער טייל פון דער בורזשואזיע, וועלכע עס פירען ביז יעצט דעם ציוניזם. דער אונטערשייד צווישען חבת ציון און דעם פּאָליטישען ציוניזם ליגט ניט אין דעם, וואָס דער אינסטינקט פון דעם המון האָט אין אים אָנגעהויבען ווערען קלאָרער און שטארקער, נור אין דעם וואָס די באוועגונג האָט זיך אריבערגעפלאנצט פון רוסלאנד אין מערב-אייראָפּא. דאָס הייסט פון ניט אייראָפּעאישע און טראדיציאָנעלע יסודות אין קולטיווירטע און אייראָפּעאישע כחות. דער געזעלשאפטליכער קלאס, וועלכער טראגט אויף זיך די באוועגונג, איז אין פּאָליטישען ציוניזם דערזעלביגער ווי אין חבת ציון. דיזער קלאס איז אָבער ניט פארבונדען אָרגאניש מיט דעם פּאָליטישען ציוניזם, דער ציוניזם איז ניט אָן ענטפער אויף זיינע פראגען פון לעבען. דער קלאס איז ציוניסטיש וועגען זיין נאציאָנאלען געפיל און דורך זיינען טראדיציעס, ניט אָבער דורך אלע תנאים פון זיין לעבען, דורך די נויט און דאָס אומגליק, דורך דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות. דארום קאָן אויך דער ציוניזם אין זיין יעצטיגער לאַגע ניט אנטוויקלען אין זיך די כחות, וועלכע זענען נויטיג צו באפרייען דאָס פאָלק.

קוקט מען זיך צו צו דעם ציל און די מיטלען, וועלכע דער פּאָליטישער ציוניזם האָט געשאפען, דאן זעט מען ווי די פסיכאָלאָגיע פון דעם אידישען מיטעלשטאנד אין מערב-אייראָפּא האָט זיך אָבגערופען אין ציוניזם און גורם

נאָמישע און סאָציאַלע באַוועגונג. זי האָט זיך אָפּגעריסען פון דעם המון און זיינע לעבעדיגע אינטערעסען און איז געוואָרען א נייער יסוד פון „אידישקייט“ ביי די בעלי בתים און די משכילים, וואס האָבען נאָך די פּאָגראָמען אָנגעהויבען טאָן תשובה. בשעת די באַוועגונג איז פארשוואונדען פון לעבען, פון גאַס, האָט זי זיך געפונען א ווינקעלע אין חדר שני פון בית המדרש, וואו משכילים, בעלי תשובות און געכאַפּטע בעלי בתים האָבען זיך אויסגעצירט און אויסגעשיינט מיט זייער מקח־וממכר'דיגע און בית־מדרש־השכלה'דיגע פּסיכאָלאָגיע. די חבת ציון האָט דארום באלד אָנגענומען א קינדישע, ניט פּאָליטישע פאָרם און איז דורכגעדרונגען געוואָרען פון אַלע רעאַקציאָנערע תוכנים. וועלכע האָבען ביי יענעם קלאַס אידען געלעבט. די פּאָליטיק איז באַשטאַנען אין קלייבען געלד אויף שטיצען בעלי בתים, וואס גאָט האָט זיי געהאָלפען מיט אייגענע פּאָר טויזענד רובעל, צו פאָרען בדרך גנבה אין ארץ ישראל און בשתיקה פון דעם סולטאַן ירום הודו זיך באַזעצען דאָרט „איש תחת גפנו ותחת תאנתו“. חבת ציון איז ארויסגעגאַנגען קלייבען הסכמות פון שטריימלעך און געבראַכט ראיות פון שאלות ותשובות, דאס ישוב ארץ ישראל איז א מצוה, טאַקי א מצוה גדולה, א חוץ וואס זי היט אָפּ דעם יונגען דור פון פאַרקריכען חלילה אין די שלעכטע דרכים. פאַר „גדולי ישראל“ פאַר נגידים, פאַר גבירים איז מען געפאַלען כורעים און געמאַכט זיי פאַר קופּערנע גואל צדק'ס. העכער פון דיזער פּאָליטיק האָט זיך די חבת ציון פון די בעלי בתים און משכילים ניט געקענט אויפהויבען.

חבת ציון האָט אויף אזא אופן ניט געקענט לעבען און זיך ענטוויקלען. באַלד האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס די קאָלאָניזאַציאָן אויף די יסודות פון חבת ציון האָט קיין צוקונפט ניט און אז דאָס פאָלק פאַלט אַלץ מער און מער אָפּ פון דער באַוועגונג. חבת ציון האָט זיך שוין אין די נײַנציגער יאָרען פאַר־וואַנדעלט אין א אונבאַדייטענדע שטרעמונג, אָהן יונגע לעבעדיגע כחות, דורכ־געפילט פון רעאַקציאָנערע טראַדיציאָנעלע יסודות, שטותים און נארישקייטען.

די תנאים פון דעם אידישען לעבען, די פארשלעכטערונג פון דער אידישער לאַגע אויך אין מערב־אייראָפּאַ, די פארשטאַרקונג פון אנטיסעמיטיזם האָבען אָבער געמוזט ווידער ארויסרופען א נייע ציוניסטישע באַוועגונג. דיזע באַ־וועגונג איז אָבער ערוועקט געוואָרען שוין אין מערב־אייראָפּאַ, ביי אידען פון אַן אנדער קולטור און בילדונג און מיט אנדערע גייסטיגע כחות, ווי די בעלי־בתים און משכילים פון רוסלאַנד. אויך האָט די היסטאָריע פון חבת ציון געצייגט, דאס קליין־קאָלאָניזאַציאָן אָהן א פּאָליטישען רעיון און שטאַרקייט איז ניט קיין אידעאַל פאַר דעם פאָלק און ניט קיין ענטפער אויף דער אידישער פראַגע. די נייע באַוועגונג איז דארום אויפגעטראָטען לכתחילה שוין אלס א פּאָליטישע באַוועגונג מיט דעם ציל צו גרינדען אָפען א אידישע מלוכה און באַפרייען דאָס אידישע פאָלק פון גלות. און דאס איז אויך דער גרונד, וואס

אין דער וועלט, וועלכע וואנדערען פון לאנד צו לאנד, פון איין באשעפטיגונג צו דער אנדערער, פון איין סאָציאלען קלאס אין דעם אנדערען, פון איין קולטור אין די אנדערע, פון איין שפראך אין די אנדערע, און געפינען ניט אין ערגעץ קיין אָרט און קיין פרייהייט. דיזער גרויסער אידישער המון איז פארבונדען מיט דעם ציוניזם דורך זיין לעבען און קאָן און מוז אויפגעוועקט ווערען און זיך שטעלען אין דעם מיטעלפונקט פון דער באוועגונג, געבען איר זיינע אייגענע כחות און זי פירען צו איר היסטאָרישען נצחון.

כדי דער המון, דאָס פאָלק זאָל זיך שטעלען אונטער דעם פאָן פון דער ציוניסטישער פרייהייטס־באוועגונג, מוז דער ציוניסטישער אידעאל פארשטאנען ווערען ניט נאָר ווי א גאולה פון דעם נאציאָנאלען גלות, נאָר אויך ווי א גאולה פון אלע צרות און לײדען פון דעם המון אין דער היינטיגער געזעלשאפט. א נייע געזעלשאפט אין דעם נייעם לאנד, א געזעלשאפט פון פרייהייט און גלייכהייט, א געזעלשאפט אָהן דעם הפוך פון הארר און קנעכט, אָרים און רייך, קאפיטאל און פראָלעטאריאט, נאָר א קאָלעקטיוויסטישע געזעלשאפט אויף נייע עקאָנאָמישע יסודות, אויף שותפות'ע ארבייט און שותפות'ען אייגענטום און לאנד, אויפגעבויט דורך דעם המון און צוליב דעם המון, — דאָס מוז ווערען דער אידעאל פון דעם נייעם ציוניזם, פון דעם ציוניזם, וועלכער זאָל ווערען דער אידעאל פון דעם אידישען פאָלק, פון דעם אידישען המון.

ווי באלד אָבער דער המון וועט ווערען דער געזעלשאפטליכער יסוד פון דער ציוניסטישער באוועגונג און דערזעהן אין דעם ציוניזם זיין העכסטען פאָליטישען, עקאָנאָמישען און קולטורעלען אידעאל, וועט ער אויך פון זיך ענט־וויקלען די כחות, כדי דעם ציוניזם אויסצופירען. דער המון קאָן ערשט פון דעם ציוניזם מאכען א פאָליטישע באוועגונג. דער ציוניזם קאָן הן אין דעם אידישען לעבען גופא און הן ביי די אייראָפעאישע פעלקער נור דורך דער הילף פון המון באקומען די באדייטונג און דעם כח, וועלכע ער מוז האָבען, כדי אויסגעפירט צו ווערען.

דער ציוניזם קאָן אויסגעפירט ווערען נור דורך צילבאוואוסטע פאָלקס־אָרגאניזאציאָן, דורך קאמף, מאטעריעלע מיטלען און שטיצע פון דער אייראָ־פעאישער עפענטליכער מיינונג. נאָר דער אידישער המון קאָן אים געבען דיזע כחות. א צילבאוואוסטע פאָליטישע פאָלקס־אָרגאניזאציאָן, פריי פון די בעלי־בתי'שע, בית־מדרש'דיגע נארישקייטען און שטותים און די אייראָפעאישע בורזשואזע רעאקציאָנערע קונצען און לעבערליכקייטען, קאָן שאפען נור דער דער המון, וואָס איז בכלל פייאיג צו בילדונג, היסטאָרישען פאָרטשריט און פרייהייט. דער אָרגאניזירטער המון קאָן אויך שאפען די מאטעריעלע מיטלען, וועלכע זיינען נויטיג פאר דעם ציוניזם. ווען מיר זאָגען מאטעריעלע מיטלען, מיינען מיר ניט די סומען, ווי זיי זיינען צוזאמענגעקליבען געוואָרען פון די

געווען זיין שוואכקייט. דער פּאָליטישער ציוניזם האָט ניט פאַרבונדען מיט דעם ציוניזם דעם אידעאַל פון א נייע געזעלשאַפט, פון א געזעלשאַפט פון פרייהייט און גלייכהייט. דאָס איז אויך געווען איינע פון די סבות, וועלכע האָט גורם געווען, דאָס דער גרויסער המון האָט זיך ניט אויפגעהויבען און גע־שטעלט זיך אונטער דעם ציוניסטישען פאָן און עס האָבען זיך אין אים ניט ערוועקט די כחות און געפילען, ווי זיי זענען נויטיג פאַר דער נאַציאָנאַלער באַפרייאונג. אין די הענט פון דער בורזשואַזיע און דעם מיטעלשטאַנד איז דער פּאָליטישער ציוניזם ניט געוואָרען קיין גרויסער היסטאָרישער אידעאַל און קיין טרייבענדער כח פאַר דעם המון.

און אזוי ווי די פּסיכאָלאָגיע פון דער בורזשואַזיע און דעם מיטעלשטאַנד האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט אין דעם ציל פון דעם ציוניזם, אזוי האָט זי זיך אויך אָבגערופען אין די מיטלען, דורך וועלכע ער האָט געמיינט זיין ציל אויסצופירען. בעטען און איינריידען די אידישע מיליאָנערען און גבירים, זיי זאָלען געבען די מיטלען פאַר דעם ציוניזם, — דאָס איז דער וועג פון די בורזשואַזע ציוניסטען, כדי אויסצופירען דעם ציוניסטישען אידעאַל.

די פּשט׳לעך אָבער, מיט וועלכע מען האָט געפּרופט צוטרעטען צו דעם רייכען קלאַס, האָבען זיך ארויסגעוויזען שוואכער, ווי די פּאָליטישע אינטערעסען פון דיזען קלאַס, וועלכע פירען אים צו אסימילאַציאָן, דאָס הייסט צו דעם פאָלשטענדיגען הפוך פון ציוניזם. די קונצען און די קינדישע מאַטערניס פון די ציוניסטען איז געבליבען פארלאָרענע מיה. די אידישע בורזשואַזיע איז ניט נאָר ניט צוגעשטאַנען צום ציוניזם, נאָר זי מאַכט דער באוועגונג מניעות, און לאָזט ניט צו, דאָס אפילו די אידישע פאָנדען, וועלכע זיינען באשטימט פאַר אידישע כלל־זאכען, זאָלען באנוצט ווערען פאַר דעם ציוניזם, ווי די פאָנדען פון יק״א, חבי״ח א. ז. וו. פון דער אנדערער זייט אָבער איז דער המון ניט אריינגעצויגען געוואָרען אין דער באוועגונג און האָט אין אים ניט אריינגע־טראָגען זיינע פאָלקס־כחות. דאָס האָט גורם געווען, דאס דער ציוניזם איז יעצט געקומען צו דעם צושטאַנד פון א קריזיס און קאָן זיך ניט ווייטער ענטוויקלען.

ארויסגעהן פון זיין יעצטיגען קריזיס און ווערען באמת א פרייהייטס־באוועגונג פון דעם פאָלק, קאָן דער ציוניזם נאָר דאַן, ווען ער זאָל זיך שטיצען אויף דעם יסוד פון דעם אידישען פאָלק, וועלכער איז דורך זיינע אינטערעסען פון לעבען פאַרבונדען מיט דעם ציוניזם און וועלכער זאָל קענען לעבען און קעמפען פאַר זיין אידעאַל. דער ציוניזם מוז ווערען א באוועגונג פון דעם המון, פון די מיליאָנען אידען, וועלכע האָבען ניט קיין לאַנד, קיין מנוחה, קיין ארבייט, קיין שפּראַך, קיין קולטור, וועלכע זיינען אלס ארבייטער געדריקט מער ווי אלע ארבייטער פון דער וועלט, אלס קרעמער, פאַרמיטלער, לופטמענשען, איבריג

די אידישע נאציאָן פון גלות צו חירות. דער ציוניזם איז דער איינציגער פּאָרט־שריטליכער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, דאס הייסט אויף די סתירות פון לעבען פון דעם המון, און דער המון איז דער איינציגער אמת'ער יסוד, אויף וועלכען דער ציוניזם קאָן זיך שטיצען אין דער אידישער היסטאָריע.

ציוניסטען און וועלכע האָבען כמעט גאָר קיין ווערט ניט, נאָר די הונדערטער און טויזענדער מיליאָנען, וועלכע זיינען נויטיג, ווען מען רעדט ערנסט פון א אידיש לאנד און א אידישע פרייהייט. דער ציוניזם האָט קיין מיטלען ניט, ווייל די אידישע בורזשואזיע, וואס האָט געקאָנט אין איין טאָג שאפען דאָס געלד פאר דעם ציוניזם און וועלכע איז אויך דער בעל־הבית אויף הונדערטער מיליאָנען אידיש כלל־געלד, איז געגען דעם ציוניזם צוליב אירע רעאקציאָנערע, אסימילאטאָרישע און פאטריאָטישע אינטערעסען אין די גלות־לענדער. די אידי־שע בורזשואזיע האָט א גרויסען חלק אין די אידישע צרות און רדיפות. זי איז אָבער דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם, ווייל זי ציטערט, דאָס דורך דעם וועט אָפּגעשוואכט ווערען איר פּאָליטישע באדייטונג און איר פּריווילע־גירטע שטעלונג צווישען די פעלקער. דורך זיינע יעצטיגע מיטלען קאָן איר דער ציוניזם ניט בייקומען. דער המון אָבער קאָן ארויסטרעטען געגען דער בורזשוא־זיע מיט פאָדערונגען, זי זאָל געבען די מאטעריעלע מיטלען פאר דעם ציוניזם. ער קאָן ארויסטרעטען געגען איר אין א קאמף, פאראינטערעסירען די גאנצע דעמאָקראטישע וועלט פאר זיין נאציאָנאלע באפרייאונג און צווינגען די בור־זשואזיע דורך דער עפענטליכער מיינונג, צו העלפען דעם המון אין דעם ציוניס־טישען זין. אין דעם המון קאָן ערשט געשאפען ווערען דער כח, וואס זאָל אויספירען דעם ציוניזם און באפרייען דאָס אידישע פאָלק.

אָבער ניט אויף דער אידישער בורזשואזיע קאָן דער המון האָבען א ווירקונג און א כח, נאָר ער קאָן אויך דערוועקען ביי די אייראָפּעאישע פעלקער סימפּאטיען פאר דעם ציוניזם, סימפּאטיען וועלכע וועלען אים זיין באמת ניצליך. נאָר אזעלכע באוועגונגען, וועלכע שטיצען זיך אויף פאָלקס־מאסען, נעמען זיך פון זייערע אינטערעסען און פאר וועלכע די פאָלקס־מאסען קעמפען, זיינען בכח ארויסצורופען די סימפּאטיען פון די פעלקער און דער עפענטליכער מיינונג, וואס דאס וועט אלץ נויטיגער ווערען פאר דעם ציוניזם, וואס ערנסטער ער וועט ווערען און נעהענטער צו זיין ציל. ביז איצט האָט דער ציוניזם ניט געקענט ארויסרופען אזעלכע סימפּאטיען אין אייראָפּא צו זיך, און ער איז דארום נאָך ניט קיין פּאָליטישער כח אין דער וועלט, ווארום עס פעלט אים אַן אָרגאניזירט פאָלק, דער אידישער המון, זיין אמת׳ער און ריכטיגער היסטאָרישער יסוד.

דער המון זאָל דינען דעם ציוניזם און דער ציוניזם זאָל דינען דעם אידישען המון, דאָס מוז זיין דאָס וואָרט, וועלכעס דארף זיין אויפגעשריבען אויף דער ציוניסטישער פאָן. דער ציוניזם קאָן אָבער נור דאן באמת דינען דעם המון און אויספירען זיינע אידעאלען, ווען דער המון וועט זיך שטעלען אין דער ציוניסטישער באוועגונג און מיט זיין פארשטאנד און זיינע אינוויינינגע כחות וויזען אים דעם וועג. אָבער ערשט דאן נאָר קאָן דער ציוניזם אויך אויסגעפירט ווערען און באפרייען

ארטיקלען וועגען „בונד“.

א. דער ציוניזם און דער „בונד“.
ב. די נאציאָנאלע ענטוויקלונג פון „בונד“.
ג. דער „בונד“ און דער ציוניזם.
ד. דער עם־הארץ פון דער אידישער גאס (פעליעטאָן).

דער ציוניזם און דער „בונד״ *)

קוים איז ארויסגעטראָטען די אָרגאניזאציאָן „חירות״ מיט איר ערשטען פלוגבלאט פאר דער וועלט, איז שוין ארויסגעשפרונגען דער „בונד״ אין דעם „אידישען ארבייטער״ נומער 14 מיט א ממזר־בלבול געגען איר. אין אן ארטיקעל: „די ציוניסטישע דעמאָקראטישע פראקציאָן״ מכח דעם ערשטען צוזאמענפאָר פון דער „פראקציאָן״ אין באזעל גיבען אגב אורחא די שרייבער פון דעם ארטיקעל א כאראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען און „חירות״, וועלכע זיינען נאָך דער מיינונג פון די שרייבער איינס און דאסזעלבע. די אלטע ציוניסטען האָבען געגעבען כבוד און גבאות יעדען גביר, גע׳חנפ׳עט, געלעקט. „חירות״ ווארפט זיך אויך פאר דעם עגל הזהב. די „גאָלדענע קאלב״ איז איר אידעאל. די כאראקטעריסטיק פון די אלטע ציוניסטען האָבען די שרייבער נאָכגעשריבען נאָך דעם ערשטען פלוגבלאט פון „חירות״, פון דער לייבליכער שוועסטער פון חבת ציון, זיי האָבען אָבער ניט דערמאנט די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען דאָס גענומען. דערפאר אָבער ווילען מיר דאָ די ארטיקעל־שרייבער גלייך אויפדעקען די קוועלע, פון וואנען זיי האָבען עס גענומען. דאס „חירות״ בוקט זיך פאר דעם עגל הזהב, — דאס איז די נארישקייט און פאלש־קייט פון די שרייבער. די שרייבער ווייסען זעהר גוט, דאס זייערע ווערטער זיינען כזב ושקר, זיי האָבען זיך געלאכט אין די הויפענס, בשעת זיי האָבען דעם ליגען געשריבען מיט כונה, זיי האָבען שפעקולירט אויף דער נאַאיוויטעט פון זייערע לעזער, אָבער ווי קינדיש, נאריש האָבען זיי אָפּגעמאכט דעם שווינדעל. קיין שפיציגע קעפּ זיינען די טאלאנטען פון „בונד״ ניט.

דער ארטיקעל איז געריכטעט געגען דער ציוניסטישער דעמאָקראטישער פראקציאָן, און עס איז געוויס גאָר ניט אונזער זאך מיט דעם „בונד״ אריינגעהן אין א וכוח מכח דער פראקציאָן. ״חירות״ האָט מיט דער „דעמאָקראטישער פראקציאָן״ נישט צו טאָן. מיר ווילען דאָ אָבער פארבלייבען ביי איינינע „געדאנקען״, וועלכע די ארטיקעל שרייבער האָבען ארויסגעזאָגט מכח דעם ציוניזם בכלל.

די געדאנקען פון די בונדיסטען מכח דעם ציוניזם זיינען געגליכען געוואָרען צו די נשמות פון רשעים: זיי ווערען פאראיינס מגולגל אין אנדערע. מיר ווייסען ניט אין וועלכען גלגול עס געפינען זיך די געדאנקען פון אונזערע שריי־

---

*) געשריבען אין יאָהר 1903 און ערשינען אינ׳ם ערשטען נומער פון זשורנאל „חמון״, בערלין.

האָט זי דערפאַר אויסגעטראַכט דעם ציוניזם, כדי צו שאַפען פאַר זיך אַן אייגען לאַנד, וואו זי זאָל אירע פרייע קאַפּיטאַלען קענען אויסנוצען מיט אַ גוטען ריוח. די „קריטיק" איז דאַכט זיך אַ גאַנץ שאַרפע, און אַזוי ווי דער צושפּיל צו יעדער בונדיסטישער „קריטיק" פון ציוניזם איז דער פּזמון: אידישע זשאַנדאַרמעס, אידישע איספּראַווניקעס, אידישע גובערנאַטאָרען, אידישע פאַבריקאַנטען, האָט מען דאָך געדאַרפט ערוואַרטען, אַז דער „בונד" וועט דיזע „קריטיק" אויסנוצען אין דער אַגיטאַציאָן. נאָר מען האָט דעם „געדאַנק" אויך באַלד געוואָרפען, ווארום אַ מאַכאָווע באַוועגונג האָט ניט נאָר איר אינווייניגע לאָגיק, נאָר אויך איר אינווייניגען אמת און קאָן קיין ווילדע ליגען ניט פאַרטראָגען. דעם ציוניזם אָפּ׳הרג׳ענען דורך דער ערקלערונג, אַז ער נעמט זיך פון די גראָבע מאַטעריעלע אינטערעסען פון דער בורזשואַזיע, דאָס ער איז דער אָבצען און קרעכצען פון דעם אידישען קאַפּיטאַל, — איז אין גרונד אַ פּיל צו נאַרישער פאַרזוך, און דער עולם זעט גלייך דעם ליגען דערפון אַרויס.

דערפאַר איז באַלד דיזע „קריטיק" מגולגל געוואָרען אין אַן אַנדערע, אין אַ כלומרשט אײדעלערע. דער ציוניזם שטאַמט דערפון, וואָס די אידישע בור־זשואַזיע איז פּאָליטיש געדריקט, דערפאַר וויל זי אויפבויען אַן אייגענע מלוכה, וואו זי זאָל קענען פּאָליטיש הערשען. אויף אַזאַ אופן ערקלערט דעם ציוניזם צ ע ט ע ר ב ו י ם אין „אידישען אַרבייטער" נומער 12 (איבערזעצט פון „נייע צייט"). פריער האָבען מיר געהאַט אין דעם ציוניזם צו טאָן מיט אַ קאַפּיטאַ־ליסטען־קלאַס, וועלכער האָט צוזאַמענגעלייגט זיינע הונדערטער מיליאָנען, כדי צו פאַרדינען געלד דורך אַ קאָלאָניאַל־פּאָליטיק; יעצט האָבען מיר צו טאָן מיט אַ בורזשואַזיע, וואָס האָט זעהר אַ פיינעם בירגערליכען געפיל און קאָן ניט איבערטראָגען די פּאָליטישע שוואַכקייט. דערפאַר ווערט ביי איר אַזאַ פּסי־כאָלאָגיע אויף גרינדען אַן אייגענע מלוכה, אַזוי ווי ביי יענעם רב, וועלכען קיין שטאָט האָט ניט געוואָלט נעמען פאַר אַ רב, און וועלכער האָט דערפאַר גענומען זיך בויען אַן אייגענע שטאָדט.

ביי דיזער „קריטיק" האָט מען זיך אָבער אויך ניט געקענט אָפּשטעלען; מען האָט זיך מיט איר אַ ווייל באַנוצט און גלייך אַוועקגעוואָרפען, ווי אַ פּסול׳ע הושענא. ווארום באמת איז אַזאַ פאָרשטעלונג פון דעם ציוניזם נאָך נאַרישער, ווי די ערקלערונג, אַז דער ציוניזם שטאַמט פון די געלד־אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואַזיע. קיין אָריגינעלע ערקלערונג איז זי אָבער אויך ניט; זי שטאַמט פון די אייראָפּעאישע רעאַקציאָנערען אין זייער קריטיק איבער דעם סאָציאַליזם. פון וואַנען נעמט זיך דער סאָציאַליזם? גאָר פּשוט, — האָבען אַ צייט לאַנג געענטפערט דאַרויף די אונוויסענדע און פאַלשע רעאַק־ציאָנערען און ענטפערען יעצט נאָך אויך אין זייער פּרעסע — ער נעמט זיך דערפון, וואָס פּלעכאַנאָוו, בעבעל, זשאָרעס, ווילען הערשען און ווערען קיסרים

בער, נאָר זיי קלינגען שוין גאָר אנדערש ווי דאס, וואס די בונדיסטישע ליטע־ראטור האָט פריער געזאָגט מכח דעם ציוניזם. ווען א פּארטיי האָט אין איר קריטיק פון אַן אנדערער באוועגונג קיין שום פעסטען פונקט ניט, קיין אויסגע־ארבייטע טעאָריע ניט, ווען זי שפּרינגט ארוים יעדע דריי חדשים מיט א נייער „ערקלערונג", א נייע „קריטיק", מיט נייע „כלי זיין", איז א סימן, אז זי איז אין דיזען פּונקט שוואך און טאפּט אליין אין דער פינסטער, און האָט ניט קיין אינוויינינגען כח צו קריטיקירען די אנדערע באוועגונג. די קריטיק פון דעם סאציאליזם מכח די בירגערליכע געזעלשאפט איז אומפארענדערליך, כל זמן דער סאָציאליזם אליין פארענדערט ניט זיין באשטימטען רעוואָלוציאָנערען כאראקטער; פאר וואס די בירגערליכע געזעלשאפט איז רעאקציאָנער, אונ־קולטורעל און מוז צו גרונד געהן היסטאָריש, ערקלערט דער סאָציאליזם דורך א וויסענשאפטליכער טעאריע פון דער געזעלשאפט און דער געשיכטע. די פעסט־קייט פון דער קריטיק פון דער בירגערליכער געזעלשאפט נעמט זיך ביים סאָ־ציאליזם פון זיין אינוויינינגען כח און אינוויינינגען אמת. אויף דעם „בונד" איז אָבער א רחמנות קוקענדיג, ווי ער ווארפט זיך אין זיין קריטיק פון דעם ציוניזם, ווי א פיש אין וואסער, קלערט אוים יעדען אויגענבליק נייע „טעאָריען", ווארפט אוועק די פריערדיגע וואפען געגען אים, ווארום זיי טויגען ניט, און פּרופט זיך מיט נייע, שפּאָגעל־נייע...

די ערשטע „קריטיק", מיט וועלכע דער „בונד" איז ארויסגעטראָטען געגען דעם ציוניזם, איז געווען אין איינעם פון די ערשטע נומערען פון „וועקער". דאָרט גיט דער „בונד" א יונ'עשע סברה איבער דעם ציוניזם: דאָס אידישע פאָלק איז צוטיילט אין פאבריקאנטען און ארבייטער, וועלכע לעבען צווישען זיך אין קלאסען־קאמף. בשעת דער קלאסען־קאמף פון די ארבייטער איז געוואָרען אָבער שטארקער און די פאבריקאנטען האָבען זיך דערשראָקען פאר דעם ארביי־טער־קלאס, האָבען זיי אויסגעקלערט דעם ציוניזם, כדי אָפּצולענקען דעם ארביי־טער־קלאס פון קלאסענקאמף. וואָלט דער „בונד" אליין באמת געגלויבט אין דיזער קריטיק, האָט ער זיך געדארפט פאר איר האלטען, ווי א גוטער איד פאר'ן פדיון, און זי מער ניט ווייטער פּאָפּולאריזירען. דאָס וואָלט דאָך געווען די בעסטע וואפע געגען ציוניזם און אָפּציען פון אים יעדע לעבעדיגע קראפט. נאָר די גאנצע לעכערליכקייט און נארישקייט פון דעם „קריטישען געדאנק" איז אזוי גרוים, דאס מען האָט אים גאָר ניט געקענט „נוצען", און עס איז באלד פאבריצירט געוואָרען א נייע „קריטיק". אין א בראשורע פון בן־אהוד: „ציוניזם אָדער סאָציאליזם?" וועלכע דער „בונד" האָט פארעפענטליכט, ווערט נעגעבען אַן אנדערע „ערקלערונג" פון דעם ציוניזם: דער אנטיסעמיטיזם דריקט די אידישע בורזשואזיע עקאָנאָמיש; די פרייע קאפּיטאלען, וועלכע די בורזשואזיע האָט, קאָן זי ניט פארווענדען אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט,

ניט צולאָזען ציוניסטען ניט אין די עקאָנאָמישע און ניט אין די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָנען".

פאַרגלייכענדיג דיזע רעזאָלוציאָן מיט דעם, וואָס דער „בונד" האָט פריער געשריבען מכח דעם ציוניזם און מיט דעם פּראַקטישען טייל פון דער רעזאָלוציאָן, ווייס מען ניט, צי זיינען משיח־צייטען געקומען אויף דער וועלט, אָדער זיינען די שרייבער פון דער רעזאָלוציאָן ניט גאַנץ קלאָר ביים זינען און ניט פייאיג צו פאַרשטעהן די איינפאַכסטע זאַכען. דער ציוניזם איז די רעאַקציאָן פון דער בורזשואַזיע געגען דעם אַנטיסעמיטיזם און די ניט נאָרמאַלע רעכטליכע לאַגע פון אידישען פאָלק. דאָס איז באמת זעהר נאַריש פאַרשטאַנען, נאָר לאָמיר אָננעמען, אַז עס איז ווירקליך אַזוי, טאָ וואָס איז דערפון געדרונגען? ווען דער ציוניזם איז סתם אַ פּאָליטישע תשובה פאַר דער בורזשואַזיע אויף דעם אַנטיסעמיטיזם, ליגט דערין נאָך קיין שום פאַראורטיילונג ניט פון דעם ציוניזם, פון סאָציאַליסטישען שטאַנדפּונקט. אַ רעאַקציאָן פון דער בורזשואַזיע געגען דעם אַנטיסעמיטיזם קאָן נאָר זיין אויף אַ פּראָגרעסיווען, אפילו אויף אַ סאָציאַ־ליסטישען אופן. איז דען די באַוועגונג פון דער בורזשואַזיע געגען דעם אַבסאָלוטיזם, געגען דער קירכע, געגען די גרויסע אבגאבען אויף ברויט דארום שעדליך, וואס זי איז אַ באַוועגונג פון דער בורזשואַזיע? פאַרקערט, די סאָציאַ־ליסטען זיינען אין דעם מיט דער בורזשואַזיע בכלל יד אחת. כל זמן דער ציוניזם איז געוועזען נאָך דער קריטיק פון „בונד" אַ באַוועגונג פון דער בורזשואַזיע צוליב געלד פאַרדינען אָדער פּאָליטיש הערשען, איז די שנאה פון די סאָציאַליסטען געוועזען ערקלערליך; איז ער אָבער מער ניט ווי סתם אַ רעאַקציאָן פון דער בורזשואַזיע געגען דער אידישער לאַגע, מוז מען זיך אָפּזאָגען פון דעם שווינדעל, אַז די בורזשואַזיע האָט דאָס אויפגעטאָן צוליב געלד פאַרדינען, ליגט אין אַזעל־כער ערקלערונג פון דעם ציוניזם קיין שום קריטיק ניט.

פאַר וואָס איז אָבער דער „בונד" געגען דעם ציוניזם? דאַרויף גיט ער די אַלטע בעל־בתי'ש־בורזשואַזע תשובה, וואָס מען מען קאָן אָפּט הערען מכח יעדען העכערען אידעאַל, — דער ציוניזם איז אַן אוטאָפּיע, אַ חלום. אָבער אין דיזער אַלטער בית־מדרש'דיגער סברה זעהען מיר אויך אַ גרויסע פאַרענדערונג ביים „בונד". אין דעם רעאַקציאָנערען ליאַרם, אַז דער ציוניזם איז אַן אוטאָפּיע, האָט זיך דער קול פון „בונד" געהערט שטענדיג הויך, נאָר ער פלעגט נאָך דערביי ליב האָבען אַרויפוואַרפען אַ פחד אויף'ן עולם. שיפען וועלען קומען פון די אַנדערע מלוכות און צוראַבירען דאָס אידישע לאַנד, די גייסטליכקייט פון דער גאַנצער וועלט וועט ביי דער גרינדונג פון אַ אידישער מלוכה אויסקוילענען אידען, ווארום זיי האָבען גע'הרג'עט דעם קריסטוס, — דיזע און נאָך אַזעלכע באָבע־מעשיות שטעהען געשריבען אין דער בונדיסטישער ליטעראַטור מכח דער אונאויספירליכקייט פון דעם ציוניזם. יעדען רעאַקציאָנערען שטות, וועלכען

פרעזידענטען, אונטערדריקער. אזא קריטיק רופט ארויס דורך איר ווילדקייט און אָפענע פאַלשקייט מער ניט ווי א געלעכטער און קאָן זיך נאַטירליך ניט האַלטען לאַנג. די „קריטיק" פון דעם ציוניזם, אז ער נעמט זיך פון דעם וואונש פון דער בורזשואזיע פּאָליטיש צו הערשען, האָט אויך ניט געהאַט קיין קיום, און כאָטש זי וואָלט דאָך געקענט גאַנץ גוט „דינען" אין דער אגיטאַציאָן, האָט דער בונד" אלס פּארטיי ניט געקענט זי אָננעמען.

די מאטעריאַלישע פון דעם בונד צו ערקלערען דעם ציוניזם אלס א בורזשואזע קלאַסען־באוועגונג איז לייכט צו פארשטעהן. נעמט זיך דער ציוניזם פון די קלאַסען־אינטערעסען פון דער בורזשואזיע, האָט באמת דער פּראָלעטאַריאַט, דער גאַנצער אידישער המון מיט אים נישט צו טאָן, מוז ער זיין זיין גרעסטער פיינד, מוז ער אים באקעמפּפען ווי די געפערליכסטע רעאקציאָנערסטע באוועגונג. ניט ווילענדיג האָט אָבער דער „בונד" אלס פּארטיי געמוזט זיך אָפּזאָגען פון דיזער „ערקלערונג", ווארום דער מאַסאָוועור אידישער כאַראַקטער פון דעם „בונד" קאָן אזא ווילדקייט, אזא לאָגישע משוגעת און היסטאָרישען ליגען ניט אריבערטראָגען. די פּארטיי האָט זיך דארום מיאש געווען צו פירען א מלחמה געגען דעם ציוניזם פון סאָציאַליסטישען שטאַנדפּונקט, און האָט זיך גענומען פאַר די בעל־בתי'ש בורזשואזע סברות געגען דעם ציוניזם; פארשטעהט זיך, דאָס זי האָט זיך דאביי נאָך לעכערליכער געמאכט, ווי ביי דער פריערדיגער סאָציאַליסטישער קריטיק. דער פערטער צוזאמענפאָר פון „בונד" איז ארויס־געטראָטען געגען דעם ציוניזם מיט א בעל־בתי'שער סברה און האָט אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם:

„דער צוזאמענפאָר האַלט דעם ציוניזם פאר א רעאקציאָן פון די בורזשואזע קלאַסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און די ניט נאָרמאלע רעכטליכע לאגע פון אידישען פאָלק. דער צוזאמענפאָר האַלט דעם ענדציל פון פּאָליטישען ציוניזם — שאַפען א לאַנד פאר דעם אידישען פאָלק, — אויף וויפיל מען וועט אין דיזען לאַנד קענען אבזעצען נור א קליינעם טייל פון אידישען פאָלק, פאר א זאך, וואס האָט ניט קיין גרויסע באדייטונג און וועלכע מאכט ניט קיין סוף פון דער „אידען־פראגע"; און אויף וויפיל דער ציוניזם רעכענט צו באזעצען אויף דיזען לאַנד דאָס ג א נ צ ע אידישע פאָלק, אָדער א ג ר ו י ס ע ן טייל פון אים, פאר אן אונאויספירליכען חלום, פאר אן אוטאָפּיע. דער צוזאמענפאָר רעכענט, דאָס די אגיטאַציאָן פון די ציוניסטען בלאָזט פאנאנדער דאס נאציאָנאלע געפיל און קאָן שטערען דער אנטוויקלונג פון קלאַסענבאוואוסטזיין. — אויף די קולטורעלע טעטיגקייט פון איניגע גרופּען פון ציוניסטען קוקט דער צוזאמענ־פאָר ווי אויף יעדע אנדערע לעגאלע טעטיגקייט. — ביים באשפרעכען פון ציוניזם האָט דער צוזאמענפאָר באשלאָסען, דאָס מען זאָל אויף קיין שום אופן

געוויזען דורכדעם זיין טעאָרעטישע ארימקייט און זיין אונפייאיגקייט קריטיש אויפצוטרעטען געגען דעם ציוניזם. אין ווירקליכקייט איז ער דער זעלביגער שונא פון ציוניזם, ווי פריער. ער קאָן אָבער מער ניט ערקלערען לאָגיש די סבה פון זיין שנאה. כאָטש דער „בונד“ האָט אָנגענומען כמעט א סימפּאטישע רעזאָלוציאָן מכח דעם ציוניזם, האָט ער אָבער באשלאָסען אין דער פּראקטיק ציוניסטישע ארבייטער ניט אויפצונעמען ניט אין די עקאָנאָמישע און ניט אין די פּאָליטישע אָרגאניזאציאָנען. דאָ שטעהט מען פאר א רעטעניש. וואס האָבען דען די ציוניסטישע ארבייטער אזוי חוטא געווען דערמיט, וואס זיי מיינען, דאס מען וועט קענען באזעצען אין פּאליסטינא א גרויסען טייל פון אידישען פאָלק? פאר וואָס קומט דען פאר אזא אונשולדיגע זאך אזא מורא'דיגער גזר דין? פאר וואס דען מחרים זיין א גאנצען טייל פון אידישע ארבייטער, בשעת זיי געהען זיך פאנאנדער מיט דעם „בונד“ נאָר אין דער אָפּשאצונג פון דער צאָל, וויפיל אידען קענען עמיגרירען? נאָר דער תרוץ איז, סאָציאליסטיש קאָן דער „בונד“ דעם ציוניזם ניט בייקומען, ווארום ער איז א פּאָרטשריטליכע באוועגונג, דורך ווילדע ליגען קאָן ער מער מיט אים ניט קעמפּען, ווארום ער האָט זיך דערמיט שוין גענוג לעכערליך געמאכט, שפּרינגען מער ניט ארוים די רעאקציאָנערע אסימילאטאָרישע אינסטינקטען פון דער בונדיסטישער אינטעליגענץ, וועלכע זי האָט גע'ירשנ'ט פון דער אידישער בורזשואזיע, — די אסימילאטאָרישע אינסטינקטען אין זייער ריינעם נאקעטען געשטאלט.

די אָפענע רעאקציאָנערע אידישע אסימילאטאָרען פילען דערפאר טאקי, דאָס דיזע רעזאָלוציאָן איז אייגענטליך מער פאר דעם ציוניזם, ווי געגען אים, און שרייען גוואלד! די היילינגע אסימילאציע איז אין סכנות! אידען זיינען אויף דעם וועג צו פרייהייט! דערפאר פאבריצירען די אנדערע כלי זיין געגען די אידישע פרייהייטס־באוועגונג, קלערען אוים ווילדע חלומות, וואס שטעהען שוין אויף דעם גרעניץ פון משוגעת, שרייען און ליארמען: בלוט וועט זיך גיסען דורך די ציוניסטען, די אידישע קאפּיטאליסטען וועלען איינפירען פאנשצינא אין פּאלעסטינא, די אידישע ארבייטער וועלען ווערען שקלאפען, קנעכט ביי די קאפּיטאליסטען, אזוי ווי פאר הונדערטער יאָרען די בויערען אין אייראָפּא ביי די גוטסבאזיצער. און די אסימילאטאָרען רופען אָן דעם „בונד“ ציוניסטיש, ווארום ער פירט ניט די מלחמה געגען דעם ציוניזם מיט דיזע קריטישע וואפען. זיי פארשטעהען אָבער ניט, דאס דער „בונד“ קאָן ניט זאָגען א לאנגע צייט און מיט א פּאָליטישען ערנסט אלעס, וואס די אסימילאטאָרען ווילט זיך, ווארום ער איז א אידישע מאסען־באוועגונג, וועלכע האָט איר אינוויינינגען אמת. ער קאָן זיין נאריש, אונלאָגיש, דיפּלאָמאטיש, אָבער ניט משוגע אָדער נידערטרעכטיג.

אזוי איז מגולגל געוואָרען יעדע „קריטיק“ ביים „בונד“ אין די פּאָר יאָר

דער בורזשואַ האָט געזאָגט מכח דעם סאָציאַליזם און מכח יעדען אידעאַל, האָט דער „בונד״ אַריבערגעטראָגען אויף דעם ציוניזם. די רעזאָלוציאָן פון דעם פערטען צוזאַמענפאָר דריקט זיך אָבער אויך אויס אין דעם פּונקט גאָר אַנדערש. אַריבערפירען אַ טייל אידען אין אַ נייעם לאַנד, האָט ניט קיין גרויסע באדייטונג (אָבער אַ קליינע באדייטונג יאַ?) און קאָן די אידען־פראַגע ניט לייזען, אַריבערפירען דאָס גאַנצע אידישע פאָלק איז אָבער אַ זאוטאָפּיע. — אַזוי גיט אונז די רעזאָלוציאָן צו ערקלערען. ערשטענס האָט דאָ דער „בונד״ געדאַרפט ריידען באריכות, פאַר וואָס איז אונמעגליך עס זאָל זיך באַזעצען אין פּאַלעסטינא אַ גרויסער טייל פון אידישען פאָלק, בפרט דאָס די עמיגראַציע באַווייזט, אַז אַ גרויסער טייל פון אידיישען פאָלק האָט עמיגרירט אין די לעצטע יאָרען אין נייע לענדער; מיט צוויי ווערטער קאָן מען דאָך די פראַגע ניט אָב׳פּטר׳ן. צווייטענס אָבער, וואָס איז מחויב דער „בונד״ צו פאַרזאָרגען כלל ישראל? פאַר דעם גאַנצען אידישען פאָלק וויל גאָר דער ציוניזם ניט גרינדען קיין אידישע מלוכה. דער ציוניזם פאַרשטעהט זעהר גוט, דאָס די בורזשואַזיע און די קליין־בורזשואַזיע, וועלכע דאַרפען דעם ציוניזם גאָרניט אָדער נאָר ווייניג וועלען זיך אין דעם נייעם לאַנד ניט באַזעצען, אפילו די טיילען פון דעם המון, וועלכע רייסען זיך ביסלעכווייז אַרויס דורך דער עמיגראַציאָן פון דעם המון און עפענען זיך דעם וועג צו דער קליין־בורזשואַזיע, וועלען אויך ניט פאָרען אין דעם נייעם לאַנד אריין, וואָרום דער גלות איז אייגענטליך זייער ארץ ישראל. די תנאים פון דעם לעבען צווינגען אָבער דעם המון, וועלכער בלייבט פּראָלעטאַריש אָדער מוז ערשט ווערען פּראָלעטאַריש, זוכען זיך אַ לאַנד מיט פּאָליטישער אויטאָנאָ־מיע; פאַר דיזען המון און ניט פאַר כלל ישראל וויל דער ציוניזם גרינדען אַ נייע געזעלשאַפט. נאָר דער טייל פון אידישען פאָלק, וועלכער מוז זיך ענטוויק־לען היסטאָריש צו אַ פּראָדוקטיווען יסוד פון דער געזעלשאַפט, איז נאָך דער פאָרשטעלונג פון ציוניזם דאס אידישע פאָלק. די ניט פּראָדוקטיווע קלאַסען אידען מוזען ווערען היסטאָריש אַ קרבן פון דער אַסימילאַציע און פון דעם אידי־שען פאָלק אָפּפאַלען. דערפאַר איז דער ציוניזם די פאָלשטענדיגע לייזונג פון דער אידישער פראַגע, גאַנץ גלייך ווי גרויס איז די צאָל אידען, וועלכע וועלען זיך באַזעצען אין דעם אייגענעם לאַנד, וואָרום די לייזונג פון דער אידישער פראַגע באדייט נור די שאַפונג פון אַ העכערען פאָרם פון לעבען פאַר דעם אידישען פאָלק, וואו די סתירות פון דעם יעצטיגען לעבען זאָלען פאַרשווינדען. די לייזונג פון אַ פראַגע בכלל הייסט פאַרווירקליכען אַ העכערען פּרינציפּ פון לעבען אין דער געשיכטע; דער „בונד״ מיינט אָבער, אַז דאָס הייסט שיינקען אַ סך מענשען אַ פעטע מתנה.

מען דאַרף אָבער ניט מיינען, דאָס דער „בונד״ האָט פאַרענדערט דורך דיזער רעזאָלוציאָן זיין שטעלונג צום ציוניזם. ער האָט מער ניט ווי אַרויס־

לאַנד פאַרוואַנדלען די פרייע קאַפּיטאַלען, דערנאָך איז זי מגולגל געוואָרן אין אַ בורזשואַזיע, וואָס וויל פּאָליטיש הערשן אין איר אייגענעם לאַנד, ביים פּערטען צוזאַמענפאַר איז דאָס שוין אַ גאַנץ פיינע סתם־בורזשואַזיע, וואָס האָט שוין פאַרלאָרן אירע קלאַסן־אינסטינקטן און קלאָגט אויף דער ניט נאָרמאַלער לאַגע פון אידישן פאָלק. אונזערע „טעאָרעטיקער“ ווייסן שוין גאָרניט, וואָס אָנצוהויבן מיט דער בורזשואַזיע: זי וויל אי דאָ בלייבן, אי אַנטלויפן וואו פעפער וואַקסט, זי איז געשפּאָלטן אין צווייען, ווייל זי האָט אייגענטום, מוז זי האָבן אַ נאַציאָנאַלן אייגענטום. זי האָט ניט קיין טעריטאָריע, האָט זי דערפאַר אַ גלות־פּסיכאָלאָגיע. האָט זי אַ געטאָ־פּסיכאָלאָגיע, ביז משיח וועט קומען.

נאָר גענוג מיט דעם ווערטער שפּיל, וואו איין וואָרט קלעבט זיך ניט צו דעם אַנדערן, גענוג מיט די דברים בטלים, מיט די פּראָסטע נאַרישקייט און קינדערייען. די הויכע ווערטער, וועלכע האָבן גאָר קיין שום זין ניט, ווי למשל, דאָס די בורזשואַזיע מוז האָבן נאַציאָנאַלן אייגענטום, ווייל ביי איר איז יעדע עקזיסטענץ געגרינדעט אויף אייגענטום בכלל, זיינען מער ניט ווי אַ שלייער, וואָס זאָל באַדעקן די קינדישע אומוויסנהייט פון די שרייבער. גענוג מיט די לאַנגווייליגע שטותים. די טעאָריע פון דעם „בונד“, דאָס דער ציוניזם איז אַ קלאַסן־באַוועגונג פון דער אידישער בורזשואַזיע, האָט באַנקראָטירט!

לאָמיר אָבער דאָ זעהן, וועלכע פּאָליטיק איז באמת די פּאָליטיק פון דער אידישער בורזשואַזיע. די אידישע בורזשואַזיע איז סאָציאַל און עקאָנאָמיש שטאַרק, אין פילע לענדער איז זי שטאַרקער ווי די קריסטליכע באַפעלקערונג, און אומעדום פילט זי דעם כח, דאָס זי קאָן לייכט איבעריאָגן די קריסטליכע בורזשואַזיע אין דער קאָנקורענץ. דערפאַר ליגט זי ווי אַ פּיאַווקע אין די לענדער, וואו זי וואוינט יעצט, און זויגט פון זיי דעם מאַרך. צוזאַמען מיט איר עקאָנאָמישער שטאַרקייט וואַקסט אויך איהר פּאָליטישע קראַפט. כדי אָבער אויסצוגלייכען איר פּאָליטישע מאַכט מיט איר נאַציאָנאַלער מאַכט, אַסימילירט זי זיך, דאָס הייסט זי זוכט אַלץ מער און מער די „אידישע אידעאָלאָגיע“ פון דער פריערדיגער סאָציאַל־עקאָנאָמישער עפּאָכע אַראָפּצואוואַרפן, און פּאָליטיש און קולטורעל צו פאַרשמעלצען זיך מיט דעם פאָלק פון דעם לאַנד. דאָס לאַנד, וואו עס איז דער בורזשואַזיע גוט, איז איר פאַטערלאַנד, איז איר ארץ ישראל. ווייל זי איז עקאָנאָמיש שטאַרק, וויל זי ניט אַנטלויפן, בשעת זי איז נאָך פּאָליטיש שוואַך און זוכט זיך, פאַרקערט, צו אַסימילירן, כדי צו ווערן פּאָליטיש שטאַרק. ווייל זי האָט אייגענטום, קלאַסן־אייגענטום, דאַרף זי איר לעבענס־פאָרם ניט פאַרענדערן, דאַרף זי קיין אייגענעם לאַנד ניט, זוכט זי זיך צו באַפרייען אפילו פון דער ערינערונג פון דעם אמאָליגען היסטאָרישען טעריטאָריום. איר געלד איז איר פאָלק, איר לאַנד, איר קולטור, איר רעליגיאָן,

אין אן אנדערע, ביז פון איר איז געוואָרען די רעטעניש פון דעם פערטען צוזאמענפאַר.

לאָמיר אָבער זיך אומקערען צו אונזערע נייע „קריטיקער" פון ציוניזם, צו די מחברים פון דעם ארטיקעל: „די ציוניסטיישע דעמאָקראטישע פראקציאָן", און צוקוקען זיך, אין וועלכען גלגול געפינט זיך ביי זיי די מלחמה געגען דעם ציוניזם. די אידישע בורזשואזיע, — אזוי זאָגען אונזערע שרייבער, — איז סאָציאל שטארק, זי איז רייך און וויל קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען. פּאָליטיש אָבער איז זי שוואַך, האָט מורא פאר יעדען קאמף און וויל דערפאר אנטלויפען וואו פעפער וואקסט. דער לעזער טוט זיך א כאפּ פאר'ן קאָפּ און קוקט אויפ'ן בייז וואונדער. וואס איז דאָס פאר א מין בריה, וואס אי זי וויל קיינעם ניט אָפּטרעטען דעם וועג, אי זי אנטלויפט, וואו פעפער וואקסט? ממה נפשך וויל זי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען, אנטלויפט זי ניט וואו פעפער וואקסט, און אנטלויפט זי וואו פעפער וואקסט, טאָ וואס הייסט דאָס, זי וויל קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען? אזא ווילדע בריה, וואס מיט איין פוס וויל זי אנטלויפען, וואו פעפער וואקסט, און מיט דעם אנדערן פוס וויל זי קיינעם דעם וועג ניט אָפּטרעטען, קאָן מען מער ניט העלפען ווי דורך א ראדיקאלע אפּעראציאָן. דערפאר ערקלערען אונזערע שרייבער, דאס די בורזשואזיע איז געשפּאָלטען אין צווייען. איצטער איז יעדער לעזער פאָלשטענדיג באפרידיגט און פארשטעהט אקוראט די גאַנצע סתירה פון אזא מין בורזשואזיע. נאָר אונזערע שרייבער זיינען אידישע גזלנים. אָט ערשט האָבען זיי די בורזשואזיע געשפּאָלטען אין צווייען, נייען זיי זי באלד פון רחמנות וועגען ווידער צונויף. אלס בורזשואזיע, — אזוי פילאָזאָפירען אונזערע שרייבער — זעהט די אידישע בורזשואזיע נור אין איינגענטום די גרונדלאגע פון איר עקזיסטענץ, אָבער אלס אידישע בורזשואזיע האָט זי דאָך ניט קיין נאציאָנאלען אייגענטום, קיין טעריטאָריע, ווארום זי געהערט צו א „נאציאָן־פּראָלעטאריער" (נארישקייט מוז מען אויך רעדען ווי „מענשען", איהר ווילט זאָגען „פּראָלעטאריער־נאציאָן"), דערפאר האָט זי א „געטאָ־פּסיכאָלאָגיע", דאָס הייסט זי איז ציוניסטיש. דיזע פּסיכאָלאָגיע איז אָבער שוין גאָר ניט געשפּאלטען אין צווייען; זי איז פּארקערט אזוי פעסט און איינהייטליך, דאָס זי מוז דויערען ביז משיח וועט קומען. אונזערע שרייבער זאָגען דאָס בפרוש: „און כל זמן די בורזשואזיע וועט ניט האָבען קיין נאציאָנאלען אייגענטום, וועט זי זיך ניט קענען באפרייען פון איר „געטאָ־פּסיכאָלאָגיע".

אזוי מאטערט זיך דער „בונד" אויף אלע אופנים צו ראטעווען דעם בורזשואזען כאראקטער פון דעם ציוניזם. נאָר די בורזשואזיע ענדערט דערביי יעדעס מאָל איר פּנים און איר פּסיכאָלאָגיע. לכתחילה איז זי אויפגעטראָטען ווי א בורזשואזיע, וואס איז עקאָנאָמיש געדריקט און וויל אין איר אייגענעם

דערצו צווינגט די בורזשואזיע איר פּאָליטישער גלות. דערפאר איז זי ניט נאָר א שעדליכער עלעמענט פאר איר אייגענעם פאָלק, נאָר אויך פאר דער גאנצער וועלט. דען זי איז ניט פארבונדען אינווייניג מיט קיין קולטור, מיט קיין פאָלק, מיט קיין לאנד, מיט קיין פארטיי. אין עקאָנאָמישען לעבען איז זי עקספּלואטאטאָריש, אין דער פּאָליטיק איז זי פאלש און דערשראָקען, אין הארצען איז זי „רעוואָלוציאָנער“, אויפ’ן גאס איז זי קאָנסערוואטיוו און טריי דער מלוכה, אין שול איז זי אבערגלויביש, פאר גוים איז זי אויפגעקלערט. דאס איז די „געלד־פּסיכאָלאָגיע“ פון דער אידישער בורזשואזיע אין גלות. מארקס האָט דערפאר ריכטיג אָנגערופען אידען אן אנטיסאָציאלער און אנטיקולטורעלער עלעמענט אין דער וועלט, ווארום ער האָט געזעהן פאר זיך די אידישע בורזשואזיע אין דער צייט פון איר אסימילאציאָן. די אסימילירטע בורזשואזיע ווערט אָבער דער היסטאָרישער אידעאל פון גאנצען אידישען פאָלק, ווען דער ציוניזם זאָל ניט זיין.

אנדערש איז די לאגע און די פּסיכאָלאָגיע פון דעם המון. ער געפינט זיך אין עקאָנאָמישען און אין פּאָליטישען גלות, און איז געצוואונגען צו פארענדערען זיין לעבען. ער זוכט ארויסצוכאַפּען זיך פון דער אטמאָספערע, וועלכע דער־שטיקט אים. ער עמיגרירט אין אנדערע לענדער, ער קעמפט רעוואָלוציאָנער, ער זוכט פרייהייט. ער אסימילירט זיך ניט, ווארום זיין עקאָנאָמישע לאגע פארלאנגט דאָס ניט פון אים, ער איז אידיש. אויף א העכערע שטופע פון זיין ענטוויקלונג פארשטעהט ער, דאס ניט די עמיגראציאָן אין לענדער אָהן אידען, ניט די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג קענען אים באפרייען פון זיין עקאָנאָ־מישען און פּאָליטישען גלות. זיין שטענדיגער שטרעבען אריבערצוגעהן אין די קליין־בורזשואזיע דורך דער הילף פון דער בירגערליכער פרייהייט געפינט מניעות, וואָס ער קאָן ניט באוועלטיגען, און דיזער שטרעבען פארלירט פאר אים דעם כאראקטער פון א אידעאל, ער הויבט אָן צו זעהן זיין היסטאָרישע באפריי־אונג ניט אין דעם פארגרעסערטען גלות, נאָר אין דער באפרייאונג פון גלות איבערהויפּט. ער באפרייט זיך פון דער „גלות־פּסיכאָלאָגיע“, ער ווערט ציוי־ניסטיש. פריער איז ער געווען אידיש דורך די תנאים פון זיין לעבען, יעצט ווערט ער אידיש באוואוסט, דורך זיין פרייען רצון, ער זעהט זיין היסטאָרישען אידעאל אין א אידישע געזעלשאפט נאָך זיין אידעאל, נאָך זיין קלאסען־אידעאל.

סטייטש, — ווילען דאָ אויסרופען די בונדיסטען, — זעהען דען מיר ניט באשיינפערליך, דאס די בורזשואזיע שפּילט א ראָלע, די הויפּט ראָלע אין ציוי־ניזם? זעהען מיר דען ניט איר שיינע געשטאלט? הערען מיר דען ניט אירע גאָלדענע ווערטער? שמעקען מיר זי דען ניט מיילענווייט? פילען מיר דען ניט איר ריח־נחוח’דיגע אטמאָספערע? דער פאקט איז ריכטיג, די ערקלערונג איז פאלש. געוויס שטעהט די ציוניסטישע בורזשואזיע יעצט אין

איר גאָט. צוליב איר עקאָנאָמישער מאכט פארלאנגט זי די פּאָליטישע גלייכ־בארעכטיגונג, און די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג איז צוריק דער אייזערנער בריק, אויף וועלכען עס שטיצט זיך איר עקאָנאָמישע מאכט. דאָס פארבינדענדע גליק צווישען דער עקאָנאָמיק און דער פּאָליטיק איז ביי דער בורזשואזיע די אסימילאציאָן. ווי אזוי איז דער מיטעלאלטערליכער שיילאָק דערגרייכט געוואָרען צו דעם היינטיגען בערזען־קעניג, דער אמאָליגער פארלייער פון געטאָ צו דעם איצטיגען העזה׳דיגען באנקיר, דער הויזירער צו דעם פרייען קויפמאן, דער אמאָליגער לערנער צו דעם עמאנציפירטען דאָקטאָר און אדוואָקאט? דורך דער אסימילאציאָן!

היסטאָריש איז אויפגעטראָטען די אסימילאציאָן אין מערב־אייראָפּא, בשעת די אידישע בורזשואזיע האָט אָנגעהויבען צו וואקסען עקאָנאָמיש און פּאָליטיש. אידען זיינען ניט קיין פאָלק, האָבען ניט קיין אינווייניגע שייכות צו זייער אלטער היסטאָרישער היים, האָבען ניט קיין אידישען נאציאָנאלען געפיל, און געהערען אָן דער נאציאָן, וואו זיי וואוינען, — דאָס איז געוואָרען דאָס פּאָליטישע פּראָגראם פון דער אידישער בורזשואזיע. אפילו די אידישע אמונה, וועלכע האָט דאָך נאציאָנאלע יסודות, האָט די בורזשואזיע רעפאָרמירט נאָך דעם גייסט פון דער אסימילאציאָן. די אידישע היסטאָריע, וועלכע די רבנים פון מערב־אייראָפּא האָבען געשריבען, איז אָנגעפּאסט געוואָרען צו דער אסימי־לאציאָן. בשעת עס איז ניט געוועזען קיין זכר פון ציוניזם, האָט די בורזשואזיע געפירט צענדליגער יאָרען א קאמף געגען דער מעגליכקייט פון א אידישער נאציאָן. מען זעהט, אז די בורזשואזיע איז גאָר ניט געשפּאָלטען אין צווייען; זי איז איינהייטליך, ווי פון איין גוס, אָהן סתירות, אָהן אינווייניגע הפוכים. זי האָט איין גאָט, דאָס איז דאָס געלד, און דינט צו אים אין איין בית מדרש, דאָס איז די אסימילאציאָן.

דער גרעסטער פיינד פון דעם ציוניזם איז די בורזשואזיע. זי איז זיין אמת׳ער אינווייניגער שונא, ווייל ער איז דער הפך פון אירע עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אינטערעסען. אין הונדערטער צייטונגען, אלגעמיינע און אידישע, זוכט די בורזשואזיע אים צו אונטערדריקען, אירע באצאָלטע רבנים דרשנ׳ען געגען אים אין די שולען, אירע שרייבערלעך, „מאכער“, „טוער“ קעמפען געגען אים אין די קהלות, אין די אידישע אינסטיטוציאָנען. און וואָס מער דער ציוניזם וועט ווערען שטארקער און ערנסטער, וועט איר כעס ווערען גרעסער, איר שמוציגע שנאה טיפער. די שנאה צום ציוניזם פון די אסימילא־טאָרישע סאָציאליסטען איז די אונגליקליכע ירושה פון דער בורזשואזיע.

די אסימילאציאָן איז די „גלות־פסיכאָלאָגיע“ פון דער בורזשואזיע. אסי־מילירען זיך, פארשווינדען, פארבאָרגען זיך כדי מען זאָל זיי ניט זעהן, ווי דער גנב אין דער פינסטער, אָננעמען אן אנדערע געשטאלט, אן אנדער פעל, —

אויף דעם שטאנדפונקט פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, זיי האָבען אָבער גאָרניט פארשטאנען דעם פּאָליטישען און היסטאָרישען פירוש המלות פון דיזע ווערטער. פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קען זיין די רייד ביי א פאָלק, וועלכעס האָט א נאציאָנאלע קולטור און ווערט אונטערדריקט פון אן אנדער פאָלק אין זיין נאציאָנאלען לעבען. פון דער פאָרם, ווי דאָס אונטערדריקטע פאָלק לעבט נאציאָנאל, וואס עס איז ביי אים געבליבען פון זיין פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, אויב עס איז צוזייט צווישען אן אנדער פאָלק, אָדער עס לעבט אויף אן אייגענער טעריטאָריע, הייננט אָפּ די פאָרם פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, וועלכע ער האָט צו פארלאנגען. פעלקער, וועלכע לעבען אויף אן אייגענער געשלאָסענער טעריטאָריע, קענען פארלאנגען אויך פּאָליטישע זעלבסטשטענדיגקייט, ווי למשל פוילען, און ממילא אויך פרייהייט פאר דער נאציאָנאלער קולטור און ענטוויקלונג אין אלע אופנים; פעלקער, וועלכע לעבען אָבער געמישט צווישען אנדערע פעלקער, קענען פאָדערען נאָר א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אין זייער נאציאָנאלען קולטור־לעבען, א זעלבסטפארוואלטונג. עס פארשטעהט זיך אָבער, דאס די נאציאָנאלע פרייהייט אין קולטור־לעבען און זעלבסטפארוואלטונג לייגט זיך נור אויף די פאָרמען פון נאציאָנאלען לעבען, וועלכע האָבען א בירגערליכען און פּאָליטישען יסוד.

קיין אונטערדריקט פאָלק האָט ניט נויטיג צו פארלאנגען נאציאָנאלע פרייהייט פאר דאָס הויזליכע לעבען, פאר דאָס נאציאָנאלע דענקען און פילען, וועלכע זיינען ניט אונטערוואָרפען דעם בירגערליכען געזעץ. דאָס פארלאנגען נאָך נאציאָנאלע פרייהייט האָט נאָר דאָרט א זין, ווען עס איז די רייד פון נאציאָנאלע קולטור־פאָרמען, וועלכע זיינען אבהענגיג פון דעם בירגערליכען און פּאָליטישען געזעץ. וועלכע נאציאָנאלע קולטור־פאָרמען זיינען אָבער אבהענגיג פון געזעץ? דאָס זיינען די שפראך, אלס עפענטליכע שפראך, אלס די שפראך פון די שולען, אוניווערסיטעטען, פון דער פארוואלטונג א. ז. וו., דער משפט אין דער פארוואלטונג גופא. ווען א פאָלק פארלאנגט נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, הייסט דאָס, אז עס וויל, דאָס זיין נאציאָנאלע שפראך, וואס איז אים הייליג און טייער און מיט וועלכער ער איז פארבונדען דורך זיין גאנצען אויסערען און אינווייניגען לעבען, זאָל זיין די שפראך פון די שולען, די אוניווערסיטעטען, דאָס מען זאָל אויף איר קענען רייִדען אויף פּאָליטישע פארזאמלונגען, אין געריכט און אין דער פארוואלטונג, און דאָס די אנדערע נאציאָן זאָל אים ניט ארויפצווינגען איר מלוכה שפראך מיט גוואלד; ווייטער באדייט עס, דאָס דער משפט זאָל זיין נאָך די נאציאָנאלע געזעצען פון דעם אייגענעם פאָלק, וועלכע עס נעמען זיך פון זיין באזונדערען לעבען און זיין היסטאָריע, און ניט נאָך די געזעצען פון דעם אנדערען פאָלק; און ווייטער דאָס די פארוואלטונג גופא זאָל באשטעהן פון דעם אייגענעם פאָלק און זיך פירען נאָך זיינע

ציוניזם אין מזרח־וואנד, זי איז אָבער געקומען ניט פון איר קלאסען־אינטערעס, זאָנדערן פון איר נאציאָנאלען געפיל און איר גייסטיגען אינטערעס. זי טראָגט אריין איר הייליגען גייסט אין ציוניזם, ווארום זי שטעהט ביים עמוד. זי האָט די דעה, ווארום זי גיט אויך א ביסעל די מטבע. זי שטעהט אָבער אויבען־אָן מיט א הכשר, ווייל די באוועגונג האָט זיך נאָך ניט אזוי ענטוויקעלט, דאָס די קלאסען־פסיכאָלאָגיע פון אירע אמת'ע יסודות זאָל ארויסגעהן פון איר פּאָליטישער באהאלטענקייט. ניט דערפאר איז דער ציוניזם בורזשואַזיש, ווייל עס שפּיגעלט זיך אין אים אָפּ דער קלאסען־אינטערעס פון דער בורזשואַזיע, נאָר ווייל די קלאסען־אינטערעסען און די קלאסען־פסיכאָלאָגיע פון דעם המון האָבען זיך אין אים נאָך ניט אָנגעהויבען אָפּצושפּיגלען. יעצט איז די בורזשואזיע אין ציוניזם אלעס, היסטאָריש איז זי אָבער גאָרנישט.

נאָר לאָמיר זיך נאָך אמאָל אומקערען צו אונזערע בונדיסטישע „טעאָרעטיקער“. נאָכדעם ווי זיי האָבען אָפּ'גע'הרג'עט דעם ציוניזם דורך זייער „קריטיק“, זיינען זיי דאָך אידישע הערצער און שפּרעכען אָפּ עין הרע דער אידישער פראגע. זיי שיינקען א טייערע מתנה דעם אידישען פאָלק, א פּיטט'ל, א גזרה מכח דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע. זיי זאָגען אזוי: „דער פּרינציפּ פון „בונד“ איז: יעדעס לאנד, אין וועלכעס עס וואוינען געמישטע פארשידענע נאציאָנען, מוז ווערען: נאציאָנאל א פעדעראציע פון גלייכווערטיגע, גלייכבארעכטיגטע נאציאָנען, אונאבהענגיג פון זייער טעריטאָריאלער גרופּירונג; פּאָליטיש — א צענטראליזירטער מלוכה־אָרגאניזם“. אזוי פארענטפערט דער „בונד“ די נאציאָנאלע און, פארשטעהט זיך, אויך די „אידישע פראגע“.— די מיינונג פון אונזערע „טעאָרעטיקער“ איז פאָלגענדע: יעדע נאציאָן אין א פרייער מלוכה האָט דעם זכות אויף נאציאָנאלע רעכט. אידען זיינען א נאציאָן, לכן בכן קומט זיי נאציאָנאלע רעכט, א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, — די „אידישע פראגע“ איז פארענטפערט. דאס איז די חכמה'דיגע תשובה פון „בונד“ אויף דער אידישער פראגע. אי, וואָס, אידען ווייסען ניט, וואס אָנצוהויבען מיט נאציאָנאלע רעכט, דארפען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אויף כפּרות, זיכען, פארקערט, פּטור צו ווערען פון אלעם דעם, אויף וואס דער „בונד“ וויל אויפבויען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, עס העלפט גאָרניט, פארפאלען: א נאציאָן קומט נאציאָנאלע רעכט, אידען זיינען א נאציאָן, קומט אייך אחינו בני ישראל „נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע“, ארייגעכאפּט זיך דורך דער גזרה שוה ווי א מויז אין דער פּאסטקע.

די שרייבער פון „בונד“ ווייסען אייגענטליך גאָרניט, וואס באדייט עס נאציאָנאלע רעכט און נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. זיי האָבען עטוואס געהערט קלינגענדיג און ווייסען ניט זינגענדיג. זיי האָבען געהערט עפּעס, דאָס אין עסטרייך רעדט מען מכח נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, דאס סאָציאליסטען שטעהען

געפירט נאָך די אלגעמיינע פאָלקסשולע. דער זשארגאָן שטאַמט פון דעם קול־טורעלען און פאָליטישען גלות פון דעם אידישען פאָלק.

וואו האָט עס למשל דער „בונד“ געזעהן, דאס אידען זאָלען וועלען איינ־פירען זשארגאָנישע שילדען אויף געשעפטען, קראָמען, זשארגאָנישע נעמען אויף גאסען, וואו זיי וואוינען, זשארגאָנישע אדרעסען אויף בריף? אויב די רעגי־רונג וואָלט געוואָלט מזכה זיין אידען מיט אזעלכע נאציאָנאלע רעכט, וואָלטען דאָס אידען געפילט ווי א גזרה פון מיטעלאלטער, וועלכע האָט געצוואונגען אידען צו טראָגען באזונדערע אידישע צייכען אויף זייערע בגדים. פארקערט, אידען ווילען זיך אליין מער קולטיווירען אין אלע דיזע פרטים, דאָס הייסט ווערען אויסגעגליכען מיט דעם איבריגען פאָלק, בשעת ביי די אונטערדריקטע נאציאָנען זיינען דיזע קלייניגקייטען פון לעבען הייליגע נאציאָנאלע פאקטען, פאר וועלכע דאָס פאָלק איז אפילו באר‏ייט צו קעמפען.

די זשארגאָנישע ליטעראטור, וועלכע ענטוויקעלט זיך, איז אויך קיין שום באווייז ניט, דאס דער זשארגאָן איז די אידישע נאציאָנאלע שפראך און איינער פון די יסודות, אויף וועלכע עס קאָן זיך אויפבויען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. די זשארגאָנישע ליטעראטור איז א מיטעל צו אייראָפעאישער קולטור, צו דער באפרייאונג פון דער זשארגאָן־אָרימקייט, ניט אָבער א נאציאָנאלער צוועק. בשעת עס האָט אָנגעהויבען ארויסוואקסען אין רוסלאנד א אידישע בורזשואזיע, וועלכע האָט באדארפט האָבען בילדונג, אייראָפעאישע קולטור, האָט זי געשאפען די העברעאישע ליטעראטור, די „השכלה־ביכלעך“, ווארום זי האָט קיין אנדער שפראך ניט געהאט, חוץ העברעאיש, אין וועלכער זי זאָל קענען אויפנעמען אייראָפעאישע געדאנקען. די העברעאישע ליטעראטור איז געוועזן לכתחילה א מיטעל פאר דער בורזשואזיע, כדי צו ווערען שטארקער אלס קלאס און זיך אסימילירען. אזוי ווי אָבער אויף העברעאיש שוועבט די הייליגקייט פון א שפראך, אזוי ווי די שפראך גופא איז א פעסטע און שיינע און איז פארבונדען מיט דער גאנצער היסטאָריע, מיט די געפילען, די אידעאלען פון דעם פאָלק, האָט זי אין איר ענטוויקלונג אָנגעהויבען ווערען שוין אביסעל פון א מיטעל א נאציאָנאלער צוועק, און אויסער אסימילאציאָן האָבען אין איר אָנגעפאנגען צו קלינגען אנדערע סטרונעס. ווען ניט די ציוניסטישע באוועגונג וואָלט זי אָבער פארשוואונדען, ווי עס איז פארשוואונדען די העברעאישע ליטעראטור אין דייטשלאנד, בשעת די אסימילאציאָן איז געוואָרען שטארקער. נאָכדעם ווי עס האָט זיך פארענדערט די אידישע לאגע און דורך דעם ציוניזם איז געוואָרען ביי דעם פאָלק די באדערפניש צו ווערען אלס נאציאָן עקאָנאָמיש און פאָליטיש זעלבסטשטענדיג, האָט זיך אויך אָנגעהויבען צו פארענדערען דער כאראקטער פון דער העברעאישער ליטעראטור. פון א השכלה־מיטעל איז זי געוואָרען א נאציאָנאלער צוועק. איר ציל איז יעצט ניט מער אריינברייננגען אייראָפעאישע

פאָרמען פון לעבען און זיין פסיכאָלאָגיע. נאָר דאָרט וואו דאָס נאטירליכע לעבען פון פאָלק, זיינע אמת׳ע מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען בריינגען עס מיט זיך, דאס דיזע יסודות פון נאציאָנאלען לעבען זאָלען זיך ענטוויקלען, איז פאר דעם פאָלק נויטיג א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע.

איידער מען רעדט פון א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר א פאָלק, מוז מען דערפאר ערשט אונטערזוכען, אויב דאָס פאָלק האָט די דאָזיגע נאציאָנאלע יסודות, אויב זיי זיינען פארבונדען מיט זיין לעבען אויף א נאטירליכען אופן, אויב זיי זיינען פייאיג זיך צו ענטוויקלען און קענען דאָס פאָלק אין זיין לעבען הויבען, און אויב דאָס פאָלק וויל דיזע נאציאָנאלע קולטור־פאָרמען האָבען, וויל פאר זיי קעמפען. ערשט ווען די נאציאָנאלע יסודות זיינען פאראן אין לעבען, קאָן א רעוואָלוציאָנערע פארטיי ארויסשטעלען די פאָדערונג פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. דער „בונד“ אָבער פרעגט קיין שום שאלות ניט, ווי דער שאינו יודע לשאול פון דער הגדה. ער פרעגט ניט דאָס אידישע לעבען מכח די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע. ער האָט געהערט, דאס אנדערע סאָציאליסטישע אָרגאניזאציאָנען האָבען אָנגענומען דעם פראָגראם פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, און אזוי ווי אידען זיינען א נאציאָן, האָט ער אָפּגע׳פסקנ׳ט פאר אידען נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אָהן א סך קאָפּ ברעכעניש.

נאָר לאָמיר זיך צוקוקען צום אידישען לעבען. זיינען דאָרט פאראן די ריכטיגע יסודות, אויף וועלכע די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן אויפגעבויט ווערען? דארויף ענטפערט אונז דאס לעבען, דאס זיי זיינען לגמרי ניטאָ. אין פאָליטישער הינזיכט זיינען איבערהויפּט אידען יעצט גאָר קיין נאציאָן ניט. זיי האָבען אין די גלות-לענדער קיין שום נאציאָנאלע לעבענס־פאָרמען ניט, וועלכע זיי זאָלען וועלען פארטיידיגען פאָליטיש. זיי האָבען קיין קולטור ניט, וועלכע זאָל האָבען א פאָליטישע געשטאלטונג און פאר וועלכער זיי ווילען קעמפען. אמת, אידען ריידען א באזונדערע שפּראַך אין רוסלאנד, דעם זשארגאָן. זיי האָבען אין דער שפּראַך חדרים, ישיבות, תלמוד תורות, משניות־חברות, תהלים־חברות און נאָך אזעלכע אינסטיטוציעס. דער זשארגאָן אָבער לעבט אלס שפּראַך צווישען אידען מער ניט ווי פון דער קולטורעלער אָרימקייט, ניט פון דעם נאציאָנאלען געפיל. ווען ער האָט נאָך א שטיקעל היילינקייט אין בית המדרש און אין חדר, שטאמט עס דערפון, וואס ער איז פארבונדען מיט דער רעליגיאָן און פון זיין זעלבסטשטענדיגען ווערט פאר דעם פאָלקסלעבען. אידען אליין רייסען זיך יעצט צו באפרייען זיך פון דער קולטור־אָרימקייט פון זשארגאָן. נאָך די רעגירונג צווינגט זיי צו זיין אין דעם פונקט „נאציאָנאל“, ווארום מען לאָזט ניט צו אידען אין רוסישע שולען, גימנאזיעס, מען מאכט שטערונגען צו רעפאָרמירען די חדרים, תלמוד תורות, כל זמן עס איז ניט איינ־

אידישען דין? אָדער עס וועט זיך זעצען א סנהדרין פון בונדיסטען און שריי-
בען א נייעם „היינטיגען“ פירוש צו דעם חושן משפט? און דאס אלץ ניט
ווייל די ווירקליכע תנאים פון לעבען פארלאנגען עס, נאָר ווייל דער „בונד“
האָט געהערט, דאס אנדערע סאָציאליסטישע אָרגאניזאציאָנען האָבען אריינ־
גענומען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע אין זייער פראָגראם.

דער דריטער יסוד פון נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע איז נאציאָנאלע זעלבסט־
פארוואלטונג. נאציאָנאלע זעלבסטפארוואלטונג באדייט, דאס די פארוואלטונג
זאָל זיך פירען נאָך די געזעצען פון דער נאציאָן, לויט ווי זיי לעבען נאָך אין
דער ווירקליכקייט פון דעם פאָלק, און דאָס די פארוואלטונג זאָל ליגען אין די
הענט פון דער אייגענער נאציאָן. וועלכע באזונדערע געזעצען פון פארוואלטונג
קענען פארלאנגען אידען? ביי אידען איז אויסער דעם אמאָליגען קהל מיט
זיין פירונג ניט געווען קיין שום זעלבסטפארוואלטונג און ווען עס וואָלט זיך
געטראָפען א נס, און אידען וואָלטען באקומען א זעלבסטפארוואלטונג, וואָלטען
זיי ניט געוואוסט, וואס דערמיט אָנהויבען צו טאָן. דאס די פארוואלטונג זאָל
ליגען אין אידישע הענט, דאָס עס זאָל זיין א אידישע פאָליציי, אידישע אקציז־
ניקעס, אידישע איספראווניקעס, אידישע גובערנאטאָרען, — דאָס איז גראד
א הויכער ענין און פאר כל ישראל וואָלט דאָס געווען זעהר שיין, נאָר באריי־
קאדען צוליב דעם בויען, איז אפשר טאקי ניט כדאי...

מיר זעהען, ווי קינדיש און נאריש די גאנצע פאָדערונג פון דעם „בונד“
איז מכח נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, בפרט ווען צו גלייכער צייט זעהט דער
„בונד“ די לייזונג פון דער אידען־פראגע נאָך אין די בירגערליכע גלייכבאַרעכ־
טיגונג, וועלכע וועט דאָך גלייך פארניכטען אלעס, וואס איז נאָך איבריג געבלי־
בען פון דעם „גלות־נאציאָנאליזם“. דער „בונד“ וואָלט ניט געקומען צו אזא
רעאקציאָנערען שטות, ווען ער וואָלט געווען פייאיג ארומקלערען, וואָס באדייט
עס אייגענטליך נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע און וואס פאר א זין קאָן דאָס האָבען
אין אידישען לעבען. נאָר ער האָט איינפאך אריבערגעטראָגען די רעזאָלוציאָן
פון דעם עסטרייכישען סאָציאל־דעמאָקראטישען צוזאמענפאָר אין ברינן אויף
דאָס אידישע לעבען, ניט פארשטעהענדיג, אז דאָס עסטרייכישע פראָגראם פאסט
פאר אידען ווי א שטריימעל פאר א פאָניע, און ניט פארשטעהענדיג, דאָס די
נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע קאָן נור דאן ארויסגעשטעלט ווערען, ווען דאס ווירק־
ליכע לעבען פאָדערט עס.

די שרייבער פון אונזער ארטיקעל, ניט פארשטעהענדיג דעם זין פון נא־
ציאָנאלע אויטאָנאָמיע, שטעלען זיך אָבער נאָך אין די באקעס און רופען אויס
„דאָס יעדען, וועלכער לייקענט אין דער מעגליכקייט פון אזא נאציאָנאלע אויטאָ־
נאָמיע פאר אידען, קאָן מען באווייזען, דאס ער האָט א טעות, דאס צ. ב. אין
עסטרייך, וואו עס וואוינען פארשידענע נאציאָנען, אין פיל ערטער געמישט

קולטור אין דעם אידישען לעבען צוליב אסימילאציאָן, נאָר ערקלערען די לאגע פון אידען, אויפדעקען די שעפפערישע כחות, די אָריגינעלע קרעפטען, וועלכע ליגען אין דעם אידישען פאָלק, ארויסשיילען דעם אינווייניגען ווערט פון דער אידישער נאציאָן. זי איז ארים, אונבאהאָלפען, נאאיוו, אין א סך פונקטים בורזשואיש, רעאקציאָנער און רבניש, ווארום עס שפיגעלט זיך אין איר אָפּ די גאנצע ענטוויקלונג פון ציוניזם גופא. די חבת ציון מיט די „קאָלאָניעס“, די הסכמות פון רבנים און גוטע אידען, דער נאציאָנאליזם פון די בעלי־בתים און משכילים. נאָר נאָך אלעם דעם קאָן זי זיך ענטוויקלען, ווארום זי וויל דינען א היסטאָרישען און נאציאָנאלען צוועק. און אזוי ווי זי איז יעצט דער אויס־דרוק פון דעם ציוניזם, וועט זי מיט דער ענטוויקלונג פון דעם ציוניזם און דער ערוואכונג פון דעם המון צום ציוניסטישען פרייהייטס־קאמף ווערען אליין רייכער און פאָרטשריטליכער און זיך פארבינדען מיט די אינטערעסען פון לעבען.

גאָר אנדערש איז עס אָבער מיט דער זשארגאָנישער ליטעראטור. זי איז דאָס מיטעל פון דעם פּראָלעטאריאט צו דער קולטור, און מער ניט ווי א מיטעל. אלס שפּראך איז זי ניט פייאיג ארויסצורופען צו זיך ליבע און באגייסטערונג, זי איז די שפּראך פון גלות, זי איז דער גלות־לשון, גלייך פאראכטעט פון אלע קלא־סען פון פאָלק. אין אידישען לעבען זעלבסט זיינען ניטאָ קיין פאקטען, וועלכע זאָלען דעם זשארגאָן מאכען פאר א נאציאָנאל־ליטעראטור. פארקערט, וואס מער קולטור און פרייהייט עס געהט אריין אין דעם אידישען לעבען, ווערט דער ווערט פון דער זשארגאָן־ליטעראטור אלץ קלענער. דער המון באנוצט די זשארגאָן־ליטעראטור, כדי זיך פון זשארגאָן צו באפרייען, און דאס איז פאָרט־שריטליך.

ווי איז עס מיט דעם צווייטען יסוד פון די נאציאָנאלע לעבענס־פאָרמען, אויף וועלכע עס בויט זיך אויף די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, מיט דעם משפט? עס איז פאראן ביי אידען אפילו א אידישער בית־דין, א אידישער משפט, וועל־כער האָט אמאָל געשפּילט א ראָלע אין לעבען, בשעת עס איז געווען פאָליציי־משפט אין רוסלאנד און צו דעם בירגערליכען משפט פלעגען אידען און אָפט־מאָל אויך קריסטען ניט וועלען אָנקומען. אויב דער אידישער בית־דין האָט דאמאָלסט גע'משפט ריכטיגער, ווי דער רוסישער סוד, איז נאָך א גרויסער ספק, ווארום בית דין האָט גע'משפט נאָך דעם אלטען דין פון דער גמרא מיט אלע קונצען און דריידלעך פון דער גמרא. מיט דעם לעבען און זיינע פאָדע־רונגען איז דער בית־דין ניט געווען פארבונדען. ווי באלד אָבער עס איז אין רוסלאנד געוואָרען רעפאָרמירט דער משפט, איז געפאלען דער אידישער בית־דין, ווארום ער האָט ניט געהאט קיין בירגערליכע קראפט און איז געשטאנען אין א סתירה צו אלע נייע עקאָנאָמישע לעבענס־פאָרמען און זייער ענטוויקלונג. ווי קאָן מען יעצט ריידען דערפון, אז דאס לעבען זאָל זיך פירען נאָך דעם אלטען

אויף שותפות׳ע ארבייט, אויף קאָלעקטיוויזם, וועט זיך אויך ענטוויקלען א נייער משפּט, א פאָלקסגעזעץ, אין וועלכען די פאָרמען פון דעם אייגענעם לעבען וועלען זיך אָפּשפּיגלען. אין א אידיש לאַנד איז מעגליך א אידישע קולטור; ביי עקאָנאָמישע און פּאָליטישע גלייכהייט און זעלבסטשטענדיגקייט, ביי נאַציאָנאַלע פרייהייט איז מעגליך נאַציאָנאַלע שאַפונג. אזוי ווי דאָס לעבען, אזוי איז די קולטור!

מיר זעהען וואָס דאָס באדייטעט „נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע“ פאר אידען אין גלות, — א נארישקייט, א קינדעריי, א רעאקציאָנערער שטות, וואס קיינער גלויבט אין דעם ניט ערנסט. א וואָרט אָהן א געדאנק, אָהן אן אינהאלט, אָהן לעבען. ווי פארענטפערט אלזאָ דער „בונד“ באמת די אידען־פראגע, דאס הייסט די פראגע מכח דער היסטאָרישער ענטוויקלונג פון דעם המון צו פּראָדוקטיווער ארבייט, צו סאָציאליזם, צו קולטור, צו פרייהייט, צו אונזער נאַציאָנאַלער שאַפונג? ער איז אונפייאיג דארויף צו ענטפערען, ווארום ער איז דער געגנער פון דער היסטאָרישער באפרייאונג פאר אידען, פון ציוניזם. און ווייל ער איז דער שונא פון ציוניזם, מוז ער, גאָר ניט וויסענדיג פאר זיך אליין, פארענטפערען די אידישע פראגע היסטאָריש דורך דער אלטער תשובה פון דער רעאקציאָנערער בורזשואזיע, — דורך דעם איבערגאנג פון דעם המון אין די קליין־בורזשואזיע און גרויס־בורזשואזיע, און דורך דער אידעאָלאָגיע פון דיזען איבערגאנג, דורך דער אסימילאַציאָן. דער המון זאָל זיך צוזייען און צושפּרייטען ניט נאָר אין אייראָפּא און אמעריקא, נאָר אויך אין גאנץ רוסלאנד, אין סיביר, אין צענטראל־אזיען, אין מאנדזשוריע, אין רוסישען קיטיי. דאָרט וועט ער זיין בכח זיך ארויסכאפּען פון זיין פּראָלעטארישער לאגע און אריבערגעהן אין דעם גן־עדן פון בורזשואזיע, ווערען רוסיש־פּאטריאָטיש, קאָנסערוואטיוו, ווערען אן אנטי־סאָציאלער און אנטי־קולטורעלער יסוד אין דער וועלט, ווי די אידען פון מערב־אייראָפּא. עס לעבע דער גלות!

„חירות“, דער סאָציאליסטישער ציוניזם, וויל דעם המון דורך דעם קאמף נעגען דער בורזשואזיע פירען צו זיין היסטאָרישער באפרייאונג, צו א נייער געזעלשאפט נאָך זיין קלאסען־אידעאל, צום אידישען סאָציאליזם.

.(1903)

באמערקט מען אין ווירקליכקייט אזעלכע פעדעראליסטישע שטרעבונגען אין דער עסטרייכישער סאָציאַלדעמאָקראַטיע."

אָן עם־הארץ ווען ער בריינגט א משל, באווייזט געוויינליך זיין משל אקוראַט דעם הפוך פון דעם וואס ער וויל זאָגען, און דאס האָט פּאסירט מיט אונזער שרייבער. עסטרייך איז דער בעסטער באווייז, ווי קינדיש־נאריש דאָס נאַ־ציאָנאַלע פּראָגראם פון „בונד" איז. ווען מען וויל בריינגען א מ־של פון עסטרייך אויף אידען אין רוסלאנד, מוז מען בריינגען דעם משל ניט פון דער עסטרייכי־שער פּוילען, טשעכען, רומענער, נאָר פון די עסטרייכישע אידען, אויב ניט איז דער משל קיין משל ניט. די עקאָנאָמישע און סאָציאלע לאגע פון די גאליצישע אידען איז זעהר ענליך צו דער לאַגע פון די רוסישע אידען, אויך ריידען זיי זשארגאָן און האָבען דעם גאנצען „גלות־נאציאָנאליזם" ווי אין רוסלאנד. אין עסטרייך געהט פּאָר א שטארקע נאציאָנאלע באוועגונג אומעדום, עסטרייך איז א קאָנסטיטוציאָנעל לאנד מיט קאָנסטיטוציאָנעלע פּרייהייטען. אויב די נאַ־ציאָנאלע אויטאָנאָמיע פאר אידען נעמט זיך פון די פאָדערונגען פון ווירקליכען לעבען, האָט דאָך שוין לאנג ביי אידען אין עסטרייך געדאַרפט ווערען אזא נאציאָנאלע באוועגונג. קיין אויפגעקלערטען איד אין עסטרייך חלומ'ט זיך אָבער אפילו גאָר ניט אזא נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, ווארום עס איז ניטאָ קיין פּאָלי־טישע און קולטורעלע יסודות, אויף וועלכע זי אויפצובויען. און ניט נאָר עסט־רייך באווייזט די נארישקייט פון נאציאָנאלע רעכט פאר אידען, נאָר אויך אלע אנדערע לענדער, וואו עס געפינען זיך יעצט אידען פון מזרח־אייראפּא, וועלכע ריידען זשארגאָן: ענגלאנד, אמעריקא, טראנסוואל. אין די לענדער, וואו עס וואָלט דאָך געווען אזוי לייכט אויפשטעלען די פאָדערונג פון נאציאָנאלע רעכט פאר אידען, זוכען אידען וואס גיכער פּטור צו ווערען פון דעם „גלות־נאציאָנאליזם" און אויפנעמען די קולטור פון דעם פאָלק און דאס איז פאר דעם אידישען גייסט און דאס שטרעבען פון פּראָלעטאריאט צו בילדונג און גייסטיגע פרייהייט דער גרעסטער כבוד. די „נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע" האָט זיך דאָרט באהאלטען אין די קלויזען, ישיבות, חדרים, ביי גוטע אידען, רבנים, חזנים, שדכנים, כלי קדש.

דאגעגען איז דער ציוניזם דער פונדאמענט, אויף וועלכען עס קאָן אויפ־געבויט ווערען א אידישע נאציאָנאלע קולטור. אין אן אייגענער אידישער געזעל־שאפט, וואו דער המון וועט זיין עקאָנאָמיש פריי און זעלבסטשטענדיג, וועט די העברעאישע שפּראך, וועלכע איז שוין יעצט די שפּראך פון דעם ציוניזם, זיך ענטוויקלען צו דער שפּראך פון דער נאציאָן. דער שעפּפערישער געניוס פון דעם פאָלק וועט ערוואכען אין דיזער שפּראך. דער „לשון־קודש" פון שול וועט באקומען די היילינקייט פון א שפּראך פון וואָכעדיגען לעבען. און בשעת עס וועלען זיך ענטוויקלען די נייע פאָרמען פון לעבען, אויף נאציאָנאל־אייגענטום,

אָנגעהויבן אויסוואקסען פון די פּראָפּאגאנדא־קרייזלעך. די ארבייטער־באוועגונג אין איר אָנהויב טראָגט שטענדיג א פארשארפטען אויסגעשפּראָ־כענעם קלאסען־כאראקטער, וועלכער פארטונקעלט אלע אנדערע אינטערעסען פון די ארבייטער. די באוואוסטזיניג אסימילאטאָרישע שטימונג פון דער אויף דער רוסישער שפּראך ערצויגענער אינטעליגענץ, די קאָסמאָפּאָליטישע פאראורטיילען פון סאָציאליזם אין יענער צייט, די אויפוואכענדע קלאסען־ליידענשאפט פון די ארבייטער, דאָס אלץ האָט ארויפגעלייגט אויף דער אידישער סאָציאליסטישער באוועגונג דאמאָלס א קענטיגען אסימילאטאָרי־שען שטעמפּעל.

דער אסימילאטאָרישער אנטי־אידישער טאָן פון די ערשטע אידישע סאָציאליסטען אין רוסלאנד איז געווען דאגמאטיש, אָבער אויך הארט און בייז. כאראקטעריסטיש פאר דעם בייזען אסימילאטאָרישען טאָן פון יענער ערשטער סאָציאל־דעמאָקראטישער באוועגונג איז דאָס בארימטע ביכעל: „דער ערשטער מאי 1892" (זשענעווא 1893), אין וועלכען עס זיינען אָפּגע־דרוקט די פיר רעדעס פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892. קלאָר און שארף דריקט זיך דאָרט אויס די גאנצע אסימילאטאָרישע דער־שראָקענקייט, דער באנגער פון די ערשטע קלאסען־באוואוסטע ארבייטער אָפּצורייסען זיך פון אידישען פאָלק און אָנשליסען זיך כלומרשט אן דאָס רוסישע פאָלק אין נאָמען פון סאָציאליזם.

אין דער פאָרעדע פון דעם ביכעל ווערט באטאָנט די גרויסע באדייטונג דערפון, וואָס אידען־ארבייטער לאָזען פון זיך וויסען דורך אזא רעוואָלוציאָ־נערע און סאָציאליסטישע האנדלונג, ווי די פייערונג פון ערשטען מאי און די רעדעס, וועלכע זיינען דורכגעדרונגען פון דעם גייסט, פון אינטערנאציאָ־נאלען סאָציאליזם. „צום ערשטען מאָל צורייסען די אידען־ארבייטער אין רוסלאנד מיט די שמאָלע טראדיציאָנען און געדאנקען פון אידישען פאָלק, כדי זיך אָנצושליסען אן דער גרויסער אלוועלטליכער ארבייטער־ארמיי, וועלכע קעמפּט פאר דער באפרייאונג פון ארבייטער קלאַס און דעם ליידענדען פאָלק בכלל". (זייט 11). אן ארבייטער רעדט אויף אידיש וועגען דעם ערשטען מאי, ער האלט אָבער פאר זיין חוב צוליב דיזען אלוועלטליכען יום טוב צו געבען א שטויס מיט דער שטארקער רוסיש־קאפּיטאליסטישער קאָפּיטע אין דעם הארץ פון די ארימע אידישע יום־טובים פון פרייד, גייסט און תורה: „און מיר אידען, „רוסישע אונטערטאנען", זאָגען זיך אָפּ פון די אייגענע יום־טובים און פון די פאנטאזיעס, וועלכע זיינען אוננוציג דער מענשליכער געזעלשאפט. מיר שליסען זיך אָן די רייען פון די סאציא־ליסטען און שטעהען פאר זייער יום טוב, וועלכען זיי האָבען אויסגעקעמפּט א דאנק דער וויסענשאפט און די אייגענע קרעפטען, און וועלכער ווערט

די נאַציאָנאַלע ענטוויקלונג פון „בונד“

1

די ערשטע אידישע סאציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט זיך אָנגעהויבען אין סוף פון די אכטציגער יאָרען אין פארשידענע שטעט פון ליטע, פוילען און זיד־רוסלאנד. דער אנשלוס פון דער אידישער אינטעליגענץ אין דעם רוסישען סאָציאליזם זייט די זיבציגער יאָרען, די פּאָגראָמען, די עמיגראציאָן, די פאלעסטינאפילסטווע, די ענטשטעהונג פון אן ארבייטער באוועגונג אין אמעריקא, דאס אלץ האָט געוועקט רעוואָלוציאָנעריש און קולטורעל די אידישע ארבייטער-מאסע אין רוסלאנד און ארויסגעבראכט די ערשטע שפּראָצונגען פון א סאָציאליסטישער באוועגונג.

לכתחילה זיינען דאָס געווען קרייזלעך פון ארבייטער און אינטעליגענטען, וואו עס האָט זיך געפירט א סאציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע פּראָפּאגאנדא. דער מיטעלפונקט פון דיזער באוועגונג איז געווען ווילנא, די זעלביגע ווילנא, וואו אין די זיבציגער יאָרען איז שוין געווען טעטיג דער העברעאיש־שרייבענדער סאָציאליסט אהרון ליבערמאן און זיין קרייז. אָבער צווישען די סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס“ און דער באוועגונג פון אהרן ליבערמאן איז געווען א טיפער אונטערשיד. אהרן ליבערמאן איז נאָך געווען אידיש־ראָמאנטיש, העברעאיסטיש, משכיליש. צווישען זיינע אנהייגגער זיינען געווען לערנער, העברעער, משכילים, און דער שלום אין דעם געגענזאץ צווישען דעם סאָציאליזם און דער אידישקייט, צווישען דער אידישער נאציאָנאליטעט און דעם סאָציאליסטישען וועלט־בירגערטום, האָט באהערשט זייער דיינקען און פילען. די נייע סאציאל־דעמאָקראטישע „קרוזשקעס“ פון אינטעליגענטען און ארבייטער זיינען געווען פריי פון אלע דיזע משכילישע שטימונגען. זיי האָבען זיך אויפגעקליבען פון אינטעליגענטען, וועלכע האָבען זיך שוין ערצויגען אויף דער רוסישער ליטעראטור און פון א גרויסער צאָל איינפאכע אידישע ארבייטער. פאר זיי איז שוין געשטאנען אָפען דער וועג צו א מאסאָווער ארבייטער־באוועגונג, וועלכע האָט אָנגעהויבען אָרגאניזירען קאסען, „סטאטשקעס“, פאך־אָרגאניזאציאָנען און זיך גרייטען צו פּאָליטישע ארויסטרעטונגען. אמת אויך אין די „קרוזשקעס“ האָט אין אָנהויב געהערשט דער אויפקלערונגס־גייסט, מען האָט געלערנט די ארבייטער רוסיש און דורך דער קולטור אריינגעצויגען זיי אין דער וועלט פון סאציאליזם. אָבער דיזע פראפאגאנדא איז נאָך געווען דער פארבארייטענדער איבערגאנגס סטאדיום צו א מאסען באוועגונג, וועלכע האָט באלד

סאָציאליזם באזייטיגט די אידעאליסטישע אידישע אינדיווידואליטעט. נאָך אמאָל אין דער אידישער געשיכטע פארלייקענט זיך די הערָאאישע אידישקייט, אזוי באלד ווי א נייע קולטור־אידעע, וועלכע זאָגט־צו דעם איד אנערקענונג און דערהויבונג פון גלות, דרינגט אריין אין די אידישע וועלט־פרעמדע גייסטער, וויבאלד דער אידישער סאָציאליסט האָט זיך שוין אָנגעשלאָסען אן דעם סאָציאליזם, האָט זיך אסימילירט מיט א שטארקער מאכט, פאראט ער שוין זיך זעלבסט, זיין אידיש פאָלק און די אידעע פון אידענטום. מיט ביטערען כעס און אונרוהיגען שרעק קוקט ער אויף דעם פאלעסטיניזם, אויף דער אידעע פון דעם אידישען רענעסאנס, וועלכע איז א פראָטעסט געגען זיין אנטרינען און וועלכע רופט אים אייגענטליך צו דעם העכסטען הערָאאישען אידעאליזם אין מיטען פון א פרעמדער פארשטענדניסלאָזער וועלט. און ער, דער אידעאליסטישער גלויביגער אין דער ענדערונג פון דער וועלט, איז דער רעאקציאָנערער פראקטיקער און צווייפלער בנוגע צום אידישען פאָלק, און ער, דער גלות־רעוואָלוציאָנער און קעמפער אין די לעבער און שפאלטען פון דער גלות־ווירטשאפט, זעהט ניט די גלענצענדע מעגליכקייטען פאר א סאציאליסטישע באוועגונג און אָרדנונג אויף דעם פרייען מרחב פון אן אייגענעם לאנד און א ניי־באגרינדעטער ווירטשאפט.

2

וואָס מער אָבער די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד האָט אָנגעהויבען ווערען אין די ניינציגער יאָרען א מאסען־באוועגונג, אלץ מער האָט זי אָנגעהויבען צו פארלירען איר אורשפרינגליכע אסימילאטאָרישע פארב. זי האָט אראָפּגעווארפען פון זיך די ירושה פון דער אסימילירטער בורזשואזנער אינטעליגענץ און האָט אָנגעהויבען פארארבייטען די אידעאָלאָגיע, וועלכע האָט געשטראָמט אָרגאניש פון דער פאָלקסמאסע. די אידישע ארבייטער זיינען געוואָרען דער נאציאָנאלער סוביעקט פון דער באוועגונג, די אידישע שפראך — דער נאציאָנאלער מיטעל, די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג — דער נאציאָנאלער ציל. די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג שטעלט זיך אפילו נאָך ניט קיינע היסטאָרישע און קולטורעלע נאציאָנאלע צילען, אָבער זי ווערט נאציאָנאל דערמיט, וואס זי ווערט באוואוסטזיניג אלס א אידישע באוועגונג און וואָס זי בויט זיך אויף די כחות פון דעם אידישען פראָלעטאריאט.

אין דער באקאנטער שריפט: „פּאָוואָראָטני פונקט וו'יעוורעיסקאָם ראבאָטשעם דוויזשעניאי“, די נייע עפּאָכע אין דער אידישער ארבייטער באוועגונג, א רעדע געהאלטען אויף אן אגיטאציאָנס פארזאמלונג אין ווילנא אין 1895 יאָר, וועלכע איז שפּעטער ערשינען אין „אידישען ארבייטער“

עקזיסטירען ביז צו דעם סוף הימים". (דארט, זייט 9). צוליב דעם אנשלום אן דעם סאָציאליזם זאָגט זיך אָפּ דער אידישער ארבייטער פון זיין נאציאָנאליטעט און געשיכטע, און צוליב דעם יום טוב פאר דעם אכט־שטונדיגען ארבייטס־טאָג שפּאָט ער פון די אוניווערסאל־אידישע יום־טובים פון יציאת מצרים און מתן תורה. די נייע וועלטליכע אידעאָלאָגיע פרופט זיך דאָ אויפצוהויבען אויף א פּראָסט ראציאָנאליסטישען אופן געגען די מיסטיש־פּאָעטישע מאָטיווען פון דער נאציאָנאלער געשיכטע.

אן אנדער אידישער ארבייטער פארטיידיגט אין זיין 1טען־מאי רעדע די אידען פון די אנטיסעמיטישע באשולדיגונגען אין עקספּלואטאציאָן און פאראזיטסטווע, ווייל אויך אידען זיינען דאָך דיפערענצירט אין קלאסען. ניט דערפאר ווערען אידען פארפאָלגט פון דער רעגירונג און די קאפּיטאליס־טען, ווייל זיי שליסען זיך אָן אָן דער רוסישער קולטור.

ווערט דען די רוסישע שפּראך ערגער, ווייל עס ריידען אויף איר אידען? אידען ווערען פארפאָלגט, ווייל די רוסישע קליין־בורזשואזיע זעהט אין אידען א געפערליכען עקאָנאָמישען קאָנקורענט געגען זיך. דער פּאַלעסטיניזם איז אויף דיזע אידישע נויטלאגע ניט קיין תשובה, און די פּאַלעסטינצעס פארפירען נאָר דאָס אָרימע פאָלק דורך דער פּריידיגונג פון אן אייגענעם לאנד. וואָלטען די „פּאלעסטינצעס" געקאָנט אריבערפירען אלע אידען אין פּאלעסטינא און דאָרט פארווירקליכען פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט, וואָלט מען געקאָנט זיין איינפארשטאנען מיט די פּאלעס־טינצעס. אָבער אין פּאלעסטינא וועט דאָך אויך זיין א קלאסען־שטאט, א מלוכה פון עקספּלואטאטאָרען און ארבייטער, און דער אידישער ארבייטער וועט גאָרנישט ניט געווינען דערפון, וואָס ער וועט עקספּלואטירט ווערען ניט פון א פרעמדען קאפּיטאליסט, נאָר פון דעם אייגענעם אידישען קאפּי־טאליסט. די ערלייזונג פון דער אידישער נויט ליגט אין דעם קאמף פון די אידישע ארבייטער געגען דעם אידישען קאפּיטאליזם. אידען דארפען זיך ניט שעמען דערמיט, וואָס זיי געהערען צו א „שענדליכער" ראסע. אין דער אידישער געשיכטע זיינען פאראן גלענצענדע קאפּיטלען, דאס איז דער אונפארגלייכליכער קאמף פון אידען פאר זייער אמונה. זאָלען די איצטיגע אידען נעמען א ביישפּיל פון די אמאָליגע אידען און באווייזען זייער הארט־נעקיגקייט אין דעם קאמף פאר דער באפרייאונג פון דער מענשהייט".

אין דיזע רעדעס פון אידישע ארבייטער צום ערשטען מאי 1892 שפּיגעלט זיך אָפּ די גאנצע אונזיכערקייט און פארווירונג פון דעם ערשטען אידישען סאָציאליסט אין זיין באציאונג צום אידישען פאָלק, צו דער אידי־שער פראגע און צו ארץ ישראל. זיין אידיש־נאציאָנאל געפיל גיט זיך ליכט אונטער א שטארקערער אידעע; דער אלוועלטליכער, אלמענשליכער

דערונגען, וועלכע זיינען ספּעציעל נויטיג נאָר דעם אידען ווי צ. ב. פרייע רעליגיאָן אָדער גלייכע רעכט פאַר'ן אידען.

„דער סאָציאַליזם לייקענט אָפּ דעם נאציאָנאַליזם, און יענער היסטאָרישער פּראָצעס, וועלכער באשאפט דעם קלאסען־קאמף אין דער יעצטיגער געזעלשאפט, פירט ניט אנדערש ווי צו דער צושטערונג פון די נאציאָנאַלע גרענעצען, צו דער פאראייניגונג, דער צוזאמענגיסונג פון פארשידענע פעלקער אין איין מאסע. אָבער ווי לאנג די יעצטיגע געזעלשאפט וועט עקזיסטירען, דארף יעדע נאציאָן שטרעבען אויב ניט צו פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, טאָ כאָטש צו פולקאָמענע גלייכע רעכט. דעריבער שטערט טאקי די נאציאָנאַלע גלייכגילטיגקייט פון דער אידישער מאסע צו ערוועקען ביי איר דעם קלאסען־באוואוסטזיין. אונזער אויפגאבע דארף זיין צו וועקען זי פון איר נאציאָנאַלער אזוי אויך פון איר קלאסען־גלייכגילטיגקייט. מיר קענען גאָר אָהן מורא צוגעבען אונזער באוועגונג א באשטימטען אידישען כאראקטער, זיינענדיג זיכער, אז דורך דעם וועלען מיר ניט אויפהערען צו נעמען אנטייל אין דער אלוועלטליכער באוועגונג בכלל און דער רוסישער בפרט" („אידישער ארבייטער" נומ. 9, זייט 19, 18).

וויבאלד די אידישע סאָציאַליסטישע באוועגונג אין רוסלאנד ווערט א מאסען באוועגונג, זוכט זי שוין א נאציאָנאַלען כאראקטער, ווייל דער סוביעקט, די אגיטאציאָנס־מיטלען, און די צילען פון דער באוועגונג, די איזייע גלייכבארעכטיגונג, זיינען ספּעציפיש אידישע. פון די „פיר־רעדעס" צו דעם ערשטען מאי 1892 ביז מארטאָוו־צעדערבוים'ס אנטי־אסימילאטאָרישען אָנזאָג פון 1895 האָט זיך שוין בולט ארויסגעשטעלט דער אידישער, אויב נאָך ניט דער נאציאָנאַלער, כאראקטער פון דער אידישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע.

די גרינדונג פון דעם „אַלגעמיין אידישען ארבייטער בונד אין רוסלאנד און פּוילען" אין יאָר 1897 איז אייגענטליך די רעאליזירונג פון די גרונד־אידעען, וועלכע מארטאָוו האָט פאָרמולירט אין יאָר 1895. די דעקלאראַציע פון „בונד" לאָזט אָבער ארויס מארטאָוו'ס טעאָרעטישע ארגומענטאציע, וועלכע טראָגט א נאציאָנאַלען כאראקטער, און באשרייַנקט זיך אויף די ריין פּראקטישע מאָטיווען פאר דער גרינדונג פון א אידישער אָרגאניזאציאָן. דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיינע ספּעציעלע אינטערעסען, וועלכע פאָדערען א ספּעציעלע באשיצונג. די ספּעציעלע אינטערעסען באשטעהען אין דעם, וואס עס איז נויטיג אָפּצושאפען די בירגערליכע אונרעכטליכקייט פון די אידען אין רוסלאנד און גרינדען א ליטעראַטור אויף דער אייגענער אידישער שפּראך. די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראטישע פּארטיי וועט ניט זיין אימשטאנד צו פארנעמען זיך מיט די ספּעציעלע אינטערעסען פון די

נומער 9, זאָגט אָן דער דאמאָלסדיגער פירער פון דער אידישער סאציאל־דעמאָקראטיע און דער איצטיגער אסימילאטאָר מארטאָוו־צעדערבוים דעם נייעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג. ער שילדערט דעם אידישען כאראקטער פון דער באוועגונג:

„אויף אונז, אויפ'ן אידישען פראָלעטאריאט, איז אויסגעפאלען דער ניט אנגענעמער גורל צו ווערען עקספלואטירט פון דער נידריגסטער, פון דער אונפארשעמטסטער בורזשואזיע פון דער וועלט" („אידישער ארבייטער" נומ. 9, זייט 16). דער פארפאסער טוט דאָ זיין אסימילאטאָרישען חוב און טוט א מיאוסען אונרעכט דער אידישער בורזשואזיע, וועלכע איז אין סאָציאלער באציאונג אפשר גאָר די הומאנסטע פון אלע בורזשואזיען. צו ערקלערען די אייגענע בורזשואזיע אלס די ערגסטע און נידריגסטע, איז א פסיכאָלאָגישער געמיטס־צושטאנד פון אלע רעוואָלוציאָנערען, און באַזונדערס נאטירליך פון אידישע רעוואָלוציאָנערע אסימילאטאָרען, אויף דעם שוועל פון דער ארבייטער באוועגונג.

„אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע, אזוי רעדט ווייטער מארטאָוו־צעדערבוים, האָט אלץ ערווארטעט פון דעם רוסישען ליבעראליזם און ניט פון דער זעלבסט־טעטיגקייט פון אידישען פאָלק, אזוי האָבען אויך מיר, אין די ערשטע יאָרען פון אונזער באוועגונג געווארט אויף אונזער רעטונג נאָר פון דעם רוסישען ארבייטער קלאס, אויף זיך אליין האָבען מיר געקוקט ווי אויף א צוגאָב צו דער רוסישער באוועגונג.

„אונזער גאנצע ארבייט איז געגאנגען אין דער רוסישער שפראך, כדי צו זיין צוזאמענגעבונדען מיט דער רוסישער ארבייטער־באוועגונג, — און דאָס איז געווען אויך נויטיג, — האָבען מיר פארגעסען זיך צוזאמענצובינדען מיט דער אידישער מאסע, וועלכע פארשטעהט ניט די רוסישע שפראך.

„מיר קענען ניט ערווארטען אלץ, ווי פריער, נאָר פון דער באוועגונג פון רוסישען פראָלעטאריאט, ווי אונזער בורזשואזיע ווארט כל טוב נאָר פון חסד פון דער רוסישער רעגירונג און פון דעם באאמטען־ליבעראליזם. מיר דארפען פארשטעהן, אז דער רוסישער ארבייטער־קלאס וועט אויפ'ן וועג פון זיין קלאסען־ענטוויקלונג אָנטרעפען אזעלכע שטערונגען, אז יעדער קלענסטער זיג וועט אים קאָסטען שרעקליכע אנשטריינגונגען, דעריבער וועט ער נאָר דורך א שטענדיגען פעסטען קאמף זיך קענען דערשלאָגען איין פאָליטישע פארבעסערונג נאָך דער אנדערער. און אויב אזוי, איז קלאָר, אז ווען דעם רוסישען פראָלעטאריאט וועט אויסקומען צו אָפּפערען וועלכע עס איז פון זיינע פאָדערונגען, אום צו דערגרייכען כאָטש וועלכע עס איז פארבעסערונגען, וועט ער אין אזא פאל געוויינליך בעסער אָפּפערען די פאָ־

אויטאָנאָמיע פאר אלע עסטרייכישע פעלקער. די ציוניסטישע באוועגונג און די אנערקענונג פון דעם פרינציפ פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג מצד דער סאָציאל־דעמאָקראטיע אין רוסלאנד און עסטרייך האָבען געטריבען דעם „בונד“ אויף דעם וועג פון א נאציאָנאלער פראזעאָלאָגיע.

א קאמף, וועלכער איז געווען פול מיט אסימילאטאָרישע דערשראָקענ־קייט און באוואוסטזיניגע פעלשונגען געגען דעם ציוניזם, און א נאציאָנאלע פראזעאָלאָגיע וועגען דאס רעכט פון זעלבסטבאשטימונג פון אידישען פאָלק, דאָס איז געוואָרען דער נאציאָנאלער פראָגראם פון „בונד“, א פראָגראם א ווידערשפרוכספולער, וואס אָבער זיין ווידערשפרוך איז היסטאָריש דאדורך געלייזט געוואָרען, דאָס וואָס זיכערער עס איז ארויסגעשטעלט געוואָרען דער פונקט פון נאציאָנאלער זעלבסטבאשטימונג, אלץ מילדער איז געוואָרען די פאראייניגונג און פאראורטיילונג פון ציוניזם.

דעם קאמף געגען דעם ציוניזם עפענט דער נומער 7 „אידישער ארביי־טער“ פון 1899. אין דעם ארטיקעל: „ציוניזם און סאָציאליזם“ פון בן אהוד ווערט אויף א מארקסיסטישען אופן ערקלערט, דאס דער ציוניזם איז באשאפען געוואָרען פון דער אידישער בורזשואזיע צוליב אירע קלאַסען אינטערעסען און שטרעבונג צו עקספלואטאציאָן, דאָס אונטער די שעהנע רייד פון ציוניזם שטעקט דער נאקעטער הוילער עגאָאיזם פון דער אידישער בורזשואזיע. אָבער אין געגענזאץ צום ציוניזם, וואס קיינמאָל קען דער סאָציאליזם ניט מאכען מיט אים שלום, ערלויבט זיך אין דעם לעצטען קאפיטעל פון זיין אפהאנדלונג בן אהוד „צו פאנטאזירען וועגען דער צוקונפט פון אידישען פאָלק“. די פאנטאזיע באשטעהט אין דעם, וואס די אידישע ליטעראטור אין דער אידישער שפראך וועט זיך ענטוויקלען צו א הויכער מדרגה, און „וועט ווערען א מורא'דיגע קראפט, וואס וועט צונויפבינדען אין איינעם ניט נאָר די געבילדעטע מיט דעם פאָלק, נאָר אויך אלע אידען פון אלע לענדער“. „מיר אידען וועלען האָבען אונזערע אייגענע שעהן און קלוג איינגעפירטע חדרים, אונזערע גימנאזיעס און אונזערע רעאלשולען, אפילו אונזערע אוניווערזיטעטען“, „דאָס פאָלק דאָס איז זיין קולטור, זיין בילדונג! דאריבער קען דאָס אידישע פאָלק בלייבען פאָליטיש און רעכטליך וואוינען צוזייט און צושפרייט צווישען אלע פעלקער און דאָך בלייבען אידען, וואס וועלען לעבען מיט זייערע שכנים און האָבען די זעלביגע רעכט ווי זיי“. „און אלע אנדערע פעלקער וועלען באקאנט ווערען מיט אונזער פאָלק, און וועלען זעהן, אז מיר זיינען אויך ניט ערגער פאר זיי, אז מיר זיינען אויך פייאיג אויפצונעמען אין זיך די בעסטע פרוכט פון דער אייראָפעאישער ציוויליזאציאָן, איבערארבייטען אין א נייער פאָרם און אוועקגעבען צוריק דער וועלט דעם קרן מיט פראָצענט און ווייטער נעמען און ווייטער געבען“.

פרעמדע ארבייטער בכלל און די אידישע בפרט. אין מאָמענט ווען עס וועט איר אויסקומען צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם גאנצען רוסלענדער פראָלעטאריאט, וועט זי זיך ניט קענען אָפּגעבען מיט די ספּעציעלע אידישע אינטערעסען, „נאָר אזא אָרגאניזאציאָן, וועלכע איז אויסגעוואקסען נאטיר־ליך פון דעם קאמף, וואס דער אידישער פּראָלעטאריאט פירט געגען דער עקספּלואטאציע און איז צונויפגעבונדען מיט איר מיט טויזענד פעדים, וועט קענען פארהיטען און באשיצען זיינע אינטערעסען". נאָר א באזונדערע אידישע ארבייטער־אָרגאניזאציאָן „וועט קענען נעמען אויף זיך די אויפגאבע צו פארזאָרגען דעם אידישען פּראָלעטאריאט מיט די נויטיגע מיטלען און קרעפטען, כדי ער זאָל קענען פירען זיין קאמף מיט ערפאָלג". („ארבייטער שטימע" נומער 11).

די נאציאָנאלע מאָטיוען פאר דער ענטשטעאונג פון „בונד" אלס א באזונדערע אידישע אָרגאניזאציאָן זיינען אלזאָ נאָר געווען דער סאָציאליזם זעלבסט און די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר דעם רעכטלאָזען אידישען פאָלק.

3

דער „בונד" האָט אָבער באלד נאָך זיין אויפטרעטען אלס אידישע ארבייטער פארטיי ניט געקענט פארבלייבען אויף זיין פּאָזיציע, ביי וועלכער די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען איז אידענטיפיצירט געוואָרען מיט א נאציאָנאלען פּראָגראם פאר דאָס אידישע פאָלק.

אין יענער צייט האָט שוין די ציוניסטישע באוועגונג זיך אָנגעהויבען ווייט און ברייט צו פארשפּרייטען, און עס האָבען זיך אָנגעהויבען הערען די ערשטע סאָציאליסטיש־ציוניסטישע שטימען. דער אידישער ארבייטער־איז שוין אָנגערירט געוואָרען פון דער ציוניסטישער אונרוהיגקייט, און ער האָט אָנגעהויבען פרעגען א תשובה אויף דער נאציאָנאלער פראגע. דערצו — און דאס איז געווים געווען ענטשיידענד — האָבען די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטיע און די עסטרייכישע סאָציאל־דעמאָקראטיע אָנגענומען באלד דעם פּרינציפּ פון נאצ. זעלבסטבאשטימונג. אין מערץ 1898 איז אין מינסק פאָרגעקומען דער ערשטער צוזאמענפאָר פון דער רוסישער סאָציאל־דע־מאָקראטיע, וואו עס איז אויך געווען פארטראָטען דער „בונד". דער צוזאַ־מענפאָר האָט צווישען אנדערע פונקטען אָנגענומען די מערקווירדיגע רע־זאָלוציאָן, דאס יעדע נאציאָן האָט דאָס רעכט אויף זעלבסטבאשטימונג. דער „בונד" איז אריינגעטראָטען אין דער פארטיי אלס אן אויטאָנאָמער טייל. אויך האָט די עסטרייכישע סאָציאל־דעמאָקראטיע אויף איר פארטיי־טאָג אין ברין אין יאָר 1899 אָנגענומען דעם פּרינציפּ פון נאציאָנאל־קולטורעלער

4

דער רעזולטאַט פון דער דיסקוסיאָן װעגען דער נאציאָנאַלער פראגע אין די בונדיסטישע רייען איז געווען די רעזאָלוציאָן פון פערטען צוזאמענ־פאָר, װעלכער איז פאָרגעקומען אין ביאַליסטאָק ענדע אפּריל 1901. נאָך א װייטגעהענדער דיסקוסיאָן װעגען דעם אידישען נאציאָנאַליזם, אין װעלכער עס האָט זיך געלאָזט הערען שטאַרקע נאציאָנאַלע נאָטקעס, איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציאָן:

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס נאָך דעם זין פון דעם סאָציאַל־דעמאָקראַטישען פּראָגראַם קען ניט דערלאָזען װערען קיין שום אונטערדריי־קונג ניט נאָר פון איין קלאַס איבער דעם צווייטען, ניט נאָר פון דער רעגירונג איבער די בירגער, נאָר אויך פון איין נאציאָנאַליטעט איבער דער צווייטער, די הערשאַפט פון איין שפּראַך איבער דער צווייטער“.

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס א לאַנד ווי רוסלאַנד, װעלכע באַ־שטעהט פון א סך פאַרשידענע נאציאָנאַליטעטען, דאַרף אין דער צוקונפט פאַרוואַנדעלט װערען אין א פעדעראַציע פון נאציאָנאַליטעטען מיט א פולער נאציאָנאַלער אויטאָנאָמיע פאַר יעדערער, ניט קוקענדיג אויף די טעריטאָריע, װעלכע זי זאָל פאַרנעמען“.

„דער צוזאמענפאָר אנערקענט, דאָס דער באַגריף „נאציאָנאַליטעט“ קען אָנגעווענדעט װערען אויך בנוגע צום אידישען פאָלק. אָבער װייל ער רעכענט, אז עס איז נאָך פריצייטיג אַרויסצושטעלען ביי די איצטיגע באַ־דינגונגען די פאָדערונג פון נאציאָנאַלע אויטאָנאָמיע פאַר אידען, געפינט דער צוזאמענפאָר, אז דערווייל איז גענוג צו קעמפען פאַר דער פאַרניכטונג פון אַלע אויסשליסליכע געזעצען געגען אידען. פּראָטעסטירען געגען יעדע אונטערדריקונג פון דער אידישער נאציאָנאַליטעט, זיך פאַרפליכטענדיג אין דער זעלבער צייט ניט פאַנאַנדערצובלאָזען דעם נאציאָנאַלען געפיל, װעל־כער קען נאָר פאַרדונקלען דעם קלאַסען באוואוסטזיין פון פּראָלעטאַריאַט און פירט נאָר צום שאָוויניזם“.

דער „בונד“ האָט דאָ ענדגילטיג געבראָכען מיט דעם שקר פון דער אסימילאַציאָן און דער פאַרניינונג פון דער אידישער נאציאָנאַליטעט. די ענטוויקלונג פון דעם אַלגעמיינעם סאָציאַליזם אין דער ליניע פון נאציאָנאַ־לען אויטאָנאָמיזם און די ציוניסטישע באוועגונג האָט געמאַכט אונמעגליך דיזער שקר פון דער אסימילאַציאָן. אָבער פון דער אַנדער זייט פעלט דעם „בונד“ דער מוט צו שטעלען זיך אויף דעם פּרינציפּ פון דער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע פאַר אידען אין גלות, און אגב װייס ער אויך ניט זיכער, װאָס פאַר אן אינהאַלט אַריינצולייגען אין די פאָרמע פון אויטאָנאָמיע.

צו דיזען קאפיטעל, וועלכער ענטהאלט די נאציאָנאלע פאנטאזיען פון דעם מחבר, באמערקט די בונדיסטישע רעדאקציע, אז דאָס איז ניט די מיינונג פון דער רעדאקציע, נאָר די מיינונג פון דעם אויטאָר: „מיר האלטען זיך שטייף פאר דעם פרינציפּ, אז ווי אלע נאציאָנען, אזוי אויך די אידישע, דארף האָבען גלייכע פּאָליטישע, עקאָנאָמישע און נאציאָנאלע רעכט. מיר קעמפּפען אפילו פאר דעם". אָבער פאר דער ענטוויקלונג פון אידיש צו דער מדרגה פון א נאציאָנאלער קולטור שפּראך און פאר דער פאראייניגונג פון די אידישע ארבייטער פון די פארשידענע לענדער אין איין ארבייטער סעקרעטאריאט, וואס בן אהוד פאנטאזירט אויך וועגען דעם פאר דער צוקונפט, קען דער „בונד" זיך ניט איינשטעלען. „דאָס זיינען פראגען, אויף וועלכע עס איז שווער יעצט באשטימט צו ענטפערען". דער „בונד" נעמט אויף דעם אויסדרוק „נאציאָנאלע רעכט", ווייס אָבער אליין נאָך ניט וואס פאר אן אינהאלט אריינצולייגען אין דיזע ווערטער.

אָבער אָט קומט פאָר אין דעצעמבער 1899 דער דריטער צוזאמענפאָר פון „בונד". אויף יענעם צוזאמענפאָר איז שוין אויפגעהויבען געוואָרען די פראגע וועגען א נאציאָנאלען פּראָגראם פאר אידען. פון יענע דעבאטען וועגען די אידישע נאציאָנאלע רעכט איז ניכר, אז די נאציאָנאלע רעכט ווערען געפּאָדערט, ניט ווייל דאס אידישע נאציאָנאלע לעבען אין וועלכער עס איז פאָרם האָט א ווערט, נאָר ווייל די בארויבונג פון דיזע נאציאָנאלע רעכט קען בארויבען דעם אידישער ארבייטער קלאס פון סאָציאליסטישע פּראָפּאגאנדא מיטלען. אויפ'ן צוזאמענפאָר איז געוועזן ארויסגעזאָגט א מיינונג, דאס די אידען מוזען האָבען פולע נאציאָנאלע גלייכבארעכטיגונג, פרייהייט פון שפּראך, ליטעראטור און ז. וו. אויסער גלייכע בירגערליכע רעכט דארף דער אידישער פּראָלעטאריאט פּאָדערען אויך גלייכע נאציאָנאלע רעכט. בירגערליכע רעכט זיינען נאָך ווייניג, כדי דער אידישער פּראָלעטאריאט זאָל קאָנען באשיצען זיינע אינטערעסען. אויב די אידישע שפּראך וועט ניט האָבען אין רוסלאנד די זעלביגע רעכט, ווי די רוסישע, וועט די פרייהייט פון פארזאמלונגען פאר דעם אידישען פּראָלעטאריאט ניט מער זיין ווי א פוסטער וואָרט. אָבער די מאיאָריטעט פון דעם צוזאמענפאָר האָט צוריקגעוויזען די נייע פּאָרמולירונג, דאָס בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג זאָל פארביטען ווערען אויף נאציאָנאלע, „מחמת יעדער נאציאָנאליזם קען אין אלגעמיין פירען צו שאָוויניזם". (די געשיכטע פון אידישען ארבייטער בונד, פון א. ב., ווילנא, 1906, זייט 18). דער צוזאמענפאָר האָט אָבער אויך אָנגענומען א רעזאָלוציע, דאס אין דעם „אידישען ארבייטער" זאָל געעפענט ווערען א דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע.

געמוזט ענדערען, אויב ניט זיין שטעלונג, דאָך יערענפאלס זיין פריערדיגע רעזאָלוציאָן וועגען דעם ציוניזם.

די רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראטישע פארטיי האָט זיך, ווי באקאנט געגרינדעט אין יאָר 1898, און דער „בונד“, וועלכער האָט שוין עקזיסטירט באלד א יאָר, איז אריינגעטראָטען אלס אן אויטאָנאָמע אָרגאניזאציאָן אין דער רוסישער פארטיי. זייט דעם גרינדונגס־יאָר 1898, האָט אָבער די רוסישע פארטיי אלס צענטראליזירטע פארטיי ניט עקזיסטירט און האָט קיינע צוזאמענפאָרען ניט אָפּגעהאלטען. די פארטיי איז געוואקסען, נייע אָרגאניזאציאָנען זיינען אומעטום ענטשטאנען, א גרויסע סאָציאליסטישע ליטעראטור האָט זיך ענטוויקעלט, אָבער אן אָרגאניזירטע פארטיי אין איי־גענטליכען זין פון דעם וואָרט האָט ניט עקזיסטירט. דער „בונד“ פארקערט האָט שוין געהאט אָפּגעהאלטען אן אָנצאָל אָרדענטליכע צוזאמענפאָרען, האָט אויסגעבילדעט א שטארקע סאָציאליסטישע אָרגאניזאציאָן און האָט געהאט גרויסע פארדינסטען פאר דער גאנצער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראטיע בכלל. אויף דעם באָדען פון דיזער מערקווירדיגער לאגע, דאָס דער אידישער טייל פון דער רוסלענדישער פארטיי איז געווען עלטער און בעסער אָרגאני־זירט, איידער די פארטיי אליין, איז אויסגעוואקסען דער אָרגאניזאציאָנעלער סכסוך צווישען דעם „בונד“ און דער פארטיי. דער „בונד“ איז ארויסגע־גאנגען פון דעם געדאנק, דאס אזוי ווי די פארטיי עקזיסטירט ניט פאקטיש, דארף דער קומענדער צוזאמענפאָר פון דער פארטיי זיין א גרינדונגס־צוזאמענפאָר, אויף וועלכען עס דארפען האָבען א רעכט אנטייל צו נעמען אלע סאָציאַל־דעמאָקראטישע אָרגאניזאציאָנען פון רוסלאנד, און דאָס דער „בונד“ דארף זיין א פעדעראטיווער טייל פון דער רוסישער פארטיי. דער אָרגאניזאציאָנס קאָמיטעט פון דעם רוסישען צוזאמענפאָר האָט באקעמפט דיזע פאָדערונג פון דעם „בונד“, אויף אן אָרגאניזאציאָן אויף פעדעראטיווע יסודות.

וויכטיגער איז אָבער געווען די מחלוקות צווישען דעם „בונד“ און דער פארטיי וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. דער „בונד“ האָט, ווי שוין דער־מאָנט, אָנגענומען אויף זיין פערטען צוזאמענפאָר דעם פרינציפּ פון נאציאָ־נאלער אויטאָנאָמיע, אָבוואָל ער האָט דערוויל די פאָדערונג פון נאציאָ־נאלע רעכט אלס א פריציייטיגע, ניט ארויסגעשטעלט. אין דער בונדיסטי־שער ליטעראטור האָט זיך אָבער שוין אָנגעהויבען א לעבהאפטע דיסקוסיאָן וועגען דער נאציאָנאלער פראגע. געגען דיזער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד“ האָבען די אָרגאנען פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראטיע, די „איסקרא“ און די „זאריא“, אָנגעהויבען א ביטערען קאמף. די רוסישע פירער פון דער רוסלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראטיע, ווי פּלעכאנאָוו, זיינען

דערפאר איז אָבער אויך פיל־וויניגער בייז און אידען־פיינדליך די אָנ־גענומענע רעזאָלוציאָן וועגען ציוניזם:

„דער צוזאמענפאָר רעכענט דעם ציוניזם פאר א ראקציע פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם און דער ניט־נאָרמאלער לאגע פון אידישען פאָלק. דער צוזאמענפאָר געפינט דעם ענדציל פון דעם פּאָ־ליטישען ציוניזם — א טעריטאָריע פאר'ן אידישען פאָלק — פאר א זאך ניט קיין וויכטיגע, וועלכע וועט ניט פארענטפערען די אידישע פראגע. דער צוזאמענפאָר רעכענט, דאָס די אגיטאציע פון די ציוניסטען בלאָזט פאנאנ־דער דעם נאציאָנאלען געפיל און קען פארהאלטען די אנטוויקלונג פון קלאסענבאוואוסטזיין. וואָס געהערט צו דער קולטורעלער טעטיגקייט פון אנדערע ציוניסטישע גרופּעס, באציט זיך צו איר דער צוזאמענפאָר אזוי ווי צו יעדער אנדערער לעגאלער טעטיגקייט".

אזוי ווי עס האָבען דאמאָלט אָנגעהויבען אויפטרעטען ציוניסטען־סאָציא־ליסטען, פּועלי־ציון, ארבייטער־ציוניסטען, האָט דער „בונד" אָנגענומען א רעזאָלוציע, ניט אריינצונעמען קיינע ציוניסטען אין פּאָליטישע און עקאָנאָ־מישע אָרגאניזאציאָנען, ניט דערמאנענדיג נאָך דאָס וואָרט „ציוניסטען־סאָציאליסטען".

דער „בונד" פארלאָזט דאָ שוין אין גאנצען די אורשפּרינגליכע פּאָזיציע, דאָס דער ציוניזם איז דער אויסדרוק פון די קלאסען־אינטערעסען פון דער אידישער בורזשואזיע: דער ציוניזם ווערט ערקלערט אלס אונשולדיגע רעאקציע פון די בורזשואזע קלאסען געגען דעם אנטיסעמיטיזם, וואס דאָס איז דאָך שוין אן ערשיינונג, וועלכע איז פון סאָציאליסטישען שטאנדפּונקט דורכאויס פּראָגרעסיוו. די באהויפּטונג, דאס א אידישע טעריטאָריע איז ניט קיין וויכטיגע זאך, האָט אין זיך ניט קיין שום עלעמענט פון באגרינדונג. און איז דער צייכען פון דער פארלעגענהייט פון דעם „בונד" געגען דעם ציוניזם.

צווישען דעם פערטען און פינפטען צוזאמענפאָר פון „בונד", וועלכער איז פאָרגעקומען אין מאָנאט יוני 1903, זיינען פאראיבערגעגאנגען צוויי יאָר פון נאציאָנאלער און סאָציאליסטישער ענטוויקלונג, וואָס האָבען ארויפגעדריקט זייער שטעמפּעל אויף דער ווייטערדיגער געשטאלט פון „בונד". אין דיזער צייט איז פאנאנדערגעוואקסען די רוסישע סאָציאל־דעמאָקראטישע ארבייטער פארטיי, צו וועלכער דער „בונד" האָט געמוזט געפינען זיין אָרגאניזאציאָנעלע שטעלונג. און אין דיזער צייט האָט זיך אויך אָנגעהויבען ברייט און ווייט צו פארשפּרייטען די ציוניסטיש־סאָציא־ליסטישע באוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער, און דער „בונד" האָט

דעם פּערטען צוזאַמענפֿאָר. די פּראָוואָקאַציאָנע פון ציוניזם, אַזוי טעאָרע־טיזירט ער וועגען ציוניזם, קען נאָר פירען צו דער הערשאַפט פון איינציגע אידישע קאַפּיטאַליסטען און דער פאַרשקלאַפונג פון דער אַרבייטער־מאַסע. דער ציוניזם איז פאַרבונדען מיט דעם אידישען קלעריקאַליזם און ער מאַכט פון דעם איד א פרעמדען, וועלכער וועט ניט קעמפען פאַר זיינע בירגער־רעכט. די קולטורעלע טעטיגקייט פון ציוניזם איז ניט מער ווי די ערלער־נונג פון דער העברעאישער שפּראַך און דעם העברעאישען אונזין (דרעווניע־יעווריסקאיא דרעבעדען). („זאַריאַ“ נומ. 4, זייט 52).

ווייטער האָבען די אַסימילאַטאָרען פון דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָ־קראַטיע געפאָדערט, דאַס אין די געגענדען, וואו עס זיינען פאַראַן רוסישע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציאָנען, ווי אין זיד רוסלאַנד, זאָל דער „בונד“ ניט האָבען קיין רעכט צו בילדען אידישע בונדיסטישע אָרגאַניזאַ-ציאָנען. אויך די טענה פון „בונד“, דאַס דער „בונד“ איז באַרעכטיגט צו א באַזונדערער עקזיסטענץ, ווייל נאָר א אידישע אָרגאַניזאַציאָן קען קעמפען ערפאָלגרייך געגען דעם ציוניזם, האָט ניט געפונען קיין אונטערשטיצונג ביי די אַסימילאַטאָרען פון דער רוסישער פּאַרטיי. פון זייער זייט איז אויפ־געהויבען געוואָרען א ליאַרם געגען „בונד“, דאַס ער וויל גאָר פאַרכאַפּען א פּריווילעגיע צו קענען אליין קעמפען געגען ציוניזם, און די רוסישע סאָציאַל-דעמאָקראַטיע זאָל גאָר פון דיזען רעכט באַרויבט ווערען.

אַזוי איז זייט דעם יאָר 1901, נאָכדעם ווי דער „בונד“ האָט זיך פאַ־נאַנדערגעוואַקסען און האָט אריינגענומען די דיסקוסיאָן וועגען דער נאַציאָ־נאַלער פראַגע אין זיין פּראָגראַם, אָנגעגאַנגען א שאַרפער קאַמף פון דער רוסישער פּאַרטיי געגען דעם נאַציאָנאַליזם פון „בונד“ און געגען זיין באַזונ־דערער נאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַציאָנס פאָרם. אין דעם פּראָיעקט, וועלכען די רעדאַקציאָנען פון דער „איסקראַ“ און דער „זאַריאַ“ האָבען פאָרגעלייגט צו דעם צווייטען צוזאַמענפֿאָר פון דער רוסישער סאציאַל־דעמאָקראַטישער אַרבייטער פּאַרטיי, ווערט דערמאָנט אין דעם פּונקט 7 דאָס רעכט פון אַלע פעלקער, וועלכע געהען אריין אין דער רוסישער מלוכה, אויף נאַציאָנאַלע זעלבסט־באַשטימונג, אָבער דער פּראָיעקט רעדט ניט ווייטער קיין וואָרט וועגען דעם כאַראַקטער און די גרענעצען פון דער זעלבסט־באַשטימונג. די געגנערישע שטעלונג פון דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע צום אויטאָ־נאָמיזם פון „בונד“ און צו זיין זעלבסטשטענדיגער נאַציאָנאַלער אָרגאַניזאַ־ציאָן איז געווען ניכר. צווישען דעם „בונד“ און דער רוסישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע האָט זיך געעפענט א געגענזאַץ, וועלכען נאָר א קאָמפּראָמיס און א פּרינציפּיעלע אָפּזאָגונג פון דער אָדער יענער זייט וואָלט געקאָנט אויסגלייכען.

דאמאָלט געווען פארזונקען אין דעם סאָציאליסטישען אימפעריאליזם, אזוי ווי אלע סאָציאליסטען פון די הערשענדע פעלקער. זיי האָבען אנערקענט דעם באפרייאונגס קאמף פון די אונטערדריקטע קלאסען געגען די הערשענדע, אָבער זיי זיינען געווען אינדיפערענט און אפילו גאָר פיינדליך געגען דעם קאמף פון די אונטערדריקטע פעלקער געגען די הערשענדע פעלקער. די רוסישע פירער פון דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע זיינען אויפגעטראָטען מיט זייער גאנצער ענערגיע געגען די נאציאָנאלע טענדענצען פון „בונד“. דיזע געגנערישע שטימונג אין דער פארטיי געגען דעם בונדיסטישען נאציאָנאליזם איז נאָך פארשטארקט געוואָרען דורך די פיינדליכע האלטונג געגען דעם נאציאָנאלען „בונד“ מצד די אידישע אסימילאטאָרען, וועלכע זיינען געווען א באדייטענדער טייל אין דער רוסישער סאָציאל־דעמאָקראטיע.

די פאָלעמיק געגען דעם „בונד“ און זיין נאציאָנאליזם האָבען באַזונדערס געפירט מארטאָוו־צעדערבוים אין דער „איסקרא“, (1902) און א. דאווידסאָן אין „זאריא“ (1902). די איראָניע פון דער לאגע איז נאָך געווען דערביי, דאָס מארטאָוו איז געווען דער טעאָרעטישער באגרינדער פון דעם „בונד“ און דער באגרינדער, דאס די אידישע סאָציאל־דעמאָקראטיע דארף זיין ניט נאָר אינטערנאציאָנאל, נאָר אויך נאציאָנאל, און א. דאווידסאָן איז געווען א חבר פון די „בני משה“ פון אחד העם, און אן אנטיילנעמער פון דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס, אין 1897.

אונטער דעם פסעוודאָנים ק. ק. איז אויפגעטראָטען א. דאווידסאָן אין „זאריא“, אין אן ארטיקעל: „מכח דער אידישער ארבייטער־באוועגונג אין רוסלאנד“ („זאריא“ נומ. 4) געגען דעם נאציאָנאלען אויטאָנאָמיזם פון „בונד“. דער „בונד“, פירט אויס דער אסימילאטאָרישער קריטיקער, האָט געמאכט א לאָגישען טעות. ער איז פאָרמעל גערעכט ווען ער זאָגט, אז יעדעס פאָלק באדארף א נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע: אידען זיינען א פאָלק, פאָלגליך נויטיגען זיי זיך אין נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע. וואָלט אָבער דער „בונד“ אונטערזוכט טאטזעכליך די נויטען פון אידישען ארבייטער פאָלק, וואָלט ער איינגעזעהן, אז ער נויטיגט זיך ניט אין קיין שום נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע, ווארום דער אידישער דרוק באשטעהט ניט אין דעם, וואָס די רוסישע רעגירונג פארבאָט די אידישע נאציאָנאלע לעבענספאָרמען, נאָר וואָס די רוסישע רעגירונג דערלאָזט ניט אידען צו דער רוסישער קולטור. דיזע קריטיק פון דער נאציאָנאלער אויטאָנאָמיע פון „בונד“ האָט פילע בארירונגס פונקטען מיט דער ציוניסטישער קריטיק פון בונדיסטישען אויטאָנאָמיזם, אָבער דער אסימילאטאָרישער אנטי־בונדיסט ווארפט זיך ארויף מיט דעם גאנצען כעס פון אן אנטרונענעם ציוניסט אויף דעם ציוניזם. ער קען ניט מוחל זיין דעם „בונד“ זיין מילדע רעזאָלוציע וועגען ציוניזם אויף

אונטערזוכט מען אָבער דעם בונד און דעם ציוניזם גרינדליכער און טיפער, און זוכט מען דעם פאַרבאָרגענעם וועזען פון די ביידע ערשיינונגען, אַזוי קומט מען צו אַ גאַנץ אַנדער השגה וועגען דעם ענין. דער אמת'ער כאַראַקטער פון יעדער געזעלשאַפטליכער ערשיינונג ווערט אויפגעדעקט אין דער היסטאָרישער דיאַלעקטיק; און נאָך אַ גענעראַציאָן פון בונד און ציוניזם הויבען מיר ערשט אָן קלאָר צו פאַרשטעהן זייער וועזען.

דער בונד האָט געהאַט אַ דאָפּעלטען פּראָגראַם: אַ פּראָלעטאַריש־סאָציאַליסטישען און אַ אידיש־נאַציאָנאַלען. די אָרגאַניזאַציאָן פון דעם אידישען ארבייטער קלאַס צוליב זיין עקאָנאָמיש־פּאָליטישען קאַמף און צוליב סאָציאַליזם איז געווען דער פּראָלעטארישער טייל פון דעם בונדיסטישען פּראָגראַם. דער אידיש־נאַציאָנאַלער טייל איז געווען די פאָדערונג פון בירגערליכע גלייכבאַרעכטיגונג פאַר דעם גאַנצען אידישען פאָלק אין יעדען לאַנד. דער אידיש־נאַציאָנאַלער טייל פון בונדיסטישען פּראָגראַם איז ניט געווען די אַזוי אַנגערופענע אידיש־נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע, וועלכע איז קיינמאָל ניט געווען פאַרשטאַנען געוואָרען און ניט אויפריכטיג געוואָלט געוואָרען, נאָר איז געווען אַ צופעליגע הנחה צו אַנדערע שטרעמונגען אין אידישען פאָלקס־לעבען אָדער, נאָך בעסער, איז געווען אַ קאַמף מיטעל געגען ציוניזם. דער אמת'ער, אויפריכטיגער, ערליכער, איינשטימיגער אידיש־נאַציאָנאַלער פּראָגראַם פון „בונד“ איז געווען די בירגערליכע גלייכבאַרעכטיגונג פון אידישען פאָלק. דיזע דעפיניציאָן פון פּראָגראַם פון „בונד“ לייגט זיך אויך אויף דעם פּראָגראַם פון אַלע אידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען אין אַלע לענדער. די אידישע גענאָסענשאַפטליכע באַוועגונג אין אַמעריקא האָט אויך געהאַט דיזען דאָפּעלטען פּראָגראַם: דעם פּראָלעטאַריש־סאָציאַליסטישען און דעם אידיש־נאַציאָנאַלען. דער אמת'ער כאַראַקטער פון דער אידיש־נאַציאָנאַלער טענדענץ פון דער אידיש סאָציאַליסטישער באַוועגונג איז אין אַמעריקא נאָך פיל מער ניכר, איידער ביי דעם רוסישען „בונד“. די גענאָסענשאַפטליכע באַוועגונג האָט דאָ קיינמאָל ניט גע'חלומ'ט וועגען אויטאָנאָמיע, וועגען דער אידישער שפּראַך, אָבער זי איז שטענדיג געווען זייער עמפּפינדליך געגען אַנטיסעמיטיזם און איז געשטאַנען אויף דער וואַך פון דער אידישער בירגערליכער גלייכבאַרעכטיגונג.

די פרייע איינוואַנדערונג, דער קאַמף געגען אַנטיסעמיטיזם, זיינען געווען זאַכען, וועלכע זיינען געווען זעהר נאָהענט צום האַרצען דער גענאָסענשאַפטליכער באַוועגונג, אַלס איר אויפריכטיגער אידיש־נאַציאָנאַלער ענין. מיר קענען דערפאַר פאַרשטעהן אונטער דעם וואָרט „בונד“ די אידישע סאָציאַליסטישע באַוועגונג פון דער גאַנצער וועלט. „בונד“ איז דער שם הכולל פאַר דעם גאַנצען אידישען סאָציאַליזם.

דער בונד און דער ציוניזם

1

מען האָט אין דער לעצטער צייט ווידער געגענאיבערגעשטעלט דעם „בונד“ מיט דעם ציוניזם, געפּרופט דעפינירען ביידע אידעען און מתקן זיין מיט'ן כח פון דעם שכל, — פון דעם גלאַטען שכל געוויינליך — זייערע ביידענס מעלות. דעם ענין האָט מען משיג געווען גאַנץ איינפאַך און פשוט. איינער זאָגט, למשל, דאס דעם „בונד“ האָט געפעלט א ביסעלע אמת'ע אידישקייט, דעם ציוניזם האָט געפעלט א השגה אין נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, און ווען ביידע וואָלטען ניט געהאט אויף זיך דיזע חטאים, וואָלט געווען ביי אידען שלום ושלוה.

חבר דר. זשיטלאָווסקי האָט, למשל, געשריבען אמאָל אונגעפער אזוי: אין סאָציאליסטישען ציוניזם זיינען פאראַן אָדער קענען זיין צוויי שטרע־מונגען. איין שטרעמונג וויל, דאס די סאָציאליסטישע ציוניסטען זאָלען זיין ניט מער ווי א לינקער סאָציאליסטישער פליגעל אין ציוניזם, די צווייטע דעה איז, דאס די סאָציאליסטישע ציוניסטען דארפען זיין דער ציוניסטישער פליגעל פון די אידישע סאָציאליסטען, פון „בונד“.

עס פארשטעהט זיך, דאס די בכורה ווערט אָפּגעגעבען דעם „בונד“, אָט דאָרט שוועבט הויך און שטאָלץ די אמת'ע אידעע, זי דארף נאָר געפינען איר תיקון אין דער ריינער דורך דעם אלמענשליכען פּראָגרעס אויפגעלויי־טערטער אידישקייט.

פון אויבען אויף איז דער ענין וועגען דעם „בונד“ און דעם ציוניזם גאַנץ קלאָר און פארשטענדליך. דער „בונד“ איז א פּראָלעטארישע קלאסען אָרגאניזאציאָן, ער פירט דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען קאמף, ער רעדט די שפּראך פון סאָציאליזם, ער איז אינטערנאציאָנאל פאראייניגט מיט דעם סאָציאליזם פון דער וועלט. לכן בכן איז ער א סאָציאליסטישע רעוואָלוציאָ־נערע באוועגונג. דער ציוניזם איז א בירגערליכע אינטעליגענטסקע באווע־גונג, מיט א גאַנץ אונבאדייטענדער נאָכפאָלגערשאפט אין ארבייטער קלאס. דער ציל פון ציוניזם איז דער נאציאָנאלער רענעסאנס, וויל זיינע מיטלען ליגען אין דער באשטעהענדער וועלט־פּאָליטיק. זיינע קרעפטען זאמעלט ער פון כלל־ישראל, זיין אידעאָלאָגיע איז פארפארבט מיט דער אידישער פארגאנגענהייט, פאָלגליך איז דער ציוניזם א רעאקציאָנערע באוועגונג אָדער יעדענפאלס ליגט ער אן א זייט פון די צילען פון דעם סאָציאליסטיש רע־וואָלוציאָנערען „בונד“. אזוי דוכט זיך טאקע אויס אויבערפלעכליך.

אידישער פּראָגראַם, זיין קאַמף פאַר בירגערליכער גלייכבארעכטיגונג נאָך איבערלאָזען א שטיקעל חלל אין אידישען לעבען פאַר דעם אויפשטייגען פון א סאָציאַליסטישען פּראָלעטאַריאַט? ווע‏לען די פּעטע בהמות פון „פּראַוואָ־זשיטעלסטוואָ“ און „פּראַוואָ־טאַרגאַוולי“ ניט פאַרשלינגען די מאָגערע בהמות פון פּראָלעטארישען קאַמף? און וואָס מוז זיין לאָגיש און רעאל די פּרוכט פון דער בורזשואזער זריעה פון ציוניזם, א בורזשואזע ארץ ישראל אָדער א פּראָלעטאַריש ארבייטענדע ארץ ישראל?

.(1922)

2

צווישען דעם נאַציאָנאַל־אידישען גלייכבארעכטיגונג־פּראָגראַם פון „בונד“ און זיין פּראָלעטאַריש־סאָציאַלסטישען פּראָגראַם ליגט א טיפער אינווייניגער ווידערשפּרוך. זיי זיינען זיך איינער דעם אנדערען סותר. דיזע סתירה האָט דער „בונד“ קיינמאָל ניט באַגריפען, ווארום נאָר א דאַנק זיין בלינדקייט צו דיזער סתירה, א דאַנק זיין גלייכגילטיגקייט צו דיזער סתירה, האָט גע־קענט דער „בונד“ עקזיסטירען. אָבער די סתירה ווערט אַלץ גרעסער מיט יעדען נייעם פאַזיס פון היסטאָרישער ענטוויקלונג, און די סתירה דערוויי־טערט זיך ביז צו א טיפען תהום, וועלכער מוז פאַרשלינגען דעם סאָציאַליס־טישען „בונד“.

עס איז א טריוויאַליטעט צו זאָגען צום טויזענדסטען מאָל, דאָס א סאָציאַליסטישע מאַסען־באוועגונג איז נאָר מעגליך אויף דעם יסוד פון ארבייט. אידישער סאָציאַליזם איז נאָר דאַן מעגליך, ווען אין אידישען פאָלק זאָל זיין א באַשטענדיגער, וואַקסענדער, זיכערער ארבייטער־קלאַס. ווי אַזוי איז אָבער ענטשטאַנען ביי אידען אַן ארבייטער־קלאַס? דער אידישער ארבייטער־קלאַס, דער ארבייטענדער איד איז א צופעליגע און צייטווייליגע ערשיינונג אין דער מאָדערנער אידישער גלות־געשיכטע. אין מיטעלאַלטער איז ניט געווען ניט קיין אידישער פּויער, ניט קיין אידישער קרעפּאָסטניק, ניט קיין אידישער שטאָטישער ארבייטער. נאָך אין דער ערשטער העלפטע פון נייצענטען יאָרהונדערט איז אין דעם געדיכטען אידישען תחום אין מזרח־אייראָפּא, טראָץ דער פורכטבארער אָרימקייט, ניט געווען קיין אידי־שער ארבייטער־קלאַס. ערד־ארבייט איז געווען און געבליבען פרעמד ביי אידען, און די מלאכה איז גאָר ניט לאַנג געווען פאַראַכטעט אין פאָלקס־באוואוסטזיין. די אידישע ארבייט, הויפּטזעכליך אין דער פאָרם פון היי־מישען האַנדווערק, איז אויסגעוואַקסען צווישען אידען אין דער צווייטער העלפטע פון נייצענטען יאָרהונדערט, אונטער דעם שטייגענדען פּאָליטישען

דער ציוניזם איז אויך צוזאמענגעזעצט פון צוויי טענדענצען, ער האָט אויך א דאָפּעלטען פּראָגראם: א נאציאָנאלען און א פּראָלעטארישען. די אויפלעבונג פון אידישען פאָלק אין ארץ ישראל איז זיין גרויסער נאציאָנאלער ציל. אָבער דאָס פאָלק קען אויפלעבען אין ארץ ישראל, ווען עס זאָל אליין דורך זיין אייגענער ארבייט פארנעמען ארץ־ישראל, און דאָס מיינט, דאָס דער סאָציאלער בוי פון אידישען פאָלק מוז געענדערט ווערען. די ווידערגעבורט פון אידישען פאָלק, מיינט די געבורט פון אידישער ארבייט. מיט דעם ערשטען נאציאָנאלען קלאנג פאר ארץ ישראל האָט זיך שוין געהערט דער רוף צו אידישער ארבייט. פּינסקער, דער שאַפער פון ציוניזם, רעדט שוין אויף דעם קאטאוויצער צוזאמענפאָר פון די חובבי ציון אין 1886, דעם ערשטען ציוניסטישען צוזאמענפאָר אין דער וועלט, דאָס אידען מוזען אויפהערען צו זיין פארמיטלער און קרעמער און מוזען איבערגעהן צו ארבייט. דאָס איז דער געבאָט פון דער צייט. לעוואנדא בויט זיין גאנצען פּאלעסטיניזם אויף דער נויטווענדיגקייט פאר אידען צו ווערען אקערבויער. צו אקערבוי רופט ליליענבלום אין זיין רוף צו ארץ ישראל. „אין דער סאָכע ליגט די מזל־ברכה“, אזוי זינגט די חבת ציון. אין דעם ציוניזם, בשעת ער איז געוואָרען אן עפענטליכע אידיש־נאציאָנאלע באוועגונג, טרעט אויף די אידעע פון אויפבויען אן אידישען ארבייטס־פאָלק זעהר מארקענט און בולט. עס רעדט זיך שוין קלאָר און אגיטאטאָריש וועגען אריבערבריינגען הונדערטער טויזענטער אויב ניט מיליאָנען אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין באדינגונגען פון ארבייט. דער ציוניזם איז דער נאציאָנאלער פּראָטעסט געגען דעם גלות און דער סאָציאלער תקון אנטקעגען דעם אידישען לופט־מענש. מיט דעם אנשלוס פון א טייל פון דעם ארבייטער קלאס אין דעם ציוניזם און דעם אָנהויב פון פּראַקטישער קאָלאָניזאציאָן אין די אידעע פון ארבייט געוואָרען די הערשענדע אידעע אין ציוניזם.

דער בונדיזם און דער ציוניזם האָבען שוין א גרויסע היסטאָרישע פארגאנגענהייט הינטער זיך, אין וועלכער זייער וועזען, זייערע טענדענצען און זייערע מעגליכקייטען זיינען אויפגעדעקט געוואָרען. יעצט זיינען עס פערציג יאָר, זייט עס האָט זיך אָנגעהויבען אָרגאניזירען די אידישע ארבייטער באוועגונג און די ישוב ארץ ישראל באוועגונג, וועלכע זיינען אויפגעטראָטען ביידע אין זייער אָרימען באגינען אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט, נאָך די ערשטע פּאָגראָמען. 25 יאָר ווערען איצט, נאָכדעם ווי דער פּאָליטישער ציוניזם און דער בונד האָבען זיך אָרגאניזירט אין יאָר 1897. און איצט זעהען מיר שוין קלאָר, וואָס איז דער וועזען פון ביידע באוועגונגען. מיר קענען איצט געניסען דעם בוים נאָך זיין פּרוכט. וואָס איז די ענטוויקלונגס־צוקונפט פון „בונד“? וועט זיין נאציאָנאל־

וואקסענדער איינוואנדערונג פון מזרח־איראָפּא, וואו דער פּאָליטישער דרוק פורעמט פאראיינס א אידישען פּראָלעטאריאט.

עס פעלען נאָך די גענויע אונטערזוכונגען מכח דעם, ווי דער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיך טראנספאָרמירט אין די איינוואנדערונגס לענדער, באזונדערס אין אמעריקא, אין א סאָציאל העכערען ניט־פּראָדוקטיווען קלאס. אָבער דער פּראָצעס איז אָנגעגאנגען און געהט אָן מיט גוואלטיגער שנעלקייט. פון די אן ערך אנדערטהאלבען מיליאָן איינגעוואנדערטע אידען אין אמעריקא אין די לעצטע פערציג יאָר זיינען פינף און ניינציג פּראָצענט געקומען ווי פּראָלעטאריער, וועלכע האָבען געקענט לעבען נאָר פון ארבייט. פון די מער ווי די דריי מיליאָן אידען פון אמעריקא, וואס אויף דיזער צאָל איז יעצט געוואקסען די אידישע באפעלקערונג, האָבען שוין אפשר זיבעציג פּראָצענט זיך ארויסגעריסען פון פּראָלעטאריאט און זיינען אריבערגעגאנגען אין א העכערען קלאס. ווען די אידישע איינוואנדערונג פון איירָאָפּא וועט אָפּגע־שטעלט ווערען אויף צען יאָר, וועט דער אידישער ארבייטער־קלאס אין אמעריקא פארקלענערט ווערען צו אן אונבאדייטענדער גרויס און די אידישע ארבייטער באוועגונג וועט כמעט ווי פארשווינדען.

דער בעסטער באווייז דערפאר, דאָס דער אידישער ארבייטער־קלאס און מיט אים די אידישע ארבייטער באוועגונג זיינען עלול צו פארשווינדען, וואו קיין אויסערער פּאָליטישער דרוק אויף אידען איז ניטאָ, און וואו קיין נייער פּראָלעטאריאט שטראָמט ניט אריין, איז ענגלאנד. אין ענגלאנד איז אמאָל געווען א גאנץ באדייטענדער אידישער פּראָלעטאריאט. די איסט סייד פון לאָנדאָן איז געווען אמאָל א גאנץ באדייטענדער צענטער פון אידישער ארבייט. אויך מאנטשעסטער, גלאזגאו, לידס, ליווערפּול האָבען געהאט זייערע אידישע פּראָלעטארישע געטאָס. פאר די לעצטע פופצען יאָר האָט זיך אָבער די אידישע איינוואנדערונג אין ענגלאנד שטארק פארקלענערט און זייט דער מלחמה איז זי פּאָלשטענדיג צוריקגעגאנגען. אין ענגלאנד איז ביסלעכווייז פארשוואונדען דער אידישער ארבייטער־קלאס. ער האָט זיך אויסגעבורזשואזעוועט. און צוזאמען מיט דעם ארבייטער־קלאס איז בטל געוואָרען די אידישע ארבייטער באוועגונג. בשעת מיט דרייסיג יאָר צוריק איז ענגלאנד געווען א צענטער פון אידישען סאָציאליזם און די אידישע אר־בייטער זיינען דאָרט געווען די פּיאָנערען פון סאָציאליזם, איז יעצט די אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג דאָרט כמעט פארשוואונדען, צוזאמען מיט דער געוואלטיגער פארמינדערונג פון די אידישע ארבייטער בכלל. און דאָס קומט פאָר אין דער צייט, ווען די סאָציאליסטישע באוועגונג אין לאנד זעלבסט האָט זיך פאנאנדערגעוואקסען און פאנאנדערגעבליט. דאָס אידי־שע פאָלק אין ענגלאנד איז ווידער אריינגעשטופּט געוואָרען אין די ניט־

און עקאָנאָמישען דרוק און דורך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע איבערקערעניש אין מזרח אייראָפּא.

די אלטע פּאטריארכאלישע ווירטשאפט פון דער פּריצים-הערשאפט און דער קרעפּאָסטנאָיע פּראווא איז צושטערט געוואָרען. דער קאפּיטאליזם האָט אָנגעהויבען באשאפען א העכערע רעגולירטע ווירטשאפט, די אידישע פּאר־מיטלונגס־פּרנסות און לופט־עסקים זיינען בטל געוואָרען, און דער אנטי־סעמיטישער שטאט און פּאָלק האָבען באשאפען אונענדליכע באשריינקונ־גען געגען דעם אידישען אריינדרינגען אין דער זיך באנייענדער קאפּיטאליס־טישער וועלט. א פּורכטבארע נויט, וועלכע האָט בלוטיג געשריען ביז צום הימעל, האָט זיך אויפגעהויבען אין דעם גאנצען אידישען תחום, פון ווארשא ביז ווילנא, אדעס, לעמבערג, בוקארעסט. די אידישע ליטעראטור פון יענער צייט „דער פּוילישער אינגעל“ פון לינעצקי, סמאָלענסקין'ס „התועה“, באָג־ראוו'ס „זאפּיסקי יעווריעיא“, מענדעלע'ס ערשטע ערצעהלונגען, די גאנצע ליטעראטור פון יענער עפּאָכע דערצעהלט א פּורכטבארע מעשה פון בלוט און טרערען ווי א פּאָלק האָט פּארלאָרען דעם לעצטען שטיקעל קיום פון אונטער זיינע פיס און האָט זיך געראנגעלט פאר טויט און לעבען. אָט אין יענער צייט פון פורכטבארען עקאָנאָמישען און פּאָליטישען דרוק הויבט זיך אָן די ענטוויקלונג פון דער אידישער ארבייט, און עס ענדערט זיך אין פּאָלקס־באוואוסטזיין די באציאונג צו מלאכה.

דער אידישער פּראָלעטאריאט אין מזרח־אייראָפּא, וועלכער וואקסט אויף אונטער דעם פורכטבארען אויסערליכען דרוק, ווערט אין וויינינגע יאָרען דער גייסטיג און רעוואָלוציאָנער אויפגעטרייסעלטער פּראָלעטאריאט פון דער גאנצער וועלט. אמת, גאנצע שטראָמען פון אידישע ארבייטענדע און ניט־ארבייטענדע פּראָלעטאריער הויבען אָן צו לויפען פון תחום, צו עמיגרי־רען אין ענגלאנד, פּאריז, אמעריקא. אין אָנהויב פון די אכטציגער יאָרען הויבט שוין אָן דער אידישער פּראָלעטאריאט זיך צו ראטעווען דורך די מאסען־אויסוואנדערונג אין אמעריקא פון דעם דרוק, פון דער נויט און איי־גענטליך אויך פון דער ארבייט. אָבער אויך אין ענגלאנד און אמעריקא אָרגאניזירט זיך דער אידישער פּראָלעטאריאט, וועלכער בלייבט ביי דער ארבייט, און ווערט דער טרעגער פון דער רעוואָלוציאָנערער און סאָציאליס־טישער אידעע. אין די אכטציגער און ניינציגער יאָרען איז די סאציאליס־טישע אידעע געווען פּארטראָטען אין ענגלאנד און אמעריקא כמעט אויס־שליסליך פון די אידישע ארבייטער פון מזרח־אייראָפּא. יעדליך שטראָמט אָפּ פון די אידישע ארבייטער אין ענגלאנד און אמעריקא א גרויסער פּראָ־צענט, וועלכער פּארוואנדעלט זיך אין קליינבירגערטום אין אלע זיינע רעגענ־בויגען־פּארבען, אָבער דאָס לאנד ווערט שטענדיג פּארפולט פון דער אלץ

בטל דער אידישער זעלבסט־באוואוסטזיין, די אידישע קולטור, די אידישע לעבענספייאיגקייט, און ארום דעם אייגעבעטענעם גלות־פאָלק שפינט זיך א נעץ פון שנאה און פאראכטונג און געגנערשאפט, וועלכע וועט באלד אָנ־הויבען ווערגען בלוטיג דעם אינטערנאציאָנאלען איד־הענדלער, אין וועלכען דער איד־ארבייטער און דער איד־סאָציאליסט האָבען זיך געמוזט משונה'דיג פארוואנדלען. דער „בונד" פארשווינדעט דערפאר אין אלע אידישע גלות'ען: דער טריאומף פון דעם „בונד"ס נאציאָנאל־אידישער גאולה פירט צו דער פארניכטונג פון דעם אידישען ארבייטער־קלאס און ממילא צו דער פאר־שווינדונג פון דעם „בונד"ס סאָציאליסטיש־פראָלעטארישען קאמף. דער „בונד" האָט אָנגעהויבען ווי א אידישע סאָציאליסטישע באוועגונג. ער האָט אָבער געוואָלט פלאנצען דעם אידישען סאָציאליזם אויף דער פאראזיטישער ערד פון גלות און דער סאָציאליסטישער בוים איז שטענדיג פארדארט און פארוועלקט געוואָרען. אין דער אינווייניגער סתירה צווישען אידישער גלייכבארעכטיגונג און אידישער ארבייט האָט געמוזט אונטערגעהן דער בונדיזם.

(פעברואר 27, 1922, פון „צייט")

3

די היסטאָרישע ענטוויקלונג פון „בונד" האָט באשטעטיגט די אינווייני־גע לאָגיק פון בונדיזם. דעם „בונד"ס סאָציאליזם ווערט בטל ומבוטל אין דעם „בונד"ס גלות, וואס אויף זיין זאמדיגען באָדען האָט ער געוואָלט בויען א סאָציאליסטישע פעסטונג. דער „בונד" האָט אָנגעהויבען מיט פּראָלע־טאריאט און סאָציאליזם און ער לייזט זיך אויף אין די אידישע גלות־רעכט אויף האנדעל און וואנדעל און פאראזיטסטווע. די רעשטלעך פון „בונד" וועקען שוין ניט מער קיין אידישע פאָלקס־קולטור, נאָר אומעדום אין אמעריקא ווי אין רוסלאנד, זיינען זיי די פאקטישע שונאים פון יעדער קול־טור, פון אלגעמיינער אָדער אידישער, צווישען די נאָך אידיש געבליבענע פאָלקס־מאסען, און אויף דעם שוועל פון זיין אויפלייזונג דערקענט דער „בונד" זיין גאנצען היסטאָרישען אונזין, זיין גייסטיגע מוטלאָזיגקייט, זיין פרעמדקייט צום אידישען וועזען, און ער גיט א וואָרף אלס זיין לעצטען גאָב א גיפטיגען שטיין אין דעם זיך ראנגלענדיגען, פארבלוטיגטען אידישען פאָלק.

פארקערט האָט די היסטאָרישע ענטוויקלונג ארויסגעבראכט דעם איני־ווייניגען וועזען פון ציוניזם אלס א באפרייענדע סאָציאלע און קולטורעלע אידעע, וועלכע וואקסט אין איר טיף און איר היקף מיט יעדען נייעם פאזיס פון ציוניזם. אפילו אין זיין נאאיווער ראָמאנטיש־בטלנ'ישער צייט האָט דער ציוניזם אָנגעהויבען מיט דער נאציאָנאלער ערוואכונג פון אידישען

פּראָדוקטיווע לעבענספאָרם, און שוין שטעהט דאָס גאַנצע ענגלישע פאָלק אנטקעגען דעם קליינינקען אידישען גלות־מעוט, מיט אויפגעהויבענע פויסטען, מיט אָפענער שנאה און מיט טיפער פאראכטונג און פארווינשונג.

די פאנאנדערפאלונג און די אויפלייזונג פון אידישען פּראָלעטאריאט, וועלכע קומט פאָר אין די פרייע איינוואנדערונגס־לענדער, געהט כאָר יעצט מיט נאָך פיל גרעסערער געשווינדקייט אין סאָוויעטען־רוסלאנד, אין דעם לאנד, וועלכעס איז ביז היינט אונטער דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען דרוק געווען דער אונערשעפליכער קוואל פון אידישען פּראָלעטאריאט. די צושטערונג פון דער אידישער ווירטשאפט און האנטווערק, די עפּענונג פון גאנץ רוסלאנד פאר אידען, די פאקטישע נויט אין האנדעל און סחורות האָבען זייט דער קערענסקי רעוואָלוציאָן און נאָך מער אין די ערשטע דריי יאָר פון דער סאָוויעטען־מאכט כמעט פארניכטעט אין גאנצען די אידישע ארבייט. אונטער דער נייער פּאָליטיק פון פרייען האנדעל און אינדוסטריע ווערען יעצט אידען אין רוסלאנד דאָס אויסשליסליכע האנדעלס־פאָלק, דאָס פאָלק פון פריוואט־באזיץ און פריוואט־ווירטשאפט. כמעט דער גאנצער אידישער פּראָלעטאריאט האָט זיך שוין אין רוסלאנד פארוואנדעלט אין דעם אידישען קלאס־פאָלק, וועלכער לעבט ארום און פון און אין די לעכער און שפּאלטען און באהעלטענישען פון דער גוי'אישער ווירטשאפט. אלע אידען זיינען יעצט אין רוסלאנד הענדלער, קרעמער, ספּעקולאנטען, פאבריקאנטלאך, קאָנטראַ־באנדיסטען, שמוגלער, פארמיטלער, לופטמענשען, ועוד ידם נטויה, זיי גע־פינען זיך אין א סאָציאלען טראנספארמאציאָנס־פּראָצעס, וואו עס קען ניט זיין קיין אָפּהאַלט. און עס פארשטעהט זיך, דאָס א פאָלק, וועלכע האָט ניט קיין אחיזה אין דער פּראָדוקציאָן, וועלכעס לעבט פון דעם בעל־הבית'ס ווירטשאפט, מוז אויך געניסען דעם כבוד, דעם אָנזעהן און די זעלבסט־ווירדע פון דעם איינגעבעטענעם און אריינגעדרונגענעם פאראזיטען־פאָלק. שוין שלאָגען הויך די כוואליעס פון אנטיסעמיטיזם אין סאָוויעטען־רוסלאנד, און צו די אידישע שונאים פון ווייסען מאָנארכיסטישען לאגער שליסען זיך אָן די נייע אויפשטעהענדע שונאים פון ארבייטענדען קאָמוניסטישען רוס־לאנד, וועלכע קענען ניט פארטראָגען מער דיזען משונה'דיגען גלות־פאָלק אָהן אן אייגען לאנד, אָהן א ווירטשאפט, אָהן כבוד, אָהן א שפּראך און אָהן א קולטור.

און אזוי איז פאָרגעקומען דער מערקווירדיגער פּאראדאָקס מיט דעם „בונד". זיין סאָציאליסטיש־פּראָלעטארישער פּראָגראם איז בטל געוואָרען דורך דעם נצחון פון זיין אידיש־נאציאָנאלען פּראָגראם. די גלייכבארעכ־טיגונג פון אידען האָט צושטערט דעם אידישען פּראָלעטאריאט על פּי אונס. אידען הערען אויף צו זיין אין גאנצען א פאָלק פון ארבייט. ממילא ווערט

חלילה פאר אן ארבייטענדען סאָציאל־קאָאָפעראטיוועו ארץ ישראל, זיינען געוואָרען צו גאָרנישט. אלץ וואָס דער ציוניזם באשאפט, דער קרן היסוד, דער נאציאָנאל־פאָנד, די קאָאָפעראטיווע באנק, די קולטור-אנשטאלטען, אלץ וואָס אין ארץ ישראל ווערט אויפגעבויט, געהט אין דער ליניע פון דעם סאָציאליסטישען ארץ ישראל. ווארום יעדע אנדערע קאָלאָניזאציאָן פון ארץ ישראל, די קאָלאָניזאציאָן מיט דער הילף פון פריוואט־קאפיטאליזם, איז א רעאקציאָנערער בעל־הבית׳ישער חלום, פון וועלכען דער גאנצער ציוניסטישער עולם טשוכעט זיך יעצט אויס.

שוין יעצט איז דער ציוניזם געוואָרען די איינציגע אמת׳ע סאָציאליסטישע באוועגונג צווישען אידען, וועלכע שעפט אירע נייע לעבענס־קוואלען פון דעם שטענדיגען וואוקס פון דער איינוואנדערונג אין ארץ ישראל. ווען דער אידישער פראָלעטאריאט וועט אין אייניגע יאָר ארום צעהלען אין ארץ ישראל הונדערט טויזענד נפשות, ווען ער וועט האָבען אויפגעבויט א גאנצען נעץ פון סאָציאלע קאָאָפעראטיוועו און וועט באהערשען א גרויסען טייל פון דער ווירטשאפט, וועט דער סאָציאליסטישער זין פון ציוניזם ווערען אלגעמיין קלאָר.

אָבער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל קען דאָך געהן אין א גאנץ אנדערען טעמפּ ווי יעצט און קען דאָך אין דער באלדיגער צוקונפט אויפוואקסען אויף צענדליגער טויזענדער נפשות.

אין דער מדרגה ווי דער פראָלעטארישער כאראקטער פון ציוניזם ווערט אלץ קענטיגער, געווינט דער ציוניזם די סימפאטיען פון דער גאנצער אָרגאניזירטער ארבייטערשאפט פון דער וועלט. די קליגערע און געבילדעטערע סאָציאליסטען פון דער וועלט דערקענען שוין יעצט די אינווייניגע סתירה פון „בונד“ און דעם גרויסען ווערט פון ציוניזם. מארקס׳עס כאראקטעריסטיק פון אידישען גלות, דאָס ער איז אין זיין נאטור אן אנטי־סאָציאלע ערשיינונג, און דאס אידען ליגען נאָר אין די לעבער און שפאלטען פון דער געזעלשאפט, דיזע געניאלע כאראקטעריסטיק וועט מוזען אריינדרינגען אין דעם באוואוסטזיין פון דעם גאנצען אינטערנאציאָנאלען פראָלעטאריאט. די דיאלעקטיק פון דער אידישער ארבייט און דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות וועט אויפעפענען די אויגען פון די אינטערנאציאָנאלע סאָציאליסטען אויף דעם אידישען פראָבלעם. האָט דאָך דער גלענצענדער רוסישער שריפטשטעלער מיכאילאָווסקי געזאָגט, דאס יעדער אידישער פראָלעטאריער איז אין זיין נאטור א קאנדידאט אויף ־קליינבורזשואזיע. שוין יעצט האָט דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם אריינגענומען אין זיין פראָגראם דעם ציוניזם, ניט קוקענדיג אויף אלע אינטריגען און קונצען פון „בונד“. דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם דערקענט די רעאקציאָנערקייט און קליינ־

פאָלק אין ארץ ישראל, אָבער זעלבסטפארשטענדליך מיט דעם כח פון ארבייט. דאָס איז דער אבסאָלוטער היפך פון בונדיזם, וועלכער וויל די אטאָמיסטישע פאנאנדערשפרייטונג פון אידען אין גלות מיט דעם כח פון גלייכבארעכטיגונג. דער ציוניזם פלעגט שטענדיג ארויסגעהן פון לאומיות, נאַציאָנאַליזם, פלעגט אָבער שטענדיג זיך אָנשטויסען אָן דער נויט און דער האָפנונג פון דער אידישער ארבייט. אין דעם ערשטען פאזיס פון ציוניזם, אין דער חבת ציון, האָט געקלונגען דאָס ליד פון דער „סאָכע און דער מזל־ברכה", און דער טעאָרעטיקער פון חבת ציון, פינסקער, רעדט מיט מערקווירדיגער קלאָרקייט וועגען דער נויטווענדיגקייט פון דעם סאָציאַלען איבערבוי פון אידישען פאָלק אויף די יסודות פון ארבייט. דער פאָליטישער ציוניזם, דער אידען־שטאַט, וויל דאָס גאנצע אידישע פאָלק פארפלאנצען אויפ׳ס־ניי אין ארץ ישראל און אים אומקערען צו ארבייט, צו דער פרעהליכער, אנגענעמער זיבען־שטונדען־ארבייט א טאָג, ווי הערצל מאָלט עס זיך אין זיין נאאיווען סאָציאַליזם. נאָך דעם אוגאנדא-קריזיס אין ציוניזם, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבען די נייע עליה אין ארץ ישראל, ווערט באשאפען די אידעאָלאָגיע פון דער הייליגונג פון דער ארבייט. עס טרעט אויף דער „הפועל הצעיר" מיט דער אידעע פון כבוש העבודה. די אידעע פון ארבייט ווערט דער מיטעלפונקט פון דעם גאנצען ציוניזם, וועלכער ווערט אלץ מער און מער א ברייטע פאָלקס־באוועגונג צוליב נאציאָנאלע און סאָציאַלע צילען.

דער סאציאַליסטישער ציוניזם זעהט פאָראויס מיט מער ווי צוואנציג יאָר צוריק, דאָס ארץ ישראל קען אויפגעבויט ווערען אלס אידיש לאַנד נאָר מיט אידישער ארבייט, און דאָס די אידישע ארבייט וועט בויען ארץ ישראל אין הסכם מיט די מאטעריעלע און אידעאלע אינטערעסען פון ארבייט, דאָס הייסט סאָציאַל־קאָאָפעראטיוו. דער גאנצער ציוניזם ווערט פארשטאַנען אלס א נאציאָנאלע רענעסאנס־באוועגונג, מיט דעם פראָלעטאריאט אין זיין ברענענדען מיטעל־פונקט. פון וואנען דער גאנצער ציוניזם מוז אַנדערש געפאָרעמט ווערען. און די ווירקליכקייט האָט מיט מערקווירדיגער גענויאיגקייט באשטעטיגט די פאָראויסזאָגונג פון סאָציאליסטישען ציוניזם. וואָס מער די איינוואנדערונג אין ארץ ישראל איז געשטיגען, אלץ בולט׳ער איז געוואָרען דער ארבייטס־כאראקטער פון ציוניזם, און וואָס מער דער ישוב פון ארץ ישראל איז געוואָרען א ישוב פון אידישער ארבייט, אלץ מער איז ארץ ישראל דורכגעדרונגען געוואָרען מיט סאָציאליסטישע זוכענישען און האָפנונגען. יעצט איז דער ציוניזם געוואָרען די רענעסאנס־באוועגונג פון דער אידישער ארבייט, און ממילא דער קאָנסטרוקטיווער אידישער סאָציאליזם. די קליינליכע חקירות און פוסטע פלפולים פון די אידען מיט׳ן גלאַט־נארישען שכל, דאָס די בורזשואזיע וועט דאָך ניט געבען קיין געלד

דער עם־הארץ פון דער אידישער גאַס *)

פון אַלע מיני בריות, וואָס געהען ארום אויף גאַטס ערד קוקען אויף דער ליכטיגער זון, איז די שענסטע און איידעלסטע באשעפעניש דער עם־הארץ. ער באשטעהט פון כלו מדות און מעלות, און אפילו זיינע חסרונות זיינען בעלי־בתישע, לייטישע און דערגעהען גאנץ אָפט צו דער מדרגה פון באזונדערע מדות. דער עם־הארץ האָט בטבע פיינט חקירות, פילאָזאָפיעס, קאָפּ־דרייענים. ער ווערט חלילה פון גאָרנישט ניט נתפעל, אים טשעפּעט ניט די וועלט מיט אירע גרויסקייטען און אירע קליינינגקייטען, מיט אירע שעהנהייטען און העסליכקייטען. ער איז, וואָס עס ווערט אָנגערופען, א פּראקטישער חי־וקים. ער לעבט פון היינט אויף מאָרגען, זיין שכל פארנעמט נאָר דאָס, וואס עס האָט א ממשות, וואס ער זעט ניט, דאָס גלויבט ער ניט, און וואָס ער זעט, איז ער חלילה ניט מחויב צו פארשטעהן. זיין כעס איז ניט חלילה קיין טיפער, שטענדיגער, דויערענדער, כמעט וואס ער דערגרייכט אן ארשין און דערפאר איז צוריק זיין באגייסטערונג גאָר א פּיצינקע, קוים וואָס מען מערקט זי, און האָט א פּנים, ווי דער קליינינקער יוד אין ויזתא. פון באגייסטערונג האלט ער בכלל ניט, דאס איז א מדה, זאָגט ער, פון ליידיג־געהער. געפיל — געפיל, זאָגט ער, דאָס איז א מדה מגונה, דאָס פּאסט ניט פאר א מענשען א בר־דעת.

דער עם־הארץ איז מיט זיך שטענדיג צופרידען, ער פּאטשט זיך אין בייכעל און קוקט מיט א שטילען געלעכטערל אויף דער וועלט, ווי איינער זאָגט, וואס דארף איך האָבען שכל אז איך האָב מזל. ער געהט זיך מיט אן אויסגעטראָטענעם וועג, יאָגט זיך ניט נאָך גרויסעס, און האלט פעסט דאָס קליינינקע און פּיצינקע אין האנד, האוחז ביד איז דער בעסטער וכל מאמינים. זיין תורה איז: די אויערען קענען ניט וואקסען העכער ווי דער שטערן, בע־סער א קאָפּיקע אין האנד, ווי א רובל אויף באָרג. ער גלויבט מער ניט ווי אין מזומנים.

אן עקשן איז דער עם־הארץ גאָר ניט, דאָס הייסט ניט, אז ער איז חלילה ניט איינגעגלויבט אין זיין אמת, פארקערט, קיינער איז ניט אזוא מאמין אין זיך זעלבסט, ווי דער עם־הארץ. נאָר אזוי ווי ער ווערט ניט נתפעל פון דער וועלט און האָט בטבע א קליינעם זכרון, זאָגט ער זיך מאָרגען דעם היפּך פון היינט און איבערמאָרגען דעם היפּך פון מאָרגען. און דאָס איז טאקי איינע פון זיינע שענסטע מעלות. א פּראקטישער מענש רעדט אלעס לפי רוח הזמן,

---

*) פעליעטאָן פון דער „נייער וועג", נומ. 17, ווילנאָ, אויגוסט 1906.

קעפּעלדיגקייט פון „בונד“. און אויב ביי דעם אָנהויב פון דער ציוניסטישער קאָלאָניזאציאָן האָט זיך שוין דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם צוגעווענדעט צום ציוניזם, טאָ ווי בארעכטיגט זיינען דאָך די ערווארטונגען, וועלכע דער סאָציאליסטישער ציוניזם לייגט אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם אין דעם גאנצען בוי און אויפבוי פון דעם ארבייטענדען ארץ־ישראל.

ווער עס שאַצט אָפּ דעם „בונד“ אלס סאָציאליסטיש לגבי דעם ציוניזם, און אזעלכע זיינען פאראן אויך צווישען אונזערע אייגענע רייען, דער באַווייזט נאָר, דאָס ער קאָן זיך פאנאנדערקלייבען אין היסטאָרישע ערשיינונגען נאָר לויט זייערע גאנץ אויבערפלעכליכע סימנים. אָבער אָפּשאצען א געזעלשאפטליכע ערשיינונג מיינט דערקענען די אינווייניגע באהאלטענע כחות, וועלכע טרייבען זי צו טענדענצען און צילען, וועלכע זיינען געלעגען אפשר א צייט לאנג פארבאָרגען אונטער איר אייגענעם באוואוסטזיין. באטראכט מען דעם „בונד“ און דעם ציוניזם דינאמיש, דאָס הייסט, לויט דעם וואס פאר א סאָציאלער אינהאלט פון ביידע באוועגונגען האָט זיך געמוזט ארויסשיילען, איז דער „בונד“ דורך און דורך א רעאקציאָנערע ערשיינונג, בשעת דער כבוד פון א רעוואָלוציאָנערער באוועגונג געהערט דעם ציוניזם. און דער קאמף און די קרבנות פון „בונד“ מאכען אים ניט פאר א רעוואָלוציאָנערע באוועגונג, ווייל קאמף און קרבנות און סאָציאליסטישע טרייקייט זיינען גאָר יעצט פאראן מער אין ארץ ישראל, איידער ווען עס איז אין „בונד“ פון גלות. ניט נאָך דעם מוט פון דער אידעע דארף געמאָסטען ווערען די אמת'ע רעוואָלוציאָנערע קדושה פון א באוועגונג. וואָס מער מיר דערווייטערען זיך פון דער העראָאישער צייט פון „בונד“ און פון דער ראָמאנטישער צייט פון ציוניזם, וואס ווייטער עס ליגט פאר אונז דער אונקענטיגער באַגינען פון ביידע באוועגונגען, אלץ קלאָרער גלענצען זיי יעצט אין זייערע ריכטיגע היסטאָרישע קאָלירען. דער ציוניזם ערשיינט אלס די נאציאָנאלע באוועגונג, וועלכע בויט א אידיש פאָלק פון ארבייט אויף העכערע סאָציאלע יסודות; דער „בונד“, אלס די אסימילאטאָרישע באוועגונג, וועלכע וויל אויפלייזען און בטל מאכען דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין דער גלייכבארעכטיגונג פון גלות און פאראייביגען דעם אנטי־סאָציאלען און אנטי־קולטורעלען כאראקטער פון אידישען פאָלק צווישען די פעלקער צום אייביגען פארדארבען פון אידען און צום שרעקען פון דער גאנצער מענשהייט.

(מערץ,2, 1922, פון „צייט“).

א געזעצטער מענש, אן ערליכער בעל־הבית, ווען ער זאָגט עטוואס, זאָגט ער געוויינליך ניט אזוי סתם, נאָר ווייזט אָן אויף פאקטען. יעדע זאך האָט האָלט מען זאָל זי באווייזען אקוראט, כדי לייט זאָלען ניט זאָגען, אז מען איז חלילה א ליגנער. און דער בונד האָט טאקע געהאַט פאקטען שווער־וועגענדע, אייזענפעסטע פאקטען. און פון א י י ן פאקט האלט דער „בונד" מער, ווי פון פערציג טעאָריעס. געווען אין ציוניזם צוויי שיינע אידען, אידען גבירים, סוחרים אויף כמה גובערניעס, זאַקס פון דווינסק און גאָלדבערג פון ווילנא. פאָרען זיך דורך די פּאָר אידען אויף קאָנגרעסען, האלטען רעדעס מכח דאָס „פאטערלאנד", קלאָגען אויפ'ן אידישען חורבן, כאפּען אַ גוט וואָרט ביי משכילים און פאטשען בראַוואָ מאקס נאָרדוי, און אין דער היים, אין חוץ לארץ הייסט דאָס, געהען זיך די געשעפטען און עס טרעפט זיך א סטאַטשקע, ווי דער שטייגער איז, צולייגט דער „בונד" די שרעק־ליכע מעשה אויף טעלערלעך, שיקט אגיטאטאָרען בכל תפוצות ישראל און קלאפּט זיך אין הארצען שרייענדיג: אידען, ווער איז גערעכט? ווער איז דער בעל אמת? הא? איז ניט ציוניזם כלו עקספּלואַטאַציע? הא? דארף מען האָבען א לאנד פאר אידען? און די אידישע גאס קאָכט און זידט, ווי א קעסעל, זאקס און גאָלדבערג, גאָלדבערג און זאקס... טענה'ן זאקס און גאָלדבערג צום „בונד": גראָבע קעפּ, אויף סאָציאליזם האָבען מיר זיך דאָך לכתחילה גאָר ניט אָנגענומען... נאָר דער „בונד" האָט פיינט חקירות און טענות. וואס טויג די פילאָזאָפיע, אז איך קען אָנטייטלען מיט'ן פינגער?...

געהאט האָט אין זיך שטענדיג דער „בונד" א מעלה, אז ער האָט זיך פארלאָזען ניט אזוי אויפ'ן קאָפּ, ווי אויף די אויגען, און אויף די אויגען ניט ווייטער ווי די נאָז דערלאנגט. און באמת, ווער עס שפּרינגט ניט צו הויך פאלט ניט צו טיף. וואָס ער האָט געקאָנט אָנטאפּען מיט'ן פינגער, דארין האָט ער געגלויבט, און ווייטער איז הבל הבלים, א פארדרייעניס, אוטאָפּיזם חס ושלום. בשעת דער פּראָלעטאריאט איז נאָך געווען קינדיש, אינגעלדיג, איז דער בונד געווען אויפ'ן פערד. די בורזשואזיע דארף א אידישע מלוכה. דער פּראָלעטאריאט איז דער געשוואָרענער שונא דערפון, דער פּראָלעטאריאט איז מיינער לעולם ועד, האָט דער „בונד" שטאָלצירט, און דאָס האָט זיך ביי אים גענומען ניט אזוי פון דער טיפקייט, ווי פון דער גלאטקייט פון דעם אייגענעם שכל.

אז אָך און וויי איז געווען אָבער יענע אפּיקורסים, וועלכע האָבען זיך געפּרופט לייקענען, אז דער פּראָלעטאריאט איז דעם „בונד'ס" חזקה, אז די וועלט איז גרעסער, ווי עס חלומ'ט זיך דעם „בונד". אויף דיזע אפּיקורסים איז געווען אמאָל א גרויסער רחמנות. ניט אזוי פון שארפזיניגע ארגומענטען מיט וועלכע דער בונד האָט זיי געשטאָכען, ווי פון דעם צופריי־

נאָך דעם גייסט פון דער צייט. און בשעת ער פאַרענדערט זיך פאָרט האָט ער אליין דערפון קיין שום הבנה ניט, ער מערקט דאָס גאָר ניט און עס דוכט זיך אים, אז ער איז גאָר דערזועלביגער ווי פון אייביג אָן. ער טענה'ט, דאָס די וועלט שטעהט אויף איין אָרט, און באמערקט ניט, אז ער דרייט זיך צוזא־מען מיט איר. פיינט בתכלית השנאה אָבער האָט ער, אז מען שטערט אים אין זיין זיסער רו, דערפאר ווערט ער אייך א דם שונא און פארלירט זיין גלייכגילטיגקייט. שטערט אים ווער אין זיין רואיגקייט, פארגעסט ער אן אלע זיינע מדות און מעלות, אן אלע זיינע אָרענטליכקייט און שבחים, און ווערט א משונה'דיגע, גאָר ווילדע בריה...

דער עם הארץ פון דער אידישער גאס איז אונזער אלטער בעל דבר, דער „בונד". ער האָט כמעט אויף דערויף א מאָנאָפּאָל און וועט אם ירצה השם אויספירען זיין וועלטעל אין דיזער ראָליע. ער איז ארויסגעוואקסען אויף גאָטס וועלט מיט דעם אמת אין בוזעם, אָהן קאָפּ־דרייעניס, אָהן מאטער־ניס, אָהן חקירות. פון קלערען און זוכען האָט ער קיינמאָל גאָרנישט ניט געהאלטען, זיין בעל־הבתישער שכל האָט זיך געבריקעוועט געגען יעדען פריי־שען געדאנק, געגען יעדער נייעס. וואָס ער האָט זיך אויסגעלערענט, מערקט ער עד היום ניט, וואָס ער האָט געזאָגט נעכטען, האָט ער שוין היינט פארגע־סען און זאָגט דעם היפך דערפון. וואָס מער ער לערנט זיך און געהט מיט מיט דער וועלט, אלץ מער בייזערט ער זיך, קאָכט ער זיך, איז אין כעס, גיסט פעך און שוועבעל אויף דער וועלט. מען שטערט דעם עם־הארץ אין זיין זיסער רו, דאָס קען ער ניט מוחל זיין.

דער „בונד" האָט געפונען פאר זיך א פארפלאָנטערטע ערשיינונג, וואָס פאָדערט גאָר א סך מאטערניס, כדי זיך אין איר פאנאנדערצוגעמען, דאָס וואָס עס ווערט אָנגערופען, דאָס אידישע וועלטעל. נאָר ער איז דערפון חלילה ניט נתפעל געוואָרען, געגעבען א געזונטען זידעל, אלע גלייך, אָרים און רייך, און די אידישע וועלט איז געוואָרען קלאָר, ווי דער טאָג.

א באזונדערע פרנסה אין דער אידישער וועלט האָט זיך געמאכט דער „בונד" פון דעם ציוניזם. דאָ איז ער מיט זיין שכל הישר ארייננעדרונגען אין דעם תוך פון דער זאך און אלעס ערקלערט אויפ'ן קלאָרסטען אופן. אזוי ווי די אידישע קאפיטאליסטען ווערען געדריקט אין דער גאנצער וועלט פון דעם אנטיסעמיטיזם, זוכען זיי זיך מאכען אן אייגענע מלוכה אין ארץ־ישראל, כדי צו פארווענדען די פרייע קאפיטאלען. עס פארשטעהט זיך, ממילא, אז דער „בונד" וועט אין אזא מלוכה פון כלו אידען ניט געהן, פאר אידישע קאפיטאליסטען וויל ער ניט האָרעווען, אלע זיינען גלייכע מיוחסים, אברהם, יצחק ויעקב'ס אייניקלעך (די מעשה איז געווען נאָך פאר דער נאַ־ציאָנאלער אויטאָנאָמיע)...

איך פּעך און שוועבעל, וויל איך דערשטעכען מיט א מעסער. נאָר ניט מערקענדיג אליין דאָס, הויבט ער אָן ביסלעכווייז מודה זיין, אז איר זייט האַלב גערעכט, אז איר רעדט גאָרניט אזוי קרום. ניט מערקענדיג אליין פאר זיך, האָט דער „בונד" ביסלעכווייז אין געשריי און זידלעריי דערערדט זיך צו אלערליי אפּיקורסות און מודה געווען, אז א טעריטאָריע וואָלט געווען גאָרניט שלעכט. נאָר וואס? מען קען עס ניט דערקאזען, אויף קיין אופן ניט, דאָס איז א חלום, אן אוטאָפּיע. דאָס זאָגט ער צוזאמען מיט דעם כשר'ן ציוניזם...

נאָך אלע געהויבענקייט און זעלבסט־צופרידענקייט איז אויף דעם עם־הארץ א גרויסער רחמנות. ער זעט, ווי די וועלט ווערט פאמעלעך אנדערש, ווי די גאנצע קלוגשאַפּט זיינע איז ווערט א שמעק טאבאק, ווי די וועלט געהט פאָרווערטס, פאָרווערטס, דאָס מען קען זי ניט אויפהאלטען, דאמאָלס ווערט ער שוין גאָר עובר בטל, טוט שטותים און נארישקייטען, מער ווי כל זמן ער האָט געלעבט, דערערדט זיך מי יודע וואָס, און האָט זיין ווילטעל אויסגע־שפּילט. דער „בונד" געהט יעצט צוריק, פון וואנען ער איז געקומען, און איז מוחל אויף אלע אמאָליגע כבודים. ניטאָ קיין איינציגער פאָרשטעהער, באַ־האלטען האָט זיך הינטערן איזוען די נאציאָנאלע אויטאָנאָמיע, פארשוואונ־דען איז דער אמאָליגער גלויבען אין זיך, דער גאנצער יחוס. און די מלחמה מיט די געגנער איז שוין געוואָרען א שטילערע, א מער בעל־בתישע, אָן אָרענטליכע...

דער „בונד" איז שוין מודה, דאָס ער איז אויס בן־יחיד אויפ'ן גאס און האָט שוין מפקיר געווען זיין הכשר אויף רעוואָלוציע. נאָר אוועקגעהענדיג פון דעם אלטען פּלאַץ שטעלט ער זיך אין די באָקעס, ווי א בעל־הבית א יורד, און שרייט צום כלל־ישראל: זעט אידען, אז מיר זיינען אראָפּ פון גאס, וואָס עס טוט זיך! ניטאָ קיין פאראָנדעק! אנארכיסטים עליך ישראל! קאָ־ראאול! שפיכת דמים! הער צביון, א פּראקטישער מענש, טרעט ארויס אויף דער סצענע און ווייזט אויף באותות ומופתים, ווי עס געהערט זיך פאר פּראקטישע קעפּ. וואָס עס איז געוואָרען רחמנא לצלן ביי אידען, זייט דער „בונד" האָט אָנגעוואָרען די שליטה.

„די ס. ס. ביי דער ארבייט", שרייבט הער צביון אין דער „פאָלקס־צייטונג" און הויבט גלייך אָן א מעשה מיט כעלם. אין כעלם האָט געהאט א דין תורה ר' גרשון מיט ר' ליפּא'ן, און ר' ליפּא האָט זיך אויסגעגלייכט צו צאָלען 300 רובל ר' גרשונ'ן. וואָלטען געווען שנים כהויתן, וואָלט ר' ליפּא געמוזט צאָלען טאקי ר' גרשונ'ן, כאָטש ר' גרשון איז גאָר ניט אזא שעהנער ר' גרשון און האָט 9 יאָר גענומען ביי ר' דיפּא'ן 24 פּראָצענט. נאָר אזוי ווי היינטיגע צייטען איז אראָפּגעפאלען דער מורא של מלכות און ר'

דענעם געלעכטער, מיט וועלכען מען האָט זיי באגעגענט. וואס? דער פּראָלעטאריאט א לאנד! כע, כע, כע! סאָציאליסטישער ציוניזם! ניטאָ אין לעבען! און אלץ, וואס עס איז ניטאָ איז פארנונפטיג! דאָס איז דער פילאָזאָפישער גרונדזאַץ פון דעם עם־הארץ.

נאָר אזוי ווי דער עם־הארץ גלויבט ניט אין א זאך, וועלכע עס איז ניטאָ נאָך, אזוי ווערט ער ווייניג נתפעל, ווען ער זעט פאר זיך א נייע אונערוואַר־טעטע ערשיינונג. דער עיקר איז פאר אים אָבער די פּראַקטישע זייט פון דער זאך, אויף וויפיל דאָס נייע איז אים נוצליך אָדער שעדליך. אין דעם סאָציאליסטישען ציוניזם האָט דער „בונד" דערזעהן א הסגת־גבול, א קאָנקור־רענץ־זאך, א פּארטיי־היזק... און ער איז ארויס געגען אים אין א מלחמה, אין א פורכטבארער בלוטיגער מלחמה. ראשית דבר האָט ער אים צושלאָגען טעאָרעטיש, כדי, הייסט עס, יוצא זיין ניט אזוי פאר זיך, ווי פאר לייטען. אלע אידישע צרות, זאָגט דער „בונד", נעמען זיך פון צוויי זאכען, פון דער זעלבסטהערשאפט און פון שבת. דער גוי איז א רשע, נאָר דער איד איז אויך קיין מענש ניט, — דאָס איז דער שליסעל צו דער גאנצער אידישער געשיכטע. זאָגט דער „בונד", א געדאנק איז דאָס געוויינליך פּראָסט און קלאָר און טיף. נאָר טעאָריעס אָן א זייט, דער „בונד" האלט מער פון פּראַק־טישער קריטיק, בפרט ווען ער איז אין כעס. שפּיאָנען! שטיצער פון דער זעלבסט־הערשאפט! היינט אויף יעדען וואָרט צען מעשות, יהופּעצער פאקטען... זיינען געגאנגען אמאָל אין האלבער נאכט ארבייטער, דוקא ליי־טישע ארבייטער, בונדיסטען, האָבען זיי געהערט אנדערע ארבייטער ריידענ־דיג, טעריטאָריע, פּאָליציע, טעריטאָריע פּאָליציע.. און כהנה וכהנה...

און באמת קען מען אויף אונזער בעל־דבר קיין פאראיבעל ניט האָבען, וואָס ער האָט זיך געבייזערט. ער האָט זיך געדרעמעלט אין אזא זיסען שלאָף, און דער עיקר אזוי געסטארעט זיך נושא חן זיין ביי דער וועלט, און מיט א מאָל נא דיר, דער אידישער פּראָלעטאריאט אליין בונטעוועט זיך, מה יאמרו? וואָס וועט מען זאָגען אין דער וועלט? וואָס וועלען זאָגען די אומות העולם? היינט געה טענה זיך אָפּ. אָבער אָפּ'טענה'ן מוז מען זיך, ווען עס שטעהט אויפ'ן קאָרט דאָס גאנצע ביסעלע כבוד.

און דער „בונדר" האָט זיך אָפּגע'טענה'ט, געשריען פאר לייטען, פאר־מסר'ט ביי גוטע פריינד, פארזידעלט אזש ביז צום הימעל. אין „פּאלעסטינא" ווילען זיי, די פּראָלעטאריער על פּי טעות, הייסט דאָס, מאכען א מלוכה, האָט ער פאר'מסר'ט אויפ'ן אמסטערדאמער קאָנגרעס. נאָר מיר לאָזען ניט, מיר ווילען ניט, מיר קעמפען דאגעגען, מיר בלייבען דאָ אויף די ערטער, מיר די עכטע, די באוואוסטזיניגע...

דער עם־הארץ איז בטבע א מודה במקצת. דאכט זיך אָט גיסט ער אויף

צו דער געשיכטע פֿון סאָציאַליסטישען ציוניזם

צו דער פאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

צו דער געשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

גרשון איז גאָר ניט אזא שעהנער ר׳ גרשון, מישט זיך אריין אין אָרגאניזאציע, און דוקא ניט דער איינציגער פאָרשטעהער, נאָר ס. ס. און מ׳ען פסקנ׳ט, אז ר׳ גרשון זאָל צאָלען קנס, אזוי ווי עס פירט זיך היינטיגע צייטען רחמנא לצלן. אז ס. ס. נעמט זיך אָן פאר ר׳ ליפאן, נעמט זיך אָן דער „בונד" פאר ר׳ גרשנ׳ן און הער צביון, דער אדוואָקאט פון די כעלמער נארען, רעדט שוין פארבייגעהענדיג ניט מכח ר׳ גרשונ׳ן אליין, נאָר מכח כעלם בכלל. ס. ס. נעמען פון ברית׳ן, פון חתונות, שטעלען רויטע קערות! צי אז כעלמער זיינען נאראָנים, קומט אויף זיי אזא גזרה! און כעלם זיצט און קלאָגט, ווי אידען אמאָל אויף די טייכען פון בבל און דערמאנט זיך מיט טרערען אין די אוינגען אן יענע גילדענע צייטען, בשעת אויף זיי האָט געמושלט דער איינ־ציגער פאָרשטעהער.

נאָר כעלם האָט נאָך אביסעל מזל, ביי ליטען איז נאָך ערגער. אין טשענסטאָכאָוו איז ממש שפיכת דמים אָהן דעם „בונד"*). דאָרטען איז געווען א מעשה מיט א „שרעקליכען מאָרד", דאָס הייסט עס האלט ביי א „שרעקליכען מאָרד" ווען דער „בונד" זאָל שווייגען. ס. ס. האָבען געכאפט א גנב, האָט דער גנב געכאפט קלעפ. נעמט זיך דער „בונד" אָן פאר׳ן גנב און ראטעוועט אים פון „שרעקליכען מאָרד", וואָס האָט געזאָלט זיין אויפ׳ן שול־הויף. אזוי געהט ארום נעבאך דער גנב אין גרויס סכנה, אָט ווערט ער גע׳נצל׳ט דורך דעם „בונד", אָט פאר׳משפט׳ן אים ס. ס. ווייטער צו „שרעק־ליכען מאָרד". דאָ איז שוין ניט ווי אין כעלם מיט ר׳ גרשון און ר׳ ליפא, דאָ געהט שוין אָן אין נפשות, זייט דער „בונד" איז אראָפ פון פלאץ.

אזוי טענה׳ט דער „בונד" צו כלל־ישראל, בשעת ער האלט ביי געזעגנען זיך פאר׳ן אוועקגעהן. פאר מיינע יאָרען זיינען געווען אנדערע פאראנדקעס, געווען אלעס שטיל, בעל־בתיש, ערליך, א פליג אויפ׳ן וואנד ניט געטשעפעט. איר וועט נאָך בייניקען, אידעלעך, נאָכ׳ן איינציגען פאָרשטעהער. פאר אייער טובה זיך מוסר נפש געווען, ניט פארדרעהט די קעפ מיט טעריטאָריעס, מיט חקירות, מיט סאָציאלען אנאליז, מיט אידישע ווירקליכקייט, יעדע זאך גע־נומען פון פראקטישער זייט. און דער עיקר הדבר גלייכבארעכטיגונג, ראוונאָפראוויע פאר כלל־ישראל.

וואָס מיר זיינען, זיינען מיר,
אָבער אידען זיינען מיר,
אידען, אידען זיינען מיר,
און פראוועס ווילען מיר..

(1906).

---

*) זעה „פאָלקס צייטונג" נומ. 135.

צו דער פאָרגעשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

ווער עס שרייבט אָדער צייכענט נאָר אָן די געשיכטע פון א באוועגונג, איז מחויב אייגענטליך אָנצוהויבען מיט דער פאָרגעשיכטע, ווארום יאָר־צענטען פאר דער ענטשטעהונג פון א באוועגונג חלומ'ען איינצעלנע אויס־געקליבענע זייערע איינזאמע חלומות און עס טראגט זיך אין דער לופט פאראיינצעלטע אידעען, וועלכע זיינען דער זויערטייג, פון וועלכע עס געהט אויף שפּעטער די באוועגונג. אויך די געשיכטע פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט איר פאָרגעשיכטע, וועלכע איז א העכסט אינטערעסאנטער קאפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע אין דער מאָדערנער צייט. דער גרויסער דייטשער רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסט מ אָ ז ע ס ה ע ס איז שוין אין יאָר 1862 געווען דער אייגענטליכער אָנזאָגער ניט פון דעם ציוניזם, נאָר פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם, וועלכער אונטערשיידעט זיך פון דעם בירגערליכען ציוניזם גראד אזוי פיל, ווי די אידעאָלאָגיע פון דעם פּראָלע־טאריאט פון דער אידעאָלאָגיע פון דער בורזשואזיע. אין לאסאלס מעמוארען זיינען פאראן איניגע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע באמערקונגען, וועלכע בא־ווייזען, דאָס אין דער נשמה פון דיזען גרויסען רעוואָלוציאָנער האָבען זיך געקענט דערוועקען שטארקע אידישע אינסטינקטען. מארקס געניאלע קריטיק פון דער אידישער אנטי־סאָציאַלער בורזשואזיע, וועלכע ער רופט אָבער מיט דעם נאָמען אידענטום בכלל, הויבט יעצט אָן פארשטאנען און אָבגעשאצט צו ווערען נאָך איר גאנצער סאָציאָלאָגישער און געשיכטס־פילאָזאָפישער פּרוכטבארקייט מצד דעם מאָדערנעם אידישען געדאנק. אזוי איז דאָס געוויס ניט קיין פּאראדאָקס, ווען מען וועט זאָגען, דאָס די אידישע באגרינ-דער פון דעם דייטשען סאָציאַליזם האָבען די ערשטע דערזעהען דאָס אידענטום און דאָס אידישע פּראָבלעם אין א נייעם ליכט.

אלס אונבאוואוסטע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע טענדענצען, וואָלט מען געקענט אָנרופען מאנכע באשטרעבונגען פון די ערשטע פּאלעסטינצעס, פון די בילו'צעס, פון וועלכע פילע זיינען געווען רוסישע סאָציאַליסטען. פילע פון די בילו'צעס, די סטאָלבעס פון חבת ציון, ווי ליליענבלום, יהלל, און נאָך זיי פילע חובבי ציון אין לאָנדאָן זיינען געשטאנען פריער מיט דער סאָציאַ־ליסטישער אידעען־וועלט. ביי דיזע סאָציאַליסטען האָט אָבער דער פּא־לעסטיניזם באלד אויסגעלופטערט דעם טרף־פּסול'דיגען סאָציאַליזם, און דער גרעסטער טייל פון זיי האָט א דריי געטאָן די האָלאָבליעס השיבנו נאזאד אין די כשר'ע אידישקייט. עס איז אינטערעסאנט, דאָס דער ערשטער בא־

ד״ר נחמן סירקין
(אין יאָר 1897)

בעלי־בתישע שול, און עס האָט זיי געצויגען צו דער פאָלקס־מאסע, צום פּראָלעטאריאט, צו קאמף, צו מאָדערנע אידעען. זיי זיינען אָבער געווען קענטיג טיפערע נאטורען איידער די קאָסמאָפּאָליטיש זשארגאָנישע גלגולים אין לאָנדאָן און אמעריקע. אויך איז די רוסישע אטמאָספערע געווען מער מסוגל פאר פרוכטבארערע סאָציאלע שאפונגען, זיי האָבען עס אריינגעטראָגען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער באוועגונג א מער אָדער ווייניגער באוואוסטזיניגען אידישען גייסט, וועלכער האָט זיך אין „בונד“ פיל שפּעטער ערשט געשטייגערט ביז צו א נאציאָנאלער אידעע און א נאציאָנאלען פּראָגראם. די אידישע ארבייטער באוועגונג אין רוסלאנד אין דער פאָרבונדיסטישער עפּאָכע, איז געווען די ערשטע בלאסע נאָך אומבאהאָלפענע פּראָבע פון א סינטעז צווישען סאָציאליזם און פּאלעסטיניזם, אין וועלכען דער פּאלעסטיניזם האָט זיך פארוואנדעלט אין אביסעל אידישע פאָלקסטימליכקייט, אין סאָציאליסטישע טעטיגקייט באזונדערס צווישען אידישע ארבייטער און מיט הילף פון אידיש.

בשעת אין דער מאסע האָט זיך אָנגעהויבען צו וועבען א סאָציאליסטישע באוועגונג מיט נאציאָנאלע שטריכען, האָט אויך אין דער אינטעליגענץ אָנגעהויבען צו פאָרמירען זיך די אונקלאָרע שטימונג פון סאָציאליזם־נאציאָנאליזם. דאָס איז געווען אין די נײַנציגער יאָרען בשעת דער פּאלעסטיניזם איז געקומען צו א קריזיס, און עס האָט זיך אויסגעדוכט, דאָס דער חלום פון א אידישער קאָלאָניזאציאָן מיט נאציאָנאלע טענדענצען איז געווען ניט מער ווי א היסטאָרישער טעות. לויט דעם כלל, וועלכער האָט זיך שפּעטער נאָך און ביז צום היינטיגען טאָג ארויסגעוויזען פאר ריכטיג, דאָס ווען עס פארשווינדעט די טעריטאָריאליסטישע האָפנונג ביי אידען, פילט אויס „נאציאָנאליזם“ די אידישע פּוסטקייט, איז אין יענע נײַנציגער יאָרען אויסגעוואקסען א סאָציאליסטיש־נאציאָנאליסטישע זוכעניש, וועלכע האָט אויך תוך כדי דבור אין דער אָרגאניזאציאָן פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און אין פּאָפּולאריזירונגען אין אידיש געפונען אלע תשובות אויף אלע זוכענישען. אין דער אידישער שטודענטענשאפט אין רוסלאנד און אויסלאנד פלעגט זיך דיסקוטירען דאמאָלט דאָס פּראָבלעם פון אידישען נאציאָנאליזם, אָבער די דיסקוסיאָנס־מוזיקאנטען האָבען דאמאָלט ערשט געשטעלט די פידעל און געפּרופט די סטרונעס פאר דער גרויסער דיסקוסיאָנס־סימפאָניע, וועלכע האָט זיך צען יאָר שפּעטער פאנאנדערגעשפּילט אויף אלע כלים בכל תפוצות ישראל. און אזוי ווי פון יעדער דיסקוסיאָן מוז ארויסקומען עפּעס א שטיקעל פּראקטישע זאך, זיינען אויך פון יענע דיסקוסיאָנען באשאפען געוואָרען איינינע געזעלשאפטען צו פארשפּרייטען פּאָפּולערע ביכלאך אויף אידיש. אויף וויפיל מיר איז באקאנט, האָבען דיזע געזעלשאפטען ארויסגעגעבען אין

שרייבער פון דעם אידישען סאָציאַליזם, אָדער בעסער געזאָגט פון דעם העברעאישען סאָציאַליזם אין דער דייטשער צייטשריפט „ריכטערס סאָציאַ־ליסטישע יאָרביכער" אין די זיבעציגער יאָרען, דער אידישער סאָציאַליסט א. וו. ראבינאָוויץ, אין לאָנדאָן, איז געוואָרען שפּעטער א כשר־פּרומער חובב־ציון.

פּאַר א סינטעז פון סאָציאַליזם און ציוניזם זיינען ניט די מענשען און ניט די צייט דאמאָלט געווען מסוגל. האָט זיך ביי דעם נאָך גאַנץ שוואכען, אין דער סופּט שוועבענדען אידישען סאָציאַליסט ערוועקט דער אידיש נאַ־ציאָנאַלער אינסטינקט, האָט ער זיך אָבגעקערט פון זיין סאָציאַליסטישען גאָט, און האָט זיך אויסגעטראַכט א ווילדע טעאָריע, — דאָס סאָציאַליזם און דער פּראָגרעס בכלל זיינען שעדליך פאַר אידישקייט. אויך דער אַנדער פּאַל איז פאָרגעקומען ניט זעלטען, דהיינו דאָס א פּאַלעסטינעץ און חובב־ציון צונויפקומענדיג זיך מיט דער אידישער ארבייטער־מאַסע פלעגט אויפנעמען דעם סאָציאַליזם און דערמיט אויך פון דעם פּאַרברענטען סאָציאַליסט מגולגל ווערען אין א פאַר'שרפ'עטען קאָסמאָפּאָליט. אלס א ביישפּיל פון דיזען גלגול קען דינען פּיליפּ קראַנץ, איינער פון די ערשטע, ווען ניט דער ערשטער סאָציאַליסטישער אגיטאטאר און שרייבער צווישען די אידישע מאַסען... פּיליפּ קראַנץ איז דער זעלביגער ראָמברא, וועלכער האָט אין פּאַריז געשריבען פייערדיגע פּאַלעסטיניש־נאַציאָנאַליסטישע ארטיקלען אין רוסיש, און האָט דערנאָך אין לאָנדאָן אָנגעהויבען שרייבען ניט ווייניגער פייערדיגע אסימילאַטאָריש־קאָסמאָפּאָליטישע ארטיקלען אין אידיש. ווי געזאָגט, דער סינטעז צווישען פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָט ניט געהאַט דאמאָלט קיין מזל־ברכה, אָדער דער סאָציאַליסט פלעגט פאַרפאָרען אויף דעם פּאַלעס־טינישען רייטוואגען אין די סאמע שול אריין, אָדער דער פּאַלעסטינעץ פלעגט מיט א געזונטען זידעל אויף כלל ישראל נתעלה ווערען אין די קאָסמאָפּאָלי־טישע עולמות.

סימנים פון א אינווייניגער דערנעהענטערונג צווישען פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען אין דער ערשטער אידישער ארבייטער־באַוועגונג, פון וועלכער עס איז שפּעטער ארויסגעקומען דער „בונד". א גרויסער טייל פון די גייסטיגע שעפער פון דער אידישער ארביי-טער־באַוועגונג אין רוסלאַנד זיינען געווען געוועזענע פּאַלעסטינצעס און חובבי־ציון, צווישען וועלכע עס פאַרדינט דערמאָנט צו ווערען גאַנץ באַזונ־דערס דער בונדיסטישער קעמפער א מ ס ט ע ר ד א ם פון מאָהילעוו. די פּאַלעסטינצעס, וועלכע האָבען געהאַט א נשמה אין זיך און האָבען באַקומען אביסעל בילדונג, איז נאַטירליך געוואָרען איינג אין דער שטיקענדיגער אטמאָ־ספּערע פון די חובבי־ציון, וועלכע זיינען צוריק פאַרקראָכען אין די אַלטע

א וואונדערליכע באשעפעניש. די רעוואָלוציאָן פון „בונד" און דאָס לאַנד פון ציוניזם האָבען אלס צוויי שעפּפערישע אידעען געמוזט פירען צו א נייער אידעאָלאָגישער און געזעלשאפטליכער שאפונג, צו א העכערען סינטעז. דער לופּטיגער, אָרימענקער, נאציאָנאל־סאציאליסטישער געדאנק האָט זיך דאָ דערזעהן פאר העכערע פּראָבלעמען און גרעסערע פּערספּעקטיווען. ער איז פארשוואונדען אין זיין באשריינקטקייט און זיין פּלאץ האָבען פארנומען די נייע ערנסטערע און טיפערע זוכענישען נאָך א סינטעז צווישען סאָציאליזם און ציוניזם, די אידעאָלאָגישע קאמפען פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם. עס האָט זיך אָנגעהויבען יענע שטורמישע עפּאָכע פון דער אידישער אינטע־ליגענץ, אין וועלכער עס זיינען אנטשטאנען פּראָגראמען, טעאָריען, גרופּען, פּארטייען, שפּאלטונגען, פאראייניגונגען, און וועלכע זוכען עד היום נאָך זייער לעצטע פּארטיינע און פּראָגראמאטישע אָבשליסונג, אָבער וועלכע קע־נען אלע צוזאמענגעפאסט ווערען מיט דעם א י י ן געמיינשאפטליכען וואָרט: סאָציאליסטישער ציוניזם.

גאַנצען איין ביכעל, אמת א גלענצענד אויפגעשריבענעם, וועגען דאַרוויניזם, פון א. דאַווידסאָן. דאָס איז געווען דער איינציגער ציפּליאָנאָקל, וועלכען די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע אינטעליגענץ האָט אויסגעבריט פון אירע דיס־קוסיאָנס־אייער.

אָט דיזע אַלע נאַציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען זיינען געווען אַמאָליגע מער אָדער ווייניגער פאַרברענטע פּאַלעסטינצעס. דער אויסגעוועבטער פּאַלעסטיניזם האָט געגעבען פון זיך די נאַציאָנאַליסטישע ריחות אין דעם סאָציאַליסטישען בוקעט. דיזע שמעקענדיגע נאַציאָנאַלע אידישקייט האָט אין גרונד גענומען דאַמאָלט אזוי ווייניג געוואוסט, וואָס זי וויל און וואָס זי זוכט, ווי רחמנא לצלן היינט. דער אונטערשייד איז נאָר דער, דאָס היינט לאַכען גוטע פריינד פון דער אידישקייט, בשעת דאַמאָלט האָבען שונאים פאַר איר אביסעל מורא געהאַט. ווער וויים, אפשר וואָלטען שונאים דאַמאָלט מער גרונד געהאַט צו לאַכען איידער מורא צו האָבען, ווארום דיזע נאַציאָ־נאַלע אידישקייט לאַכט און וויינט צום סוף פון זיך אליין. די סאָציאַליסטיש־נאַציאָנאַליסטישע שטימונג דאַמאָלסט וואָלט זיך באַלד געקענט אויסוועבען און אויסלופטערן, און מגולגל ווערן מיט האַרצווייטאַג אין קאָסמאָפּאָליטישען סאָציאַליזם מיט אידישקייט על פּי אונס. דיזע שטימונג איז אָבער היסטאָ־ריש מגולגל געוואָרען אין עטוואָס אַנדערעס און איז געוואָרען דער אויס־גאַנגס פּונקט פון נייע אידעאָלאָגישע און פאַרטיי שפּאַלטונגען און קאַמפּען דורך די צוויי גרויסע היסטאָרישע געשעהנישען אין אידישען פאָלק, דעם אויפטרעטען פון דעם פּאָליטישען ציוניזם און דער גרינדונג פון „בונד“, וועלכע זיינען ביידע פאָרגעקומען אין איין צייט, אין סעפּטעמבער 1897.

דער ציוניזם, וועלכער האָט געגעבען דעם אידישען נאַציאָנאַליזם אין דער שטאַטס־אידעע דעם העכסטען אויסדרוק, איז אָבער געבליבען ליגען פּאָליטיש און קולטורעל אין אידישען מיטעל־אַלטער. דער „בונד“ האָט געגעבען דער אידישער רעוואָלוציאָן דורך דער גרינדונג פון א אידישער סאָציאַליסטישער פאַרטיי איר שענסטע געשטאַלט, האָט אָבער ניט געהאַט דעם מוט אינגאַנצען אַראָבצואוואַרפען פון זיך די אסימילאַציאָנס־שמאַטעס פון דער אידישער בורזשואַזיע. דער ציוניסט, וועלכער איז אין זיין פּראָ־זעאָלאָגיע „ארויסגעצויגען פון גוי'שען גלות“ עם כל ישראל יהיו אין ארץ ישראל, און איז אין ווירקליכקייט געפאַלען כורעים פּאָליטיש פאַר די האַרען פון גלות און געווען סאָציאַל שטומפּ צו כל ישראל אחיו, איז געווען א משונה'דיגע בריה, פול מיט ווידערשפּרוכען. דער בונדיסט, וועלכער האָט נערעדט פון דער אידישער רעוואָלוציאָן מיט איר ענדציל — די פרייהייט פון מסחר פאַר כלל ישראל אין דער גלות־בלאָטע, איז געווען ניט ווייניגער

הערצל׳ען האָט זיך דער קאָנגרעס איינגעגעבען קורם כל, ווייל ער האָט געהאַט אויף סטעמפּס, און נאָך מער איידער אויף סטעמפּס. וואָלט הערצל געדאַרפט אָנקומען צו כלל ישראל, וועגען געלד, וואָלט ער פאַרביסען די ליפען פון עגמת נפש, און דער קאָנגרעס וואָלט זיך אין בעסטען פאַל אויפגעלייזט אין אַ פּאָר מאמרים אויף די שפּאַלטען פון דער שעפּפּערישער אידישער פּובליציסטיק. אָבער הערצל האָט געהאַט דריי גרויסע מעלות: אַ מיליאָן פראַנק אין פּאַקעט, אַ נשמה אין האַרץ און אַ קליינינקע אַכטונג פאַר די חכמה ליעזשאַנקע פון כל המינים, וועלכע האָבען גענומען וואַרפען פּאַפּירענע שטיינדלאַך אין דעם בעסערען מענשען.

מיט דעם הייליגען געפיל פון אַ היסטאָרישער פאַרוואונדערונג זיינען זיך צונויפגעקומען אַן ערך 200 מענשען צום קאָנגרעס, וועלכע זיינען פון קיינעם ניט געשיקט געוואָרען, ווייל עס זיינען גאָר ניט געווען דאַמאָלט קיינע ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָנען.

דיזע 200 „דעלעגאַטען“, פון וועלכע אַ העלפט זיינען געווען סטודענטען, האָבען אָבגעהאַלטען אין דעם קליינעם זאַל פון דעם באַזעלער קאַזינאָ דעם ערשטען ציוניסטישען קאָנגרעס און געגרינדעט די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציאָן.

אויף דעם ערשטען קאָנגרעס איז זיך צונויפגעקומען אַ קרייז פון נאַ־ציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען פון פאַרשידענע מינים. דר. פאַרבשטיין און דר. בירנבוים, פון וועלכע דער ערשטער איז אַ סאָציאַל־דעמאָקראַטישער רעפּרעזענטאַנט אין דער שווייץ, און דער צווייטער איז אַ ראַדיקאַלער נאַ־ציאָנאַליסט, האָבען געהאַט רעפּעראַטען אויף דעם קאָנגרעס. דר. לאַנדאו, וועלכער איז דאַמאָלט וויינינגסטענס געווען אַ סאָציאַליסט, איז געווען הערצל׳ס רעכטע האַנט און דער רעדאַקטאָר פון דער „וועלט“. עס זיינען געקומען ראַדיקאַלען פון בערלין, מאָנפּעליע, צוריך, בערן, און די קליינע גאַלערי איז באַשטאַנען כמעט אינגאַנצען פון אייגענע חברים פון די קאָלאָ־ניעס, כאָטש נעם און ערקלער גלייך די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן אין ציוניזם.

אָבער די אַלע ראַדיקאַלען האָבען זיך אויף דעם קאָנגרעס עפענטליך ניט באַטייליגט מיט זייער סאָציאַליזם. עס איז געווען דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציאָנס קאָנגרעס, וואָס זיין אָנהויב און זיין סוף איז געווען דער ציוניזם, די „עפענטליך־רעכטליך געזיכערטע היימשטאַט אין פּאַלעסטינא“.

דערפאַר אָבער זיינען אויסערהאַלב פון דעם קאָנגרעס געשטיגען הויך די כוואַליעס פון דער דיסקוסיאָן וועגען ציוניזם־סאָציאַליזם, און דיזע כוואַ־ליעס האָבען זיך שפּעטער פאַרשפּרייט בכל תפוצות ישראל, וואו אַ אידישע אינטעליגענץ לעזט ביכלאַך און זוכט דעם אמת. די נייעס איז אָבער באַ־שטאַנען אין דעם, וואָס די דיסקוסיאָן איז גלייך געשטעלט געוואָרען ניט מער

צו דער געשיכטע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם

(ערינערונגען)

.1

דער ציוניזם און דער בונד האָבען אָנגעטראָפען שוין איינציגע נאַציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען און א שטיקעל נאַציאָנאַליסטיש־סאָציאַליסטישען סענטימענט אין דער אידישער אינטעליגענץ, וועלכער איז אָבער געווען נאָך גאַנץ אונקלאָר און אונזיכער. דיזע שטימונג האָט זיך געמוזט איצט אָנהויבען צו פאָרמירען, ווייטער צו ענטוויקלען, זיך קלאָר צו מאכען איר באַציאונג צו די נייע ערשיינונגען, און איז אריינגעפאַלען, פארשטעהט זיך, אין דעם קעסעלגרוב פון קאמפען, מאטערנישען, איינזייטיגקייטען, שוואנקונגען, האָפנונגען, צווייפעל און פארצווייפלונגען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען די חבלי לידה, די געבורטסווייען פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם.

אויף דעם ערשטען ציוניסטען- קאָנגרעס אין 1897 אין באזעל, זיינען זיך צונויפגעקומען א גאַנץ היבשע צאָל פון סאָציאַליסטען־נאַציאָנאַליסטען פון פארשידענע אוניווערזיטעטס־פּלעצער און, געוויינליך, פון פארשידענע קאָלירען. אייגענטליך האָבען זיך דיזע ראַדיקאַלען געדאַרפט צונויפקומען נאָך פריער אויף א צוזאַמענפאָר אָדער קאָנגרעס, ווארום נאָך פאר הערצל'ען האָט מען שוין גערעדט און דיסקוטירט וועגען א קאָנגרעס.

ווען איך וואָלט געפירט א בוכהאַלטעריע פון די אונענדליכע אווענטען, וועלכע איך האָב פארבראַכט אויף אראָפּברייינגען די גאולה, וואָלטען די דיסקוסיאָנס אווענטען וועגען א קאָנגרעס צוליב דער אָרגאַניזאַציאָן פון דעם נאַציאָנאַל־פּאַלעסטינישען אידענטום געקענט אויסמאַכען א באַזונדערען קאַפּיטעל. אויף א באַשפּרעכונג צוליב דעם ענין אין מיין שטודענטען־קאַמערל אין בערלין מיט א יאָר פופצען צוריק, האָט זיך באַטייליגט די סמעטענע פון אונזער דאַמאָלסדיגען קרייז פון סטודענטען און אקאַדעמיקער. דער סוף פון דיזער אסיפה איז געווען ענליך צו פילע אנדערע אסיפות, אין וועלכע מיר איז נאָך אויסגעקומען אין לעבען זיך צו באַטייליגען, דאָס הייסט, מען האָט פארגעסען דעם סאָציאַלען פּעסימיזם מיט א היבשע פּאָרציע הייסע גלעזלאך טיי. דער עולם האָט זיך געהיצט און געקילט, ווי עס פירט זיך ביי אידישע אינטעליגענטען, ביז וואנען דר. נתן בירנבוים האָט א פרעג געטאָן די זעהר וויכטיגע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע פראגע: חברה, וואו וועט מען נעמען אויף סטעמפּס? — דערמיט האָט דער קאָנגרעס־פּראָיעקט מיט איין קלאַפּ ארויסגעלאָזען די נשמה...

מאַטיע, אידישקייט. אידיש-רעוואָלוציאָנערע טועכצען, האָט ער ביי זיי אויסגעלופטערט דעם לעצטען רעשטעל פון פאַר׳גנב׳עטען סאָציאַליזם אָדער אַנאַרכיזם. אַלץ מער און מער האָבען זיך פאַנאַנדערגעשידען ציוניזם און סאָציאַליזם און אויפגעשטעלט איינער געגען דעם אנדערען זייערע פייער־שפייענדע קאַנאָנען.

א אינוויינינגער אינסטינקט און א טיפע איבערצייגונג פון א העברען אמת האָבען מיר דאַמאָלט געגעבען דעם מוט אָנצוהויבען פריידיגען דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם און שטעלען זיך געגען דער גאַנצער אידישער אינטעליגענץ.

אויב אין דעם קאָפּ פון איין מענשען קען די אידעע פון א אידישען לאַנד און דער אידישער רעוואָלוציאָן זיך פאַראייניגען צו דער שענסטער האַרמאָניע, טאָ פאַר וואָס קען דאָס ניט ווערען דער לעבעדיגער שעפּפערישער געדאַנק פון דער גאַנצער אידישער אינטעליגענץ, פון דעם גאַנצען אידישען המון? דער שפּאַט און די איראָניע, דיזע וואַפּען פון אַלע קליינקעפּעלדיגע און פוסטע סטאַדען־מענשען, דאַרפען געשטעלט ווערען ניט אויף דעם חשבון פון דער צייט. און איך האָב דאַמאָלט איבערגענומען אויף זיך די אונדאַנק־באַרע אויפגאַבע צו זיין א סאָציאַליסט צווישען ציוניסטען און א ציוניסט צווישען סאָציאַליסטען. און, עס פאַרשטעהט זיך, דאָס יעדער צד האָט זיך געווערט מיט די הענט און די פיס, און מיך אָבגעשיקט — צו דעם צד שכנגדו.

ווי עס פירט זיך אין דער זינדיגער וועלט, הויבט מען אָן יעדע נייע אידעע מיט א רעפעראַט. מיין ערשטען פאַרזוך פון א סינטעז צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם, אַלס סאָציאַליסטישען ציוניזם, האָב איך געבאָרען אין א רעפעראַט, וועלכען איך האָב געהאַלטען אין צוריך אין 1898, אין דעם ציוניסטישען פאַראיין „העסיאַנאַ״.

אין צוריך איז דער רעפעראַט אראָבגעגאַנגען נישקשה. דער רעפעראַט איז געווען געשריבען אין דער דייטשער שפּראַך און עס זיינען געקומען א גאַנצער קרייז פון דייטשע אנאַרכיסטען, פאַר וועלכע, כידוע, קיין אידעע פון ילוד אשה איז ניט פּסול. אזוי דאָס די רוסישע „קאָלאָניע״ האָט זיך אויסגעצייכענט דאַמאָלט מיט צוויי מעלות, אי זי האָט דעם רעפעראַט ניט פאַרשטאַנען, אי זי האָט זיך געשעמט צו דיסקוטירען פאַר גוים. דערפאַר אָבער האָט זיך דערזעלביגער רעפעראַט אין בערן געענדיגט מיט א קאַטאַ־סטראָפע. דער טייל פון פובליקום, וועלכער האָט דעם רעפעראַט ניט פאַר־שטאַנען, און הפּנים דאָס עס איז געווען א גאַנץ היבשער טייל אזעלכער, האָט אָנגעהויבען צום סוף פון דער לעקטשור, אנשטאַט פּאַטשען בראַוואָ, צו שרייען בקול רם: בורזשוא! „בורזשוא״ האָט געהאַט דאַמאָלסט א דאָ־

אונטער דעם טיטעל נאַציאָנאַליזם־סאָציאַליזם, נאָר א סך קלאָרער און קאָנסעקווענטער: ציוניזם־סאָציאַליזם.

וואו זאָלען זיך יעצט אהינטאָן די נאַציאָנאַליסטען־סאָציאַליסטען, בשעת דער אידישער נאַציאָנאַליזם האָט באַקומען זיין אויסדרוק און אָרגאַניזאַציאָן אין בורזשואזען ציוניזם, און דער אידישער סאָציאַליזם האָט אויפגעלעבט אין דער אידישער ארבייטער־באַוועגונג? וואָס פאַר א סמיכת הפרשה האָט דער סאָציאַליסט מיט דער ציוניסטישער באַוועגונג און אָרגאַניזאַציאָן, און וואָס קען ער דאָרטען אויפטאָן מיט זיינע צען קלאַסען־קאַמף־פינגער, ווען דער ציוניזם ליגט דאָך סוף כל סוף אין די הענד פון די גוי'שע קיסרים און אידישע מיליאָנערען? און אויב דער סאָציאַליסט זאָל שוין גובר זיין דעם יצר הרע און זיך שטעלען אונטער דער בלוי־ווייסער פאָן פון ציון, טאָ וואָס זשע וועט ער זאָגען דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט? די הארבסטע קשיא איז דאַמאָלט באַשטאַנען אין דעם, ווי קען מען פריידיגען דעם ארבייטער פון איין זייט קלאַסען־קאַמף געגען די אידישע בורזשואזיע, און פון דער אנדערער זייט ציוניזם בשותפות מיט דער אידישער בורזשואזיע? דאָס זיינען געווען די פראַגען, וועלכע האָבען דאַמאָלט געהאַלטען אין אויפרעגונג די קרייזען פון ראַדיקאַלע נאַציאָנאַליסטען און אידישע סאָציאַליסטען, אין וועלכע איך בין געשטאַנען. פון גרינדען א נייע פּאַרטיי מיט א נייעם פּראָגראַמאַטישען אינהאַלט, בעת דער ציוניזם און דער בונד זיינען נאָך ערשט געלעגען אין די ווינדעלאַך, דערפון האָט, נאַטירליך, דאַמאָלט קיינער ניט גע'חלום'ט.

די פּאָליטישע צוגעהעריגקייט פון דעם אינטעליגענט ווערט באַשטימט א חוץ פון זיין בילדונג און טעמפּעראַמענט, פון זיין מוח און הארץ, נאָך פון דעם אויך וויפיל דיזע אָדער יענע פּאַרטיי העלפט באַפרידיגען זיינע גייסטיגע און מאָראַלישע אינטערעסען.

דער ציוניזם מיט זיין בורזשואזער בעלי־בתישער קליינקעפּעלדיגקייט און די זיבען מאָס רעאַקציאָנערקייט, וועלכע ער האָט צונויפגעשלעפּט פון אומעדום, וואו ער האָט זיך געקערט און געווענדעט, האָט ביי די ציוניסטיש געשטימטע סאָציאַליסטען ניט געפונען קיין גרויסען חן. זיי האָבען זיך באַלד געלאָזען שווימען מיט דעם שטראָם פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג, וועלכע האָט שוין אָנגעהויבען שטורמען אין רוסלאַנד, און האָבען באַלד אָנגעהויבען פאַנאַנדערברייטען זייער שטאַרקען נאַציאָנאַלען אינסטינקט אויף ניט געשטויגענע און ניט געפלויגענע קריטיק פון ציוניזם און בונדיסטישע אידישקייט. מיט דעם ציוניזם פון דיזע סאָציאַליסטען האָט עס גע־האַלטען שמאָל. נאָך שמאָלער האָט עס געהאַלטען מיט דעם סאָציאַליזם פון פילע ראַדיקאַלע נאַציאָנאַליסטען. דער ציוניזם האָט ווי א כאַפּ געטאָן אונטער זיינע פליגלען און פליענדיג מיט זיי איבער אלע רוחות פון דיפּלאָ־

מערקווירדיגקייט פון אזא סאָרט איינפאַל. דערצו איז דער ארטיקעל געווען געשריבען אין דייטש און בארעכענט אויף דאָס ראַמאָלטדיגע ציוניסטישע פּובליקום, פאר וועלכע סאָציאליזם איז געווען אַ ווילדע שרעקענדיגע באַשעפעניש. די אידישע סאָציאליסטען אין דייטשלאַנד און עסטרייך זיינען, נאטירליך, ווייניג וואָס געווען מסוגל אויפצונעמען צוויניסטישע אידעען און קאָרעגירען זייער סאָציאליזם. זיי זיינען געווען, און זיינען על פּי רוב געבליבען ביז היינט, כפול'דיגע אסימילאנטען, אי אלס אנגעהעריגע פון דער אידישער בורזשואזי, אי אלס אינטערנאציאָנאלע סאָציאַליסטען.

גאַנץ אָן שטורם איז אָבער דיזער פאַרזוך ניט איבערגעגאַנגען, און אין איינצעלנע קרייזען האָט ער ארויסגערופען אָן אינטערעס און אַ דעבאַטע. שוין אין יאָר 1898, אין דעם ערשטען יאָר פון דעם פּאָליטישען ציוניזם, זיינען ארויסגעוואקסען אין ווין ארבייטער ציוניסטען, אָדער בעסער געזאָגט, האַנדעלס אָנגעשטעלטע ציוניסטען אונטער דער פירונג פון דר. לאַנדוי. דאַמאָלט איז לאַנדוי געווען אַ ציוניסט און האָט זיך געהאלטען פאר אַ ראַדיקאַל; איצט איז ער ביידע זאכען ניט. נאָך דעם ווי לאַנדוי האָט געהאַט עפּעס אַ שטיקעל סכסוך מיט הערצל'ען, האָט ער זיך אַ דרעה געטאָן נאָך לינקס און האָט זיך געשטעלט אָן דער שפּיץ פון אַ ציוניסטישער ארבייטער פאַראיינינגונג און באַשאַפען כלומרשט אַ ציוניסטישע ארבייטער באַוועגונג מיט אַ קליינינקען זשורנאַל אין דייטש פון 16 זייטלאַך אַ מאָנאַט: „דער אידישער ארבייטער". סאָציאַליזם איז אין דיזער „באַוועגונג" מיט איר זשורנאַל ניט געווען אויף אַ רפואה. פאַרקערט, איז דאָרט געווען, ווי אין אַלע ציוניסטישע ארבייטער פאַראיינען אין אָנהויב, אַ היבשע פּאָרציע קריטיק פון סאָציאַליזם און אידישער רעוואָלוציאָן בכלל. אויפגעקליבען האָט זיך דיזע „באַוועגונג" פון אביסעל טראַדיציאָנעלע האַנדעלסאָנגעשטעלטע פון אַ פּאָר אינטעליגענטען מרי־נפש, וועלכע האָבען געהאַט אַ שלעכטען אָפּשניט אין דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. פון דיזע קרייזען וואָלט זיך אָבער געקענט אויסבילדען אַ קערענדעל פון באַוואוסטזיניגערע עלעמענטען פאר אַ שפּעטערדיגער פּארטיי בילדונג, ווען דער גאַנצער שטורם אין גלאָז וואַסער וואָלט זיך ניט אויסגעשטורעמט אין אַ פּאָר חדשים, נאָך דעם ווי דר. לאַנדוי האָט זיך צוריקגעצויגען פון אַלע באַוועגונגען בכלל. פון דעם דייטשישען „אידישען ארבייטער" זיינען ארויסגעקומען, אויף וויפיל איך געדיינק, אַ פינף נומערען, און מיין ארטיקעל און בראָשור האָבען געפונען דאָרט אַ ברייטע רעצענזיע.

אַ דעבאַטע האָט שיעור ניט ארויסגערופען מיין בראָשור אין אמעריקאַ אויף די שפּאַלטען פון דער דאַמאָלטדיגער סאָציאַליסטישער „נייע צייט", וועלכע איז רעדאקטירט געווען פון פיליפּ קראַנץ. דאָס אינטערעסאַנטסטע

פעלטע באדייטונג, אָדער דאָס פלעגט מיינען: דו ביסט א פּארך, אָדער דאָס פלעגט מיינען: איך פארשטעה ניט וואָס דו רעדסט.

אָב'טענה'נדיג זיך צוריק מיט מיינע געגנער אין „דעם לעצטען וואָרט", האָב איך זיך געסטאַרעט אויסצוטייטשען דעם רוּח „בורזשוא" אין דעם צווייטען זין. אָבער צי האָב איך געהאט אן ערפאָלג אין דעם, ווייס איך אייגענטליך עד היום ניט.

דעם רעפעראט, וועלכען איך האָב געהאלטען אין צוריך און בערן מיט א פארשידענעם מזל, האָב איך באלד דארויף, אונטער דעם נאָמען „די אידענפראגע", אָבגעדרוקט אין דער גרעסטער סאָציאַליסטישער מאָנאַט־שריפט אין יענער צייט „דייטשע ווארטע", וועלכע איז ערשינען אין וויען. דער רעדאקטאָר פון די „דייטשע וואָרטע" איז געווען פערנערסטאפּער, דער איצטיגער וויים־פּרעזידענט פון דעם עסטרייכישען פּארלאַמענט, מיט וועל־כען איך האָב געהאט נאָך פון פריערדיגע יאָרען א פארבינדונג אלס מיט־ארבייטער פון די „דייטשע ווארטע". שפּעטער האָב איך באארבייט דעם ארטיקעל אין א באזונדערע בראָשורע אונטער דעם נאָמען: „די אידענפראגע און דער סאָציאַליסטישער אידענשטאַט".

אזוי האָב איך צום ערשטען מאָל ארויסגעבראכט דאָס פּראָבלעם פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם אין דער אייראָפּעאישער סאָציאַליסטישער ליטעראטור, — מיט וואָס פאר אן ערפאָלג, וועלען מיר זעהען שפּעטער.

.2

מיין ארטיקעל אין די „דייטשע ווארטע", ווי אויך מיין בראָשורע „די אידענפראגע און דער סאציאַליסטישער אידענשטאַט", איז ארויסגעגאנגען פון דער אידישער נאציאָן אלס גאנצעס און האָט באהאנדעלט דאָס אידישע פּראָבלעם פון געשיכטס־פילאָזאָפישען און פּאָליטישען שטאַנדפּונקט. די טעריטאָריאַלע רענעסאנס פון דעם אידישען פאָלק און זיין אנשליסונג צו דער רעוואָלוציאָן אין דעם סאָציאַליזם איז געווען דער שלוס־אַקאָרד פון די באטראכטונגען וועגען דער אידישער אידעע און לאגע. אזוי ווי עס איז ניט געווען קיין טענדענץ צו באשאפען א סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע פּארטיי, האָט אין יענעם ארטיקעל געפעלט דער אויסגעשפּראָכענער אויסגאנגס־פּונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פּראָלע־טאַריאַט.

דיזער ערשטער ליטעראַרישער פּארזוך צו באגרינדען דעם סאָציאַליס־טישען ציוניזם אין יאָר 1898 האָט ניט ארויסגערופען קיין מערקבארען עכאָ. סאָציאַליסטען־ציוניסטען זיינען דאַמאָלט ניט געווען, און דער אינטערעס צו אזעלכע קאמבינאציעס איז געווען העכסטענס נאָר וועגען דער קוריאָזער

דיפלאָמאַטישער שתדלן, פארוואנדעלט אין א קאריקאטור. עס האָט זיך אָנגעהויבען די סדרה פון דער ציוניסטישער דיפלאָמאַטי, וועלכע האָט דעם ציוניזם אלץ מער און מער געשטופּט אין דעם אידישען מיטעל־אלטער, און אין דער אידיש־בורזשואזע מיאוסקייט. דער ציוניזם, וועלכער האָט געפּריידיגט די באפרייאונג פון דער אידישער נאַציאָן אין דער צוקונפט, איז געוואָרען א באוועגונג צוליב דער פאַרנאַרעשונג און פּאָליטישער פאַרפינסטערונג פון דער אידישער נאַציאָן אין דער געגענוואַרט.

הערצל, וועלכער איז געווען נאָך זיין לאַגע א פּייאיגער, טאלאנטפולער זשורנאַליסט, האָט געהאט פארבינדונגען וועלכע זיינען ניט געגאַנגען ווייטער, ווי די ליטעראַרישע וועלט און געוויסע קרייזען פון דער בורזשואזי. אלס פירער פון א אידישער באוועגונג האָבען זיך ממילא די פעדים פון זיינע פאַרבינדונגען אָנגעהויבען שפּינען ווייטער; זיין פערזענליכקייט און זיין אידעע האָבען באקומען א געוויסען צויבער, און דאָס האָט אים געשאַפען נייע פאַרבינדונגען אין דער וועלט. הערצל האָט ניט געהאט קיין שום פּלאַן פון זיין דיפּלאָמאַטי, ער האָט געקלאַפּט אין דער טיר, וועלכע האָט זיך פאר אים צופעליג געעפענט, און האָט דערביי אָבער געהאַט דעם ריכטיגען געפיל, דאָס זיין אידישער עולם וועט קלייבען נחת פון יעדער שטיקעל ולפני מלכים יתיצב. די ערשטע קאָרט האָט ארויסגעצויגען דער אוהב ישראל, ווילהעלם דער צווייטער. די מעשה איז געווען אזוי: אין דער ענגלישער געזאַנדשאַפט אין ווין איז געווען א פּאַסטאָר, א ציוניסט, מיט, ווי געוויינליך, א שטיקעל קריסטליכע פניה. דיזער פּאַסטאָר איז געווען אן ערציער אין דעם הויף פון דעם גרויסהערצאָג פון באדען, וועלכער איז אויך געווען א פרומער פּראָטעסטאַנט, און פאַרשטעהט זיך, ביבלישער ציוניסט. דער גרויסהערצאָג פון באַדען איז געווען א נאָענטער קרוב און מחותן מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכער האָט אין זיך אפשר אלע מעלות, נאָר קיין ביבלישער ציוניסט איז ער ניט. אָט האָט איר די פארבינדונגען צווישען דער אידישער גאולה און ווילהעלם דעם צווייטען. פון הערצלען צום פּאַסטאָר אין ווין איז א האָזענשפּרונג, און דורך־דעם גרויסהערצאָג אין באַדען עפענען זיך פאַר דער כנסת ישראל די קיסרליכע טירען.

וועגען דעם פּאַסטאָר לוינט זיך אפשר צו פאַרלירען אייניגע ווערטער, ווארום דאָס געהערט אויך אביסעל צו דעם קאַפּיטעל אין אידישער דיפּלאָמאַטי. ער פלעגט פאָרען אויף אלע ציוניסטישע קאָנגרעסען, און אין באַזעל, וועלכע איז דער צענטער פון דער פּראָטעסטאַנטישער מיסיאָן, איז ער געווען א גאַנצער מליץ יושר פאַר אידען. צי זיי זיינען שלעכט צי גוט, אָבער דער פסוק האַלט מיט זיי, — דאָס איז געווען דער גרונד טאָן פון זיין ציוניסטישער אַגיטאַציאָן.

דערביי איז, וואָס מיין סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע אפיקורסות האָט געפֿו־נען אַן אַדוואָקאַט אין דער פּערזאָן פֿון באַראַנאָוו. באַראַנאָוו האָט אין דער „נייער צייט" געעפֿענט ווענגן דער בראָשורע אַ סעריע אַרטיקלען איבער סאָציאַליזם־ציוניזם, און דער ערשטער אַרטיקעל איז געווען ווירקליך אַן ערנסטער און גלענצענדער. מיט אַן אויפֿריכטיגן און ערליכען טאָן האָט ער אויפֿגעדעקט די וואונד פֿון דעם אַסימילאַטאָרישען סאָציאַליזם און אַרויסגעשאָטען אַ גאַנצען פּאַק נאַציאָנאַליסטישע אפיקורסות, וועלכע וואָל־טען אפֿילו אין היינטיגע צייטען, ווען אידישקייט איז טרומף און שרייט פֿון אַלע ווינקעלאַך, געמאַכט אַ רושם. די דעבאַטע איז אָבער ניט אָנגעגאַנגען. דער אַסימילאַטאָרישער רעדאַקטאָר, פֿיליפּ קראַנץ, האָט נאָך דעם ערשטען אַרטיקעל באַראַנאָוו'ס, אָפּגעהאַקט די ווייטערדיגע סעריע און האָט אויך ניט געגעבען דעם צוגעזאָגטען אַנטוואָרט. די דעבאַטע האָט זיך געענדיגט מיט דעם אַלטען אידיש־אַסימילאַטאָרישען: שאַ, שטיל, אידען... באַראַנאָוו האָט זיך אָבער פֿאַרדינט גאָלדענע עפּאָלעטען, און ער קען מיט אַ געוויסען שטאָלץ זאָגען, דאָס אין זיין זשאַרגאָנישער, אַסימילאַטאָרישער קאַריערע, איז דאָך פֿאַראַן אויך אַ שיינער פּינטעלע, ווען ער האָט זיך אַמאָל אין זיין שרייבען אָפּגעגעבען אַ שטיקעל חשבון הנפש...

דאָס איז געווען דער איבערגעריסענער בת-קול, וועלכער האָט אָפּגע־שאָלט נאָך מיין ערשטען ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען רוף אין דער אידישער ליטעראַטור. דערפֿאַר האָט אָבער באַלד אָנגעהויבען צו ברויזען אַ גאַנצער ים פֿון סאָציאַליסטישער קריטיק געגען דעם ציוניזם, און פֿאַרשטעהט זיך, אויך געגען זיין סאָציאַליסטישען שטיף קינד. דער אידישער סאָציאַליזם פֿון אַלע קאָלירען האָט ערקלערט באַלד דעם ציוניזם דעם קריג און האָט אין אים אָנגעהויבען וואַרפֿען גיפֿטיגע פֿיילען, וועלכע פֿלעגען אָפּשפּרינגען פֿון דער גלאַטער הויט פֿון דעם ציוניזם, און טרעפֿען אָבער אין דעם האַרצען פֿון די סאָציאַליסטען־ציוניסטען.

ווי דער ציוניזם האָט זיך אָרגאַניזירט אַלס אַ באַוועגונג, האָט ער אָנ־געהויבען „טאָן", און טאָן הייסט ביי דער אידישער בורזשואַזי זיין אַ געט־רייער אונטערטאָן. וואָס איז אידישע פּאָליטיק, פּאָליטישער ציוניזם עטוואָס אַנדערש ווי זיין טרייע אונטערטאַנען און געהן צו די „האַרען" פֿון דער וועלט מיט דעם אידישען אדוני מלך. דער פּאָליטישער מאַכטלאָזער ציוניזם האָט זיך גענומען פֿאַר דער דיפּלאָמאַטיע, ווי די פּאָליטישע מאַכט־לאָזע אידען האָבען זיך שטענדיג גענומען פֿאַר שתדלנות, און עס האָט זיך אָנגעהויבען אַרויסצואווייזען די מיאוס־קאָמישע זייט פֿון דעם ציוניזם. וואָס הערצל האָט מיט איין האַנט אַלס פּאָליטישער טוער און וועלט-זעהער פֿון צוקונפֿט געשאַפֿען און אויפֿגעטאָן, האָט ער מיט דער אַנדער האַנט, אַלס

אַרבייטער קלאַס אָנגעטריבען אַלץ מער און מער אָנזאַמלען זיך די שנאה און פאַראַכטונג צום ציוניזם, וועלכער האָט אויף יאָרען אויפגעהאַלטען און פאַרשווערט דאָס אַריינדרינגען פון דער ציוניסטישער אידעע אין דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט און די פאָלקס מאַסע. פאַר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז אַקוראַט ווי מיט אַ כונה באַשאַפען געוואָרען דורך דעם גאַנג פון דעם ציוניזם גופא אַן אומגעגליכע אַטמאָספערע, אין וועלכער עס איז אים אויסגעקומען צו פירען אַ שווערען, ביטערען קאַמף פאַר זיין ביסעל עקזיסטענץ.

.3

אין דעם ערשטען יאָר פון דעם ציוניזם, צווישען דעם ערשטען און צווייטען קאָנגרעס, האָט די ציוניסטישע באַוועגונג שוין אָנגענומען איר געשטאַלט. אין מערב־אייראָפּאַ האָט זיך אָנגעהויבען אָנצושליסען אין דעם ציוניזם די אינטעליגענץ און בורזשואַזיע, אין וועלכע די אַסימילאַציאָן האָט נאָך ניט אויסגעלאָשען אַלע פונקען פון טראַדיציאָנעלער אידישקייט. פאַר די שטודירענדע יוגענט איז דער ציוניזם געוואָרען איבערהויפּט די איינציגע פאָרם פאַר איר אָרגאַניזאַציאָנס באַדערפנים. אין מזרח-אייראָפּאַ, אין דעם צענטער פון די אידישע פאָלקס־מאַסען, האָט די אידישע פאָלקס-נשמה אַ ציטער געטאָן פון פרייד און ערוואַרטונג פון דער ציוניסטישער בשורה. אומעטום וואו דער אידישער גייסט האָט געלעבט און געוועבט, האָט דער ציוניזם דערוועקט די קוואַלען פון נאַציאָנאַלע ענערגיע. דער אָרגאַניזאַטאָרישער עלעמענט איז אָבער געוואָרען דער בעל־בתישער משכיל, דער בורזשואַזנער אינטעליגענט, דער האַלב־טראַדיציאָנעלער סטודענט, וועלכע זיינען נאָך געלעגען ראַשם ורובם אין אידישקייט. פאַר דיזער אינטעליגענץ איז נאָך געווען דער ציוניזם דער ערי מקלט פון אַלע געפערליכע פּאָליטישע באַוועגונגען, וועלכע האָבען זיך דאַמאָלסט פאַנאַנדערגעקאָכט אין רוסלאַנד. האַלבע אינטעליגענטלאַך, סטודענטען מיט אידישע נשמות און אַ פּראַקטישען קוק אויף דער וועלט, צוקונפטיגע טוער, קאַזיאָנע רבנים און נאָך אַזעלכע פאַרשוינען האָבען זיך אַ וואָרף געטאָן בקולות וברקים אויף ציון, און דערוויל אַנטרונען פון די בייזע כוואַליעס פון דער רוסישער רעוואָלוציאָן. פון דער אָרגאַניזירטער ציוניסטישער באַוועגונג האָט זיך באַלד אָנגעהויבען הערען דער משכיליש־בעל־בתיש־בורזשואַזנער ריח מיט אַלע זיינע האַרציגע פאַרפומען. די אַטמאָספערע פאַר די ערשטע שפּראָצונגען פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז געווען אַ שטיקענדיגע.

אויף דעם צווייטען קאָנגרעס האָט זיך שוין די פיזיאָנאָמיע פון דער ציוניסטישער באַוועגונג קלאָר אַרויסגעוויזען. עס האָבען זיך אויפגעקליבען אין באַזעל שיינע נגידים, וועלכע זיינען אַראָפּגעפאָרען פון די קורערטער אַ

א באַזונדער ספּעציאַליטעט איז ביי אים געווען אויסצורעכענען דעם קץ, וועלכער איז נאַטירליך אויסגעפאַלען גראַד אויף די צייט ווען ער האָט מיט אייך געשמועסט. בשעת עס איז אַרויפגעקומען דער אוגאַנדאַ־פּראָיעקט, האָב איך אים געפרעגט וועגען זיין מיינונג. אַלס ענגלישער בירגער און הערצל׳ס פריינט און פאַרערער, איז ער געווען נאַטירליך, פאַר אוגאַנדאַ, אָבער תוך כדי דבור האָט ער אויך געפונען א פּסוק אין צפניה, פון וועלכען ער האָט אַרויסגעדרונגען באַשיינפּערלאַך די נאַכט־אַזיל פון אוגאַנדאַ. אָט דיזער פּאַסטאָר וואָלט אין א אידישער פּאַרטיי אַן ערך געווען פון די משוגעים מפורסמים, אָבער אין פּירסטליכע הויפען איז ער געווען א חכם און ער האָט דאָס צונויפגעקייטעלט הערצלען מיט דעם גרויסהערצאָג פון באַדען, און ווייטער מיט דעם דייטשען קיסר.

ווי הערצל האָט אָנגעהויבען פאַרצובאַרייטען זיין אוידיענץ ביי דעם דייטשען קיסר אין ירושלים דורך דיזע פאַרבינדונגען, אַזוי האָט זיך אָנגעהויבען א פויקען־קלאַפּעריי לכבוד ווילהעלם׳ן אין דער ציוניסטישער פּרעסע, און באַזונדערס אין דער „וועלט“. די אידישע וועלט האָט פון די געפּלאַנעוועטע געשעהענישען נאַטירליך גאָרניט געוואוסט, אָבער הערצל׳ס וועלט האָט אָנגעהויבען זינגען מזמורים און שירים ותשבחות פאַר ווילהעלם׳ן, אַזוי ווי ער וואָלט זיך געהאַלטען ביי מגייר זיין. מען האָט אים פאַרגליכען מיט אלכסנדר מוקדון, וועלכער איז אויף אַן אָדלער מיט א שפּיז און א שטיק פלייש אין דער הויך געפלויגען אויף די הימלען, און מיט אַלע גרויסע בריות פון דער וועלט־געשיכטע, אַלץ נאַטירליך מיט דעם מיין אַרויסצוקריגען פון אים א שטיקעל גאולה. אָרימער קיסר, נעבאַך, האָט עס דיך די קלוגע ציוניסטישע דיפּלאָמאַטי געוואָלט אין זאַק אַריינגנאַרען, ווען ניט זכות אבות פון די האָהענצאָלערן וואָלטען דיר ניט בייגעשטאַנען!

ווילהעלם דער צווייטער האָט קיין אידענשטאַט ניט אויפגעבויט, אפילו ניט נאָך דעם ווען הערצל האָט זיך מיט דעם גאַנצען אַקציאָנס־קאָמיטעט פאָרגעשטעלט פאַר אים אין ירושלים און די שילער פון מקוה ישראל האָבען געזונגען דאָס דייטשע נאַציאָנאַל ליד. דיפּלאָמאַטיש איז, נאַטירליך, געווען דער רעזולטאַט דערפון, דאָס די טערקישע רעגירונג האָט נאָך מער פאַרשאַרפט דאָס געזעץ געגען די אידישע איינוואַנדערונג אין פּאַלעסטינאַ. ביי אידען האָט איבער דיזער שטיקעל דיפּלאָמאַטי יא געהאַט גרויסע רעזולטאַטען. הערצל׳ס אויטאָריטעט איז ביי דער אידישער בורזשואַזי, באַזונדערס אין מערב אייראָפּאַ שטאַרק געוואַקסען, און די דייטשע אידען האָבען אָנגעהויבען צו קוקען אויף דעם ציוניזם מיט א שטיקעל רעספּעקט, ווי אויף א זאַך וואָס האָט א שטיקעל שייכות מיט דער מאַיעסטעט. דערפאַר, פאַרשטייט זיך, האָט זיך בא דער אידישער יוגענט, אינטעליגענץ, און ביים

יאָך, דאָס דער קאָנגרעס זאָל אריינשיקען א אונטערטעניגקייטס־טעלעגראַם דער צאַר ניקאָלאַי, כדי פארשטעהט מען, ער זאָל האָבען איידעלקייט און אָבענטפערען צוריק מיט א שיינעם שלח־מנות. נאַטירליך, האָט דיזער פאָרשלאַג ארויסגערופען אַ ליאַרם און סקאַנדאַל פון זייטען פון די אייניגע סאָציאַליסטען, וועלכע זיינען געווען אין קאָנגרעס. די אידישע יוגענט אויף דער גאַלעריע האָט א ציטער געטאָן וועגען דער נאַציאָנאַלער שאַנדע. אזוי ווי אן איינשטימיגער באשלוס פאר א טעלעגראם וואָלט ניט געקאָנט דורכגעהן און עס וואָלט חלילה געווען א חלול השם, האָבען די קאָנגרעס דיפּלאָמאַטען דוחה געווען דעם גאַנצען ענין מיט א אונטערטעניגער דאנקרעזאָלוציאָן, וועלכע מען האָט אָנגענומען און ארויפגעשלונגען בחפזון.

אויב דער וועג פאר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז שוין ממילא ניט געווען אויסגעשפּרייט מיט ראָזען, האָט דער בורזשואזער ציוניזם ווי מיט א כיון און אָן וועלכען נוצע פאר זיך פארלייגט דעם וועג מיט שטעכעדיגע דערנער. ניקאָלאַי דער צווייטער האָט ניט אָבגעשיקט קיין שלח מנות און ניט אויפגעבויט קיין אידען־שטאַט, אָבער די גאַנצע אידישע ראַדיקאַלע יוגענט, די אינטעליגענץ, די ארבייטער האָבען ערקלערט דעם ציוניזם דעם קריג אויף טויט און לעבען. אין דעם ציוניזם האָט דאָס אויפגעקלערטע און רעוואָלוציאָנערע אידענטום דערזעהן די פּאַרטיי פון דער אידישער בורזשואזיע און רעאקציע, וועלכע געהט האנט אין האנט מיט די בלוטיגע רעגירונגען. „פאר די אידישע פרייהייט און רעוואָלוציאָן און געגען דעם ציוניזם!“ איז געוואָרען באַלד דער קריגס־געשריי אויף דער אידישער גאַס. אין דיזען קאַמף־געשריי איז פארשטומט געוואָרען אויך דער אמת פון דעם ציוניזם, וועלכער איז ארויסגעקומען אזוי אונריין און לעכערליך פון די טמא'דיגע ליפּען פון דער אידישער בורזשואזיע.

דעם רעקאָרד אין דעם קאַמף געגען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם האָט געשלאָגען דר. ח. זשיטלאָווסקי. דר. זשיטלאָווסקי איז געשטאַנען דאַמאָלט שוין אויף יענער זייט פון דעם שוועל פון ציוניזם. אויף וויפיל איך דערמאָן זיך, האָט ער געצאָלט א שקל און האָט זיך באַטייליגט אין די וואַלען צום צווייטען קאָנגרעס. נאָך דעם צווייטען קאָנגרעס, ווען אלע ווינטען האָבען אָנגעהויבען בלאָזען געגען דעם ציוניזם, האָט דר. זשיטלאָווסקי ארויסגעגעבען ביים „בונד“ אונטער א פּסעוודאָנים אַ בראָשור: „ציוניזם אָדער סאָציאַליזם“, וועלכע האָט געזאָלט געבען דעם ציוניזם און דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דעם טויט־קלאַפּ. דער טאָן פון דער בראָשור איז געווען די איינפאַכע קאַריקאַטור־מאַרקסיסטישע ערקלערונג פון דעם ציוניזם. אזוי ווי די אידישע בורזשואזיע ליידעט פון דעם אנטיסעמיטיזם און קען ניט געפינען קיין מאַרק פאר איר געשעפט און האַנדעל, וויל זי

קוק טאָן אויפ'ן ציקאַוועס, זיידענע יונגע רבנים, לשון־קודש שרייבער, דאָקטוירים און אַדוואָקאַטען, וועלכע זיינען חלילה ניט געכאַפּט געוואָרען פון סאָציאַליזם. הקיצור אַלע עשרת בני המן מיט די פרישנדתא'ס און ויזתא'ס. אויבען אָן האָבען זיך אַוועקגעזעצט פּערוועגילדעס, שיינע מלוים, אויף דער בינע האָט מען געמאַכט א הסבה־בעט פאַר רבנים מיט לאַנגע זופּעצעס, חזנים, מגידים, וואָרום דעם איירָאָפּעער הערצל האָט זיך געוואָלט, דאָס דער קאָנגרעס זאָל האָבען אַ שטיקעל אָריענטאַלישעס אויסזען. דאָך האָבען אויף דעם קאָנגרעס געשוועבט אויך סאָציאַליסטישע ווינטען. אַלס דעלעגאַטען זיינען געווען איניגע סאָציאַליסטען נאָך פון דעם ערשטען קאָנגרעס, צווישען וועלכע עס האָט זיך געפונען דיזעס מאָל נאָך בערנאַרד לאַזאַר, דער באַרימטער פראַנצויזישער אַנאַרכיסט און ליטעראַט. די גאַלעריעס זיינען געווען איבערגעפילט מיט סטודענטען און סטודענטקעס, וועלכע זיינען געשטאַנען אין קאָסמאָפּאָליטישען סאָציאַליסטישען לאַגער, און אין וועלכע עס האָט אָבער געלעבט טיילווייז א ערליכעס געפיל פאַר דאָס אידישע פאָלק. פון דיזער יוגענט זיינען אין די שפּעטערדיגע יאָרען ארויסגעוואַקסען ניט ווייניגע סאָציאַליסטישע ציוניסטען.

לויט הערצל'ס רעכנונג האָט דער צווייטער קאָנגרעס געדאַרפט זיין א שטיקעל פאָרשפּיל פאַר זיין דיפּלאָמאַטיע מיט דעם דייטשען קיסר. דער קאָנגרעס האָט געדאַרפט ווייזען פאַר דער וועלט די שטאַרקייט פון דעם ציוניזם, און געזאָלט אַזוי צו זאָגען געבען הערצלען דעם מאַנדאַט פון אידישען פאָלק, דאָס די טויערען פון ווילהעלם'ס קייזערליכען פּאַלאַץ זאָלען זיך פאַר אים ווייט און ברייט עפענען. טוט זיך אָבער א דרעה דאָס בלינדע ראָד פון דער וועלט געשיכטע, און בשעת די פּערוואָגילדעס קאָנגרעסעווען, ברייגגען די צייטונגען די ידיעה, דאָס ניקאָלאַי דער צווייטער וויל ערלייזען די אומגליקליכע מענשהייט פון מלחמות און ברייגגען דער וועלט דעם אייביגען פרידען. דער בלוטיגער צאַר האָט ארויסגעלאָזען זיין אוקאַז וועגען דער צונויפרופונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער פרידענס־קאָנפערענץ. זיינען אידישע קאָנגרעס־דיפּלאָמאַטען מיט די גוטע קעפּ געפאַלען אויף א שפּיצעל, וויבאַלד אַז דו ניקאָלאַיקע ביזט שוין יא אַזא איידעלער מענש און גיסט ארויס א אוקאַז וועגען דעם אייביגען פרידען, צי איז ניט א סברא, דאָס דו זאָלסט זיך אויך אָננעמען פאַר ישראליק'ס קריוודע און טאַקע ניט פּוילען זיך און מאַכען א אידישע מלוכה. א דעגעטאַ, עפּעס א שטיקעל פאַריזער רעפּאָרטער פון רוסישע צייטונגען, רעדט זיך דורך וועגען דעם גניאַלען פּראָיעקט מיט הערצל'ען, הערצל כאַפּט זיך אָן ווי אָן א הייסען שטיין, און באַלד ווערט פאָרגעשלאָגען דעם ציוניסטישען קאָנגרעס, דעם קאָנגרעס פון דער אונטערדריקטער נאַציאָן, וועלכע וויל זיך באַפרייען פון דעם צאַר'ס

וועקט אין אים זיין גאנצען באהאלטענעם אידישען געפיל. מיט אן אונגע־וויינליכער רעדנערישער קראפט און א שטוינענדער דיאלעקטיק פלעגט ער מאכען דעם קונץ צו באווייזען פון סאָציאליזם גופא, דאָס אידען דארפען קיין סאָציאליזם ניט. זה ינחמנו, אָט דער וועט אונז אויסהעלפען, האָבען זיך אָנגעכאפּט אָן אים די ציוניסטען, וועלכע זיינען געשטאַנען אומעטום אונטער די קאנאָנען־שאָסען פון דער סאָציאליסטישער קריטיק. צו דעם קאמף געגען דעם סאָציאליסטישען ציוניזם איז נאָך צוגעקומען די קונצען־מאכעריי פון די בונדיסטישע אריבערלויפער.

.4

ווי גרויס עס זיינען ניט געווען די מניעות פאר דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אי מצד דעם ציוניזם אי מצד דעם אסימילאטאָרישען סאָציאליזם, האָט דאָך געהאט די סאָציאליסטיש-ציוניסטישע אידעע איר צויבערקראפט און האָט געוועקט צו זיך א אינטערעס. דיזער אינטערעס האָט זיך ארויס־געוויזען שוין בולט׳ער אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאָנגרעס. די קאָנגרע־סען אין באזעל זיינען געוואָרען דער פּלאַץ, וואוהין עס פלעגען זיך צונויפ־קומען ניט נאָר די ציוניסטען, נאָר אויך די אידישע פארטיינע יוגענט, בפרט די וועלכע האָבען געהאט א שטיקעל שייכות צום אידישען נאציאָנאליזם. עס פלעגען זיך צונויפקומען בונדיסטען, האלבע און פערטעל־נאציאָנאליסטען, אומצופרידענע ציוניסטען, מיט א גאנצע מאסע סטודענטען און סטודענט־קעס. זיי פלעגען קומען הערען עטוואָס וועגען דער אידישער גאולה און פלעגען אוועקפאָרען מיט א געמישטען געפיל פון שפּאָט, פאראכטונג און אביסעל פארוואונדערונג.

אויף דעם דריטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין יאָר 1899 האָבען זיך אָבער שוין באוויזען די ערשטע סמנים פון די צוקונפטיגע ציוניסטיש־סאָציאליסטישע אָרגאניזאציעס. די פראגע וועגען דער באציאונג צווישען ציוניזם און סאָציאליזם האָט ארויסגערופען א טיפען אינטערעס ביי די ראדי־קאלע יונגע ציוניסטען, אזוי ווי ביי פילע בונדיסטען און אסימילאנטען. עס איז פון פילע זייטען אויסגעדריקט געוואָרען דער וואונש, דאָס איך זאָל האלטען וועגען דיזער פראגע א רעפעראט, און איך האָב אנאָנסירט א רעפע־ראט אין דייטש: „דער סאָציאליסטישער ציוניזם“. אין א קליינעם זאל אין באזעל. דאמאָלסט איז דאָס ערשטע מאָל געברויכט געוואָרען פון מיר, דאָס וואָרט: סאָציאליסטישער ציוניזם, אלס א נייע אידעע און באוועגונג. די דעבאטע איז געווען א שטורמייטע, און עס האָט זיך ארויסגעוויזען דער מערק־ווירדיגער פאקט, דאָס אייניגע בונדיסטען האָבען אויפגענומען דעם ציוניזם און דעם סאָציאליזם פון זיך אָבגעטרייסעלט., בשעת פארקערט די ראדיקאלע

מאכען אן אייגענע אידישע מלוכה, כדי דארטען קענען פירען מיסחר אומגע־שטערט. איך ווייס ניט, אויב ווער עס איז האט ווירקליך געגלויבט אין דיזער ערקלערונג פון ציוניזם, אבער פאר דעם דאמאלסדיגען מארקסיזם אויף דער אידישער גאס איז זי געווען א פונד־גרוב. ווי טאקע ערקלערען דיזע גאנצע זאווערוכע, וועלכע האט זיך פארקאכט דורך דעם ציוניזם? וואס היצט זיך אזוי די בורזשואזיע? וואס שפילט מען דא אין אידעען? וואס איז די אמת'ע פארבארגענע גרונטלאגע פון דעם רעש? די גאנצע מעשה ווערט פשוט ערקלערט דורך די געלד־אינטערעסען פון דער בורזשוא־זיע, הינטער אלע ציוניסטישע אידעאלען שטעהט באמת נאר דער רובעל, וועלכען די פערוויגילדע וויל פארדינען אין דער אידישער מלוכה. דיזע פאלעמיק מיט דעם יעמוד־עקאנאמיקע איז געווען אויף א ווייליקע א ווירק־זאמער מיטעל ביים „בונד“ אין קאמף געגען ציוניזם, ביז עס איז געקומען אנאנדער טעארעטיקער און אויסגעקלערט עפעס אנאנדער זאך.

די שאנסען פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם זיינען געווען טרויעריג. די פאר סאציאליסטען־ציוניסטען פון ערשטען קאנגרעס זיינען אנטלאפען אין „בונד“ אדער אנדערע פארטייען. בערנאר לאזאר האט פארלאזען די ציוניסטישע ארגאניזאציאן, ווייל ער האט געגלויבט, דאס מען דארף זוכען די דערנעהענטערונג צו די רעוואלוציאנערע יונג־טערקען און ניט לויפען צו קיסרים. דער ציוניזם איז געווארען דער סימבאל פון רעאקציאן, און זיין א ציוניסט איז געווען גלייך ווי זיין א פיינד פון אלע בעסערע און שענערע אידעען פון דער צייט.

פירען אן אגיטאציע אין יענער צייט פאר דעם סאציאליסטישען ציוניזם אין די סטודענטישע קאלאניעס איז געווען ניט גאר קיין דאנקבארע זאך. די ציוניסטען האבען נאך מער פיינט געהאט דעם סאציאליזם, איידער די סא־ציאליסטען דעם ציוניזם. דערצו איז נאך צוגעקומען די טרויעריגע ערשיי־נונג, דאס אויב דער ציוניסטישער אמת האט געמאכט וועלכען עס איז נצחון אין די רייען פון דעם סאציאליזם, איז דער געווינס ניט אנגעקומען דעם סאציאליסטישען ציוניזם פון דער פאנטאזיע, נאר דעם בורזשואזען ציוניזם פון דער ווירקליכקייט. די איבערלויפער פון סאציאליזם אין ציוניזם זיינען געווארען סטאלבעס פון ציוניזם און גראמילעס פון סאציאליזם. אזא ראליע איז אויסגעפאלען א געוויסען אברסאן אין זשענעווא, וועלכער האט שפע־טער פארנומען א באדייטענדען ארט אין דער ציוניסטישער יוגענט און אין דער דעמאקראטישער פראקציע. אברסאן האט געהערט צו יענע פריער פון מיר געשילדערטע עלעמענטען, וועלכע זיינען פון פאלעסטינצעס געווארען בונדיסטען. ער איז געווען פון אמסטערדאמ'ס קרייז. ער האט געטראגען דאמאלט אויף זיינע פלייצעס אן אונרואיגע קאפ, און דער ציוניזם האט דער־

אראָבגענומען דורך אן ערקלערונג פון דעם כשר'ן ציוניזם דעם פלעק פון סאָציאליזם. און אויף להבא, האָט הערצל ערקלערט אונטער די אפּלאָדיס־מענטען פון קאָנגרעס, דארפען אזעלכע ענדבילס דורכגעהן די צענזור פון דעם פּרעזידיום. דעם נעקסטען טאָג נאָך דעם רעפעראט, האָט מיר הערצל געזאָגט מיט זיין באקאנטער פריינדליכקייט און וויציגקייט: „קומט, איר סאָציאליסטען, צו א זיבעטען קאָנגרעס און טרייבט מיך ארויס“. עס איז הערצלען ניט באשערט געווען צו זיין אויף דעם זיבעטען קאָנגרעס, אָבער גראד אויף דעם זיבעטען קאָנגרעס איז געווען א גרויסע סאָציאליסטישע פראקציע, און רויטע פלאקאטען גרוים ווי עוג מלך הבשן זיינען געהאנגען אין קאָנגרעס־זאל און אָנאָנסירט סאָציאליסטיש־ציוניסטישע מיטינגען און פארזאמלונגען. עס איז געווען די צייט פון דער רוסישער רעוואָלוציע, און די ציוניסטען האָבען נעבאך געמוזט שווייגען און צוקוקען צו דעם חלול השם...

דער אינטערעס אין דער אידישער יוגענט צו דעם סאָציאליסטישען ציוניזם האָט געהאלטען אין וואקסען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען ווייזען איינצעלנע אנהיינגער פון דער נייער אידעע, וועלכע האָבען שוין ארויסגע־וויזען די טענדענצען צו גרופּירען זיך. אָבער אלץ איז נאָך געווען אונ־קלאָר, כאאָטיש און אונזיכער, און פון די בעסטע רייד און אויסזיכטען האָט זיך ניט זעלטען גאָר אויסגעלאָזען א בוידעם. אזוי למשל האָט זיך מיט מיר געשטעלט אין פארבינדונג א געוויסער הערר ה י ק ע ל פון ברין אין עסטרייך, וועלכער האָט פּרעטענדירט צו זיין דער אָנפירער פון אידישען האנדעלס אָנגעשטעלטע און ארבייטער, וועלכע האָבען געזוכט דעם וועג צו א ציוניסטיש־סאָציאליסטישער ארבייטער־פּארטיי. דיזער הערר היקעל האָט אויך אָנגעהויבען ארויסצוגעבען אין ברין א צוויי־וועכענטליכע צייטונג אין דער דייטשער שפּראך: „די אידישע פאָלקס־שטימע“, וועלכע האָט זיך אויך ערקלערט, איך וויים ניט מיט וואָס פאר א רעכט פאר דעם „צענטראל־אָרגאן פון די אידישע ארבייטער און האנדעלס־אָנגעשטעלטע“. איך האָב אויפגעשריבען דעם לייט־ארטיקעל פאר דעם ערשטען נומער, וועלכער האָט געזאָלט זיין א פּראָגראם־ארטיקעל פאר דער צייטשריפט און די צוקונפטיגע פּארטיי. עס האָט זיך אָבער באלד אויסגעלאָזען, דאָס דער פּראָגראם־אר־טיקעל האָט גערעדט אויף פּוסטע ווענט. דער רעדאקטאָר פון דער „פאָלקס־שטימע“ האָט אָנגעהויבען דרוקען אין זיין צייטונג וואָס עס האָט זיך גע־מאכט, און אָנגעהויבען קודם כל קלייבען אבאָנענטען ביי אידען. באלד איז די צייטונג געוואָרען דער פּלאץ, וואו אלע ארטיקלען, וועלכע די בעסערע ציוניסטישע צייטונגען פלעגען ארייננווארפען אין פּאפּיר־קאָרב, האָבען דאָרט אָבגעלעבט תחית המתים. אין א קורצע צייט ארום האָט די צייטונג אויך ארויסגעוואָרפען די צווייטע קעפּעל: צענטראל אָרגאן פון די אידישע האנ־

ציוניסטען האָבען ארויסגעוויזען די טענדעניז צו געהן אַלץ מער און מער אויף דעם וועג פון דעם סינטעז צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם.

אַלס איינער פון די ערשטע פון די ראַדיקאַלע ציוניסטען, וועלכע האָבען אין יענער צייט שוין אין רוסלאַנד געפּרופט אָרגאַניזירען ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע ארבייטער־גרופּען, דאַרף דערמאָנט ווערען דאָ ק. טעפּער פון אדעס, וועלכען איך האָב געטראָפען אלס דעלעגאט אויף דעם דריטען ציוניסטען־קאָנגרעס. טעפּער איז דער מערקווירדיגער אידישער אינטעליגענט, וועלכער האָט איבערגעלעבט אלע אידישע און ניט־אידישע באַוועגונגען אין רוסלאַנד מיט א שטורמדיגען אונרוה. ער איז דאַמאָלט געווען אין זיין ציוניסטיש־סאָציאַליסטישער ענטוויקלונגס שטופּע. דאָס האָט אָבער ביי אים לאַנג ניט אָנגעהאַלטען, אין צוויי יאָר ארום האָט ער זיך אָבגעקערט פון ציוניזם און האָט זיך געמאכט דעם קאמף געגען דעם ציוניזם פאַר א באזונדערע ספּעציאַליטעט. דער גרונד איז געווען דער, וואָס א סאציאַליסטיש־ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט נאָך אלע פּרובונגען אין יענער צייט זיך ניט איינגעגעבען, בשעת די ציוניסטישע יוגענט האָט אין דער אזוי אָנגערופענער דעמאָקראַטישער פראַקציע זיך אָרגאַניזירט צום קאמף געגען דער אידישער רעוואָלוציאָנערער באַוועגונג און דעם סאָציאַליזם אויף דער אידישער גאַס, אַלץ אין נאָמען פון דעם הייליגען ציון. דיזער קאָנקרעטער פאַקט האָט געווירקט אויף טעפּער'ן, דאָס ער זאָל פארצווייפלען אָן וועלכער עס איז מעגליכקייט אין א סאָציאַליסטישע ארבייטער באַוועגונג מיט א טעריטאָריאַליסטישער אידעע. אין לויף פון מיין שפּעטערדיגער אַגיטאַציע האָב איך געטראָפען אין לאָנדאָן פילע ארבייטער, וועלכע זיינען געשטאַנען אונטער דעם איינפלוס פון טעפּער'ן. זיי זיינען געווען לכתחילה ציוניסטען, אָבער וויבאַלד זיי זיינען געוואָרען אונטער טעפּער'ס ווירקונג סאָציאַליסטען, האָבען זיי זיך באַלד אָפּגעזאָגט פון ציוניזם. טעפּער האָט אויף אזא אופן געמאַכט דעם ערשטען פאַרזוך צו אָרגאַניזירען סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע גרופּען אין רוסלאַנד, אָבער דער פאַרזוך האָט זיך דאַמאָלט ניט איינגעגעבען.

אין צוזאַמענהאַנג מיט מיין רעפעראט: דער סאָציאַליסטישער ציוניזם, דאַרף דאָ דערמאָנט ווערען אן עפּיזאָד, וועלכער איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם ציוניזם פון יענער צייט. כדי צו אַנאָנסירען דעם רעפעראַט, איז פאַרשפּרייט געוואָרען אין קאָנגרעס אן איינפאַכער הענדביל, אין וועלכען עס איז אָנגעגעבען געווען דער טיטל פון דעם רעפעראַט: „סאָציאַליסטישער ציוניזם“, און דער פּלאַץ פון זאַל. ביי די „ווערנאָפּאָדאַנע“ ציוניסטען איז געוואָרען א שטיקעל ראַזרעך, סטייטש, מה יאמרו, וואָס וועלען חלילה זאָגען די קיסרים. מען האָט גלייך דערלאַנגט א הענדביל הערצל'ען און הערצל האָט אויף א ווײַלע איבערגעריסען די פאַרהאַנדלונגען און מקדש השם געווען און

געגען דיזער האַלטונג פון „בונד“ האָט פּראָטעסטירט אין דער פּרעסע א זשענעווער גרופּע פון „ציוניסטען־סאָציאַליסטען“, וועלכע זיינען באמת אָבער געווען נאָר בונדיסטישע איבערלויפער און וועלכע זיינען שפּעטער פארזונקען געוואָרען אַלס רעאַקציאָנערע שונאים פון סאָציאַליזם אין דעם מוטנעם וואַסער פון דער דעמאָקראַטישער פראַקציע.

.5

אין לויף פון מיין לאַנגיאַריגער אַגיטאַציע פאַר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם צווישען דער שטודירענדער יוגענט און אינטעליגענץ אין די מערב־אייראָפּעאישע שטעדט איז ביסלאַכוויז געשטיגען דער אינטערעס פאַר דיזע נייע אידעע, און פון פארשידענע זייטען האָט מען „אָנגעבאָטען“ מיט מיר גרינדען א סאַציאַליסטיש־ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע. פון דיזע „אָנבאָטע־נישען“ האָב איך אָבער קיין נחת געווייגליך ניט געהאַט. די פאַרהאַנדלונגען פלעגען פלאַצען אין סאַמע מיטען, ווייל יענער צד פלעגט שטענדיג עפּעס ניט וועלען פון מיינע תנאים. דער פלעגט ניט וועלען קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציאָן, ווארום ער האָט געהערט זאָגען, אַז דאָס איז א „אוטאָפּיע“, און דער פלעגט ניט וועלען דעם נאָמען „סאָציאַליסטיש“, ווארום ער פלעגט זאָגען, אַז פאַר ציוניסטען איז גענוג „סאָציאַל“, און דער צד השוה פון כמעט אַלעמען איז געווען, דאָס זיי זיינען געווען געגען דעם רעוואָלוציאָנערען קאַמף אין רוסלאַנד. דער הויפּט אַרגומענט איז געווען, דאָס וויבאַלד מיר האַלטען ביי אוועקפּאָרען אין ארץ ישראל, טאָ וואָס איז אונז דער חלוק, וואָס פאַר א מלוכה־פאָרם עס וועט זיין אין רוסלאַנד.

אין יאָר 1901 האָב איך אין בערלין דערקענט איינינע האַלבע אָדער אפשר טאַקע גאַנצע ציוניסטען־סאָציאַליסטען, ווי זיי האָבען אין יענער צייט אָנגעהויבען ארויסצושפּראָצען איינציגוויז צווישען דער שטודירענדער יוגענד. דורך זיי האָב איך זיך געשטעלט אין אן איינגערע פאַרבינדונג מיט דעם קיעווער ציוניסטישען סטודענטען־פאַראיין „קדימה“, פון וועלכען עס האָט זיך געהערט, דאָס ער איז כלו רויט. פון יענעם קיעווער עולם זיינען אין די שפּעטערע יאָרען טאַקע ארויס א היבשע צאָל אַלערהאַנדיגע פאַרטייִ־מענשען, ספּעציעל אָבער סיימיסטען, הפּנים ווייל קיעוו איז געווען א ס.־ר.־אָווסקע שטאָט. עס האָט אויסגעזעהן, דאָס די צייט איז געקומען צו פּרואווען זיך ארויסצורופען א סאַציאַליסטיש־ציוניסטישע באַוועגונג.

דיזע באַוועגונג האָב איך אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען נאָך דיזעלביגע כללים, ווי אונטער אַזעלכע אומשטענדען ווערען געוויינליך באַשאַפען אַזוינע באַוועגונגען. פריער האָבען זיך אָרגאַניזירט פיר מאַן אין א פאַראיין „העסיאַנא“, נאָך דעם ערשטען סאָציאַליסט־ציוניסט משה העס. דערנאָך

דעלס אָנגעשטעלטע און ארבייטער. און אונזער ציוניסטיש-סאָציאַליסטישער רעדאַקטאָר איז געוואָרען א איד מיט א צייטונגס־ביזנעס.

וואָס מער עס האָבען זיך געוויזען סאָציאַליסטישע טענדענצען אין יענע יאָרען צווישען די יונגע ציוניסטען, וועלכע האָבען געזוכט צו פארבינדען די אידעע פון דער אידישער פּאָליטישער אויפלעבונג מיט א אידישער סאָ־ציאַליסטישער ארבייטער־באַוועגונג, אַלץ עפּטער פלעגט אויפטרעטען די אנטקעגענגעזעצטע ערשיינונג, דאָס סאָציאַליסטען פלעגען אנטלויפען אין דעם שוים פון ציוניזם און דאָרט זיך פארוואַנדלען אין כשר׳ע בעלי בתים. אַזעלכע חברה האָב איך געטראָפען אין לאָנדאָן אויף דעם פערטען ציוניסטען־קאָנגרעס, וואו אייניגע פירער פון די סאציאַליסטען זיינען אריבערגעשפּרונ־גען צום ציוניזם און האָבען מיט דערזעלביגער לייכטקייט גענומען זידלען דעם סאָציאַליזם, ווי פריער דעם ציוניזם. דיזע סאָציאַליסטישע איבערלוי־פער האָבען, נאַטירליך, ניט געגאָסען קיין וואַסער אויף די שוואַכע מילען פון דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם, זיי האָבען מער ווי אַלע אַנדערע פאר־שווערט זיין גאַנג. אָבער א געוויסע אונרו האָבען זיי דאָך אריינגעבראַכט אין די קעפּ, און די כוואַליעס פון דער דיסקוסיע זיינען אומעטום הויך געשטיגען.

א שטיקעל אונרוה האָט ארויסגערופען אין די קרייזען פון דער אידישער פּאַרטיינער אינטעליגענץ דער פּראָטעסט, וועלכען עס האָט ארויסגעלאָזען א גרופּע פון זשענעווע, אונטערגעשריבען „סאָציאַליסטען־ציוניסטען״, וועגען דער האַלטונג פון „בונד״ אויף דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטען־קאָנ־גרעס אין פּאַריז אין יאָר 1900. דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנגרעס האָט אָנגענומען א רעזאָלוציע, וואו עס איז אויסגעדריקט געוואָרען די סימפּאַטיע פון דעם סאָציאַליזם מיט די אונטערדריקטע פעלקער און די פארדאַמונג פון די אונטערדריקער, קראָמע יעווּרעיעוו נאַטירליך. דער „בונד״, וועלכער איז דאַמאָלט שוין געווען דער איינציגער פאָרשטייער פון אידישען פּראָלעטאַ־ריאַט, האָט געמאַכט א שווייג אויפ׳ן קאָנגרעס און האָט חלילה ניט אריינגע־טראָגען קיין דיסאָנאַנס אין דער שטילער האַרמאָניע פון די צאָלרייכע אידי־שע מיטגלידער פון קאָנגרעס. אין די קרייזען פון דער אידישער אינטעלי־גענץ האָט אָבער די מעשה פאַרדראָסען, און די ציוניסטען האָבען געמאַכט פּרעטענזיעס. ציוניסטען פלעגען טענה׳ן, אויב איר בונדיסטען האָט פאר־ראַטען דאָס אידישע פאָלק אויף דעם אינטערנאַציאָנאַלען קאָנגרעס, האָבען מיר ציוניסטען פאַרראַטען דאָס אידישע פאָלק דורך די אונטערטעניגקייטס־טעלעגראַמען צו אַלע צוררי ישראל אויף דעם ציוניסטישען קאָנגרעס. גיט איר א שטאָך דעם אידישען פאָלק פון איין זייט, גיבען מיר אים א שטאָך פון דער אַנדער זייט, און מיר זיינען זיך אַלע מיטאַנאַנדער גלייכע העלדען.

געווען די צאָל פון דער „פּארטיי". מיט דיזען פּראקטישען ארגומענט האָט ארומגעפּאָכטען צביון, וועלכער איז דאַמאָלט געווען איינער פון די גייסטיגע פירער פון „בונד". צביון איז געווען לכתחילה א פארברענטער ציוניסט, נאָכ־דעם ווי ער האָט פארזוכט פון דעם עץ הדעת פון סאָציאַליזם, איז ער אנטלאָ־פון עם כל ישראל אחיו אין „בונד", און איז דאָרטען געוואָרען דער מומחה אויף ציוניזם. אין דעם „אידישען ארבייטער" פון 1900, דעם וויסענשאפט־ליכען אָרגאן פון „בונד", איז אָפּגעדרוקט געוואָרען אן ארטיקעל פון צביון וועגען דער נאַציאָנאַלער פראגע, וואו דער פארפאסער האָט ערקלערט פאר דער גאנצער וועלט, דאָס פון ציוניסטען־סאָציאַליסטען האָט קיינער גאָרנישט ניט געהערט. איז דערפון די ראיה, דאָס אזא סינטעז איז ניט לאָגיש פון קאָפּ ביז די פיס.

אין דעם יונגען ציוניסטישען לאַגער האָט אָבער דיזע שריפט פארגרע־סערט נאָך מער די אמרוה און זוכעניש, וועלכע האָט דאַמאָלט אָנגעכאפּט די יוגענט, אָבער דערוויל גאָרניט אין זין פון סאָציאַליסטישען ציוניזם. דאָס אויפטרעטען פון דער סאָציאַליסטישער שטרעמונג האָט קודם כל גע־געבען אן אָנשטויס צו דער ענטשטעהונג פון דער אזוי אָנגערופענער דעמאָ־קראַטישער פראקציע. דיזע דעמאָקראַטישע פראקציע האָט געוואָלט כאפּען צוויי האָזען מיט איין מאָל, ערשטענס האָט זי געוואָלט באשאפען א מער פּראָגרעסיווע פאָרם פון ציוניזם, און צווייטענס האָט זי געוואָלט דינען אלס אָבטיילונג געגען דער סאָציאַליסטישער סכנה. אין ווינטער 1902, בשעת דעם פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס, איז אין באזעל אָפּגעהאלטען געוואָרען א קאָנפערענץ פון אינגערע און יונגע ציוניסטען, פון וועלכע עס איז ארויס־געוואקסען די דעמאָקראַטישע פראקציע. איר גרונט אידעע איז געווען די פארהיטונג פון דער ציוניסטישער יוגענט פון דעם סאָציאַליזם און די אָבשיי־דונג פון דעם בעל־בתישען ציוניזם. ניט א קאָנסטיטוציע אין רוסלאַנד, נאָר א דעמאָקראַטישע קאָנסטיטוציע אין דער געשעפטסאָרדנונג פון דעם ציוניסטישען קאָנגרעס איז געווען דער דעמאָקראַטישער אויפטו פון דער פראקציע. און אז איינער פון די פירער פון דער פראקציע האָט אויסגע־דריידעלט דעם המן מן התורה, דאָס פון דעם סאָציאַליזם גופא דארפען אידען ניט זיין רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסטיש, און דאָס די אמת'ע רעוואָלוציאָ־נערען זיינען נאָר די ציוניסטען, האָט די יוגענד אָבגעהילכט פון פריידגעשריי. די דעמאָקראַטישע פראקציע האָט ניט געלעבט, אָבער זי האָט אויסגעדריקט די רעאַקציאָנערע שטימונג פון דער גרויסער מאַיאָריטעט פון דער ציוניסטי־שער יוגענט דאַמאָלסט, און האָט אויף א ווײַלע ווירקליך געשאפען א מניעה פאר דער ווייטערער ענטוויקלונג פון דעם סאציאַליסטישען ציוניזם.

האָבען מיר געלאָזט וויסען דער וועלט, דאָס מיר עקזיסטירען, דורך די אָרגאַניזירונג פון א רעפעראַט: „דער סאָציאַליסטישער ציוניזם", וועלכען איך האָב געהאַלטען פאַר דער „רוסישער" קאָלאָניע, אין רוסיש פאַרשטעהט זיך. דער רעפעראַט האָט נאַטירליך ארויסגערופען א דיסקוסיע, און יעדער, וועלכער האָט געהאַט א האַנט און א פוס, האָט באַוויזען די מעלות פון קאָסמאָפּאָליטיזם אין פאַרגלייך מיט אידישקייט. דערנאָך האָט מען אין דער „קאָלאָניע" אָנגעהויבען ווייזען מיט די פינגער אויף דער נייער פאַרטיי, וועלכע האָט געצעהלט א מזומן מיטגלידער, און פון דער פּאָזיציע, דער נעגאַציע און דעם קאַמף פון די גייסטער האָט זיך אָנגעהויבען באַוועגען א באַוועגונג.

דעם קצור פון יענעם רעפעראַט האָב איך אויפגעשריבען אין דער פאָרם פון א קליינער בראָשור און פאַרבאַרייטעט די ערשטע ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע שריפט אין רוסישער שפּראַך: „וואָזזוואַניע ק'יעווריעיסקאָי מאָלאָדיאָזשי, איזדאַניע סיאָניסטאָוו סאָציאַליסטאָוו". דיזע שריפט האָט אויפגעוויזען דעם ווערט פון א אידישעם לאַנד פאַר דאָס אידישע פאָלק און דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט, האָט געגעבען א שאַרפע קריטיק פון דעם ציוניזם און דער אידישער פּאָליטיק און ארויסגעשטעלט פאַר דעם אידישען ארביי־טער און דער אינטעליגענץ די לאָזונגען פון א אידישעם לאַנד, רעוואָלוציאָנערען און סאָציאַליסטישען קאַמף און קריטיק פון דער אידישער טראַדיציאָנעלער רעליגיע. פאַר דעם פּראָפיט פון דעם רעפעראַט, וועלכער איז געווען א ערך 70 מאַרק, האָט מען געגעבען אַן אויפגאַב צו דרוקען די בראָשור און מען האָט פאַרטיג געמאַכט די ערשטע סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע אגיטאַציאָנס שריפט. דער דרוק פון דעם ביכעל איז אָנגעגעבען געוואָרען לאָנדאָן, אָבער באמת איז עס געדרוקט געוואָרען אין בערלין, נאָר אזוי ווי די בער־לינער פּאָליציי האָט מער געהאַלטען פון ציוניזם איידער פון סאָציאַליסטישען ציוניזם, און וואָלט געקענט אָנהויבען בודק זיין, ווער עס איז די גרופּע, וועלכע עס האָט ארויסגעגעבען דאָס ביכעל, האָט מען משנה מקום געווען.

דיזע „וואָזזוואַניע" איז שטאַרק געלעזען געוואָרען אין מערב־אייראָפּאָ אזוי גוט ווי אין רוסלאַנד, וואוהין עס זיינען אריינגעשמוגעלט געוואָרען פילע עקזעמפּליאַרען. זי איז געלעזען געוואָרען מיט א געמישטען געפיל, ציוניסטען זיינען געווען שטאַרק אין כעס פאַר אזא חלול השם, און סאָציאַ־ליסטען האָבען געקוקט אויף דער גאַנצער מעשה ווי אויף א קוריאָזיטעט, ווי אויף א באַשעפעניש, וועלכעס איז למעלה פון דער מאַרקסיסטישער נאַטור־געשיכטע. אזוי אָבער ווי די פאַרטיי איז באַשטאַנען אינגאַנצען פון א מזומן מענשען, איז בכלל דאָך ניט געווען מיט איר זיך וואָס צו רעכענען דאַמאָלט. דער בעסטער ארגומענט געגען דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דאַמאָלט איז

פון דער ס. ס. פעריאָדע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורזשואזי

די רעאַקציע און די אידישע רעוואָלוציע

די רעוואָלוציע און די אידישע בורזשואזיע *)

די רעוואָלוציע דעקט אויף די סודות פון דער מענשליכער געשיכטע. דער פארבאָרגענער קלאסען־קאמף, וועלכער איז די טרייבענדע און שעפפערישע קראפט אין דעם היסטאָרישען לעבען, טרעט אין דער רעוואָלוציאָנערער עפּאָכע ארויס אויף דער אויבערפלעכע פון לעבען און ווערט קענטיג און פארשטענדליך. די קלאסען אין דער געזעלשאפט ערקענען זיך אין דער רעוואָלוציע, זייער אידעאָלאָגיע פאלט צוזאמען מיט זייער סאָציאלען כאראקטער, און זייערע אידעאלען שפּיגעלט זיך אָפּ זייער לאגע. דער קלאסען־קאמף איז דערום צום ערשטען מאָל אָנגעדייטעט געוואָרען פון די געשיכטס־שרייבער פון די פראנצויזישע רעוואָלוציעס אין 19טען יאָרהונדערט, ביז מארקס, דער גרויסער קענער פון דער געשיכטע פון די רעוואָלוציעס אין פראנקרייך און דער טיילנעמער פון דער רעוואָלוציע פון 1848טען יאָר, האָט אויפגעדעקט און וויסענשאפטליך באוויזען, אז דער קלאסען־קאמף איז דער וואָרצעל פון דער מענשליכער געשיכטע.

די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויך אראָפּגענומען דעם שלייער פון די פארבאָרגענע קלאסען־היפּוכים און געגענזאצען פון דעם געשעפטליכען לעבען אין רוסלאנד און האָט יעדען קלאס געהאָלפען ערקענען זיין קלאסען־לאגע און זיין קלאסען־אידעאָלאָגיע. און וואָס מער די רוסישע רעוואָלוציע ענטוויקעלט זיך און ווערט שטארקער, אלס מער ווערט דאָס לאנד א קאמפּס־פּלאץ פון קלאסען, וועלכע שטעהען איינע געגען די אנדערע, פאראייניגען זיך געגען דעם געמיינזאמען שונא, קעמפּען צווישען זיך און מאכען אויף א ווײַלע שלום אין געפאר פאר אן אנדער קלאס, און ווערען שטענדיג געטריבען און געפירט פון די קלאסען־אינטערעסען, וואס ווערען אלס קלאָרער און ערקענטליכער.

בשעת די רוסישע ליבעראלען האָבען ערשט אָנגעהויבען ארויסטרעטען אין פּאָליטישען לעבען אלס אן אָפּאָזיציאָנעלער עלעמענט, האָט זייער ראדיקאליזם ניט געקענט קיין גרעניצען. די אידעאָלאָגען פון דער בורזשואזיע האָבען געוועקט זייער קלאס און געטריבען אלס ווייטער אויף דעם רעוואָלוציאָנערען וועג לויט די געשעהענישען, וועלכע האָבען זיך טעגליך אָפּגעשפּילט אין לאנד. ווי די דייטשע ליבעראלען פון 1848טען יאָר, האָבען זיי זיך געהאלטען ווי אויפריכטיגע פריינד פון דעם אונטערדריקטען נידעריגען פאָלק און האָבען גערעדט אָפּט גאָר אויף א האלב־סאָציאליסטישער שפּראך. אין

---

*) פון דער „בייער וועג" נומער 10, ווילנא, 13טען יולי 1906.

זי האָט געפּריידיגט אידישע הכנעה און לאָיאַליטעט צו דער הערשענדער אָרדנונג, וועלכע זי זאָל ניט זיין, און געשטרעבט אין לאַנד ניט נאָך הערשאַפט נאָר דורך דולדונג. געגען דעם קעמפּענדען פּראָלעטאַריאַט איז זי ניט געווען אזוי איבער אירע קלאַסען־אינטערעסען, ווי איבער די אידישע „כל הצרות“, וועלכע וואַקסען כלומרשט ארויס פון דער אידישער רעוואָלוציע. זי איז גע־ווען אזוי נידערשלאָגען, אז זי האָט ניט געהאַט אפילו דעם סאָציאַלען און פּאָ־ליטישען מוט צו שטרעבען אלס הערשענדער קלאַס נאָך פּאָליטישער הערשאַפט.

דער בעסערער טייל פון דער אידישער מיטעל־בורזשואזיע, דער טייל, וועלכער האָט נאָך געהאַט אידישע טראַדיציעס, השכלה־קולטור און נאַציאָנא־לע אינסטינקטען איז געשטאַנען אונטער דער פאָן פון ציוניזם. נאַטירליך, איז ניט דער אידעאַל פון א נייער אידישער געזעלשאַפט, פון א פאַרענדערונג פון די לעבענס־פאָרמען געשטאַנען פאַר אירע אויגען, דער ציוניזם איז געווען פון איין זייט דער אויסדרוק פון איר אונפייאיגקייט צום קאַמף און איר פּאָליטישער האָפנונגסלאָזיגקייט, און פון דער אַנדערער זייט א נאַציאָנאַלער חלום, אן אייגענע פּאָליטיק, א אידישליכע באַוועגונג. די ציוניסטישע בורזשואזיע האָט דאַרום פאַרשענערט גאָר פילע אידעען פון דער גאַנצער בורזשואזיע. האָט זיי אָנגעטאָן אין א פילאָזאָפיש און מאָראַליש מאַנטעלע, האָט דערפון געמאַכט א נאַציאָנאַלע טעאָריע. עס זיינען ניטאָ און עס דאַרפען ניט זיין ביי אידען קיין קלאַסען, די פּאָליטיק פון אן אונטער־דריקטען פאָלק מוז זיין נאַציאָנאַלע אחדות. זי האָט גערעדט אין נאָמען פון פאָלק, פון די אונטערדריקטע און נידערשלאָגענע אידען, זי האָט גערופען קיין ציון פון דעם פּאָליטישען און עקאָנאָמישען גלות. אויך א סאָרט בטלנ׳ישען סאָציאַליזם האָט זי געשאַפען פון דער הייליגער אידישקייט. אין ארץ־ישראל וועט זיין א נאַציאָנאַליזאציע פון ערד, שמיטה און יובל, אזוי ווי עס שטעהט געשריבען אין דער ניט מאַרקסיסטישער, אָבער סאָציאַליסטישער תורה. דאָס אידענטום איז כלו מאָראַל, מענשענליבע און גערעכטיגקייט, און דער מוסר־היהדות, וועלכען אחד־העם האָט ענטדעקט איז די סאַמע אידישקייט. בשעת די ארומיגע ווירקליכקייט האָט דער מיטעלער בורזשואזיע גאָרניט געגעבען, האָט זי געשריען וועגען איר פאָלקס־פריינדליכקייט, וועגען ציון, וועגען אי־דישקייט, וועגען אחדות, וועגען הייליגען מאָראַלישען, סאָציאַליסטישען אי־דענטום. געגען דעם רעאַלען קלאַסען־קאַמף פון דעם פּראָלעטאַריאַט האָט זי ארויסגעשטעלט די אידעאַלע ציוניסטישע מלוכה, וואו דער אידישער סאָ־ציאַליזם וועט געפינען זיין ריכטיגען אָרט.

ווי באַלד אָבער עס איז אויסגעבראָכען די רעוואָלוציע און די ארומיגע ווירקליכקייט האָט באַקומען פאַר דער אידישער בורזשואזיע א ווערט, האָט

די אָקטאָבער־טעג, ביי דעם העלדישען אויפטרעטען פון דעם פּראָלעטאריאט
האָט די „געזעלשאפט“ געקלונגען אין אלע גלאָקען מכח דעם פּראָלעטאריאט,
זיין גבורה׳שאפט און גרויסקייט. די רעוואָלוציע איז געווען איינהייטליך
געגען דעם געמיינזאמען שונא. אָבער שוין נאָך דעם מאניפעסט און די
אויפשטאנדען פון דעצעמבער האָט די בורזשואזיע אָנגעהויבען אלץ מער
ערקענען איר אייגענעם „איך“ און איר קלאסען־לאגע אין געגענזאץ צום
פּראָלעטאריאט. דעם ווייטערען קאמף איז שוין אויסגעקומען דעם פּראָלע־
טאריאט פירען אליין. אין דומע האָבען זיך די קלאסען דיפערענצירט נאָך
אלע ריכטונגען. די פארטרעטער פון די בויערען און די סאציאל־דעמאָקרא־
טען פון דער לינקער זייט צווינגען די בורזשואזע קאָנסטיטוציאָנעלע דעמאָ־
קראטען (ק. ד.) אָנצונעמען זייער אמת׳ן קלאסען-כאראקטער און צוריקטרע־
טען מער נאָך רעכטס. פון די געזעץ־פּראָיעקטען פון די קאדעטען, פון זייערע
רעדעס און דיסקוסיעס איז שוין אלץ מער קענטיג זייער קלאסען־לאגע און
אינטערעס, זייער שרעק פאר דער רעוואָלוציע, פאר דעם פּראָלעטאריאט,
פאר דעם סאָציאליזם, זיי קעמפען שוין אָפען געגען די „קראמאלע“ און ריידען
מכח דעם שווארץ־מאה׳דיגען סאָציאליזם. די רעוואָלוציע דערוועקט דעם
סאָציאלען באוואוסטזיין פון די קלאסען און שטעלט זיי איינע געגען די
אנדערע אין פּאזיציע פון קאמף.

דאָס, וואס עס געהט אָן אנדערש וואו אין גרויסען מאסשטאב, שפּילט
זיך אָפּ אין קליינעם אין דער אידישער וועלט. און אזוי ווי דאָס אידישע
פאָלק איז אן אונטערדריקטעס און געפינט זיך אין ניט־נאָרמאלע פארהעלטני־
סען, זיינען דאָ די פארענדערונגען נאָך קענט־גער, זיינען די יעצט ארויסגעטרע־
טענע קאָנטראסטען נאָך מערקבארער. דער סאָציאלער דיפערענצירונגס־
פּראָצעס קומט פאָר ביי די רוסישע אידען שוין זייט פילע צענדליגער יאָרען
און די קלאסען האָבען זיך שוין לאנג אויסגעבילדעט, אָבער די פּאָליטישע פאָ־
נאנדערטיילונג איז ניט געגאנגען אין גלייכער שריט, ווי די סאָציאלע. ביי
דער אידישער בורזשואזיע האָט נאָך ביז איצט געפעלט א ריין אויסגעשפּראָ־
כענע קלאסען־אידעאָלאָגיע. דער נאציאָנאלער דרוק איז געלעגען אויף
דעם גאנצען פאָלק, און די בורזשואזיע, וועלכע האָט ניט געהערט צו דער
הערשענדער נאציאָן און האָט ניט געהאט דעם כח זיך אָנצושליסען צו דעם
אָפּאָזיציאָנעלען עלעמענט פון לאנד, איז געווען פּאָליטיש נידערשלאָגען און
געפאלען. פאר די אויגען פון דער בורזשואזיע האָט ניט געשוועבט קיין שום
פּאָליטישער אידעאל, קיין באשטימטע מלוכה־אָרדנונג. איר האָפנונג אין
דער ווייטער צוקונפט איז געווען די גלייכבארעכטיגונג; איר רעאלע פּאָ־
ליטיק אין דער טרויעריגער געגענוואַרט איז געווען שתדלנות, איר קלאסען־
געפיל איז געווען נאָך אלץ פארשמאָלצען מיט דער אידעע פון כלל־ישראל.

קלאַס אין זיך אַלע פעלער פון א הערשענדען קלאַס מיט אַלע שוואכקייטען פון אן אונטערדריקטען גלות פאָלק.

די גייסטיגע אָנפירערין פון דער ק־ד'טישער בורזשואזיע איז די ציוניס־טישע פּאַרטיי. זי האָט זיך נאָך ביי דער פריערדיגער אָרדנונג אָרגאַניזירט, א דאנק דער לאָיאַליטעט און אונטערטעניגקייט, זי האָט געפירט א „נאַ־ציאָנאַלע פּאָליטיק" און ארויסגעשטעלט „היסטאָרישע לאָזונגען" פאַר דעם פאָלק, און דערום האָט זי אין דער רעוואָלוציאָנערער עפּאָכע געשפּילט איר הויפּט ראָלע אין דער אָרגאַניזירונג פון דער אידישער בורזשואזיע אלס קלאַס. אין דעם בורזשואזען ציוניזם טרעט דערום נאָך שאַרפער ארויס דער חילוק צווישען דער פּראָזעאַלאָגיע פון א קלאַס, ווען די אָביעקטיווע מעגליכקייט פאר זיין קלאַסען־פּאָליטיק פעלט, און זיין אמת'ע פּאָליטיק בשעת ער קען אויפטרעטען און ווירקען אלס קלאַס. ביי דעם ערשטען שטראַל פון דער פרילינגס זון האָבען דיזע הייסע נאציאָנאַליסטען אראָפּגעוואָרפען פון זיך די ציוניסטישע טאָרבע און זיך אָנגעהויבען צו פילען אלס רוסישע בירגער. דער גלות, וועלכער האָט ביז איצט לגמרי ניט געקענט העלפען דעם אידישען פאָלק, האָט באַקומען א גאָר גאַנץ פיינע ממשות. ארץ ישראל איז אָפּגעלייגט געוואָרען לעתיד לבוא. און דעם פּאָליטישען עולם־הזה האָבען די ציוניסטען אָנגעהויבען זוכען אין דער רוסישער מלוכה. די ווערטער פון גאָר ניט לאַנג, אז די שטיינער אין ארץ ישראל זיינען טייערער ווי ברויט אין חוץ לארץ — זיינען געוואָרען א מליצה. פאַרגעסען געוואָרען זיינען אַלע וכוחים מכח קליין־קאָלאָניזאציאָן, גרויס־קאָלאָניזאציאָן, טשאַרטער, דער גלח פון „אלטניי־לאנד", אוגאַנדא און אזוי ווייטער — צוליב איין גוט וואָרט פון ראדיטשעוו אָדער פּעטרונקעוויטש פאר אידען, צוליב איין אידען פריינדליכען ארטיקעל אין א ק.־ד'טישען בלאַט. די מגידות פון די קאָנגרעסען, די מליצות פון די ארץ ישראל'ניקעס, די פאַרברענטע לשון־קודש'דיגע מאמרים זיינען געוואָרען איש און ווינט ווי די פּאָליטישע לופט האָט זיך אָפּגערייניגט נאָר אויף א האָר. דער ציוניזם האָט ארויסגעטראָגען זיין פּאָליטיק פון ארץ־ישראל אין גלות, אין רוסלאַנד, און אנשטאַט דעם טרויעריגען עוד לא אבדה האָבען אָנגעהויבען קלינגען פריילִיכע רוסישע מעלאָדיען.

און די ציוניסטען האָבען זיך גלייך אָנגעהויבען פילען אלס א קלאַס, אלס די אידישע בורזשואזיע, און שוין ניט מער אלס כלל־ישראל. דאָ אין רוסלאַנד, רעדט דער ציוניזם ניט שוין פון מוסר היהדות, פון דער אידישער מאָראַל, פון יובל און שמיטה און נאציאָנאַליזאציע פון ערד, פון ביבלישען סאָציאַליזם—אין חוץ־לארץ, אין גלות איז מען פשוט'ע ק.־ד'טען, מען שטעהט נאָר רעכטס, מען וואָלט געשטאַנען גאָר רעכטס ווען די גוים וואָלטען ניט געווען אזעלכע צוררים. אין גלות רעדט מען ניט קיין הויכע רייד וועגען

דער פּאָליטישער דיפערענצירונגס־פּראָצעס אין דעם אידישען לעבען געמאכט א גרויסען שריט פאָרווערטס. אין דער רעוואָלוציע האָט די אידישע בורזשואַ־זיע באמערקט גלייכבארעכטיגונג, פרייהייט פון האנדעל און געשעפט, די אינערע גובערניעס מיט די גרינגע קאָנקורענץ, די עפענונג פון שולען און אוניווערזיטעטען פאר דער יוגענד, דאָס אויפהערען פון פּאָגראָמען און די אָרדנונג אין לאנד. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָנגעהויבען צו דערקאָ־נען אלס א קלאס און האָט געפירט צוזאמען מיט דער איבעריגער בורזשואזיע איר פּאָליטישען פרילינג. מיט דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט האָט זי לכתחילה אביסעל גאָר קאָקעטירט. זי האָט זיך געפילט אביסעל פארשעמט פאר אים און געזוכט אָפּוואשען פון זיך אלטע חטאים געגען אים. זי האָט אָנגעהויבען אויסדריקען אים אירע געפילען און האָט אים אָפּגערוימט אויף א ווײלע דעם פּלאַץ אויף דער אידישער גאס. אָבער קוים האָט די רע־וואָלוציע געבראכט דעם מאניפעסט פון דעם 17טען אָקטאָבער און דער באַ־וואפענטער אויפשטאנד איז אונטערדריקט געוואָרען, האָט די בורזשואזיע אָנגעהויבען זיך שוין צו פילען אלס א באזונדערער קלאס מיט א באזונדערער פּאָליטיק. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך אָרגאניזירט אונטער דער פאָן פון דעם קאדעטישען ליבעראליזם, אין וועלכען זי האָט נאָך אריינגעפּלאָכטען די דערגרייכונג פון גלייכבארעכטיגונג. שוין ביי די וואלען אין די דומע איז דער געגענזאַץ צווישען דער בורזשואזיע און דעם פּראָלעטאריאט שארף ארויסגעטראָטען. בשעת דער פּראָלעטאריאט איז געווען פאר באָיקאָט, איז די בורזשואזיע מיט באגייסטערונג געלאָפען צו די וואל־פארזאמלונגען, כדי אריינצושטופּען נאָך אן אידישען דערגרייכער אין דער דומע. זי האָט זיך גלייך געווענדעט געגען דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט און די קלאסען־אינטערעסען זיינען שוין איר געוואָרען קלאָר און פארשטענדליך. נאָר די אידישע הכנעה, די ציטערניש פון אמאָל, די אונפייאיגקייט אפילו שארף אויסצודריקען אירע ליידען און אירע וואונשען האָט די אידישע בור־זשואזיע מיט זיך גענומען אין איר פּאָליטישען וועג. וועלכע הכנעה׳דיגע פּאָליטיק פירען דאָך די אידישע דעפּוטאטען אין דער דומע! נאָך האָבען זיי ניט געהאט דעם מוט אויסצוריידען איין שארפען וואָרט געגען דער מער־דערישער רעגירונג פון פּאָגראָמשטשיקעס, וועלכע באָדט זיך אין אידישען בלוט, ניט נאָך דער דעקלאראציע פון דעם מיניסטעריום, ניט נאָך אורוסאָוו׳ס רעדע, ניט נאָך דעם ביאלאָסטאָקער פּאָגראָם. דער קרעמערשער מוח, דער מקח וממכר׳דיגער שכל פון דעם אידישען דערגרייכער טראכט נאָר מכח דעם ווי „אריינכאפּען״ פּראוועס, ווי צו פירען אזא שטילע און קלוגע פּאָליטיק, דאָס אידען זאָלען באקומען גלייכבארעכטיגונג און דער „עם הדומה לחמור״ זאָל עס אפילו גאָר ניט באמערקען. די אידישע בורזשואזיע פאראייניגט אלס

רוסישען און אידישען לעבען פארשטעהט זי פון איר קלאסען־שטאנדפונקט און איר קלאסען־אינטערעס. ניטאָ קיין ציון, ניטאָ קיין אידענשטאאט, ניטאָ קיין מוסר היהדות, ניטאָ קיין כלל־ישראל. מיר זיינען אידען־סוחרים, אידען־קרעמער, אידען־געשעפטסלייט און דארפען די גלייכבארעכטיגונג, ווי א פיש וואסער. מיר גלויבען אין גאָרניט. מיר האלטען פון גאָרניט, מיר ווילען גאָרניט. Apres nous le Socialisme, נאָך אונז מעג קומען אפילו דער סאָציאליזם, אפילו די דיקטאטור פון פראָלעטאריאט. מיר זיינען אידען, וועלכע ווילען פארדינען א רובעל ביי די אומות־העולם, מיר זיינען אידען פון דעם אלטען, אלטען, אלטען שטייגער.

.(1906)

פאָלק, וועגען גלייכהייט, ווי אין ציוניזם, מען ווארט נאָר אויף גלייכבארעכ־טיגונג, אויף דעם רעכט צו האנדלען און מאכען געשעפט אין גאנץ רוסלאנד.

א חוץ דער בורזשואזיע איז אָבער פאראן אין אידישען לעבען א פּראָ־לעטאריאט, א קעמפענדער, רעוואָלוציאָנערער, סאָציאליסטישער פּראָלעטא־ריאט. ביי אים געפינען אלע פּראָבלעמען פון פּאָליטישען און ספּעציעל אידי־שען לעבען גאָר אן אנדערע לייזונג. ער שטעלט זיך צו דער רעוואָלוציע, צו דער אידישער צוקונפט, צו דער אידישער געגענווארטס־פּאָליטיק גאָר אנ־דערש ווי די אידישע בורזשואזיע. די בורזשואזיע מוז זיך דערום איצט אָפּגרעניצען פון אים, ווארום ער איז ניט מער א נוצליכער קעמפּפער מיט איר צוזאמען, נאָר א באזונדער קלאס מיט זיינע אידעאלען און זיינע אייגענע שטרעבונגען. און די בורזשואזיע מאכט ניט קיין לאנגע צערעמאָניעס, דער קלאסען־ אינטערעס פירט זי אויפ'ן ריכטיגען וועג. זי ערקלערט זיך אָן שום ענטשולדיגונג און לאנגע חקרנות געגען דער רעוואָלוציע, געגען דעם סאָ־ציאליזם און געגען דעם פּראָלעטאריאט. און דאָ מאכט אויך די התחלה די ציוניסטישע בורזשואזיע. דער מאָמענט איז געקומען, וואו ס'איז ניטאָ זיך וואָס צו שעמען און באהאלטען זיך, דער רעאלער מאָמענט וואו די בורזשוא־זיע האָט זיך דערפילט אלס א קלאס, אין אן ארטיקעל אין דער „כראָניקאַ יעווריעיסקאַי זשיזני" פון נומער 24: „די רעאלע קרעפטען פון דעם מאָ־מענט", ווייזט ארויס דער בורזשואזער ציוניזם זיין אמת'ן רעאקציאָנערען כאראקטער אין דער רעוואָלוציע. מיט דעם באקאנטען ציוניסטישען ציניזם ווערט אויסגעלאכט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאליסטישע באוועגונג פון די ארבייטער און דער יוגענט אין דעם נגון פון „נאָוואָיע וורעמיא". מיט ציו־ניסטישער אונוויסענהייט ווערט די איצטיגע רעוואָלוציע ערקלערט אלס א בורזשואזע פּארלאמענטארישע אָפּאָזיציע געגען דער רעגירונג, בשעת די סאָציאליסטישע פּארטייען האָבען גאָרניט קיין ווערט. ווי ביי די גוים איז, אזוי, הייסט עס, איז אויך ביי אידען. די בורזשואזיע און קודם כל די ציו־ניסטישע בורזשואזיע מאכט די רעוואָלוציע, זי מאכט זי אָרענטליך, שטיל, פּארלאמענטאריש, און ניט חלילה צוליב דעם פּראָלעטאריאט, צוליב דעם סאָ־ציאליזם, צוליב כלל־ישראל, זי מאכט זי צוליב זיך, צוליב דער אידישער בורזשואזיע, צוליב האנדעלס־פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג. דאָס רעאק־ציאָנערע ציוני־ציוניסטישע בלעטעל דריקט אויס די טיפסטע געפילען פון דעם אידישען סוחר, ווען זי שרייט צום סוף אויס, אז דער סאָציאליזם איז געגען די אינטערעסען פון דעם אידישען פאָלק.

אזוי האָט די רעוואָלוציע נאָך מער אויפגעדעקט דאָס אידישע לעבען. די אידישע בורזשואזיע האָט זיך דערקענט אלס קלאס און ווארפט אוועק פון זיך די אלטע מליצות און די אמאָליגע מגידות. אלע פּראָבלעמען פון דעם

א שפּיל און א געלעכטער, וועלכער ווערט אויסגענוצט פאר די פארשידענסטע צוועקען און פארשפּאָטעט צוליב די פארשידענסטע צילען פון דעם פארווי־קעלטען היסטאָרישען גאנג.

דער איד איז געוויינליך פאר די רעאקציאָנערע כחות פון דער געזעל־שאפט דער נאטירליכער טרעגער פן דער רעוואָלוציע, דער געבאָרענער רע־וואָלוציאָנער. אָבער אייגענטליך ניט אזוי אלס קעמפער, אלס אָרגאניזירטע געזעלשאפטליכע מאכט, נאָר אלס די באהאלטענע קראפט און אויך דער עגאָ־איסטישער צוועק פון דער רעוואָלוציע. מיט דעם איד דיסקרעדיטירט די רעאקציע יעדע רעוואָלוציאָנערע באוועגונג, יעדע נייע פּאָליטישע אידעע. די רעוואָלוציע פון 1848 אין דייטשלאנד האָבען די דייטשע רעאקציאָנערען ערקלערט דורך דער אגיטאציע פון אידען. די רוסישע רעאקציע זוכט פון שטענדיג אָן צו דיסקרעדיטירען די רעוואָלוציע דורך דעם איד. דער איד האָט די רעוואָלוציע דערוועקט, האָט זי אריסגערופען, האָט זי געשאפען און וויל זי אויסנוצען, — דערמיט קעמפט די רעאקציע געגען דער רעוואָלוציע. אין די אידישע פּאָגראָמען ווייזט זיך ארויס די לייכטקייט, מיט וועלכער די רעאקציע דיסקרעדיטירט די רעוואָלוציע אלס א פרוכט פון אידישער אגיטא־ציע און אידישער פּאָליטיק. די געזעלשאפט קוקט אומעדום אויף אידען מיט אזא חשד און אזא אונפארשטענדניס, דאָס יעדע נייע אָפּאָזיציאָנעלע אידעע פארלירט איר אָנציאונגס־קראפט, איר מאָראלישען ווערט פאר דער וועלט, ווען אונטער איר פאָן שטעהען אידען. דאָס פילען אידען און ניט־אידען פון לאנג אָן, אזוי דאָס אומעדום איז ניכר די טענדענץ פון די פּאָליטישע פּאר־טייען, זיך צו איזאָלירען פון דעם אָפענעם אידישען איינפלוס און דער אָפענער אידישער באטייליגונג.

אזוי ווי דער איד רופט ארויס און ערוועקט די רעוואָלוציע, אזוי דיס־קרעדיטירט ער זי אויך באלד און ווערט פון דער טרייבענדער קראפט פון דער רעוואָלוציע דער טאָרמאָז, וועלכער האלט זי אויף, דאָס מיטעל פון דער רע־אקציע אין איר קאָנטער־רעוואָלוציאָנערער דעמאגאָגיע. דער איד איז ניט נאָר דער קרבן פון דער רעוואָלוציע, נאָר אויך איר קאריקאטור און איר שפּאָט.

דיזען ביטערען שפּאָט גיסט אויס אויף דער אידישער אָפּאָזיציע דאָס נייע וואלגעזעץ, ווען עס מאכט בנוגע צו איר א מערקווירדיגע אויסנאמע צום גוטען. די וואלען צו דער צווייטער דומע האָט באוויזען, דאָס די אידישע נאציאָנאלע אָפּאָזיציע איז ביי די יעצטיגע באדינגונגען ניט נאָר ניט געפער־ליך דער רעגירונג, נאָר פארקערט, נוצליך. ביי די וואלען צו דער צווייטער דומע זיינען גראָד אין די אידישע גובערניעס דורכגעגאנגען די שווארץ־מאה׳־דיגע דעפּוטאטען און רעאקציאָנערען. ניט נאָר דערפאר ווייל אין די אידישע גובערניעס האָט דער אנטיסעמיטיזם און די רעאקציע א פרוכטבארען באָדען,

די רעאקציע און די אידישע רעוואָלוציע

דאָס נייע וואלגעזעץ, וועלכעס האָט פולשטענדיג פארענדערט דאָס בילד פון דער קאָנסטיטוציע, וועלכעס האָט אָפּגענומען דאָס פּאָליטישע וואלרעכט ביי די נידערע קלאַסען פון שטאָט און פון דאָרף און ביי די אונטערדריקטע נאציאָנען, האָט דאָס פּאָליטישע וואלרעכט פון דער אידישער באַפעלקערונג כמעט ניט אָנגערירט. בשעת די פּויערים פארלירען די מעגליכקייט צו האָבען א מערהייט אויף די גובערנסקע צוזאמענפאָרען, בשעת די שטאָטישע דעמאָקראטיע איז צושלאָגען דורך צוויי קוריעס, בשעת פּוילען און קאווקאז פארלירען די גרעסטע העלפט פון זייערע דעפּוטאטען, איז די אידישע אין דעם נייעם וואלגעזעץ גאָרניט דערמאנט. אמת, דורך דער איינפירונג פון נאציאָנאלע קוריעס פאר די וואל־מענער קען די ערטליכע אדמיניסטראציע אויך די צאָל פון די אידישע וואלמענער אין די שטעט פארקירצען, אָבער דירעקט באשריינקען דאָס אידישע וואלרעכט און אונטערדריקען די אידישע אָפּאָזיציע האָט דאָס געזעץ ניט געפונען פאר נויטיג...

אין דער אטמאָספערע פון שרעקען און נויט, אין וועלכער די אידישע באפעלקערונג לעבט, ווירקט דיזע גלייכגילטיגקייט פון דער רעאקציע צו דער אידישער אָפּאָזיציע, ווי ביטערער שפּאָט, ווי בייסענדע איראָניע. דאָס נייע וואלגעזעץ באווייזט דער אידישער באפעלקערונג איר פולשטענדיגע פּאָליטישע מאכטלאָזיגקייט, עס זאָגט איר ארויס די טיפסטע פאראכטונג, עס מאכט זי לעכערליך אין לאנד. די אידישע אָפּאָזיציע טראָגט שוין פון זיך זעלבסט דעם שטעמפּעל פון אונפּרוכטבארקייט און קאריקאטור, — דאָס איז די מיינונג פון דעם געזעצגעבער, וועלכער מאכט דיזע מערקווירדיגע אויסנאמע אין דער באשריינקונג פון דאָס וואלרעכט בנוגע צו אידען. נאָכדעם ווי די ביוראָקראטיע האָט אין קישינעוו און ביאלאָסטאָק באוויזען דעם אידישען פּאָלק זיין נאציאָנאלע שוואכקייט, זיין באזונדערע, איזאָלירטע שטעלונג אין דעם רעוואָלוציאָנערען קאמף, באווייזט זי אים יעצט די מאכטלאָזיגקייט אין פּאָליטישען קאמף, אין פארלאמענט. צו די פּאָגראָמען קומט נאָך צו דער שפּאָט און די ערנידערונג.

דער שפּאָט און די פאראכטונג, מיט וועלכער די רעאקציע ענטפערט יעצט אויף דער אידישער אָפּאָזיציע, ווארפען ווייטער א ליכט אויף דאָס אידישע פּראָבלעם. נאָך אמאָל טרעטען ארויס די ווידערשפּרוכען פון דעם אידישען לעבען אין זיינע זאָנדערבארע באציאונגען צו דער וועלט און אירע געשעהענישען. נאָך אמאָל ווייזט זיך ארויס, ווי דער איד איז אין דער וועלט

נקמה צו דער הערשענדער וועלט. ניט אָפען קעמפען, ניט פריי פאָדערען, ניט היסטאָריש וועלען, נאָר וואַרטען אין דער שטיל אויף דעם גינסטיגען מאָמענט, ביז די וועלט וועט ווערען דערפילט מיט קאמפס־מוט און פארבלענדט מיט גוטסקייט און שענקען דעם אָרעמאַן צווישען די פעלקער דאָס רעכט צו לעבען און פארשווינדען אין גאָלד און אין שאנדע! — דאָס איז די רעוואָלוציע פון גלות. דיזע רעוואָלוציע האָט ניט קיין מאָראַלישען ווערט, קיין העכערען שטרעבען, קיין היסטאָרישען ציל, קיין פערספעקטיווע פון דער צוקונפט. זי זוכט נאָר דעם מאַטעריעלען נוצען פון דעם טאָג, דעם גראָבען פאָרטייל פון דעם אויגענבליק. זי דיסקרעדיטירט דאַרום די רעוואָלוציע גופא, וואָרום זי דינט ניט דער געזעלשאפט, דער מענשהייט, דער קולטור, נאָר זיך זעלבסט, דעם צוקונפטיגען שיילאָק און זיין געלד. כל זמן די רעוואָלוציע פון גלות האָט דעם גלות פאר איר ציל, איז זי ניט מער ווי דער קאמף פון איין סאָציאַלער גרופּע געגען די אנדערע, איז זי ניט קיין רעוואָלוציע, נאָר דער שטרייט פון עגאָאיסטישע אינטערעסען, געהט זי איבער נאָך דעם ערשטען ערפאָלג אין רעאקציע און קאָנטער־רעוואָלוציע, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין מערב אייראָפּא נאָך 1848, אין גלייכגילטיגקייט און אינדיפערענטיזם נאָך דער ערשטער מפלה, ווי ביי דער אידישער בורזשואזיע אין רוסלאנד יעצט.

אינוויינינגען ווערט און מאָראַלישען כח געגען דער רעאקציע און קאָנטער־רעוואָלוציע קען די אידישע רעוואָלוציע נאָר דאַן באקומען, ווען זי וועט געפירט ווערען אונטער דער פאָן פון דער באפרייאונג פון גלות, ווען זי וועט זיין באגייסטערט פון דער האָפנונג פון א נייער צוקונפט פאר דעם אידישען פאָלק. נאָר דורך די אייגענע קריטיק און די טיפע זעלבסט־קענטניס און זעלבסטפארניינונג פארלירט דער גלות זיין עגאָאיסטישען אנטיסאָציאלען שטעמפעל, וועלכער איז אויפגעדריקט אויף זיין שטערן. דער איד הערט אויף צו דיסקרעדיטירען, אויסצונוצען די רעוואָלוציע און זי דורך זיין אנטיילנעמען חשוד מאכען פאר די ארומיגע, ווען די רעוואָלוציע איז ביי אים ניט דער מקור און די האָפנונג אויף געשטייגערטע קראפט אין קאמף געגען דער אומגעבונג, נאָר ווען מיט דער רעוואָלוציע איז ביי אים ארויס זיין נאציאָנאלער און היסטאָרישער ציל אין זיין גאנצער גרויסקייט און ערנסטקייט. דער מסחר, די גרעסערע עקספּלואטאציע, די עפנונג פון די טירען פון דער ארומיגער געזעלשאפט, דער זיסער חלום פון דעם פארשווינדען פון דער אידישער פראגע אין דער בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג איז דער אידעאל פון דעם גלות און זיין רעוואָלוציע. דערפאר איז דיזע אידישע רעוואָלוציע א שפּאָט פאר דער וועלט, אונפּרוכטבאר און לעכערליך, א בליצאָבלייטער פאר דער רעאקציע און א מקור פון יאָמער און נויט פאר דעם אידען גופא.

איר ריינקייט און ערליכקייט, איר מאָראַלישען ווערט און אינוויינינגען

נאָר אויך א דאנק די געגענזועצען און ליידענשאפטען, וועלכע זיינען דערוועקט געוואָרען דורך דעם אידישען אנטיילנעמען אין דעם וואל־פּראָצעס גופא. בשעת כמעט אין גאנץ רוסלאנד האָט זיך די דאָרפישע דעמאָקראטיע פאר־איינינגט מיט דער שטאָטישער, וועלכע האָבען צוזאמען דורכגעפירט לינקע און רעוואָלוציאָנערע דעפוטאטען, האָבען זיך גראָד אין די אידישע גובערניעס, וואו די שטאָטישע וואל־מענער זיינען געווען אידען, אויף דעם באָדען פון די נאציאָנאלע געזעצען פאראייניגט די בויערען מיט די גוטסבאזיצער אין איין רעאקציאָנערען בונד. הויפּטזעכליך א דאנק די אידישע שטאָטישע וואל־מענער זיינען דורכגעגאנגען אין דער טשערטא די שווארץ מאה'ניקעס און רעאקציאָנערען, און ווען אין קאָוונא למשל, האָבען מנצח געווען די לינקע פּארטייען, איז עס געווען נאָר דורך דעם, וואָס דאָרט באשטעהט צווישען די גוטסבאזיצער און די בויערן אויך א נאציאָנאלער געגענזאץ. אזוי ווי די רעוואָלוציע אויפ'ן גאס, דער שטראסען־קאמף, רופט ארויס דעם פּאָגראָם אלס קאָנטער־רעוואָלוציע, אזוי איז אויך גאָר אָפט די פאָלגע פון דעם אידישען פּאָליטישען קאמף א פּאָליטישער פּאָגראָם, דער נצחון פון דעם בלוטיגען שווארץ מאה'ניק. דאָס איז די טראגעדיע פון דעם גלות, וואָס ער צושטערט מער, איידער ער שאפט, דאָס איז דער שפּאָט פון דער וועלט איבער דעם מאכטלאָזען און דערפאר געפאלענעם איד. קעמפענדיג פאר דאס ליכט, ווערט ער גאָר אָפט א מיטעל פאר דעם נצחון פון דער פינסטערנים.

אלע פאזיסען פון דעם עפענטליכען לעבען, די רעוואָלוציע, די קאָנטער־רעוואָלוציע, דער פּארלאמענטארישער קאמף, די פארניכטונג פון דעם וואל־געזעץ, אלע געשעהענישען פון דער שטורמישער צייט באלייכטען אויף אזא אופן די אידישע לאגע פון די פארשידענסטע זייטען און וואָרענען דעם אידישען גלות און שפּאָטען פון אים. אלץ ערנסטער און טיפער מאכען זיי די ערקענטנים פון דער אידישער אונפּרוכטבארקייט, פון דעם אינוויינינגען לעבענס־ווידערשפּרוך ביים אידישען פאָלק. זיי פאָדערען א נייע אָפּשאצונג פון אלע ביזהעריגע ווערטען, זיי רופען אלץ דרינגענדער צו דער הערויאישער ערלייזונג פון דיזער טראגעדיע.

און זיי רופען אלץ העכער און דרינגענדער צו דער ערלייזונג, וואָרום טיף אין גלות זיינען פארבאָרגען די וואָרצלען פון דיזען ווידערשפּרוך, פון דיזער טרויעריגער און לעכערליכער אונפּרוכטבארקייט אין אידישען לעבען. ווייל דער גלות איז שוואך און פירט ניט קיין היסטאָריש לעבען, ער איז איזאָלירט פון דער וועלט און טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּעל פון אייגעננוץ און פּראקטישען עגאָאיזם. ער איז פּאסיוו, אינוויייניג ערנידריגט און פארטראָגט שטיל און פארשוויגען זיין שאנדע. פון דער אנדער זייט איז ער אָבער אויך רעוואָלוציאָנער, איז ער פול מיט אונפּרוכטבארער שנאה און

נעגען דעם חשד און די פאראכטונג פון פריינד און פיינד, דעם מוט געגען דער רעאקציע און דער קאָנטער־רעוואָלוציע, וועלכע שפּאָט פון איר, דעם מוט געגען די געזעלשאפטליכע כחות, וועלכע פארטרויען איר ניט. עס איז דער מוט, וועלכען זי קען נאָר שעפּען פון איר אינווייניגען אמת און איר הערא־אישען באוואוסטזיין.

(פון „דאָס וואָרט“ נומ. 5, ווילנא, 7טער יולי 1907.)

מוט באקומט די אידישע רעוואָלוציע נאָר דאן, ווען עס לייכט איר פאָראויס א העכערער היסטאָרישער אידעאַל, ווען זי ווערט באגייסטערט פון א סאָציאַלער און קולטורעלער אידעע. ערשט דאן פארלירט זי איר בורזשואזען, פראקטישען, אנטיסאָציאַלען כאראקטער. ערשט דאן הערט אויף די רעוואָלוציע מורא צו האָבען פאר דעם איד, ווען דער איד דינט דער רעוואָלוציע, דער מענשליכער אידעע, דער פרייהייט, ערליך און אויפריכטיג, אין טיפער סאָלידאריטעט מיט דער וועלט. דער חשד פאלט דאן אראָפּ פון דעם איד, דאָס ער זוכט אין דער רעוואָלוציע נאָר זיין גרופּען־אינטערעס. פון דעם ענגאָאיסטישען אויסנוצער פון דער רעוואָלוציע ווערט ער איר ערליכער און טרייער קעמפער, איר שטאָלצער אוואנגארד. די געגענזעצען צווישען דעם אידישען פאָלק און דער ניט־אידישער אומגעבונג ווערען אָפּגעשוואכט. דער שרעק און די באהאלטענע שנאה צום איד פארשווינדען. די נאציאָנאַלע שאנדע, אין וועלכער דאָס גאנצע אידישע פאָלק לעבט, דאָס זיינע בלומרשטע פריינד פארמיידען אָן אָפענע בארירונג מיט אים, און דאָס ער זעלבסט האָט ניט דעם מוט אויפצוהויבען הויך זיין קול, הערט אויף. דאָס אידישע פאָלק באקומט מוט און זיכערהייט און זעלבסטפארטרויען אין זיין קאמף.

מיט טיפער פאראכטונג ענטפערען יעצט די הערשענדע כחות אויף דעם אידישען קאמף און די אידישע רעוואָלוציע. זיי מאכען זי פסול, מאכען זי חשוד, מאכען זי לעכערליך און פרייען זיך שטילערהייט פון איר עקזיסטענץ, ווארום זי איז זיי א מיטעל פאר דער קאָנטר־רעוואָלוציע. דארום מוז די אידישע רעוואָלוציע אויפהערען צו זיין איזאָלירט אין איר האָפנונג און איר שטרעבונג. זי מוז זיך אָפּזאָגען פון דעם שיילאָקשען געדאנק, דאָס די רעוואָלוציע וועט שאפען פאר דעם אידישען פאָלק די פריילינע פאָליטישע אטמאָספערע פאר בעסערער קאָנקורענץ און לייכטערען איבערגאנג צו העכערע שטופען פון בורזשואזען מאטעריעלען לעבען. אין איר מוז ארייינדרינגען דער רוח הקודש פון יעדער גרויסער רעוואָלוציע, וועלכע איז דאדורך גרויס, וואָס זי ראמט אָפּ דעם וועג און לייגט דעם גרונדשטיין צו דער נייער געשטאלטונג פון דעם סאָציאַלען לעבען, צו דער לייזונג פון דעם סאָציאַלען פראָבלעם.

די לייזונג פון דעם אידישען סאָציאַלען פראָבלעם ליגט אין דער גרינדונג פון דעם אידישען סאָציאַליסטישען פריילאנד און אהין מוזען פירען אַלע ענדליכע קאמפען און שטרעבונגען פון דעם אידישען ליידענדען פאָלק. דערמיט פארלירט דאָס אידישע פאָלק זיין פאראזיטישען כאראקטער און זיין רעוואָלוציע באקומט א מאָראלישען ווערט און א קולטורעלע באדייטונג. נאָר דאן באקומט די אידישע רעוואָלוציע דעם מוט אין איר קאמף

זאָל אָבער ווירקליך דאָס אידענטום באַנייען זיינע פליגלען אלס א לעבעדיגע קולטור־אידעע, און איז דער אויפגעוואַכטער אינטערעס צום אידענ־טום עטוואָס אנדערעס איידער די טויט־קאָנוואולסיען פון אן אָפּשטאַרבענדער גייסטעס־מאַכט, דאַרף דאָס אידענטום פארמאָגען אין זיך איינצושליסען די קולטור־טענדענצען פון דער צוקונפט. דער אמת פון דעם אידענטום פאר דער מאָדערנער קולטור דאַרף געזוכט ווערען אין סאָציאלער מאָראַל און ערלייזונג, אין לעבענסמוט, אין היסטאָרישען הערֲאָאיזם, אין סאָציאַליסטישע סימוואָלען, אין מענשהייטס־האָפנונג און מענשהייטס־ווילען. איז באמת דאָס אידענטום דער לייכטענדער מאָרגען־שטערן, וועלכער שטעהט פאר דעם טאָג־אנברוך פון דער סאָציאַליסטישער מענשהייט, דערפון הייננט אָפּ דער שיקזאַל פון אידענטום. איז דאָס אידענטום די רעליגיאָן פון דעם סאָציאַליזם, דאָס איז דאָס פּראָבלעם פון דער צייט, וואָס פון זיין לייזונג הייננט אָפּ דאָס לעבען אָדער דער טויט פון אידען און אידענטום.

איידער דער מאָדערנער אידישער געדאַנק וועט זיך אָננעמען גבורה צו שטעלען דיזע פראַגע און ענטפערען אויף איר, וואָס דאָס מוז געטאָן ווערען אין דער באַלדיגער צייט, זאָל דאָ ווידער אויפגעלעבט ווערען דאָס בילד פון אידיישען גייסטעסהעלד, וועלכער האָט מער ווי מיט א האַלבען יאָרהונדערט צוריק דערפילט און דערקענט דאָס אידענטום אלס די סאָציאַ־ליסטישע קולטור־אידעע פון דער צוקונפט. מאָזעס העס האָט ענטדעקט דעם סאָציאַליסטישען תוכן פון אידענטום, האָט צום ערשטען מאָל דערזעהן דעם גרויסען צוזאמענהאַנג צווישען דער אידישער תורה־נבואה און דעם גייסט פון דער פאָרטשריטענדער מענשהייט, און זיין אידעע פון אידענטום מוז דערפאר דינען אלס די ערשטע פאראונטערזוכונג צו אלע אונזערע פאָרשונגען וועגען דעם זין און דער צוקונפט פון אידענטום. ניט דער באַגרינדער פון ציוניזם איז מאָזעס העס, און געוויס ניט פון דעם ציוניזם אין ציוניסטישען זין, וועלכער שעמט זיך מיט דעם גרויסען אידישען רעוואָלוציאָנער און סאָציאַליסט און איז מוציא שם רע אויף דעם גרויסען נביא, פארשוויינענדיג זיין אמת׳ען כאַראַקטער, נאָר מאָזעס העס איז דער באַגרינדער פון סאָציאַ־ליסטישען אידענטום, דער אויפלעבער פון דער אידישער רעוואָלוציאָנערער קולטור־אידעע, וואָס די קאָנסעקווענץ דערפון איז די פּאָליטישע ווידעראויפ־לעבונג פון דעם אידישען עם הפלאות.

מאָזעס העס איז אפשר די מערקווירדיגסטע געשטאַלט, וועלכע דאָס מאָדערנע אידענטום האָט ארויסגעבראַכט אין ניינצענטען יאָרהונדערט. ער געהערט צו דערזעלביגער עפּאָכע, וועלכע האָט געבוירען היינע, בערנע, מאַרקס, לאַסאַל, גרעץ, יענע גרויסע אידען, אין וועלכע דער אידישער ראַסען־גייסט האָט געפייערט זיין העכסטען טריאומף. אין קיין זון פון יענער

מאָזעס העס — דער ענטדעקער פון סאָציאַליסטישען אידענטום *)

1

פון דעם ים פון פארגאנגענהייט און פון דעם זומפּ פון גלייכגילטיגקייט
ווערט יעצט ווידער ארויסגעצויגען ווי א הערליכע פּערעל דאָס אידענטום.
אָט יענעם אידענטום, וועלכעס האָט אויפגעלויכטען אמאָל אין דער וועלט
געשיכטע, ווי א קולטור־פלאַם, און האָט דער וועלט געשיכטע באלייכטעט דעם
וועג, פארשווינדענדיג און פארזינקענדיג אליין באלד אין די איינגע זייטען־
וועגען פון דער וועלט געשיכטע, צוזאמען מיט זיין מערקווירדיגען באשאַפער
און טרעגער, דעם אידישען פאָלק זעלבסט. דאָס אידענטום אלס א קולטור־
רעליגעזע אידעע, אלס א באזונדערע פאָרשטעלונג פון גאָט, וועלט, געשיכטע
און לעבען האָט ווידער אויפגעוואכט אין דעם באוואוסטזיין פון דעם היינטי־
גען דור און זוכט זיך אָנצוטאָן אין די בגדי מלכות פון פילאָזאָפישע באגריפען
און היסטאָרישע באגרונגען. דער תחית המתים אויפגעשטאנענער נא־
ציאָנאַל־פּאָליטישער ווילען צווישען אידען איז דורכגעפלאָכטען און דורכ־
געוועבט מיט די אידישע נאציאָנאלע געפילען און שטימונגען, וועלכע שיי־
נען און פינקלען אין אלע מינים פון רעליגיעזע און טראדיציאָנעלע פארבען.
אויסגעלייטערט אין דעם קאַלך־אויווען פון קריטיק און ראציאָנאליזם זיינען
ווידער אויפגעטרעטען די רעליגיעזע איבערלעבונגען אין זייער פּאָעטישען
צויבער און זוכען א טיר אין דער נשמה פון דעם מאָדערנעם אידען, דערווייל
נאָך אלס פּאָעטישע זכרונות פון פארגאנגענהייט, און שפּעטער אפשר שוין
אלס רעוואָלוציאָנערע סימוואָלען פון א ניי באשאַפענער צוקונפט. די גאָט־
זוכעניש, וועלכע פליסט פון דעם אויביגען קוואַל פון דער אמת־זוכעניש,
האָט אויך אָפּגעקלונגען אין דער אידישער נשמה און אויפגעוועקט דעם
איינגעשלאָפענעם שמע־ישראל־געשריי, דערווייל נאָך אין זיין גאנצער היס־
טאָרישער אומקלאָרקייט און ניט פילאָזאָפישער געפיל־פארוואָרענקייט.
מיט מאיעסטעטישער אויסשליסליכקייט הויבט זיך אויף דאָס אידענטום
ביי די אידישע סאָציאליסטען־פילאָזאָפען, ווי למשל, ביי דעם גרויסען אי־
דיש־דייטשען דיינקער, הערמאן כהן, וואָס ביי אים איז דער באהאל־
טענער סוד פון אידענטום דער יסוד פון דער אמת׳ער פילאָזאָפיע און די
מאָראל־נביאות פון אידענטום די קולטור־גרונדלאגע פון דער באנייטער
סאָציאליסטישער מענשהייט.

---

*) פון „דאָס נייע לאַנד“, נומער 5 און 6, אָקט. 13 און 20, 1911.

פון מאַטעריע און די וועלט פון גייסט, איז באַהערשט פון דער היילינער איינהייטליכקייט, אזוי דאַרף אויך דער מענש אין זיין לעבען זיין הייליג — ערנסט און איינהייטליך, און אלע ווידערשפּרוכען צווישען וואָרט און טאַט, צווישען געדאַנק און לעבען זיינען א זינד. די גאַנצע וועלט און דאָס אייגענע לעבען זיינען, דאַרפען זיין א היילינער אמת, דאָס איז די גרונד־שטימונג פון מאָזעס העס, און דאָס האָט געגעבען די גאַנצע ריכטונג צו זיין לעבען און זיין ווירקען.

געבאָרען אין יאָהר 1812 אין באָן, אין דייטשלאַנד, פון פרומע עלטערן, וועלכע האָבען געשטאַמט פון פּוילען, איז העס אויפגעוואַקסען אין א פרומער אידישער אטמאָספּערע, וועלכע איז געווען אָנגעפּילט מיט תורה, יחוס און יראת שמים, די דריי יסודות פון אידישען אריסטאָקראַטיזם. אין זיין יוגענד האָט ער געלערנט אידישקייט און איז באַלד פון אידישקייט אריבערגעקומען אויף בילדונג און איז אין 1830 אריינגעטראָטען אין באָנער אוניווערזיטעט. אין יענער אומרואיגער צייט איז העס באַלד אריינגעריסען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער דעמאָלסדיגער אָפּאָזיציאָן, און האָט זיין אוניווערזיטעט־שטודיום ניט געענדיגט. זיין פאָטער וויל פון אים מאכען א קאָמערסאַנט, אָבער העס, פאַרשטעהט זיך, פאָרט בעסער ארום אָהן געלד אין לאָנדאָן און פּאַריז, און אין זיין גייסט וואַקסען אויף ביסלעכווייז די שעפּפערישע אידעען, מיט וועלכע ער האָט באַפרוכטעט די וועלט. און בשעת זיין פאָטער קלאָגט זיך אויף דעם ניט געראָטענעם זון, וואַקסט ער אוים שוין מיט 25 יאָר צו א זעלבסטשטענדיגען דיינקער און גיט ארוים אין 1837 זיין ערשטעס ווערק: „די היילינע געשיכטע פון דער מענשהייט", נאָכדעם אָבער ווי ער האָט אין יאָר 1840 חתונה געהאַט מיט א קריסטליכער מיידעל פון אן עפענטליכען הויז, — מיט סיבילע פּרעש, — איז ער זיך אויף שטענדיג פאַנאַנדערגעגאַנגען מיט זיין פאָטער. ער האָט זיך שפּעטער באַשאַפען א נייע פאַמיליע אין דער קעמפענדער און האָפענדער מענשהייט.

אין דער „היילינער געשיכטע פון דער מענשהייט" שוועבט פאַר מאָזעס העס דער געדאַנק, דאָס די מענשליכע געשיכטע איז א היילינע, וועלכע פאַר־ווירקליכט אין איר גאַנג די גרויסע מאָראַלישע אידעע פון ליבע און פרייהייט. איר ציל איז דער רעפאָרמירטער שטאַט, די מלוכה אויף די יסודות פון גערעכטיגקייט. מאָזעס העס איז דאָ נאָך ניט קיין פאָלשטענ־דיגער סאָציאַליסט, ער זעהט אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט אין איינ־קלאַנג מיט העגעל'ן די ענטוויקלונג פון אידעען און נאָך ניט די פּאַראַיידעלונג און די באַרייכערונג פון דער לעבענס־רעאַליטעט. דערפאַר איז ער נאָך פול מיט באַוואונדערונג פאַר דאָס קריסטענטום, וועלכעס ער האַלט פאַר א העכערע שטופע איידער דאָס אידענטום. דאָס קריסטענטום האָט דערפירט

עפּאָכע האָט אָבער דער אידישער ראסען־גייסט נאָך ניט דערגרייכט זיין פאָלשטענדיגע באוואוסטזיניגקייט ווי אין מאָזעס העס. לאַסאַל און מאַרקס טראָגען אין זיך דעם אידישען געשיכטס־אידעאַל און זאָגען אים אָן דער וועלט, אָבער דיזער אידענטום־יסוד איז פארזונקען אין די אומבאַוואוסטזיניגע און האַלב־באוואוסטזיניגע טיפענישען פון זייערע נשמות. ביי גרעץ דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאַל זעלבסט ניט זיין הויכקייט, און דער גרויסער היסטאָריקער, וועלכער מאָלט אויף אין גייסט און וואָרט די אידישע געשיכטע, דערקענט אליין נאָך ניט זיכער איר קוואַל און איר ציל. מאָזעס העס אָבער, וואָס ביי אים דערגרייכט דאָס אידענטום־אידעאַל זיין העכסטע מדרגה און דער ראסען־גייסט אין אים דעם טיפסטען אויסדרוק, מאָזעס העס דערקענט דעם שרש פון זיין נשמה אלס א אידישע. ווי געטראָפען פון א נבואה־בליץ האָט ער באוואוסטזיניג דערקענט דעם אומבאוואוסטזיניגען תוכן פון זיין גייסט, און אזוי איז אים קלאָר געוואָרען, דאָס זיין מאָראַלישער לעבענס־גייסט, די זוכעניש און די האָפנונג אויף א נייע מענשהייט, איז דער היסטאָרישער לעבענס־גייסט פון דעם אידישען פאָלק. מיט קינסטלערישער קלאָרקייט האָט ער דערזעהן דעם צוזאמענהאנג צווישען זיין איך און דעם גייסט פון אידישען פאָלק און האָט עס אויסגעדריקט אין פילאָזאָפישע באגריפען. און אזוי ווי זיין איך איז געווען א ווילענדעס, פאָעטישעס, אידישעס, וועלכעס האָט זיך געשטעלט געגען דער וועלט, כדי זי משנה צו זיין און איבערשאפען נאָך זיין אייגענעם עבענדבילד, האָט ער אויך געזוכט אראָפּצונעמען דעם שלייער פון דער אידישער געשיכטע און אורגעשיכטע און אויפצודעקען איר טרייבענדען ווילענס־כח. העס איז געוואָרען דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף און זיין געניאַלעס ווערק איז די געשיכטס־פילאָזאָפישע ענטדעקונג, דאָס די אידעע פון אידענטום איז די קולטור־אידעע פון דער קומענדער קולטור.

געשיכטספילאָזאָפיע איז געווען דער ערשטער וויסענשאפטליכער אינטערעס פון מאָזעס העס. איז דאָך געשיכטספילאָזאָפיע די אייגענטליך אידישע אידעע, וועלכע האָט באשעפטיגט אלע אידישע געניען פון דעם נביא דניאל ביז צו קארל מאַרקס. צו דער מענשליכער געשיכטע, צו דעם לעבען פון דער מענשהייט געהט צו העס, ווי צו א הייליגען פראָצעס. דאָס לעבען פון דעם מענשען, ווי פון די פעלקער, ווי פון דעם גאַנצען וועלטאַל, איז א הייליגער ערנסט, פול מיט מאָראַלישע פליכטען, מיט געטליכער ערהאבענקייט. העס איז א געשיכטס־פילאָזאָף און א ריינער מאָראַליסט, און זיינע געשיכטס־פילאָזאָפישע אידעען און אינדיווידועל־מאָראַלישע געפילען זיינען צוזאמענגעפלאָכטען און צוזאמענגעוועבט אין איין איינהייטליכער אידעע, אין איין געשלאָסענעם ווילען. און ווי די גאנצע וועלט, די וועלט

געשיכטע, נאָר ווי א נייער אויסדרוק פון דעם אייביג זוכענדען און שאפענ־דען מענשען־גייסט. אין דער רעוואָלוציאָן איז העס געבליבען דער פילאָזאָף, און האָט דערפאר צווייטמאָל געמוזט טרינקען דעם ביטערען כוס פון דעם קעמפער. ער איז אין 1848 פאראורטיילט געוואָרען צום טויט און האָט געמוזט אנטלויפען פון דייטשלאַנד. אָבער איידער זיין פאראורטיילונג צום טויט אלס רעוואָלוציאָנער, איז ער פון מארקס אין קאָמוניסטישען מאניפעסט פאראורטיילט געוואָרען צו לעבערליכקייט פאר זיין פילאָזאָפישען סאָציא־ליזם, פאר זיין העכרער אינדיווידועלער פילאָזאָפישער שפראך, דאָרט וואו די זאך האָט געפאָדערט די פּאָליטישע איינפאך־קאָלעקטיווע שפראך. דער פילאָזאָפישער רעוואָלוציאָנער העס איז אָפּגעטראָטען פאר א צייט לאנג פון פעלד, וועלכעס איז אין גאנצען פארנומען געוואָרען פון דעם פּאָליטישען רעוואָלוציאָנערען מארקס.

2

נאָך דער רעוואָלוציאָן פון 1848 און דער איינגעטראָטענער רעאקציע אין אייראָפּא פארלאָזט מאָזעס העס דאָס רעוואָלוציאָנערע שלאכטפעלד און גיט זיך אָפּ צו זיינע נאטורוויסענשאפטליכע און פילאָזאָפישע שטודיען אין פּאריז. ביי מארקס איז פּאָליטיק און נאציאָנאַל־עקאָנאָמיע דער מיטעל־פונקט פון זיינע גייסטיגע אינטערעסען, און די האָפנונג אויף דער באלדיגער רעוואָלוציאָן איז די טרייבענדע קראפט פון זיין טעטיגקייט. העס'עס פילאָ־זאָפישער גייסט זוכט דעם איינהייטליכען צוזאמענהאנג פון דער וועלט אין נאטור, געשיכטע, מאָראַל, דעם העכערען זין פון וועלט און לעבען, און די צוקונפטיגע רעליגיאָן איז דער באַהאַלטענער סוד פון זיין זוכען און פאָרשען. די געזעלשאפטליכע קאמפען לעבען אין העס'עס גייסט אין זייער העכערער פאָרם אלס די דיאַלעקטיק פון אידעען, און די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן שטייגט ביי אים אויף צו איר אוניווערסעלער מדרגה אלס די סאָציאַלע רעליגיאָן. ווען מארקס זוכט צו ענטדעקען די ענדערונגען און די ענטוויקלונג פון דער געשיכטע, זוכט העס צו דערקענען דאָס אייביגע און בלייבענדע, וועלכעס דיזע פליסענדע עוואָלוציאָן באשאפט און פארווירקליכט.

דאָ ווערען אויפגעדעקט פאר דעם פילאָזאָף די אומבאוואוסטזיניגע, באהאלטענע געהיימניסען פון זיין אייגענעם אידישען איך. הינטער די רעוואָלוציאָנער־סאָציאַליסטישע ערשיינונגען פון זיין אומרואיגען לעבען שטעהט זיין אידישער הייליג־רעליגיעזער גייסט. און הינטער אלע שטורמען פון דער מענשליכער געשיכטע מיט אלע אירע האָפנונגען און שטרעבונגען לייכט דער אייביגער פלאַם פון אידענטום. מאָזעס העס הויבט זיך אויף צו דער גראנדיעזער דערקענטניס פון דעם תוכן פון אידענטום, פון דעם זין פון

די פאָלקאָמענהייט פון דעם גייסטיגען אינווייניגען מענשען, אין זיין אָפּגע־ריסענהייט פון געזעלשאפט און געשיכטע, ביז צו דער העכסטער שטופע, האָט אָבער איבערגעלאָזען דעם לעבעדיגען מענשען דעם נויט און דעם פיין. העס איז נאָך ניט קיין רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסט, ער איז נאָך א פילאָ־זאָפישער אידעאַליסט, פול מיט באהאַלטענע אינסטינקטען פון אידענטום אָבער מיט קלאָרע און אומקלאָרע באגריפען פון דער דייטשער פילאָזאָפיע.

פון דער געשיכטספילאָזאָפיע געהט העס איבער צו פּאָליטיק, און אין יאָר 1841, גיט ער ארויס זיין „אייראָפעאישע טריארכיע (דריי הערשאפט)“. ער רעדט וועגען א פאראייניגונג פון דייטשלאנד, פראנקרייך און ענגלאנד צוליב דעם העכערען מענשליכען פּאָרטשריט. אָבער די פּאָליטיק פון דעם טאָג איז ביי אים פארבונדען מיט דעם גייסט פון דער געשיכטע, און די פּאָליטישע פּראָבלעמען זיינען ביי אים גייסטיג־קולטורעלע פּראָבלעמען, פילאָזאָפישע פּראָבלעמען, וועלכע ווערען איבערגעזעצט אין פלייש און בלוט, אין קאמפען און געגענזעצען פון לעבען. דייטשלאנד איז די אידעע פון פילאָזאָפיע, פראנקרייך פון רעוואָלוציאָן, ענגלאנד פון פּאָליטיק, זייער פאר־אייניגונג איז די העכסטע שטופע פון קולטור, אזוי ארגומענטירט העס אין זיין פילאָזאָפישער פּאָליטיק.

אין דעם אָנהויב פון די פערציגער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט לאָזט זיך אראָפּ העס פון דעם הימעל פון פילאָזאָפיע אויף דער ערד פון רעוואָלוציאָן און קאמף. צוזאמען מיט מארקס, ענגעלס, רוגע און פילע אנדערע ווערט ער דער פירער פון דער דייטשער און שפּעטער דער אייראָ־פּעאישער רעוואָלוציאָן. דיזע מעלה־חסרון מאכט אים אומפּרוכטבאר פאר דער צייט, אָבער פרוכטבאר פאר דער אייביגקייט. ער ארבייט צוזאמען מיט מארקס און רוגע אין דער דאמאָליגער רעוואָלוציאָנערער „ריינישער צייטונג“. ער פארעפענטליכט זיין „פילאָזאָפיע דער טהאט“, א האלב אנארכיסטישע פילאָזאָפיע, ארבייט מיט אין מארקס’עס דייטש־פראנצויזישע יאָר־ביכער, גיט ארויס סאָציאליסטישע צייטונגען צוזאמען מיט ענגעלס, פירט אָן א גרויסע רעוואָלוציאָנערע אגיטאציאָן. אין זיין אויפפאסונג פון דעם סאָ־ציאַליזם און זיין רעוואָלוציאָנערער אגיטאציאָן איז אָבער העס ניט דער סאָציאַל־פּאָליטיקער פון טאָג, נאָר דער פילאָזאָף, וועלכער זעהט אין די עראייגניסען און די קאמפען פארקערפּערטע אידעען, דעם ענטוויקלונגס־גאנג פון דעם גייסט. העס פארשטעהט די רעוואָלוציאָן און דעם קלאסען־קאמף, אָבער די רעוואָלוציאָן איז ביי אים עטוואס העכערעס נאָך, זי איז פילאָ־זאָפיע, און די קלאסען־קאמפען זיינען די אָפּשפּיגלונג פון אידעען־דיאלעקטיק, די צייט מיט אירע שטורמען שפּיגעלט זיך אָפּ אין דעם אידיש־פילאָזאָפישען גייסט פון מאָזעס העס נאָר ווי א מאָמענט אין דעם אידעען־קאמף פון דער

דאָס פרייע, מאָראַלישע, גוטע לעבען, אָבער אזוי ווי דאָס לעבען פון דעם איינצעלנעם איז באגרענעצט, דערגאנצט ער דאָס דורך דעם לעבען פון פאָלק, פון דער מענשהייט, פון דער געשיכטע. אין דעם כלל און אין דער צוקונפט באַקומט דער מענש זיין אמת'ן ווערט. דערפאר בעט דער איד פאר דעם כלל ישראל, און אויפהויבענדיג זיין אויג צום הימעל, קוקט ער אייגענטליך אין דער אייביגער צוקונפט פון דער מענשהייט. ניט דער מענש דאַרף ליבען גאָט, ווי דאָס פאָדערט די מאָראַל־אינדיווידועלע רעליגיאָן פון קריסטענטום, נאָר גאָט דאַרף ליבען די מענשען: ברוך אתה יהוה אוהב עמו ישראל. דער מענש דאַרף פאַרווירקליכען אין זיין היסטאָרישער ענטוויקלונג דעם גרויסען אידעאַל פון מענשליכקייט, פון דעם טריאומפירענדען מענשליכען גייסט.

די אידישע רעליגיאָן האָט באשאפען לעבענס-פאָרמען, געזעלשאפטליכע אינסטיטוטען, וועלכע פאַרקערפּערען אָט דיזען העכערען לעבענס־גייסט און זיינען דער סימוואָל פון דער צוקונפטיגער גייסטיג־סאָציאַלער מענשהייט. דער ערשטער אינסטיטוט איז דער שבת. שבת איז די גרויסע מאָראַל־סאָציאַלע־ערפינדונג פון דעם אידישען געניוס. עס איז דער טאָג פון רוה פאר אלע אונטערדריקטע, דער טאָג פון גייסטיגער ערהויבונג פון דעם מענש־ליכען כלל. היט דעם שבת און זאָלסט געדענקען, דער גאָט פון די קנעכט און די דינסטען האָט גערוהט אין דעם הייליגען סאָציאַלען שבת. ארום די אידעע פון שבת דרעהט זיך ווי ארום א שטראַלענדען צענטער, די שמיטה, דער יובל, דער גאנצער סאָציאַליזם פון דעם אלטען פאַלעסטינא. און דער איז דער אָנזאָג פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט, פון דעם שבת שבתון, פון דעם יום שכלו שבת.

דיזער שבת שבתון, דער יום שכלו שבת לעבט אין אידענטום, אין דער משיח־האָפנונג. אויב שבת איז דער יסוד פון אידענטום, איז משיח זיין ענדע, דער אחרית הימים, די ענדע פון די טעג, די סאָציאַליסטישע צוקונפט. דער גייסט פון אידענטום איז דער גייסט פון דער סאציאַל־דעמאקראַטיע, דאָס אידענטום איז די רעליגיאָן פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט, דאָס אידענ־טום איז די פילאָזאָפיע פון סאָציאַליזם.

דאָס אידענטום לעבט אָבער ניט נאָר אלס אידעע, אלס קולטור־געדאנק, נאָר עס לעבט אין דעם לעבעדיגען אידישען פאָלק, וועלכעס איז דורך בלוט און געשיכטע דאָס גלייכע טויזענט־יאָריגע אלטע פאָלק ישראל. אויב דעם אידענטום אלס קולטור־רעליגיעזער אידעע געהערט די צוקונפט, מוז דאָס אידישע פאָלק אויפלעבען צוליב דיזער ליכטיגער צוקונפט. פילע מאָטי־ווען, עקאָנאָמישע, סאָציאַלע, קולטורעלע זיינען פאַראַן אין אידישען לעבען יעצט, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פאָלק צו דיזער אויפלעבונג אין דער

דער אידישער געשיכטע, פון דער קולטור־ראָליע פון דעם אידישען פאָלק, ער ווערט דער ערשטער אידישער געשיכטס־פילאָזאָף.

עס פארשטעהט זיך, אז עס זיינען נויטיג געווען אויכערע מאָטיווען, אז די אָנגעזאמעלטע שטימונגען פון זיין נשמה זאָלען זיך אויסקריסטאליזירען אין א פילאָזאָפישעם סיסטעם. דיזע מאָטיווען זיינען געווען דער איטאַליענישער באפרייאונגס־קריג אין יאָהר 1861, די נאַציאָנאַלע ווידעראויפלעבונג פון רוים. נאָך דער נאַציאָנאַלער באפרייאונג פון רוים דארף קומען די נאציאָנאלע באפרייאונג פון ירושלים. אין יאָר 1862 איז העס ארויסגעטראָטען מיט זיין טיפזיניגסטען בוך פאר דער ערשטוינטער אידישער וועלט: רוים און ירושלים. דיזעס ווערק איז דער ערשטער פארזוך פון א אידישער געשיכטספילאָזאָפיע, די ערשטע גלענצענדע פראָבע צו באַשטימען דעם תוכן פון אידענטום. העס בויט אויף זיין אידענטום־געבוי מיט דער הילף פון ראַסען־טעאָרעטישע באטראכטונגען. עס איז א באַזונדערע ראַסע די סעמיטישע ראַסע, פון וועלכע דער אידישער צווייג איז דער איידעלסטער, אַריסטאָקראַטישסטער. דיזען אידישען פאָלק איז דער לעבענס־אמת, די היסטאָרישע פאָרטשריטס־אידעע נתגלה געוואָרען אַ דאַנק דער איינגעבאָרענער געניאַליטעט פון דיזען שטאַם. ווי דער שעפּפערישער געניוס פון דעם גריכישען פאָלק האָט ארויסגעבראַכט קונסט, פילאָזאָפיע, נאַטור־ערקענטניס, האָט דער אידישער געניוס באַשאַפען מאָראַל, אמת, אידעאַלען. די גריכישע רעליגיאָן איז א נאַטור־רעליגיאָן, די געטער פון אָלימפּ לעבען און וועבען אין דער נאַטור. די אידישע רעליגיאָן איז א געשיכטס רעליגיאָן, דער גאָט פון סיני לעבט און שאפט אין דער געשיכטע; יהוה, דאָס הייסט ער וועט זיין, ער וועט זיך נאָך ווייזען אין דער היסטאָרישער צוקונפט, דאָס איז דער נאָמען פון דעם אידישען גאָט.

די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאלע. זי איז ניט קיין נאטור־רעליגיאָן און איז ניט קיין אינדיווידועל־מאָראלע. זי פארגעטערט ניט די נאטור, ווי די גריכען, און זוכט ניט צו טרייסטען דעם אינדיווידיאום, וועלכער האָט דערקענט זיין פערזענליכע אָפּגעריסענקייט פון דער נאַטור, ווי דאָס קריסטענטום און די גערמאנישע וועלט. די אידישע רעליגיאָן איז א סאָציאל־מאָראַלישע, א היסטאָרישע. דאָס אידישע פאָלק, דאָס פאָלק ישראל איז אן איינהייט, אין דער צייט און פאר אלע צייטען, אלע זיינע קינדער זיינען פארבונדען און פאראייניגט צווישען זיך אין איין אָרגאַניזם, אין איין פאָלקס־גוף. דער איינצעלנער איז פארשלונגען אין דער פאמיליע, די פאַמיליע אין פאָלק, דאָס פאָלק אין דער מענשהייט. אין אייגען פאָלק און אין דער גאַנצער מענשהייט לעבט דער איינצעלנער, דאָרט זוכט ער גליק, האָפנונג, ערלייזונג, אומשטערבליכקייט. די רעליגיאָן איז דאָס לעבען, ובחרת בחיים,

זעהער פון דער צוקונפט געבליבען טריי. ער האָט פּראַקטיש געדינט דעם סאָציאַליזם און טעאָרעטיש געלעבט אין אידענטום.

מאָזעס העס האָט ענטדעקט א אידעע פון וועלט היסטאָרישער באדייי־טונג. ער האָט אָנגערירט אפשר די טיפזיניגסטע אידעע פון דער גאנצער מענשליכער קולטור בכלל. ער האָט אויפגעדעקט דעם תוכן פון אידענטום, פון יענעם קולטור־אמת, וועלכער איז וואונדערבאר געבאָרען געוואָרען אין דער אלטגרויער פארגאנגענהייט און האָט דורך זיין וואַריאַציאָן און ווידער־שפּרוך, דורך דאָס קריסטענטום, באהערשט ביז יעצט די גאנצע ציוויליזירטע מענשהייט. דער געשיכטספילאָזאָף מאָזעס העס האָט אריינגעשריבען א טיפזיניגען בלאַט אין דעם אייביגען ספר, וועלכער זוכט דעם פארבאָרגענעם פּירוש אויף דער מענשליכער געשיכטע און מענשהייטס־גייסט. דער קוואַל, פון וואנען ער האָט געשעפּט דיזע זיינע ערקענטנים, איז געוועזן זיין אידישעס איך. די אומבאוואוסטזיניגע יסודות פון זיין אידישען איך, פון זיין אי־דישען ראסען־גייסט, זיינען אים קלאָר געוואָרען און אויפגעטרעטען פאר זיין שעפּפערישען שכל אין באוואוסטזיניגע אידעען. אין זיין קולטור־ליידענ־שאַפט אלס רעוואָלוציאָנערער סאָציאַליסט האָט ער דערהערט דעם קול פון דער תורה און דער נבואה און דעם כוזרי און שפּינאזא ביז צו דער קאבאַ־ליסטישער און סאָציאַליסטישער משיח־מיסטיק. און אין דער אלטער נבואה האָט ער דערקענט דעם אייביגען שטרעבען פון דעם מענשען צו לעבענס־פאָלקאָמענהייט, צו היסטאָרישער פארענדערונג און שאַפונג. ער האָט דעם אידישען פאָלק געבראכט דערפאר די גרעסטע בשורה, די בשורה, דאָס זיין קולטור־תוכן איז דער קולטור־תוכן פון דער מענשהייט, דאָס דאָס אידענטום איז די רעליגיאָן פון סאָציאַליזם. פארשטעהט זיך דאָס דער שעפּפער פון דיזען אידענטום, דאָס אידישע פאָלק, דאַרף זיך אויפהויבען פון זיין געפאַ־לענקייט צו העכסטער פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. דער ענטדעקער פון סאָציאַליסטישען אידענטום איז געוועזן אויך דער אייגענטליכער באגרינ־דער פון סאָציאַליסטישען ציוניזם.

צוקונפט. כּאָזעס העס ווערט דער פּריידיגער און אָנזאָגער פון דער נאַציאָ־נאַלער־פּאָליטישער ווידער־אויפלעבונג פון דעם אידישען פאָלק. אין דער עכטער אסימילאַציאָנס־עפּאָכע הויבט ער אויף זיין קול פאר דעם אידישען נאַציאָנאַליזם אין זיין קאָנסעקווענטסטער פאָרם, פאר א אידישער זעלבסט־שטענדיגקייט אין פּאלעסטינא. ער האָפּט אויף פראנקרייך, דאָס לאַנד פון דער רעוואָלוציאָן, דאָס דיזעס לאַנד וועט העלפען דעם אידישען פאָלק צו זיין ווידעראויפלעבונג. ביים אידישען פאָלק זעלבסט זעהט ער אין די פאָלקסמאַסען פון מזרח־אייראָפּא די צוקונפטיגע טרעגער פון דער נאַציאָ־נאַלער ווידעראויפלעבונגס־אידעע.

עס האָט געפאָדערט א גרויסער מוט, צו וועלכען עס איז נאָר פייאיג א גרויסער רעוואָלוציאָנער און פילאָזאָף, ארויסצוטרעטען אין די זעכציגער יאָרען מיט אזעלכער אויפפאסונג פון אידענטום און אידען, וואס האָט געקלונגען אין יענער אַסימילאַציאָנס־צייט ווי רעאַקציאָן און אומפאראנט־וואָרטליכע פאַנטאַסטיק, און בפרט נאָך קומענדיג פון א באַרימטען סאָ־ציאַליסט, וועלכער איז געשטאַנען אויסערהאַלב פון דער סינאַגאָגע, האָט עס געמוזט ארויסרופען פארוואונדערונג געמישט מיט כעס. עס פארשטעהט זיך ממילא, דאָס פון דער סאַציאַליסטישער זייט איז דיזע גאנצע סאַציאַליסטישע אידענטום־פילאָזאָפיע געבליבען אומבאמערקט. דיזע גאנצע הערליישע פילאָזאָפיע פון דער אידישער געשיכטע און דער רוף צו דעם אידישען פאָלק זיינען געוועזן גאָר אין געגענזאַץ צום גייסט פון דער צייט.

אָבער העס איז געוועזן א פילאָזאָף, א רעוואָלוציאָנערער פילאָזאָף. ער האָט געשריבען ניט פאר זיין צייט, נאָר צוליב דעם אמת. „איך שרייב אייך ניט צו געפעלען, איר זאָלט וואָס לערנען“, דיזער גייסטרייכער וואָרט פון געטע וואָלט העס געקענט געברויכען אָלס מאָטאָ פאר זיינע שריפטען. ניט קוקענדיג אויף דעם גאנצען שטורם פון פּראָטעסט געגען אים און די פּראַק־טישע אומפרוכטבארקייט פון זיין פּראָפּאַגאנדא, האָט ער ניט אויפגעהערט ווייטער צו ענטוויקלען די גרונדלאגען פון זיין אידישער געשיכטספילאָזאָפיע. אין איינינגע דייטש־אידישע צייטשריפטען און נאָך מער אין די פראנצויזיש־אידישע „ארשיוו איזראעליט“, האָט העס פארעפענטליכט א גאנצע אָנצאָל פון ארטיקלען און קריטיקען, אין וועלכע ער האָט ווייטער אויסגעבילדעט די גרונד־געדאַנקען פון דעם סאָציאַליסטישען אידענטום. צו דערזעלבער צייט איז ער געוועזן אן איבערגעגעבענער שרייבער און טוער אין דער סאָציאַליס־טישער באוועגונג. אין דער אויפדעקונג פון דעם סאָציאַליסטישען אידענ־טום האָט ער געבויט די רעליגיאָן פון דער צוקונפט, אין זיין סאָציאַליסטישער טעטיגקייט האָט ער געזוכט איבערבויען די וועלט נאָך די אידעען פון אידענ־טום. און ביז צו זיין טויט, אין יאָר 1875, איז זיך דיזער מערקווירדיגער

ראמענט פון דער גאנצער סאָציאַלער געזעצגעבונג, האָט ווידער אויפגעלעבט די גרויסע שבת־אידעע, וועלכע איז דער סימבאָל פון דעם שבת־שבתון פון דער געשיכטע, פון דעם יום שכלו שבת, דאָס הייסט פון דער סאָציאַליסטישער צוקונפט.

ווי אזוי איז דער שבת ענטשטאנען אין דעם אַלטען אידענטום, איז א שווערע און פארוויקעלטע פּראָבלעם פון דער היסטאָרישער פאָרשונג. שוין די אוראַלטע פעלקער, די באבילאָניער, די אסיריער, די עגיפטער, די אראבער, האָבען געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער צייט אין יאָרען נאָך דער זון, אין חדשים און האַלבע חדשים נאָך דער גאנצער און האַלבער לבנה, און די באבילאָניער האָבען אפילו געוואוסט פון דער איינטיילונג פון דער וואָך אין זיבען טעג. דער גרויסער הימעל איבער די מענשען, און די זון און די לבנה און די שטערען אויפ'ן הימעל זיינען געווען די יסודות פון אלע אמאָליגע רעליגיאָנען. עובדי כוכבים ומזלות, דינער פון דער זון, דער לבנה און די שטערען, זיינען געווען אַלע אמאָליגע פעלקער. די איינטיילונג פון דער צייט איז געווען געהייליגט דורך די געטער אויפ'ן הימעל, וועלכע האָבען אין דער גשטאַלט פון די שטערען רעגירט איבער דער וועלט און די מענשען. צום הימעל און צו די שטערען אויפ'ן הימעל האָט אויך דער אַלטער העברעער אויפגעהויבען אין רעליגיעזער שרעק און פארוואונדערונג זיין אויג, „אל", דאָס הייסט צו, צום הימעל האָט זיך געריסען זיין רעליגיעזע נשמה, און גאָט האָט בא אים אָנגענומען לכתחילה דעם נאָמען אל, אלים, אלוה, אלהים, אין לשון רבים. יעדער שטערן, יעדער לייכטענדער פלאַנעט איז געווען א גאָט אין די פארוואונדערטע אויגען פון דעם אמאָליגען מענשען, וועלכער האָט ערקלערט און מפרש געווען די גאָט־שטערען ווערליג נאָך זיין נאַטירליכער פאַנטאַזיע. דער מאָרגענשטערן, דער הילל בן שחר אין העברעאיש, איז אין גריכיש ווענוס, די געטין פון ליבע, וועלכע האָט די נאַכט צוגעבראַכט אין די אָרעמס פון ליבע, און איז ארויסגעטראָטען אין באגינען לעבען דעם אויפ־שטייגענדען פייער־גאָט פון דער הערליכער זון. יעדער טאג פון וואָך איז געשטאנען אונטער דער הערליכער השפעה פון א באזונדערן שטערן־גאָט, און די אַלטע גריכישע און לאַטיינישע נעמען פון די טעג באווייזען נאָך דעם צוזאמענהאנג צווישען די טעג און די פלאַנעטען. דער ערשטער טאָג פון וואָך איז געווען דער סאטורן־טאָג, געהייליגט דעם ליכטיגען פלאַנעט סאטורן, וועלכער האָט געהאַלטען פאר'כשופ'ט די רעליגיעזע פאַנטאַזיע פון דעם פאר־צייטיגען מענשען. „סאַטורדיי" איז נאָך עד היום דער ענגלישער נאָמען פון דעם אמאָליגען הייליגען ערשטען טאָג פון דער וואָך. דער אידישער שבת איז דער אמאָליגער סאַטורן־טאָג, וועלכער שטאַמט פון דער צייט, ווען אידען זיינען געווען ווי אַלע פעלקער עובדי כוכבים ומזלות, שטערן־דינער, אָנבעטער

די באַדייטונג פון שבת *)

אין דעם קולטור־אוצר פון דער מענשהייט, וועלכער האָט זיך אויסגעליטערט און איז אָנגעוואקסען אין דער מענשליכער געשיכטע, פאַרנעמט דער אידישער שבת קדש, דער הייליגער שבת, אפשר דעם באַדייטענדסטען פּלאַץ. די וויסענשאַפט, די קונסט, די פילאָזאָפיע, די רעליגיאָן, די סאָציאַלע אָרדנונג, די טעכניק, די מאָראַל זיינען די יסודות פון דער מענשליכער קולטור, וועלכע פאַראיידעלען זיך און פאַרפאָלקאָמען זיך דורך דער שטענדיגער לעבענס־טעטיגקייט פון דעם אינדיווידואום און דער געזעלשאַפט. דער שבת איז אָבער דער הייליגער מאַנטעל, וועלכער שוועבט איבער דער גאַנצער מענשליכער קולטור, דאָס מאָראַלישע ליכט, וועלכעס באַלייכט די מענשליכע געשיכטע און ווייזט איר אָן דעם וועג. דורך דעם שבת איז דער מענש ערשט געקומען צו דער מדרגה פון א פרייער גייסטיגער פּערזענליכקייט, דורך דעם שבת קדש האָט ער זיך באַפרייט פון זיין נידעריגער צוגעבונדענקייט צו דער ערד, האָט זיך אויפגעהויבען פון שקלאַפעריי, פון ארבייט, פון ליידענשאַפט, מיט דעם גייסטיגען בליק אויפ׳ן הימעל און דעם מאָראַלישען קוס אין דער צוקונפט פון דער מענשליכער געשיכטע. היינע האָט געזאָגט ערגעץ־וואו: דער איד איז די זעקס טעג פון וואָך א הונט, און שבת ווערט ער א מענש. דיזעס וואָרט פון דעם דיכטער איז נאָך פיל ריכטיגער פאַר דער גאַנצער קולטור־געשיכטע. שבת איז די גרויסע מתנה, וועלכע דער גאָט פון דער געשיכטע האָט געגעבען די מענשען, כדי פון די מענשען זאָל באַשאַפען ווערען א מענשהייט.

די ארבייט מאַכט דעם מענשען פאַר א חיה, און די געצוואונגענע ארבייט מאַכט אים פאַר א שקלאַף, פאַר א פאַרשקלאַפטער חיה. די רוה מאַכט דעם מענשען סאָציאַל גלייך, איידעל און פריי. די הונדערטע מיליאָנען אזיאַטישע איינוואוינער ווייסען ניט פון קיין רוה־טאָג, דער כינעזישער קולי ארבייט אייביג, א חוץ אייניגע דינאַסטישע יום־טובים אין יאָר, אין וועלכע ער „הוליעט“. אפילו די קריסטליכע אייראָפּעאישע פעלקער האָבען ביז צו אונזער צייט, ביז צו דער ענטשטעהונג פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג ניט געוואוסט פון קיין זונטאַג־רוה. די קריסטליכע קירכע האָט אפילו אריבערגענומען דעם אידישען שבת אין דער געשטאַלט פון זונטאַג, אָבער זי האָט געגעבען דעם זונטאַג א גאַנץ אַנדערע רעליגיעז־פילאָזאָפישע באַדייטונג און האָט געדויבט פון דעם שבת זיין סאָציאַל־קולטורעלען אינהאַלט. ערשט דער מאָדערנער סאָציאַליזם דורך זיין קאַמף פאַר זונטאַג־רוה, וועלכע איז געוואָרען דער פונ־

*) פון „דאָס נייע לאַנד“, נומער 8, נאָוו. 3, 1911.

קיין מלאכה, דו, דיין זון, דיין טאָכטער, דיין קנעכט, דיין דינסט, אזוי פאַר־זאָגט דער ספר שמות די הערשענדע קלאַסען. און דער סאָציאַליסטישער מחבר פון דברים, אפשר גאָר דער נביא ירמיה, גיט שוין די גאַנצע סאָציאַלע ערקלערונג פאַר דעם שבת, למען ינוח עבדך ואמתך כמוך, כדי דיין קנעכט און דיין דינסט זאָלען רוהען אזוי ווי דו. דו ביסט אליין געווען א קנעכט אין מצרים, זאָגט דער שרייבער פון די עשרת הדברות, דערפאַר זאָלסטו איינמאָל אין וואך פריי מאכען דיין קנעכט און אויפהויבען אים צו א גייסטיגען מענ־שען. זעקס טעג האָט גאָט געארבייט, בשעת ער האָט די וועלט געשאפען, און דעם זיבעטען טאָג האָט ער גערוהט, ערקלערט דער מער נאאיווער נאטור־פי־לאָזאָפישער פארפאסער פון ספר שמות דעם גרונט פון שבת. און מיר פאַר־שטעהען היינט, דאָס ניט דערפאַר האָבען די קנעכט און די דינסטען גערוהט אום שבת, ווייל גאָט האָט גערוהט, נאָר פארקערט דער גאָט פון בארמהער־ציגקייט און נקמה האָט געזעהן, ווי די אונטערדריקטע רוהען אום שבת, און האָט אויך געמאכט דעם שבת קדש פאַר זיין גרויסען רוה־טאָג.

אָבער דאָס גרויסע רעוואָלוציאָנערע הארץ פון דעם נביא בארוהיגט זיך ניט מיט׳ן שבת. זיין נשמה באגערט דעם סאָציאַלען שבת, דעם אייביגען שבת, די באפרייאונג און פארברידערונג פון אלע מענשען, דעם שבת שבתון, דעם יום שכלו שבת, דעם היסטאָרישען טריאומף פון דער גייסטיגער מענשהייט. ער פאָדערט יעדען זיבעטען יאָר שבת שבתון פאַר דאָס לאַנד, וואָס אלע אירע געוויקסען און פרוכטען זאָלען געהערען פריי צו דעם קנעכט, דער דינסט, דעם ארבייטער, דעם פרעמדען, צו אלע וועלכע האָבען קיין אייגענטום ניט. דעם זיבעטען יאָר זאָל דער קנעכט פריי ווערען און דער האר זאָל אים ניט אָפּ־לאָזען מיט גאָרנישט פון זיין קנעכטשאפט, נאָר זאָל אים געבען א טייל פון זיין אָנגעהאָרעוועטען גוטס, כדי ער זאָל קענען געברויכען זיין פרייהייט. און ווען דו וועסט אָפּצעהלען שבע שבתות שנים, ניין און פערציג יאָר, זאָלסטו דעם צענטען תשרי, יום כפור, בלאָזען אין דעם שופר תרועה אין דעם גאנצען לאַנד, און זאָלסט אויסרופען די פרייהייט אין דעם לאַנד פאַר אלע זיינע איינוואוינער, יעדערער זאָל צוריק באקומען, וואָס ער האָט צו אנאנדערען פאַרקויפט אָדער פאַר׳מ׳שכנ׳ט אין דיזער צייט, זיין לאַנד, זיין הויז. די סאָציאַלען אונגלייכהייט פון אָרים און רייך זאָל פארשווינדען, און די סאָ־ציאַלע גערעכטיגקייט, די גאולה, זאָל קומען אין דער וועלט. אזוי ווערט דער שבת די אידעע פון דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, דער יסוד אויף וועלכען עס ווערט אויפגעבויט די גערעכטע געזעלשאפט. ביי דעם צווייטען ישעיה איז שבת שוין דער סימוואָל פון מאָראַלישען לעבען בכלל, שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, ווער עס היט שבת פון מחלל זיין, און ווער עס היט זיך אָב פון טאָן שלעכטס בכלל.

פון די ליכטער פון הימעל. פון וואנען עס נעמט זיך דאס ווארט שבת, ווער קען דאס דערפארשען? איז דאס ווירקליך דאס באבילאנישע ווארט סאבאטו, וועלכער איז אויך געווען דער נאמען פון א הייליגען טאג? אדער ליגט דא וועלכער עס איז אנדערער צוזאמענהאנג? דיזען פארוויקעלטען ביבעל־קריטישען פלאנטער קען די פארשונג נאך ניט פאנאנדערנעמען זיכער. דער אידישער שבת איז אבער יעדענפאלס אורשפרינגליך געווען דער סאטורן־טאג, א קינד פון דער אמאליגער נאטור־רעליגיאן. בשעת די זון און די לבנה און די שטערן האבען אין זייער צויבער־גלאנץ געהייסען דעם דערשראקענעם מענשען זיך צו זיי בוקען. דער נביא, וועלכער הויבט זיך אויף געגען דער נאטור אין נאמען פון דעם גייסט, וועלכער צוברעכט די געטער פון הימעל און ענטדעקט דעם נייעם אויביגען גאט פון דער מענשליכער געשיכטע, דער נביא עמוס, דערמאנט מיט א פארוואורף זיין פאלק ישראל דאס ער האט געדינט צו די שטערן אמאל, „ונשאתם את סוכת מלככם, כיון צלחכם, כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם כיון“. דאס איז דער נאמען פאר סאטורן.

אבער פון א פאלק ווי אלע פעלקער ווערט דאס אידישע פאלק אין זיין היסטארישער ענטוויקלונג א באזונדערעס פאלק, א פאלק פון גייסט, אן אויסערוויילטעס פאלק, און דער נאטור־שבת ווערט פארוואנדעלט אין דעם גייסטיג־סאציאלען שבת, אין דעם הייליגען שבת, פון דעם פאסטוכער־לעבען געהט דאס פאלק איבער צו אקערבוי, עס וואקסט אויף א ציוויליזאציע, עס הויבט זיך אויף דער שטורמישער קלאסען־קאמף, עס ערוואכט די סאציאלע נבואה, און עס ווערט באשאפען די נייע קולטור־אידעע פון שבת, א העכערע סאציאלע לעבענספארם און א גרויסער היסטארישער לעבענס־סימוואל. אט דאס איז דער וואונדערפאלער שפרונג פון דער אידישער געשיכטע. קין דער אקערבויער האט דער׳הרג׳עט הבל דעם פאסטוך, דער אקערבוי האט צושטערט די פריערדיגע סאציאלע גלייכהייט פון פאסטוכער־לעבען און האט באשאפען די ציוויליזאציע מיט איר סאציאלער אונגלייכהייט און איר שקלאפערייַ. אבער דער גאט פון נקמה און פון צדק איז דער גאט פון דעם אונטערדריקטען קלאס, דער גאט פון קנעכט און די ארבייטער, דער גאט פון הבל דעם צדיק, וואס ער מאנט הבל׳ס בלוט פון זיין ברודער דעם רשע. און דער גאט פון בארמהערציגקייט האט געשיינקט הבל׳ס קינדער, די ארבייטענדע און אונטערדריקטע קלאסען, די שענסטע מתנה פון זיין אוצר, דעם הייליגען סאציאלען שבת.

שבת איז געווארען די גרונטלאגע פון דער נבואה, דער שבת איז ארייננגענומען געווארען אין די עשרת הדברות אלס דאס גרעסטע מאראלישע און סאציאלע געבאט. געדיינקט דעם שבת אים צו הייליגען, זעקס טעג זאלסטו ארבייטען און דער זיבעטער טאג איז שבת צו דיין גאט, זאלסט ניט טאן

דער יעצטיגער מאָמענט אין ציוניזם *)

די אידישע נאציאָנאל־פּאָליטישע באוועגונג איז פול מיט איבעראשונ־גען. זי געהט ניט אין א גלייכער ליניע, נאָר אין זיג־זאגען, זי שטייגט און פאַלט און הויבט זיך ווייטער אויף אין א פארענדערטער געשטאלט. ווארום זי ווערט אָנגעטריבען ניט דורך די גלייכמעסיגע ענטוויקלונג פון וועלכע עס איז אינווייניגע כחות אין דעם לעבען פון פאָלק, ווי צום ביישפּיל, פון די עקאָנאָמישע כחות, אזוי ווי ביי נאָרמאל לעבעדיגע פעלקער, נאָר זי היינגט אָפּ פון פארשידענע אויסערליכע סבות און אומשטענדען, — וואָס מען קען זיי אָפט גאָר ניט פאָראויסזעהן און בארעכענען. גלייכמעסיג ווירקט אין דעם אידישען לעבען נאָר איין שטענדיגע סיבה, דאָס איז די אידישע נויט, וועלכע ווערט מיט נאטור־נויטווענדיגקייט אַלץ שטארקער און דראמאטישער און וועקט דאָס פאָלק. אָבער דיזע אידישע נויט איז נאָך ניט קיין שאפענדע און שעפּפערישע קראפט. זי באדארף נאָך די גינסטיגע אויסערע אומשטענ־דען, כדי זי זאָל ארויספירען דאָס פאָלקס־לעבען אויף דעם ברייטען וועג פון פּאָליטישער און נאציאָנאלער באפרייאונג.

דער נייער פאליטישער רעזשים אין דער טערקיי קען ווערען דער אָנ־הויב פון א גרויסער פּאָליטישער און נאציאָנאלער באוועגונג פון דאָס אידישע פאָלק. אָן דעם פעלזען־שטיין פון דער טערקישער דעספּאָטיע זיינען צובראָ־כען געוואָרען ביז איצט אלע האָפנונגען און באמיאונגען צו קאָנצענטרירען דאָס אידישע וואנדער־פאָלק אין איין טעריטאָריע. די קליינע פעולות און מעשים, וועלכע פילע האָבען געפּרופט באשאפען אין די צייטען פון דעם אלטען רעזשים אין פּאלעסטינא, זיינען געוועזען אייגענטליך, ווי מיר דוכט זיך, א פּראָדוקט פון פארצווייפלונג. ווער עס האָט גע'חלומ'ט פון גרויסע טאטען, פון פּאָליטישע לאָזונגען, פון קבוץ גליות, און האָט ניט געקענט זיך צופרידענשטעלען מיט יענע ארבייטען, האָט געזוכט זיין ארץ־ישראל אין גוי'שע מדינות און געוואָלט אויפהויבען די ציון־פאָן ניט אויף די הרי ישראל, נאָר אפילו אויף יענער זייט סמבטיון. עס איז אויסגעוואקסען דער ברודער־קריג צווישען ציוניזם און טעריטאָריאליזם, און דיזע צוויי שוועסטער־

---

*) פון „דאָס אידישע פאָלק" ניו יאָרק, 1909. דער דאָזיגער ארטיקעל איז דער ערשטער שריט אין ד"ר סירקינ'ס אריענטאציע צוריק צום פּאלעסטינישען ציוניזם, נאָך דער טעריטאָריאליסטישער שפּאלטונג ביי דעם זיבעטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין יאָר 1904.

דער אידעאַל פון דעם נביא, דער שבת שבתון, די גאולה פון דער מענשהייט איז ניט מקוים געוואָרען, ווייל די מערקווירדיגע אידישע געשיכטע איז איבערגעריסען געוואָרען אין דער צייט פון איר העכסטען גלאַנץ, ארום דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון קריסטענטום. דער שבת איז מיט דעם פאָלק ישראל אוועקגעגאנגען אין גלות, און ער האָט דאָרט אראָבגענומען זיינע רעוואָלוציאָנערע בגדי מלכות און איז געבליבען לייכטען אין זיין גייסטיגער היילינקייט. שבת איז אין גלות געוואָרען דער טאָג, ווען דער איד איז געוואָרען א מענש, א פרייער גייסטיגער מענש. שבת איז געוואָרען אין דעם אידישען לעבען דער קוואל פון לעבענסמוט און גייסטיגער ערוועקונג, ווען די פינסטערע פארזאָרגטע וואָכעדיגקייט איז פארשוואונדען און עס האָט אריינגעלויכטען די היילינקייט פון גייסט. שבת האָט דער איד געלערענט תורה, האָט געשטארקט די באַנדען פון פאַמיליע, האָט באשאפען א העכערע גייסטיגמאָראַלישע אטמאָספערע ארום זיך. דער שבת האָט אויפגעהאלטען דאָס אידישע פאָלק אין דעם שטורם פון דער געשיכטע און האָט אים געגעבען זיין מערקווירדיגע גייסטיגע אינדיווידואַליטעט. די קולטור־אידעע פון שבת האָט באשאפען דאָס אידישע נביאים־פאָלק, שבת האָט פארהיט דעם גייסט פון אידישען פאָלק אין גלות פון טויט און ענטאַרטונג, און די אידישע שבת־שבתון־אידעע איז אריבערגעגאנגען אין דער סאָציאַלער קולטור־האָפענונג פון דער איצטיגער מענשהייט. שבת איז דער גרעסטער פון די גרונטשטיינער פון דער קולטור פון דער צוקונפט. דאָס האָט געפילט דער גרויסער דיכטער, וועלכער האָט מיט צויבערטענער באזונגען די שבת־מלכתא, געטרויסט און דערהויבען איר היימאט ציון, און אין פרומער ריינקייט אָנגערופען דעם שבת מיט דעם שענסטען וואָרט אין דער מענשליכער שפּראַך, מיט דעם וואָרט כלה.

וועלכעס די דעמאָקראַטישע טערקיי וואָלט געגעבען קאָנצעסיעס, די מעגליכקייט אויפצובויען א אידישע אויטאָנאָמע קאָלאָניזאציע, צו פארווירקליכען דעם פאליטישען ציוניזם. אין צוזאמענהאנג מיט מעסאָפּאָטאמיען איז מעגליך ארויסצושטעלען א גרויסען פלאַן, שאפען גרויסע מיטלען, פאראינטערעסירען דאָס גאנצע פאָלק און אריינציען עס אין דער באוועגונג. קיין טעריטאָריאליסט אָבער, וועלכער שטעלט זיך איצט אָב אויף מעסאָפּאָטאמיען, וועט ניט אויסשליסען פאלעסטינא פון דעם אידישען לאַנד. מען האָט דעם טעריטאָריאליסטישען געדאנק נאָך ניט פארבונדען מיט מעסאָפּאָטאמיען, האָבען פילע טעריטאָריאליסטען דורכאויס ניט אויסגעשלאָסען פאלעסטינא און פילע האָבען דעם „בעל־הבית'ישען“ אוגאנדיזם פון דעם זעקסטען קאָנגרעס געהאלטען פאר פאליטיש קלוגער און נאציאָנאל געזונטער איידער דעם שפּעטערדיגען פּרינציפּיעלען טעריטאָריאליזם. עס וואָלט אָבער געוועזען ווילד און מישוגה'דיג, ווען מען וואָלט איצט אויסשליסען פאלעסטינא, ריידענדיג וועגען דער קאָלאָניזאציע פון מעסאָפּאָטאמיען. מעסאָפּאָטאמיען און פאלעסטינא זיינען איין לאַנד, וועלכעס וועט דורך די קאלאניזאציאָנס־ארבייט אין ביידע פלעצער און דורך די נויטיגע אייזענבאן פון וועסט צו איסט אינוויינינג פארבונדען ווערען. פאלעסטינא איז דער טויער צו מעסאָפּאָטאמיען און צוריק דער וועג פון מעסאָפּאָטאמיען צום ים. ווער עס רעדט פון א גרויסער קאָלאָניזאציע אין מעסאָפּאָטאמיען, דער מוז צו גלייכער צייט פארלאַנגען די פארשטארקונג פון אלע אידישע פּאזיציעס אין פאלעסטינא, אין לאַנדווירטשאַפט, אינדוסטריע, אין שטעדט ביז צו דער העכסטער מדרגה.

מיט דעם לאָזונג פון מעסאָפּאָטאמיען שטעלען זיך די טעריטאָריאליסטען פּראַקטיש, ווען אפילו ניט־טעאָרעטיש, אויף דעם פּראָגראַם פון ציוניזם.

האָט די פארענדערטע פּאָליטישע לאגע אין דער טערקיי ארויפגעפירט דעם טעריטאָריאליזם אויף א נייעם וועג, לייגט זי נאָך מער התחיבות ארויף אויף די ציוניסטישע אָרגאַניזאציעס. דאָס פעלד, וואו זי האָט געארבייט אין קליינעם מאַסשטאַב ביז איצט, האָט זיך ערווייטערט. שטרעבונגען פאר גרויסע פּאָליטישע צילען זיינען פארשוואונדען. אויף די ציוניסטישע אָרגאַניזאציעס קוקט דאָס גאנצע אידישע פאָלק און ערוואַרטעט פון איר איצט א לאָזונג. פון דעם לאָזונג און דעם אינוויינינגען כח פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאציע וועט עס איצט אָפּהייגנען, צי וועט זי קאָנען ווערען די פּאָליטישע און נאציאָנאלע פארטרעטונג פון דעם גאנצען אידישען פאָלק אָדער ניט. די ציוניסטישע אָרגאַניזאציע האָט אָבער שוין גלייך די מעגליכקייט זיך צו פאראייניגען און אריינצונעמען צו זיך די טעריטאָריאליסטישע אָרגאַניזאציע. די ציוניסטען דאַרפען נאָר ארויסטראָגען דעם גרויסען לאָזונג פון

באוועגונגען האָבען גענומען קוקען איינע אויף די אַנדערע, ווי פיינדליכע שטיף־שוועסטער. דער טעריטאָריאַליזם האָט געלאַכט פון דער פּאָליטיק און דער עקאָנאָמיע פון דעם ציוניזם, און דער ציוניזם האָט גע'פּסל'ט די סאַמע אידישקייט פון דעם טעריטאָריאַליזם.

דער נייער רעזשים אין דער טערקיי וועט מאַכען א סוף צו דעם ברודער־קריג פוןביידע באוועגונגען. זיי וועלען זיך מוזען פעראייניגען צוליב דעם גלייכען ציל, צוליב דער טעריטאָריאַלער לייזונג פון דעם אידישען פּראָבלעם, צוליב דער פּאָליטישער אויפלעבונג פון דעם אידישען פאָלק. די היופּט־סיבה פאַר וואָס פּאַלעסטינא און די נאָכבאַר־לענדער, דער מזרח, זאָלען ניט קענען זיין דער טעריטאָריאַלער צענטער פון דעם אידישען פאָלק, איז פאַרשוואונדען. דער טעריטאָריאַליזם פון זיין זייט איז אין דעם משך פון זיין עקזיסטענץ און ענטוויקלונג און אויף דעם וועג פון זיינע פאָרשונגען געקומען צום אָריענט. עס האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס א אידישע טעריטאָריע דאַרף געזוכט ווערען ניט נאָר אין א פרייעס און ווייניג באוואוינטעס לאַנד, נאָר אין א לאַנד מיט גאַנץ באזונדערע פּאָליטישע אוןווירטשאַפטליכע תנאים. זוכען א אידישע אויטאָנאָמע טעריטאָריע אין קאַנאַדאַ, אויסטראַליען, אַרגענטינא, בראַזיליען, און אנדערע פרייע אָבער איינגעאָרדענטע מלוכה אָרגאַניזמען איז כמעט אזוי אונמעגליך, ווי צו חלום'ען מכח א אידישעס לאַנד אין די פאַראייניגטע שטאַטען פון אמעריקאַ. די מעגליכקייט פון א אידישער אויטאָנאָמער קאָלאָניזאַציע דאַרף געזוכט ווערען אין פרייע אָבער נאָך ניט איינגעאָרדענטע קאָלאָניען און לענדער.

פּראַקטישע אויסזיכטען פאַר א אידישער אויטאָנאָמע קאָלאָניזאַציע זיינען פאַראַן אין די ווייטע לענדער פון דער טערקיי, וועלכע זיינען ניט באוואוינט. דאָס איז שוין קלאָר געוואָרען בא די טעריטאָריאַליסטען נאָך איידער דער פּאָליטישער רעזשים אין דער טערקיי האָט זיך געענדערט. די ערשטע עקספּעדיציע, וועלכע איז געווען נאָך טריפּאָליס און נאָרד־אפריקא, וועלכעס געהערט דעם סולטאַן, און די טעריטאָריאַליסטישע אָרגאַניזאַציע זיינען געווען בארייט ארייַנצוטרעטען אין פאַרהאַנדלונגען מכח דיזעס לאַנד נאָך מיט דער פריערער טערקישער רעגירונג. נאָרד-אפריקא האָט זיך אָבער ארויסגעוויזען אלס אוממעגליך פאַר א גרויסע קאָלאָניזאַציע וועגען זיינע שלעכטע קלימאַטישע תנאים, וועגען דאָס פעלען פון וואַסער. אויף דער טאַגעס־אָרדנונג בא דעם טעריטאָריאַליזם איז ארויסגעטראָטען מעסאָפּאָטאמיען, וועלכעס איז שוין זייט יאָרען געשטאַנען אין דעם „בלוי־בוך“ אלס איינס פון די פּאַסענדע לענדער פאַר א אידישער גרויס־קאָלאָניזאַציע.

די טעריטאָריאַליסטישע אָרגאַניזאַציע זעהט אין א גרויסען און פרוכטבארען לאַנד, ווי מעסאָפּאָטאמיען, וועלכעס איז ווייניג באַפעלקערט און אויף

אן אָפּענער בריף צו אלע סאָציאַליסטען־טעריטאָריאַליסטען (ס. ס.) *)

חברים! מער ווי צען יאָר זיינען פאראיבערגעגאנגען, פון דער צייט וואָס דער אוגאנדאָ־פּראָיעקט האָט פאַנאַנדערגעשפּאָלטען די ציוניסטישע אָרגאניזאציע און פאַנאַנדערגעריסען און פאַנאַנדערגעטיילט דעם ציוניסטיש־סאָציאַליסטישען פּראָלעטאריאַט. דורך דעם אוגאַנדאָ־פּראָיעקט און שפּעטער דורך דעם טעריטאָריאַליזם האָט דער אידישער ארבייטער־קלאַס, וועלכער האָט שוין אויפגעהויבען מוטיג און שטאָלץ די פאָן פון סאָציאַליסטישען ציוניזם, פארלאָרען זיין איינהייטליכען ציל און וועג און איז פאַנאַנדער־געפאלען אין פארשידענע פּארטייען, שטרעמונגען און שאַטירונגען, און אזוי ווי די פּראַקטישע אומפּרוכטבארקייט פון דעם ציוניזם און טעריטאָריאַליזם איז צונויפגעפאלען מיט דער שטייגערונג פון די האָפנונגען אויף דאָס באַניי־טע רוסלאַנד, איז אויך באַלד דער ערוואַכטער ציוניסטיש־טעריטאָריאַליס־טישער רצון פון דעם פּראָלעטאריאט געזונקען און פארביטען געוואָרען אויף די באקאנטע טעאָרעטישע אויסטראכטענישען און די מעכאנישע צופּאסונג צו די סאָציאַליסטישע באוועגונגען פון רוסלאַנד און זייערע אידעאָלאָגען. אנשטאט דער פאראייניגטער ארבייט פאר א אידישע לאנד, האָט זיך אָנגע־הויבען דער ברודער קאמף צווישען ס. ס., פּועלי־ציון, סיימאָווצעס, און דער שווער־פּונקט פון די אינטערעסען און דיסקוסיאָנען איז אריבערגעטראָגען גע־וואָרען פון דעם טעריטאָריאַליזם אויף דעם גלות.

דער אלגעמיינער קריזיס אין רוסלאנד נאָך דער שטורם־צייט און די אומפּרוכטבארקייט אין ציוניזם און טעריטאָריאַליזם האָט געפירט צו דער כמעט פולשטענדיגער פארשווינדונג פון די פארשידענע פּארטייען פון סאָ־ציאַליסטישען ציוניזם. די פּארטיי־אָרגאניזאציעס האָבען זיך אויפגעלייזט. די קאָמיטעטען האָבען ניט פונקציאָנירט און אין ווירקליכקייט גאָר ניט עקזיס־טירט, די אַרבייטער האָבען זיך מאַכטלאָז און פארצווייפעלט און מיט דעם געפיל פון ענטוישונג אָפּגעווענדעט פון די באוועגונגען בכלל. אין לויף פון יאָרען איז די סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע באוועגונג אין רוסלאַנד געוועזען פול־שטענדיג פּאראַליזירט. פון דער גרויסער און מעכטיגער סאָציאַליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג אין די ערשטע יאָרען פון איר ארויסטרעטונג איז

*) אָפּגעדרוקט אין דער ס. ס. צייטשריפט „דאָס וואָרט“

דער טעריטאָריאַלער באפרייאונג און זעלבסטשטענדיגקייט פון דעם גאַנצען אידישען פאָלק.

עס איז ניט מעגליך צו גלויבען, דאָס וועלכער עס איז ציוניסט זאָל זיך שטעלען פּרינציפּיעל געגען מעסאָפּאָטאמיען. אויב פּאַלעסטינא האָט א נאַכבארלאַנד, וועלכעס איז פּאַסענד פאר א אידישע גרויס־קאָלאָניזאציע, איז דאָס מעסאָפּאָטאמיען. די ציוניסטען מוזען ארויסשטעלען דעם לאָזונג פון א גרויסע מאסען־קאָלאָניזאציע, אין פּאַלעסטינא און אין מעסאָפּאָטאמיען. דערמיט פאראייניגט דער ציוניזם אַלע פּארטייען און דאָס גאַנצע פאָלק און די ציוניסטישע אָרגאַניזאציע רעפּרעזענטירט באמת די אידישע נאַציע.

שטיין די פֿריערדיגע עפּאָכע פֿון די אינווייניגסטע מחלוקות און דער פֿאַנאַנ־דערשפּאַלטונג פֿון דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען פּראָלעטאַריאַט. די אַרביי־טער פֿון די אַמאָליגע ס. ס. אָרגאַניזאַציעס, די צאָלרייכע אינטעליגענץ שטעהען שטיל און אינדעפּענדענט פֿון ווייטען פֿון דער נייער באַוועגונג, זייער גלייכ־גילטיגקייט האָט אָבער נאָך אין זיך דאָס שאַרפֿע זאַלץ פֿון קריטיק. פֿון ווייטען שטעהען אויך די פֿילע אינטעליגענטען און אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך אין דער צייט פֿון די באַוועגליכע יאָרען אָפּגעטיילט פֿון ציוניזם מיט דעם לאָזונג פֿון א סיום אין רוסלאַנד. זיי אַלע שטעהען גלייכגילטיג, קריטיש אָדער גאָר פֿיינדליך צו דער נייער ציוניסטישער באַוועגונג און צו די גרויסע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געעפֿענט יעצט אין פּאַלעסטינא און די אַרומיגע לענדער. די לאָזונגען פֿון א פֿריערדיגער צייט ווירקען אויף אַזא אופֿן ווי א שטערונג און שאָדען פֿאַר די געזעלשאַפֿטליכע ענטוויקלונגען פֿון דער געגענוואַרט.

דער אויסער־פּאַלעסטינישער טעריטאָריאַליזם האָט אָבער קיינמאָל ניט געקענט זיין קיין פּרינציפּ. פּאַלעסטינא האָט ביי באַשטימטע עלעמענטען פֿון פֿאָלק געקענט זיין א נאַציאָנאַלער פּרינציפּ, אָבער ניט־פּאַלעסטינא האָט געקענט זיין א צייטווייליגע טעכנישע אָדער פּאָליטישע אויפֿפֿאַסונג, אָבער ניט א פּרינציפּיעלע איבערצייגונג. בשעת דער אוגאַנדאָ־פּראָיעקט איז אַרויפֿ־געקומען, איז דער ציוניזם געשטאַנען פֿאַר א וואַנט, וועלכע ער האָט ניט געקענט איבערשפּרייזען. עס האָט זיך אַלעמען אויסגעדוכט, דאָס די טער־קישע דעספּאָטיע וועט אָנהאַלטען נאָך פֿילע דורות, און דאָס וועלכע עס איז ווערטפֿולע אידישע קאָלאָניזאַציאָן אין פּאַלעסטינא בלייבט אויסגעשלאָ־סען פֿאַר די גאַנצע צייט. אוגאַנדא האָט אויסגעזעהן ווי א ראַעלע מעגליכ־קייט, א לאַנד, אין וועלכען אידען וועלען קענען באַשאַפֿען א נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע. נאָכדעם אָבער ווי די ציוניסטען האָבען געמאַכט אונמעגליך דעם אוגאַנדאָ־פּראָיעקט, איז באַשאַפֿען געוואָרען דער טעריטאָריאַליזם. אָבער ביי די טעריטאָריאַליסטען זעלבסט האָט זיך אַרויסגעוויזען די זעלבע אומפֿייאיגקייט צו באַשאַפֿען א לעבעדיגע טעריטאָריאַליסטישע באַוועגונג. די באַקאַנטע „טעאָריעס“ האָבען פֿאַרביטען די טעריטאָריע, און דער צד השוה פֿון די אַלע קינדישע אויסטראַכטענישען איז געווען דער מאַנגעל אין ווילען און דער שרעק פֿאַר וועלכער עס איז טעריטאָריאַליסטישער טעטיג־קייט. דער סאָציאַליסטיש־טעריטאָריאַליסטישער פּראָלעטאַריאַט און די אינטעליגענץ זיינען געווען אַקוראַט אַזוי אונפּראָדוקטיוו און שעדליך אין דעם טעריטאָריאַליזם, ווי די ציוניסטען בנוגע צו אוגאַנדא. די יט"א, דאָס הייסט זאַנגוויל'ס פּריוואַט־אָפֿיס אין לאָנדאָן, האָט דערוויל דורך די פֿאַר־האַנדלונגען מיט רעגירונגען, ווי מיט דער רעגירונג אויסטראַליען און מיט

געבליבען נאָר די פועלי־ציון באַוועגונג און די באַוועגונג אין אמעריקא, וועלכע איז געוועזן צוריסען אין טעריטאָריאַליזם און ציוניזם, און איז געבליבען מאַכטלאָז און אומבאַדייטענד אין דער אַלגעמיינער אידישער ארבייטער באַוועגונג, דער געפיל פון פארצווייפלונג און ענטוישונג איז אריינגעדרונגען אין דעם סאָציאַליסטיש־ציוניסטישען פּראָלעטאריאט אומעטום, און שפּאָט און געלעכטער איבער זיך זעלבסט האָבען פארנומען אויף דער אידישער גאס די פּוסטקייט, וועלכע די פארשוואונדענע „טעאָריען" האָבען נאָך זיך איבערגעלאָזען. און ווי באַלד דער טעריטאָריאַליסטישער רצון איז געזונקען, האָט זיך ווידער אויפגעהויבען דער נאַטירליכער שונא, דער גלותיזם מיט זיין זעלבסט־באַגניגענקייט, מיט זיין סאָציאַלער און קולטורעלער איינהאַלטסלאָזיגקייט און דער בעל־בית'ישער קריטיק פון דער ציוניסטישער „אוטאָפּיע".

דיזע טרויריגע און שווערע איבערגאַנגס־צייט דערנעהנטערט זיך צום סוף. דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען ערוואַכט ווידער און אויך ביים אידישען פּראָלעטאריאט זעהען זיך שוין אַלע סמנים פון דער ווידער-אויפלעבונג פון די סאָציאַלע אינטערעסען און דעם שעפּפערישען נאַציאָנאַלען רצון. א פרייער און מוטיגער דור וואַקסט אויף, וועלכער איז פול מיט באַגייסטערונג און ליידענשאַפט, פול מיט די אייביגע שעפּפערישע כחות פון דער מענשליכער ענטוויקלונג. די אַלגעמיינע נאַציאָנאַלע ערוואַכונג איז אַרויסגערופען געוואָרען דורך די גרויסע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען, וועלכע האָבען זיך געעפענט אין די לעצטע יאָרען אין ארץ ישראל, און וועלכע ווערען יעדעס יאָר אַלץ מער און מער זיכער און רעאַל. אויב דער אויסער־פּאַלעסטינישער טעריטאָריאַליזם האָט זיך ארויסגעוויזען אומפּרוכטבאַר און אָביעקטיוו כמעט ווי אונמעגליך ביי דעם ניט־אָרגאַניזירטען צושטאַנד פון אידישען פאָלק, ווערט דער פּאַלעסטינישער טעריטאָריאַליזם מעגליך און זיכער און הויבט זיך אָן פאַר אונזערע אויגען שוין צו פארווירקליכען. די רעוואָלוציאָן אין דער טערקיי און די גרויסע פּאָליטישע נאַציאָנאַלע איבערקערעניש אין דער טערקישער אימפּעריע מאַכען ניט נאָר די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פאָלק אין פּאַלעסטינא און די ארומיגע לענדער מעגליך, נאָר מאַכען אפּהייגניג די פארווירקליכונג פון דעם טעריטאָריאַליזם נאָר פון דעם סאָציאַלען און נאַציאָנאַלען רצון פון דעם אידישען המון. פון דיזער ווידער־אויפלעבונג פון דעם ציוניזם און דער אויפלעבונג פון דער טעריטאָריאַליסטישער האָפנונג און מעגליכקייט שעפּט דער גלות נייעם מוט און גלויבען צו זיין ערלייזונג, און ווידער הויבט זיך אָן צו טראָגען דורך דאָס אידישע פאָלקס־לעבען, די אומרואיגקייט פון גאולה.

אויף דער נייער אויפלעבונגס־באַוועגונג ליגט אָבער נאָך ווי א שווערער

גענוג צו פאָדערען די פּאָליטישע אויטאָנאָמיע. די אראבישע באפעלקערונג מאכט די אידישע אויטאָנאָמיע אין פּאלעסטינא, ווי יעדע היסטאָרישע ערשיינונג, קאָמפּליצירט, אָבער דורכאויס ניט אונמעגליך אָדער אפילו אונווארשיינליך.

פּאלעסטינא איז אָבער נאָר דער שליסעל צו דער קומענדיגער קאָלאָניזאציע פון גאנץ מערב־אזיען, באזונדערס פון מעסאָפּאטאמיען. אזוי ווי דער מערב פון אמעריקא איז אין דעם מיטען פון פאָריגען יאָרהונדערט גענפענט געוואָרען אלס א גרויס קאָלאָניזאציאָנס לאנד פאר דער וועלט מיט אומבאגרעניצטע מעגליכקייטען, אזוי וועט זיך אין א גאנץ קורצער צייט מעסאָפּאטאמיען עפענען אלס א ניי קאָלאָניזאציאָנס־לאנד. עס דארפען נאָר פארענדיגט ווערען די דאָרט געבויטע אייזענבאנען, וועלכע וועלען פאר־בינדען דאָס לאנד מיט אלע קולטור־לענדער פון דער וועלט, און עס מוז ווע־רען מער פּאָליטישע זיכערהייט אין אָריענט. פאר די אידען קען זיך עפענען א קאָלאָניזאציאָנס־לאנד, וועלכעס וועט קענען אויפנעמען מיליאָנען, דעם גאנצען אידישען וואנדערענדען גלות, און וועלכעס וועט ווערען אן איינ־הייטליך לאנד מיט פּאלעסטינא. אין דער געשיכטע פון דעם אידישען פאָלק איז קיינמאָל נאָך ניט געווען אזא מעגליכקייט פאר קבוץ גליות און נאציאָנאלער רענעסאנס, ווי יעצט, און קיין טעריטאָריאליסטישער פּלאן איז ניט אזוי רעאל, דורכפירבאר, איינהייטליך און שעפּפעריש, ווי פּאלעס־טינא אין דער נייער לאגע פון דעם אָריענט.

די קאָלאָניזאטאָרישע און נאציאָנאל־קולטורעלע עראָבערונג פון פּא־לעסטינא אלס א פאָרבארייטונג פאר אן אונגעהויערע מאסען־קאָלאָניזאציע אין די ארומיגע לענדער איז אפהייננגיג נאָר פון דעם פארשטענדניס און דעם ווילען פון דעם אידישען פאָלק גופא. א גרויסע פאָלקס־אָרגאניזאציע פון די צוקונפטיגע קאָלאָניסטען דארף באשאפען ווערען, וועלכע זאָל אויסאר־בייטען אלע וועגען פאר קאָאָפּעראטיווע קאָלאָניזאציע און אינדוסטריע אין פּאלעסטינא און אָנהויבען פירען סיסטעמאטיש די איינוואנדערונג און די קאָאָפּעראטיווע באזעצונג פון די מאסען אין לאנד. די ציוניסטישע אָר־גאניזאציע און דאָס גאנצע אידישע פאָלק דארפען באשאפען די הילף־איינ־סטיטוטען און קרעדיט-אינסטיטוטען פאר דיזער פאָלקס־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע. אָבער דיזע פאָלקס־קאָאָפּעראטיווע אָרגאניזאציע קען נאָר דאן באשאפען ווערען, ווען די טויזענדער ארבייטער און די אינטעליגענץ וועלען ווידער אויפהויבען די פאָן פון דער אידישער באפרייאונג און אויפ־לעבונג, וועלכע איז אונגליקליכערהייט ארויסגעפאלען פון זייערע הענד. דער אָרט פון די סאָציאליסטען־טעריטאָריאליסטען קען יעצט ניט זיין קיין אנדערער ווי צוזאמען און מיט די פּועלי־ציון. דאָס, וואָס עס פאָדערט

קאַנאַדאַ, באַוויזען, דאָס די צאָל פון טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאַר אידען מוז אַלץ ווערען מער און מער באַשריינקט. וועגען קירענאַיקאַ און אַנגאָלאַ, וועלכע זיינען געווען שוין פריערע טעריטאָריאַליסטישע פּלענער, זיינען אַרויסגעקומען לכתחילה טעכניש־קאָלאָניזאַטאָרישע און דערנאָך אויך פּאָליטישע מניעות. אמת די יט״אַ האָט ניט אונטערזוכט אַלע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען אויף דעם ערדקוגעל, די שוועריגקייטען און כמעט אונמעגליכקייט צו קריגען אַ לאַנד האָט אָבער יעדענפאַלס די יט״אַ באַוויזען אין איר באַלד צעניאָריגער אַרבייט. דער טעריטאָריאַליזם האָט אונז געלערנט צוויי זאַכען: דאָס די ערווערבונג פון אַ טעריטאָריע פאַר אידען איז כמעט ווי אַן אונמעגליכקייט, און אַז דאָס פּאָלק איז אונפעיאיג אַרויסצואווייזען ווילען און מוט און אָפּערווילינקייט פאַר דעם טעריטאָריאַליסטישען ציל. פון אַ טעכנישער מעגליכקייט און פּסיכאָלאָגישער לייכטקייט, ווי דער טעריטאָריאַליזם האָט זיך לכתחילה אונז אויסגעדוכט, האָט ער זיך נאָך צען יאָר פון אונפּרוכטבאַרער עקזיסטענץ אַרויסגעוויזען אַלס אַ טעכנישע אונמעגליכקייט און אַ גרעסערע פּסיכאָלאָגישע שוועריגקייט, איידער דער ציוניזם. ווייל דער טעריטאָריאַליזם איז קיינמאָל ניט געווען קיין פּרינציפּ, נאָר אַ טעכנישער פּראָיעקט, האָט ער דערמיט פאַרלאָרען זיין באַרעכטיגונג צו עקזיסטענץ.

אָבער אפילו ביי גרעסערע אויסזיכטען צו פאַרווירקליכונג וואָלט דער טעריטאָריאַליזם ניט געהאַט היינט קיין רעכט צו עקזיסטירען ווייטער, ווייל אין פּאַלעסטינאַ און די אַרומיגע לענדער האָבען זיך געעפענט גרויסע טעריטאָריאַליסטישע מעגליכקייטען פאַר דעם אידישען פּאָלק. נאָך דער רעוואָלוציע פון די יונג־טערקען אין דער טערקישער מלוכה זיינען די לענדער און די פעלקער פון דער טערקיי אַריבערגעגאַנגען אין זייער אייגענעם רשות. פּאַלעסטינאַ הויבט אויך אָן איבערצוגעהן אין דעם רשות פון אידען, אין דער מאָס, ווי דאָס אידישע פּאָלק דערהויבט אין דער גאַנצער וועלט זיין קול און ווייזט אַרויס אַ פּאָליטיש־נאַציאָנאַלען אינטערעס פאַר דעם לאַנד. אין לויף פון די קומענדע יאָרען זיינען פאַראַן מעגליכקייטען פאַר אַ אידישע מאַסען, ווירטשאַפטליכע און אינדוסטריעלע קאָלאָניזאַציע, אַזוי דאָס אין אַ קורצער צייט וואָלטען אידען געקענט פאַרנעמען אפילו אין צאָל אַ מעכטיגע פּאָזיציע אין פּאַלעסטינאַ. אויב די לאַגע אין אָריענט וועט זיך ענדערען, וועט די צוקונפט פון דער אידישער אויטאָנאָמיע אין פּאַלעסטינאַ אָפּהייגנען דערפון, ווי צאָלרייך און מעכטיג עקאָנאָמיש און קולטורעל די אידישע באַפעלקערונג וועט זיין אין פּאַלעסטינאַ. דער נצחון פון דער דעמאָקראַטישער אידעע אין דער וועלט גיט די גאַראַנטיע, דאָס די אידישע באַפעלקערונג אין פּאַלעסטינאַ וועט ווערען אויטאָנאָם, וויבאַלד זי וועט זיין שטאַרק

די אידענפראגע*)

דורך דער שטענדיגער צונויפמישונג פון דער אידישער פראגע מיט דעם אידישען פראָבלעם, שטאַמט יענע אומקלאָרקייט, אומבאַשטימטקייט און ווידערשפרוך, מיט וועלכע די אידישע פראגע ווערט געוויינטליך באהאנדעלט. דאָס אידישע פראָבלעם נעמט זיך פון דעם צוזאַמענשטויס פון צוויי פארשידענע קולטורען, צוויי פארשידענע און סותר'דיגע רוחניות'דיגע געשטאַלטען אין דער געשיכטע, וועלכע האָבען זיך ניט געקענט צוזאַמענגיסען, אַסימילירען. פון זייער היסטאָרישער סתירה איז ארויסגעוואַקסען דער אידישער קולטור־מוט, די אידישע גייסט־טראַגעדיע, פון איין זייט, און די באַהאַלטענע און אָפענע שנאה פון אלע פעלקער און אלע זשעניען פון דער וועלט געשיכטע צו אידען און צום אידענטום פון דער אנדערער זייט. דאָס אידישע פראָבלעם איז א גייסטיגעס, א קולטורעלעס, א געשיכטס־פילאָזאָפישעס וואָס עס איז שווער אריינצוקליידען אים אין א פאָרמעל פון באגריפען און וויסענשאַפטליך קלאָרע גערענקען. דאָס אידישע פראָבלעם פאַלט אין דאָס פעלד פון אַזוינע ערשט אויפקומענדע וויסענשאפטען, ווי געשיכטס־פילאָזאָפיע, פעלקער־פסיכאָלאָגיע, עטיק. הגם עס פעלט נאָך א סיסטעם פון וויסענשאפטליכע גערענקען מכח דאָס אידישע פראָבלעם, איז עס אָבער דערפאר ניט וויניגער לעבעדיג און ערנסט, ווי עס זאָגט אויף דעם עדות דאָס גאנצע היסטאָרישע לעבען פון דער מענשהייט.

די אידישע פראגע איז אָבער א סך קלערער, פארשטענדליכער, און דערקענבארער. זי איז א קאָנקרעטע סאָציאַל־דעמאָקראַטישע און פאָליטישע פראגע, וועלכע שטאַמט פון דעם פריינדליכען צוזאַמענשטויס פון צוויי פארשידענע נאַציאָנאַלע און סאָציאַלע גרופען אין דער געזעלשאַפט. די אידישע פראגע קען מען אונטערזוכען, דערפאָרשען, אזוי צו זאָגען, מעסטען און וועגען מיט די מיטלען פון דער סטאַטיסטיק און דער היסטאָרישער וויסענשאַפט. עס פארשטעהט זיך, דאָס די אידישע פראגע און דאָס אידישע פראָבלעם זיינען צווישען זיך אייננג פארבונדען. וואָלטען די תנאים פון דער סביבה געוועזען אַזוינע, דאָס די אידישע סאָציאַלע־גרופע וואָלט אונטער זיי פארשווינדען, וואָלט אויך דאָס אידענטום אלס גייסט, אלס קולטור פאָרם פארשווינדען און ניט געקענט זעלבסט אויפהאַלטען אַן אָפגעזונדערטע אידישע סאָציאַלע גרופע. אין צוויי טויזענד יאָר פון פיינדשאפט צו אידען האָט זיך דאָס אידענטום ערהאַלטען היסטאָריש, אָבער עס וואָלט זיכער פאר־

---

*) פון „אידישער קעמפער“, נומערן 24, 22, 20, 1910.

די געזעלשאפטליכע מאָראל, דער אמת און די אויפריכטיגקייט דאַרף ניט אָפּגעהאלטען ווערען פון פסיכאָלאָגישע מאָטיווען. די טעריטאָריאליסטען מוזען זיך אויפהייבען פון זייער גלייכגילטיגקייט, זיי דארפען זייער פּראָגראַם ניט איבערקוקען, זיי דאַרפען עס נאָר ברייננגען אין איינקלאַנג מיט דער נייער לאַגע. זיי מוזען אריינברייננגען טעריטאָריאליסטישע אונרוה אין דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע, און צוזאמען מיט די ציוניסטען אריינטראָגען אונרוה אין גלות. געוויס קען דאָס אידישע פאָלק געפינען זיין ברעג אויך אָהן זיי, אָבער זיי מוזען זיך היטען פאר דעם משפּט פון דער אידישער געשיכטע, וועלכער וועט דאַן לויטען: כאָטש זיי האָבען ניט געוואָלט, איז עס דאָך ניט געווען קיין חלום.

געוואָרען פון א קלאַס־נאַציאָן א נאַציאָן פון קלאַסען, איז זייער נאַציאָנאַלע אונטערדריקונג ניט שטענדיג די אורזאַכע פון זייער סאָציאַלער אונטערדריקונג, נאָר אָפטמאָל די סיבה פון זייער סאָציאַלער הערשאַפטס־מעגליכקייט.

די אידישע פראגע איז אזוי אַלט ווי דער סאָציאַל־עקאָנאָמישער צוזאַמענשטויס פון דעם אידישען פאָלק מיט די איבעריגע פעלקער, זי איז אזוי אַלט ווי דער אידישער גלות. מען קען דאָך אונטערשיידען צווישען דער היסטאָרישער אידישער פראגע, און דער מאָדערנער אידישער פראגע, צווישען דער אידישער פראגע ביז צו דער פאַנאַנדערבליאונג פון דעם קאַפּיטאַליזם, זייט אידען זיינען געוואָרען א קלאַסען־נאַציאָן, און דער אידישער פראגע אין דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט, — בשעת עס האָט זיך דיפערענצירט א אידישער פּראָלעטארישער המון. אין דער פאַר־קאַפּיטאַליסטישער צייט איז באַשטאַנען די אידישע פראגע אין דעם, וואָס די אידישע קלאַס־נאַצאָן האָט פארגעשטעלט מיט זיך דעם העכערען קאַפּיטאַליסטישען פּרינציפּ פון דער געזעלשאַפט. די ענטוויקלונג פון די קאַפּיטאַליסטישע טענדענצען אין דער מיטעל־אַלטערליכער ווירטשאַפט, די ענטשטעהונג פון האַנדעל, דאָס ארויסוואַקסען פון דעם בירגערטום, די בילדונג פון גרויסע שטעט, האָבען געבראַכט די מיטעל־אַלטערליכע געזעלשאַפט אין א ווידערשפּרוך מיט דער אידישער ווירטשאַפט פאָרם און האָבען געפירט צו דער פארפאָלגונג און אויסוואָרצלונג פון אידען און זייער אויסוואַנדערונג אין לענדער אויף א נידעריגער ווירטשאַפטליכער שטופע. די אידישע פּראַגע אין דער מאָדערנער קאַפּיטאַליסטישער צייט באַשטעהט הויפּטזעכליך אין דעם, וואָס דער אידישער פּראָלעטארישער המון שטעלט מיט זיך פאָר אן עקאָנאָמישען פּרינציפּ, וועלכער איז דורך דער קאַפּיטאַליסטישער ענטוויקלונג געוואָרען נוצלאָז פאַר די ווירטשאַפט פון לאַנד. דיזע עקאָנאָמישע אומפּרוכטבארקייט פון דער אידישער פאָלקס מאַסע איז די מאָדערנע אידישע פּראַגע. די עקאָנאָמישע אומפּרוכטבארקייט פון אידען אין צוזאמענוויר־קונג מיט די גייסטיגע אידישע תכונות, רופען ארויס די עקאָנאָמישע און פּאָליטישע אומרואיגקייט פון דער פּאָלקס מאַסע, די באַשטענדיגע וואַנדערונג אין נייע לענדער, די שטרעבונג אויסצוברייטען דעם געאָגראַפישען שטח פון דעם אידישען וואוין־אָרט, די טענדענץ פון סאָציאַל שטייגען אויף דער אידישער זייט, און אויף דער ניט־אידישער זייט דעם סאָציאַלען און פּאָליטישען געגענדרוק פון אַלע פעלקער און קלאַסען געגען דיזער אומרוהיגער און אומפּרוכטבארער נאַציאָנאַל־סאָציאַלער גרופּע. דער קאַמף פון דער געזעלשאַפט געגען דעם אידישען קאַפּיטאַליזם אין מערב אייראָפּאַ אין דער פאָרם פון דעם אייראָפּעאישען אנטיסעמיטיזם, איז נאָר א זייטיגער, אומבאַדייטענדער אויסדרוק פון דעם גרויסען נאַציאָנאַל־סאָציאַלען קאַמף, וועלכער

שווינדען אין צוויי הונדערט יאָר פון טאָלעראַנץ. צוריק אָבער, לעבט דאָס אידענטום לייכטער איידער דאָס אידישע פאָלק, לייגט אויף אים ארויף דעם שטעמפּעל פון אָפּגעזונדערטקייט, טיילט עס ארויס פון דער איבעריגער געזעלשאפט, און מאכט אים א שטענדיגען ציל־ברעט פון סאָציאלער און נאציאָנאלער שנאה. דעם צווייטען טאג נאָך דער גלייכבארעכטיגונג פון אידען און זייער נאציאָנאלען אונטערגאנג, ווערט דאָך ווידער געבאָרען דער אנטיסעמיטיזם, ווייל דאָס אידענטום ליגט נאָך אין טראגישער גסיסה. ווען אפילו דאָס אידישע פאָלק האָט זיך שוין ערקלערט פאר טויט, לאָזט ניט דאָס האַלב טויטע אידענטום שטארבען דאָס טויט־ווילענדע אידישע פאָלק. דער אויפגעוועקטער אנטיסעמיטיזם, אָבער, ניט דאָס אידענטום, דערוועקט ווידער דאָס אידישע פאָלק און די אויפגעלעבטע „טרוקענע ביינער” לעבען ווידער אויף דאָס גוסס׳דיגע אידענטום. אזוי זיינען אידען און אידענטום א צוזאמענהיינגענדע קייט, כאָטש דער אבסטראקט־וויסענשאפטליכער סך הכל איז, דאָס די אידען האָבען אויפגעהאלטען דאָס אידענטום, אקוראט פאר־קערט ווי עס דוכט זיך דעם שכל הישר, אז דאָס אידענטום האָט אויפגע־האַלטען אידען. צווישען דער אידישער פראגע און דעם אידישען פּראָבלעם איז פאראן אויף אזא אופן אן איינגער צוזאמענהאנג.

דאָס אידישע פאָלק מיט זיין באזונדערער, אייגענאַרטיגער קולטור, און רוחניות׳דיגער פיזיאָנאָמיע איז איבערגעריסען געוואָרן אין זיין היסטאָרישער ענטוויקלונג און מיט געוואלד ארייגעוואָרפען געוואָרען אין א פרעמדער וועלט. דיזע פרעמדע וועלט איז אָבער שוין געווען ניט נאָר קולטורעל אויפ־געבויט, מיט א באשטימטער גייסטיגער געשטאַלט, מיט א פארגאנגענהייט, א לעבענס־אינהאלט, און א צוקונפט אידעאל, נאָר זי האָט געהאט אויך א מער אָדער ווייניגער באשטימטע סאָציאל־עקאָנאָמישע פאָרם. א פאָלק אָהן אן אייגענער זעלבסטשטענדיגער ווירטשאפט איז ארייגעפאלען אין געזעלשאפטען מיט א נאציאָנאלער ווירטשאַפט. דאָס אידישע פאָלק האָט געמוזט, דערפאר, אויספילען יענע באזונדערע עקאָנאָמישע פונקציעס אין וועלכע די פרעמדע ווירטשאפטען האָבען זיך נאָך געגויטיגט און דערפון האָט זיך געגומען די אויסנאמע־שטעלונג פון די אידען אין דער געזעלשאפט, דער סאָציאל-עקאָנאָמישער ווידערשפּרוך צווישען אידען און דער ארומיגער געזעל־שאפט. דיזער סאָציאל־עקאָנאָמישער ווידערשפּרוך איז די אידישע פראגע, וועלכע איז געווען שטענדיג, און איז איצט אויך א פראגע, ניט פאר אידען, נאָר אויך פאר גוים. עס זיינען ניט דוקא אידען אין גלות ביי גוים, נאָר אויך גוים אין גלות ביי אידען, ווארום אידען זיינען געווען שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטע נאציאָן, נאָר ניט שטענדיג און אומעטום אן אונטערדריקטער קלאַס. אפילו אין דער מאָדערנער צייט, ווען אידען זיינען

געבונג. די אלטע געזעלשאפט מיט איר העכערער קאפיטאליסטישער פארם און איר ענטוויקעלטען האנדעל איז פארשוואונדען און אויף איר פלאץ איז געקומען א נידעריגערע ווירטשאפט און קולטור. נאך דעם ווי איירָאפא האט זיך בארוהיגט פון דעם שטורם פון דער פעלקער וואנדערונג און אויף די חורבות פון דער רוימישער מלוכה זיינען אויפגעבויט געוואָרען נייע געזעלשאפטען, האט זיך דער גאנצער קולטור בילד פון איירָאפא פאר־ענדערט. אנשטאט דער קאפיטאליסטישער געלט ווירטשאפט איז געקומען די אָרימע, איינפאכע נאטוראל ווירטשאפט, און אנשטאט דאָס רוימישע רעכט האט אָנגעהויבען הערשען דאָס קירכליכע רעכט פון קריסטענטום. ערשט בשעת אין דער מאָדערנער צייט האט ווידער אָנגעהויבען בליען דער קאפי־טאליזם, איז צוריק איינגעפירט געוואָרען דאָס רוימישע רעכט, וועלכעס איז צוגעפאסט צום אינדיווידואליסטישען קאפיטאליזם. האנדעל, קרעדיט, געלד געשעפט זיינען אין דער נאטוראל ווירטשאפט אין אָנהויב פון מיטעל־אלטער נאָך דער פעלקער וואנדערונג פארדאמט געוואָרען.

אין דיזער פאָלשטענדיג פארענדיגטער געזעלשאפט מיט איר נייער סאָציאל־ווירטשאפטליכער אָרגאניזאציאָן, איז געבליבען אזוי ווי אונפאר־ענדערט דאָס אידישע פאָלק פון האנדעל און געשעפט, פרעמד צו דער ארו־מיגער וועלט, ניט נאָר קולטורעל און גייסטיג, נאָר אויך ווירטשאפטליך. עס איז דערפאר ניט קיין וואונדער, וואס עס האָבען זיך אָנגעהויבען געגען די אידען גראד אין יענער צייט די גרעסטע רדיפות. אָבער עס איז צוריק אויך ניט קיין וואונדער, דאָס די אידען האָבען זיך דאָך ערהאלטען, ניט קוקענדיג אויף די רדיפות, ווארום זיי האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט א הע־כערען ווירטשאפטליכען פרינציפ. אין דער נאטור ווירטשאפט זיינען זיי געווען די קלאס נאציאָן מיט א קאפיטאליסטישער ווירטשאפטס פאָרם, און וואָס מער די געזעלשאפט האט עקאָנאָמיש פראָגרעסירט, אלץ שטארקער האט דאָך געמוזט ווערען די פאָזיציע פון די אידען. די אידען זיינען דער־פאר ארייגגעדרונגען אין אלע מערב איירָאפעאישע מלוכות און האָבען דאָרט אָנגעפירט דעם האנדעל. אין יאָהר 975 געברויכט דער קעניג אָטאָ דער צווייטער אין אן אוקאז דעם בארימטען אויסדרוק: אידען אָדער סוחרים. אין צענטען, עלפטען, צוועלפטען יאָרהונדערטער זיינען פאראן גרויסע, רייכע אידישע געמיינדען אין גאנץ מערב איירָאפא, און דאָס גאנצע געלד געשעפט און דער האנדעל, באזונדערס דער אינטערנאציאָנאלער האנדעל, ליגט אין זייערע הענט. ביי דער ענטשטעהונג פון דער אויסבויאונג פון די שטעדט, וועלכע זיינען דער צענטער פון האנדעל און געשעפט, שפילען דאמאָלסט אידען א באדייטענדע ראָליע. כאָטש די קירכע האָט ניט איינמאָל די אידען פארדאמט, זיינען זיי דאָך געווען פריי און גלייכבארעכטיגט און

געהט פאר אין דער גאנצער ליניע, וואו עס באגעגענען זיך די אידישע פאָלקס מאסע מיט דער ארומיגער געזעלשאפט, און וועלכע ווערט אָנגערופען איצט די אידישע פראגע.

די צושטרייאונג פון אידען צווישען די פעלקער, צווישען די פרעמדע סאָציאל־עקאָנאָמישע אָרגאניזמען, האָט זיך אָנגעהויבען אייגענטליך נאָך פריער, איידער דאָס אידישע פאָלק האָט פארלאָרען זיין פאָליטישע זעלבסטשטענדיגקייט. נאָך אין דער צייט פון דעם בית־שני איז געווען א גרויסער טייל פון דעם אידישען פאָלק צושפרייט און צוזייט איבער אלע ימים. אלע לענדער און שטעט פון דער דאמאָלטדיגער גריכיש־רוימישער מלוכה זיינען געווען שטארק באפעלקערט מיט אידען. וואָס עס האָט די אידען גע־טריבען דאמאָלט צו א פרייוויליגען גלות און צושטרייאונג און דער גאנצער וועלט, איז שווער צו דערגרינדען. די איינגע בארירונג מיט דער ארומיגער וועלט און די ווירטשאפטליכע פאקטאָרען האָבען געשפילט דערביי די הויפט ראָליע. יעדענפאלס ווייסען מיר, דאָס ביי דער ענטשטעהונג פון די אידישע שטעט אין עגיפטען און סיריען, זיינען אידען געווען די טרעגער פון דער גריכישער קולטור, פון דעם האנדעל און דער העכערער ווירטשאפט. אין דער צייט פון פילאָזאָף פילון, אין ערשטען יאָרהונדערט פאר קריסטוס, האָבען אידען געוואוינט אין א גרויסער צאָל אין אלעקסאנדריען, אנטיאכיען, אין גריכענלאנד און איטאליען, פון וואנען זיי האָבען זיך שפעטער פארשפרייט ביז גאליען און שפאניען. אין עגיפטען איז אן אכטעל פון דער באפעל־קערונג באשטאנען פון אידען. אין רוים זיינען זיי צו דער צייט פון ציצעראָן שוין געווען א וויכטיגער פאקטאָר אין פאָליטישען לעבען. נאָך דער צו־שטערונג פון ירושלים איז דער גלות געוואָרען נאָך גרעסער; די רוימישע מלוכה איז פארפלייצט געוואָרען מיט אידען. דער האנדעל, וועלכער איז דאמאָלט געווען א פערזענליכער און דורכגעפירט געוואָרען הויפטזעכליך דורך דער לעבעדיגער בארירונג פון די מענשען גופא, איז געווען צוגעפאסט בכלל פאר די צווישען זיך פארברידערטע און אומעטום צושפרייטע אידען, און אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט־פאָרם איז דאמאָלט געווען מער אָדער ווייניגער א נוצליכע און נויטיגע, הערען מיר ניט אין די ערשטע יאָר־הונדערטען נאָך קריסטוס פון גרויסע אידישע פארפאָלגונגען און פון דער שווערער בארויבונג פון אידישע רעכט.

געענדערט האָט זיך פאָלשטענדיג די לאגע פון אידען אין אייראָפא נאָך דער פעלקער וואנדערונג אין פינפטען יאָרהונדערט. די רוימישע מלוכה איז פאנאנדערגעפאלען און אויף אירע חורבות זיינען אויפגעוואַק־סען נייע פעלקער, נייע מלוכות, נייע פאָרמען פון ווירטשאפט, א נייע געזעצ־

צווישען די בויערען און די גוטסבאזיצער. דער האנדעל, דאָס געלד געשעפט, די פאכטעריי, דער פּראָצענט, דער בראנדוויין געשעפט, זיינען איבערגעגאנגען אין זייערע הענט. זיי זיינען געוואָרען אין גאנצע טיילען פון מזרח־אייראָפּא דער עקאָנאָמיש־באדייטענדסטער טייל פון די שטעדט, וועלכע זיי האָבען געהאָלפען אויפבויען.

אלס א פאָלק מיט א העכערער עקאָנאָמישער טעטיגקייט, זיינען די גרעסטע צאָל אידען אין דער עפּאָכע פון דער ענטשטעהונג פון דעם קאפּיטאליזם, נאָך הארטע קאמפען און פארפאָלגונגען, אָפּגעצויגען פון דעם קאפּיטאליסטישען מערב־אייראָפּא אין דעם פאר־קאפּיטאליסטישען מזרח־אייראָפּא, אין טערקיי, און דאָס ערשט־ענטדעקטע אמעריקא. יענע נאָך ניט ענטוויקעלטע לענדער האָבען אין זייער ווירטשאפט געהאט א רייכען פּלאַץ פאר די באזונדערע אידיש־עקאָנאָמישע גרופּען. די אידישע פראגע האָט אויף אזא אופן אין סוף פון מיטעל־אלטער געפונען איהר לייזונג דורך דער ארויסשטויסונג פון דער אידישער ווירטשאפט פון די לענדער, וואו זי איז געוואָרען איבריג, און איר אריבערטראָגונג אין די לענדער, וואו די קאפּיטאליסטישע ווירטשאפט האָט קוים אָנגעהויבען ארויסצואווייזען אירע ערשטע שפּראָצונגען.

2

אין דער מאָדערנער צייט, אין דער עפּאָכע פון קאפּיטאליזם, פארענדערט די אידישע פראגע איר כאראקטער, לויט נאָך דעם ווי דאָס אידישע פאָלק פאלט פאנאנדער אין קלאסען, אין א פּראָלעטארישער מערהייט אין מזרח־אייראָפּא און א בורזשואזער מינדערהייט אין מערב־אייראָפּא. מיט איר גאנצער שטארקייט הויבט זיך אָן אין דער מאָדערנער צייט די קלאסען־פאנאנדערטיילונג אין אידישען פאָלק. דאָס 18טע און 19טע יאָרהונדערט איז דער פאָלשטענדיגער נצחון פון דעם קאפּיטאליזם אין מערב־אייראָפּא און דער טריאומף פון דעם ליבעראליזם. די וויניגע מערב־אייראָפּעאישע אידען הויבען זיך אויף ווירטשאפטליך און באקומען די פּאָליטישע עמאנציפּאציאָן אין הסכם מיט דעם נצחון פון דעם ליבעראליזם. זיי דערהויבען זיך סאָציאל און ווערען אין נייצענטען יאָרהונדערט פּראָפּאָרציאָנעל נאָך זייער צאָל דער רייכסטער און געבילדעטסטער טייל פון דער געזעלשאפט. אין יאָר 1855 זיינען אין פּרייסען געווען 513 באנקירען, פון וועלכע 385 זיינען געווען אידען. אין יאָר 1861 זיינען געווען אין בערלין 13911 זעלבסטשטענדיגע קויפליַיט, פון וועלכע 4619 זיינען געווען אידען. אין ברעסלוי זיינען אין דעמזעלבען יאָר פון 4829 זעלבסטשטענדיגע קויפליַיט געווען 2311 אידען. אין ענגלאנד, פראנקרייך און האָלאנד, וועלכע האָבען

האָבען פארנומען אייגענטליך א הערשענדע שטעלונג אין דער געזעלשאפט, א דאנק זייער העכערער ווירטשאפטליכער טעטיגקייט.

די שרעקליכע בלוטיגע פארפאָלגונגען געגען אידען האָבען זיך אָנגעהויבען אין צוועלפטען און דרייצענטען יאָרהונדערט מיט קרייצציגע. די קרייצציגע זיינען ארויסגערופען געוואָרען דורך דעם מורא'דיגען עלענד און די אָרימקייט פון די מאסען; זיי זיינען געווען א סאָציאַלע באוועגונג, וועלכע האָט זיך אויסגעגאָסען אין א רעליגיעז־קריגערישער ווילדקייט. עס פארשטעהט זיך, אז די אויפגעשטאנענע מאסען זיינען ארויסגעטראָטען געגען די רייכע אידען, וועלכע זיינען געווען שונאים פון קריסטוס, און וועלכע די קריסטען זיינען געווען שולדיג געלד. אָבער די קרייצציגע האָבען געגעבען א שטארקען אנשטויס דער קאפיטאליסטישער און מסחר'ישער ענטוויקלונג פון יענער צייט. דורך די מלחמות מיט די מאחמאדאנער איז ארויסגעוואקסען דער האנדעל מיט דעם אָריענט. געלד האָט באקומען דעם גרעסטען ווערט אין דער געזעלשאפט. דער בוי פון דער געזעלשאפט זעלבסט האָט זיך שטארק פארענדערט. אין די שטעדט איז געוואָרען מעכטיג דאָס בירגערטום, וועלכע האָט אליין אָנגעהויבען פירען האנדעל און געשעפט. אין 14טען, 15טען און 16טען יאָרהונדערט האָט זיך דערפאר אין גאנץ מערב אייראָפּא אלץ מער און מער פארערגערט די אידישע לאגע דורך דער ערשטער ענטוויקלונג פון דער קאפיטאליסטישער געלד ווירטשאפט און דעם קאמף פון די האנדוועררקער דאגעגען. דיזע קאָנקורענץ צווישען אידען און די קריסטליכע שטאָדט באפעלקערונג האָט געפירט צו דער פארטרייבונג פון אידען פון פילע מערב אייראָפּעאישע לענדער, באזונדערס צו דעם גירוש שפּאניען און צו דער אויסוואנדערונג פון אידען אין די מזרח־אייראָפּעאישע לענדער, וועלכע זיינען געווען נאָך זעהר אָפּגעשטאנען אין זייער ווירטשאפטליכען לעבען.

אין 16טען און 17טען יאָרהונדערט איז די אידישע לאגע אין מערב אייראָפּא זעהר אן אומגליקליכע און א טרויעריגע. זיי זיינען געווען גלייך פארפאָלגט פון די גרויסע קויף-לייט און פון די האנדוועררקער, וועלכע זיינען געווען אָרגאניזירט אין חברות, און אידען זיינען ארויסגעשטויסען געוואָרען פון אלע פריערדיגע פּאָזיציאָנען. דער גרעסטער טייל פון אידען זיינען געוואָרען הויזירער, פּעדלער, שאכערער און קליינע הענדלער. אין יענער צייט זיינען זיי אויך קולטורעל און גייסטיג זעהר געפאלען און האָבען זיך געשטעלט גאנץ אויסערהאלב פון דער אייראָפּעאישער קולטור. דער גרעסטער טייל פון די אידען האָט זיך באזעצט אין מזרח־אייראָפּעאישע לענדער, אין פּוילען, אונגארן, רוסלאנד, טערקיי. דאָרט זיינען זיי אין א סך ערטער געוואָרען אייגענטליך דער דריטער שטאנד, וועלכער האָט פארמיטעלט

לעבען פון עלענדען האנדעל און ליידיגגעהן ארום שול אויף דער גראָבער אב-הייננגיגער ארבייט. עס האָט גענומען יאָרען פון סאָציאלער ענטוויקלונג און פראָפּאגאנדא מצד דער אינטעליגענץ, ביז א אידישער בעל־מלאכה קלאס איז ארויסגעוואקסען. די אידישע אויפקלערונג, די פילאנטראָפּיע, די ליטעראטור פון דאמאָלט הערען ניט אויף צו לויבען און צו באזינגען די מלאכה, וועלכע הויבט שוין אָן צו שיינען אין דער מאטעריעלער און קולטור־רעלער נויט פון יענער צייט אין דעם גלאנץ פון א נאציאָנאלען אידעאל.

אקוראט ווי די סאָציאלע לאגע פון די אידען אין מזרח־אייראָפּא און מערב־אייראָפּא איז געוואָרען א פארשידענע, איז אויך זייער פּאָליטישע לאגע געוואָרען א פארשידענע. אין מערב־אייראָפּא זיינען אידען פּאָליטיש עמאנ־ציפּירט, וואָרום אין דער צייט פון די בורזשואזע רעוואָלוציאָנען זיינען שוין אידען געווען א מעכטיגער טייל פון דער בורזשואזיע, וועלכע האָט אויפגע־נומען איז זיך אידען אלס א גלייכבארעכטיגטען טייל. די עקאָנאָמישע און סאָציאלע הערשאפט פון אידען האָט שוין פון זיך אליין צובראָכען די קייטען פון זייער פּאָליטישער אונטערדריקונג. זיי זיינען געבליבען זיגער אין דעם שטורם פון דער געשיכטע. זיי האָבען ערהאלטען בירושה די קאפּיטאליס־טישע ווירטשאפט פון מיטעלאלטער און האָבען נאָך ערוואָרבען די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. דער גראדער היפך דערפון איז דער גורל פון די מזרח־אייראָפּעאישע אידען. זיי זיינען פּאליטיש אונטער־דריקט, און דאָס איז קודם כל די פאָלגע פון זייער סאָציאלער געזונקענקייט. דאָס אידישע פאָלק האָט דאָרט פארלאָרען זיין קאפּיטאליסטישען כאראקטער פון מיטעלאלטער און זיך דיפערענצירט אין קלאסען, און האָט אָבער ניט באקומען די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון דער מאָדערנער צייט. פון דעם אונגלייכען קאמף פון דער געשיכטע זיינען זיי ארויסגעקומען פאר־וואונדעט און פארבלוטיגט.

לויט דער פארשידענער סאָציאל־פּאָליטישער לאגע פון אידען אין מערב־אייראָפּא און מזרח-אייראָפּא טראָגט אויך די אידישע פראגע א פארשידע־נעם כאראקטער אין די פארשידענע לענדער. אין מערב־אייראָפּא באשטעהט די אידישע פראגע אין דעם געגענדרוק פון דער געזעלשאפט געגען די אי־דישע סאָציאלע פּריווילעגירטקייט. ניט אידען קעמפּען דאָרט פאר זייער פּאָליטישער עמאנציפּאציאָן פון אידען. אזוי האָט מארקס פארשטאנען די אידישע פראגע אין מערב־אייראָפּא, נאָך פאר דער אידישער עמאנציפּאציאָן, אין די פערציגער יאָרען פון פאָריגען יאָרהונדערט, און דאָס איז די גרונט־אידעע פון דעם מאָדערנעם אנטיסעמיטיזם בנוגע צו זיין סאָציאל־פּאָליטישען אינהאלט. אין מערב־אייראָפּא זיינען די אידען א טייל פון דער ליבעראלער בורזשואזיע, וועלכע האָט אין דער עפּאָכע פון איר אידעאָלאָגישען גלאנץ

זיך נאָך פריער פאר דייטשלאנד ענטוויקעלט קאפּיטאליסטיש, זיינען אידען נאָך פריער עמאנציפּירט געוואָרען און האָבען זיך דאָרט אויפגעהויבען צו דער העכסטער סאָציאלער מדרגה. דער קאפּיטאליסט און דער ליבעראליזם ברייננגען אריין דעם אידישען מעוט אין מערב־אייראָפּא אין א פּריווילעגיר־טער לאגע.

בשעת אָבער אידען אין מערב־אייראָפּא האָבען זיך נאָך פארשטארקט אלס א פּריווילעגירטע קלאס־נאציאָן, גֶעהט די סאָציאלע ענטוויקלונג פון דעם אידישען פאָלק אין מזרח־אייראָפּא אין א גאנץ אנדערער ריכטונג. דאָס אריינדרינגען פון דעם קאפּיטאליזם און דער אָנהויב פון דער קולטור האָבען ביי אידען אין מזרח־אייראָפּא גורם געווען די קלאסען־דיפערענצירונג און די ענטשטעהונג פון א פּראָלעטארישער מאסע, בשעת דיזעלביגע אורזאכען אין מערב־אייראָפּא מיט איינינגע יאָרהונדערטער פריער, האָבען ארויסגע־רופען די פּארטרייבונג און אָפּציאונג פון דעם גרעסטען טייל פון די אידען אין אנדערע לענדער. מען דארף נאָך דאָ באמערקען, דאָס אויך לכתחילה האָבען אידען אין מזרח־אייראָפּא קיינמאָל ניט באזעסען רייכטום, אזוי ווי די אידען אין מערב־אייראָפּא.

די מאָדערנע צייט מאכט איבריג די גאנצע אידישע מיטעל־אלטערליכע ווירטשאפט, און עס הויבט זיך אָן דער פּראָצעס פון דער פּאראָרימונג און פארעלענדונג פון דער פאָלקס־מאסע אין מזרח־אייראָפּא. דער פריערדיגער עקאָנאָמישער יסוד, אויף וועלכען דאָס אידישע פאָלק האָט זיך געהאלטען, ווערט צושטערט. אין מיטען פון 19טען יאָרהונדערט ווערען דער אידישער וואכער, דער האנדעל מיט דעם גוי, די ארענדאַטאָרסטווא, דאָס בראנדוויין־געשעפט, דער קליינער האנדעל אין שטאָדט, די פּאקטאָרסטווא כמעט אונ־מעגליך דורך די נייע ווירטשאפטליכע תנאים. עס בילדעט זיך א מיליאָנען־קעפּיגער עלענדער אידישער המון, אָהן דעם לעצטען באזיץ, אפילו אָהן דעם לעצטען באזיץ פון דעם פּראָלעטאריער, אָהן דעם באזיץ פון ארבייט.

אין דיזען צושטאנד פון דער מאסען פארעלענדונג הויבט זיך אָן צו בילדען אין מזרח אייראָפּא דער קלאס פון בעלי־מלאכות און ארבייטער. דער פּראָצעס קומט פאָר מיט גרויס מאטערניש און אונטער דעם גרעסטען פּראָטעסט פון דער פאָלקס־נשמה געגען דעם. קיין סאָציאלע גרופּע ביי קיין פאָלק גֶעהט ניט איבער פריי צו געצוואונגענער אפּהייננגיגער ארבייט. מארקס האָט געשילדערט אין „קאפּיטאל“ דעם דראמאטישען פּראָצעס, ווי עס האָט זיך געבילדעט אין ענגלאנד אַן אינדוסטריעלער ארבייטער־קלאס. דער אי־דישער בעל־מלאכה און ארבייטער איז לכתחילה געווען א סאָציאלער בזיון. נאָר דער געפאלענסטער טייל פון דעם פאָלק האָט זיך ענטשלאָסען אונטער דעם צוואנג און דער נויט איבערצובייטען דאס האלב־רוחניות'דיגע לופט־

נונג, דאס דער סאָציאַליזם איז אָפט דער בעסטער באשיצער פון דעם אידי־שען קאפּיטאַליזם, קעמפּענדיג געגען דער רעאקציאָן און איר אנטיסעמי־טישען שווינדעל. באמת אָבער וואָלט עס גאָר געווען א וואונדער, ווען אין דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט און אין דעם סאָציאַליזם וואָלטען זיך ניט אויפגעהויבען באזונדערע פיינדליכע און געגנערישע טענדענצען געגען דעם ראסען־פרעמדען און קולטור־אָפּגעשיידטען אידישען קאפּיטאַליזם. דער אנטיסעמיטיזם שטויסט זיך אָן אָן קריטיק אין דעם סאָציאַליזם און שעפּט פון דער אנדער זייט דאָרט טיפע און שטארקע כחות. געגען דיזען פאנאַנ־דערגעבליטען קאַפּיטאַליזם האָבען זיך אויפגעהויבען די רעאקציאָנערע עלעמענטען פון דער געזעלשאפט.

אָבער אפילו די בורזשואזיע זעלבסט, דיזע היסטאָרישע באשיצערין פון אידען, פאלט אריין אין אן עקאָנאָמישען קאָנקורענץ־ווידערשפּרוך מיט איר פרעמדען אידישען פליגעל. די אידישע אינטעליגענץ, דער אידישער האנ־דעל, די אידישע אונטערנעמונגען מאכען א געפערליכע קאָנקורענץ דער קריסטליכער בורזשואזיע. אזוי פלאצט אין אלע פונקטען דער פריינדשאפט־פּאַדעם, וועלכער האָט היסטאָריש צונויפגעבונדען די אידישע בורזשואזיע מיט דער קריסטליכער. די עקאָנאָמישע סתירה פון היינט איז שטארקער איידער דער אבסטראקטער פּרינציפּ פון אמאָל. אויך די בורזשואזיע ווערט אָנגעפילט מיט אנטיסעמיטישע טענדענצען, וועלכע רייסען זיך שוין ארויס אלץ מער און מער אין דער פּאָליטישער עפענטליכקייט.

און דיזע אלע סאָציאַל־פּאָליטישע אינטערעסען, וועלכע באשאפען דעם אנטיסעמיטיזם, ווערען נאָך פארשטארקט און פארטיפט דורך דער ראסען־שנאה, דורך דער קולטור־אפּשיידונג, דורך די מענשליכע בייזקייט און נידער־טרעכטיגקייט, וועלכע האָבען פון אייביג אָן באשאפען די מחיצה צווישען אידען און ניט־אידען. די אידישע מערב־אייראָפּעאישע בורזשואזיע לעבט אין אן אטמאָספערע, וועלכע איז אָנגעפילט מיט טענדענצען פון שנאה, געגנערשאפט, קנאה, פאראכטונג און ווידערשפּרוך.

דער אנטיסעמיטיזם, וועלכער רינגעלט ארום די אידישע בורזשואזיע אין מערב אייראָפּא, איז אָבער ניט בכח אָנצורירען די וואָרצלען פון דעם אידישען לעבען. ער בויט מער ניט אויף א וואנט פון סאָציאַלער און קול־טורעלער אפּגעזונדערקייט צווישען אידען און קריסטען, ער קען אָבער ניט ענדערען זייער סאָציאַל־פּריווילעגירטע שטעלונג. די קאפּיטאַליסטישע גע־זעלשאפט איז געגרינדעט אויף די פרייע אינדיווידועלע ווירטשאפטען און זייער געגענזייטיגער קאָנקורענץ; אין איר שטעהט אינדיווידואום געגען אינדיווידואום אין סאָציאַלען קאמף, אזוי אז די געזעלשאפט קען זיך גאָר זעהר שווער אָרגאניזירען געגען א באזונדערע נאציאָנאַל־סאָציאַלע גרופּע.

אויפגענומען אידען אין איר קלאס. די סאָציאַלע קלאסען, וועלכע זיינען נעגען דער בורזשואזיע, זיינען דאָרט די טרעגער פון דעם אנטיסעמיטיזם. די רעאקציאָנערע כחות פון דער פארגאנגענהייט, די רעגירונג, דער אדעל, די קירכע, די ארמיי, דער מיטעלשטאנד, זיינען א י י ן מקור פון אנטי־סעמיטיזם, וועלכער שטאמט פון דעם קאמף פון דער אלטער אָרדנונג געגען דעם בורזשואזען ליבעראליזם.

פון דער שטעלונג פון דער בורזשואזיע אין דער מלוכה הייננט אָפּ די באציאונג פון דער רעגירונג צו אידען. אין דייטשלאנד, וואו די בורזשואזיע איז פּאָליטיש מאכטלאָז און די רעגירונג ליגט נאָך אין די הענט פון דער פעאָדאלער מאָנארכיע, איז די רעגירונג די גרעסטע אנטיסעמיטישע מאכט. וואו עס הויבט זיך אָן די מאכט פון דער רעגירונג, ענדיגט זיך די פּאָליטישע גלייכבארעכטיגונג פון אידען. דער דייטשער קיסר, דער ערשטער רעאקציאָנער פאר דער אלטער אָרדנונג אין דייטשלאנד, איז פאקטיש דער ערשטער אנטיסעמיט אין דייטשלאנד. מיט דעם וויסען און דער פארבאָרגענער צו־שטימונג פון דעם דייטשען הויף ווערען דורכגעפירט אלע רעאקציאָנערע פלאנען אין דער וועלט געגען דער פרייהייט; אין דעם דייטשען הויף זיינען באקאנט געוועזן און אונטערשטיצט געוואָרען די טייפלישע פארשווערונגען פון ניקאָלאַי דעם צווייטען געגען דער אידישער נאציאָן פון „בונטאָוושצי־קעס" אין רוסלאנד. פארקערט זיינען די רעגירונגען, וועלכע זיינען אפּהייני־גיג פון דער קאָנסטיטוציאָן און די געזעלשאפטליכע כחות, ווי צום ביישפּיל די רעגירונגען פון פראנקרייך און ענגלאנד, מער אָדער ווייניגער גלייכגילד־טיג צו אידען. די ארמיי און די קירכע, וועלכע זיינען נאָך זייער נאטור אומעדום א פאקטאָר פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען אין אלע לענדער אן אנטיסעמיטישער כח.

3

אָבער ניט נאָר די כחות פון דער פארגאנגענהייט, פון דער אלטער אָרדנונג, זיינען געגען אידען, נאָר אויך די רעוואָלוציאָנערע כחות פון דער צוקונפט, די אָנזאָגער פון דער קומענדער סאָציאַליסטישער אָרדנונג, שטעהען אויף געגען דער אידישער קלאס־נאציאָן. דער סאָציאַליסטישער און רעוואָ־לוציאָנערער שטורם ווארפט נאָך א באזונדערע כוואליע געגען דעם אידישען קאפּיטאליזם. דיזע אנטיסעמיטישע טענדענץ פון דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָלעטאריאט ווערט איינגעשטילט און איינגעהאלטען פון דעם סאָציאַליזם, ווייל דער אנטיסעמיטיזם איז די פּאָליטיק פון די רעאקציאָנערע כחות פון דער געזעלשאפט, און ווערט אין זייערע הענט אויסגענוצט צוליב דעם קאמף געגען דער קומענדער וועלט. דערפון נעמט זיך די פּאראָדאָקסאלע ערשיי־

ארימע האנדווערק, דער סוועטינג־שאפ, די קליינע אידישע פאבריקעל, דאס איז די אפגעשטאנענע ארבייטספארם, אין וועלכער עס מאטערט זיך דער אידישער פראלעטאריאט.

אזוי ווירקען אין מזרח־אייראפא די פארשידענסטע סאציאלע כחות געגען אידען און גראבען אונטער אלע יסודות פון זייער לעבען. די אידישע מאסע וואנדערט אויס, ווי אין דעם גאנצען משך פון דער אידישער געשיכטע, אין נייע אויפקומענדע לענדער מעבר לים, וואו די פראדוקטיווע קרעפטען האלטען אין ענטוויקלען זיך און וואו די אויפבליענדע קאפיטאליסטישע ווירט־שאפט און דאס פרייע לאנד ציען צו זיך דעם איינוואנדערונגס־שטראם פון דער גאנצער וועלט. אבער אויך אין דיזע נייע און פרייע לענדער שלעפט מיט זיך דער אידישער וואנדערונג־שטראם די אלטע טראדיציאנעלע ווירטשאפטס־פארם. אויך אין די נייע לענדער זיינען ווירקזאם די גלייכע געזעצען בנוגע צו דער אידישער ווירטשאפט. די אר־גאניזירטע הויך קאפיטאליסטישע פראדוקציע שיצט זיך געגען דאס איינ־דרינגען פון דער פרעמדער אידישער גרופע, און דער אידישער ארבייטער האט ניט קיין טענדענץ צו דער העכערער פראדוקציע וועגען דעם מאנגעל פון אינדוסטריעלע טראדיציעס. אין דער מיטען פון דער קאפיטאליסטישער ווירטשאפט באשאפט דער איד א פאר־קאפיטאליסטישע ווירטשאפטס־פארם אין דעם אידישען סוועטינג־סיסטעם.

פון דער אנדערער זייט אבער געפינען דער אידישען האנדעל און די פארמיטלונגס־ווירטשאפט א ברייט פעלד אין די נייע לענדער. אידישער קא-פיטאליזם און אידישע פאראזיטישע ווירטשאפט בליען פאנאנדער; די פער־לערייע אין אירע פארשידענע פארמען איז הויפטזעכליך א אידישע ווירט־שאפטס־פארם. אין מזרח־טייל פון די פאראייניגטע שטאטען זיינען נאך 27 יאר איינוואנדערונג מער ווי א פערטעל פון דער אידישער באפעלקערונג פעדלער און הענדלער, אין דער ליניע צו דער וועסט ווערט די צאל פון די פעדלער און הענדלער אלץ גרעסער. די אידישע ארבייט ענטוויקעלט זיך ניט ווייטער צו א העכערער פארם צוליב די מניעות פון אויסען און צוליב די געגען־טענדענצען פון אינוויינינג.

צוזאמען מיט דער אידישער ווירטשאפט ווערט ארויסגעוואקסען אין די נייע לענדער די אידישע פראגע. די גלייכע אורזאכען האבען די גלייכע פאלגען. איבער דעם אידישען לעבען אין אמעריקא פארדיכטעט זיך אלץ מער אן אנטיסעמיטישע אטמאספערע. ביי די רייכע קלאסען, אזוי ווי ביי די ארבייטער, וואקסען אויף עקאנאמישע ווידערשפרוכען געגען דער אידישער באפעלקערונג, וועלכע ווערען ווי אומעדום פארשטארקט דורך די פילע אנדע־רע געגענזעצען געגען אידען. דער אנטיסעמיטיזם אין דער נייער וועלט

די אידישע בורזשואזיע איז אָבער גראָדע שטארק מאטעריעל און גייסטיג אין עקאָנאָמישען קאמף, און דער אנטיסעמיטיזם קען זי עקאָנאָמיש כמעט ניט דערגרייכען. דער אנטיסעמיטיזם באשאפט מער ניט ארום די מערב־אייראָפּעאישע אידען אן אטמאָספערע פון חשד, פאראכטונג, האס, שפּאָט, וועלכע פארפינסטערט זיך ביז צו דעם פּאָלשטענדיגען סאָציאלען באָיקאָט און קולטורעלער אונפרוכטבארקייט. די אידישע פראגע אין מערב־אייראָפּא באשטעהט אלזאָ אין דעם אלץ גרעסערען געגען־קאמף פון דער געזעלשאפט געגען דער אידישער בורזשואזיע און אין דער אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען פון דער געזעלשאפט און דער קולטור.

א גאנץ אנדערען כאראקטער טראָגט די אידישע פראגע אין מזרח־אייראָפּא. דאָרט הויבען זיך אויף אלע געזעלשאפטליכע כחות, כדי ניט צוצולאָזען די אידישע סאָציאלע גרופּע צו וועלכער עס איז פּאָזיציאָן אין דער געזעלשאפט און דאָס פירט צו אלץ גרעסערער ארויסשטויסונג פון אידען ניט פון דער געזעלשאפט און קולטור, נאָר פון דער ווירטשאפט און דעם לאנד. די רעגירונג, וועלכע איז די באשיצערין פון דער הערשענדער נאציאָן און דעם הערשענדען קלאס, שטעהט אויף דער שפּיצע פון דעם אנטיסעמיטיזם. אזוי ווי די אידישע ווירטשאפט אין רוסלאנד, גאליציען, רומעניען איז ניט קיין קאפּיטאליסטישע, זיינען דאָרט אלע די קלאסען, וועלכע ווילען אליין געניסען פון דער ברכה פון דעם קומענדען קאפּיטאליזם, די בורזשואזיע, די אינטעליגענץ, דער מיטעלשטאנד, די שטאָטישע באפעלקערונג, געגען אידען. דער אדעל און דער גרונדבאזיצער זיינען נאטירליכע שונאים פון דער שטאָדטישער אידישער סאָציאלער גרופּע, און די פּויערים זעהען אין דער אידישער ווירטשאפט, וועלכע איז געבויט אויף האנדעל, פארמיטלונג און ארענדאטאָרסטווא, די פארקערפּערטע עקספּלואטאציע.

אָבער נאָך פון אן אנדערער זייט הויבט זיך אויף אן עקאָנאָמישע געגנערשאפט געגען אידען, וועלכע זעגט אונטער דעם לעצטען צווייג, אויף וועלכען די אידישע ווירטשאפט האלט זיך, און דאָס איז פון דער אינדוסטריעלער ארבייט. די קאָנקורענץ פאר ארבייט צווישען די ארבייטער טראָגט זיך אריבער אויף די נאציאָנאלע גרופּען, און די אידישע ארבייטער, וועלכע האָבען ניט קיין אינדוסטריעלע טראדיציע, בלייבען אויסערהאלב די טויערען פון דער אינדוסטריעלער ארבייט. די העכערע אינדוסטריעלע ארבייט, פון וועלכער עס לעבט די ארבייטער ארמיי און וועלכע אָרגאניזירט זי צו א קעמפּפענדען קלאס, קומט דעם אידישען ארבייטער ניט אָן. די אידישע ארבייטער זיינען די נאציאָנאלע רעזערוו־ארמיי פון דעם אינטערנאציאָנאלען פּראָלעטאריאט, זיי זיינען פארוויילט אין דער אינדוסטריעלער קאָנקורענץ צו די אָפּגעשטאנענע צווייגען פון דער אינדוסטריע. דאָס

היפך פון דער היסטאָרישער ענדערונג וואָס מוז געמאכט ווערען. די היס־טאָרישע ענדערונג זאָגט פאָר די פארבאַרייטונג פון דער אידישער ארבייט, די באשאפונג פון נייע צווייגען פון פראָדוקטיווער פרנסה אין דער אידישער סביבה גופא. דאָס איז די נייע תשובה, וועלכע עס גיט דער ערוואכענדער באוואוסטזיין פון זעלבסט־הילף, דער שעפּפערישער נאציאָנאלער און סאָציא־לער געדאנק. די באשאפונג פון דעם אידישען האנדווערק, די ענטשטעהונג פון א אידישען ארבייטער־קלאַס, די ענטוויקלונג פון א אידישען אקערבוי, דאָס זיינען די נייע טענדענצען פון דער אידישער נאציאָנאל־סאָציאלער זעלבסטהילף. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער ערשטער תשובה איז די פאראזיטישע פארברייטונג פון אידען אין דער גאנצער וועלט, די קולטור־רעלע דעגענערירונג פון פאָלק, די פארוואנדלונג פון אידען אין אַן אנטי־קולטורעלער און אנטי־סאָציאלער גרופע. די לאָגישע קאָנסעקווענץ פון דער אנדערער תשובה איז די קאָנצענטרירונג פון דעם אידישען פאָלק, די פאנאנ־דערבליאונג פון א נייער נאציאָנאלער און סאציאלער קולטור, א אידיש סאָ־ציאליסטיש פרייל־אנד. אין דיזע צוויי תשובות שטעהען איינע געגען די אנדערע און קעמפען געגען איינאנדער דער אידישער קאָנסערוואטיזם און דער ערוואַ־כענדער רעוואָלוציאָנערער באוואוסטזיין, דער אידישער גלות און די אידישע פרייהייט.

.(1910)

פירט ווי אומעדום צו דעם געזעלשאפטליכען באַיקאַט געגען אידען. ער רירט אָבער אָן אויך דעםווירטשאַפטליכען יסוד פון דעם אידיישען לעבען, אויף וויפיל עס איז פאראן אין אמעריקא א אידישע פּראָלעטארישע פאָלקס־מאסע, ווארום דער געזעלשאפטליכער באַיקאַט דריקט זיך אויס לייכטער פאר אלץ אין ווירטשאפטליכען באַיקאַט. א חוץ דעם שוועבט אויף אידען שטענ־דיג די סכנה פון דער באשריינקונג פון דער איינוואנדערונג; דאָס איז אָבער נוגע שוין די אידישע פאָלקס־מאסע אין דער גאנצער וועלט און נאָר אינדי־רעקט די פאָלקס־מאסע פון אמעריקא.

די אידישע פראגע אין דער מאָדערנער צייט איז אן עקאָנאָמישע פראגע. זי נעמט זיך פון דעם געגענזאץ פון די פארשידענע קלאסען פון דער געזעלשאפט געגען א פרעמדער נאציאָנאל־סאָציאלער גרופּע, וועלכע צייכענט זיך אויס דורך א זעהר איינזייטיגער ווירטשאפט. דאָס גאנצע אידישע פאָלק שטעהט אונטער דעם שווערען סאָציאלען און פּאָליטישען דרוק פון די ארומיגע געזעלשאפטליכע כחות. דיזער דרוק ווירקט, פארשטעהט זיך, פארשידען אויף די אידען אין די פארשידענע לענדער, לויט נאָך דעם, צי איז די אידישע ווירטשאפט א קאפּיטא־ליסטישע, אָדער זי האָט זיך אין דעם היסטאָרישען קאמף ניט געקענט דערהוי־בען צו א קאפּיטאליסטישער. דיזער סאָציאלער געגענזאץ געגען אידען פאר־בינדט זיך און פארטיפט זיך נאָך דורך דעם ראסען, גייסטיגען, קולטורעלען, רעליגיעזען, היסטאָרישען געגענזאץ געגען אידען און אידענטום. דאָס אי־דישע פאלק ווערט א טראגיש אויסנאם־פאָלק, אָן אתה מאסתנו פאָלק אין דער וועלט. א טיפער און אייביגער ווידערשפּרוך ליגט צווישען אידען און ניט־אידען, וועלכען אלע פעלקער און די זשעניען פון אלע פעלקער האָבען שטענדיג געפילט און פארשטאנען, און וועלכער ווערט פון דער אידישער זייט אויסגעדריקט דורך דעם סימבאָלישען וואָרט „גלות“, וואָס דריקט אויס די טיפע היסטאָרישע געזונקענהייט פון דעם אידישען פאָלק.

וואו ליגט די תשובה אויף דער אייביגער אידישער פראגע? די אידישע געשיכטע האָט געהאט א י י ן תשובה אויף דער אידישער פראגע, דאָס איז געוועזען די פארגרעסערונג פון דעם געאָגראפישען שטח פון דער אידישער באפעלקערונג. די אריבערטראָגונג פון דער איינזייטיגער אידישער ווירט־שאפט אין נייע לענדער, די פארברייטונג פון דעם אידישען פאָלק, די ענט־דעקונג פון א נייער גוי׳אישער סביבה פאר דער אידישער געזעלשאפט. דער וואונש צו זעהן אָפּגעשאפט דעם אידישען תחום אין רוסלאנד, די עמיגראציע אין אמעריקא, די איבערוואנדערונג פון איסט און וועסט, די זוכעניש פון נייע וואנדערונגס־פּלעצער, — דאָס איז דער ענטפער אויף דער אידישער פראגע, וועלכער עס האָט שטענדיג געגעבען דער אונבאוואוסטזיניגער סטי־כישער פּראָצעס. דיזע תשובה אויף דער אידישער פראגע איז אקוראט דער

קייט, ער איז דאָס לעבען זעלבסט, זיין זין און זיין אידעאַל. ער איז דאָס געפיל פון לעבען, זיין סטיל און זיין טיפקייט, זיין קלאַנג און זיין פאַרב, זיין שעפּפערישער לעבעדיגער אידעאַל, זיין ווערטשעצונג און זיין אמת. אַמאָל האָט ער זיך אין דער נאַציאָנאַלער רעליגיאָן פאַרדיכטעט צו זיין העכסטער סובסטאַנץ, יעצט זוכט ער זיין העכסטען אויסדרוק אין דער געהייליגטער קולטור פון דער צוקונפט.

דיזען נאַציאָנאַלען אינהאַלט זוכט די אידישע נאַציאָנאַלע טענדענץ יעצט. דאָס איז דער צווייטער נאָך פיל וויכטיגערער קאַפּיטעל פון דער אידישער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, די אויפגאַבע פון דער אָנגעהענדער נאַציאָנאַלער אויפלעבונג. פון די טיפסטע טיפענישען פון דער אידישער טויזענט־יאָריגער געשיכטע, פון דעם באַזונדערען קולטור־ווערט פון דעם אידישען פאָלק אין דער געשיכטע פון דער מענשהייט קען דיזער אינהאַלט ארויסגעשיילט ווערען. אין דער אידישער ראַסע, געשיכטע און רעליגיאָן קלינגט איין מערקווירדיגער קולטור־אינהאַלט, איין אייגענאַרטיגער לעבענס־אידעאַל, און דאָס איז די איבערגעשטאַלטונג פון דעם אידישען לעבען נאָך דעם געבאָט פון הימעל. א מאָראַלישׁ פאָלקאָמענע געזעלשאַפט, אן ערזעלטע מענשהייט איז די קולטור־אידעע פון אידענטום. דער איינציגער גאָט איז דער רעליגיעזער אויסדרוק פון דיזען לעבענס־געפיל, שבת, שמיטה, יובל די סאָציאַלע פאַרקערפּערונג פון דיזער אידעע, משיח די טרייבענדע קראַפט און דער אידעאַל. אין די ימים־נוראים׳דיגע פאָלקס־תפילות, אין וועלכע די פאָלקס־נשמה האָט אויסגעשריען: והרשעה כלה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ, און די אינדיווידועלע נשמה האָט געזאָגט ודוי אין דער הויך־מאָראַלישער תפלה פון על־חטא. אין דיזע ימים־נוראים׳דיגע תפלות האָט די אידעע פון אידענטום, די אידישע נאַציאָנאַלע סובסטאַנץ דערגרייכט איר העכסטען גלאַנץ און טריאומף.

פון אברהם אבינו, דיזען ביבלישען אידעאַל־מענש, וועלכען די תורה פאַרהערליכט מיט די ווערטער: כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו לעשות צדקה ומשפט, ביז צו די לעגענדאַרע ל"ו צדיקים פון יעדען דור, זיינען די אידעאַלע מענשען די מאָראַליש פאָלקאָמענע. אין אלע העראָאישע געשטאַלטען פון דער אידישער ראַסע און געשיכטע, אין ישעיה, ירמיה, מיכה, הושע, יהודה הלוי, שפינאָזא, ביז צו היינע, מאַרקס, לאַסאַל, העס, לעבט איין גרויסע ליידענשאַפט, די איבערגעשטאַלטונג פון דעם לעבען נאָך דעם העכסטען אידעאַל פון דער מאָראַלישער פאָלקאָמענהייט, די סאָציאַלע רעוואָלוציאָן און די סאָציאַלע באַנייאונג. אלע אידישע מאַסען־באַוועגונגען און פאָלקס־אונרואיגקייטען, פון די ערשטע נביאים, די ענוים, איסיים, אביונים אין בית שני, די משיח־באַוועגונגען אין מיטעל־אַלטער, די חסידים, ביז צו די פּראָלעטאַ־

דער אידישער נאַציאָנאַליזם

דער אידישער נאַציאָנאַליזם האָט געזיגט אויף דער גאַנצער ליניע. דאָס איז דער באַלאַנס פאַר די לעצטע דרייסיג יאָר אידישע געשיכטע, דאָס איז דער געווינס פון די אַלע באַוועגונגען צווישען אידען אין די לעצטע יאָרען. אויך די רעוואָלוציאָנערע ערהויבונג פון די אידישע מאַסען און אפילו גאָר פון דעם אידישען פאָלק, וואָס די סמנים דערפון ווערען שוין ניכר, איז די פרוכט פון דער נאַציאָנאַלער באַוועגונג, וועלכע האָט אויפגעטרייסעלט דעם גאַנצען אידישען פאָלקס־אָרגאַניזם. די נאַציאָנאַלע אונרואיגקייט איז די מוטער פון דער אידישער רעוואָלוציע. די אָנשליסונג פון דער אידישער אינ־טעליגענץ אין מערב־אייראָפּא אין דער מיטען פון פאָריגען יאָרהונדערט צום ראַדיקאַלען געדאַנק און צו דער רעוואָלוציע איז אויך געקומען דורך יענער נאַציאָנאַלער אונרוה, וועלכע האָט ערגריפען דאָס אידישע פאָלק, ווען עס איז אריינגעצויגען געוואָרען אין דעם שטראָם פון דער אייראָפּעאישער קולטור. די נאַציאָנאַלע אונרוה דאַמאָלט האָט אָבער אויסגעקלונגען אין אסימילאַציע צוליב גלייכבארעכטיגונג, און דער ערשטער פונק פון דער אידישער רעוואָלו־ציע איז פאַרלאָשען געוואָרען אונטער דעם מיסט־באַרג פון דער אויפגעשטאַ־נענער אידישער בורזשואזיע. די נאַציאָנאַלע באַוועגונג פון היינט פירט, פאַרקערט, צו נאַציאָנאַלער ערהויבונג און אויפלעבונג, וועלכע פלאַקערט ערשט פאַנאַנדער דעם רעוואָלוציאָנערען פּראָטעסט־געפיל פון דער אונטער־דריקטער נאַציאָן.

דער אידישער נאַציאָנאַליזם איז דערווייל אָבער נאָר א טענדענץ אָהן א ציל, א באַגער אָהן אן אינהאַלט, א שפּראָצונג אָהן א פרוכט. דערפאַר טראָגט ער נאָך אַלץ אויף זיין האַלב־טויטען פּנים דעם צייכען פון שווינדזוכט, דער־פאַר שטעהט ער נאָך אַלץ אין סכנה, דאָס אים זאָל ניט אויסגעהן די לעצטע לעבענס־קראַפט. דער אידישער נאַציאָנאַליזם איז ארויסגעצוואונגען געוואָ־רען פון דער ווירקליכקייט, פון דער פאַרגאַנגענהייט און געגענוואַרט, עס פעלט אין אים נאָך דער מאָמענט פון צוקונפט, דער פרייער ווילען צו פרייער קולטור־שאַפונג. דיזע לעצטע פּראָבע דאַרף ער נאָך אויסשטעהן, און דערמיט איז פאַרבונדען דער ווייטערדיגער שיקזאַל פון דער אידישער נאַציאָן.

שפּראַך, ליטעראַטור, קונסט, פילאָזאָפיע, אפילו שטאַט און געזעלשאַפט זיינען נאָר פאָרמען פון דעם נאַציאָנאַלען גייסט, וועלכער זוכט זיך אין זיי אויסצוגיסען, צו פאַרקערפּערען. דער נאַציאָנאַלער גייסט איז מער איידער דער רוחניות'דיגער המשך פון לעבען, די גייסטיגע רעפלעקסיע פון דער ווירקליכ־

דער סאָציאַלער רעוואָלוציע, ווייל איר פּאָליטישע לאַגע איז אַן אויסנאַם־לאַגע. ווען דיזער באַזונדערער סאָציאַל־פּאָליטישער וועג, וועלכען דאָס אידישע פאָלק באַטרעט אַלץ מער און מער אין דער וועלט, וועט באַלייכטעט פון אַ נאַציאָנאַלען קולטור־אידעאַל, ווען די נאַציאָנאַל־פּאָליטיק פאַלט צונויף מיט דער היסטאָרישער טראַדיציע, די מאַטעריע מיט דעם גייסט, וועט אויפגעדעקט דער אינהאַלט פון דעם אידישען נאַציאָנאַליזם און וועט גע־וועבט און געשפּונען די אידישע קולטור־אידעע.

עס איז דער היפּך פון יענער אָבגעלעבטער אידישער רעוואָלוציע, וועל־כע שטאַמט פון דער נאַציאָנאַלער אומרואיגקייט מיט דעם אַסימילאַציאָנס־צייכען. יענע אידישע רעוואָלוציע זינקט אַראָפּ צו דעמאָראַליזירונג, צו בורזשואַזער רעאַקציע, צו פאַרפלאַכונג פון די פאָלקס מאַסען, צו גייסטיג־נאַציאָנאַלען אונטערגאַנג. דער אידישער ראַדיקאַליזם פון אַמאָל און דער אידישער סאָציאַליזם פון נעכטען, וועלכער איז אויפגעוואַקסען אונטער דעם פינסטערען שאָטען פון אַסימילאַציע, זיינען דער היסטאָרישער ביישפּיל דערפון. דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער באַוואוסטזיין פון אידען, וועלכער דערקענט זיך יעצט אַלס אַן אויסדרוק פון דער אידישער נאַציאָנאַלער אידעע, איז אָבער שעפּפעריש און פרוכטבאַר. מיט דער אויפלעבונג פון דעם אידי־שען נאַציאָנאַלען שורש, קומען צו וואוקס און בליאונג אויך אַלע נאַציאָנאַלע צווייגען, שפּראַך, ליטעראַטור און קונסט. דער קולטור-אינהאַלט באַשאַפט און באַלעבט די קולטור־פאָרמען.

דאָ דרינגט זיך דער אידישער נאַציאָנאַליזם אויף די נויטיגקייט און אומפאַרמיידליכקייט פון אַ אידישעם לאַנד, פון אַ ארץ ישראל. האָט דאָס אידישע פאָלק אַ קולטור־מיסיאָן, דאַרף דאָס אידישע פאָלק האָבען אַ זעלבסט־שטענדיגע פּאָליטישע און סאָציאַלע אָרגאַניזאַציע. עס קען נישט באַשטעהן קיין אידיש פאָלק אָהן אַ אידיש לאַנד. די נאַציאָנאַלע וואָרצלען וועלען פאַרדאַרען, און אירע פרוכטען און בליטען וועלען זיין ווילדקרויט, ווען עס זאָל פעלען דער מעכטיגער נאַציאָנאַלער שטאַם. אַזוי ווי די אידישע נאַציאָ־נאַלע אידעע דערקענט איר אַבסטראַקטען אוניווערסאַלען כאַראַקטער, אַזוי מוז זי אויך דערקענען איר קאָנקרעטע אידישע פאָרם. איר העכסטע קאָנ־קרעטע פאָרם איז שטאַט און געזעלשאַפט. אין ארץ ישראל קען די אידישע קולטור־אידעע דערגרייכען איר העכסטען טריאומף. דאָס נייע גריכענלאַנד האָט ניט אויפגעלעבט דעם אַמאָליגען גריכישען גייסט, ווייל די גריכישע קולטור איז שוין איבערגעגאַנגען צו דער פאַרגאַנגענהייט; דאָס נייע פּאַ־לעסטינאַ קען אויפלעבען דעם אייביגען אידישען גייסט, ווייל דאָס משיח־אידענטום איז אַ אידעאַל פון דער צוקונפט. די אידישע פּאָליטישע אויפ־לעבונג איז די ערשטע באַדינגונג פון דער אידישער קולטורעלער ערוואַכונג.

רישע באוועגונגען פון אונזער צייט, טראָגען אויף זיך דעם שטעמפּעל פון דעם סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען אידעאַל. עס איז איינע פון די מערקווירדיגסטע ערשיינונגען פאר דאָס פארשטעהן פון אידען און אידענטום, דאָס דער מאָדערנער סאָציאַליזם זוכענדיג זיין היסטאָרישען קוואַל און קראפט, קערט זיך שטענדיג אום צו דעם גרעסטען הערויישען קאפּיטעל פון דער אידישער געשיכטע, צו דעם אידישען אנטי־קריסטליכען אור־קריסטענטום. דאָס חזר'ט זיך איבער פון סען סימאָן ביז קאוטסקי און בעבעל.

דער אינהאלט פון דעם אידענטום, די סובסטאנץ פון דער אידישער נאציאָנאַלער אידעע, דער זין פון דער אידישער קולטור ליגען אין דער סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער קריטיק און האָפנונג, וואָס אידען זיינען אירע היסטאָרישע אָנזאָגער, אין דער בשורה פון ערלייזונג, וועלכע דאָס אידישע פאָלק ברייננט דער מענשהייט. דאָס איז די העכסטע אָבער אויך די ערשטע און לעצטע בארעכטיגונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם, פון דער באזונדערער עקזיסטענץ פון דעם אידישען פאָלק. און דאָ שטעהט דאָס אידענטום פאר זיין העכסטער אויפגאַבע, פאר זיין גרעסטען היסטאָרישען ציל. עס דארף מיט זיין סאָציאַל־מאָראַלישער קולטור־אָריגינאַליטעט פארטיפען און פארײדלען די מענשליכע קולטור, וועלכע איז אויפגעבויט אויף דעם אנטי־סאָציאַלען איך, אויף דער אינדיווידועלער ערלייזונג דורך שיינקייט, קראפט, טיראַניי, איבערמענשענטום, אָדער גאָר דורך די האלב־פארצווייפעלטע און האלב בארבארישע קריסטליכע איבערערדישקייט. דאָס אידענטום שטעהט פאר די אויפגאבע פון א העכערען קולטור־סינטעז, פון א נייער קולטור־רעליגיאָן.

די סאציאַל־פּאָליטישע לאגע פון אידען אין דער היינטיגער ציוויליזירטער וועלט באשאפט יעדען טאג די קרעפטען און מאטיוען, וועלכע טרייבען דאָס אידישע פאָלק צו דיזער העכערער דערקענטנים פון זיין נאציאָנאַלען אינהאַלט. דאָס פרעמדע, אונטערדריקטע, ניט־פארשטאנענע און פאראכטעטע, אָבער באמת הויך־גייסטיגע, אריסטאָקראטישע אידישע פאָלק, האָט גענוג אורזאכען און טעמים צו שטעלען זיך רעוואָלוציאָנער געגען דעם באשטעהענדען שטאַט און דער געזעלשאפט. אידען ווערען דורך דעם אנטיסעמיטיזם אין דער גאנצער וועלט א טרייבענדער רעוואָלוציאָנערער עלעמענט, וועלכער זוכט די נייע מענשהייט און די נייע קולטור. ווי אָפט און גרויזאם די סאָציאַלע אומנאָרמאַלקייט פון דער אידישער פאָלקס־מאַסע מעג צושטערען די אָרגאניזירונג פון די אידישע רעוואָלוציאָנערע כחות, ווירקען דאָך גענוג מאַטעריעלע און גייסטיגע קרעפטען אין פאָלקס לעבען, וועלכע רופען שטענדיג אויפסניי ארויס דיזע רעוואָלוציאָנערע כחות. אפילו די אידישע בורזשואזיע אין פארשידענע לענדער שטעלט זיך יעצט אונטער דער פאָן פון

אידישער קאָנגרעס פעריאָדע

אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא
צו אלע אידישע ארבייטער אין אמעריקא
פאָלקס־אייגהייט
העסטער סטריט און וואָל סטריט (פעליעטאן)

די אידישע באוועגונג האָט אָבגעשלאָסען איין עפּאָכע, וואָס איר היסטאָרישער באַלאַנס איז די פאָרמאַלע אנערקענונג פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. פון דער זייט פון דעם פּראָגרעסיווען געדאנק, שטעהען מיר יעצט פאר א פיל רייכערער צייט פון קולטור־שאפען, פאר דער אויפדעקונג פון דעם אינהאלט פון דעם אידישען נאציאָנאַליזם. דאָ אייגענטליך האָט ערשט די אידישע נאַציע באוויזען איר לעבענס־פייאיגקייט.

דער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא *)

.1

עס איז באקאנט די אלטע טרויעריגע מעשה מיט יענעם מאן, וועלכער האָט פאררינכטעט דעם דאך פון זיין הויז אין א רעגענדיגען טאג. אויף דער פראגע, פאר וואָס ער ארבייט ארום זיין דאך אונטער א רעגען, האָט ער גע־ענטפערט, דאָס ביי זונענשיין דארף ער דאָך דעם דאך בכלל ניט פאררינכטען. אין דער לאגע פון יענעם אומגליקליכען מאן געפינט זיך דאָס אידישע פאָלק, וועלכעס האָט זיך ניט אָרגאניזירט אין רוהיגערע צייטען, זאָלאנג די ביטערע לעבענסנויט האָט אים דערצו ניט געטריבען, און וועלכען עס קומט אויס צו זאמלען און אָרגאניזירען זיינע קרעפטען אין שטורם און פייער.

די דרייצען מיליאָן אידען האָבען זיך שוין לאנג געדארפט אָרגאניזירען און באשאפען א אידישע פאָלקס־פארטרעטונג, א אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל זיין דער אמת'ער פאָרשטייער פון פאָלק, זאָל רעדען און האנדלען אין זיין נאָמען, זאָל באשיצען און פארבעסערען זיין געגענווארט און דורכפירען די באפרייאונג פון דעם אידישען גלות־פאָלק. זייט צען יאָר געהט דערפאַר אויך אָן אין דער אידישער עפענטליכקייט א דיסקוסיאָן וועגען דער צונויפ־רופונג פון א אידישען אלוועלטליכען קאָנגרעס, אָבער ערשט אין דער איצ־טיגער קריגס־קאטאסטראָפע, בשעת דער וועלט-שטורם מאכט חרב דעם גאנ־צען אידישען גלות און דאָס אידישע פאָלק פארבלוטיגט פון אלע זיינע אברים, האָט מען אָנגעהויבען פארשטעהן, ווי ווייט די טיפע געפאלענקייט פון דעם אידישען פאָלק נעמט זיך פון זיין נאציאָנאלער פאנאנדערגעפאלענקייט. אין שטורם און פייער קומט אונז אויס צו בויען דעם בנין פון אונזער פאָלק, און בשעת יעדעס אנדער פאָלק שטעהט פעסט געאייניגט און אָרגאניזירט אין קאַמף פאר זיין פרייהייט און אונאבהייניגקייט, מוזען מיר אידען ערשט לייגען די גרונטשטיינער פאר אונזער נאציאָנאלער אָרגאניזאציע.

די וועלט האָט ארויסגעשטעלט די היסטאָרישע נויט, די הילפלאָזיגקייט און צופאלענקייט פון דעם אידישען גלות־פאָלק אויף א טראגישען אופן. אזוי ווי די גאנצע אידישע ליידענסגעשיכטע פאר די צוויי טויזענד יאָר פון גלות וואָלט זיך נאָך אמאָל איבערגע'חזר'ט און אָבגעשפיגעלט פאר דאָס

---

*) ארויסגעגעבען אין בראָשור פאָרם פון דעם אידיש־נאציאָנאלען ארבייטער **פארבאנד אין יאָר 1915.**

אַלוועלטליכען אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל ווערען א דויערענדע אידישע פאָלקס־פארטרעטונג צוליב אלע צייטווייליגע נויטען און היסטאָרישע צילען פון אידישען פאָלק, צוליב דער ווידערגעבורט פון דער אידישער נאציאָן.

אויף דאָס אמעריקאנער אידענטום, וועלכעס געפינט זיך יעצט אין א גליקליכערער לאגע, איידער די איבריגע אידען פון דער וועלט, פאלט יעצט דער הייליגער חוב און דער היסטאָרישער כבוד, צו באשאפען א נייע טאט אין דעם אידישען לעבען און צו שרייבען א גרויסען קאפיטעל אין דעם בוך פון בלוט און טרערען פון דער אידישער געשיכטע. דאָס אמעריקאנער אידענטום מוז צונויפרופען דעם ערשטען אידישען קאָנגרעס, וועלכער וועט באקומען אין דער אידישער געשיכטע די באדייטונג פון א אידישער קאָנסטיטואירענדער נאציאָנאל־פארזאמלונג. דיזער אמעריקאניש־אידישער קאָנגרעס וועט האָבען דריי היסטאָרישע אויפגאבען פאר זיך. ער וועט מוזען פראָקלאמירען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאנצער מענשהייט, ער וועט לייגען דעם יסוד פאר דער אלוועלטליכער אָרגאניזאציע פון דעם גאנצען אידישען פאָלק, און ער וועט מוזען באשאפען א פינאנץ־אינסטיטוט פאר אלע נויטען פון אידישען פאָלק.

מיט דער וועלט־מלחמה פארענדיגט זיך איין קאפיטעל פון דער וועלט־געשיכטע און עס וועט זיך אָנהויבען א נייע צייט אין דער ענטוויקלונג פון דער מענשהייט. כדי עס זאָל באשאפען ווערען א דויערענדער פרידען און די געפאר פון מלחמה זאָל בכלל פארשווינדען, מוזען די לענדער פון אייראָפא איבערגעבויט ווערען אויף דעם פרינציפ פון פרייע נאציאָנאלע דעמאָקראטיען. די אידעע פון דעמאָקראטיע און פרייער נאציאָנאליטעט מוזען טריאומפירען אין דער וועלט, אויב די מענשהייט זאָל באפרייט ווערען פון די שרעקען פון קריג, און אירע לעבענסקרעפטען זאָלען ניט פארניכטעט ווערען אין אייביגען פעלקער־מאָרד. נאָך דער מלחמה וואקסען ארויס מעגליכקייטען פאר א פרייעס פוילען, א פארגרעסערטעס איטאליען, א פארשטארקטעס סערביען, די פעלקער פון עסטרייך וועלען דארפען זעלבסט באשטימען זייער נאציאָנאלען שיקזאל. אין רוסלאנד קענען די קליינרוסען, די ליטאָווצעס אָנהויבען א מעכטיגע נאציאָנאלע באוועגונג. אין ווייטען אזיען קען זיך אויפהויבען א באפרייטעס ארמעניען. די לאנדקארטע וועט מוזען געענדערט ווערען, און א נייער גייסט פון דעמאָקראטיע און באפרייאונג מוז אָנהויבען שוועבען אין דער וועלט.

אזוי ווי אין דער צייט פון דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע האָט דאָס אויפגערודערטע געוויסען פון דער צייט ניט געקענט בלייבען גלייכגילטיג צו דער אידישער נויט און האָט געגעבען אידען גערעכטיגקייט, אזוי וועט די אויפוואכענדע דעמאָקראטיע פון דער וועלט נאָך דער מלחמה בא־

לעצטע יאָר. די צען מיליאָנען אידען פון אייראָפּא און דער אזיאטישער טערקיי זיינען אריינגעווארפען געוואָרען אין דעם שטורם פון וועלט־קריג, וועלכער איז פאר זיי געוואָרען א בלוטיגער ברודער־קריג, וואָס זיין שרעק איז אזוי גרויס ווי זיין שאנדע. די מיליאָנען אידען פון רוסלאנד צוזאמען מיט די אידען פון ענגלאנד, פראנקרייך, בעלגיען, סערביען, איטאליען זיינען אין מלחמה־צושטאנד געגען די מיליאָנען אידען פון עסטרייך, דייטשלאנד, טער־קיי, און הונדערט טויזענטער פון זייערע זין שטעהען אויף דעם שלאכט פעלד איינע געגען די אנדערע.

„דער איד האָט ניט קיין פאטערלאנד, נאָר אלע איבריגע אידען זיינען דאָס פאטערלאנד פון יעדען איינצעלנעם איד“, — איז א באקאנטעס וואָרט מכח דער שטעלונג פון די אידען צווישען די פעלקער; און דאָך שטעהען אידען אונטער די פאָנען פון זייערע פארשידענע פאטערלענדער און פארגיסען זייער בלוט אויף אלע שלאכטפעלדער. ניט צוליב זייער פאָלק און זיין צוקונפט פארבלוטיגען זיי אויף די פארשידענע שלאכטפעלדער, נאָר זיי טראָגען די וואפען פאר דעם זיג פון לענדער און פעלקער, וועלכע האָבען געראובט ביי זיי זייערע מענשען־רעכט, זייער פרייהייט און זייער כבוד. זיי קעמפען ניט פאָר א בעסערער צוקונפט פאַר זייער אייגענעם פאָלק, נאָר פארקערט, אויף דעם הימעל פון דער אידישער צוקונפט קלייבען זיך אויף נאָר גרויע און פינ־סטערע וואָלקענס. דערווייל האָט שוין דער בלוטיגער קריג אויסגעטיליגט הונדערטער טויזענטער מענשען, חרב געמאכט טויזענטער קהלות, פאראָרעמט מיליאָנען אידען. אין טראגישער פארצווייפלונג שטעהט דאָס פארבלוטיגטע אידישע פאָלק אין דעם מלחמה־שטורם אָהן נאציאָנאלער לידענשאַפט אין הארצען, אָהן א נאציאָנאלער האָפנונג פאַר זיין צוקונפט. מיט הילפלאָזער גלייכגילטיגקייט אין דעם גרויסען פעלקער־קאַמף, אָהן וועלכע עס איז אָרגא־ניזאציע און פארטרעטונג, אָהן א ווילען און אָהן פאָדערונגען, נאָר אן אומ־גליקליכער קרבן אויף דעם בלוטיגען מזבח פון דער וועלטגעשיכטע.

פון אלע קלאסען און פארטייען פון אידישען פאָלק האָט אָבער די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו קלינגען א קול פאר א אידישער פאָלקס־אָרגאני־זאציע, פאר דער צונויפרופונג פון א אידישען קאָנגרעס. די אידישע עפענט־ליכע מיינונג, די פרעסע, די פארשידענע אָרגאניזאציעס, פון די קאָנסער־וואטיווע ביז צו די ראדיקאלע און נאציאָנאל־סאָציאליסטישע האָבען זיך אויפגעהויבען צו דעם ווילען צונויפצורופען אַ אידישען קאָנגרעס, וועלכער זאָל לייגען דעם יסוד צו א אידישער פאָלקס־אָרגאניזאציע. דערווייל ווערט גערעדט, פארשטעהט זיך, נאָר פון א אידישער פאָלקס־אָרגאניזאציע, און א אידישען קאָנגרעס אין אמעריקא, אָבער עס פארשטעהט זיך ניט ווייניגער, דאָס דיזער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא איז נאָר די פארבארייטונג צו אן

נאַציאָנאלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. דאָס אידישע פאָלק מוז לכתחילה זעלבסט קומען צו א קלאָרען באוואוסטזיין, וואָס עס באגערט און וויל און אין וועלכען אופן עס וויל בילדען און געשטאַלטען זיין צוקונפט. דיזע פאָדע־רונגען וועלען דירעקט אָדער אינדירעקט געפינען זייער אויסדרוק אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס אזוי ווי אויף דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל.

פאַר דעם פרידענס־קאָנגרעס וועט אַן אַמעריקאַניש־אידישער קאָנגרעס קענען יעדענפאַלס פאָרברייטען זיינע באַשלוסען און פאָדערונגען דורך דער פערמיטלונג פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע. א קאָנגרעס פון דעם אמע־ריקאנער אידענטום וואָלט געוואָרען א נענוג באדייטענדער פאָליטישער און געזעלשאַפטליכער פאַקטאָר אין אמעריקע גופא, דאָס די אמעריקאנער רעגי־רונג וואָלט פארטרעטען זיינע וואונשען און באַשלוסען, אָדער ווייניגסטענס דאָס מינימום פון זיינע וואונשען און באַשלוסען בנוגע צו ארץ ישראל. די באַשלוסען פון אַ אידיש־אַמעריקאַנישען קאָנגרעס וואָלטען צום ערשטען מאָל אויפגעקלערט די עפענטליכע מיינונג פון דער גאַנצער וועלט וועגען די נויטען און די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק און וואָלטען געקענט ווערען אין א באַשטימטער מאָס דער אויסגאַנגס־פונקט פאַר דער דיסקוסיע וועגען דער אידישער פראַגע אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס.

אָבער מער איידער דער אמעריקאניש־אידישער קאָנגרעס וועט קענען אויסדריקען די וואונשען און האָפנונגען פון דעם אידישען פאָלק פאַר דעם פרידענס־קאָנגרעס וועלען זיינע באַשלוסען האָבען אַ ווערט און אַ באַ־דייטונג פאַר דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל, וועלכער וועט מוזען נעמען א גערעכטע און זיכערע שטעלונג צו דער איבעראַנדערשונג פון דער איירָאָפּעאישער לאַנדקאַרטע און וועט פּראָקלאַמירען דעם פרינציפ פון נאַ־ציאָנאַלער פרייהייט און טעריטאָריאַלער אונאבהייגיגקייט פון די פעלקער, וועט באקומען א פיל גרעסערע ווירקונג אויף דעם וויטערדיגען גאַנג פון פאָליטישע געשעענישען, איידער פאַר דער מלחמה. די באַשלוסען פון אַן אמעריקאניש־אידישען קאָנגרעס בנוגע צו דעם אידישען פּראָבלעם וועלען פאַר דעם אינטערנאַציאָנאַל דינען אַלס דער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פאָלק. אין נאַציאָנאַלע פראגען האָט די שטימע פון פּראָלעטאַריאַט נאָר אויף אזוי פיל ווערט, אויף וויפיל זי איז אין איינקלאַנג מיט דעם נאַ־ציאָנאַלען באַגער און דער האָפנונג פון דער נאַציאָנאַלער דעמאָקראַטיע, פון די ברייטע פאָלקס־מאַסען. ביי אַלע אונטערדריקטע פעלקער איז אויך דאָס נאַציאָנאַלע פּראָגראַם פון דעם סאָציאַליסטישען פּראָלעטאַריאַט אַן אבקלאַנג פון די נאַציאָנאַלע שטימונגען, האָפנונגען און פאַרלאַנגען פון דעם ברייטען פאָלק. די אונאבהייגיגקייט פון פוילען, די זעלבסטשטענדיגקייט פון אַרמע־ניען, די קולטור־שפּראַכליכע אויטאָנאָמיע פון בעהמען, פאַר וועלכע עס

שאפען דעם גרויסען היסטאָרישען מאָמענט פאר די לייזונג פון דער אידישער פראַגע. פון אידען הייגט עס יעצט אָב, ווי ווייט און ווי ערנסט דער אינטערנאַציאָנאַלער פרידענס־קאָנגרעס וועט זיך באשעפטיגען מיט דער לאַגע פון אידען אין דער וועלט און מיט דער אידישער נאַציאָן, פון וועלכער די געשיכטע פון דער מענשליכער געוואלט־טעטיגקייט האָט גערויבט די פרייהייט און די נאַציאָנאַלע זעלבסטשטענדיגקייט. אויף דעם אינטערנאציאָנאַלען פרידענס־קאָנגרעס וועט מוזען קומען צו פארהאנדלונג אויך די אידישע פראָבלעם. די רעכטליכע לאַגע פון אידען אין די מזרח־איראָפּעאישע לענדער און דאָס רעכט פון דעם אידישען פאָלק אויף א אידישע היים אין ארץ ישראל, דיזע צוויי צווייגען פון דעם פּאָליטישען אידישען פראָבלעם קענען אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס אויפגענומען ווערען. דאָס הייגט אָבער אָב קודם כל פון דעם אָרגאַניזירטען ווילען פון דעם אידישען פאָלק זעלבסט.

נאָך דעם באשלוס פון דעם קריג וועט מוזען די רעכטליכע לאַגע פון אידען און דאָס פראָבלעם פון דער אידישער נאַציאָן קומען צו פארהאַנדלונג אויך אויף דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס. דער אינטערנאציאָנאלער פּראָלעטאריאט, וועלכער שטעהט יעצט אויף די שלאכטפעלדער אין בלוטיגען ברודער־קריג, וועט זיך מוזען ווידער פאראייניגען, שטאַרקער אין פּאָליטישער מאכט און רייכער מיט בלוטיגע היסטאָרישע ערפארונגען. ווי די סאָציאליסטען אין אלע לענדער זיינען יעצט ניט צוריסען און צושפּאָלטען אין זייער האלטונג און זייער באאורטיילונג פון דער מלחמה, מוזען זיי דאָך באַלד ארויפטרעטען אויף דעם וועג פון איינהייטליכקייט צוליב דעם ציל פון סאָציאלער רעוואָלוציע. דער נייער אינטערנאציאָנאַל קען נאָך ווערען א שטארקערער פאקטאָר אין דעם גאַנג פון דער געשיכטע, איידער דער אינטערנאַציאָנאַל פאר דער מלחמה. דער ערשטער נייער שריט פון דעם אינטערנאציאָנאל וועט מוזען זיין די שטעלונג צו אלע נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען אין דער וועלט און די פּראָקלאַמירונג און די פאַרטיידיגונג פון דעם פּרינציפּ פון נאציאָנאלער פרייהייט און טעריטאָריאלער זעלבסטשטענדיגקייט פון אלע פעלקער. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליסטישען קאָנגרעס קען אויך ווערען אַן עפענטליכע טריבונע פאַר דאָס אונטערדריקטע אידישע פאָלק, פאר זיינע נויטען און זיינע האָפנונגען, און דער באשלוס פון אינטערנאַציאָנאַל וועט אויך מוזען האָבען א גרויסען כח און אַן ענטשיידענדען איינפלוס אויף דעם גאַנג פון די געשעהענישען אין דער צוקונפט.

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא וועט האָבען אלס זיין אויפגאבע די פאָרמולירונג פון די אידישע נויטען, באגערונגען און האָפנונגען הן צו דעם אינטערנאציאָנאלען פרידענס־קאָנגרעס און הן בנוגע צו דעם אינטער־

אין אַלע לענדער. די באַרויבונג פֿון די פּאָליטישע רעכט פֿון אידען שטאַמט פֿון דער מיטעלאַלטערליכער באַרבאַריי אין דעם קאַמף פֿון די רעאַקציאָנערע כחות געגען די פֿרייע און פּראָגרעסיווע אין דער מאָדערנער צייט. געגען דיזער בירגערליכער רעכטלאָזיגקייט פֿון אידען דאַרף דאָס אידישע פֿאָלק אויפֿהויבען דעם קול פֿון פּראָטעסט און דערוועקען די עפֿענטליכע מיינונג פֿון דער וועלט געגען דיזען אומרעכט. עס שטימט ניט מיט דעם גייסט פֿון דער צייט און דעם דעמאָקראַטישען כאַראַקטער פֿון די היינטיגע מלוכות, דאָס א קליין פֿאָלק פֿון א מינאָריטעט זאָל צוליב זיין רעליגיאָן, זיין ראַסע, זיינע אייגענטימליכקייטען באַרויבט ווערען פֿון די אַלגעמיינע מענשענרעכט. די רעכטלאָזיגקייט פֿון אידען איז א דונקעלער פֿלעק אויף דעם געוויסען פֿון דער גאַנצער ציוויליזירטער מענשהייט. פֿון דער טריבונע פֿון א אידישען קאָנגרעס מוז זיך דערהערען די פּראָטעסטירענדע שטימע פֿון דעם אידישען פֿאָלק און זיין אויפֿרוף צו דער מענשהייט.

אַלע טענות פֿון די שונאים פֿון אידען און די וויסענשאַפֿטליכע אנטיסעמיטען, דאָס די אידען קענען אונטער גלייכבאַרעכטיגונג פֿאַרנעמען דאָס לאַנד און ווערען א הערשענדער עלעמענט אין דער געזעלשאַפֿט, זיינען ווערטלאָז און אומבאַרעכטיגט. דער הבה נתחכמה פֿון די שונאים פֿון אידען איז א פֿאַרברעכערישע פֿאַרגוואַלטיגונג פֿון דער מאַיאָריטעט געגען דער פֿרעמדנאציאָנאַלער מינאריטעט, אויס נידערטרעכטיגען שרעק און קנאה פֿאַר דער העכערער סאָציאַלער און קולטורעלער קוואַליטעט פֿון דעם אידישען פֿאָלק. די היינטיגע געזעלשאַפֿט, וועלכע איז אויפֿגעבויט אויף אינדיווידועלע קאָנקורענץ און אויף געגענזייטיגען קאַמף, האָט ניט קיין רעכטליכע און מאָראַלישע באַגרינדונג פֿאַר די בירגערליכע רעכטלאָזיגקייט פֿון א פֿאָלק, ווייל עס האָט שטאַרקערע כחות און מעגליכקייטען אויף דעם פֿעלד פֿון אינדיווידועלער קאָנקורענץ. געגען דיזען אונרעכט בנוגע צום אידישען פֿאָלק, וועלכעס איז א שפּאַט און געלעכטער פֿון דער גאַנצער קולטור, מוז דאָס אָרגאַניזירטע אידישע פֿאָלק אויפֿהויבען זיין שטים און מוז מוטיג און זיכער פֿאָדערען פֿון אַלע דעמאָקראַטישע פֿעלקער אַזוי ווי אויך פֿון דעם אינטערנאציאָנאַלען סאָציאַליזם אמת און גערעכטיגקייט.

דאָס אידישע פֿאָלק איז אָבער ניט נאָר א מחנה אידען, וועלכע האָט זיך נאָך ניט אויפֿגעלייזט אין דער אַרומיגער וועלט. עס איז א פֿאָלק מיט א נאציאָנאַלען אנבליק, מיט נאציאָנאַלע אינטערעסען און טיף פֿאַרבאָרגענע נאציאָנאַלע האָפֿנונגען, וועלכע האָבען זייערע וואָרצלען אין די נויטען פֿון לעבען און די היסטאָריש־קולטורעלע אוצרות פֿון דער נאציאָן. דאָס אידישע פֿאָלק אין גלות וויל אָנהאַלטען און ווייטער אויסבילדען זיין נאציאָנאַלען לעבען, ווייטער וועקען זיין נאציאָנאַלע ענערגיע, ווייטער ענטוויקלען זיין

האָבען זיך איינגעשטעלט די סאָציאַליסטען פון יענע לענדער, זיינען וואונשען און פאַרלאַנגען, וועלכע שטראָמען פון דעם פולסירענדען האַרץ פון יענע פעלקער. נאָר אַזאַ אויפפאַסונג פון דעם אידישען נאַציאָנאַלען פּראָבלעם מצד דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט, וועלכע שטימט איבעריין מיט די וואונשען און האָפנונגען פון ברייטען פאָלק, האָט אַ אינוויינינגע בארעכטיגונג און אַ היסטאָרישען ווערט. די פאָדערונגען פון אַ דעמאָקראַטיש אויסגעקליבענעם אידישען קאָנגרעס אין אמעריקע בנוגע צו דעם אידישען פאָלק וועלען מוזען ווערען די גרונטלאַגע פאַר אַן ערנסטער נאַציאָנאַלער פּראָגראַם פון דעם אידישען סאָציאַליזם. נאָר די נאַציאָנאַלע וואונשען וועלכע שטראָמען פון די מאַטעריעלע און גייסטיגע נויטען און די היסטאָרישע האָפנונגען פון פאָלק און וועלכע וועלען אָבקלינגען אין דעם נאַציאָנאַלען פּראָגראַם פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט, וועלען קענען האָבען פאַר דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל אַן אַלגעמיינעם ווערט און היסטאָרישע זיכערקייט. נאָר אַזאַ אמת׳ע און אויפריכטיגע נאַציאָנאַלע פּראָגראַם פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט וועט אויף דעם סאָציאַליסטישען פּראָלעטאַריאַט ארויפלייגען אַ חוב בנוגע צו דעם נאַציאָנאַלען שיקזאַל פון אידישען פאָלק.

אַ אידישער קאָנגרעס אין אמעריקאַ, וועלכער זאָל צונויפגערופען ווערען אין יעצטיגען קריטישען מאָמענט, וועט באַקומען אַ גרויסע געזעלשאַפטליכע און פּאָליטישע באַדייטונג, הן אין דעם אידישען פאָלק גופא, און הן אויף דעם פרידענס־קאָנגרעס און דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל. צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון גלות וועט דאָס גאַנצע אידישע פאָלק זיך אָנהויבען צו אָרגאַניזירען, וועט ארויסטראָגען זיין אורטייל מכח זיך זעלבסט, וועט באַקלערען זיינע נויטען, וועט פאָרמולירען זיינע וואונשען און האָפנונגען, און וועט דערהויבען זיין אונטערדריקטען קול, וועלכער וועט געפינען זיין אָבקלאַנג אין דעם געוויסען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער דעמאָקראַטיע.

.2

דער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקאַ וועט זיך פּראָקלאַמירען אַלס די אידישע פאַרטרעטונג, וועט פאָרמולירען פאַר דאָס אידישע פאָלק און די אויסערע וועלט די וואונשען און באַגערונגען פון דעם אידישען פאָלק און וועט אָנהויבען באַשאַפען די אינסטיטוטען און אנשטאַלטען פאַר דעם היסטאָרישען ווידער־בוי פון דעם אידישען לעבען.

וואָס זיינען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאַר דער נייער עפענטליכער מיינונג, פאַר דעם דערוועקענדען געוויסען פון די פעלקער? די ערשטע פאָדערונג איז די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אַלע אידען

וועלכע איז מער נוגע צו אמעריקא איידער אייראָפּא, און דאָס איז די פאָדע־
רונג פון פרייער איינוואנדערונג פאר אלע פעלקער און ממילא פאר אידען.
פרייע איינוואנדערונג אין אמעריקא איז א לעבענס־נויטווענדיגקייט פאר
דעם אידישען פאָלק, אפילו ווען עס זאָל באקומען פאליטישע גלייכבערעכ־
טיגונג אין אלע לענדער. בפרט אָבער ווען דער רוף פון אידען פאר בירגער־
ליכע רעכט אומעטום איז דערווייל נאָר א מאָראלישער פּראָטעסט, אן אויפרוף
צו דער מענשהייט, צו דעם געוויסען פון די פרייע פעלקער. נאָך דעם קריג,
ווען עס קאן זיך אָנהויבען א נאציאָנאלע אויפלעבונג און איבערבויאונג אין
פוילען, רוסלאנד, עסטרייך, רומעניען, אויף דעם באלקאַן, וועלען זיך נאָך
פארשארפען די געגענזעצען צווישען די פרעמדע סביבות און די אידען. דער
עקאָנאָמישער און סאָציאלער דרוק אויף אידען אין מזרח־אייראָפּא, באזונ־
דערס דער באָיקאט, וועלען ווערען א מעכטיגער וואפען אין די הענט פון די
ארומיגע פעלקער געגען אידען. אפילו אויב אונטער דעם איינפלוס פון די
דעמאָקראטישע מלוכות און אונטער דער ווירקונג פון דעם אינטערנאציאָנאלען
סאָציאליזם זאָל אין א געהויבענעם היסטאָרישען מאָמענט פּראָקלאמירט ווע־
רען די בירגערליכע גלייכבארעכטיגונג פון אידען, וועט אָבער דער סאָציאלער
און עקאָנאָמישער געגענזאץ געגען זיי ניט פאלען, נאָר פארקערט, שטייגען.
די אויסוואנדערונג אין אמעריקא, וועלכע געהט יעצט אפילו אָן פון פרייען
גאליציען לפי ערך אין א גרעסערער פּראָפּאָרציע איידער פון דעספּאָטישען
רוסלאנד, וועט גיכער ווערען גרעסער איידער קלענער. יאָ, עס איז לייכט
מעגליך, דאָס די מאסען־אויסוואנדערונג וועט ווערען די איינציגע רעטונג
פאר אידען, אויב דער גאנג פון דער געשיכטע וועט נעמען אן אנדער ווענדונג,
און דער נאציאָנאלער קאמף און געגענזאץ וועט ווייטער פלאקערען אין די
מלוכות. דער אידישער קאָנגרעס וועט מוזען אויפהויבען זיין קול פאר די
פרייע איינוואנדערונג אין אמעריקא, אין נאָמען פון דעם פּרינציפּ בכלל און
אין נאָמען פון די לעבענסנויטען פון דער אידישער וואנדערנדער פאָלקס־
מאסע. דיזער רוף פאר פרייע איינוואנדערונג איז אין גייסט פון דעמאָקרא־
טישע פּרינציפּען און מלוכה־אידעען, אויף וועלכע דער אינטערנאציאָנאלער
פרידענס־קאָנגרעס וועט זיך מוזען שטיצען אין אלע זיינע דיסקוסיאָנען און
באטראכטונגען. פרייע איינוואנדערונג איז אָבער אן אלטער פּרינציפּ פון
אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם, א פּרינציפּ, וועלכער איז אָבער אין די לעצ־
טע יאָרען דורך פּראקטישע ארבייטער־פּאָליטיק און נאָכיאָגען נאָך פארלא־
מענטארישער מאכט און ארבייטער־שטימען אָבגעשוואכט געוואָרען אין דעם
אמעריקאנעם סאָציאליזם. דערפאר איז דאָס א דאָפּעלטע נויטווענדיגקייט
און א דאָפּעלטער חוב מצד א אידישען קאָנגרעס ארויסצושטעלען די פאָ־
דערונג פון פרייער איינוואנדערונג.

שעפּפערישען נאַציאָנאַלען גייסט. עס טרייבען דערצו די פאָרמען פון דעם געגענוואַרטיגען לעבען, אַקוראַט ווי אַלע באַהאַלטענע כחות פון פאָלק, וועלכע שאַפען און באַשטימען די צוקונפט. גראַד אין דער מאָדערנער צייט, ווען די פאָלקסמאַסען זיינען אַריינגעצויגען געוואָרען דורך דעם סאָציאַליזם אין דאָס פּאָליטישע און קולטורעלע לעבען און דער ציוניזם האָט אָנגעהויבען וועקען ביים אידישען פאָלק דעם העכסטען נאַציאָנאַלען ווילען, אין דער מאָדערנער צייט האָט זיך ביי אידען אָנגעהויבען שטאַרקען דער רצון צו ענטוויקלען אייגענע נאַציאָנאַלע לעבענס־פאָרמען אין גלות. אומעטום איז אַרויסגעוואַקסען דאָס פאַרלאַנגען צו אָרגאַניזירען די אידישע געמיינדען אויף דעמאָקראַטישע יסודות, צו ענטוויקלען אַ פּראָגרעסיווען נאַציאָנאַלען קולטור־לעבען אין פאָלק, איינצופירען העברעאיש און לערנען אידיש אין די שולען און דערהויבען זיי צו דער מדרגה פון קולטור־נאַציאָנאַלע שפּראַכען אין דער שולע און אין לעבען. גראַד צווישען די פאָלקסמאַסען און דעם פּראָלעטאַריאַט איז באַזונדערס דערוואַכט געוואָרען דער באַגער נאָך אַ נאַציאָנאַלען לעבען, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט אין דער פאָדערונג פון נאַציאָנאַלע רעכט פון דער מלוכה ביז צו דעם פּונקט פון נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע.

די ענטשיידונג וועגען דעם אינהאַלט פון אַ אידישער נאַציאָנאַל־קולטורעלער אויטאָנאָמיע אין גלות, וועגען איר מעגליכקייט אָדער אונמעגליכקייט, דאַרף איבערגעלאָזען ווערען דער צוקונפטיגער ענטוויקלונג. אַ געוויסער סכום פון נאַציאָנאַלע רעכט און פריהייטען דאַרף אָבער יעצט שוין גאַראַנטירט ווערען צו די אידען פון רוסלאַנד, פּוילען, עסטרייך, רומעניען, די באַלקאַן־לענדער, אומעטום וואו אידען פירען אַן אייגענאַרטיגען נאַציאָנאַלען לעבען. זיי דאַרפען האָבען דאָס רעכט און די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען די אידישע געמיינדע אויף דעמאָקראַטישע יסודות, און דיזע געמיינדע דאַרף אפשר אויך באַקומען אַ צוואַנגס־כאַראַקטער, אַזוי ווי די אידישע געמיינדע אין דייטשלאַנד. די אידישע געמיינדע וועט אַריינגעמען אין דעם קרייז פון איר אַרבייט פאַרשידענע טעטיגקייטס־צווייגען, נאַציאָנאַלע, קולטורעלע, סאָציאַל־פילאַנטראָפּישע, אין וועלכע די אידישע באַפעלקערונג נויטיגט זיך, קלובען, נאַציאָנאַל־קולטורעלע פאַראיינען צוליב פאַרברייטונג פון נאַציאָנאַלער בילדונג, קראַנקען־הייזער, אונטערשטיצונגס־אַנשטאַלטען, שטאָטישע קיכען, ליי־קאַסען, קאָאָפּעראַטיווע הייזער, ערציאונגס שולען א. ז. וו. דאָס זיינען מעגליכע טעטיגקייטען פאַר אידישע געמיינדען לטובת פון דער ברייטער פאָלקסמאַסע. דערצו מוזען אָבער אידען האָבען ברייטע נאַציאָנאַלע רעכט, וועלכע זאָלען זיי גאַראַנטירען די פריהייט פון שפּראַך און נאַציאָנאַלע אייגענאַרטיגקייט און די מעגליכקייט צו אָרגאַניזירען די געמיינדע.

אין אַמעריקאַנער־אידישער קאָנגרעס האָט נאָך אַן אַנדער פאָדערונג,

און נאציאָנאלער שטערן אויף דעם דונקלען הימעל פון דער גלות־עקזיסטענץ, נאָר זי קען אויך ווערען שוין יעצט א גרויסע סאָציאל־עקאָנאָמישע ערלייזונג און ערהויבונג פאר די אידישע פאָלקסמאסען.

ווי די וועלט-מלחמה זאָל זיך ניט ענדיגען, וועט זיך אונטער אלע פאלען אָנהויבען אין מערב־אזיען אן עפאָכע פון פּאָליטישען און עקאָנאָמישען פּראָגרעס. אין פאלעסטינא, סיריען, מעסאָפּאָטאמיען קענען זיך עפענען גרויסע קאָלאָניזאציאָנס־מעגליכקייטען פאר מיליאָנען מענשען. יענע געגענדען פון מערב־אזיען קענען ערנערען צענדליגע און צענדליגע מיליאָנען מענשען, ווען קאפיטאל און ציוויליזאציע זאָלען דאָרטען באשאפען די נויטיגע פּאָרבאַדינגונגען פאר איינוואנדערונג און קאָלאָניזאציע. שוין פאר דער מלחמה, בשעת דאָס לאנד איז נאָך געווען פּאליטיש אונזיכער, האָבען אָנגעהויבען איינצואוואנדערען אין די לעצטע יאָרען אין פאלעסטינא טויזענדע אידען פון פארשידענע קלאסען. עס איז אָנגעגאנגען אין ארץ ישראל א פיבערהאפטע קאָלאָניזאציאָנס טעטיגקייט און קולטור־ארבייט, בשעת די פּאָרבאַרייטונגען און די אָרגאניזאציע פון אידען אין אלע לענדער צוליב קאָלאָניזאַציע אין פאלעסטינא זיינען פאריינס געשטיגען. נאָך דער מלחמה וואָלטען הונדערטער טויזענטער אידען א יאָר געקענט איינוואנדערען אין פאלעסטינא און עסאָפּאָטאמיען, דאָרט איבערגעהן צו פּראָדוקטיווער ארבייט, דאָרט באַשאפען סאָציאל העכערע קאָאָפּעראטיווע פאָרמען פון לאנדווירטשאפט און אינדוסטריע און ערוועקען אן אָריגינעלע שעפערישע אידישע קולטור. ניט נאָר אין פארבינדונג מיט דער אידעע פון א זעלבסטשטענדיגער אידישער נאציאָן נאָר פון שטאנדפּונקט פון די מאטעריעלע און גייסטיגע אינטערעסען פון דעם אידישען פאָלק אין דער געגענווארט שוין, האָט אזא מאסען קאָלאָניזאציע פון אידען אין פאלעסטינא דעם העכסטען סאָציאלען ווערט. א אידישער קאָנגרעס וועט דערפאר מוזען פּראָקלאמירען די פאָדערונג פון דעם אידישען פאָלק אויף א היים אין ארץ ישראל. און אפשר וועט דוקא דיזע פאָדערונג פון דעם אידישען קאָנגרעס, וועלכע וויל פארמיידען די געגענזעצען און סתירות צווישען אידען און דער ארומיגער וועלט און געבען דער אידישער געשיכטע א נייע ווענדונג, אפשר וועט דיזע פאָדערונג געפינען דעם אויפריכטיגען און טיפסטען אָבקלאנג ביי דער גאנצער פּראָגרעסיווער מענשהייט.

א קאָנגרעס פון די אמעריקאנער אידען, ווארום דערוויל קען זיך נאָר האנדלען וועגען אזא קאָנגרעס, וועט אלזאָ פאָרמולירען די פארשידענע אידישע נויטען, וועט ארויסשטעלען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער גאנצער וועלט און אפּעלירען צו דעם געוויסען פון דער אייראָפּעאישער דעמאָקראטיע און דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם. צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון דעם אידישען גלות וועט דערקלינגען דער צאָרנדיגער

עס בלייבט אָבער נאָך די גרעסטע און היסטאָריש וויכטיגסטע פֿאָדערונג, וועלכע אַ אידישער קאָנגרעס דאַרף מאַכען פֿאַר דער גאַנצער וועלט און באַזונדערס פֿאַר דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל, און דאָס איז די באַגרינדונג פֿון אַ פֿרייער אידישער נאַציע אין ארץ ישראל. בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג, נאַציאָנאַלע רעכט, פֿרייע איינוואַנדערונג זיינען נויטיג פֿאַר אידען, זאָלאַנג דאָס אידישע פֿאָלק איז אין גלות, זאָלאַנג עס איז אַ צוזייטע און צושפּרייטע נאַציאָנאַלע מינדערהייט צווישען פֿרעמדע און פֿיינדליכע פֿעלקער. דאָס אידישע גלות פֿאָלק דאַרף פֿאָדערען פֿרייהייט און גערעכטיגקייט פֿון דער וועלט. אָבער די גרעסטע היסטאָרישע שקלאַפֿעריי און היסטאָרישע אומגערעכטיגקייט איז דער גלות זעלבסט. דער גלות איז די אורזאַכע פֿון דער אייביגער אידישער נויט, פֿון דער אייביגער סתירה צווישען דער וועלט און דעם אידישען פֿאָלק, פֿון דעם אידישען פּראָבלעם, וועלכעס געפֿינט ניט קיין לייזונג אין דער וועלט. ווען עס זאָל אפילו געגעבען ווערען צו אידען רעכט און גערעכטיגקייט אין דער גאַנצער וועלט, האָט דאָס אידישע פֿאָלק זיך דאָך ניט אויפֿגעהויבען צו דער מדרגה פֿון אַ פֿרייען און זעלבסטשטענדיגען פֿאָלק און עס שטעהט דאָך אין זיין גאַנצען לעבען ביי דעם אָבגרונד פֿון אייביגע געגענזעצען און טראַגישע ווידערשפּרוכען. בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג פֿאַר אידען אין גלות איז נאָר מעגליך, ווען די אידישע נאַציע זאָל האָבען אַן אייגענע היים אין ארץ ישראל. די באַשאַפֿונג פֿון אַ פֿרייער אידישער נאַציע איז די גערעכטעסטע און פּראָגרעסיווסטע לייזונג פֿון דער אידישער פֿראַגע. די לייזונג, וועלכע איז אין איינקלאַנג מיט דעם דעמאָקראַטישען און נאַציאָנאַלען פּרינציפּ אין דער געשיכטע און מיט די גרונט־אידעען פֿון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם.

עס זיינען אָבער אויך פֿאַראַן אונמיטעלבאַרע סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויטען, אויף וועלכע אַ מאַסען־קאָלאָניזאַציע אין פּאַלעסטינאַ, סיריען, מעסאָפּאָטאַמיען, איז אַן ענטפֿער און וואָס דערפֿאַר מוז די מאַסען־קאָלאָניזאַציע פֿון ארץ ישראל יעצט שוין ווערען אַ וויכטיגער טייל פֿון דער אידישער רעאַלפּאָליטיק. דער נצחון פֿון דער דעמאָקראַטישער אידעע אין דער וועלט נאָך דער מלחמה און די פֿאַרשטאַרקונג פֿון דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם קענען געבען דעם אידישען פֿאָלק אין דער וועלט אַ גרויסע מאָראַלישע שטיצע, בשעת פּאַקטיש זאָל זיך די לאַגע פֿון אידען, וועלכע הייננט אָב פֿון סאָציאַלער, נאַציאָנאַלער, עקאָנאָמישער און קולטורעלער קאָנקורענץ נאָך פֿאַרשאַרפֿען. באַזונדערס ווען די פֿרייע איינוואַנדערונג אין אַמעריקאַ זאָל דאָך באַשרענקט ווערען דורך פֿאַרשידענע סבות, אַזוי דאָס די לעצטע עקאָנאָמישע הילף פֿאַר אידען וועט פֿאַרשווינדען. די מאַסען־איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע פֿון ארץ ישראל זיינען דערפֿאַר ניט נאָר אַ פּאָליטישער, סאָציאַלער

מיט הונדערט יאָר צוריק, האָט פארלייקענט די אידישע נאציאָן און האָט פארדעקט מיט שאַנדע די אידישע געשיכטע. אין יענעם אידישען קאָנגרעס האָט גובר געוועזן דער קלאסען־אינטערעס פון דער אידישער אסימילאציאָנס־בורזשואזיע פון מערב־אייראָפּא, וועלכע האָט פארביטען די אידעאלען פון דער אידישער נאציע און די גייסטיג־מאָראלישע ווערטען פון אידענטום אויף דעם טאָפּ לינזען פון פּאָליטיש־בורזשואזער גלייכבארעכטיגונג. דער אידיש אמעריקאנישער קאָנגרעס וועט ערשט דארפען אָבגעבען די פּראָבע, אויב אָן אלוועלטליכע אידישע אָרגאניזאציע יעצט קען אָנפירען דאָס אידישע פאָלק און דערפירען די אידישע געשיכטע צו איר העכסטען גלאנץ. דיזע פּראָבע וועט זיין די שטעלונג פון דעם קאָנגרעס צו ארץ ישראל, צו דער נאציאָנאלער ווידעראויפלעבונג פון אידישען פאָלק. ווארום אזוי ווי דער מאָראלישער ווערט פון דעם איינצעלנעם איד ליגט אין זיין טרייקייט צו זיין פאָלק און אין דעם מוט פון זיין אייגענער אינדיווידואליטעט, אזוי קענען דער סאָציאַלער ווערט און די לעבענפייאיגקייט פון יעדער אידישער שטרעמונג און אָרגאניזאציע געמאָסטען ווערען נאָר נאָך דער קראפט און דער אויפריכטיג־קייט, מיט וועלכער זי האָפּט און באגערט א נייע אידישע צוקונפט.

עס איז דערפאר אונמעגליך, דאָס א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא, וועלכער וועט זיך צונויפקומען אין יעצטיגען אויגענבליק דורך דעמאָקראטישע וואלען, וועט ניט שטעהן אויף זיין הויכקייט בנוגע צו דעם אידישען פּראָבלעם. זאָבאלד דער אידישער קאָנגרעס וועט פּראָקלאמירען זיין ווילען צו קריגען א היים פאר'ן אידישען פאָלק אין ארץ ישראל, וועט ער דערמיט שוין ווערען דער ערשטער גרונטשטיין פאר דער אָרגאניזירונג פון דער גאַנצער אידישער נאציע.

דער קאָנגרעס דארף צונויפגערופען ווערען אויף דעם יסוד פון פרייע דעמאָקראטישע וואלען. אין יעדער שטאָט פון אמעריקא דארפען זיך אָרגא־ניזירען קאָנגרעס־קאָמיטעטען, וועלכע זאָלען דורכפירען די וואלען און בא־שאפען דערווייל די מיטעל פאר דער אָרגאניזאציע. א באשטימטע צאָל איינוואוינער זאָלען שיקען איין פארטרעטער צום קאָנגרעס, א חוץ דעם זאָלען די פארשידענע נאציאָנאלע אָרגאניזאציעס קענען שיקען פארטרעטער צום קאָנגרעס. די וואלען זאָלען אומעדום דורכגעפירט ווערען אין איין צייט, א מאָנאט פאר דער פארזאמלונג פון קאָנגרעס.

נאָכדעם ווי דער קאָנגרעס וועט פעסטשטעלען די גרונט־יסודות פון דער אידישער נאציאָנאלער פאליטיק, וועט פּראָקלאמירען די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק פאר דער וועלט, און וועט געפינען אויך די מיטלען און וועגען, ווי די שטימע פון אידישען פאָלק זאָל דערגרייכען דאָס געוויסען פון דער מענשהייט, וועט ער קענען אויך איבערגעהן צו דער קאָנסטרוקטיווער

און מוטיגער קול פון דעם אונטערדריקטען אידישען פאָלק אין דער וועלט. אויב א נייער פּרינציפּ פון גערעכטיגקייט, פרייהייט, פרידען, נאציאָנאלער אונאבהענגיגקייט און דעמאָקראטיע ווערט פּראָקלאמירט אין דער וועלט, דאן מוז דיזער פרינציפּ זיין אן אלגעמיינער, אן אוניווערסאלער, מוז ער אָנגעווענדעט ווערען אויף אלעס, וואָס טראָגט דעם עבענבילד פון אן אונטערדריקטען פאָלק אין דער געשיכטע. אויב דער נייער פּרינציפּ פון באפרייאונג און גערעכטיגקייט וועט אויסלאָזען דאָס מערקווירדיגע אידישע פאָלק, וועט אים ניט געבען קיין גערעכטיגקייט אין דער וועלט, דאן האָט זיך די וועלט ניט באנייט און האָט זיך ניט אויסגעלייטערט מאָראליש אין די ימים פון בלוט און די פלאַמען פון פייער, וועלכע האָבען זיך אויסגעגאָסען אויף דער ערד. ליגען און עגאָאיסטישע פאלשקייט וואָלט דאן געווען די אייראָפּעאישע דעמאָקראטיע, דער סאָציאַליסטישער אינטערנאציאָנאל, די ווערטער פון באפרייאונג און גערעכטיגקייט אין דער וועלט, ווען דעם אידישען פאָלק-ווערט ניט געבראַכט קיין באפרייאונג און ניט געגעבען קיין גערעכטיגקייט. דאָס אָנצוזאָגען דער וועלט און ארויסצופאָדערען די מענשהייט צו א תשובה פאר דער טויזענדפאכער נויט און די לייד פון דעם אלטען פאָלק ישראל—אָט דאָס איז דער זין און דער ווערט פון א אידישען קאָנגרעס אלס א גרויסע אידישע דעמאָנסטראציע פאר דער גאנצער מענשהייט.

.3

א אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא קען ווערען דער גרונטשטיין פאר א שפּעטערדיגען אלוועלטליכען אידישען קאָנגרעס, פאר א שטענדיגער אידישער פארטרעטערשאפט, וועלכע זאָל אָנפירען און לייטען אלע אידישע נאציאָנאלע אנגעלעגענהייטען. די אידישע פראגע שטעהט ניט פאר דעם סוף פון איר לייזונג, נאָר פאר דעם אָנהויב, און די מאטעריעלע און גייסטיגע נויטען פון פאָלקסלעבען וויקלען זיך אלץ מער פאנאנדער און פאָדערן ענטפער און הילף. פארטרעטען דאָס אידישע פאָלק, ריידען אין זיין נאָמען, פירען זיין פּאליטיק, אָרגאניזירען עס, דערהויבען עס, באפרייען און איבערבויען זיין גאנצעם לעבען, קען ניט א זעלבסטגעקרוינטע גרופּע פון שתדלנים, א פּארטיי, א שטרעמונג, אן אָרגאניזאציע, נאָר דאָס אָרגאניזירטע פאָלק זעלבסט דורך זיינע דעמאָקראטיש אויסגעקליבענע פארטרעטער און זיינע פון פאָלק קאָנטראָלירטע אנשטאלטען און אינסטיטוטען.

דער ערשטער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא וועט באווייזען, אויב דער אידישער שיקזאל קען ווירקליך שוין אנפארטרויט ווערען דעם אידישען פאָלק גופא. דער אידישער סנהדרין, וועלכען נאפּאָלעאן האָט צונויפגערופען

קייט און גייסטיג־מאָראלישער איידעלקייט, צו וועלכער די טרייע צוגעהעריגקייט צו דעם אלטען קולטור־פאָלק ישראל איז מחייב דעם אידען. דאָס האָט גאנץ מיטגעשטימט מיט דער קולטורעלער געפאלענקייט און גייסטיגער אָבגעשטאַנענקייט פון גרויסע טיילען פון דער אידיש שפּרעכענדער פאָלקסמאַסע. בשעת אַז דיזע אומגליקליכע מאסען האָבען זיך אָנגעהיינגט די פסולת פון דער אידישער אסימילאטאָרישער אינטעליגענץ, דאמאָלט איז ענטשטאַנען דער באוואוסטזיניגער אסימילאטאָרישער סאָציאליזם. פון דער זייט פון דיזע אסימילאטאָרישע כלומרשטע סאָציאליסטען קען זיין א געגנערשאפט געגען דער אָרגאניזירונג און אויפלעבונג פון דער אידישער נאציע.

אָבער ביידע שונאים פון דעם אידישען פאָלק האָבען שוין לאנג פארלאָרען יעדען מאָראלישען ווערט צווישען אידען. דאָס אידישע פאָלק האָט זיך שוין לאנג אָבגעווענדעט פון זיי. אין די לעצטע צוואנציג יאָר פון אידישער פאלקס־פאליטיק, פון ציוניזם, טעריטאָריאליזם, נאציאָנאליזם, פון די פּראָלעטארישע באוועגונגען איז דאָס פאָלק געגאנגען להיפך צו דעם ווילען און דעם איינפלוס פון דער אידישער גרויס בורזשואזיע. די אידישע גרויס בורזשואזיע האָט שוין לאנג פארלאָרען איר אמאָליגע פירענדע שטעלונג צווישען אידען, און באלד וועט זי אפשר גאָר אריינקומען אין דער סכנה, צו ווערען אַן אפּגעשידענער און איזאָלירטער קלאַס ביי אידען אקוראט ווי ביי גוים. דער פאלשער אסימילאטאָרישער סאָציאליזם האָט זיך פאר די פילע יאָרען פון זיין עקזיסטענץ ארויסגעוויזען אין זיין גאנצער פאַרדארבליכער פארב, אלץ מער און מער ווענדען זיך אָב פון דער אסימילאטאָרישער אידעאָלאָגיע די אידישע ארבייטער מאַסע און די בעסערע אידישע סאָציאליסטישע אינטעליגענץ. דיזער אסימילאטאָרישער סאָצאליזם פארלירט אלץ מער און מער זיין קראפט איבער דעם אידישען פּראָלעטאריאט און דער פאָלקסמאַסע, און שוין עפענט זיך א טיפער אבגרונד צווישען אים און דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם בכלל, וועלכען ער האָט ביז יעצט גענאַרט און פאר וועלכען ער האָט פארלוימדעט די אידישע פרייהייט באוועגונג.

א אידישער קאָנגרעס קען צונויפקומען זיך און באקומען דעם ווערט פון א נאַציאָנאַלער אָרגאניזאציע, ווען אפילו געוויסע דעמאָראליזירטע עלעמענטען פון דער אסימילאציע זאָלען זיין גלייכגילטיג און געגנעריש. דער קאָנגרעס וועט קענען פירען צו אַן אָרגאניזירטע אידישע נאציע און זיינע באַשלוסען וועלען האָבען א מאָראליש צווינגענדען כאראקטער פאר אלע אידען. די מערהייט פון דעם אמעריקאנער אידענטום וועט זיך אנשליסען מיט ענטוזיאַזם אָן דיזען קאָנגרעס. די אויפריכטיגע אידישע סאָציאליסטען און גרויסע טיילען פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט, די ברייטע אידישע פאָלקסמאַסע, די בעסערע אינטעליגענץ, די נאציאָנאל־געשטימטע טיילען פון דער

ארבייט אינערהאלב פון דעם אידישען פאָלק. דער אידישער קאָנגרעס אין אמעריקא קען אויך באשטימען דאָס אָרט און די צייט פון א קומענדען אל־וועלטליכען אידישען קאָנגרעס, וועלכער וועט מוזען צונויפגערופען ווערען ביי דער ערשטער גייסטיגער געלעגענהייט באלד נאָך דער וועלט־מלחמה.

אין די וואלען צום אידישען קאָנגרעס וועלען מעגליך ניט אנטייל נעמען אלע אידען פון אמעריקא, אזוי ווי אין די וואלען פון אלע פארלאמענטען נעמען ניט אנטייל אלע בירגער פון א לאנד. פילע גרופען פון אידען וועלען אפשר באוואוסטזיניג זיין געגען אזא קאָנגרעס, ווייל זיי וועלען פילען די מאכט פון דיזער ארגאניזאציע און די מאָראלישע התחיבות פון דעם גאנצען פאָלק מקים צו זיין די באשליסען פון דעם קאָנגרעס. די אידישע אסימילירטע בורזשואזיע און אלע אירע אבהייגיגע נאָכלויפער קען זיך שטעלען קעגען א אידישען קאָנגרעס. די אידישע גרויסע בורזשואזיע איז אסימילאטאָריש, דערשראָקען, אנטינאציאָנאל, זי שטערט די אידישע באפרייאונג, זי שתדלנ'ט, נוצט אוים די געפאלענקייט פון אידישען פאָלק דורך איר טעטיגקייט אזוי ווי דורך איר שטערונג. א אידישער וועלט קאָנגרעס, וועלכער וועט פארטרעטען די אָרגאניזירטע אידישע נאציע, ברייננגט די אידישע גרוים בורזשואזיע אין א ווידערשפרוך צווישען איר פריווילעגירטער שטעלונג און איר אידישער פרעמדקייט. די פאלשקייט און די אונמעגליכקייט פון איר פאטריאָטיזם מיט וועלכען זי פארענטפערט איר קאפיטאליזם אויף דעם גוישען חשבון, וועלען דורך א אידישע נאציאָנאלע וועלט־אָרגאניזאציע ארוים נאָך שארפער און דייטליכער, איידער דורך די גאנצע ציוניסטישע און נאציאָנאלע אגיטאציע.

פון קלאסען־עגאָאיזם און מאטעריאליזם וועט די גרויסע אידישע בורזשואזיע אויפטרעטען געגען א אידישען קאָנגרעס; פון טעמפקייט און עם־הארצות קענען אפשר באשטימטע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיך אויך ערקלערען געגען דעם אידישען קאָנגרעס. דער טראגי־קאָמיזם דערביי איז, וואָס דיזע אָבגעשטאנענע טיילען פון פראָלעטאריאט וועלען זיך בארופען אויף דעם סאָציאליזם. גרויסע טיילען פון אידישען ארבייטער קלאס זיינען באמת נאָך גאָרניט אריינגעצויגען געוואָרען און זיינען געבליבען ניט אָנגערירט פון קולטור בכלל. דיזע מאסען האָבען אָבער אין דער עפּאָכע פון דער בורזשואזער אסימילאציע אויפגעכאפט איינינע אויבערפלעכליכע געדאנקען וועגען דער פארשווינדונג פון דער אידישער נאציע און דער ווערטלאזיגקייט פון דער אידישער געשיכטע און קולטור. און אָט דיזע בורזשואזע געדאנקען זיינען געוואָרען ביי זיי דער יסוד פון זייער סאָציאליזם. זיי האָבען אראָבגעוואָרפען פון זיך יעדע העכערע פאראנטווארטליכקייט פאר דעם שיקזאל פון אידישען פאָלק, און זיינען פריי געוואָרען פון דער ערנסט־

נאַציאָנאַלער באוועגונג פאר די לעצטע דרייסיג יאָר. אין רואיגערע צייטען וואלט זיכער די אידישע רענעסאנס־באוועגונג פון זיך זעלבסט דערגאנגען צו דער אידעע און דער נויטוועגדיגקייט פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אין ציוניזם און נאָך מער שפּעטער אין טעריטאָריאליזם איז שוין געלעגען באהאלטען דער געדאנק פון אן אלוועלטליכער אידישער אָרגאַניזאציע. אונטער דעם דרוק פון דער בלוטיגער נויט איז דיזע אידישע אַלוועלטליכע אָרגאַניזאציע געוואָרען יעצט אומפארמיידליך. דאָס אידישע פאָלק מוז געפינען דעם וועג צו זיין נאציאָנאלער אחדות. פון מענשליכען שטויב דארפען מיר ווערען יעצט א פאראייניגטע נאציע. א פרייעס, פאראייניגטעס פאָלק, וועלכעס זאָל האָבען די גבורה צו אן ערלייזענדער טאַט. אין שטורם און פייער ווערט געבאָרען דיזעס פאראייניגטע אידישע פאָלק, און עס ווערט צוזאמענגעהעפטעט דורך דאָס פארגאָסענע בלוט פון אונזערע ברידער און קינדער אויף אלע שלאכטפעלדער פון דעם ערדקוגעל. אין דער איינינגקייט ליגט אונזער מאכט. פון דעם פאראייניגטען געדאנק צו דעם פאראייניגטען רצון און דער פאראייניגטער טאַט!

אידישער בורזשואזיע וועלען שיקען זייערע פארטרעטער צו דעם ערשטען אמעריקאניש־אידישען קאָנגרעס, אונטער דער אויפריכטיגער באגייסטערונג און האָפנונג פון דער גאנצער אידישער וועלט.

דער אלוועלטליכער אידישער קאָנגרעס, צו וועלכען דער אמעריקאניש־אידישער קאָנגרעס קאָן זיין א פארבאריייטונג, וועט איבערנעמען די אידישע נאציאָנאלע פּאָליטיק אין זיינע הענט. פון דער שטארקייט און קלאָרקייט פון זיין נאציאָנאל־אידישער פּאָליטיק וועט עס אבהייגגען, ווען און ווי די ציוניסטישע אָרגאניזאציע מיט אירע אינסטיטוטען זאָל ווערען א טייל אָדער א פירענדער פליגעל פון דער נאציאָנאלער פארטרעטערשאפט. די נאציאָנאלע פארטרעטערשאפט וועט קענען באשאפען די פינאנץ־אינסטיטוטען פאר דער ערלייכטערונג און רעגולירונג פון דער אידישער וואנדערונג, פאר ארץ ישראל און די פארשידענע קולטור באדערפניסען און נאציאָנאלע ערציאונג. עס וואָלט געווען איבריג דאָ אויפצוציילען אלע פערספעקטיווען און מעגליכקייטען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט. די אידישע נאציע און אלעס, וואָס איז שייך צו דער אידישער נאציע, זיינען די לעבעדיגע פּראָבלעמען פון דער אידישער פארטרעטערשאפט.

עס וואָלט געמאכט געוואָרען אן ענדע צו דעם כאאָטישען צושטאנד, אין וועלכען דאָס אידישע פאָלק געפינט זיך, און וואָס דאָס איז די ערשטע אורזאכע פון זיין טיפער געפאלענקייט. דאָס גאנצע פאָלק וועט זיך בויגען אונטער די באשלוסען פון פאָלק גופא. אלע אידישע אָרגאניזאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע האָבען ביז יעצט געפירט די אידישע פּאָליטיק אומפאראנטווארטליך אויף זייער אייגענעם חשבון און לויט דעם קאפריז פון די רייכע בעלי טובות, ווי די יק״א, די אליאנס איזראעליט, די אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, די ווינער איזראעליטישע אליאנץ א. ז. וו., אָט דיזע אלע אָרגאניזאציעס צוזאמען מיט זייערע פינאנץ־ אינסטיטוטען וועלען זיך מוזען שטעלען אונטער דער אויפזיכט און קאָנטראָל פון דעם אָרגאניזירטען פאָלק, ווען זיי וועלען ניט וועלען פאנאנדערייסען דעם בונד מיט דער אידישער נאציע. פון דער אנדער זייט וועט אונמעגליך ווערען יענע הפקרות און שווינדעל, דאָס דער אָבפאל פון דער אסימילאציאָנס־אינטעליגענץ, וועלכער קען ניט געפינען ביי גוים קיין אָרט, זאָל קענען אויפמאָלען דאָס אידישע פאָלק און דעם אידישען פּראָלעטאריאט פאר דעם סאָציאליסטישען אינטערנאציאָנאל אלס א פאָלק אָהן כבוד, אָהן קולטור, אָהן לעבענס־ווילען, וואָס די פּאראזיטישע אסימילאציע און גלות־עקזיסטענץ איז זיין איינציגער היסטאָרישער אידעאל.

דער אידישער קאָנגרעס אלס איינלייטונג צו א שטענדיגער אידישער פארטרעטערשאפט איז די לאָגישע ענטוויקלונג פון דער גאנצער אידישער

גענאָר ביי די רעגירונגען פון דער וועלט פאר אידען איז זייער העכסטע נאַ־ציאָנאַלע פּאָליטיק און פּאָליטישער שכל.

פון דער אנדער זייט האָט א טייל פון דער סאָציאַליסטישער ארבייטער־שאפט, די אינטעליגענץ און די דעמאָקראַטיע ארויסגעשטעלט די לאָזונג פון א אידישען קאָנגרעס אויף דעמאָקראַטישע יסודות. דער לאָזונג פון דעם קאָנגרעס איז די פאָדערונג פון פולע גלייכבארעכטיגונג אין אלע לענדער און א היים אין ארץ ישראל. ארום דיזען לאָזונג פון א אידישען פּאָלקס־קאָנגרעס האָבען זיך אָנגעהויבען שוין צו גרופּירען און אָרגאַניזירען די ברייטע שיכטען פון פּאָלק, די פּאָלקסמאַסען. עס ווירקט ווי א צינדענדער געדאנק דיזער רוף צו פּאָלקס־פאראייניגונג. ער דערהויבט דעם געפאלענעם מוט פון פּאָלק און וועקט די האָפנונג.

טיף ערשיטערט פון די שרעקען פון דער צייט, שטעהט די גרויסע אידישע ארבייטער־מאַסע. פארוואונדעט איז איר הארץ פון דעם פּאָלקס־יאָמער און דעם פּאָלקס־צאָרן. אָבער זי שטעהט נאָך אונענטשידען פאר דעם וועג, וועלכען זי זאָל געהן, און איז אונענטשלאָסען וועגען די לאָזונגען, וועלכע זי זאָל וועה־לען. דערוויייל איז אונטער דער פירונג פון דעם נאַציאָנאַלען ארבייטער קאָ־מיטעט ענטשטאנען א באַוועגונג פאר א נאַציאָנאַלער ארבייטער קאָנווענשאָן, אויף וועלכער דער פּראָלעטאַריאַט זאָל אין זיין אייגענער מיטע געפינען די לאָזונגען פון זיין פּאָלקס־פּאָליטישען וועג און די אייניגקייט פאר א נאַציאָ־נאַלער טאַט. אויף דיזער ארבייטער קאָנווענשאָן באַדאַרף ענטשידען ווערען די שטעלונג פון דער ארבייטערשאַפט צו דער קאָנפערענץ פון דעם אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטעט און צו דעם פּאָלקס קאָנגרעס, און עס דאַרף באַשלאָסען ווערען מכח די וועגען און לאָזונגען.

אידישע ארבייטער! די פּאָלקס פּאָליטיק פון דעם אידישען פּראָלעטאַ־ריאַט קאָן נאָר זיין איינע. יענע פּאָליטיק, וועלכע דערהויבט דעם כבוד פון א נאַציאָן, זוכט דעם ראַדיקאַלען ענטפער אויף זיינע מאַטעריעלע און גייסטיגע נויטען, עפענט פאר אים שענערע הימלען פון לעבען און ענטוויק־לונג. די פּאָלקס פּאָליטיק פון׳ם פּראָלעטאַריאַט קאָן ניט זיין אזעלכע, וואָס זאָל אָנהאַלטען דאָס אידישע פּאָלק אויף דער אלטער שטופע פון זיין היס־טאָרישער ווערטלאָזיגקייט, זיין פּאָליטישער הכנעה, זיין סאָציאַלער געפאַ־לענקייט. די קאָנפערענץ, צו וועלכער די אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע רופט, איז די פאָרטזעצונג פון דער אלטער און אונווירדיגער שתדלנות־פּאָליטיק פון דעם געפאלענעם אידען. דער פּאָלקס־קאָנגרעס אָבער איז דער ערשטער גרויסער פּרואוו ארויסצורופען א אידישע פּאָלקס־פּאָליטיק אין איינקלאַנג מיט דעם ניי ערוואַכטען אידישען פּאָלקס־גייסט, מיט אלע געבאָטען און האָפנונגען פון אונזער גרויסער צייט בכלל.

צו אלע אידישע ארבייטער פון אמעריקא *)

דעקלאראציאָן פון נאציאָנאל-סאָציאליסטישען אגיטאציאָנס קאָמיטעט.

אידישע ארבייטער!

ווי א פארוויסטענדער שטורם טראָגט זיך די וועלט־מלחמה איבער דעם אידישען פאָלק. הונדערט־טויזענדע פון אונזערע פאָלקס־קינדער שטעהען אויף די פארשידענע שלאכט־פעלדער און פארבלוטען אין קריג און ברודער־מאָרד. שאנדע, יאָמער און פארוויסטונג בריינגט דער קריגס־שטורם אומע־דום אין אידישען לעבען. ביז צום הימעל שרייט די נויט פון אונזער פאָלק אויף דער גאנצער ערד. א יאָמערטאל איז געוואָרען די אידישע גאס, שטעדט און שטעדטלעך ווערען חרוב און פארוויסט, הונדערטע קהלות פון צענדליגע און הונדערטע טויזענדער אידען ווערען געטריבען און פארטריבען, מיליאָנען פון שוצלאָזע און אונשולדיגע פרויען און קינדער זיינען געוואָרען הפקר. רעכט, געזעץ און מאָראל זיינען ענטשוויגען געוואָרען בנוגע צו אונזער פאָלק. א נייער חורבן איז געקומען אויף דעם אייביג־טראגישען אידישען פאָלק.

די קאטאסטראָפע האָט אונז געטראָפען אין אונזער גאנצער נאציאָנאלער אונמאכט. אונזער פאָלק איז אזוי ווי דער שטויב פון דער ערד, צוזייט און צוטיילט, אָהן אָרגאניזירטען רצון, אָהן פאָלקס־איינהייט. אונטער דונער און שטורעם מוזען מיר צוזאמענהעפטען אונזערע צופאלענע, צוריסענע פאָלקס־גלידער.

אין דעם אלגעמיינעם כאאָס זיינען אויפגעשוואומען אין אמעריקא פארשידענע פלענער און פארשלאגען וועגען אידישער הילף. די אלטע קאָנ־סערוואטיווע מנהיגים פון אידישען פאָלק, וועלכע פארלייקענען די אידישע נאציאָן און זיינען געגען זעלבסט־טעטיגקייט פון די פאָלקס־מאסען, געהען אויף דעם באקאנטען וועג פון שתדלנות און אידישען איינבעטען זיך. נידריי־גער ווי גראָז און שטילער ווי וואסער זאָלען אידען זיין! א שטילע קאָנפע־רענץ פון א קליינער צאָל פירער פון קערפערשאפטען איז דער פלאן פון דער אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, א קאָנפערענץ אָהן פאָלקס־אגיטאציע, אָהן א פּראָגראם, אָהן צושטימונג און קאָנטראָל פון פאָלקס־ווילען. אויסבעטען

---

*) דער דאָזיגער וויכטיגער דאָקומענט איז פארפאסט געוואָרען פון דר. נ. סירקין און איז דערנאָך רעדאגירט געוואָרען פון פנחס רוטענבערג, ב. באָראָכאָוו און קרוטשמאר־יזראעלי.

מונג פון דער אידישער וואנדערונג אין אייגען לאנד צוליב פּראָדוקטיווער ארבייט איז א לייזונג פון דעם פּראָלעטארישען וואנדער־פּראָבלעם. זי וועט אָפּשוואכען די קאָנקורענץ פאר ארבייטס־געלעגענהייטען אין אלע לענדער, וועט פארשטארקען די אידישע יוניאָנס, וועלכע ליידען פון דער אידישער כאאָטישער וואנדערונג. אין גלות ליידעט דער אידישער סאָציאליזם פון דעם געצוואונגענעם צוזאמענבונד פון פּראָלעטאריאט און בורזשואזיע און פון דעם שטענדיגען איבערגאנג פון פּראָלעטאריאט צו קליין־בורזשואזיע און מיטעל־קלאַס, וועט אין א אידיש לאנד דער קלאסענבוי פון דער אידישער געזעלשאפט אנגעמען זיין נאָרמאלען געשטאלט. בשעת אין דער גלות־סביבה ווערט די סאָציאליסטישע און רעוואָלוציאָנערע ענערגיע פון אידישען פּראָלעטאריאט כמעט בטל בששים און געשטערט אין איר אַנווענדונג, וועט זי געפינען אין אן אייגענער סאָציאל־פּאָליטישער סביבה איר פולען אויסדרוק דורך אינטענסיווען קלאסען־קאַמף, דורך ברייטע קאָאָפּעראטיווע זעלבסט־טעטיגקייט, דורך סאָציאל־פּאָליטישע שעפּפונג. אזוי ווי די אויפלעבונג פון דעם אידישען פאָלק אין אן אייגען לאנד וועט אויפהויבען דעם ווערט פון אלע אידען אין דער גאנצער וועלט, אזוי וועט אויך די ענטוויקלונג פון א שטארקער אידישער סאָציאליסטישער באוועגונג אין א פרייען אידישען לאנד געבען נייע קראפט און מוט דעם אידישען סאָציאליזם אין דער גאנצער וועלט.

אידישע ארבייטער! אין דיזער גרויסער היסטאָרישער שטונדע מוזען אָפּגערוקט ווערען אן א זייט אלע פארטיי־דיפערענצען און חשבונות. אלע פארשידענע שטרעמונגען און געגענזעצען, וועלכע האבען אין רואיגערע צייטען פאנאנדערגעטיילט דעם אידישען פּראָלעטאריאט, זייגען געוועזען בארעכ־טיגט היסטאָריש, ווארום יעדע פון זיי האָט זיך געשטיצט אויף א באזונדערע נויט פון אידישען פאָלקס־לעבען. יעצט שטעהען מיר אָבער אין א שטונדע פון מעשים און דער וועג פון טאָט איז נאָר איינער. דער שיקזאל פון די אונטער־דריקטע פעלקער האָט אַנגערירט דאָס געוויסען פון דער מענשהייט. פאר פולע רעכט פאר אידען אומעדום און ארץ ישראל אלס א היים פאר דעם אידישען פאָלק לאָזען זיך הערען די שטימען פון די פעלקער און זייערע גייס־טיגע פירער. דער קאמף פון אלע אונטערדריקטע פעלקער פאר פרייהייט איז אויך דער שעת הכשר פאר אידען פאר זייער קאמף פאר גלייכבארעכטי־גונג, און די ענדערונג פון דער וועלט־קארטע איז דער שעת הכשר פאר דער דערגרייכונג פון ארץ ישראל. דאָס אידישע פאָלק מוז יעצט זיין פאראייניגט צו טאָט. די אידישע ארבייטער מוזען זיין אייניג צווישען זיך, כדי צו ווערען אייניג מיט דעם אידישען פאָלק.

דער קאָנגרעס וועט אָרגאניזירען דאָס אידישע פאָלק אין אמעריקא און אויסקלייבען די אידישע נאציאָנאלע פאָרשטייערשאפט, וועלכע וועט אין

אידישע ארבייטער! מער ווי אויף יעדען אנדערען קלאס פון אידישען פאָלק ליגט אויף דעם קלאסען־באוואוסטזיניגען פּראָלעטאריאט דער חוב צו העלפען אָרגאניזירען די אידישע נאציאָן און צונויפרופען דעם אידישען פ אָ ל ק ס ק אָ נ ג ר ע ס אויף א ברייטען דעמאָקראטישען יסוד. די אידישע ארבייטער מוזען פארנעמען אין דיזער פאָלקס־באוועגונג דעם ערשטען פּלאַץ, דארפען אין איר ארייַנטראָגען זייער גייסט, זייער דעמאָקראטישען ערנסט, זייער אומרואיגקייט, זייער רעוואָלוציאָנערען מוט, זייער ווייטען פּאָליטישען בליק.

דער אידישער קאָנגרעס דארף פאָדערען פון דער וועלט די פרייהייט און דעם כבוד פון דער אידישער נאציאָן. די פולע פּאָליטישע און נאציאָנאלע גלייכבארעכטיגונג פאר אידען אין אלע לענדער איז דארום די ערשטע פאָ־דערונג פון דעם אידישען קאָנגרעס. רעכט און גערעכטיגקייט, דעמאָקראטיע און סאָציאליזם זיינען אינהאלטסלאָזע ווערטער, כל זמן זיי שליסען אין זיך ניט אריין די פאָדערונג פון פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג פאר דעם ליי־דענדען אידישען פאָלק. מיר מוזען אָפּט און שטאָלץ אויפהויבען אונזער שטימע פאר אונזער עמאנציפּאציע. ווען מיר אליין וועלען זיך ניט העלפען וועט קיינער אונז ניט העלפען. דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם וועט דיזע שטימע אונטערשטיצען, די דעמאָקראטיען פון דער וועלט ווערען זיך מיט איר רעכענען.

אויסער דער עמאנציפּאציע פון אידען אין אלע לענדער דארף דער אי־דישער קאָנגרעס ארויסשטעלען די שווער־ערנסטע, היסטאָריש־גרויסע פאָדע־רונג פון א אידיש פּאָליטיש־זעלבסטשטענדיגער היים אין ארץ ישראל. אין קאמף פאר א פּאָליטיש זעלבסטשטענדיגען לאנד וועט דאָס אידישע פאָלק באקומען זיין העכסטען כבוד, זיין פולען אָנזעהן, זיין אמת'ן ווערט אין דער וועלט. אין'ם קאמף פאר באפרייאונג וועט אונזער פאָלק אויך קענען מיט פארדאָפּעלטען מוט פאָדערען פרייהייט און גלייכבארעכטיגונג אין דער גאנ־צער וועלט. די עמאנציפּאציע פון אידען אין דער גאנצער וועלט און די גרינדונג פון א פּאָליטיש זעלבסטשטענדיגע היים פארטיפען דעם באגריף, בארייכערען דעם מהות פון דער אידישער נאציאָן. דורך אן אייגענער היים ווערט ערשט מעגליך די פולע אָרגאניזירונג פון דעם אידישען פאָלק, די אמת'ע אויסגלייכונג פון דער אידישער נאציאָן מיט אלע אנדערע נאציאָנען, די העכסטע דערהויבונג פון אונזער פאָלק צו עהרע, צו קולטור, צו לעבען.

אָבער די אידישע ארבייטער דארפען ניט נאָר אלס קינדער פון אידישען פאָלק ווילען א פּאָליטיש זעלבסטשטענדיגע היים, נאָר אויך אלס פּראָלעטא־רישער קלאס אין דער גאנצער וועלט זיינען זיי פאראינטערעסירט אין דעם סאָציאל פּאָליטישען איבערבוי פון אידישען פאָלקס־לעבען. די אפּשטרע־

פאָלקס־אײנהײט *)

אין היסטאָרישע ציטערנישען װערט געשאפען די פאָלקס־אײנהײט. זי איז װי א נײע געבורט, װעלכע קומט ארױס אין פּײן און שרעקען פון טױט. זי איז דער נײער װילען, װעלכער שטײגט אױף װי א װאונדערבארער כח אין פאָלקס־לעבען, די נײע אידעע, װעלכע בליצט אױף, װי א ליכטיגע ערקענט־ניס, אין זײן גײסט. אין שטורם פון צײט געפינט א פאָלק װידער זײן פארלאָרענע אײנהײט, און זי איז שעפּפעריש און ערלײזענד, װארום געהײמ־ניספול און טראגיש.

עס פאראײניגט א פאלק די שפראך און איר ליבפולער הײמישער קלאנג, װעלכער קומט פון פאָלקס־הארץ. עס פאראײניגט א פאָלק דעם דיכטער׳ס ליד, װעלכעס באזינגט זײן ערד און הימעל, זײן נױט און פּײן, זײן לעבען און ליבע, און שפּינט און װעבט דעם גײסטיגען בונד פון פאָלק. עס פאראײניגט א פאָלק דעם דײנקער׳ס אידעע, װעלכע טראָגט ארײן שכל אין דער נאטור און באשאפט הארמאָני אין די ערשײנונגען פון דער װעלט. עס פאראײניגט א פאָלק דעם נביא׳ס רוח, װעלכער צינדט אָן מיט זײן װאָרט די מענשען־הערצער און עפענט נײע הימלען פון לעבען. אָבער די לעבעדיגע אײנהײט פון א פאָלק װערט געשמיט דורך דעם פײער פון דער צײט און װערט פעסט און הארט אין שטורם פון געשיכטע. אין געמײנזאמע שוץ און קאמף, אין געצװאונגענער און פרײער טאט הױבט זיך אױף א פאָלק צו אײנהײט און גבורה. דער בונד פון זײן אײנהײט װערט געצײכענט מיט זײן בלוט, װעלכעס קען מער ניט אָפּגעמעקט װערען און אָפּגעװישט װערען ביז צום סוף פון די דורות. בדמיך חיי! ערשט װען דער לעבענס־דראנג איז גובר דעם טױט און דעם טױט־שרעק, קומט די נײע געבורט!

און ניט נאר אלע פאנאנדערגעפאלענע און אָפּגעפאלענע גלידער פון א פאָלק באהעפטען זיך צו אײנהײט אין היסטאָרישע שטורם־צײטען, נאָר אלע זײנע גײסטיגע און מאָראלישע כחות, װעלכע ליגען פארבאָרגען אין די טיפענישען פון זײן נשמה, טרעטען ארױס אומערװארטעט און איבערא־שענד פאר דעם פאָלק גופא. יא, אלע דורות פון דער פארגאנגענהײט פאר־דיכטען זיך צו אײן העלדענהאפטען צײט־מאָמענט. אלע בילדער און גע־שטאלטען פון דעם עבר דערגענצען זיך און דערהױבען זיך צו אײן צוזאמענ־

---

*) פון ערשטען נומער „אידישער קאָנגרעס“ (אױגוסט 6טען, 1915), אױס־גאַבע פון נאַציאָנאַל־סאָציאליסטישען אַגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

פארבינדונג מיט אידישע פארטרעטער פון אלע לענדער דורכפירען די באַשלוסען און דירעקטיווען פון דעם אָרגאניזירטען פאָלק. צום ערשטען מאָל וועלען ריידען און האנדלען אין נאָמען פון אידישען פאָלק זיינע אמת׳ע אויסגעקליבענע און פאראנטוואָרטליכע פארטרעטער. די אידישע פארטרעטערשאפט וועט ביי די קומענדע פרידענס פארהאנדלונגען בריינגען צום אויסדרוק די פאָדערונגען פון דעם אידישען פאָלק, און וועט רופען צו דעם געוויסען פון דער אלוועלטליכער דעמאָקראטיע. אויף דעם אינטערנאציאָנאלען סאָציאַליסטישען קאָנגרעס וועט די פארטרעטערשאפט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט לאָזען דערהערען די שטימע פון דעם אָרגאניזירטען אידישען פאָלק פאר דער וועלט־רעפובליק פון די ארבייטער.

אידישע ארבייטער! אונז שטעהט פאָר א גרויסע היסטאָרישע ארבייט. שוין אין דעם קאמף אליין פאר אונזער באפרייאונג וועט אויפוואכען אונזער פאָלק אינווייניג און באקומען קראפט און מוט פאר זיין ווייטערען וועג צום ציל.

דער נאַציאָנאַל־סאָציאליסטישער אגיטאַציאָנס קאָמיטעט פאר א אידישען קאָנגרעס רופט דאריבער צו אייך אין נאָמען פון אונזערע נאציאָנאלע נויטען און קלאסען־אינטערעסען זיך אָנצושליסען אָן דעם אלגעמיינעם אידישען קאָנגרעס. זאָל אויף דער קומענדער נאַציאָנאַלער ארבייטער קאָנווענשאָן דער פאָלקס־קאָנגרעס מיט זיינע פאָדערונגען ווערען דער באשלוס פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט.

דער כבוד און דער קיום פון דעם אידישען פאָלק שטעהען אין געפאר, און דאָס אידישע פאָלק איז קודם כל דאָס ארבייטענדע פאָלק. אזוי ווי דער חוב פון דעם פּראָלעטאריאט איז פאנאנדערצוטיילען דאָס פאָלק און עס איבעראנדערשען דורך קלאסען־קאמף, אזוי איז אויך זיין חוב צו פאראייניגען דאָס פאָלק, ווען דער יסוד פון זיין קיום ווערט ערשיטערט. ראטעווען און דערהויבען דעם אידישען המון, דאָס אידישע ארבייטענדע און ליידענדע פאָלק. די עהרע און די עקזיסטענץ פון אונז אלעמען שטעהט אין קאָן. לאָמיר זיך אלע ווי איין מאן אָנשליסען אן דער פאָלקס־באוועגונג פאר א אידישען פאָלקס קאָנגרעס. מיר פארלירען גאָרנישט אלס קלאס, מיר געווינען אלעס אלס קלאס און פאָלק.

אידישע ארבייטער! מיר טראָגען פאר דעם בית־דין פון דער געשיכטע די פאראנטוואָרטליכקייט פאר אונזער פאָלק און זיין שיקזאל. לאָמיר די דאָזיגע פאראנטוואָרטליכקייט באגעגנען מיט דעם נויטיגען ערנסט און דער נויטיגער פארשטענדניס!

נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישער אַגיטאַציאָנס קאָמיטעט.

ראָבעספּיער און דאַנטאָן. און יעצט, אין דעם שטורם פון דער געשיכטע, אין דעם הרת עולם פון דער מענשהייט, דערהויבען זיך פעלקער צו איינהייט און הערא̈אישען רצון אין קאמף פאר לעבען און טויט. אין דיזער מיט שרעקען אָנגעפילטער צייט בשעת עס ווערען צושטערט ווינקעלשטיינער פון קולטור, שפינען זיך א נייער רצון און א נייער לעבענס־באַגער און א נייע האָפנונג ביי די פארבלוטיגטע פעלקער, וועלכע שטייען פאר דעם ריכטער־שטול פון דער געהיימניספולער צוקונפט.

הערט, עס שלאָגט אויך יעצט די פורכטבארע האַלב־נאַכט־שטונדע פאר ישראל סבא, פאר דעם אייביגען איד! ער שטעהט יעצט ביי דעם ברעג פון אפּגרונד, וועלכער קאָן אויך ווערען זיין היסטאָרישער שיידוועג. אָדער ער קאָן געפינען זיין פארלאָרענע, אָבער שלומערנדע פאָלקס־איינהייט, אָדער די לעצטע פעדים פון זיין פאָלקס־באהעפטונג וועלען איינזאם צוריסען ווערען. היולד גוי פעם אחת? קאָן א פאָלק פלוצלונג אין איין טאָג געבאָרען ווערען? האָט זיך געוואונדערט דער נביא פון אמאָל. און די געשיכטע ענטפערט מיט דונערנדע ווארנונג: א פאָלק מוז זיך אָננעמען גבורה אין צייטען פון נויט און געפינען זיין זעלבסט. דאָס איז דער היסטאָרישער געבאָט פאר דאָס אידישע פאָלק יעצט: עס מוז וועלען זיין איינהייט!

דאָס פאראייניגטע אידישע פאָלק וועט אויפ׳ס־ניי באַשאַפען זיין היסטאָרישען ווערט און וועזען. אין דיזער פאָלקס־איינהייט וועלען ניט אליין די פאנאנדערגעפאלענע פאָלקס־אברים געפינען זייער היילונג און שטאַרקונג. אלע דורות פון דעם עבר, מיט זייער מארטירערטום און טראַגישעביינקשאפט, לעבען ווידער אויף אין דער פאָלקס־איינהייט, און עס באקומט א זין זייער לעבען און ליידען. אלע געפאלענע און געשעכטעטע און געפאַנגענע פון דעם אידישען מארטירער־פאָלק אין לויף פון יאָרטויזענטער, פון די עשרה הרוגי מלכות ביז צו דער לעצטער סאמאָאָבאָראָנע, אלע הרוגים און קדושים לעבען ווידער אויף אין דעם דערוואכטען פאראייניגטען פאָלקס־באוואוסט־זיין. די אידישע געשיכטע הערט אויף צו זיין א קייט פון בלוטיגע זינלאָזע עפּיזאָדען, נאָר זי שטייגט אויף צו טראַגישער איינהייט און גרויסקייט. עס ליגט א טיפזיניגער געדאנק אין דער מיסטישער משיח־אידעע, וועלכע פאר־בינט דאָס קומען פון משיח מיט תחית המתים. האָט זיך א פאָלק אויפגע־הויבען און דערקאָנט און דערפילט אלס אן איינהייטליכעס פאָלק, האָט עס ניט נאָר אויפגעלעבט פאר דער צוקונפט, נאָר אויך זיין פארגאנגענהייט איז ווידער אויפגעלעבט געוואָרען תחית המתים. ווי זינגט דאָס איטאַליענישע גאַריבאַלדי-ליד: עס עפענען זיך די קברים און די מתים שטייען אויף.

אין דער וואונדערבארער פארווירקליכונג פון דער געשיכטע קאָן אמאָל דיזע פאָלקס־איינהייט זיין א היסטאָרישער טעות און אומגליק, און איר

הייגנדער היסטאָרישער דראַמא. אַלע געשעהענישען און איבערלעבונגען פון אַמאָל ווערען פאַראייניגט און פאַרבונדען צו איין גרויסען נאַציאָנאַלען עפּאָס, וואָס זיין אָנהויב ליגט אין דער אורגעשיכטע פון פאָלק און זיין סוף ווינקט צו אונז פון דער ענדליך־אומענדליכער צוקונפט פון פאָלק. דער פאָלקס־גייסט און דער פאָלקס־ווילען לעבען איבער נאָך אַמאָל מיט העכסטער קראַפט די פאַרגאַנגענהייט, צויבערן ארויף נבואה׳דיג די צוקונפט און פאַר־אייניגען זיי אין דעם הערָאאישען מאָמענט פון דער געגענוואַרט.

דיזע גרויסע צייטען, אין וועלכע עס שמיט זיך די די פאָלקס־איינהייט, ווערען ניט אָפּגעמעקט מער פון דעם ספר הזכרונות פון דער געשיכטע. ווייל זיי זיינען מאָמענטען פון שאַפונג, פון היסטאָרישער יצירה. זיי זיינען די העלדענהאַפטע בילדער אין דער פאָלקס־געשיכטע, פון וועלכע דאָס פאָלק שאַפּט שטענדיגען מוט און באַנייטען כח. זיי זיינען דער שפּרודלענדער לעבענס־ברונען, פון וועלכען די פאָלקס־פאַנטאַזיע טרינקט איילענדעס וואַסער אין דעם וויסטען מדבר פון צייט. פון דיזע צייטען ווערען געשאַפען לעגענ־דען און ווערען וואונדער דערצעהלט. וואַרום א נייס איז געבאָרען געוואָרען אין דער געשיכטע מיט ציטערניש און פיין פון טויט: שעפּפערישער פאַר־אייניגטער פאָלקס־ווילען.

אין דער געשיכטע פון יעדען פאָלק זיינען אָט דיזע מאָמענטען פון זיין העכסטער איינהייט און העכסטער ווילענס־אָנשטריינגונג די דערהויבענדע קאַ־פּיטלען. און דיזע קאַפּיטלען זיינען אויך געוואָרען די ליכטיגסטע בלעטער פון דער אַלמענשליכער געשיכטע בכלל. דאָס אַמאָליגע גריכענלאַנד האָט איבערגעלעבט אַזא גרויסע הערָאאישע צייט, ווען עס איז געשטאַנען פאַר־אייניגט און ווידער אויפגעלעבט אין אומגלייכען קריג געגען פּערסיען און די אַזיאַטישע מחנות. ערשט נאָך דיזער גרויסער פאָלקס־אָנשטריינגונג האָט דער גריכישער גניוס דערגרייכט זיין העכסטע פאַנאַנדערבליאונג אין קונסט און געדאַנקען. אין די צייטען פון זיין מלחמה געגען אשור און בבל האָט זיך דאָס אַמאָליגע אידישע פאָלק פאַראייניגט און דערהויבען צו דער גרעס־טער גבורה, און פון יענער צייט קלינגט אין אַלע דורות פון דער מענשהייט די נבואה און די אידעע פון דעם סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען אידעגטום. אין דער מאָדערנער צייט, האָט דאָס פאַראייניגטע פראַנקרייך אין דער צייט פון דער גרויסער רעוואָלוציאָן און די מאָנאַרכישע קאָנטער־רעוואָלוציאָנערע מלחמות געגעבען דאָס ביישפּיל פון פאָלקס־איינהייט און העלדישקייט, וועל־כעס האָט געהאַט א באַפרייענדע ווירקונג אויף דער גאַנצער וועלט. דאָס איי־ניגע און אומצוטיילבאַרע פראַנקרייך, וועלכעס איז אויפגעוואַקסען און אויפ־געהאַלטען געוואָרען אין רעוואָלוציאָנערען שטורם־קאַמף, האָט דאַמאָלס גע־בראַכט דער גאַנצער מענשהייט די נביאישע בשורה פון זשאַן זשאַק רוסאָ,

העסטער סטריט און וואָל סטריט *)

(געדאנקען אין דער הויך)

אלזא, מיר האָבען אלץ פארגעסען און גארנישט געלערענט. מיט בלוט איז פארגאָסען די אידישע גאַס, און אין פייער און שטורם איז אויפגעטראָטען די אידישע פראגע און שרייט נאָך איר לייזונג. אָבער אויף דער אידישער גאַס האָט זיך חלילה גאָרנישט געענדערט. דיזעלביגע חקירות, דיזעלביגע פּניות, דערזעלביגער הפקר, דיזעלביגע געפילען, דיזעלביגע אַמביציעס. יעדערער איז זיך געבליבען אויף זיין אלטער פּאָזיציע, אין זיין אלטער פארגליווערטער גרימאַסע און דער אַלטער ציניזשער געלעכטער'ל שפּילט זיך ווייטער חנ'עווריג אויף די ליפּען. אזוי ווי מען וואָלט זיך נאָך נערייצט, אנו, פּרובט אונז אקארשט איבערמאכען, ארויסשלעפּען פון אונזער בלאָטע? איי, זיינען מיר דאָס אן עם חכם ונבון. איין בהמה שעכט מען און די אנדערע בהמה קייעט זיך היי.

באזונדערס האָבען זיך אויפגעהאלטען אין זייער גאנצער גרויסקייט און העלדישקייט דער יאהודי פון וואָל־סטריט און אונזער אלטער באקאנטער מישה ראדיקאַלעכיץ פון העסטער סטריט, דער עם־הארץ פון דער אידישער גאַס. דאָס איז אן אלטע צווילינג־פּאָר, מיט דעמזעלביגען נאָז, מיט דעמזעלביגען קרומען רוקען, מיט דעם נאָך קרימערען שכל, מיט דעמזעלביגען הלל, אין וועלכען עס טאלאבענדעט זיך א נשמה. געוויינליך בלאָזען זיי זיך אביסעל פון לייטען וועגען איינער אויף דעם אנדערען, אָבער באמת זיינען זיי איין גוף, איין נשמה, איין ווילען, איין געפיל, איין לעבען, איין קלאַס און איין נאציע. נאָר א מזל האָבען זיי געהאט נעבאך א פארשידענעם. און אז עס איז געקומען אן עת צרה אויף אידען, געהען זיי שליסען צווישען זיך אן אָפּענעם בונד, ניט אזוי, פארשטעהט זיך, ווי אויפהויבען דאָס געפאלענע אידישע פאָלק, נאָר כדי ניט צו דערלאָזען אז דאָס געפאלענע אידישע פאָלק זאָל זיך אויפהויבען. משה ראדיקאלעכיץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואָל סטריט זיינען פּראַקטיש, האָבען פיינט אידעאַלען,

---

*) דער דאָזיגער פעליעטאָן איז ערשינען אין דער צייט פון די ויכוחים אין אידישען ארבייטער לאגער ארום דער פראגע צי זאָלען די אידישע ארבייטער זיך באטייליגען אין דעם אידישען קאָנגרעס. די דאָזיגע פּאָלעמישע שריפט איז אין דעם סאַטירישען טאָן, וועלכער איז געוועזען כאַראַקטעריסטיש פון דר. סירקינ'ס צאָלרייכע פעליעטאָנען געצייכענט מיט די פסעוודאָנימען „אני הגבר" און „אידם".

באַגער קאָן זיין ניט די דערהויבונג פון דעם פאָלק, נאָר דער עגאָאיזם פון א קלאַס, וועלכער פארשטעלט זיך אלס פאָלק און פאָטערלאנד. געגען דיזען טעות און פארברעכען פון דער געשיכטע האָט דער נביא פון דעם קלאַסען־קאַמף, קאַרל מארקס, געווארנט מיט דעם אויסרוף: דער פראָלעטאריאט האָט ניט קיין פאטערלאנד! נאָר יענע פאָלקס־איינהייט איז די אמת׳ע פאָלקס־איינהייט, אין וועלכער דאָס פאָלק גיסט זיך צונויף אין זיין היסטאָרישען רצון, אין זיין קולטור־אידעע, אין זיין מאָראלישען באוואוסטזיין מיט די אידעען, געפילען און האָפנונגען, וועלכע ראנגלען זיך און זוכען זייער סאָציאלען אויסגוס אין די טיפעניִשען פון די דערנידעריגטע און שווערבאַלאָדענע קלאַסען.

אין אונזער אידישער פאָלקס־איינהייט דערהויבט זיך צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון גלות דאָס ארבייטענדע, פארוואָגעלטע און פאראומערטע אידישע פאָלק, דער אידישער המון. ער איז דאָס אידישע פאָלק, וואָס די ערד איז אים געוואָרען יעצט איינג און דער הימעל שווער. ער זאָל זיך יעצט אויפהויבען פון זיין געפאלענקייט, זיך זעלבסט דערקענען, דעם צער מיט זיך זעלבסט דערפילען, און אָננעמען זיך די גבורה פון א פאָלק. און ארום אים און צוליב אים זאָל זיך אויפבויען די אידישע פאָלקס־איינהייט, און עס זאָל באַשאַפען ווערען דאָס ווילענדע און קעמפענדע אידישע פאָלק, און עס זאָל נעפונען ווערען איר נייער היסטאָרישער וועג!

סטריט, און וואָס דאַרף וואָל סטריט זיין אָנגעשטויסען אויף העסטער סטריט? וואָלט טאקע דער אידישער קאפּיטאל געלעבט פון דער אידישער ארבייט, און עס וואָלטען געווען, למשל, אידישע מיינס מיט אידישע מיינערס, אידישע אייזענבאַנען מיט אידישע אייזענבאַן־ארבייטער, אידישע מעטאל־פאַבריקען מיט אידישע מעטאל-ארבייטער, וואָלט צווישען וואָל סטריט און העסטער סטריט געקענט ארויסקומען א שטיקעל סכסוך, און אמאָל וואָלטען אין אזא סכסוך געבליצט שווערדען און געפלויגען קוילען, און העסטער סטריט וואָלט געקריצט מיט די ציין, און ביי וואָל סטריט וואָלטען זיך אָנגעלאָפען די אויגען מיט בלוט. צווישען אידישען קאפּיטאל און אידישער ארבייט וואָלט טאקע געווען א שטארקער פאריבעל, און דער פאריבעל וואָלט געשריען גוואלד ביז אין הימעל אריין, און די ערד וואָלט געברענט און חרוב געוואָרען...

דער אידישער קאפּיטאל שטאַמט אָבער נישט חלילה פון דער אידישער ארבייט. הידים ידי עשו, טייטשט טביה דער מילכיגער, עשו'קעס הענט זיינען געבענטשטע, זיי באשאפען גוי'שען קאפּיטאל און באשאפען אויך אידישען קאפּיטאל. דער אידישער קאפּיטאל נעמט זיך פון אמעריקאנער פּראצע, פון ענגלישער, דייטשער, פראנצויזישער, רוסישער, טערקישער, אזיאטישער, אפריקאנישער, אויסטראלישער ארבייט, קראָמיע יעוורעיעוו, העסטער סטריט האָט אין דעם קיין חלק ניט. קנעטען ליים און ברענען ציגעל איז אפילו פארצייטען אין מצרים ניט געווען קיין אידישע ביזנעס, און בשעת פרעה האָט געוואָלט אידען פּראָלעטאריזירען, האָבען זיי אים אָבגעענטפערט מיט צען מכות, האָבען אָנגעליען גאָלדענע און זילבערנע חפצים, און זיינען ניט געבליבען בחצי הלילה.

וואָס אידישע קעפּ פארמאָגען יא, איז מאכען א פירוש אויפ'ן קאפּיטאל, אויף דעם זיינען אידען געבאָרענע בריות. אידען מאכען די חקירה אויפ'ן קאפּיטאל, באווייזען וואָס איז אזוינס ווערט, מער ווערט, ארבייט, צינז, רענט, ווי עס קאָכט זיך און רודערט זיך דער קאפּיטאליסטישער יאריד, ביז ער וועט אריינפאָרען מיט גרויס הארמידער אין דער סאָציאלער רעוואָלוציע. דאָס איז אָבער געוועט געוואָרען מכח איידעלע אידען, מכח אידען־פילאָזאָפען, אידען־רעוואָלוציאָנערען; און בכלל איז דאָס אביסעל פון אן אנדער סדרה.

הקצור, מיום שחרב בית המקדש, און דער אויבערשטער האָט אוועקגעגעבען די פּרנסה דעם גוי, לעבט זיך דער אידישער וואָל־סטריט־קאפּיטאל פון דער גוי'שער ארבייט. פון העסטער סטריט, להבדיל, האָט ער נאָך ניט קאָלעקטעט קיין סענט. און כל זמן העסטער סטריט טשעפּעט ניט אונזערע ברידער פון וואָל סטריט, זיצט זיך די אידישע וואָל סטריט נאָך אביסעל בשלום ושלוה פון גוי'שען קלאסען־קאמף און סתם קנאה־שנאה.

זוכענישען, קאָפּדרייענישען. דאָרט איז גוט, וואו מען מאכט א דאָלאַר, זיי דרייען נעבאך על פּי אונס די אידישע קאַטערינקע, האָבען האָלט אידישע פּיש, און האָבען מורא פאר גוי'אישע באָמס. אָבער דער באגער פון זייער נשמה איז ווי פּטור צו ווערען פון דער אידישער טאָרבע און ניט חלילה אויפצוהויבען זיך און אויסגלייכען דעם רוקען.

און אָט געהט דער עם־הארץ פון העסטער סטריט צו שליסען א בונד מיט דעם יאהודי פון וואָל סטריט. ביידע קלייבען זיך צו א קאָנפערענץ וועגען דער אידישער לאַגע. פּאָרט א שטיקעל רחמנות אויף אייגען בלוט, און ניט אזוי דער צער אויף אידען, נאָר דער שרעק, טאָמער חלילה וועלען זיך אידען אָננעמען צופיל העזה און מוט און זיך אויפהויבען פון זייער שטויב. די קאָנפערענץ וועט עס אביסעל באוואָרענען. א ביין וועלען מיר זיי צוואווארפען, אָבער דאָס הינטישע לעבען זאָל חלילה ניט אויפהערען.

די פרידענס־פּארהאנדלונגען ווערען געפירט דערוויילי נאָך אביסעלע שעמעוודיג, באהאַלטענערהייט, פּאָרט עפּעס, ווי יענער זאָגט, קאפּיטאַל און ארבייט, אָבער די פרידענס־קאשע קאָכט זיך שוין אין דעם טאָפּ פון די פּאָ־ליטישענס, און באלד וועט מען זי דערלאנגען אויף די טישען און מזכה זיין מיט איר כלל־ישראל. דער פּראָלעטארישער פּארזאָרגער פון העסטער סטריט און דער אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע פון וואָל סטריט וועלען זיך ווי ברידער פּאַלען איינער דעם אנדערען אין די אָרעמס, און באלד וועט דער זיסער אָפּ־קלאַנג פון זייער קוש זיך דערהערען אין די חצרות מלכים, אין די הויכע פענסטער, און עס וועט קומען די ישועה אויף אידען, „ראוונאָפּראוויע“ אין דער גאנצער וועלט. פּאָרט זיך אידעלאך און האנדעלט און וואנדעלט אומע־טום און לעבט זיך אייך בשלום ושלוה מיט'ן גוי, און ניט אזוי מ י ט ' ן גוי, ווי פ ו ן גוי, איי גוט!

דער שלום צווישען אונזער העסטער סט. און די יאהודים פון אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע, אָט דער ישקני פון העסטער סטריט און וואָל סטריט, נעמט זיך פון א גאנצער שטיקעל סאָציאָלאָגיע. אתה מאסתנו, דער גרויזא־מער גאָט פון דער געשיכטע האָט געשטראָפט דאָס פאָלק ישראל מיט דער העכסטער שטראָף. עס קען אפילו ניט פירען קיין קלאסען־קאמף צווישען זיך, ווארום עס איז אייגענטליך זיך ניט מפרנס איין קלאס אידען פון אן אנדער קלאס אידען, נאָר פארשידענע קלאסען אידען פון דעם א י י ן קלאס גוי. און עס שטעהען נישט אין קאמף די אידישע העסטער סטריט מיט דער אידישער וואָל סטריט, נאָר זיי זיינען אויסגעבונדען און אויסגע־קניפּעלט צווישען זיך מיט טויזענד פעדים, און דעם פּלאָנטער דארף מען זוכען אין דער גרויסער פיינדליכער גוי'שער וועלט.

וואָס, באמת, דארף העסטער סטריט זיין אָנגעשטויסען אויף וואָל

ארום אין דער אידישער וואָל סטריט און הויבט אָן צו מורמלען. ער נעמט אמאָל גאָר די אידישע מיליאָנערען ביי באָרד און פאות, און טוט א פרעג: דזשענטעלמען! זאָגען זאָגט איר, דאָס איר זייט א פארפאָלגטע אומה, און א טאָג לעבט איר ווי א הערשענדער קלאַס? דאמאָלט מאכט וואָל סטריט א קבצנישע צורה און ווייזט אויף העסטער סטריט: „זעהט, גוים, וויפיל אָרימע לייט מיר פארמאָגען נעביך!“ הײנט כמה מעלות טובות, וואָס פאר א גוטע און שיינע מעלות מיר באזיצען, וואָס פאר אן אָרט מיר פארנעמען אין דער פראָדוקציע! ווען ניט אונזער העסטער סטריט, וואָלט דאָך גאַנץ אמעריקא במחילה ארומגעגאנגען אָהן תחתונים. הײנט ספענסער און דארווין זיינען מיר דאָך קלאָר אויף אויסוויינינג. גוואלד, פאָגראָם, הומאניטעט, מענשען־רעכט, אמעריקאנער קאָנסטיטושאָן. און גוים לאָזען זיך א ווײלע אָפשפרעכען עין־הרע, דרעהען נאָר מיט די פלייצעס און קוקען פארגאפט און פארוואונדערט, וואָס באדייט בכלל דאָס מין רעטענעש אין דער וועלט?

אז העסטער סטריט דרעהט די קאטערינקע און העלפט אויס וואָל סטריט פון פארלעגענהייט, לאָזט זיך וואָל סטריט געוויינליך קאָסטען א פאָר סענט. לחם אביונים, הכנסת כלה, גמילת חסד, האָספיטאלס, תלמוד־תורה'ס, כל המינים עדיוקיישאָן פון העסטער סטריט לאָזען זיך אויס צו וואָל סטריט. א חוץ וואָס עס איז אייגען בלוט, נויטיגט זיך טאקע וואָל סטריט אין אידי־שע קבצנים. כן ירבו, וואָס מער קבצנים עס זיינען פאראן אין העסטער סטריט, אליץ זיכערער איז וואָל סטריט. הײנט איז זיך וואָל סטריט אביסעל „ביזי“ אידעאליסטיש אין העסטער סטריט.

על כל צרה שלא תבא, וואָס פאר א צרה עס זאָל ניט פאסירען אין העסטער סטריט, רינגט מען אָב גלייך דעם טעלעפאָן אין וואָל סטריט. טרעפט זיך א סטרייק, איז וואָל סטריט דער ארביטרייטאר און שלום מאכער. טרייבט מען די פושקארט־פעדלערס, לויפט מען אין וואָל סטריט, זיי זאָלען געבען דעם פאָלים קאָמישיאָנער א גלעט אין פלייצע. זאָגט מען א בייז וואָרט אויף כלל ישראל, האָט מען גלייך א צד אין וואָל סטריט. הכלל העסטער סטריט און וואָל סטריט לעבען זיך פון שטענדיג אָן אין שלום און נחת איינע מיט דער אנדערער, ווארום אז עס איז ניטאָ חלילה פאר וואָס זיך צו דערלאנגען פעטש, זאָגט מען זיך גוט־שבת.

אמת, א שטיקעל פאריבעל איז יא פאראן אין העסטער סטריט אויף וואָל סטריט; און דאָס איז מכח אידישקייט. רבנים, חזנים, כלי קדש, פרומע אידען, זיינען אביסעל אָנגעשטויסען אויף די אידישע מיליאָנערען פון וואָל סטריט. צדקה גיבען זיי טאקע, פאר אידען נעמען זיי זיך אָן טאקע, אָבער פארשייט איז מען שוין צופיל. ניטאָ קיין בשר כשר, מקוה כשרה, קיין תלמוד תורה, מען דאוועגט רעפאָרם אָהן היטלען, א פארדרוס! פאר וואָס

פון אידען וואָלט מען טאקע ניט געקענט אויסהאלטען, אָבער ביז וואנען א גוי וועט א דרעה טאָן מיט'ן קאָפּ, און וועט זיך כאפּען אז דאָס איז אי קאפּיטאל, אי גאָר אידישער קאפּיטאל, ביז וואנען דער גוי וועט בודק זיין דעם קאפּיטאל נאָך זיין נאציאָנאלען קאָליר, קען מען זיך שטילערהייט אקומילירען, און אקומילירען, אבי העסטער סטריט זאָל ניט אויסזאָגען פון חדר.

העסטער סטריט האָט זיך אָבער אייגענטליך קיינמאָל ניט אָנגעקערט אָן וואָל סטריט, ווארום זי האָט אירע אייגענע צרות. העסטער סטריט האָט אויך קאפּיטאל און ארבייט, בורזשואזיע און פּראָלעטאריאט. קלאסען־קנאה און קלאסען־שנאה און קלאסען־קאמף. יא, דאָ טאקע איז דאָס קלאסישע לאנד פון קלאסען־קאמף. אין העסטער סטריט זיינען קאפּיטאל און ארבייט ניט נאָר גלייכע מיוחסים, נאָר לייבליכע ברידער. דערפאר איז טאקע די שנאה אזוי שארף. פארוואָס זאָל טאקע משה, דער אמאָליגער אפּרייטאר, זיין איצטער א מאנופעקטשורער און האָבען געלד און גאוה און יונגאטשע־סטווע און טראָגען צירונג, און טרינקען בלוט, און די לאנדסלייט זאָלען האָ־בען צרות און שווארץ יאָרען און קלאסען-באוואוסטזיין? אין העסטער סטריט איז דערפאר דער קריגס־געשריי: — אָדער איך ווער אליין א מאנו־פעקטשורער, קויף א סאָדא־סטענד, ווער א קאָסטומער־פּעדלער, אָדער איך ברייננ אראָב די סאָציאלע רעוואָלוציע. גוואלד, מיין מערווערט, מיין רענט, מיין פּראָפיט, מיין צינז, מיין פארדונקעלטער פּראָלעטארישער באוואוסטזיין, שרייט משה דער איצטיגער אפּרייטאר.

אויף דיין קארל מארקס'ן געהאָרעוועט, נעכט ניט געשלאָפען, הערינג געגעסען, א פּלעי ניט געזעהן — שרייט אָב צוריק משה דער מאנופעקטשו־רער. האוחז ביד! ווער עס האָט זיך ארויפגעארבייט, פאר דעם איז שוין היינט געקומען דער סאָציאליזם אויף דער וועלט!

אָבער ער איז אומרואיג, רעוואָלוציאָנער, שטורמדיג, דער אפּרייטאָר פון העסטער סטריט, עבד כי ימלוך, א איד וויל ביי דעם אנדערען איד ניט זיין אין גלות.

פארקערט איז צווישען העסטער סטריט און וואָל סטריט פון שטענדיג אָן געוועזן א שטילע, באהאלטענע, כמעט ווי אידילישע פריינטשאפט. ווארום אז וואָל סטריט ציט ניט קיין חיונה פון העסטער סטריט, איז ניטאָ קיין גרונט איינער אויף דעם אנדערען פאריבעל צו האָבען. אז סאָציאל איז מען חלילה ניט צוריסען, און נאציאָנאל איז מען נאָך שטיקלאך מחותנים, איז ניטא טאקע פאר וואָס קלאסען־קעמפּעווען. פארקערט, העסטער סטריט און וואָל סטריט האָבען זיך שטענדיג גאָר אביסעל אויסגעהאָלפען.

דער גוי, דער עם הדומה לחמור, כאפּט זיך דאָך אמאָל אויף, זעהט זיך

זיך זיי אויסגעדוכט, דאָס זיי פאַרטרעטען צוויי פּרינציפּען אין דער וועלט, ארבייט און קאַפּיטאַל, די נייע וועלט און די אַלטע וועלט, סאָציאַליזם און רעאַקציע. אָבער דאָס איז געווען נאָך אין די ערשטע יאָרען. ווען משה איז נאָך ניט געווען משה, נאָר איז געווען א גרינער, אקאַרשט אַריבערגע־קומען, און איז נאָך געשטאַנען אונטער דער השפעה פון סאָציאַליזם. אויך איז דער יאהודי פון וואָל סטריט געווען אַמאָל נאָך אביסעל תמ׳עוואַטע. האָט געמיינט, דאָס מען געהט שוין טאַקי אָפּנעמען זיין פּראָפּערטי און צו־טיילען צווישען די שנאָרערס. דאַמאָלט האָט ער געציטערט פאַר׳ן סאָ־ציאַליזם, און בפרט נאָך פאַר׳ן אידישען סאָציאַליזם. וועלכער איז דאָך א גרויסער חלול־השם און רופט שטענדיג ארויס די סכנה: מה יאמרו הגוים?

אין לויף פון דער צייט האָט אָבער דער יאהודי פון וואָל סטריט אויפ־געהערט צו זיין תמ׳עוואַטע, און דער גרינער סאָציאַליסט איז געוואָרען גאָר אַנאַנדער מין בריה, משה ראַדיקאַלעכץ פון העסטער סטריט. און אָט האָבען זיך דער יאהודי און דער עם־הארץ אָנגעהויבען בעסער געגענזייטיג צו דער־קענען, האָבען גענומען געבען איינער דעם אַנדערען די האַנט און שליסען צווישען זיך א בונד. דער יאהודי און משה ראַדיקאַלעכץ האָבען דערפילט, דאָס סאָציאַליזם טיילט זיי אפשר פאַנאַנדער, אָבער אידישקייט בינדט זיי ביידע צונויף. אין דער אידישער פראַגע האָבען זיי זיך דערקענט פאַר אמת׳ע בונדעסגענאָסען און מחותנים. זיי האָבען אין זיך ענטדעקט דעמזעלביגען גוף און דיזעלביגע נשמה, דערפילט דיזעלביגע פּחדנות, דיזעל־ביגע אידישע געפאַלענקייט, דעם גלייכען מה־יפית־אינסטינקט און דעם גלייכען גלות־געפיל. איי וואָס איינער האָט מיליאָנען, און דער אַנדערער האָט צרות, דאָס איז שוין א גאָט־זאַך, א מזל, און אלע אידען פאַרהאָפען געוויינליך צו איין טאָטען אין הימעל.

די צוויי נייע מחותנים, משה ראַדיקאַלעכץ פון העסטער סטריט און דער יאהודי פון וואָל סטריט האָבען ביידע אָנגעהויבען ארומטרימען און רעפאָרמירען אידישקייט אויף דעם גלייכען אופן. פון אידישען נאַציאָנאַליזם זיינען זיי ביידע געבליבען נאָר ביי די פּסח׳דיגע קניידלאַך און די פריילי־לוסטיגע פילאָזאָפיע ווענען אָט דיזע קניידלאַך. פון דער אידישער אמונה איז ביי ביידע געבליבען דער ספקות אין יעזוס קריסטוס, דעם רבונו של עולם. דער גוטער יאָר ווייס, צי עס איז פאַראַן א גאָט אויף דער וועלט, צי ניט, אָבער שמע־ישראל ליגט זיך שוין עפּעס מער אויפ׳ן שכל, איידער די דריי־איינינקייט. מען קאָן אָבער ניט זאָגען, דאָס זיי האָבען אינגאַנצען אראָב־געוואָרפען פון זיך אידישקייט, זיי האָבען מער נישט די אידישקייט ארומגע־טרימט, געמאַכט אביסעל ביליגער, גרינגער, לייכטער, פריילי־כער, זי זאָל ניט דריקען ווי א בארג אויף דעם שוואַכען מענשען. יום כפור צו כל נדרי דרעהען

זאָל טאקע ניט זיין תורה און גדולה און עשירות במקום אחד, צונויפגע־בונדען און צונויפגעקניפּט אין איין שמעקענדיגען אידיישען בוקעט? היינט בכלל פילט זיך שטענדיג עפּעס אויף העסטער סטריט, אז מיט וואָל סטריט איז עפּעס ניט גאָר כשורה'דיג, עס איז, ווי פאַניע זאָגט, פעדאָט דאַ ניע טאָט. ווי עס קומט צום פינטעלע איד, צו דעם שרש פון דער נשמה, ציט העסטער סטריט אין איין זייט און וואָל סטריט אין אנאנדער זייט. אָבער קיין מחלוקות איז דערפון חלילה קיינמאָל ניט ארויסגעקומען. ווארום רבי מכבד עשירים, די שול איז זיך נעבאך אן עניו, און ווער וועט זיך דאָס ארויס־שטעלען אנטגעגען די גרויסע באַנקירען?

אָבער דער אמת'ער צד, וועלכען וואָל סטריט האָט פון שטענדיג אָן אין העסטער סטריט, איז משה ראַדיקאַלעביץ, דער עם-הארץ פון דער אידי־שער גאַס. ווארום משה און וואָל סטריט זיינען געקנאַטען פון איין גייסטיגען טייג, האָבען דעמזעלבען לעבענס־געפיל און לעבענס־ווילען, ווערגען זיך ביידע מיט דער אַלטער אידישקייט. קענען ביידע דיזע אידישקייט ניט אויסשפּייען און ניט אראָבשלינגען, האָבען אפשר א פארשידענעם פּאַקעט־בוך, אָבער דיזעלביגע נשמה קלאַפּט אין זייערע הערצער. און אז עס איז געקומען אן עת צרה אויף אידען, און נייע ווינטען האָבען אָנגעהויבען בלאָזען אין העסטער סטריט, און עס האָט אָנגעהויבען דערוואַכען א נייער לעבענס-באַגער, זיינען ביידע דערשראָקען געוואָרען, משה פון העסטער סטריט און דער מיליאָנטשיק פון וואָל סטריט. פון א שטילער פריינדשאַפט געהען זיי באלד איבער צו אן אָפענעם בונד געגען דאָס זיך אויפהויבענדע נייע אידישע פאָלק.

.2

אין מזל לישראל, ישראל האָט ניט קיין מזל, זאָגט די גמרא. אָבער אינו דומה, עס איז ניט גלייך, ישראל צו ישראל, ישראל פון העסטער סטריט האָט טאַקי ניט קיין מזל און איז אויף צרות. אָבער ישראל פון וואָל סטריט האָט שוין יא מזל, און האָט מער מזל איידער מעשים טובים.

אָבער גאָר א גבירישען מזל האָט געהאט דער יאהודי פון וואָל סטריט, ווען עס האָט זיך אויפגעהויבען אין העסטער סטריט משה ראַדיקאַלעביץ, דער עם הארץ פון דער אידישער גאַס, א טרייער ברודער געגאָסע איז געקומען גאָר פון דעם סאַמע פּראָלעטאַריאַט. דער בונד צווישען די נייע מחותנים האָט זיך ענטוויקעלט און געשטאַרקט גאָר פּאַמעלאַך, אין לויף פון יאָרען, ווען די אמת'ע ווירקליכקייט האָט זיך ארויסגעשיילט פון איר אידעאָלאָגי־שען שאָלעכץ. לכתחילה האָבען זיי זיך נאָך געבלאָזען אביסעל, משה ראַדי־קאַלעביץ פון העסטער־סטריט און דער יאהודי פון וואָל־סטריט. עס האָט

הייט, וואס אין איר וועט זיך דאָס אידישע פאָלק אויפלייזען און אסימילירען, באגראָבען ווערען און פארשווינדען.

גענוי האָט אפילו אונזער עם־הארץ ניט געקענט אָנדייטען, וואָס דאָס וועט זיין פאר א מין מענשהייט, וועלכע שפראך זי וועט ריידען, אָן וועלכע געשיכטע זי וועט זיך אָנשליסען, וועלכען קולטור־אינהאלט זי וועט ארויס־ברייננגען און אין וועלכען קולטור־מאנטעל זי וועט זיך קליידען, הכלל וואָס דאָס וועט זיין פאר א מין פארזעהעניש פון דער נאטור אָט דיזע איינפאָרמיגע, איינשפראַכיגע, איינקולטוריגע, מאָנאָטאָנע, לאנגווייליגע מענשהייט. פון איר קולטור און איר צוקונפט האָט אייגענטליך געבלאָזען קאלט און גלייכגילטיג משה ראדיקאלעכץ. דער עיקר איז געווען פאר אים ניט דער לעתיד לבוא פון דער מענשהייט אָדער פון אידישען פאָלק, נאָר זיין אייגענע עולם הזה, זיין רואיגקייט, באקוועמליכקייט און אויפקלערעכץ אין דער איצטיגער וועלט, וואָס איז די בעסטע פון אלע וועלטען. אָהן דער טאָרבע מיט די אידישע צרות און יסורים, אָהן דער גייסטיגער אידישקייט, אָהן דער פאראנטוואָרטליכקייט פאר דער אידישער געשיכטע, לעבט זיך אין דער היינטיגער פראקטישער וועלט רואיגער, שטילער און באקוועמער.

איי, אידישע צרות, פאָגראָמען, בזיונות, דער אידישער גלות־וואָגען מיט זיינע פעק און פעקלאך, — האָט משה ראדיקאלעכץ צוגעשפאנט צו אים דעם סאָציאליזם, אזוי ווי דער יאהודי האָט צוגעשפאנט דעם ליבעראליזם צום אידישען גלות־וואָגען. זאָל דער סאָציאליזם שלעפען, זאָל ער לייזען די אידישע פראגע, און ניט חלילה ריטייל, נאָר ניט אנדערש ווי האָלסייל, אין איין קלאַפּ מיט אלע אנדערע פראָבלעמען. דער סאָציאליזם האָט זיך אפילו געקוויינקעלט, פלעגט זיך אמאָל גאָר אויסריידען, טאָמער א סברה אז די קריוודע, וועלכע די וועלט האָט געגען אידען, און די טענה פון אידען צו דער וועלט, געהערט גאָר ניט צו זיין ווערדאָמסטוואָ, און טאָמער זאָלען אידען אפשר טאקי אליין פּרובירען א שלעפּ טאָן דעם וואָגען. האָט אָבער משה ראדיקאלעכץ תמיד אויפגעהויבען דעם ויצעקו געהאלטען אין איין שרייען און פילדערען, דאָס נאָר בייזע ציננער און שונאים האָבען אויסגעקלערט, דאָס ער לעבט נאָך. דער וואָגען מיט די צרות איז נאָך אפשר פאראן, נאָר דער בעל-בית איז שוין נעלם געוואָרען, פארפאלען געוואָרען, ניטאָ שוין אויף דער ווייסער וועלט. היינט גלויבט ער שוין ניט אין נאציאָן, אין גאָט, אין טאטע־מאמע, אין קולטור, אין גייסט, אין צוקונפט. און דער אינטערנאציאָנאלער סאָציאליזם, וואָס איז געווען לא־עליכם אינטערנאציאָנאָל צו נאציאָנען־קבצנים, און נאציאָנאל צו נאציאָנען־גבירים, האָט זיך געלאָזט דינען און האָט גערולט, דאָס עס איז ניטאָ משה ראדיקאלעכץ, בטל

זיךביידע ארום שול, א ברית פּראוועט מען, ווי דער זיידע אברהם אבינו האָט פאַרזאָגט, א חתונה מיט חופּה וקדושין כדת משה וישראל, און נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָר קומט מען אָן צו די אידישע חברה קדישא. די תרי"ג מצות האָבען זיי טאקע ביידע מבטל געווען, אָבער די אידישקייט איז דאָך פאַרבליבען, מער ניט אין א טשיפּ עדישאָן, אין א ביליגער אויסגאבע.

פּאָלשטענדיג געאייניגט האָבען זיך אָבער ביידע מחותנים וועגען דער אידישער נאציאָן און דעם אידישען פּראָבלעם. אידען זיינען ניט א נאציאָן, נאָר א היסטאָרישע אָנשיקעניש, א האָרב אויף דער וועלט, און וואָס כיטרער מען וועט באהאלטען דעם האָרב פון דער מענשהייט, אלץ בעסער וועט זיין ניט אזוי פאר דער מענשהייט, ווי פאר דעם האָרב זעלבסט. לאָמיר באַהאלטען, פאַרבאָרגען און פאַרלייקענען דאָס אידישע פאָלק, וועלען מיר פּטור ווערען פון דער אידישער פראגע, פון די אידישע צרות, פון דער אידישער פארדרעהעניש. אידישקייט איז בכלל ניט קיין ביזנעס, ניט קיין כבוד, ניט מאָדערן אין דער וועלט.

אסימילאציע איז פּראַקטישער, געשעפטסמעסיגער, שענער, מער אפּ־טו־דייט, מען קען זיך מיט איר מער ארויפארבייטען, און האָבען וויינינגער עגמת־נפש און הארץ־ווייטאג. דער יאהודי און משה ראַדיקאלעכץ זיינען דערפאר ביידע געוואָרען אסימילאטאָרען, קאָסמאָפּאָליטען, וועלט־בירגער.

דער יאהודי האָט ארגומענטירט מיט ליבעראליזם, מיט הומאניטעט, מיט פעלקער־פארברידערונג. פאר לייטען וועגען פלעגט ער אפילו פּאטריאָ־טעווען, פלעגט ער זינגען הללויה צו דעם פלעג, פלעגט זיך לאָזען קאָסטען געלט פאר די קאָנטרי, פלעגט זוכען צו אמעריקאניזירען די אריבערגעקומענע גרינע ברידער, — אָבער דאָס האָט ער געמאכט אָן אָנשטעל צוליב ביזנעס־וועגען. אין דעם שרש פון זיין נשמה איז דער יאהודי פון וואָל סטריט א וועלט-בירגער, א אינטערנאציאָנאל, דאָרטען איז גוט, וואו מען פארדינט, און דאָרטען איז דעם אידען'ס פאטערלאנד, וואו מען מאכט א פּאָר סענט און אין דיזען קאָסמאָפּאָליטיזם און וואָל־סטריט־אינטערנאציאָנאליזם האָט דער יאהודי פארלייקענט, באגראָבען און פארשאָטען זיין אידיש פאָלק.

משה ראדיקאלעכץ האָט ארגומענטירט מיט סאָציאליזם. ער זאָל קע־נען, מאכט ער זיך פאר א רוס, א פּאָליאק,, א דייטש, א פראנצויז, אן איירי־שער, אן אמעריקאנער, אָבער וועדליג נאָך די אומשטענדען איז ער א מענש, — משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, — דער ערשטער מענש אין דער מענשהייט. דער סאָציאליזם וועט אָבשאפען די גרענעצען, וועט מאכען פארשווינדען פעלקער און נאציאָנען, און עס וועט ענטשטעהן א מין מענש־

צווישען גוי'שען קאַפּיטאַליזם און אידישען קאַפּיטאַליזם. סאָציאַליזם איז אַן אוהב ישראל, קלאַפּט דעם אַנטיסעמיטיזם און דער רעאַקציע איבער'ן קאָפּ, כאָטש ניט אַזוי פון אהבת מרדכי, ווי פון שנאת המן. פאַרטשעפּעט דער אַנטיסעמיטיזם אַ אידען, נעמט זיך אָן דער סאָציאַליזם, און טענה'ט דאָס דער גוי איז חלילה ניט בעסער. איי, וואָס דער סאָציאַליזם וויל בארּאַבעווען די קאַפּיטאַליסטען, אָבנעמען דאָס געלט און אָבגעבען צו די קבצנים, וועט דאָס חלילה ניט זיין במהרה בימינו. דער יאַהודי האָט אָנגעהויבען דערפאַר שטילינקערהייט זיך פרעהען מיט'ן סאָציאַליזם און גאָר קנייפּען די סאָציאַלע רעוואָלוציע אין אירע רויטע באַקען. ער האָט אָנגעהויבען שיינקען זיין וואָל־שטימע דעם סאָציאַליזם, און כמה וכמה סאָציאַליסטען האָבען אריינגע־מאַרשירט אין די אייראָפּעאישע פּאַרלאַמענטען מיט אידישע באַנקירען אַלס אונטערפּירער. יצחקו הנערים! זאָלען זיי זיך שפּילען, די סאָציאַליסטען אין צוטיילעניש, זאָלען זיי זיך מאַכען סטרייקס, בונטעווען, באָמבעס וואַר־פען, זיין סינדיקאַליסטען, אינדוסטריאַליסטען, אַנאַרכיסטען, אבי זיי שלאָ־גען המן הרשע מיט דער קאָלאָקאָטקע און בלאָזען זיך אין טרומייטער פון אַלגעמיינער פרייהייט און גלייכהייט.

בישעת אָבער דער יאַהודי האָט דערזעהן משה ראַדיקאַלעכץ צווישען די סאָציאַליסטען, ווי ער פאַרנעמט דאָרט אַ שטיקעל פּלאַץ אין מזרח, און איז זיך שטיל און גלאַט ווי אַ קעצעלע בנוגע צו אידען, ווי ער שפּילט זיך אין אַ רואה ואינו נראה, אין שאַפּקאַ־נעווידימקאַ, וואָס ער זאָל אַלעמען זעהן און קיינער זאָל אים ניט זעהן, ווי ער פאַרשטעלט זיך פאַר אַ פּאָניע, פאַר אַ פּאָליאַק, פאַר אַ לעט, פאַר אַ דייטש, פאַר אַ פראַנצויז, פאַר יעדע אומה ולשון, און גאָר פאַר אַ סתם מענש, האָט ביי אים די הארץ אָנגעהויבען צו ציטערן פון פרייד און שמחה. גאָר אומגעריכטערהייט באַקומען אַ מחותן אין אינטערנאַציאָנאַל. אויף אַ גוי וואָלט מען זיך פאָרט ניט געקענט גאַנץ פאַרלאָזען, טאַקע רעליגיאָנס־פרייהייט, אַלגעמיינע מענשען־רעכט, צו דעמ־זעלביגען שוואַרץ יאָר גוי'שען קאַפּיטאַליזם, אָבער ביי אַ גוי קענען זיך דאָך פאַנאַנדערקאָכען די געבליטען. און ער קען אין אַ שיינעם פרימאָרגען עפענען די אויגען און אַ פרעג טאָן אַ קשיא. אז מע האָט אָבער דאָרטען משה ראַדי־קאַלעכץ, אַ איד ניט קיין העזה'ניק־חלילה, וועלכער באַהאַלט די אידישקייט אונטער דער מענשליכקייט, שווייגט צו און שמייכעלט אונטער, אז אַ גוי גיט אים אַ טראָט מיט'ן פּוס פאַרשטעלט זיך גאָר פאַר ניטאָ, פאַר פאַר־שוואונדען, פאַר אויפגעלייזט, — איז טאַקע געקומען אַן אמת'ער צד אין אינטערנאַציאָנאַל פאַר די אידישע וואָל סטריט.

וואָלט אין העסטער סטריט אויפגעטרעטען דער אידישער רעוואָלוציאָ־נער, מיט דעם טיפען שמערץ פאַר דער געפאַלענקייט פון דער גאַס, מיט דעם

ומבוטל אין דער מענשהייט, אחוץ דעם ריח. וואָס איז פון אים געבליבען אין דער וועלט.

אז דער יאהודי פון וואָל סטריט האָט דערזעהן, וואָס מ׳שה ראדיקאַלעכ׳ן פון העסטער סטריט הויבט דאָ אָן צו פארפירען אין דער וועלט, האָט ער אָנגעהויבען אָבצושפּילען דער מענשהייט א שפּיצעל, טאקע מעשה וועלט־סוחר און וועלט־גנב. פאר לייטען וועגען האָט ער געמאכט דעם אָנשטעל, דאָס ער האָט גרויס עגמת־נפש פון משה ראדיקאַלעכ׳ן און האָט אים פאר־ענטפערט: פרעמדע אידען, גרינע בריות נעביך, האָבען קיין חלה ניט געגע־סען, קיין פרייהייט ניט געאָטעמט, זיינען זיי בונטאָוושיקעס, סאָציאַליס־טען, רעוואָלוציאָנערען, אָבער אין הארצען האָט אים פארקערט די גאנצע מעשה געטאָן הנאה, און ער האָט זיך געביסען פשוט די הענט פון שמחה: ס׳טייטש, נאָר א לייב־קרוב און אן אייגענעם צד באקומען אין אינטערנא־ציאָנאל; ניט קיין געבעטענער, אליין געקומען!

מיט זיין סוחר׳ישען שכל האָט דער אינטערנאציאָנאלער יאהודי אָנגע־הויבען רעכענען און חשבונ׳ען, וועלכע סכנה איז פאר אים א גרעסערע, די סכנה פון סאציאַליזם, אָדער די סכנה פון אנטיסעמיטיזם, און ער האָט גלייך „אויסגעפיגורט“, דאָס אנטיסעמיטיזם איז אן ערגערע זאך אין דער וועלט, איידער סאציאַליזם. ווארום סאָציאַליזם וויל אָבנעמען דאָס געלד ביי די אייניקלאך אָדער די אור-אייניקלאך, און וויל אָבנעמען ביי אַלעמען גלייך, אָהן אונטערשיד פון רעליגיאָן און נאציאָנאַליטעט. היינט הערט מען דערוויי'ל דעם סאציאַליזם גלאַט אין טראָק, דאָס איז ניט מער ווי א חלום פון קבצנים, א אידעאל פון שנאָרער. היינט סאָציאַליזם וועלען גוים ניט דערלאָזען, סאָלדאטען וועלען זיך ארייננמישען, די רעגירונג וועט באשיצען. סאציאַליזם איז טאקע א סכנה, נאָר א ווייטע, א צרה, אָבער ניטאָ זיך שוין וואָס צו שרעקען חלילה. אנדערש איז אָבער מיט דעם אנטיסעמיטיזם. אנטיסעמי־טיזם איז שוין היינט א סכנה, און ניטאָ נעבאך ביי דעם איד קיינער ווער עס זאָל זיך אָננעמען פאר אים. ווארום טוב שבגוים איז אין הארצען א שונא ישראל. ענטקעגען דעם סאָציאַליזם שטעהט דער יאהודי מיט כמה וכמה גוים, און ענטקעגען דעם אנטיסעמיטיזם שטעהט דער איד איינער אליין, ווי א בלודנע שעפעלע אין וואלד מיט וועלף און דער יאהודי האָט אויסגעפונען, דאָס פון די צוויי צרות, פון אנטיסעמיטיזם און סאָציאַליזם, איז אנטיסע־מיטיזם טאקע די גרעסטע צרה.

פארקערט, האָט נאָר דער יאהודי דערפילט, דאָס ער קען זיך נאָר שטילינקערהייט און בגנבה אביסעל צו׳שדכנ׳ען צום סאָציאַליזם. סאָציאַ־ליזם האָט בכלל אן איידעלע נאטור, שטעלט זיך איין פאר דעם פרינציפּ פון רעליגיאָנס־פרייהייט, פון מענשליכער גערעכטיגקייט און איז ניט מקפיד

טישענסטוועוועט. א קליינינגקייט דער גאנצער מאַיאָנטעק פון דעם יאהודי איז געשטאַנען אין קאָן.

ניט קיין קלענערע מהומה האָט דער לעבענס־רוף אָנגעמאכט ביי משה ראדיקאלעכץ אין העסטער סטריט. אמת קיין מאַיאָנטעק אין גלות האָט ער ניט געהאט צו פארלירען דורך א מלוכה אין ארץ ישראל, אָבער די נשמה האָט ער געדארפט אביסעל ארומוואשען, דעם גלות־קאפטאן אראָפּוואַרפען, און דערהויבען זיך צו מענשליכקייט. דערצו האָט אים געפעלט אָבער הארץ און שכל. פארטיפען דעם רעוואָלוציאָנערען געפיל מיט דעם אייביג־טראַגי־שען אידישען מאָטיוו, אריינגעמען אין דאָס אויפגעלעבטע און באפרייטע אידישע פאָלק דאָס בילד פון דער באנייטער וועלט, אויך דאָס איז חלילה ניט פאר אונזערע פראקטישע נשמות. שווארץ־יאָרען! איר ווילט א שווערע טאָרבע ארויפוואַרפען אויף אונז, דאָס „אייגען איך“, און מיר האָבען דאָס „איך“ שוין באגראָבען און פארשאָטען און קאָנען ברוך השם אליין די שפּורען ניט געפינען. פון דער גרויסער פּראקטישער וועלט פון לעבען א טאָג רופט איר אונז צוריק צו זיך זעלבסט, צו דעם אייגען פאָלק, צו דער אַלטער פאר־אַלטעטער אידישער נאָכשלעפעניש און היסטאָרישער אָנשיקעניש. און ער האָט אויפגעהויבען דעם קולאָק, געגעבען א גוטען זידעל און באוויזען אביסעל וואָס פאר א „אייגען זעלבסט“ ער פארמאָגט.

משה ראדיקאלעכץ איז געוואָרען אין כעס, ניט ווייניגער ווי דער יאהודי פון וואָל סטריט. געוואלד, וואָס וועט מען דאָרטען עסען אין ציון? אין אמעריקא קאָכט מען יאייכעלאך און מען עסט חלה; זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים, אין מצרים האָט מען טאקע פיש געגעסען, אידישע פיש. די וועלט וועלען מיר חלילה פארלירען, און יענע וועלט וועלען מיר ניט געווינען. און אפילו אז מען שלאָגט אונטער אביסעל אידען, איז מה רעש? היינט טאָמער זיינען אידען טאקע דאָס אויל אויף די רעדער פון רעוואָלוציע?

און ווערענדיג אין כעס, איז משה ראדיקאלעכץ געוואָרען א שטיקעל גראָבער יונג. פאר גוים האָט ער שטענדיג געהאט שטארקען דרך ארץ, דערפאר האָט ער די חוצפה ארויסגעבראכט ביי אידען, בפרט אָבער ביי די אידען, וועלכע ווילען זיין גאנצע הונדערט פּראָצענט אידען. און ער האָט אָנגעהויבען צו שיטען קלעפּ אויף דעם נייעם איד, אונטערגע'מסר'ט אין אינטערנאציאָנאל, אויסגעקלערט ווילדע שקרים, און זיך געפילט אויף דער אידישער גאס, ווי דעם פּריץ'ס א בונדעסגענאָסע. איר זייט שפּיאָנעס און ווילט נאָך אמאָל אין ארץ ישראל מקריב זיין קרבנות, און מיר וועלען אייך מסר'ן ביי די גוים. אזוי האָט זיך משה ראדיקאלעכץ געזונגען און געבאדיוננגט אין אלע העסטער סטריטס פון איין עק גלות ביז צו דעם אנדערען.

צער און צאָרן פאר דער נויט פון פּראָלעטאריאט און פאָלק, און זיין שטים וואָלט געדונערט און געמאָנט גערעכטיגקייט פון דער וועלט — וואָלט די אידישע וואָל סט. דערציטערט און דערשראָקען געוואָרן פאר העסטער סטריט. העסטער סטריט וואָלט צוגעדריקט דעם אידישען קאפּיטאליזם צו דער וואנט, וואָלט פון אים אראָבגעריסען זיינע אלוועלטליך־הומאניש־אסימילאטאָרישע שמאטעס, מיט וועלכע ער באדעקט זיין שאנדע און וואָל סטריט וואָלט געהאָט מורא און רעספּעקט פאר העסטער־סטריט, און העסטער סטריט וואָלט געפירט די אידישע נאציאָנאלע פּאליטיק, וואָלט איינגעשפּאנט וואָל סטריט גופא אין דעם אידישען גלות־וואָגען, און עס וואָלט זיך אָנגעהויבען די נאציאָנאלע רעוואָלוציע ביי אידען. אָבער אנשטאט דעם אידישען רעוואָלוציאָנער איז ארויסגעקראָכען אין העסטער סטריט משה ראדיקאלעכץ, דער עם־הארץ און דער שונד סאָציאליסט. האָט זיך דער יאהודי גאָר דערפרעהט און באגריסט זיין ביליגע עדישאָן אויף העסטער סטריט, דעם גלות־אידעל, וועלכער האָט נאָך ניט דערלאנגט סאָציאל צו דעם גלות איד און אנשטאט די נאציאָנאלע רעוואָלוציע פון העסטער סטריט געגען וואָל סטריט, האָט זיך אָנגעהויבען די אסימילאטאָרישע פּראָסטיטוציע פון שיילאָק דעם יאהודי צוזאמען מיט משה ראדיקאלעכץ.

נאָר אָט האָט זיך אָנגעהויבען וועבען א חלום אויף העסטער סטריט. א הערליכער גאָלדענער חלום פון פרייהייט, קולטור, אייגען־זעלבסט לעבען, דער חלום שיבת־ציון, און דער חלום האָט אָנגעהויבען צו באקומען די געשטאלט פון א לעבעדיגען בילד, ער האָט אָנגעהויבען צו ווערען א באגער, א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צו לעבען ביי דעם יאהודי און א ווילען. א מהומה האָט געמאכט דער רוף צום לעבען ביי דעם יאהודי און אין אזא תענוג, אמת אביסעלע הכנעה׳דיג און שפל׳דיג, אָבער אין גאָלד און זילבער און בריליאנטען, און מיט א מאָל זאָלען מיר גאָר געהן אין א אידען־שטאט. איין איד קען פון דעם אנדערען איד קיין געלט ניט פארדינען, און ווי וועט מען חלילה לעבען אָהן דעם גוי! מיר ווילען פרנסה און איר רופט אונז גאָר צו גבורה! א שען פּנים וועלען מיר האָבען אין דער וועלט, ווען אין ציון וועט זיך זיין א אידישע מלוכה, מען וועט טייטלען מיט די פינגער אויף אונז: אָט געהען זיי די קרומע נעזער מיט די גראָבע בייטלען, פּאס־פּאָרטען האָבען זיי פון ירושלים און געלט מאכען זיי אין גלות. און דער יאהודי האָט אָנגעהויבען צו פייערען און צו ברענען אויף ציון, האָט פארזאָגט בלי־קדש, זיי זאָלען אָנהויבען א מלחמה, האָט אָנגעהויבען מאכען מניעות, געזידעלט, געשאָלטען, אונטערגעשיקט א מסירה׳לע וואו מע דאַרף, פאַרוואָרפען א בלויז וואָרט אין די הויכע פענסטער, פארכאפּט די פאָלקסגעלדער, דאָס זיי זאָלען ניט געהן אין ארץ ישראל, געבלאָפט, געשווינדעלט, געפּאָלי־

די ערלייזונג. און עס איז אָנגעפאַלען א מורא אויף דעם יאהודי פון וואָל סטריט און א מאוסער קליינליכער געפיל האָט אָנגעכאַפּט דעם גאַנצען משה ראַדיקאַלעכץ. און זיי קריכען און לעקען און שמעקען איינער ביי דעם אַנ־דערען, און ביידע האָבען באַשלאָסען, ניט צו דערלאָזען די דערהויבונג און באפרייאונג פון פאָלק. מיט זייער געלט, זייער העזה, זייער עם־הארצות, זייער שנאה און זייער ציניזם ווילען זיי צוברעכען דעם ערוואַכענדען ווילען פון פאָלק.

זיי וועלען זיך פאַראייניגען צווישען זיך, דער יאהודי פון וואָל סטריט און משה ראַדיקאַלעכץ פון העסטער סטריט, צו א שטילער געשעפטסמעסיגער באַראַטונג, וואו עס זאָל חלילה ניט קלינגען דער וויי־געשריי פון אידישען פאָלק, נאָר וואו מען וועט ריידען ביזנעס, וואו און ביי וועמען און ביי וועלכען פּריץ פאַרוואַרפען א שטיל וואָרט פאַר אידישע ראַוונאָפּראַוויע. דער עיקר איז אָבער, דאָס ביידע אמת'ע מחותנים האָבען באַשלאָסען ניט דער־לאָזען די אָרגאַניזירונג פון פאָלק. און ווען אַלע קינדער פון אידישען פאָלק וועלען זיך צונויפקומען צום ערשטען מאָל נאָך טויזענטער יאָרען פון צו־זייאונג און נויט און זיי וועלען וויינען אויף זייער פאָלקס חורבן און פון דעם צער וועט ארויסוואַקסען א צאָרן, און פון דעם צאָרן א ווילען, וועט דרויסען ארומגעהן דער יאהודי פון וואָל סטריט און משה ראַדיקאַלעכץ פון העסטער סטריט. זיי וועלען ביידע ציניש כיכיקען, וועלען זיך קוקען פאַרליבט איינער דעם אַנדערען אין די אויגען, און וועלען שטיל מתפּלל זיין צו דעם טייוועל פון דער געשיכטע, ער זאָל שיקען אויף אידען די קללה און ניט די ברכה. און צאַפּלען וועט זיך זייער אומגליקליכעס שקלאַפישעס האַרץ, זייער האַלבע נשמה, טאָמער פּאָרט... טאָמער ווערט דאָך דער חלום א וואָר...

פלעגט די פאר׳מסר׳טע, די פאריאָגטע, די צושלאָגענע און פארבלו־טיגטע אידישע גאַס זיך בעטען ביי משה ראדיקאלעכץ: געוואלד, משה, וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף אידען, א רחמנות, אן אלטע, פארמאטערטע אומה אין דער געשיכטע, דיין טאטע־מאמע, דיין אייגען פעקעלע. עס וויל חלום׳ען, עס וויל האָפען, לאָז אָב, לייג קיין שטיינער ניט אין וועג, געוואלד, משה, האָסט דען קיין נשמה ניט?.. פלעגט זיך משה ראדיקאלעכץ האלטען ביי די זייטען פון געלעכטער און ענטפערען מיט שטאָלץ: וואָס נשמה, ווען נשמה? בעסער זיך לאָזען שמייסען פון צען גוים, איידער קושען פון איין איד!

און דער יאהודי פון וואָל סטריט האָט אָנגעקוואלען ממש פון משה ראדיקאלעכץ אין העסטער סטריט. כל זמן משה ראדיקאלעכץ פירט די גרענדע, איז ניטאָ חלילה, וואָס מורא צו האָבען פאר דער פראָלעטארישער העסטער סטריט. און עס איז געוואָרען א הארציגער בונד צווישען וואָל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט, א בונד צום קאמף געגען די חלומות, די נייע האָפנונגען, די ביינקשאפט, די אונרואיגקייט, דעם נייעם רעוואָלוציאָנערען לעבענס־ווילען פון דער פארבלוטיגטער העסטער־סטריט. איי, וואָס זאָל ווערען פון די פראקטישע צרות פון העסטער סטריט? דער יאהודי פון וואָל סטריט און משה ראדיקאלעכץ פון העסטער סטריט האָבען דארויף א גאנצען פראָגראם פון טועכץ: עס זאָל טאָן טאָן פארשווינדען דער אנטיסעמיטיזם פון דער וועלט מיט דעם כח פון אלמענשליכען פראָגרעס. די אומות העולם זאָלען טאָן געבען כל המינים רעכט און פראוועס אידען, פראוואָ־זשיטעלסטוואָ און פראוואָ־טאָרגאָוולי אויף גאנץ ראסיי, אויף סיביר, אויף טורקעסטאן, אויף אלע גאָסודארסטוועס. דערפון וועט ווערען אביסעל גרוימער אין גלות, און אגב וועט מען ניט רייסען זיך אזוי אין דער פרייער אמעריקא. זאָלען טאקע אלע גוים פון דער גאנצער וועלט געבען פרנסה אידען! און זאָגט חלילה ניט, דאָס אונז פארדריסט ניט די אידישע אָבסטאָיא־טעלסטווע, פאר ראוונאָ־פראוויע זיינען מיר שטענדיג געשטאנען, און אידי־שע פאטריאָטען זיינען מיר חלילה ניט ערגערע פאר לייטען:

וואָס מיר זיינען, זיינען מיר,
אָבער אידען זיינען מיר,
וואָס מיר ווילען, ווילען מיר,
אָבער פראוועס ווילען מיר...

אָבער אָט האָט די נויט אויף העסטער סטריט דערגרייכט די העכסטע מדרגה. און די נויט האָט אָנגעהויבען וועקען די האָפנונג און שמידען דעם ווילען. דער חלום נעמט אָן א געשטאלט און ווערט א שעפערישער כח פון לעבען. דאָס אידישע פאָלק הויבט זיך אויף פון זיין שטויב, העסטער סטריט ערוועקט זיך און זוכט אין דער פאָלקס־איינהייט און דעם פאָלקס־ווילען

אָבער פון דער אנדערער זייט האָבען אין לויף פון 19טען יאָרהונדערט אלע אונטערדריקטע און צוריסענע פעלקער צוזאמען מיט זייערע בעסטע דיינקער, דיכטער און רעוואָלוציאָנערען, געקעמפפט און געליטען פאר זייער נאציאָנאלער אויפלעבונג, פאר'ן נאציאָנאליזם. די פּוילען זיינען זייט דער צוטיילונג פון פּוילען, אין סוף 18טען יאָרהונדערט, געוואָרען א נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערעס פאָלק אין אייראָפּא. די עראָבערונגען פון נאפּאָלעאָן האָבען ביי אלע אייראָפּעאישע פעלקער געוועקט דעם נאציאָנאלען ווילען צו פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט. באזונדערס האָט זיך דאָס צוריסענע, אינוויינינג אזוי ווי אויסערליך פארשקלאפטע דייטשע פאָלק, אויפגעהויבען צום נאציאָנאלען פרייהייטס־קריג געגען נאפּאָלעאָנען. אלע פאָלקס־קלאסען, מיט די בעסטע זין פון פאָלק בראש, האָבען אנטיילגענומען אין דעם נאציאָנאלען קריג פאר א נאציאָנאל־פאראייניגט דייטשלאנד, האָבען שפּעטער געקעמפּט און געליטען אלס דייטשע דעמאָקראטען און רעוואָלוציאָנערען. די באפרייאונג און נאציאָנאלע אויפלעבונג פון איטאליען איז שוין געווען א דעמאָקראטישער און רעוואָלוציאָנערער קאמף, אָנגעפירט פון גאריבאלדי און מאציני. אין די לעצטע צוואנציג יאָר האָבען זיך אלע אונטערדריקטע פעלקער פון מזרח־אייראָפּא אויפגעהויבען פאר דער נאציאָנאלער באפרייאונג, און ביי זיי גיסט זיך צוזאמען דער נאציאָנאל־רעוואָלוציאָנערער מיט דעם סאָציאל־פּראָלעטארישען קאמף צו אן אלגעמיינעם פרייהייטס־קאמף און באפרייאונגס-קאמף. לעבען דעם רעאקציאָנערען, קירכליכען, דינאסטישען און קאפּיטאליסטישען נאציאָנאליזם, וועלכער פארטיידיגט אויטאָריטעט, אָנהאלטונג פון די אלטע לעבענס־פאָרמען, גאנצקייט פון פאָלק געגען רעוואָלוציאָנערער קלאסען־צוטיילונג, קלאסען־אונטערדריקונג און עראָבערונג פון פרעמדע פעלקער, איז די וועלט זייט דעם 19טען יאָרהונדערט פול מיט פרייהייטליכע, דעמאָקראטישע, נאציאָנאלע קאמפּפען, וועלכע רייסען זיך פון די ברייטע פאָלקס מאסען און זוכען צו באפרייען פאָלק, לאנד, שפּראך, קולטור, די גייסטיגע לעבענס־אייגענטימליכקייטען און לעבענס־ווערטען פון פרעמדען יאָך און געוואלטטעטיגען עראָבערער.

פאראן אן אויפפאסונג פון נאציאָנאליזם, וועלכע זאָגט, דאָס נאָר די אייגענע שטארקע עראָבערענדע נאציאָן האָט א היסטאָרישען ווערט און א רעכט אויף היסטאָרישען קיום, בשעת אלע אנדערע נאציאָנען און באזונדערס די קלענערע נאציאָנען דארפען פארשווינדען פון דער געשיכטע. דיזער נאציאָנאליזם לעבט ניט נאָר אין דער פּאָליטיק, נאָר ער האָט געפונען זיין אויסדרוק אויך אין דער פילאָזאָפיע און ליטעראטור. באזונדערס איז דאָס מאָדערנע דייטשלאנד געוואָרען דער באָדען, אויף וועלכען עס איז אויסגעוואקסען דיזע גיפטיגע פלאנץ פון נאציאָנאליזם, און הויבט זיך אָן אזא שאָוויניסטיש־

רעאַקציאָנערער און פּראָגרעסיווער נאַציאָנאַליזם*)

דער נאַציאָנאַליזם שטעהט אין מיטעלפּונקט פון אַלע קאַמפּען און אַלע דיסקוסיאָנען פון אונזער צייט. אין די לעצטע יאָרצענטען פאַר דער וועלט־מלחמה איז דער נאַציאָנאַליזם געוואָרען די ברענענדסטע פראגע אין לעבען פון אַלע פעלקער, פון די הערשענדע אזוי ווי פון די אונטערדריקטע פעלקער. פּאַטריאָטיזם און נאַציאָנאַלע ערהאָבערונג זיינען געווען טיילווייז די מאָטיווען פון קריג, אין דעם הייליגען נאָמען פון נאַציאָנאַלער פרייהייט און די נאַציאָנאַלע קולטור־אוצרות קעמפען און פארבלוטיגען יעצט די פעלקער אויף די שלאַכט־פעלדער. די גאַנצע ליידענדע מענשהייט פארבינדט איצט אַלע אירע שענסטע צוקונפטס־האָפנונגען מיט דער לייזונג פון דעם פּראָבלעם פון נאַ־ציאָנאַליזם, וועלכע זאָל ערשט מעגליך מאַכען דעם נצחון פון סאָציאַליזם און אינטערנאַציאָנאַליזם אין דער געשיכטע.

עס איז ניטאָ אין דער שפּראַך נאָך א וואָרט, וואָס האָט ארויסגערופען אזוי פיל מיספארשטענדנישען, אומקלאָרקייט און פאראורטיילונג, ווי נאַציאָ־נאַליזם. דאָס וואָרט נאַציאָנאַליזם איז געוואָרען א קוואַל פון מיספאר־שטענדנישען, צוויי־דייטיגקייטען און מיסברויך, ווארום עס זיינען אין אים, אין דער אמת, איינגעשלאָסען די פארשידענסטע ענטגעגענגעזעצטע און ווידערשפּרעכענדסטע אינהאַלטען. דאָס וואָרט נאַציאָנאַליזם האָבען געפירט און פירען נאָך אויף זייערע ליפּען אַלע רעאַקציאָנערען און אונטערדריקער פון דער מענשהייט. די דינאַסטיען, די קאַפּיטאַליסטען, די אריסטאָקראַטען, די קירכע, די אנטיסעמיטען פון אַלע לענדער, האָבען שטענדיג געזוכט זיך צו רעכטפערטיגען און צו באַשוינען מיט דעם מאַנטעל פון נאַציאָנאַליזם. די איינציגע אידעע וואָס אין איר נאָמען ריידען דער רוסישער צאַר, דער דייטשער קיסר, די פארטרעטער פון די הערשענדע קלאַסען און רעפּובליקען, איז די גרויסקייט, איינינקייט און מאַכט פון דעם פאַטערלאַנד, פון דער נאַציאָן, נאַציאָנאַליזם. געגען יעדע אינערליכע רעפאָרם, געגען יעדער נאַ־ציאָנאַלער פארבעסערונג און נאָך מער געגען יעדען פארזוך צו באַשאַפען גערעכטע און פרייע באַציאונגען צווישען די פעלקער, זיינען אומעטום די רעאַקציאָנערען אויפגעטראָטען מיט דעם וואָרט נאַציאָנאַליזם און האָבען שטענדיג געברויכט און מיסברויכט דיזעס וואָרט צוליב מיליטאַריזם, רע־אַקציע, קריג. ביסמאַרק, דער פורכטבאַרסטער אויסדרוק פון רעאַקציע און אויטאָריטעט אין דעם מאָדערנעם אייראָפּאַ, איז אויך געווען דער דרייסטע־סטער פאָנען־טרעגער פון דעם נאַציאָנאַליזם אין דייטשלאַנד.

---

*) „אידישער קעמפּער“, יוני 9טען, 1916.

אויף דער גאַנצער שפּעטערדיגער פּאָליטיק פון רוסלאַנד. די רוסישע רעאַקציע, דער פּאַנסלאַוויזם, די עראָבערונגס־פּאָליטיק האָט זיך אנגעלענט און געשטיצט אויף דער סלאַוויאַנאָפילסטוואָ.

אָבער לעבען דיזער שאָוויניסטיש־רעאקציאָנערער אויפפאסונג פון נאַציאָנאַליזם איז אין 19טען יאָרהונדערט אויפגעטראָטען אויך די פרייהייטליך־פּראָגרעסיווע אידעע פון נאציאָנאַליזם. דיזע אויפפאסונג פארשטעהט אונטער נאַציאָנאַליזם די באפרייאונג פון פאָלק און לאַנד און די העכסטע פאַנאַנדערבליאונג פון דער אייגענער אונטערדריקטער ק ו ל ט ו ר און אנערקענט ניט קיין אונטערשיד צווישען שטאַרקע און שוואַכע, גרויסע און קליינע פעלקער. דיזער נאציאָנאַליזם, פאר וועלכען מיליאָנען האָבען געקעמפט און געליטען, איז געוואָרען דאָס מאָטאָ פון פּאָעטען און דער געדאנק פון פילאָזאָפען אין 19טען יאָרהונדערט. ער איז אָנגעזאָגט געוואָרען פון בייראן, מאציני, באקונין, מאָזעס העס, פון אייניגע פּראָגרעסיווע סלאַוויאַנאָפילען, ווי כאָמיאַקאָוו, וועלכער האָט שוין ניט גערעדט פון רוסישען פאָלק אלס אן אויסגעקליבען פאָלק, נאָר פון אלע פעלקער און זייער רעכט אויף היסטאָרישער עקזיסטענץ. לאַסאַל האָט אין זיינע שפּעטערע יאָרען, נאָך דעם איטאַליענישען קריג, דערפילט די בארעכטיגונג פון דיזען פרייהייטליכען נאַציאָנאַליזם, וועלכער האָט אין אינטערנאציאָנאלען סאָציאליזם געפונען אלץ מער און מער א פארשטענדניש און אן אינהאַלט.

אין דעם איצטיגען צוזאמענשטויס פון די פעלקער שטעהט דאָס פּראָבלעם פון נאציאָנאַליזם אויף דער טאגעסאָרדנונג. די וועלט־געשיכטע, וועלכע איז דאָס וועלט־געריכט, לויט דעם טיפזיניגען וואָרט פון העגעל, דאַרף איצט משפּט'ען וועלכען נאציאָנאַליזם עס געהערט די צוקונפט, דעם עראָבערענדען, אונטערדריקענדינען, רעאַקציאָנערען נאַציאָנאַליזם, אָדער דעם באפרייענדען, דעמאָקראַטישען, פּראָגרעסיווען נאַציאָנאַליזם. זאָלען מאַכט, גוואַלטטעטיגקייט, אסימילאציע, דיזע מיטלען פון רעאקציאָנערען נאציאָנאַליזם ענטשיידען אין פעלקער־לעבען, אָדער זאָל אנערקענט ווערען דער פּרינציפּ פון פרייער נאַציאָנאַליטעט און קולטור אויף דעם יסוד פון די באציאונגען צווישען די פעלקער? איז געקומען שוין די צייט פאר דער פארווירקליכונג פון קארל מארקס' אויסרוף אין זיין בארימטען אדרעס פאר דעם אינטערנאציאָנאל וועגען דעם דייטש־פראַנצויזישען קריג אין 1871, דאָס רעכט און יושר זאָלען רעגולירען די באַציאונגען צווישען פעלקער, אזוי ווי זיי ווערען אָנגעווענדעט אין לעבען פון יחידים?

דאריבער ענטשיידעט איצט די וועלט־געשיכטע אין די פורכטבאַרע פעלקער־קאַמפען.

צוויי פּרינציפּען האָבען זיך צוזאמענגעשטויסען אין דער וועלט־מלחמה.

עגאָאיסטישער נאַציאָנאַליזם אין איין לאַנד, מוז ער, זעלבסטפארשטענדליך, ארויסרופען ביי אן אנדער פאָלק אן ענטקעגענגעזעצטען אָבער ניט ווייניגער שאָוויניסטישען און אומגערעכטען נאַציאָנאַליזם.

דער דייטשער פילאָזאָף העגעל האָט אין זיין געשיכטס־פילאָזאָפיע ענט־וויקעלט דעם געדאנק, דאָס די מענשליכע געשיכטע פארווירקליכט מיט זיך א פלאַן און דאָס די פארשידענע עפּאָכען פון דער געשיכטע שטעלען מיט זיך פאָר א באשטימטען טייל, א באשטימטען אקט פון דיזען אוניווערסאלען געטליכען פלאַן; אזעלכע עפּאָכען זיינען געווען אין דער געשיכטע פיר: די אָריענטאלישע, גריכישע, רוימישע, און די מאָדערנע גערמאנישע. די גערמאַ־נישע וועלט פארווירקליכט דעם לעצטען צוועק און דעם סוף פון דער וועלט־געשיכטע. אלע אנדערע מאָדערנע פעלקער, ווי צום ביישפּיל, דאָס פראנ־צויזיש פאָלק, אָדער די סלאַווישע פעלקער, האָבען קיין ווערט און קיין מיסיאָן ניט אין דער וועלט. פון העגעל ביז ביסמארק, טרייטשקע און די איצטיגע פּאָליטישע און גייסטיגע פירער פון דייטשלאַנד, וועלכע האָבען ארויסגערופען די וועלט מלחמה, הערשט אין דייטשלאנד ביי אלע באשיצער פון דער קאָנ־סערוואטיווער אָרדנונג דיזער רעאקציאָנער־שאָוויניסטישער נאַציאָנאַליזם.

העגעל׳ס געשיכטס־פילאָזאָפיע לויט וועלכער די אוניווערסאלע אידעע האָט זיך מתגלה געווען אין איר לעצטער און העכסטער פאָרם אין דער גער־מאַנישער וועלט, האָט נאַטירליך געמוזט ארויסרופען א גייסטיגע אונרואיג־קייט ביי דער דאמאָלט ערשט ארויפגעקומענער רוסישער אינטעליגענץ. די רוסישע און סלאַווישע וועלט איז דורך די העגעל׳שע געשיכטספילאָזאָפיע אויסגעשלאָסען געוואָרען פון היסטאָרישען פּראָצעס און דעם מענשליכען פראָגרעס; די רוסישע אינטעליגענץ האָט ניט געוואָלט אונטערגעבען די סלאַווישע וועלט און דאָס מעכטיגע רוסלאַנד אונטער העגעל׳ס פילאָזאָפישען נאַציאָנאַליזם. אין רוסלאַנד איז דערפאר ענטשטאַנען אנאנדער גייסטיגע שטרעמונג, די סלאַוואָפילישע, וועלכע האָט אָנגעווענדעט די זעלביגע העגעל׳־שע געדאַנקען, אָבער ניט אויף דייטשלאַנד, נאָר אויף רוסלאַנד. די געשיכטע האָט דערגרייכט איר העכסטען פונקט ניט אין דייטשלאַנד, נאָר אין רוסלאַנד, און דער סלאַווישער וועלט. די מערב־אייראָפּעאישע קאַטוילישע און פּראָ־טעסטאַנטישע וועלט איז פאראורטיילט צום אונטערגאנג, צום "צופוילען", און רוסלאַנד וועט אויפנעמען דעם פאָדעם פון דער וועלט געשיכטע. די פּארלאַ־מענטען, די קאָנסטיטוציעס, די דעמאָקראַטיען פון מערב־אייראָפּא זיינען טעות׳ען. דער העכסטער אמת ליגט אין רוסלאַנד׳ס פּאָליטישער אָרדנונג, וואו דאָס פאָלק, דאָס לאַנד, די קירכע און די זעלבסטהערשאַפט זיינען פאר־איינינגט אין איין איינהייט. דאָס איז געווען די שאָוויניסטיש־נאַציאָנאַ־ליסטישע לערע פון די סלאַוואַנאָפילען, וועלכע האָט געהאַט א טיפע ווירקונג

דער אידישער ארבייטער און דער ציוניזם

עס ליגט א טיפערער זין אין דעם, וואָס די פראגע, פארוואָס דער אידישער ארבייטער דארף זיין א ציוניסט, ווערט פאר איינס ווידער און ווידער ארויסגעשטעלט. ווארום דער בינטעל פון אורזאכען און דער קראַנץ פון מאָטיווען, וועלכע פירען דעם אידישען פּראָלעטאריאט צו זיין סאָציאַליסטישען פריילאַנד, פארמערען זיך, פארטיפען זיך, ענדערען זייער באטאָנונג און אינטענסיוויטעט, לויט נאָך דעם ווי עס ענטוויקעלט זיך דאָס אידישע לעבען אויף דער וועלט, ווי עס שטייגט דער אידישער המון, סאָציאַל און קולטורעל, ווי עס וועבט זיך בכלל דאָס וואונדערבארע געוועב פון היסטאָרישען פּראָצעס.

אמאָל האָט מען געמיינט, דאָס די ערקענטניש פון דער סאָציאַל־עקאָנאָמישער אויסנאַמס־לאַגע פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין דער פּראָדוקציע איז שוין פאר דעם אידישען ארבייטער א גענוגענדער מאָטיוו, דאָס ער זאָל וועלען א אידיש לאַנד. אויב דער אידישער ארבייטער איז דורך דער קאָנקורענץ פון דער ארבייט פאראורטיילט צו בלייבען אין די אָפּגעשטאַנענע צווייגען פון דער פּראָדוקציע, קאָן די ערקענטניש פון זיין אויסנאַמס־לאַגע זיין פאר אים א מאָטיוו, דאָס ער זאָל וועלען א אידיש לאַנד.

עס ליגט א קערענדעל אמת אין דיזע געדאַנקען. דער אידישער ארבייטער געפינט זיך אין אן אויסנאַמס־לאַגע אויף דער וועלט, אקוראט ווי דאָס אידיש פאָלק. דיזע אויסנאַמס לאַגע באשטעהט אָבער ניט אין דעם, וואָס דער אידישער ארבייטער שטעהט אויסערהאלב פון דער גרויס־פּראָדוקציע. די אידישע פּראָלעטארישע אויסנאַמס־לאַגע איז א סך א ווייטערע און א טיפערע. אויף דער אידישער ארבייט ליגט דערזעלבער קין-צייכען, ווי אויף דעם אידישען פאָלק. זי ווערט אין דער וועלט פון קאָנקורענץ פאר ארבייט איזאָלירט פון דער הערשענדער ניט־אידישער ארבייט. זי האָט דערפאר די טענדענץ צו קאָנצענטרירען זיך אין ריין אידישע אינדוסטריען, אָדער זי ווערט פארדריינגט אין קלענערע פּראָדוקציאָנס-צווייגען, וועלכע שטעהען מייסטענס אונטער אידישער קאָנטראָל. די אידישע ארבייט האָט ניט קיין פלאַץ אין דער ניט־אידישער אייזען אינדוסטריע אָדער מינען אינדוסטריע און באשאפט זיך אן אייגענע טעריטאָריע הויפּטזעכליך אין דער נאָדעל־אינדוסטריע. עס איז פאראן א געטאָ, א געצוואונגענע און פרייוויליגע געטא פאר דער אידישער ארבייט, אזוי ווי פאר דאָס אידישע פאָלק.

דיזע אויסנאַמס־שטעלונג פון דער אידישער ארבייט איז נאָר א ווייטערע באלייכטונג פון דער אידישער גלות־נויט. אויף אזוי פיל, אָבער נאָר אויף

פון נצחון פון דעם אָדער יענעם פּרינציפּ וועט אויך אָפּהייננגען אויב דיזע גרעסטע פון אלע מלחמות זאָל זיין די לעצטע, אָדער אז דער בעכער פון ליידען פון דער פארבלוטיגטער מענשהייט איז נאָך ניט פיל. אויף איין זייט שטעהט דער אַלטער רעאקציאָנערער נאציאָנאליזם, וועלכער אנערקענט ניט קיין אידעע און קיין מאָראַל, נאָר גוואַלדטעטיגקייט, מאַכט, מאַיאָריטעט, אסימילאציע, און וויל איבערגעבען די הערשאפט איבער דער ערד און די פעלקער אין דעם רשות פון אייניגע מעכטיגע פעלקער, אָדער גאָר פון איין איינציגען פאָלק. דיזער נאציאָנאליזם שטיצט זיך אויף די מאָנאַרכיען, דער קירכע, דעם קאפּיטאַליזם, דעם אימפּעריאליזם, אויף אלע געוואַלדטעטיגע כחות פון דער ביזאַהעריגער געשיכטע. אויף דער אנדער זייט האָט זיך אויפגעהויבען דער פּראָגרעסיווער נאציאָנאַליזם, וועלכער פּראָקלאַמירט דאָס הייליגע רעכט פון אלע פעלקער אויף לעבען און ענטוויקלונג, אויף פרייהיים, גלייכהייט און ברידערליכקייט פון אלע פעלקער, דעם ווערט און דאָס רעכט פון אלע נאציאָנאַלע קולטורען און קולטור־מעגליכקייטען. דיזער פּראָגרעסיווער נאציאָנאַליזם וויל ווערען דער יסוד פאר דעם קומענדען אינטערנאַציאָנאליזם און סאָציאַליזם. ווארום נאָר די גלייכהייט פון אלע פעלקער קען מעגליך מאכען די הארמאָניע צווישען אלע פעלקער. דער אינטערנאַציאָנאליזם און די האַרמאָניע צווישען די פעלקער איז די ערשטע באדינגונג פאר דער סאָציאַלער הארמאַניע ביי יעדען פאָלק באזונדער.

באשטענדיגער ארבייט וועט דער ציוניזם מעגליך מאכען די ענטוויקלונג
פון א באשטענדיגען אידישען ארבייטער קלאָס מיט א שעפּפערישער סאָציאל־
רעוואָלוציאָנערער אידעאָלאָגיע און ענערגיע.

אָבער דיזע מאָטיווען מאכען איצט פּלאץ פאר דעם טיפערען אָרגאני־
שען מאָטיוו פון ציוניזם. דער קולטורעל־ אויפוואכענדער אידישער פּראָלע־
טאריאט ווערט איצט פייאיג איבערצולעבען דיזען טיפערען מאָטיוו. דער
אידישער פּראָלעטאריער איז א קולטור־מענש, דער נייער קולטור־מענש, אויף
דער אידישער גאַס. ער איז פאראנטווארטליך פאר דער געפאלענקייט פון
דעם אידישען מענש צווישען מענשען, פאר דער פאנאנדערפאלענקייט פון
דעם אידישען פאָלק אין דער מענשהייט, פאר דער געבונדענקייט פון דעם
אידישען גייסט. אלס א קולטור־מענש טראָגט אין זיך דער אידישער פּראָ־
לעטאריער דעם צער און צאָרן פון דער אידישער פארגאנגענהייט און געגענ־
ווארט, און דעם חוב פון דער אידישער צוקונפט. אלס קולטור־מענש בויט
ער די צוקונפט, לעבט אין דער געגענווארט מיט איר צויבערפול בילד, פאר־
בינדט די געגענוואַרט מיט די שפּעטערדיגע דורות. ער וויל דערוואכונג און
אויפלעבונג פון אידישען פאָלק, ווייל דאָס איז די ערלייזונג פון דער אידישער
נויט, די אויפלייזונג פון די טראגישע אידישע סתירות דורך דעם שאפענדען
און באפרייענדען ווילען. פון שטאנדפּונקט פון קולטור איז דער סאָציא־
ליסטישער ציוניזם די פארבעסערונג פון דער סטיכישער מענשליכער געשיכ־
טע, א שריט ווייטער צו דער פארווירקליכונג פון אינטערנאציאָנאלען סאָ־
ציאליזם, די איידעלסטע פרוכט פון דעם קולטורעלען שאפען פון אידישען
גייסט.

עס זיינען דאָ קולטור־אידעאלע מאָטיווען, פון וועלכע דער מאָדערנער
אידישער פּראָלעטאריער דארף וועלען דעם ציוניזם. כמעט ווי „מליצות",
ווי אונזערע סאָציאָלאָגען וואָלטען זאָגען, וועלכע ריידען פּראָזע און ווייסען
ניט, דאָס עס איז פּאָעזיע. אָבער דיזע אידעאלע מאָטיווען זיינען סוף כל סוף
די טרייבענדע קראפט פון אלע גרויסע געזעלשאפטליכע באוועגונגען. אין
נאָמען פון דער נייער מוזיק מיט איר דראמאטישער ערקלערונג פון לעבען
האָט ריכאָרד וואגנער גערופען די דייטשע ארבייטער צו רעוואָלוציע און
סאָציאליזם. אין נאָמען פון דער פארקערפּערונג פון קונסט און שיינהייט
אין ארבייט און לעבען האָט דזשאָן ראסקין געפּריידיגט די נייע סאָציאלע
וועלט אויף זיינע ענגלישע ארבייטער מיטינגס. ווען מארקס בויט דעם
סאציאליזם אויף א היסטאָרישער נויטווענדיגקייט און אויף מאטעריעל־
עקאָנאָמישע אינטערעסען, פאראייניגט ער מיט א כיון דעם קרייז פון מענש־
ליכער מאָטיווירונג, ווייל ער זעהט נאָך די אומבאוואוסטזיניגע, בלינדע סטי־
כישע, מענשליכע געשיכטע. ער ערלייזט דיזע בלינדע וועלט דורך דער

אזוי פיל קען זי זיין איינע פון די מאָטיווען פון ציוניזם פאר דעם ארבייטער קלאַס. ווייל די אידישע ארבייט געפינט זיך אין אן אינדוסטריעלען געטא, פאר וועלכע עס זיינען פארצאמט די טירען פון אנדערע אינדוסטריען, און אויך די טויערען פון אנדערע לענדער, דארף דער אידישער פראָלעטאריאט וועלען אן אייגען אידיש לאַנד פון ארבייט און פרייהייט.

דיזער סאָציאל־עקאָנאָמישער מאָטיוו איז קיינמאָל ניט ארויסגעשטעלט געוואָרען אלס דער איינציגער מאָטיוו פון ציוניזם פאר דעם פראָלעטאריאט. עס זיינען אויך דערקענט געוואָרען די אינערליכע סתירות וועלכע ענטוויקלען זיך צווישען דעם אידישען גלות און דעם אידישען סאָציאליזם. די סתירה פון דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות איז א מאָטיוו פאר דעם ציוניסטישען אידעאַל. די סתירה פון דעם אידישען סאָציאליזם אין גלות איז א דאָפעלטע. דער אידישער פראָלעטאריאט ענטוויקעלט זיך נאָר אין גלות, אין דער פורכטבארער אטמאָספערע פון פאָליטיש-סאָציאלער אונטערדריקונג. זינקט דער אויסערליכער דרוק אויף אידען, הויבט זיך אָן זייער אינווייניגסטער סאָציאַלער אויפשטייג. די אויסוואנדערונג פון אידען פון מזרח־אייראָפּא אין דער פרייער אמעריקא איז אויך א פאמעליכער אויפשטייג פון אידען פון פּראָלעטאריאט צו דעם מיטעל־קלאַס און דעם העכערען קלאַס. „ווערט דער איד פריי, לייגט ער אוים... סוקסעס“, האָט זאנגוויל באמערקט ערגעץ וואו זייער שארפזיניג. די ענטוויקלונג פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און פון דעם אידישען סאָציאליזם שטעהט אין אן ענטגעגענזעצטער פארהעלטניש צו דער פאָליטישער גלייכבארעכטיגונג פון אידישען פאָלק. דער באַזים פאר אידישען סאָציאליזם, דער פּראָלעטאריאט און די ארבייט, קען באשאפען ווערען ערשט אין אן אייגען אידיש לאַנד.

אָבער נאָך א ווייטערע סתירה איז פאראן אין דעם אידישען סאָציאַליזם. ווען ער וואכט אויף אויף דער אידישער גאַס, איז ער פול מיט ענערגיע, מיט גייסטיגער און מאָראלישער ווייטזיכטיגקייט און קראפט. דער אידישער ארבייטער קלאַס איז פארטיג פאר'ן ענטשיידענעם סאָציאלען קאמף, בשעת דער ארומיגער פּראָלעטאריאט שטעהט נאָך קוים אויף זיינע סאָציאַליסטישע פיס. אָפטמאָל איז דער אידישער פּראָלעטאריאט דער לערער אין רעוואָלוציע און סאָציאליזם פאר דעם ניט אידישען פּראָלעטאריאט. דער אידישער סאָציאליזם ווערט אויפגעגעסען פון דער סתירה צווישען זיין וועלען און זיין קאָנען, צווישען זיין רייפקייט און דער ארומיגער אָפּגעשטאנענקייט. די אידישע סאָציאל־רעוואָלוציאָנערע ענערגיע צושווימט זיך געוויינליך אָון פארוואנדעלט זיך געוויינליך צוזאמען מיט דער סאָציאלער פארוואנדלונג אין אן אינדיווידועלער, און ווען זי קלייבט זיך שוין יא אויף, עסט זי זיך אליין אויף אין אונפּרוכטבארער איזאָלירטקייט. דורך דער באשאפונג פון

דער אידישער שטאַט *)

א גרויסער חלום האט זיך פארווירקליכט. נאך א גרויסער געשעהעניש אין צוזאמענהאנג מיט דער רעוואלוציאנערער וועלט־מלחמה. ענגלאנד עראָבערט פּאַלעסטינא און ערקלערט פּאַלעסטינא פאר ארץ ישראל, פאר א היים פאר דעם אידישען פאלק. און מיט דער גרעסטער דייטליכקייט און קלארקייט ערקלערט ענגלאנד, אז דער אידענשטאַט איז ניט א מתנה צו אידען אנשטאט זייערע בירגערליכע און פּאָליטישע רעכט אין זייערע גלות־לענדער. פארקערט, ציון זאל ווערען דער העכסטער שטאַפּעל, די קרוין פון דער אידישער עמאַנציפּאציע אומעטום, דער לעצטער אקט אין זייער גע־רעכטען קאַמף פאר גלייכבארעכטיגונג אין דער גאנצער וועלט. דאס איז דער זין פון דער ענגלישער דעקלאראציע, וועלכע זאגט, אז די אידישע היים אין ארץ ישראל זאל ניט בארויבען די אידען פון זייערע רעכט חוץ לארץ ישראל. די וועלט־מלחמה האט געבראכט די רעוואלוציע אין רוסלאנד, האט דעמאָקראטיזירט די פעלקער, האט דערנעהענטערט יעדען שטאַט צו דער סאָ־ציאלער רעוואלוציע, האט פּראָקלאמירט די פרייהייט פון אלע אונטערדריקטע פעלקער, און האט איצט פארווירקליכט דעם חלום פון שיבת ציון.

עס איז א כלל אין דער מענשליכער געשיכטע אזוי ווי אין דער נאַטור, אז קיין כח ווערט אין איר ניט פארלארען. פאר יעדער אידעע, וועלכע דער באשריינקטער שכל באַטראַכט געוויינליך אלס אן אומדורכפירבאַרע אוטאָפּיע, מוז דאך קומען די צייט פאר פארווירקליכונג, אויב נאר אט די אידעע איז בהסכם מיט דעם שכל און דעם יושר פון לעבען. די אידעע פון א אידישען שטאַט, וועלכע איז אויפגעוואכט ביי אלע רעוואלוציאָנערע און אויפגע־קלערטע גייסטער פון דעם נייאנצענטען יארהונדערט, האט געקלונגען ווי אן אוטאָפּיע, ווי א געדאנק, וועלכער דער פאַנטאַסטישער שכל איז מחיב, אבער פאר וועלכען עס איז אין דער האַרטער ווירקליכקייט ניטאָ קיין אָרט. גרויסע נאַטורען צווישען אידען און ניט־אידען האבען געגלויבט אין דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל, און קליינע נאַטורען, באזונדערס ביי אידען גופא, האבען דערפון געלאכט און געשפּאָטעט. וואס קלענער און „פּראַקטישער" דער איד איז געווען, אלץ מער קליינליכע סברות האט ער ארויסגעפונען, כדי צו באווייזען די אונמעגליכקייט פון ציוניזם און אלץ מער האט ער אין זעלבסטצופרידענער באשריינקטקייט געלאכט פון די פאַנטאַזיארען און בעלי־חלומות ביז דער אָפּטימיסטישער כלל איז פאר אונזערע אויגען פאר־

*) פון „טאָג" 20־טען נאָוועמבער, 1917, געשריבען באַלד נאך דעם פארעפענט־ליכען פון דער באַלפור־דעקלאראציע.

פילאָזאָפיע פון היסטאָרישער ענטוויקלונג, דורך דעם אָנזאָג פון פאָרטשריט דורך קאמף, וועלכער וואלטעט אין דער געשיכטע. אָבער אויך מארקס און ענגעלס האָבען שוין געוואוסט פון דעם אנדערען שליסעל פון דער געשיכטע, פון קולטור, מאָראל און גייסט. נאָר זייער ווירקונג וועט אָנהויבען זיך אין דער צוקונפטיגער עפּאָכע פון פרייהייט, וועלכע וועט קומען נאָך דער איצטי־גער עפּאָכע פון נויטווענדיגקייט, ווי די באגרינדער פון היסטאָרישען מאטע־ריאַליזם דריקען זיך אויס.

די העכסטע באגרינדונג פון דעם ציוניזם פאר דעם באוואוסטזיניגען אידישען פראָלעטאריער איז, דאָס ער דערהויבט און פארשענערט דאָס לעבען. ער איז אן אידעאל פון צוקונפט, וועלכער וועקט די העלדישע ענערגיע פון דער געגענוואַרט. איבער אלע סאָציאלע, עקאָנאָמישע, מאטעריעלע מאָטי־ווען פון ציוניזם שוועבט דער אידעאלער מאָטיוו, וועלכער קומט פון די טיפע־נישען פון מענשליכער נשמה און קערט זיך צו איר אום, רופענדיג און שאפענדיג.

דאָס דער ציוניזם איז ניט קיין אוטאָפּיע לערנט אונז די וועלט גע־שיכטע. קיינער קען ניט ווייזען, דאָס דער פרייהייטס־חלום איז ווען עס איז געבליבען אין דער מענשליכער געשיכטע אן אומפארווירקליכטע אוטאָ־פּיע. „אזוי ווי די מענשליכע געשעהענישען זיינען פארענדערליך, קען עס זעהר מעגליך זיין, דאָס אידען זאָלען נאָך אַמאָל באקומען א זעלבסטשטענ־דיגע מלוכה", — אזוי האָט שוין שפּינאָזא געזאָגט זיין פילאָזאָפישע נבואה מיט יאָר הונדערטער צוריק,—„אויב די אידען וועלען זיך באפרייען פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון זייער תורה", — איז שפּינאָזא ווייטער מוסיף. פון דער אָבשוואכענדער ווירקונג פון דעם גלות־גייסט, איז דער אייגענטליכער אויסטייטש דערפון. דער אידישער סאָציאליסט, דער קולטורעלער פּראָלע־טאריער, באפרייט זיך פון דיזער אָבשוואכענדער ווירקונג פון גלות־גייסט, און וואָס מער ער באפרייט זיך, אַלץ מער איז ער מסוגל דעם ציוניזם צו איבערלעבען פון אלע זיינע פארצווייגטע און טיפזיניגע מאָטיווען. און וועט דער פּראָלעטאריאַט דעם ציוניזם איבערלעבען, וועט ער אים אויך באשאפען און פארווירקליכען אין דעם שטראָם פון די „מענשליכע געשעהענישען", וועלכע זיינען פארענדערליך", ווי שפּינאָזא האָט עס געזעהן בנבואה.

מיט דעם פּריצייטיגען אַנזאָגען פון ציוניזם. יאָרצענטען פאר דער ציוניס־טישער באוועגונג האָט שוין אויפגעלעבט ביי אידען און ניט אידען די ראָ־מאַנטישע „אוטאָפּיע” פון א אידישען שטאַט, וועלכער ווערט איצט אזוי וואונדערבאר פארווירקליכט פאר אונזערע אויגען.

מער אָבער איידער ביי אידען זעלבסט אפשר האָט די אידעע פון דער אידישער אומקערונג אין ארץ ישראל געפונען איר אָפּקלאַנג אין ענגלישען פאָלק. אין דער רעפאָרמאציאָנס־באוועגונג האָבען זיך די נאָרדליכע פעלקער פון אייראָפּא אָפּגעווענדעט פון קאַטאָליציזם צוריק צו דער ביבעל, צו דעם ריינעם און מאָראליש־מענשליכען גייסט פון אידענטום. ביי דעם דייטשען פאָלק האָט אָבער די פרומע ביבעל ניט געלאָזען קיינע טיפע וואָרצלען, דער פּראָטעסטאנטיזם האָט דאָרט געפירט צום אטעאיזם, צו דער דייטשער פילאָ־זאָפיע, צו קאַנט און העגעל, וועלכע האָבען איינגעשפּאנט די וועלט אין די קאַטעגאָריען פון פארנונפט. אין ענגלישען פאָלק אָבער האָט די ביבעל געפירט צו א נייער רעליגיעזיטעט און האָט רעפאָרמירט דאָס לעבען, דאָס פּריוואטע לעבען אזוי ווי דאָס פּאָליטיש־שטאַטליכע. די נייע ענגלישע דע־מאָקראַטיע איז געגרינדעט געוואָרען אויף דער מאָראל און שטילער פרומקייט פון דער תורה, און אין דער קראָמוועל־רעוואָלוציע קלינגט אזוי פיל נאָטקעס פון דעם אלטען טעסטאמענט. פילע שטאַטען פון אמעריקא, וועלכע זיינען געגרינדעט געוואָרען פון די פּוריטאנער, האָבען אויסגעארבייט זייערע דע־מאָקראַטישע קאָנסטיטוציאָנען נאָך דעם גייסט פון דער תורה און בארופען זיך אין זייער באגרינדונג אויף די אמת׳ען פון אלטען טעסטאמענט. אין ענגלישען פאָלק לעבט זייט יאָרהונדערטער א פארבאָרגענע באוואונדערונג פאר דעם ביבלישען פאָלק ישראל, ווי אויך אן אומבאוואוסטזיניגער גלויבען, אז דאָס פאָלק ישראל וועט זיך נאָך אומקערען אין ציון.

ביקאָנספילד האָט דער ערשטער געגעבען דיזער ביבלישער סימפּאטיע פון די ענגלענדער צו ציון און דעם פאָלק ישראל א פּאָליטישען אינהאלט. ער האָט אָנגעהויבען לערנען דאָס ענגלישע פאָלק, דאָס א פרייעס אידישעס ארץ ישראל קאָן ווערען א מעכטיגער גליד אין דער בריטישער אימפּעריע, א פארבינדונגס־פּונקט צווישען עגיפּטען און אינדיען, צווישען אפריקא, אזיען, און אויך אייראָפּא. זייט דעם טראָגט זיך צווישען די ענגלענדער די אידעע פון א אידישער מלוכה אין ארץ ישראל דורך ענגלאנד׳ס הילף. סער אָליפאַנט, קאָנדער, לאָרד אבערדין און פילע פארטרעטער פון דער ענגלישער פּאָליטיק, אריסטאָקראטי און קירכע האָבען געפּרואווט זיך מאכען פּראַקטישע פארזוכען צו העלפען דער אידישער קאָלאָניזאציע אין ארץ ישראל און צו שטארקען די ציון־באוועגונג פּאָליטיש. בשעת הערצל איז אויפגעטראָטען אין יאָר 1897 מיט זיין ציוניסטישער פּאליטיק, האָט ער געפונען די ווייטסטע

ווירקליכט געוואָרען, אז פאר יעדער גרויסער אידעע מוז קומען איר צייט, ווי שווער די געבורט־שמערצען זאָלען ניט זיין.

שוין שפּינאָזא אין זיבעצענטען יאָרהונדערט האָט מיט זיין נביאיש־פילאזאפישען בליק פאָראויסגעזעהן די מעגליכקייט פון דער אומקערונג פון אידען אין ארץ ישראל. ער זאָגט די בארימטע ווערטער: „אזוי ווי די מענשליכע צושטענדען זיינען פארענדערליך, איז ביי א באשטימטער געלעגענהייט מעגליך, אז אידען וועלען ווידער אויפבויען זייער אמאָליגען שטאַט״. דער דייטשער פילאָזאָף פיכטע אין אָנהויב פון נייצענטען יאָרהונדערט, וועלכער איז אויך געוועזען דער ערשטער דייטשער סאָציאליסט, האָט פאָרגעשלאָגען, אז די פעלקער זאָלען אָפּגעבען אידען ארץ ישראל, אָבער פיכטע איז געוועזען א אידען־פיינד, ער האָט געלעבט אין דער צייט פון דעם אויפוואַכענדען דייטשען פאטריאָטיזם געגען נאפּאָלעאָן, אין דער צייט פון די דייטשע פּאָגראָמען געגען אידען און דעם געשריי: העפּ, העפּ! ביי פיכטע איז דער אידישער שטאַט א תשובה אויף דער אידישער פלאָג, מיט וועלכער די מענשהייט איז געשטראָפט געוואָרען. אויך דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציאָנער פעסטעל, וועלכער איז הינגעריכטעט געוואָרען אלס אָרגאניזאטאָר פון דעם דעקאבריסטען־אויפשטאנד אין יאָר 1825 געגען ניקאָלאי דעם ערשטען, האָט ארייגענומען אין זיין פּראָגראם פאר דעם סאָציאליסטישען איבערבוי פון דער מענשהייט דעם געדאנק פון א אידישען שטאַט אין ארץ ישראל. פעסטעל׳ס אידישער שטאַט נעמט זיך ניט, ווי ביי דעם דייטשען פילאָזאָף פיכטע, פון שנאה צו אידען, נאָר פון זיין אלגעמיינער הומאניטעט און זיין גלויבען, אז די וועלט קאָן איבערגעבויט ווערען אויף די יסודות פון פארנונפט און גערעכטיגקייט.

דעם חלום פון א אידישען שטאַט האָבען גע׳חלום׳ט די בעסטע אידען פון נייצענטען יאָרהונדערט, נאָך פיל פריער פאר דער ציוניסטישער באוועגונג. עמנואל נח, דער מערקווירדיגער אידישער פאטריאָט פון אמעריקא, וועלכער האָט געוואָלט אויפבויען א אידישע טעריטאָריע ביי נייאגארא פאָלס, איז געוועזען דער ערשטער ציוניסט פארלאכט און פארשפּאָטעט פון די אידען פון זיין צייט. היינע און לאסאל האָבען זיך אין מאָמענטען פון זייער לעבען ארומגעטראָגען מיט דעם חלום פון א אידישער מלוכה, און אָט דער געדאנק האָט אויך אויפגעבליצט ביי פיל אנדערע אידישע רעוואָלוציאָנערען פון יענער צייט, באזונדערס ביי די אידישע תלמידים פון סען סימאָן. דער גרויסער אידישער סאָציאליסט מאָזעס העס, וועלכער פארנעמט נאָך מארקס און ענגעלס אין דער געשיכטע פון סאציאליזם דעם נעקסטען פּלאַץ, איז שוין אין יאָר 1862 אויפגעטראָטען אלס דער פילאָזאָף און נביא פון ציוניזם. זיכער זיינען פיל ראדיקאלע אידישע גייסטער פון יענער צייט געוועזען אין הארמאָני

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם *)

דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז מיט צוועלף יאָר צוריק געווען נאָך אן אלגעמיינער געלעכטער, א משונה'דיגע זאך, איבער וועלכער מען האָט געמאַכט גוטע און שלעכטע וויצען, א פאראייניגונג פון אידעען און באגריפען, וואָס קלוגע מענשען האָבען געהאלטען פאר אונמעגליך. איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א לעבעדיגער פאַקט, א געזעלשאפטליכע באוועגונג.

איצט איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם א פאָרמעל פאר דער לייזונג פון דעם אידישען פּראָבלעם, וואָס מען קען שטרייטען געגען איר פּראַקטישער אויספירבארקייט, אָבער וואָס קיינער קען זי מער ניט שטעמפּלען אלס ווידער־שפּרוכספול, אלס ניט־לאָגיש, אלס א פאנטאסטישע אויסטראַכטעניש. די פאראייניגונג פון ציוניזם און סאָציאַליזם צו א העכערען באגריף זעהט שוין אויס פאַר דער גאַנצער אידישער ראַדיקאַלער וועלט אַלס אן ערנסטע מעגליכ־קייט, וויבאלד נאָר דער נאציאָנאַליזם בכלל איז ערלויבט פון סאָציאַליסטי־שען שטאנדפּונקט און אידישע קאָלאָניזאציע אין פּאלעסטינא איז פּאָליטיש און טעכניש דורכפירבאַר.

אויב ציוניזם און סאָציאַליזם האַלטען איצט אין פאראייניגען זיך, טאָ וואָס איז געווען די סבה פון זייער ביטערען, געגענזייטיגען קאמף פאר די לעצטע פּאָר צענדליג יאָר? מיט דיזער געזעלשאפטליכער ערשיינונג איז עס אַקוראט ווי מיט יעדער אנדערער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. אחר המעשה באַרשטעהען מיר זי קלאָרער, ריכטיגער און טיפער, איידער אין דער צייט פון איר פּאסירונג גופא. דער קאמף צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם אָדער, אפשר בעסער געזאָגט, פון סאָציאַליזם געגען ציוניזם איז געווען אזא פאר־ביטערטער און ליידענשאפטליכער, ווייל ביידע באוועגונגען האָבען דוקא געהאַט אן אינוועניגע נאָענטקייט און אנציאונג צווישען זיך, וועלכע איז געווען א סך שטאַרקער און פעסטער, איידער זייער אויסערליכער געגענזאַץ, וועלכער האָט זיך גענומען פון זייטיגע סבות און צופעליגע מיספאר־שטענדנישען.

בשעת נאָך די ערשטע פּאָגראָמען אין רוסלאנד, אין אָנהויב פון די אכציגער יאָרען, איז ארויסגעוואקסען די חבת ציון באוועגונג, די „פּאלעסטי־נאָפילסטווע“, ווי זי האָט זיך דאמאָלט אָנגערופען, איז נאָך ניט געווען קיין אידישע ארבייטער באוועגונג. דער סאָציאַליזם האָט אָנגערירט נאָר די

---

*) פון „טאָג“ (ניו יאָרק), 14טער נאָוועמבער, 1915.

פארשטענדנים פאר זיינע אידעען צווישען ענגלענדער. אויך אלע זיינע פארבינדונגען מיט דעם דייטשען קיסר, וועלכע ער האט שפעטער געמאכט, האט ער געהאט צו פארדאנקען אייניגע ענגליש־קריסטליכע ציוניסטען, באַזונדערס דעם ענגלישען רעווערענד העכלער, וועלכער איז געווען א מקורב צום גראסהערצאג פון באדען.

הערצל האט אויף א ווייל געפרואווט פארבינדען דעם שיקזאל פון ציוניזם מיט דייטשלאנד'ס אימפעריאליסטישע שטרעבונגען אין אריענט. דאס איז געווען אין דער צייט ווען דייטשלאנד האט אריינגעשטעלט איר ערשטע פוס אין דער טערקיי, און ווען ווילהעלם דער צווייטער האט זיך ערקלערט פאר דעם קריסטליכען באשיצער פון דער גאנצער מאכמעדאנישער וועלט. אבער דוקא די דייטשע פאליטיק אין דער טערקיי האט געמאכט א סוף צו הערצל'ס האפנונגען און ערווארטונגען אין קאנסטאנטינאפעל. הערצל ווענדעט זיך ווידער צו ענגלאנד, און טשעמבערליין באט אן אין יאר 1903 אוגאנדא אלס א אידישעס אויטאנאמעס לאנד.

אין די יארען פון דער וועלט־מלחמה האט זיך דער אינטערעס פאר דעם ציוניזם אויפגעוועקט אין אלע לענדער. אין רוסלאנד, פראנקרייך, איטאליען, דייטשלאנד, ענגלאנד, אמעריקא, האבען זיך אנגעהויבען הערען גינסטיגע שטימען פאר דעם ציוניזם, און באזונדערס זיינען געקומען דיזע שטימען פון דעם פראלעטאריאט און די סאציאליסטען. דער אינטערנאציאנאלער סאציאליסטישער סעקרעטאריאט, די ענגלישע ארבייטער פארטיי, די אמעריקאַנער אלייענס פאר לייבאר און דעמאקראסי, האבען אנגענומען אפילו רעזאַלוציאנען פאר א אידישע היים אין ארץ ישראל. אבער דא האט זיך ארויסגעוויזען דער טיפער אונטערשיד צווישען דייטשלאנד און ענגלאנד. אין דייטשלאנד האט מען אין דער מלחמה־צייט גערעדט וועגען דעם ציוניזם אלס א סאבסטיטוט פאר אידישער גלייכבארעכטיגונג, אלס א קאלאניזאַציאנס־פלאן פאר די פוילישע אידען, פאר וועלכע די גרענעצען פון דייטשלאנד מוזען בלייבען פארשפארט. ענגלאנד פארקערט האט אויסדריקליך באטאנט, דאס דער ציוניזם טאר ניט זיין קיין אויסרייד צו באגרענעצען וואו עס איז די אידישע רעכט. דייטשלאנד'ס ציוניזם איז א טייל פון איר אנטי־סעמיטיזם, גאנץ אין גייסט פון פיכטע. ענגלאנד'ס ציוניזם איז א דערגענצענדער גליד אין דער דעמאקראטישער בריטישער אימפעריע און ציט זיין אידעאלאגיע פון די טראדיצעס פון דעם ענגלישען ביבעל־ענטוזיאזם.

אזוי באריכערט זיך אלץ מער און וואונדערבארער די אידעאלאגיע פון דער רעוואלוציאנערער מלחמה. אויך דער חלום פון שיבת ציון, די אידעע פון דעם אידישען שטאט איז אריינגעפלאכטען געווארען אין דיזען גיגאנטישען קריג צווישען פרייהייט און רעאקציאן.

איז באַלד פאַרוואַנדעלט געוואָרען אין חבת־ציון, אין אַ נאַציאָנאַלען סענטי־מענט מיט ישוב ארץ־ישראל אויף דעם חשבון פון באַראָן ראָטשילד. די מאַסען האָבען געזוכט זייער הילף אין דער עמיגראַציע קיין אַמעריקא און אין דער פּראָלעטאַרישער און סאָציאַליסטישער באַוועגונג.

נאָר אָט איז אין יאָר 1897 אויפגעטראָטען דער פּאָליטישער ציוניזם מיט דעם גרויסען הערצל אַלס פירער. אַ אידען־שטאַט, אַ פּאָליטיש־אונ־אבהייענגיגע אידישע נאַציע! דער משיח־רוף האָט געשאַפען וואונדער צווישען אידען, און באַלד איז ענטשטאַנען אַ גרויסע ציוניסטישע באַוועגונג, וועלכע האָט ארומגענומען אידען פון אַלע לענדער און פון אַלע קלאַסען, און קודם כל די אינטעליגענטע יוגענט, וועלכע איז אומעטום דער הייוועך פון אַ געזעל־שאַפטליכער באַוועגונג. בשעת עס איז אויפגעטראָטען דער פּאָליטישער ציוניזם האָט שוין אָבער אויך עקזיסטירט אַ באַדייטענדע סאָציאַליסטישע באַוועגונג צווישען די אידישע ארבייטער אין אַמעריקא און אייראָפּא. דריי וואָכען נאָך דעם ערשטען ציוניסטען־קאָנגרעס אין באַזעל, אין יאָר 1897, האָט זיך אָרגאַניזירט דער „בונד“ אין רוסלאַנד. און אָט האָט זיך אָנגע־הויבען דער כמעט ווי היסטאָריש־געוואָרענער קאַמף צווישען ציוניזם און סאָציאַליזם.

דער ציוניזם האָט גערופען צו אַ שטאַט אָדער אַן עפענטליך רעכטליך געזיכערטער היים אין ארץ־ישראל, וועלכע זאָל באַלד אויפגעבויט ווערען. אין גלות זיינען אידען מאַכטלאָז, אונפּרוכטבאַר און דאַרפען זיך נאָר פאַר־בארייטען אין גלות צוליב דער היים אין ארץ־ישראל. דער אידישער סאָ־ציאַליזם האָט אין דעם חלום פון ציון ניט געגלויבט, דערפאַר האָט ער גע־גלויבט אין דעם חלום פון דער רוסישער רעוואָלוציע. מאָרגען פאַלט די רוסישע זעלבסטהערשאַפט, אידען באַקומען גלייכבארעכטיגונג אינ'ם דעמאָ־קראַטישען רוסלאַנד, די אידישע פראַגע אין רוסלאַנד און דערמיט אין דער גאַנצער וועלט איז געלייזט. אין דעם אינטערנאַציאָנאַלען סאָציאַליזם וועט זיך אויפלייזען דאָס לעצטע רעשטעל פון דעם אידישען פאָלק. די אידישקייט, וועלכע איז געווען דעם ציוניסט טייער, איז געווען דעם סאָציאַליסט פרעמד און גאָר אבשטויסענד, און עס האָט זיך אָנגעהויבען דער ליידענשאַפטליכער קאַמף צווישען דעם אידישען ציוניסט און דעם „אידיש־שפּרעכענדען“ און „אידיש־אָרגאַניזירטען“ סאָציאַליסט.

אָבער אין דעם געגענזייטיגען קאַמף האָבען זיך ציוניזם און סאָציאַליזם בּיסלאַכווייז פאַרשטאַנען און פאַראייניגט, און די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פון דער צייט האָט געלערענט דעם אמת פון סאָציאַליסטישען ציוניזם. דער לשנה הבאה בציון האָט זיך ארויסגעוויזען אקוראַט אַזאַ חלום, ווי דער לשנה הבאה אין דער סאָציאַלער רעוואָלוציע. דער ציוניסט האָט געמוזט

אידישע געבילדעטע יוגענד. אויך די חבת ציון איז געווען בלויז א שטרע־בונג פון אינטעליגענץ. דער סאָציאַליזם און פּאַלעסטיניזם האָבען אָנגערירט פאַרשידענע טיפען פון אינטעליגענץ: דער סאָציאַליזם — די מער אסימי־לירטע יוגענט, וועלכע האָט זיך ערצויגען גייסטיג אויף דער רוסישער ליטע־ראַטור; דער פּאַלעסטיניזם — די מער נאַציאָנאַלע און טראַדיציאָנעלע יוגענט, וועלכע איז געווען צוגעבונדען מיט גייסטיגע פעדים צום אידענטום און צום אידישען פאָלק. דער געגענזאַץ צווישען דעם דאַמאָלטדיגען פּאַ־לעסטיניזם און סאָציאַליזם איז געווען די אָפּשפּיגלונג פון'ם פאַרשידענעם כאַראַקטער פון די דאַמאָלטדיגע פּאַלעסטינצעס און סאָציאַליסטען. דער סאָציאַליסט האָט געדינט דער עבודה זרה פון אסימילאַציע, ער האָט געזעהן די ערלייזונג פון אידישען פאָלק אין זיין א ו י פ ל י י ז ו נ ג צווישען אַנדערע פעלקער, ער האָט ניט געהאַט קיין צוגעבונדענקייט ניט צו דער אי־דישער מאַטעריע און ניט צום אידישען גייסט, ניט צום פאָלק און ניט צו זיין קולטור, ער איז געשטאַנען מיט זיינע ביידע פיס אין דער קולטור און אין די אינטערעסען פון פרעמדען פאָלק. דער פּאַלעסטיניזם איז אים בעפאָר געווען אומפאַרשטענדליך, שטערענד און אומבאַקוועם אין זיינע אסימילאַ־טאָרישע נייגונגען. דער פּאַלעסטינעץ דאַגעגען האָט זיך אויפגעהאָדעוועט על פּי רוב אויף לשון קודש, אויף השכלה־ביכלאַך, אויף אידישקייט, איז ניט געווען אָנגערירט פון דעם ראַדיקאַליזם פון דער רוסישער ליטעראַטור און פון אירע געזעלשאַפטליכע פּראָבלעמען. פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם זיינען זיך דאַריבער פאַנאַנדערגעגאַנגען אין פאַרשידענע וועגען.

אָבער פּאַלעסטיניזם און סאָציאַליזם זיינען זיך אויך דאַמאָלט צונויפ־געקומען אויף א ווייִלע. דער דאַמאָלטדיגער פּאַלעסטיניזם האָט אין אָנהויב זיך אויפגעהויבען צו א פאָלקס־באַוועגונג, צו א מאַסען־וואַנדערונג אין ארץ־ישראל צוליב מאַסען־קאָלאָניזאַציע. אלס א מאַסען־באַוועגונג האָט דער פּאַלעסטיניזם געמוזט אָנרירען אויך די נאַציאָנאַל־געשטימטע אידישע סאָ־ציאַליסטען. שוין דאַמאָלט, אלזאָ, מיט מער ווי דרייסיג יאָר צוריק, איז ענטשטאַנען די אָרגאַניזאַציע ביל"ו, פון סאָציאַליסטען־פּאַלעסטינצעס, וועל־כע זיינען געפאָרען אין ארץ ישראל מיט שטורמדיגע, נאַציאָנאַלע און נאָך מער שטורמדיגע אָבער גאַנץ אומבאַשטימטע קאָמוניסטישע צילען. איצט וויים מען אויך דאָס די דאַמאָלטדיגע בארימטע אידישע סאָציאַליסטען, ווי פּ א ו ו ע ל א ק ס ע ל ר אָ ד אין דער שווייץ און מיט אים פילע אַנדערע אידישע און, אפילו רוסישע סאָציאַליסטען, ווי וו ע ר א ז א ס ו ל י ט ש, האָבען זיך ערנסט אינטערעסירט מיט דער פראַגע וועגען ארץ ישראל אלס א לאַנד פאַר אידישער איינוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע.

אָבער דער פּאַלעסטיניזם איז ניט געוואָרען קיין פאָלקס־באַוועגונג. ער

ציוניזם. א פרייע לאַנד פאַר דער אידישער נאַציע איז ניט דער היפּך, נאָר די דערגענצונג פון אידישען סאָציאַליזם, און אז דאָס פרייע אידענלאַנד דאַרף זיין אויפגעבויט אויף העכערע סאָציאַלע יסודות, איז דער לאָגישער פּועל־יוצא פון ציוניזם. איז דאָס אָבער רעאַל־מעגליך, דורכפירבאַר? ווער עס גלויבט אין די כחות פון אידישען פּראָלעטאַריאַט, קען ניט לייקענען אין די כחות פון דער אידישער נאַציע, און ווער עס האָפט אויף דער אויפלעבונג פון דער אידישער נאַציע, קען זיך ניט פאָרשטעלען דיזע אויפלעבונג פון דער נאַציע אָהן דער פירערשאַפט פון פּראָלעטאַריאַט.

מודה זיין אין דער עקזיסטענץ פון אידישע אינטערעסען אין גלות, און דער סאָציאַליסט האָט געמוזט מודה זיין דאָס דער גלות איז אָנגעפילט מיט סתירות. אויב ציון איז ווייט, איז בארעכטיגט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאַליסטישע אָרגאַניזאַציע פון די מאַסען אין גלות, און אויב דער גלות איז לאַנג, איז בארעכטיגט די אידישע אויסוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל. אויב דער ציוניזם וויל דעם עקאָנאָמישען איבערבוי פון אידען אין ארץ ישראל, טאָר ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דעם קאַמף צווישען ארבייט און קאַפּיטאַל אין חוץ לארץ, און אויב דער סאָציאַליזם וויל קלאַסען קאַמף ביי אידען, דאַרף ער באַגריפען דעם ציוניזם מיט זיין שטרעבען צו דער באַשאַפונג פון אידישער פּראָדוקטיווער ארבייט אין ציון. אויב דער ציוניזם זוכט די היסטאָרישע תשובה אויף דער נויט פון דער נאַציע דאַרף ער ניט זיין גלייכגילטיג צו דער נויט פון דעם עקאָנאָמיש־אונטערדריקטען פאָלק, און דער סאָציאַליזם קען ניט פאַנאַנדערטיילען צווישען דער פּראָלעטאַרישער נויט און נאַציאָנאַלער נויט.

דער אינטערנאַציאָנאַליזם לאָזט צו צוויי אויסטייטשונגען: די אויבערפלעכליכע אויסטייטשונג קען מיינען די אויסמישונג פון אַלע נאַציאָנען אין א משונה'דיגער סתם־נאַציע, אָבער די ריכטיגערע און טיפערע אויסטייטשונג איז די האַרמאָניע צווישען אַלע קולטורעל פאַנאַנדערגעבליטע נאַציעס צו איין אָרגאַנישער מענשהייט. אזוי האָבען זיך ציוניזם און סאָציאַליזם פאַרשטאַנען און פאַראייניגט אין דעם נייעם באַגריף פון סאָציאַליסטישען ציוניזם.

אַלס א באַוועגונג איז די ציוניסטיש־סאָציאַליסטישע שטימונג נאָך אַלץ ביי איר אָנהויב. מיט צען יאָר צוריק, אין דער צייט פון דער רוסישער רעוואָלוציע האָט זי אויף א ווײַלע אָנגעכאַפּט די מאַסען און געצעהלט צענדליגער טויזענטער ארבייטער אונטער אירע פאָנען. אָבער איידער זי האָט זיך נאָך אָרגאַניזירט אין טעאָריע און פּראַקטיק איז זי דורך משונה'דיגע באַדינגונגען פון אידישען לעבען פאַנאַנדערגעפאַלען אין פאַרשידענע זיך באַקעמפּפענדיגע לאַגערען, אין סאציאַליסטען־טעריטאָריאַליסטען, פּועלי־ציון, סיימיסטען און איז אין דער צייט פון דער רוסישער קאָנטער־רעוואָלוציע ווייטער געפאַלען און ווייטער אויפגעלייזט געוואָרען אין ראַדיקאַלען נאַציאָנאַליזם, אידישיזם, גלותיזם א. א. וו., פאַר דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם איז די צייט געוועזען צו רואיג, פאַרצווייפעלט און אויסגעוועבט.

אָבער אַט איז געקומען ווידער א שטורם אויף דער וועלט. דאָס אידישע פּראָבלעם שטעהט אין זיין גאַנצען שרעקען און פאָדערט זיין לייזונג. און כמעט ווי פון זיך זעלבסט האָט די מאַיאָריטעט פון די אידישע באַוואוסטזיניגע ארבייטער זיך צוגעווענדעט צו די געדאַנקען פון דעם סאָציאַליסטישען

אידעע. בשעת דער ציוניזם איז אויפגעטרעטען אלס א אידעע אין דעם אידישען לעבען, האָבען די פּראָסטאַקעס פון אלע מינים ערקלערט אים פאר א משוגענע פאַנטאַזיע, באזונדערס אָבער די סאָציאַליסטישע פּראָסטאַקעס, וועלכע זיינען אין תוכן פון זייער נשמה דער ערגסטער סאָרט פון רעאקציאָנערען און אָנבעטער פונ'ם פאָראיבערגעהענדען, אָפּטמאָל גאָר נארישען און זינלאָזען פאַקט. ווי קען זיך פארווירקליכען א אידישע מלוכה בשעת אין פאלעסטינא זיצט דער טערק, דער אראַבער, בשעת ענגלאנד וועט דאָך ניט לאָזען, דייטשלאנד וועט פארבאָטען, דער צאַר וועט זאפּרעשצאַיען? ניט אנדערש, ווי דאָס איז א משוגענע און ווילדע אויסטראַכטעניש פון פאַנטאַזיאָרען, אזוי האָבען געקלערט און געפילט די אידישע סאָציאַליסטישע פּראָסטאַקעס אין אָנהויב פון דער ציוניסטישער באוועגונג. די חקירה, דאָס דער ציוניזם איז להיפך צום סאָציאַליזם, דאָס עס זיינען ניטא גאָר קיין פעלקער, נאָר סתם מענשען שוועבען אין דער היסטאָרישער לופט, דאָס דער מענש איז א צוויי־פיסיגע חיה מיט ריין עקאָנאָמישע באדערפנישען, — אָט דיזע אלע טענות און חקירות זיינען אויסגעוואקסען נאָר דערפאר, ווייל דער ציוניזם איז דאַמאָלט געווען אן „אונפּראַקטישע“ באוועגונג, א צוקונפט־אידעע. דער סאָציאַליסטישער פּראָסטאַק האָט זיין אונפייאיגקייט, זיין נשמה־אָרימקייט צו פארשטעהן א אידעע פון דער צוקונפט, פארדעקט מיט אלערליי שטותים און בלבולים אויף דעם סאָציאַליזם.

אז דער ציוניזם איז אָבער געוואָרען שטאַרק און געלאָזען וואָרצלען אין דעם אידישען לעבען, איז דער קאמף געגען אים דיקטירט געוואָרען שוין פון „פּאָליטישענ“דיגע אינטערעסען, אז ער איז געוואָרען א ביטערער, אן אונערליכער. מבטל זיין דעם ציוניזם אלס א משוגענע פאַנטאַזיע האָט מען שוין ניט געקענט. אָבער אָננעמען דעם ציוניזם אלס א באפרייענדע אידעע האָט זיך נאָך ניט געלוינט. דער ציוניזם האָט געשוועבט איבער דער מקח־וממכר'דיגער אידישער וועלט ווי א קריטישע און שעפּפערישע אידעע, אָבער ער האָט דיזער וועלט גאָרנישט געקענט געבען מאַטעריעל, ער האָט גערופען צו אָפּפער, ער האָט צוגעזאָגט די פאָלקאָמענהייט אין דער צוקונפט, אָבער ער האָט ניט געקענט צאָלען קיין דיווידענדען, ער האָט ניט געקענט מתקן זיין דאָס קלענסטע אין דער געגענוואַרט. די מאסען האָבען זיך צו אים צוגעהערט, האָבען אים אפילו באוואונדערט, האָבען אין אים האלב מודה געווען, אָבער האָבען ניט געוואָלט אים אויפנעמען, ווייל ער איז ניט געווען קיין פּראַקטישע באוועגונג, האָט ניט געגעבען קיין תשובה אויף די נויטען פון טאָג. און די סאָציאַליסטישע פּראָסטאַקעס זיינען געגאנגען מיט דעם שטראָם פון דער אומבאוואוסטזיניגער פּראַקטיש־באשריינקטער מאַסע. זיי האָבען געשטאַרקט די מאַסע אין איר פוילקייט און גלייכגילטיגקייט צו דער צוקונפט,

ציניזם געגען ציוניזם

ווען אַן אונגעוויינליכע אידעע ווערט געבאָרען אין דער וועלט, ווערט זי פון דעם דורכשניטס־מענשען לכתחילה ערקלערט אלס א פאנטאזיע אָדער גאָר א משוגעת פון צוהיצטע קעפּ, הויבט זי אָן צו ווערען שטארקער און געפינט זי אנהייגער, הויבען אָן די דורכשניט־מענשען צו פירען געגען איר א קאמף, און דער קאמף ווערט אלץ ביטערער און פארשארפטער, וואָס מער די נייע אידעע טראָגט אין זיך אונרואיגקייט, קריטיקירט, צווינגט די דורכשניטס־מענשען צו אקטיוויטעט, צו דער איבערשעצונג פון זייערע איינגעוואוינטע געדאנקען און מעשים. ווערט די אידעע שוין שטארק און לאָזט זי וואָרצלען אין לעבען, הויבען אָן אירע נעכטיגע פארשפּאָטער זיך צופּאסען און מאכען מיט איר א היפּאָקריטישען שלום. זיי זיינען שוין מודה אין דעם מאָראלישען ווערט פון דער נייער אידעע, זיי פארלייקענען זייער אמאָליגע מאוס'ע געגנערשאפט, זיי ווינשען גאָר דער נייער אידעע דעם גרעסטען ערפאָלג, זיי גלויבען נאָר ניט אין איר אויספירבארקייט, ערקלערען נאָר דעם **שיינעם, ערהאבענעם חלום** פאר ליידער ניט רעאליזבאר אין דער וועלט. אויב אָבער די אידעע ווערט שוין אויספירבאר און די וועלט ווייזט זיך ארויס א סך וואונדערבארער, איידער די קליינינקע מענשעלאך מיט זייערע ארימע עגאָאיסטיש־נארישע השגות האָבען זיך דאָס פאָרגעשטעלט, ווערען די נעכטיגע געגנער און פראקטישע עם הארצים צבוע'קעס און פארשטעלטע ציניקער. ווען מען האריץ וועט זיך דאָס חלילה ניט פרעהען, ווען אזא גרויסע און שיינע אידעע האָט מנצח געווען? ווער איז דאָס חלילה געווען געגען אזא ערהאבענעם געדאנק? ווער איז דאָס געווען אזא טפּוש, וואָס האָט ניט געקענט זעהן די אויספירבארקייט פון דעם אידעאל? אָבער גלייך שטעלען זיי אונטער היפּאָקריטיש און ציניש א הינטער פיסעל...

די אידעע האָט ליידער ניט מקיים געווען איר הבטחה. די פארווירקליכונג פון דער אידעע קערט גאָר ניט איבער די וועלט. מיר זיינען טאקע באגייסטערט, פול מיט פייער, אָבער דער עולם האָט נעבאך ניט קיין ענטוזיאזם, קיין ברען. די קליין־מענשעלאך טוען אָן אויף זיך א פרומע כשר'ע מאסקע אויס שרעק פאר דעם פאקט, פאר דער מאיאָריטעט. אין הארצען אָבער ווארטען זיי אויף דעם טייוועל, אולי ירחם, טאָמער וועט זיך א דרעה טאָן די ראָד פון דער געשיכטע צוריק, די גרויסע אידעע וועט בטל ווערען און די וועלט וועט זיך אומקערען צו איר רוה.

דאָס האָט פאסירט יעצט פאר אונזערע אויגען מיט דער ציוניסטישער

זייט איר נאָך אמאָל אויפגעטרעטען אין אייער גאַנצער פּארביזנעוועטער נאַקעטקייט. די רוסישע רעוואָלוציע איז א פּאָליטישע, זי האָט אויפגעהאנגען המנ'ען אויף דער תליה און האָט געבראַכט אידען אלערליי פּראָוועס אויף גאַנץ ראָסייע. וואָס מיר זיינען זיינען מיר, אָבער פּראָוועס ווילען מיר. ביי אידען, און בפרט ביי די אידען, מיט וועלכע איר טרויסט זיך אין אייער נויט, איז, פארשטעהט זיך, געוואָרען ששון ושמחה. אָבער די ציוניסטישע גאולה האָט געגעבען דערוויילע אידען ערשט א לאַנד און א וועג, ערד און האָפנונג, און דאָס פּאָלק דאַרף ברייגגען דורך זיין גייסט און זיין ווילען זיין ערלייזונג. דאַרף באשאַפען זיין כבוד, זיין מענשליכקייט, זיין קולטור, זיין סאָציאַליזם. דאָ איז ניטאָ קיין אָרט פאַר לאַכענדער שמחה, פאַר שמחה פון נקמה, פאַר שמחה צוליב מסחר. דאָ שטעהט דאָס פּאָלק מיט איינגע־האַלטענעם אטעם, זאַמעלט אויף זיין מאָראַלישען אוצר, זיין צושטרייטע אינווייניגע ענערגיע און גרייט זיך ניט צו א גרויסער הוליאַנקע אויף דעם טאָלעראַנט געוואָרענעם גוי'שען יאריד, נאָר צו א מסירת נפש פאַר דעם איבערבוי פון דער אידישער געשיכטע, פון מענשליכען לעבען... פאַרשטעהט איר, פּראָסטאַקעס, דעם חילוק?

און אומזיסט פארענטפערט איר זיך, דאָס איר האָט שטענדיג פאַר־אויסגעזאָגט די מעגליכקייט און פארווירקליכונג פון ציוניזם. אין דער ערנסטקייט פון דער שטונדע ווילט זיך פון אייך ניט לאַכען. און נאָך ווייניגער ווילט זיך מיט אייך דיסקוטירען. אָבער אייער צבוע'טסטוואָ און אייער ציניזם טוט אונז וויי, טיף וויי. נעמט זיך ניט אָן פאַר די אראַבער צום טויזענטסטען מאָל, ווארום איר זאָגט א ליגען. ניט די אראַבער ליבט איר, נאָר דעם ציוניזם און די אידישע ערלייזונג האסט איר. און שעמט זיך ווייניגסטענס אין דיזער הייליגער רעוואָלוציאָנערער צייט ווידער איבערצו־חזר'ן די טענה, דאָס נאָך דער רוסישער רעוואָלוציע, ווען אידען וועלען האָבען פון כל טוב אויף דעם גוי'שען טיש, לוינט זיך ניט פאַר זיי צו פאָרען אין ארץ ישראל, זעלבסט וועלען, זעלבסט שאַפען, זעלבסט זיך ערלייזען. דאָס איז א שפּל'דיגער ארגומענט, א נידערטרעכטיגער געדאַנק, וועלכער ערני־דעריגט אייך יעצט מער איידער ווען עס איז אין אייער ציקאַוונער קאַריערע. אויף אייך האָט עס הפנים געזאָגט געטהע:

„דו גלייכסט דעם גייסט,
וואָס דו באַגרייפסט.“

אין איר מאטעריאליסטישער באשריינקטקייט און עס האָט זיך אָנגעהויבען
דער ביטערער, פינסטערער קאמף פון דעם סאציאליסטישען פּראָסטאַק געגען
דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיואס׳ע שקרים און בלבולים
אויפ׳ן ציוניזם, וועלכע האָבען זיך אליץ פארמערט און פארשארפט, וואָס מער
דעם ציוניזם. עס האָבען אָנגעפאנגען די מיאוס׳ע שקרים און בלבולים
אָנגעהויבען ווערען די אידעאָלאָגיע פון דער קולטורעל־העכער שטעהענדער
פּראָלעטארישער מינאָריטעט.

נאָר אָט האָט די וועלט-מלחמה געבאָרען נאָך א וואונדער, און דער ציוניזם איז פארווירקליכט געוואָרען. ענגלאנד און מיט איר אלע עליים פארזיכערען פאר דעם אידישען פאָלק מער איידער אן עפענטליך־רעכטליכע היים, נאָר אן אינטערנאציאָנאל־געשיצטע היים אין ארץ ישראל. עס האלט ביי רעא־ליזירט ווערען א אידישע רעפּובליק. דער סאציאליסטישער פּראָסטאַק איז געקומען אין א פארלעגענהייט. וואָלט ער געווען ערליך, רעוואָלוציאָנער, טריי צו דעם פּראָלעטאריאט און צו זיין פאָלק, פּייאיג אויפצונעמען א גרויסע אידעע, וואָלט ער מיט יראת הכבוד איינגעבויגען דעם קאָפּ פאר דעם היסטאָ־רישען וואונדער, און דאָס וואָלט מכפר געווען אויף אלע זיינע טעות׳ן פון פריער. אָבער ער איז א קליין־מענשעלע, א קליינינקער פּאָליטישען, און וויל, אז די וועלט־געשיכטע זאָל זיך באוועגען אין דער ריכטונג פון זיין ביזנעס. און אָט שווינדעלט ער, דרעהט זיך, איז ניט אויפריכטיג, ווערט א ציניקער, גראטולירט כלומרשט דעם ציוניזם און פרעהט זיך מיט אים און גיט אים פון הינטען א גיפטיגען ביס.

וואו איז די באגייסטערונג, דער ענטוזיאזם פון פאָלק, די משיח־שטי־מונג ? — אזוי מוסר׳ט ער און פרעהט זיך דער בונדיסטישער עם־הארץ. אָט, זעהט איר, ווען די רוסישע רעוואָלוציע האָט אויסגעבראָכען, האָבען די אידען געטאנצט אביסעל פון שמחה. און דער עם־הארץ פארשטעהט אפילו ניט, ווי ציניש זיין פרעהליכע טענה איז. א פריער האָט איר דעם אמת געטריבען פון טיר, דערנאָך קלאָגט איר כלומרשט וואָס דער שקר הוליעט אויפ׳ן גאָס. וואָס פרעהען זיך ניט די אידען מיט משיח׳ן ? אפשר דארף זיך נאָך די פאָלקס־נשמה אביסעל אויסלייטערען, אויסרייניגען פון יענער גייסטיגער פארגרעבטקייט, מיט וועלכער איר האָט זי זייט יאָרען געזוכט צו פאראיי־ניגען. „היולד גוי פעם אחת ?“ קען דען א פאָלק איבער א נאכט ווייך מאכען זיין הארץ, וועלכע איר האָט אין פארלויף פון א דור געזוכט צו מאכען טעמפּ און פּוסט ?

אך, אייער שמחה מיט דער רוסישער רעוואָלוציע און אייער גלייכגיל־טיגקייט מיט דער אידישער גאולה, מיט וואָס איר טרייסט זיך! איר בא־גרייפט ניט, אז מיט דיזער טענה האָט איר זיך אזוי מיאוס ארויסגעגעבען,

שטאַט איבערגענומען א גאנצע אַנצאָל עקאָנאָמישע און קולטורעלע פונקציעס. אין יענע לענדער, און טיילווייז אויך אין צענטראַליסטישען פראנקרייך, איז דער שטאַט דער באזיצער פון די אייזענבאַנען, טעלעגראפען, טעלעפאָנען, פון דער האַנדעלס פלאָטע, עקספּלואטירט ער אויך טיילווייז די נאַטור רייכטימער, און האָט, ווי אין רוסלאַנד צום ביישפּיל, גענומען אין זיינע הענט דעם מאָנאָפּאָל פון בראַנטוויין־פּראָדוקציע. אויך אוניווערזיטעטען, שולען, קולטור־אנשטאַלטען, קירכען זיינען אין באַזיץ און אין דער פאַרוואַלטונג פון שטאַט. אין די אנגלאָ־זאַקסישע לענדער פּאַרקערט, אין ענגלאַנד און אמעריקאַ, זיינען די פונקציעס פון דעם שטאַט זעהר קליין און באַשריינקט. דער שטאַט גיט אין דיזע לענדער די ווייטסטע פרייהייטען פאַר די בירגער, און ער ענטהאַלט זיך, ווי ווייט מעגליך, פון ווירטשאַפטליכער און קולטורעלער טעטיגקייט. אייזענבאַנען, טעלעפאָן, טעלעגראַף, אפילו אוניווערזיטעטען און שולען זיינען ניט דער באַזיץ פון שטאַט, נאָר פון פּריוואַט קאַפּיטאַליסטען, פון טראָסטס, קאָמערציעלע און פילאַנטראָפּישע געזעלשאַפטען. דער שטאַט איז נאָר דער פּאָליצייאישער צושויער אין דעם קאַמף פון די פאַרשידענע אינטערעסען און קלאַסען פון דער געזעלשאַפט, און ער ווערט געוויינליך מיסברויכט און אויסגענוצט פון דעם הערשענדען קלאַס געגען דאָס אונטערדריקטע פאָלק.

זעהר באַשריינקט איז אויך די פונקציע און די טעטיגקייט פון דער מוניציפּאַליטעט אין דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט. זי באַגרענעצט זיך אויף דעם באַזיץ און דער עקספּלואַטאַציע פון נאָר אייניגע ווירטשאַפט־צווייגען, אין וועלכע די שטאַט האָט גענומען די איניציאַטיווע, ווי למשל די עקספּלואַטאַציע פון דער וואַסערלייטונג, דער גאַז־באַלייכטונג, דער עלעקטריציטעט, די שטראַסען־באַנען, די אויסהאַלטונג פון שולען און בילדונגס־אנשטאַלטען א. ז. וו. אָבער אויך דאָ איז פאַראַן א גרויסער אונטערשיד צווישען די פאַרשידענע לענדער. אין ענגלאַנד און אמעריקאַ, צום ביישפּיל, האָט די מוניציפּאַליטעט פון דער שטאָט א סך א קלענערען טעטיגקייטס־קרייז און א קלענערען באַזיץ, איידער אויף דעם קאָנטינענט אין אייראָפּאַ. אומעטום באַשטעהט אָבער יעצט די טענדענץ דעם באַזיץ און דעם טעטיגקייטס־קרייז פון דער מוניציפּאַליטעט צו פאַרגרעסערען.

די אָרגאַניזאַציע פון די פּראָדוצירער, די ארבייטער־יוניאָנס, זיינען אין אַלע לענדער נאָך אַליץ ערשט אין דעם אָנהויב פון זייער ענטוויקלונג. זיי האָבען אין די קולטור־לענדער נאָך ניט ארייגענומען דעם קלענסטען טייל פון די ארבייטער. די לאַנדווירטשאַפטליכע ארבייטער און די דינסטבאָטען זיינען נאָך בכלל גאָר ווייניג אָרגאַניזירט. אין די פאַראייניגטע שטאַטען זיינען אין יאָר 1910 געווען 38 מיליאָן מענשען באַשעפטיגט אלס לוין־אר־

קאאפעראציע

1.

די יסודות פון דער סאָציאל־קאָאָפעראטיווער ווירטשאַפט אין ארץ ישראל.

די סאָציאל־קאָאָפעראטיווע ווירטשאפט אין ארץ ישראל דאַרף אויפגע־בויט ווערען דורך דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג און אויסבילדונג פון די פיר אָרגאַניזאציעס, צו וועלכע יעדער בירגער פון א געזעלשאפט געהערט לויט זיינע פיר סאָציאלע פונקציעס. יעדער בירגער פון א לאַנד געהערט ערש־טענס אלס א בירגער צו דער גאַנצער נאַציע, צו דער מלוכה. ער געהערט צווייטענס אלס איינוואוינער פון א באשטימטען אָרט צו דער לאָקאלער איינ־הייט פון די בירגער, צו דער שטאַט, דעם באצירק, דעם דאָרף. אלס ווירט־שאפטליכער פראָדוצירער געהערט ער דריטענס צו דער אָרגאַניזאציע פון די פראָדוצירער פון זיין פאַך, צו דער אָרגאַניזאציע פון אקערבויער, שניידער, דאָקטוירים, מיינערס, א. ז. וו. אלס פארברויכער פון סחורות, אלס מענש, וועלכער זוכט די באפרידיגונג פון זיינע פארשידענסטע מאטעריעלע און גייס־טיגע באדערפניסען, געהערט ער, פערטענס, צו די מענשען מיט ענליכע באַ־דערפנישען און פארלאַנגען, צו דער אָרגאַניזאציע פון די קאָנסומענטען. די נאַציע, די מוניציפאליטעט, די אָרגאַניזאציע פון פראָדוצירער און די אָרגאַ־ניזאציע פון די קאָנסומענטען, דאָס זיינען די פיר קערפערשאפטען צו וועל־כער יעדער בירגער פון א שטאַט געהערט אין ווירקליכקייט.

אין דער היינטיגער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען דיזע אָרגאַני־זאציעס נאָר טיילווייז אויסגעבילדעט, און זייערע פונקציעס זיינען זעהר באַ־שריינקט. דער שטאַט נעמט אויף זיך נאָך זעהר ווייניגע ווירשאפטליכע און קולטורעלע פונקציעס, זיין גאַנצע טעטיגקייט אין דער קאפיטאליסטישער געזעלשאפט באשטעהט אין דער רעגולירונג פון די באציאונגען צווישען די בירגער. אין דער קלאסען־געזעלשאפט ווערט די ארגאניזאציע פון שטאַט אויסגענוצט, כדי צו באשיצען די אינטערעסען פון דעם עקאָנאָמיש הערשענ־דען קלאַס און צו אונטערדריקען דעם עקאָנאָמיש און קולטורעל מאַכטלאָזען קלאַס. אין די פארשידענע מאָדערנע שטאַטען איז דער טעטיגקייטס־קרייז פון דעם שטאַט א פארשידענער. אין מאָנארכישע לענדער, ווי דייטשלאַנד, עסטרייך, אין דעם פריערדיגען צארישען רוסלאַנד בארויבט דער שטאַט די בירגער פון זייערע פרייהייטען צוליב די אינטערעסען פון דער מאָנאַרכיע און אריסטאָקראַטיע. דערפאַר האָט אָבער אין מאָנארכישע לענדער דער־

נפשות פון זיין פאמיליע. אויף אזא אופן נעמט מען אָן, אז אין ענגלאנד זיינען 26 פראָצענט פון דער באפעלקערונג אָרגאניזירט אין קאָאָפּעראטיווען. אין דייטשלאנד מיט 2,375,000 מיטגלידער פון די קאָאָפּעראטיווען זיינען 12 פראָצענט, אין רוסלאנד מיט 1,500,000 מיטגלידער, דריי און א האלב פראָצענט, אין פראנקרייך 9 פראָצענט, אין דער שווייץ 29 פראָצענט, אין דענעמארק 35 פראָצענט, אין בעלגיען 10 פראָצענט, אין פינלאנד 12 פראָצענט פון דער באפעלקערונג אין די קאָאָפּעראטיווען.

די צאָל פון די אָנגעהעריגע צו די קאָאָפּעראטיווע געזעלשאפטען איז, ווי צו זעהן, נאָך א גאנץ קליינע. אין אמעריקע האָט זיך די קאָאָפּעראטיווע באוועגונג אפילו נאָך ניט אָנגעהויבען.

דער סכום אָבער, פאר וועלכען דיזע קאָאָפּעראטיווע געזעלשאפטען פארקויפען א יאָר צו זייערע מיטגלידער, איז לפי ערך צו דעם גאנצען סכום פון די יערליכע געשעפטען אין יעדען לאנד, א גאנץ אומבאדייטענדער. אין ענגלאנד האָבען די קאָאָפּעראטיווען אין יאָר 1914 פארקויפט פאר 2200 מיליאָן פראנק, אין דייטשלאנד פאר 700 מיליאָן פראנק, אין רוסלאנד פאר 800 מיליאָן, אין פראנקרייך פאר 321 מיליאָן, אין דער שווייץ פאר 131 מיליאָן, אין דענמארק פאר 150 מיליאָן, אין בעלגיען פאר 48 מיליאָן פראנק. אין די מלחמה־יאָרען נאָך 1914 האָט זיך אין אלע לענדער שטארק פארגרעסערט די צאָל פון די מיטגלידער פון די קאָאָפּעראטיווען און דער יערליכער סכום פאר וועלכען זיי מאכען האנדעל. די סומען, פאר וועלכע די קאָאָפּעראטיווען טוען געשעפט, זיינען אומבאדייטענדע אין פארגלייך מיט דעם סכום פון די קאפּיטאליסטישע און אינדיווידועלע געשעפטען. אויף איין איינוואוינער פון אייראָפּא קומען אין גאנצען אוים 10 פראנק א יאָר, פאר וועלכע ער טוט אין דורכשניט געשעפט אין די קאָאָפּעראטיווע אונטערנעמונגען.

אין דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט זיינען די פּראָדוקציע און דער פארברויך אין די הענט פון דעם קאפּיטאליסטישען פּריוואטבאזיצער. ער פּראָדוצירט די סחורות, פארטיילט די פּראָדוקטען און ענטשיידעט דורך דעם קאָנטראָל איבער פּראָדוקציע און פארטיילונג וועגען דעם כאראקטער פון דער גאנצער פּראָדוקציע און דערמיט אויך אינדירעקט וועגען די באדערפנישען, וועגען דער גאנצער קולטור פון דער געזעלשאפט. ווירטשאפט און קולטור איז ניט דער צוועק פון דער געזעלשאפט, נאָר א מיטעל אין די הענט פון דעם קאפּיטאליסטישען קלאַס פאר דער איינענער מאכט און דער דעגראדירונג פון פאָלק. אָבער ניט נאָר די אונטערדריקטע קלאסען לידען פון דער קאפּיטאליסטישער ווירטשאפטס־פאָרם אלס לוין־ארבייטער און פארברויכער אָהן יעדע דעה אין דער ווירטשאפט, נאָר דורך דעם קאפּיטאליזם איז די ווירטשאפט זעלבסט אן אונגעניגענדע, אונפעאיג צו באפרידיגען די נויטיגסטע

בייטער אין לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, האנדעל, טראנספארט, פערזענ־ליכען דינסט, א. ז. וו. דערפון זיינען געווען אָרגאניזירט אין די טרייד יוניאָנס נאָר 2,116,317, אָדער 5 און א האלב פּראָצענט. אין דייטשלאנד זיינען אין יאָר 1894 סך הכל געווען איין פערטעל מיליאָן געווערקשאפטליך אָרגאניזירטע ארבייטער. אין דעם ערשטען האלב יאָר 1914 זיינען שוין געווען צוויי און א האלב מיליאָן אָרגאניזירטע ארבייטער. דאָס איז אָבער נאָך אלץ א גאנץ אומבאדייטענדער טייל פון דער גאנצער צאָל מענשען, וועלכע זיינען באשעפטיגט ביי אנדערע. די בויערן, וועלכע זיינען אויך צום גרעסטען טייל ארבייטער, אָבוואָל זעלבסטשטענדיגע, זיינען אלס פּראָדוצירער גאָרניט אָרגאניזירט, מיט אויסנאם פון די קאָאָפּעראטיוועז, וועלכע הויבען זיך ערשט אָן צו ענטוויקלען אין דאָרף. אָבער אויך די אָרגאניזאציעס פון די ארבייטער און פּראָדוצירער האָבען גאנץ באשריינקטע פונקציעס. זיי שטעהען אויף דעם באָדען פון דער קאפּיטאליסטישער געזעלשאפט און ווילען נאָר אין די ראמען פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט באשיצען די אינטע־רעסען פון דער ארבייט. זיי זוכען ניט קיין קאָנטראָל איבער דער פּראָדוק־ציע, זיי באטראכטען זיך ניט אלס טיילהאָבער אין דעם פּראָדוקציע־פּראָצעס, ווייסען געוויינליך ניט אפילו די לאגע פון דער פּראָדוקציע, פון דעם מעא־ניזם פון דער ווירטשאפט. זיי ווילען נאָר דורך סטרייקס אָדער אָבמאכונגען אויפהויבען די לאגע פון ארבייטער־קלאס. ווען זיי קאָנטראָלירען די פאבריק, טוען זיי עס נאָר בנוגע צו די ארבייטס באדינגונגען, צו דער פארטיילונג פון דער ארבייט צווישען זייערע מיטגלידער, ניט אָבער בנוגע צו דער פּראָ־דוקציע גופא.

די אָרגאניזאציע פון די קאָנסומענטען האָט אין אלע לענדער, מיט אויס־נאמע פון ענגלאנד, ערשט אין די לעצטע יאָרען גענומען א באדייטענדע ענטוויקלונג. זי שטעהט ערשט אין אָנהויב פון איר סאָציאלען וואוקס. די שוין באשטעהענדע קאָנסום־אָרגאניזאציעס רעגולירען גאָר א גאנץ קליינעם טייל פון דעם מענשליכען געברויך, הויפּטזעכליך דעם קאָנסום פון לעבענס־מיטלען.

די שטארקסטע ענטוויקלונג האָט ארויסגעוויזען די אָרגאניזאציע פון די קאָנסומענטען אין ענגלאנד, דאָס עלטסטע לאנד פון דער קאָנסום-באוועגונג, דאָס פאטערלאנד פון ראָבערט אָווען. אין ענגלאנד זיינען אין יאָר 1914 געווען 3,054,000 מיטגלידער אין קאָאָפּעראטיווע געזעלשאפטען פון די קאָנסומענטען.

די פאקטישע צאָל פון די קאָאָפּעראטיוויסטען איז אָבער פיר מאָל גרע־סער, איידער די צאָל פון די מיטגלידער אין די קאָאָפּעראטיוועז, ווארום צו יעדען מיטגליד פון קאָאָפּעראטיוו קען מען צורעכענען אין דורכשניט נאָך דריי

און דעם דאָרף־באַצירק דאַרפן זיך געפינען דער רייכטום און די אינסטי־טוטען, וועלכע מוזען געהערען צו דיזע קלענערע קאָלעקטיווען. דער שטאָט דאָרף געהערען די הייזער, די שטאָטישע באַנען, די וואַסערלייטונג, די שטאָטישע טעלעפאָנען, די שטאָטישע טעאַטערען, די שולען, די קראַנקען־הייזער, די באַנקען, די טראַנספּאָרט־קאַנטאָרען א. ז. וו. דעם דאָרף־באַצירק דאַרף געהערען די וויסענשאַפטליכע אונטערנעמונגען, טראַנספּאָרט־מיטלען, אינ-סטיטוטען וועלכע זיינען נויטיג פאַר די פאַרשידענאַרטיגע באַדערפנישען פון באַצירק. דער גרויסער קאָלעקטיוו פון דער נאַציע און די קליינע קאָלעקטי־ווען פון שטאָט און דאָרף־באַצירק זיינען אין באַזיץ פון פאַרשידענאַרטיגען רייכטום, פון פּראָדוקציאָנס־מיטלען און אינסטיטוטען, וועלכע ווערען פון דעם גאַנצען פאָלק אָדער דער געמיינדע דעמאָקראַטיש פאַרוואַלטעט. אויף אַזאַ אופן ווערט אונמעגליך, אז דער רייכער קאַפּיטאַל־באַזיצער זאָל אויס־נוצען די נויטען פון די ניט־אָרגאַניזירטע בירגער צוליב זיין פּריוואַטען פּראָפיט.

אַלע בירגער ווערען אָרגאַניזירט אין צוויי פאָרמען פון אָרגאַניזאַציעס: אין דער אָרגאַניזאַציע פון פּראָדוצירער און דער קאָאָפּעראַטיווער אָרגאַני־זאַציע פון די קאָנסומענטען.

די לאַנד־אַרבייטער זיינען אָרגאַניזירט אין לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָ־דוקטיוו־געזעלשאַפטען. די אינדוסטריעלע אַרבייטער, ווי אויך די אינטע־לעקטועלע אַרבייטער זיינען אָרגאַניזירט אין אינדוסטריעלע פּראָדוצירער־געזעלשאַפטען. אַלע איינוואוינער זיינען ווייטער אָרגאַניזירט אין לאָקאַלע אָרגאַניזאַציעס פון קאָנסומענטען, וועלכע נעמען אויף זיך די באַפרידיגונג פון די מאַטעריעלע און גייסטיגע באַדערפנישען פון לעבען.

די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפט איז א ווירטשאַפטליכע איינהייט, אַקוראַט ווי דער שטאָט און די שטאָטישע מוניציפּאַליטעט. זי נעמט לאַנד פון דעם נאַציאָנאַלען לאַנד־פאָנד אין פאַכט און באַאַרבייט דאָס לאַנד צוליב די פאַרשידענסטע קולטורען—קאָאָפּעראַטיוו. מיט דער אַגריקול־טור קאָן די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפט פאַרבינדען אויך לאַנדווירטשאַפטליכע אינדוסטריען אַזוי ווי פאַרשידענע אינדוסטריען בכלל. דאָס דאָרף פאַרוואַנדעלט זיך אין א שטאָט־דאָרף, מיט א וואָס מער גרעסע־רער באַפעלקערונג און פאַרשידענע אונטערנעמונגען. דיזער לאַנדווירט־שאַפטליכער קאָאָפּעראַטיוו ווערט געפירט ווי יעדער קאָאָפּעראַטיוו, פּראָ־דוקציאָנס־קאָאָפּעראַטיוו אָדער קאָנסומענטען־קאָאָפּעראַטיוו. אין דער היינ־טיגער געזעלשאַפט. דאָס הייסט, די אָרגאַניזאַציע איז א ריין דעמאָקראַ־טישע, און די אַרבייט ווערט באַצאָלט נאָך דער צייט. נאָר איז עס דער פּרינציפּ פון דעם סאָציאַלען קאָאָפּעראַטיוו, צו באַצאָלען אַלע אַרבייטען,

באדערפנישען פון דער געזעלשאפט. גרויסע צווייגען פון דעם האנדווערק, פון דעם האנדעל און אפילו פון דער אינדוסטריע בלייבען אין קליינע אינדי־ווידועלע הענט און קאנען ניט אויסנוצען די פאלקאמענהייטען פון דער טעכ־ניק און די איינשפארונגען פון דער גרויסער ארגאניזאציע פאר דער פראָ־דוקציע. די לאנדווירטשאפט, וועלכע איז הויפטזעכליך אינדיווידועלע קליינפראָדוקציע אין דער היינטיגער ווירטשאפט, בלייבט פאראָרעמט און אָבגעשטאנען און קאָן ניט באפרידיגען דעם שטייגענדען באדארף פון דער געזעלשאפט אין לעבענסמיטלען.

ווען אָבער דער שטאט, די מוניציפאליטעט, דער געווערקשאפטליכער פאראיין און דער קאָאָפעראטיווו זאָלען אריינגעמען אלע בירגער, און זאָלען פארברייטען זייער טעטיגקייט אויף מענשליכע ארבייטען און באדערפנישען, איז מעגליך די אויסשיידונג פון דעם קאפיטאליזם און די באגרינדונג פון א סאָציאל־קאָאָפעראטיווער ווירטשאפט. פאר דיזער אויפגאבע שטעהט יעצט די קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל.

ביי דעם אויפבוי פון א סאציאליסטישער ווירטשאפט אין ארץ ישראל האנדעלט זיך עס ניט דארום, צו באשאפען א יש מאין אין סאָציאלען זין, אויסצוקלערען אן אוטאָפיע פון קאָפ און זי וועלען פארווירקליכען אין רעא־ליטעט. מען דארף נאָר ווייטער אויסבויען קאָנסעקווענט די פיר אָרגאניזא־ציעס פון דער באשטעהענדער געזעלשאפט און אויסברייטען זייערע פונקציעס ביז צו דער אויסשיידונג פון פריוואט־קאפיטאליסטישען אונטערנעמערטום.

אלעס וואָס איז באשאפען פון דער נאטור, און אלע פאבריקאציעס און אינסטיטוטען, וועלכע דינען די באדערפנישען פון דער גאנצער נאציאָן, דאַר־פען זיין אייגענטום פון שטאט, נאציאָנאלער באזיץ. דאָס לאנד, די מינען, די וועלדער, די וואסערפאלען, די אוילקוואלען, די האפענס, די היסטאָרישע פלעצער, זיינען אייביגער באזיץ פון דער נאציע. די אייזענבאנען, די פאָסט, דער טעלעגראף, דער טעלעפאָן, די שיפען, די גרויסע פאבריקען, די נאציאָ־נאלע בילדונגס־אנשטאלטען און אינסטיטוטען, די אוניווערזיטעטען, מוזעען, נאציאָנאלע ביבליאָטעקען, נאציאָנאלע טעאטערען, וויסענשאפטליכע אינסטי־טוטען, פארזיכערונגס אינסטיטוטען א. ז. וו. מוזען געהערען און פארוואלטעט ווערען פון דער נאציע. די נאציע איז די גרעסטע אָרגאניזאציע פון אלע ביר־גער און איז אין באזיץ פון דעם רייכטום און די אינסטיטוטען, אויף וועלכע אלע בירגער האָבען דאָס גלייכע רעכט.

אין דעם באזיץ און פארוואלטונג פון דער שטאָטישער מוניציפאליטעט

שפּרעכענד העכערען ארבייטס־לוין, וועלכער וועט אויסגלייכען זייער לאַגע מיט דער לאַגע פון די לאַנדווירטשאַפטליכע קאָאָפּעראַטיווייסטען. דער פּרייז פאַר זייער ארבייט, ווי פאַר דער ארבייט בכלל, וועט באַשטימט ווערען פון דעם אלגעמיינעם סאָציאַל-ווירטשאַפטליכען צושטאַנד פון לאַנד, פון דער צוגייִנגליכקייט פון די לעבענסמיטלען און סחורות פאַר דעם גאַנצען פאָלק פון דעם פּרייז אויף ארבייט און פּראָדוקטען אין דער באַנאַכבאַרטער קולטור־וועלט. דער אידעאַלער פּרינציפּ פון דער ארבייט איז, דאָס אַלע ארבייטען, ניט קוקענדיג אויף זייער פאַרשידענער קוואַליטעט, דאַרפען באַצאָלט ווערען גלייך, אַז די ארבייט־באַדינגונגען, די ארבייט־צייט און ארבייטס־באַקוועמ־ליכקייטען, מוזען אומעטום זיין די גלייכע, אַז אונאַנגענעמע ארבייט מוז ענטשעדיגט ווערען דורך העכערען לוין אָדער קורצערע ארבייטס־צייט.

לעבען דער קאָאָפּעראַציע פון די פּראָדוצירער וועט זיין די קאָאָפּעראַציע פון די קאָנסומענטען. די בירגער פון יעדער שטאָט, יעדען באַצירק, יעדען דאָרף זיינען אָרגאַניזירט אין לאָקאַלע קאָאָפּעראַטיווען פון קאָנסומענטען. דיזע קאָנסומענטען־קאָאָפּעראַטיווען עפענען קראָמען, רעסטאָראַנען, בעקע־רייען, שלאַכט־הייזער, פאַרוויילונגס־פּלעצער, טעאַטערס א. ז. וו. צוליב דער באַפרידיגונג פון די פאַרשידענאַרטיגע באַדערפנישען פון די איינוואוינער. דער שטאַט און די שטאָט העלפען דיזע קאָאָפּעראַטיווען מיט קאַפּיטאַל. די אָרגאַניזאַציע פון די קאָנסומענטען איז די צווייטע אָרגאַניזאַציע פון די בירגער, וועלכע זיינען שוין איינמאָל אָרגאַניזירט אין דער אָרגאַניזאַציע פון פּראָדוצירער. די קאָאָפּעראַטיווען וועלען קודם כל אויסשיידען פון דער ווירטשאַפט דעם האַנדעלס פּראָפיט. זיי וועלען ווייטער פאַרהיטען, אַז עס זאָלען אויסוואַקסען אונענדליכע פּריוואַטע געשעפטען און קראָמען און זאָלען דורך זייער גענענזייטיגער קאָנקורענץ, דורך טיילווייז זייער פּאַראַזיטישער עקזיסטענץ, דורך זייערע נוצלאָזע אויסגאַבען אויף איבריגע מענשען, רענט, אַדוועטייזמענטס, פּאַראָרימען די אַלגעמיינע ווירטשאַפט. די אָרגאַניזאַ־ציעס פון די קאָנסומענטען וועלען קויפען די סחורות ביי די לאַנדווירטשאַפט־ליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפטען, ביי די נאַציאָנאַלע פאַבריקען, וועלען רע־גולירען דעם באַדאַרף, וועלען ברייִנגען צום אויסדרוק דעם פאַרלאַנג און געשמאַק פון די געברויכער, וועלען אָרגאַניזירען די באַפרידיגונג פון ניי אויפגעוואַקסענע באַדערפנישען. די באַפרידיגונג פון קולטורעלע און עסטע־טישע באַדערפנישען, וועלכע פאַלען ניט אריין אין דעם אויסגאַבען־קרייז פון דעם שטאַט אָדער דער מוניציפּאַליטעט, קען אויך ווערען די טעטיגקייט פון די קאָאָפּעראַטיווען. די נאַציע, די שטאָט, דער דאָרף־באַצירק וועלען שטענדיג קענען פאַרהיטען, דאָס איינצעלנע לאַנדווירטשאַפטליכע און אינדו־

אונאַבהייננגיג פון זייער קוואַליטעט, לויט אַ גלייכען מאַסשטאַב. דער וואַקסענדער רייכטום, וועלכען די פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפט האָט ערוואָרבען אין משך פון דער צייט, ווי צום ביישפּיל די פּלאַנטאַציעס, די פאַרבעסערונג פון דעם באָדען, דער פּיה־באַשטאַנד, די געביידען, פאַבריקען, געזעלשאַפטליכע הייזער א. ז. וו., געהערט דער געזעלשאַפט. יעדער מיטגליד פון דעם קאָאָפּעראַטיווען שטאָט־דאָרף האָט אויף אַזאַ אופן אַ טייל אין דעם קאָאָפּעראַטיוו, וועלכע ער קאָן פאַרקויפען דעם קאָאָפּעראַטיוו גופא אָדער אַן אַנדערען, מיט דער צושטימונג פון דער געזעלשאַפט און לויט אַ פּריערדיגען אָפּמאַך, ווען ער ציט זיך צוריק פון קאָאָפּעראַטיוו. אויך קען דער איינצעלנער אויף דעם קליינעם שטח לאַנד, וועלכען ער נעמט פאַר זיין פּריוואַטען געברויך, בויען אַ הויז און אָנפירען אַן אינדיווידועלע ווירטשאַפט נאָך זיין איינענעם געשמאַק און זיין פאַנטאַזיע. דער קאָנסום און די לעבענספאָרם זיינען אַבסאָלוט אינדיווידועל און דאָס מאַכט מעגליך פאַר דעם איינצעלנעם צו מאַכען אַבשפּאָרונגען און צו האָבען פּריוואַט־רייכטום, וועלכען ער קאָן פאַרווענדען אויף פּריוואַטע געביידען, פּלאַנצונגען, ווירטשאַפטען. אפילו אונטערנעמונגען האָט דער איינצעלנער דאָס רעכט צו מאַכען, נאָר די פראַגע איז, אויב אין דער סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווער ווירטשאַפט וועט די פּריוואַט־אונטערנעמונג זיך אירגענדוואו לוינען. דאָס איז, פאַרשטעהט זיך, ריכטיג ניט נאָר בנוגע צו דער לאַנדווירטשאַפטליכער פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפט, נאָר אויך בנוגע צו דער שטאָט.

אויף אַן אַנדער פּרינציפּ וועלען מוזען זיין אויפגעבויט די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס, וועלכע וועלען זיין אָנגעשטעלט אין די נאַציאָנאַלע אונטערנעמונגען. די מינען, אייזענבאַנען, שיפען, גרויסע פאַבריקען, די פּאָסט, די גרויסע טראַנספּאָרט אָרגאַניזאַציעס, געוויסע לאַנדווירטשאַפטליכע אונטערנעמונגען, די נאַציאָנאַלע קולטור־אַנשטאַלטען, דער שטאַטס־מעכאַניזם זעלבסט וועלען באַשעפטיגען אַ גרויסע צאָל אַרבייטער פון די פאַרשידענסטע קאַטעגאָריען און פון פאַרשידענער קוואַליטעט. אויך די שטאָט און דער דאָרף־באַצירק וועלען באַדאַרפען די פאַרשידענסטע אַרבייטער פאַר זייערע ווירטשאַפטליכע און קולטורעלע אונטערנעמונגען און אַנשטאַלטען. אין דיזע אַלע אונטערנעמונגען וועלען אַרבייטען די פּראָדוציר־אָרגאַניזאַציעס. די אַרבייטער קבוצות, וועלכע וועלען זיין אָרגאַניזירט צווישען זיך אויף אַ דעמאָקראַטישען אופן, אָבער וועלכע וועלען זיין פאַראַנטוואָרטליך אין זייער אַרבייט פאַר די נאַציאָנאַלע אָדער שטאָטישע אונטערנעמונגען. דיזע קבוצות קענען, פאַרשטעהט זיך, ניט האָבען קיין אייגענטומס־רעכט אויף די אונטערנעמונגען, אין וועלכע זיי אַרבייטען, אַזוי ווי די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפטען. דערפאַר וועלען זיי זיין באַרעכטיגט צו אַן ענט־

.2

קאָאָפּעראַטיוועז אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל

דער שווערפּונקט פון דער סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל ליגט יעצט אין דער אָרגאַניזירונג פון פאָלק צוליב דער קאָלאָניזאַציע. די גרינדונג פון די נויטיגע פינאַנץ־אינסטיטוטען צוליב דער קאָלאָניזאַציע איז נאָר אַ מיטעל פאַר דעם צוועק, וועלכער ליגט אין דער אָרגאַניזירונג פון פאָלק.

די קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל איז ביז יעצט געווען א כאַאָטישע און אינדיווידואַליסטישע, אָבער עס האָבען אין איר אויפגעבליצט ניט איינמאָל פּרובירונגען פון קאָאָפּעראַטיווער אָרגאַניזאַציאָן. אפילו הערצל רעדט נאָך אין זיין „יודענשטאַט“ וועגען א באַנק פון אידען, „בענק אוו דזשוס“, וועלכע זאָל אריבערפירען אַלע אידען אין ארץ ישראל און זאָל זיי איינאָרדנען אין די זעלביגע סאָציאַלע באַשעפטיגונגען, אין וועלכע זיי געפינען זיך אין גלות. אין לויף פון די איינציגע יאָר ציוניסטישער טעטיגקייט, וועלכע הערצל האָט ענטוויקעלט, האָט ער אָבער שוין איינגעזעהן, אז דער פּלאַן אריבערצופירען אַלע אידען אין ארץ ישראל און אריינשטעלען זיי אין די אַלטע סאָציאַלע באַשעפטיגונגען, האָט ניט קיין מאָראַלישען און קיין געזעלשאַפטליך־פּראָגרעסיווען ווערט, און איז דערפאַר ניט דורכפירבאַר. ער האָט אין זיין שפּעטערדיגען בוך: „אַלטניילאַנד“ שוין געפּרואווט אָנדייטען די סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווע יסודות, אויף וועלכע צו פאַרווירקליכען די מאַסען־קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל.

אין דער געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל און אין דעם ציוניזם זיינען אָבער שוין געמאַכט געוואָרען ניט איינמאָל פאַרשידענאַרטיגע פאַרזוכען. אָבער אַלע דיזע קאָאָפּעראַטיווע פאַרזוכען, מיט אויסנאַמע פון בי״לו און די קאָאָפּעראַטיוועז פון דער לעצטער צייט האָבען ניט ענטהאַלטען אין זיך קיין נייעם סאָציאַלען אינהאַלט, נאָר זיינען ענטשטאַנען פון דער ריין עמפּירישער פאַרשטענדניש, אז בשותפות קאָן מען זיך לייכטער אויפ׳ן לאַנד באַזעצען, איידער ווען יעדער איינצעלנער זאָל דאַרפען אינדיווידועל דורכפירען אַלע שווערע ארבייטען פון קויפען א נחלה אין ארץ ישראל און זיך באַזעצען.

די ערשטע ביל״ו חברה, יענע באַרימטע גרופּע רוסישע סטודענטען,

סטריעלע קאָאָפּעראַטיוועז זאָלען ניט שטייגען די פּרייזען, אויסנוצענדיג אַמאָל די לאַגע פון מאַרק, און מיסברויכען מאָנאָפּאָליסטיש די קאָנסומענטען.

די קערענדלאַך פון דער סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווער ווירטשאַפט זיינען שוין פאַראַן אין ארץ ישראל אין דער נאַציאָנאַל־באַנק, דעם נאַציאָנאַל־פאָנד. די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטיוו־געזעלשאַפטען מרחביה און דגניה, אין די קבוצות, די קאָאָפּעראַטיוועז. דיזע אָרגאַניזאַציעס דאַרפען נאָר אויסגע־בילדעט ווערען ביז צו זייער לעצטער סאָציאַליסטישער קאָנסעקווענץ.

פאַקט, אַז ראָטשילד האָט געצאָלט פאַר די ווײַנטרויבען ניט אַ קאָמערציעלען פּרײַז נאָר אַ פּילאַנטראָפּישען. דער קריזיס אין דעם ווײַן־געשעפט אין דער וועלט אין אייניגע יאָר שפּעטער האָט אַזוי געמאַכט די ווײַן־קולטור אין פּאַלעסטינאַ ניט־פּראָפיטאַבעל, אַז מען האָט אין די קאָלאָניעס אַרויסגעריסען די ווײַן פּלאַנצונגען און אָנגעהויבען צו פּאַרפּירען אויף דעם באָדען אַנדערע קולטורען. דער פּלאַן פון די „דורשי ציון" האָט ניט געהאַט אין אויג אַ חוץ ווײַן פּלאַנטאַציעס קיין אַנדערע קולטור און קיין אַנדערע ווירטשאַפט אָדער אינדוסטריע. ווי אונוויסענשאַפטליך און באַשרײַנקט אין ערפאַרונג יענער פּלאַן פון די „דורשי ציון" איז ניט געווען, איז דאָך דאָס געווען דער ערשטער פּרואוו צו אָרגאַניזירען אַ מאַסען־קאָלאָניזאַציע אויף אַ קאָאָפּעראַטיווען יסוד ביז צו דער צײַט פון דער אינדיווידועלער פאַנאַנדערטיילונג. אַ חוץ דיזע „דורשי ציון" האָבען זיך אָנגעהויבען צו אָרגאַניזירען פאַרשידענע אַנדערע ענליכע געזעלשאַפטען, ווי „אגודת אלף", און אַנדערע, מיט דעמזעלביגען צוועק מעגליך צו מאַכען אַ מאַסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל.

דיזע געזעלשאַפטען פאַר טויזענדער מיטגלידער, ווי אויך די קלענערע קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאַפטען מיט העכערע אײַנצאָלונגען, וועלכע זײַנען געגרינדעט געוואָרען אין 1891, האָבען אָבער אַלע געענדיגט זיך באַלד מיט אַ מיסערפאָלג. די הויפּט־אורזאַכע איז געווען, וואָס אבדול האַמיד'ס רעגירונג האָט באַלד נאָך דעם יאָר 1891 געמאַכט שטאַרקע באַשרײַנקונגען געגען אידישער אײַנוואַנדערונג און לאַנד־קויף אין ארץ ישראל. אַ חוץ דעם האָט ניט עקזיסטירט בײַ אידען אפילו קיין התחלה פון וועלכער עס איז געזעצליכער אָרגאַניזאַציע, וועלכע וואָלט געקאָנט אָנפירען די קאָלאָניזאַציע. עס איז ניט געווען קיין אידישע באַנק און קיין פינאַנץ־אינסטיטוט, וועלכער וואָלט געקאָנט די געשעפטען דורכפירען און וואו דאָס געלט וואָלט געקאָנט דעפּאָנירט ווערען. אין רוסלאַנד און אין ארץ ישראל זײַנען אַלע קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאַפטען אין יענער צײַט געווען געהיימע געזעלשאַפטען, וועלכע האָבען זיך געשטיצט נאָר אויף דעם געגענזײַטיגען פאַרטרויען. דערצו האָט געפעלט יעדע ערפאַרונג אין קויפען לאַנד, אין אָרגאַניזירען און קאָלאָניזירען. די באַוועגונג האָט זיך באַלד פאַרוואַנדעלט אין אַ כאַאָטישער ליפערײַ און קויפעריי, וואו די גרעניצען צווישען די אינטערעסען פון דעם יחיד און דעם טובת הכלל זײַנען שוין אָבגעווישט געוואָרען. עס איז געווען אַ גרויסער פאַרזוך פון מאַסען־אײַנוואַנדערונג און קאָלאָניזאַציע, וועלכער איז בטל געוואָרען, ווײַל די פּאָליטישע באַדינגונגען פון טערקײַ האָבען ניט ערלויבט דאַמאָלט, און ווײַל בײַ אידען האָבען געפעלט די עלעמענטאַרע פּאָרבאַרײַטונגען פאַר אַזאַ באַוועגונג.

נאָך דער קאָלאָניזאַציאָנס־בהלה פון 1891 און 1892 האָט זיך די אי-

וועלכע זיינען געווען בכלל די ערשטע אידעאַליסטישע פּיאָנערען אויף דעם אידישען לאַנד, איז געווען אַ קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציע. די ביל"ו־חברים, וועלכע זיינען געקומען אין ארץ ישראל אין יאָר 1882, האָבען געוואָלט ארבייטען און לעבען קאָמוניסטיש אין א"י און אויף אזא אופן זיין א ביישפּיל פאר דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון ישוב און סאָציאַלען זין. אָבער אזוי ווי זיי האָבען ניט געהאַט קיין אייגענע נחלה און ניט געפירט קיין אייגענע ארבייטס־ווירטשאַפט, נאָר געארבייט ווי טאָג־לוינער ביי אנדערע, הויפּטזעכליך אין דער אקערבוי־שולע מקוה ישראל, איז זייער גאַנצער קאָמו־ניזם נאָר באַשטאַנען אין זייער שותפות'דיגען לעבען. זיי האָבען געפירט אַ געמיינשאַפטליכע קאַסע, געהאַט אַ געמיינשאַפטליך הויז און געלעבט אַלע אויף אַ גלייכען אופן, אונאַבהיינגיג פון דער מעגליכקייט פון פארשידענע פארדינסטען און הכנסות פון די איינצעלנע. עס פארשטעהט זיך, אז דיזע חבר'שע קאָמונע איז באַלד בטל געוואָרען, נאָר די איינצעלנע חברים האָבען זיך גענומען פאר אנדערע באַשעפטיגונגען און שפּעטער באַקומען זעלבסט־שטענדיגע נחלות אין גדרה.

עפּעס ענליכעס צו אַ קאָאָפּעראַציע איז געווען די ווארשעווער חברה „מנוחה ונחלה", וועלכע האָט זיך געגרינדעט אין יאָר 1890 און האָט אויפ־געבויט די קאָלאָניע רחובות. אָבער דאָס איז געווען אייגענטליך אַ קויף־געזעלשאַפט פון פארמעגליכע מענשען, וועלכע האָבען זיך אָרגאַניזירט אין אַ קאָאָפּעראַציע נאָר צוליב דעם צוועק פון דעם באָדען־קויף און צוליב דער שותפות'דיגער אדמיניסטראַציע. נאָכדעם ווי דער באָדען איז געקויפט גע־וואָרען, איז ער פאַנאַנדערגעטיילט געוואָרען צווישען די שותפים לויט דער קויף־סומע פון יעדעם איינצעלנעם.

א מער פּאָלקסטימליכען כאראקטער האָט געטראָגען די באַקאַנטע קאָ־אָפּעראַציע „דורשי ציון", וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1891 אין מינסק, אָבוואָל אויך דיזע אָרגאַניזאַציע האָט ניט ענטהאַלטען אין זיך קיין שום נייעם סאָציאַלען אינהאַלט. דיזע געזעלשאַפט האָט געוואָלט אָר־גאַניזירען אַ מאַסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, אויף דעם יסוד פון קליינע יערליכע אָבצאָלונגען. דורך דער איינצאָלונג פון 400 רובעל, אויסגעצאָלט אין לויף פון 10 יאָר צו פערציג רובעל אַ יאָר, האָט דיזע געזעלשאַפט בארע־כענט, אז זי וועט קאָנען יעדען מיטגליד געבען אַ גענוגענדע נחלה מיט כרמים צו קאָנען עקזיסטירען. דער גאַנצער פּלאַן איז געווען אויפגעבויט אויף וויינ־גערטנעריי, און דער באַזיס פון די הכנסות זיינען געווען די פּרייזען, וועלכע באַראָן ראָטשילד האָט אין יענער צייט געצאָלט צו די קאָלאָניסטען. דער פּלאַן האָט ניט גענומען אין אכט ניט די שטייגערונג פון פּרייזען אויף לאַנד און ארבייט מיט דער ענטוויקלונג פון קאָלאָניזאַציע, און אויך ניט דעם

דער נאַציאָנאַל פאָנד באַזיצט יעצט א פארמעגען פון אן ערך 6 מיליאָן מאַרק, פון וועלכע 75 פּראָצענט זיינען אינוועסטעט אין ארץ ישראל, און 25 פּראָצענט זאַמלען זיך לויט די סטאַטוטען אלס וואַקסענדער רעזערוו. דאָס געלט פון דעם נאַציאָנאַל פאָנד איז אינוועסטעט אין לאַנד, הייזער, פּלאַנצונגען, אַקערבוי־ווירטשאַפטען, הלוואות. די זאַמלונגען זיינען אין לויף פון די זיבעצען יאָר געוועזן, פארשטעהט זיך, ניט קיין גלייכע. אין די ערשטע יאָרען איז געזאַמעלט געוואָרען גאַנץ ווייניג; דאָס הויפּט־געלט איז אריינגע־קומען פון 1909 ביז 1913, אין דער צייט פון דער שטאַרקער פּראַקטישער ארבייט אין ארץ ישראל. אין יאָר 1909 איז געזאַמעלט געוואָרען א האַלב מיליאָן פראַנק. אין יאָר 1913 שוין א גאַנצער מיליאָן פראַנק. אין די מלחמה יאָרען איז די זאַמלונג געפאַלען, אָבער זי האַלט זיך אויף איבער א האַלבען מיליאָן פראַנק א יאָר.

אויב דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל ווערן דער יסוד פון דעם אויפבוי אין ארץ ישראל אויף סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווע יסודות, מוז זיין סאָציאַלער פּרינציפּ פּאַרטיפּט און פארשטאַרקט ווערען און די זאַמלונגען מוזען פארהונדערטפאַכט אָדער גאַר פארטויזענטפאַכט ווערען. דער נאַציאָנאַל פאָנד מוז אלעס ער־ווערבען אין ארץ ישראל אלס פאָלקס־אייגענטום: לאַנד, געביידען, שטאָטי־שען גרונדבאַזיץ, פאַבריקען, הייזער. ער מוז אויך אריינגעמען אין זיין באַ־זיץ די אייזענבאַנען, מינען, נאַטור־רייכטימער, וואַסערפאַלען א. ז. וו. אפּע־רירענדיג דערביי, נאַטירליך, מיט א ברייטען קרעדיט.

די ערשטע באַדינגונג פאר דעם נאַציאָנאַל־פאָנד איז די אונגעהייערע פּראָגרעסיווע פארגרעסערונג פון די זאַמלונגען. פון קליינע צופעליגע זאַמ־לונגען דורך מאַרקען, באָקסעס, קערות, א. ז. וו. מוז מען איבערגעהן צו א סיסטעמאַטישער אָרגאַניזירונג פון די זאַמלונגען דורך דער זעלבסט־באַשטייע־רונג אָדער, בעסער געזאָגט, דורך דער באַשטייערונג פון גאַנצען פאָלק. בשעת דער ציוניזם ווערט א פאָלקס־באַוועגונג, בשעת די קאָלאָניזאַציע ווערט א מאַסען־קאָלאָניזאַציע און דער פּראָלעטאַריאַט ווערט דער טרייבענדער כח פון דער באַוועגונג, איז אזא זעלבסט־באַשטייערונג דורכאויס א מעגליכע און דורכפירבארע זאַך. פון ציוניסטישער זייט ווערט פארלאַנגט דאָס דער נאַציאָנאַל פאָנד זאָל אָנהויבען באַלד זאַמלען מינדעסטענס 10 מיליאָן מאַרק א יאָר, דאָס הייסט וויינינגער ווי א מאַרק א יאָר פאר א פּערזאָן. אָבער דיזע סומע איז א גאַנץ קליינע אין פארגלייך מיט דער אונגעהייערער סומע, וועלכע איז נויטיג פאר א פאָלקס־קאָלאָניזאַציע און וועלכע קען באַשאַפען ווערען דורך אן אלגעמיינע זעלבסטבאַשטימונג פון פאָלק.

אין לויף פון דער מלחמה איז אין פּיעלע ערטער דורכגעפירט געוואָרען די זעלבסטבאַשטייערונג פון דער אידישער באַפעלקערונג פאר די מלחמה־

דישע קאָלאָניזאציע אָבגעשטעלט אויף מער ווי צען יאָר. אין די לעצטע יאָרען פון חיבת ציון און אין די ערשטע יאָרען פון פּאָליטישען ציוניזם ביז צום אוגאַנדא־פּראָיעקט אין יאָר 1903 איז כמעט קיין קאָלאָניזאציע ניט אָנגעגאנגען. די ראטשילדישע קאָלאָניזאציע איז ווייט געווען דערפון צו מאכען וועלכען עס איז פארטשריט. די פארדערבליכע רעזולטאטען פון דער אויטאָקראטישער אדמיניסטראציע, פון דער שנאָרער־ווירטשאפט און דער אונטערדריקונג פון יעדער פערזענליכער און געזעלשאפטליכער איניציאטיווע האָבען ארויסגערופען נאָר אלגעמיינעם מיסטרויען און פארצווייפלונג אין דער קאָלאָניזאציע. די קאָלאָניזאציע און דער גאנצער ישוב האָבען אין די ניינציגער יאָרען דורכגעמאכט א שווערען קריזיס, אין וועלכען עס זיינען פארשוואונדען ניט נאָר קאָאָפּעראטיווע פּרואוואונגען פון קאָלאָניזאציע, נאָר וועלכע עס איז סאָלאָניזאטאָרישע אונטערנעמונגען בכלל.

צו דער דורכפירונג פון דער סאָציאל־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע זיינען נויטיג צוויי אינסטיטוטען, וועלכע זאָלען זיך האַרמאָניש דערגענצען אין זייער טעטיגקייט. דיזע אינסטיטוטען זיינען: דער נאציאָנאלער פאָנד און די נאציאָנאלע באנק. אין לויף פון דער ציוניסטישער באוועגונג זיינען שוין באשאפען געוואָרען די קערנדלאך פון דיזע אינסטיטוטען. די מאסען־קאָלאָניזאציע פון ארץ ישראל אויף סאָציאל־קאָאָפּעראטיווע יסודות מאכט נויטיג דעם קוואַנטיטיווען און קוואליטאטיווען אויסבוי פון דיזע אינסטיטוטען, די פארטויזענטפאכונג פון זייער גרויס און די סאָציאליזירונג פון זייער אינהאלט.

דער נאציאָנאל־פאָנד, וועלכער איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1901 אויף דעם פינפטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין באזעל, האָט צו זיין צוועק די ערווערבונג פון לאַנד אין ארץ ישראל אלס אייביגער אידישער פאָלקס־אייגענטום געמאכט. אין דיזען זין איז דער נאציאָנאל פאָנד געווען טעטיג פאַר דער גאנצער צייט פון זיין עקזיסטענץ. אָבער דער סאציאליסטישער כאראקטער פון דעם נאציאָנאל פאָנד מוז נאָך פארטיפט און פארפעסטיגט וועךען דורך דעם פאָלקס־באוואוסטזיין, באזונדערס אָבער דורך דער אנשליסונג פון אידישען פּראָלעטאריאט אָן דער סאָציאליסטיש־ציוניסטישער באוועגונג.

די גרויס און די טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פאָנד זיינען אויך געווען באשריינקט און באגרעניצט, אזוי דאָס דער נאציאָנאל פאָנד איז נאָך זעהר ווייט דערוויל פון צו זיין אן אמת'ער פאָלקס־אינסטיטוט, וועלכער זאָל קאָנען דורכפירען די סאציאל־קאָאָפּעראטיווע קאָלאָניזאציע.

ענטוויקלונג פון אידישען ישוב אין דאָרף און שטאָט. זי האָט געגעבען ביליגען קרעדיט אין ארץ ישראל, וואו געלט איז פאראן ווייניג און דער פּראָ־צענט איז הויך. אָבער דער כאראקטער פון דער באַנק אלס האנדעלסבאנק און איר קליינער קאפּיטאל האָבען געמוזט איינג באגרענעצען איר טעטיגקייט.

די נאציאָנאַלע באַנק מוז ערפילען די גרויסע קאָלאָניזאטאָרישע אויפ־גאַבען, וועלכע די קאָלאָניאַל־באַנק האָט זיך לכתחילה געשטעלט, אָבער האָט זיי ביז יעצט ניט געקענט אויספירען. הערצל האָט אין אָנהויב פון זיין ארויסטרעטען געוואָלט גרינדען א נאציאָנאַלע הלואה אויף 1000 מיליאָן פראנק. פאר אזא גרויסע באַנק אין הערצל'שען זין אויף דער גרונטלאגע פון אן אלגעמיינער אידישער סובסקריפּציאָן איז יעצט געקומען דער גינסטי־גער מאָמענט. די מלחמה אנלייען פון טויזענטער מיליאָנען, וועלכע אלע שטאַטען, די גרויסע אזוי ווי די קליינע, האָבען דורכגעפירט פריוויליג צווי־שען די אייגענע בירגער, זיינען א באוויז, וואָס יעדעס פאָלק קאָן שאפען פאר אן אלגעמיינעם צוועק, ווען עס ווערט אָנגעצונדען פון נאציאָנאַלער באגייסטערונג.

אויב מיר זאָלען אָננעמען, אז פון אלע אידען פון דער וועלט וועלען זיך וויינינגסטענס איין מיליאָן אידען באטייליגען אין דיזער סובסקריפּציאָן פאר דער נאציאָנאַלער באַנק און דער נאציאָנאַלער הלואה, קומען מיר שוין צו גאַנץ געוואלטיגע סומען. אויב א מיליאָן אידען זאָלען זיך פארפליכטען דורך אָרדענטליכע וועקסעל־אויסצאָלונגען אין לויף פון 25 יאָר א שער פון 10 דאָלאר א יאָר, איז דאָס שוין א קאפּיטאל פון א פערטעל מיליארד דאָלאר, פון וועלכע די גרעסטע העלפט קאָן באטראכט ווערען אלס זיכער און פייאיג דיסקאנטירט צו ווערען. אין דיזער נאציאָנאַלער הלואה דורך א נאציאָנאַלע באַנק וועלען זיך אָבער באטייליגען דער מיטעלקלאַס, דער רייכער קלאַס און די אידישע מיליאָנערען, אויב די פאָלקס מאסען וועלען ווירקליך אריינשטע־לען זייער גאַנצע ענערגיע פאר דיזער זאַך. די נאציאָנאַלע באַנק וועט ניט ווייניגער זיכערען דאָס קאפּיטאל און די פּראָצענטען פון די שערהאָלדערס, ווי די ציוניסטישע קאָלאָניאל באַנק. אזא נאציאָנאַלע באַנק וואָלט געקאָנט רעאליזירען א ניט קיין קלענערען קאפּיטאל, ווי דער, וועגען וועלכען הערצל האָט גע'חלום'ט !

די נאציאָנאַלע באַנק וועט געבען הלואות אויף א לאַנגער צייט דעם נאַ־ציאָנאַל־פאָנד און די קאָאָפּעראטיווע אָרגאניזאציעס, פאר לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע, הייזערבוי. צו דיזע צוויי אָרגאַניזאַציעס מוז צוקומען נאָך די דריטע און וויכטיגסטע אָרגאניזאציע, די קאָאָפּעראטיווע אָרגאניזאציע פון די איינוואנדערער און קאָלאָניסטען זעלבסט.

קרבנות, און דער פּלאַן איז געקרוינט געוואָרען מיט א גרויסען ערפאָלג. אזוי למשל האָט דער מאָסקווער אידישער הילפס־קאָמיטעט דורכגעפירט די זעלבסטבאשטייערונג לויט פאָלגענדען פּלאַן:

יעדער, וועלכער פארדינט 50 רובעל א חודש זאָל צאָלען 1 פּראָצענט; 100 רובעל — 1½ פּראָצענט; 200 רובעל — 2 פּראָצענט; 300 רובעל — 3½ פּראָצענט; 500 רובעל — 4 פּראָצענט; 700 רובעל — 5 פּראָצענט; 1000 רובעל — 6 פּראָצענט; איבער 1000 רובעל — 7 פּראָצענט.

די קליינע אידישע באפעלקערונג פון מאָסקווע האָט אין 20 חדשים פון מלחמה, פון אויגוסט 1914 ביז מאי 1916, אריינגעטראָגען דורך דעם סיס־טעם פון זעלבסט־באשטייערונג 1 מיליאָן מיט 38 טויזענט רובעל. די אנ־דערע מלחמה־זאמלונגען אין מאָסקווע פאר דעמזעלביגען משך צייט האָבען אריינגעבראכט נאָר 228.000 רובעל. דיזער ביישפּיל פון זעלבסט־באַ־שטייערונג אין מאָסקווע באווייזט, וואָס פאר געוואלטיגע סומען עס וואָלטען אויף אזא אופן געקאָנט געזאמעלט ווערען דורך דער איינפירונג פון דעם פּרינציפּ פון זעלבסטבאשטייערונג אין דעם נאציאָנאל פאָנד.

ווען דער נאציאָנאל פאָנד וועט ווערען א קאָלאָניזאציאָנס־אינסטיטוט אויף א גרויסען מאסשטאב, וועט ערווערבען לאנד אלס נאציאָנאל־אייגענטום און העלפען די אידישע מאסען איבערצוגעהן צו סאָציאל־קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע, וועט ער ווערען א קוואל פון נאציאָנאלער און סאָציאלער זעלבסט הילף פאר דאָס פאָלק. דאָס פאָלק וועט אָנהויבען צו באגרייפען דעם ווערט און די קאָנסטרוקטיווע טעטיגקייט פון דעם נאציאָנאל פאָנד און וועט שיינקען דיזער נאציאָנאל־סאָציאלער אינסטיטוציע מער אינטערעס און סימ־פּאטיע, איידער אלע אנדערע אידישע אנשטאלטען, וועלכע האָבען קיינמאָל ניט געקאָנט אריבערטרעטען זייערע נאטירליכע גרענעצען פון צדקה. אין א צייט ווען די ציוניסטישע שטימונג וואכט־אויף אין גאנצען פאָלק און עס האָבען זיך געעפענט די רעאלע מעגליכקייטען פאר א אידיש לאנד, איז די דורכפירונג פון אן אלגעמיינער באשטייערונג פון אלע אידען פאר דעם נאציאָנאל פאָנד און די זאמלונג פון אונגעהייערע סומען דורכאויס א מעגליכקייט.

די צווייטע פינאנץ־אינסטיטוציע לעבען דעם נאציאָנאל פאָנד מוז זיין די נאציאָנאלע באנק. די ציוניסטישע אָרגאניזאציע האָט שוין עטוואָס ענליכעס צו א נאציאָנאלער באנק אין דער געשטאלט פון דער קאָלאָניאל־באנק. די קאָלאָניאל באנק איז כמעט אויסשליסליך א האנדעלס באנק אויף קורץ דויערענדען קרעדיט. מיט איר קליינעם קאפּיטאל פון אן ערך 300,000 שערס צו פינף דאָלאר א שער, צוזאמען מיט דער אנגלאָ־פּאלעסטיין באנק, וועלכע איז פון איר געגרינדעט געוואָרען, האָט זי שטארק געהאָלפען דער

לען פארשווינדען פון דיזער נייער קאָאָפּעראַטיווער פאָרם פון דער ווירט־שאַפט די איבלען פון פריוואַט־באַזיץ און פריוואַט־פּראָדוקציע, דער אונפאַר־דינטער וואוקס פון דעם באָדענוועדט, די ספּעקולאַציע מיט לאַנד, די טעבני־שע אָבגעשטאַנענקייט פון דער פּראָדוקציע, די עקספּלואַטאַציע דורך דעם מיטעלמאַן און דעם האַנדעלס־קאַפּיטאַל.

אויף דיזען אָפּענהיימער'שען פּרינציפּ זיינען געגרינדעט געוואָרען צוויי קאָלאָניען אין ארץ ישראל, מרחביה און דגניה. די רעזולטאַטען פון דיזע קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניען זיינען נאָך ניט פאָלשטענדיג קלאָר, ווייל זיי זיינען ביז צו דער מלחמה נאָך ניט ארויסגעקומען פון צושטאַנד פון פּאַרבאַרייטונג. דיזע קאָלאָניען, אזוי ווי אלע קאָלאָניען אין ארץ ישראל, האָבען דערוויייל צו ליידען פון דער איינזייטיגקייט פון דער אידישער אגריקולטור־ווירטשאַפט אין ארץ ישראל בכלל. די אידישע אגריקולטור אין ארץ ישראל באַשטעהט הויפּטזעכליך פון פּלאַנטאַציע און תבואה, זי הויבט זיך ערשט אָן אין די לעצטע יאָרען אָבצוגעבען מיט מילך־ווירטשאַפט און געמייזע-קולטור, און האָט נאָך ניט געמאַכט קיינע פאַרבאַרייטונגען אפילו פאַר די צאָלרייכע קולטורען, וועלכע זיינען פאַרבונדען מיט אגריקולטורעלער אינדוסטריע. אזוי איז למשל די קולטור פון קאַטאָן, צוקער־ריבען, פּאַרפיום־פּלאַנצען, מעדי־ציניש געוויקסען, א. ז. וו. פאַר וועלכע דאָס לאַנד איז זייער מסוגל, נאָך גאַנץ פרעמד. דיזע אָבגעשטאַנענקייט מאַכט די קאָלאָניזירונג פון דעם לאַנד זעהר טייער און פאָדערט די ערשטע יאָרען דאָס אריינלייגען פון גרויסע קאַפּיטאַלען, וועלכע קענען נאָך ניט ברייגגען קיין ריוח אין אָנהויב. אָבער די ערשטע איינינע יאָרען קאָאָפּעראַטיווע ארבייט, אפילו ביי דער אָבגעשטאַ־נענקייט פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, האָבען באַוויזען די דורכפירבאַרקייט פון קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע אין לאַנד.

א חוץ וואָס דיזע קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניזאַציע האָט א גרויסען נאַ־ציאָנאַלען און סאָציאַלען ווערט און לייזט די פּראַגע פון דער אידישער אר־בייט און די סתירות צווישען קאַפּיטאַל און ארבייט, מאַכט זי אייגענטליך מעגליך די פּראָלעטאַרישע קאָלאָניזאַציע בכלל. די קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָ־ניזאַציע, ווען זי באַצאָלט זיך און איז רענטאַבעל, קאָן ווערען דער קרעדיט־באַזיס פאַר דער מאַסען־קאָלאָניזאַציע. דאָס איז דער גרונט־געדאַנק, אויף וועלכען עס איז אויפגעבויט די ארגומענטירונג פון פּראָנץ אָפּענהיימער פאַר דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע פון שטאַנדפּונקט פון דער אידישער קאָלאָניזאַציע בכלל. די ערפאַרונג האָט באַוויזען אין דער גאַנצער וועלט, אזוי ווי אין ארץ ישראל, אז א קאָאָפּעראַטיווע אָרגאַניזאַציע איז פיל מער קרעדיט־פעהיג, איידער א יחיד. דער קרעדיט פון דער אנגלאָ־פּאַלעסטיין באַנק אין ארץ ישראל צו די קאָלאָניסטען און טיילווייז צו די ארבייטער איז

ערשט נאָך דעם יאָר 1903 און דעם אוגאנדא־פּראָיעקט און נאָכדעם ווי עס זיינען באשאפען געוואָרען נאציאָנאלע פינאנץ־אינסטיטוטען דורך די ציוניסטישע אָרגאניזאציעס, הויבט זיך אָן אן אויפלעבונג פון דער קאָלאָני־זאציע. אין דיזער נייער קאָלאָניזאציע פארנעמען שוין די קאָלעקטיוו־נאַציאָנאלע אונטערנעמונגען א וויכטיגען פּלאַץ. דער באָדען פון נאציאָנאל־פאָנד, די פּלאנטאציעס אויף דעם נאציאָנאלען באָדען, ווי דער הערצל־וואלד, די נאציאָנאלע קונסט־שולע און פאבריק „בצלאל", שפּעטער די ארבייטער־הייזער און ארבייטס־היימען,די צאָלרייכע שולען, די גימנאזיעס, סעמינארען זיינען שוין באדייטענדע ווירטשאפטליכע שאפונגען אין דער ליניע פון נאציאָנאלען אייגענטום. אָבער מיט ציוניזם זיינען נאָך אלץ ניט געווען פארבונדען קיינע סאָציאל־קאָאָפּעראטיווע אידעען. דער סאָציאליסטישער כאראקטער פון נאציאָנאל פאָנד אפילו האָט זיך ניט גענומען פון א סאָציא־ליסטישער אידעע אָדער א סאָציאליסטישען ווילען, נאָר פון דעם נאציאָנאלען און פאָלקסטימליכען כאראקטער פון ציוניזם.

דאָס האָט גורם געווען, דאָס דער נאציאָנאל־פאָנד האָט ניט זעלטען זיך אָבגעזאָגט פון זיין סאָציאליסטישען ציל און געדינט פּריוואט־אייגענטום־צוועקען, ווען עס האָט זיך אים גערוכט, אז ער קאָן אויף דיזען אופן ענט־וויקלען דעם ישוב אין לאנד. אזוי, צום ביישפּיל, האָט דער נאציאָנאל־פאָנד געהאָלפען דורך אן הלואה אויפבויען תל אביב אין יפו אויף א ריין פּריוואט־קאפּיטאליסטישען יסוד.

די אינווייניגסטע סתירות פון דער פּריוואט־קאפּיטאליסטישער קאָלאָני־זאציע אין ארץ ישראל, און די ענטוויקלונג פון א סאָציאליסטיש־ציוניסטי־שער באוועגונג אין די גלות-לענדער און אין ארץ ישראל האָבען אָבער באלד ארויסרופען א טיפערע פארשטענדנים אין ציוניזם פאר א נייער סאָציאלער פאָרם פון קאָלאָניזאציע. אין דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע איז אויפגעַ־טראָטען די פראגע וועגען קאָאָפּעראטיווער קאָלאָניזאציע. וועגען דער איינ־פירונג פון א נייער מעטאָדע פון אָרגאניזירען דעם ישוב. אויף דעם ניינטען ציוניסטישען קאָנגרעס אין האמבורג, אין יאָר 1910, איז אָנגענומען געוואָרען דער אָפּענהיימער'שער פּלאַן צו גרינדען א קאָאָפּעראטיווע קאָלאָניע, וועלכע זאָל דינען אלס ביישפּיל פאר ווייטערדיגע קאָאָפּעראטיוועז. דער גרונט־פּרינציפּ פון דער אָפּענהיימער'שער לאנדווירטשאפטליכער פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאפט, ווי די קאָאָפּעראטיווע קאָלאָניע ווערט אָנגערופען אין אָפּען־היימער'ס טערמינאָלאָגיע, איז דער קאָלעקטיווער באזיץ פון דעם לאנד. די קאָאָפּעראטיווע ארבייט פון די מיטגלידער פון דער קאָלאָניע און די אָרגאַ־ניזירונג פון די איינוואוינער פון דער קאָלאָניע אין פארשידענע קאָאָפּעראַ־טיוועז פאר די פארשידענע עקאָנאָמישע באדערפנישען. אויף אזא אופן ווע־

אין דער קאַפּיטאַליסטיש נאָך ניט ענטוויקעלטער ארץ ישראל א פאַרבינדונג פון אַן ארבייטער יוניאָן מיט אַן ארבייטער קאָאָפּעראַטיוו.

אין די לעצטע איניגע יאָר פאַר דער מלחמה האָט זיך אָנגעהויבען אין אַלע לענדער, באַזונדערס אין אמעריקא א גרויסע אָרגאַניזאַציאָנס־באַוועגונג פאַר דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל, אונטער דעם נאָמען „אחוזה". אויך דיזע אחוזה־באַוועגונג, ניט קוקענדיג אויף איר פּריוואַט־קאַפּיטאַליסטיש ציל און דעם נאָמען, וועלכער דייטעט אָן פּריוואַט־באַזיץ, באַרירט זיך מיט קאָאָפּעראַציע. די „אחוזה" וויל אָרגאַניזירען אידען, וועלכע זאָלען פאַר וויניגסטענס 1500 ביז 2000 דאָלאַר, אויסגעצאָלט אין אַן ערך פון 10 יאָר, בשותפות אויפבויען פאַר זיך קאָלאָניען אין ארץ ישראל. נאָכדעם ווי די קאָלאָניע וועט זיין אויפגעבויט, וועט זי פאַנאַנדערגעטיילט ווערען אין איינצעלנע נחלות, לויט דער צאָל פון די אַקציעס און דעם סכום געלט, וואָס יעדער חבר האָט איינגעצאָלט. עס איז א קאָאָפּעראַציע ביז צו דער פאַרטיילונג. אָבער אַזוי ווי די „אחוזה" וועט מוזען אָנקומען צו נאַציאָנאַלען קרעדיט, און אַזוי ווי די עקאָנאָמישע מעלות פון קאָאָפּעראַציע און אויסשיידונג פון עקספּלואַטירענדען פּריוואַט־קאַפּיטאַל ווערען אַלץ מער און מער באַגרייפליך, וועט אויך די אחוזה־באַוועגונג מוזען מיט דער צייט אָננעמען פילע פּרינציפּען פון קאָאָפּעראַציע.

די געשיכטע פון קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל באַווייזט אונז, דאָס פון דער צייט פון ביל"ו ביז צו מרחביה און דגניה זיינען פאַר איינס געווען שטרעבונגען אין ארץ ישראל צו בויען די אידישע קאָלאָניזאַציע אויף נייע סאָציאַלע יסודות. אין דער לעצטער צייט אָבער פאַר דער וועלט־מלחמה, ווען די אידישע קאָלאָניזאַציע האָט שוין אָנגענומען א מאַסאָווען כאַראַקטער, ווען דער ציוניזם האָט באַשאַפען נאַציאָנאַלע קאָלאָניזאַציאָנס־אינסטיטוטען און אָנגעהויבען צו זוכען נאַציאָנאַלע קאָלאָניזאַציאָנס־מעטאָדען, ווען עס איז אויסגעוואַקסען א סאָציאַליסטיש־ציוניסטישע ארבייטער־באַוועגונג, האָט זיך שוין אָנגעהויבען צו ענטוויקלען א באַוואוסטזיניגע סאָציאַל־קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג אין דער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל. נאַציאָנאַלע, סאָציאַלע, קולטורעלע מאָטיוון האָבען אָנגעהויבען פאָרמירען ניט נאָר אין פּראָלעטאַריישען נאָר אפילו אין דעם אַלגעמיינעם ציוניזם אַן ערנסטע קאָאָפּעראַטיווע שטרעמונג. מער און מער איז געוואָרען באַגרייפליך, אַז א גרויסע מאַסען־קאָלאָניזאַציע קאָן בכלל ניט זיין מעגליך אויף אינדוסטריאַליסטישע, פּריוואַט־קאַפּיטאַליסטישע יסודות.

יעצט ווען מיר שטעהען ערב א גרויסער וואַנדערונג און א מאַסען־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל, ווען דאָס לאַנד זעלבסט געהט איבער אין דעם אויטאָנאָמען רשות פון דער אידישער נאַציע, איז די פראַגע פון דער סאָציאַל־

אָרגאַניזירט אויף דעם יסוד פון קרעדיט־קאָאָפּעראַטיוועז. א קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניע, וועלכע וועט דורך איר אָרגאַניזאַציע, דורך אירע מעגליכקייטען און איר ווירטשאַפטליכען ווילען אליין שוין רעפּרעזענטירען אַן עקאָנאָמישען ווערט, וועט באַקומען קרעדיט־פייאיגקייט, וועלכע וועט מיט יעדען עקאָנאָמי־שען שריט פאָרווערטס אַלץ וואַקסען און וואַקסען.

די ארבייטער פון ארץ ישראל פון זייער זייט זיינען ניט אַזוי דורך דעם טעאָרעטישען געדאַנק, ווי דורך די ערפאַרונגען פון דער קאָלאָניזאַציע געקור־מען צו דער איבערצייגונג פון דעם שעפּפערישען ווערט פון די קאָאָפּעראַטיוועז. אין די לעצטע יאָרען האָבען זיך די ארבייטער אין ארץ ישראל אָרגאַניזירט אין ארבייטער קאָאָפּעראַטיוועז, אין קבוצות, וועלכע האָבען איבערגענומען פון דעם נאַציאָנאַל פאָנד די זעלבסטשטענדיגע באַארבייטונג און די באַווירט־שאַפטונג פון פאַרמס און פּלאַנטאַציעס.

אַזעלכע קבוצות האָבען געאַרבייט אין כנרת, דגניה, מרחביה, חולדה, כפר אוריה, קרקר. אין דגניה ביים ים טבריה, וועלכע געהערט צום נאַציאָ־נאַל-פאָנד, האָט איבערגענומען א קבוצה פון 25 ביז 50 ארבייטער דעם באַ־טריב פון דער פאַרם. דער ריוח פון דער פאַרם ווערט געטיילט אויף גלייך צווישען דעם נאַציאָנאַל־פאָנד און דער קבוצה. פאַר דעם באָדען און די געביידען ווערט געצאָלט צום נאַציאָנאַל־פאָנד 3 פּראָצענט פאַכט־צינז. אין דיזען קאָאָפּעראַטיוו, וועלכער ארבייט גאַנץ זעלבסטשטענדיג, באַקומען אַלע חברים גלייכע שכירות. אין די לעצטע דריי יאָר פאַר דער מלחמה האָט דיזע קבוצה געאַרבייט מיט ריוח. אַזעלכע ארבייטער־קאָאָפּעראַטיוועז באַ־ארבייטען אויך ענליכע באַדינגונגען גן שמואל און באר טבריה. דיזע קאָ-אָפּעראַטיוועז קאָנען שפּעטער איבערנעמען דעם באָדען, וועלכען זיי האָבען אויסגעאַרבייט, אין פאַכט און ווערען קאָאָפּעראַטיווע קאָלאָניען. אויך פּריי־וואַטע באַזיצער באַנוצען זעהר אָפט אַזעלכע ארבייטער־קבוצות, כדי אויס־צואַרבייטען און צו באַווירטשאַפטען דאָס לאַנד.

א חוץ אַזעלכע ווירטשאַפטליכע קבוצות זיינען אין ארץ ישראל ענט־שטאַנען אין דער לעצטער צייט נאָך פאַרשידענע שטאָטישע קאָאָפּעראַטיוועז. עס האָבען זיך אָרגאַניזירט אין די שטעט און די קאָלאָניען קאָאָפּעראַטיווע קיכען און קאָאָפּעראַטיווע ארבייטער־הייזער. באַזונדערס האָבען זיך אָנגע־הויבען צו ענטוויקלען ארבייטס־קאָאָפּעראַטיוועז אין די שטעט. קאָאָפּעראַ־טיוועז פון שטיינהאַקער, מויערער, האָלץ־ארבייטער פאַר געביידען זיינען ענטשטאַנען אין פאַרשידענע פּלעצער. אויף אַזא אופן ווערט אויסגעשלאָסען דער אונטערנעמער און פאַרמיטלער, וועלכער פּלעגט געוויינליך איבערנעמען ארבייט פון דעם פּריוואַט קאַפּיטאַליסט אָדער דער געזעלשאַפטליכער אונ־טערנעמונג און זי אויספירען דורך לוין-ארבייטער. דיזע קבוצות זיינען

דער גייסטיגער שלום *)

עס איז א היסטאָרישער טאָג דער אידישער ארבייטער קאנגרעס פאַר ארץ ישראל. זייט 50 יאָר ענטוויקלונג פון אידישען סאָציאליזם, זייט ליבערמאַן ביז היינט האָבען זיך גראַנגעלט אין דעם הארץ פון דעם אידישען ארבייטער־קלאַס צוויי געפילען, צוויי שטימונגען, וועלכע האָבען ניט געקאָנט מאַכען צווישען זיך שלום. דער געפיל פון ישראל סבא, און די אידעע פון אל־מענשליכקייט, די אידישע נאציאָנאליטעט און דער אינטערנאציאָנאליזם, ציון און דער סאָציאליזם. מיט דיזען קאַמף איז אָנגעפילט די אידישע ארבייטער באוועגונג, די גענאָסען, דער בונד, די נאציאָנאל־סאציאליסטישע פאַרטייען.

אין פייער און שטורעם האָט דער גייסט פון דער נייער צייט געלייזט דיזען קאָנפליקט פאַר דעם אידישען פראָלעטאריאַט. א נייע מאָראַל איז אויסגעשמידט געוואָרען אין דעם פייער פון דער צייט, אין גענענזאַץ צו דער רעאַקציאָנערער פּאָליטיק, דעם קייזעריזם און דעם אימפּעריאליזם. די רעאַקציע וויל די פאַרניכטונג פון די פעלקער און די הערשאַפט פון די קלאַסען, די נייע מאָראַל פון דער מענשהייט וויל די אפשאַפונג פון די קלאַסען און די אויפריכטונג פון די פרייע פעלקער. די באפרייאונג פון נאציאָנאלען יאָך איז דער פאָרשפּיל צו דער באפרייאונג פון קאַפּיטאליסטישען יאָך, און עס קאָן ניט זיין גלייכהייט און ברידערליכקייט צווישען די מענשען, כל זמן עס האָט ניט טריאומפירט די אידעע פון פרייהייט, גלייכהייט און ברידערליכקייט צווישען אלע פעלקער. דער פּראָלעטאריאַט איז יעצט דער שעפּפער פון דער נאציאָנאלער באפרייאונג און דעם נאציאָנאלען רענעסאַנס פון דער וועלט.

פאַר קיין פאָלק שטעהט ניט אזא מערקווירדיגע נאציאָנאלע אויפגאבע ווי פאַר דאָס אידישע פאָלק. דער ציוניזם איז ניט נאָר דער נאציאָנאלער אויפבוי פון אידישען פאָלק, דער ציוניזם איז קאָנסטרוקטיווער סאָציאליזם. נייע פּרינציפּען פון אייגענטום, נייע פאָרמען פון ארבייט, נייע אָרגאניזאציעס פון מענשען. דער ציוניזם בויט א וועלט פון סאציאלען אמת און גערעכטיגקייט. ניט דורך בלוט און צושטערונג, וועלכע פירען נאָר צו שקלאַפעריי, נאָר דורך אָרגאניזאציע, ארבייט, אמת און אויפלעבונג, די איינציגע וועגען צום סאָציאליזם. דאָס אידענטום האָט אמאָל ענטדעקט די איינהייט

*) פון א רעדע געהאלטען צו דער ערעפענונג פון ערשטען אידישען ארבייטער קאָנגרעס פאַר ארץ ישראל. יוני 6טען, 1918.

קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע פון ארץ ישראל געוואָרען די פראַגע פון דעם ציוניזם און דעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל בכלל. די פּראָבלעם פון דער פאָלקס־קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע האָט געפונען אַן אָנדייטענדע לייזונג אין דער קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציאָנס־געזעלשאַפט „אחוזה“ וועלכע איז געגרינדעט געוואָרען אין לעצטען יאָר פאר דער מלחמה. אויב די „אחוזה“ וועט ווערען א פאָלקס־באַוועגונג און אָרגאַניזירען די אידישע מאַסען צוליב קאָאָפּעראַטיווער קאָלאָניזאַציע, איז געפונען געוואָרען דער וועג פאַר דעם עקאָנאָמישען און פּאָליטישען אויפבוי פון ארץ ישראל אין די אינטערעסען פון אידישען פאָלק און אין הסכם מיט די רעוואָלוציאָנערע און סאָציאַליסטישע אידעען פון דעם אידישען ארבייטער־קלאַס.

קיינמאָל איז נאָך א פאָלק אין דער געשיכטע ניט געשטאַנען פאר אזא וואונדערבארער העלדישער אויפגאבע, ווי דאָס אידישע פאָלק יעצט.

אויפשטעהן זאָל אין גלאַנץ און ליבע ניט די מוטער ציון, נאָר די כלה ציון, און אויפהויבען זאָל זיך פון זיין היסטאָרישען שטויב שוין ניט מער דער אידישער גלות, נאָר דאָס שטרייטענדע און האָפענדע אידישע ארבייטס־פאָלק

פון דעם וועלט־אל, עס האָט אָנגעזאָגט די איינהייט פון דעם מענשליכען געשלעכט, יעצט מוז דער ציוניזם פארווירקליכען די איינהייט און אייניגקייט פון אלע מענשען, די ברידערליכקייט פון דער מענשליכער געזעלשאפט. מארקס האָט געזאָגט: „די פילאָזאָפיע האָט ביז יעצט די וועלט ערקלערט, יעצט מוז זי די וועלט איבערמאכען“. דאָס קאָן מען פיל ריכטיגער אָנווענדען אויף דאָס אידענטום. דאָס אידישע פאָלק איז א סאָציאליסטישעס פאָלק ניט ווייל עס לעבט אין נויט, נאָר ווייל די רעוואָלוציע איז נאָך אָנגעזאָגט געוואָרען אויפ׳ן בארג סיני אין היסטאָרישען בליץ און דונער.

מערקווירדיגע פּראָבלעמען פון קולטור, פון גייסטיגער שאפונג שטעהען פאר דעם אויפלעבענדען פאָלק. א נייע שפראך, ליטעראטור, קונסט, ערציאונג. אָבער דאָ שטעהען מיר אין מיטען פון דער דיסקוסיע וועגען די וויכטיגסטע פּראָבלעמען. צו קיין לייזונג פון די פּראָבלעמען קאָן די ארבייטערשאפט דערווייל נאָך אויף דיזען געביט ניט קומען. ערשט אין ארץ ישראל, און אין משך פון דער ענטוויקלונג זעלבסט וועלען פאנאנדערגעוויקעלט ווערען אלע גרויסע אידישע קולטור־פּראָבלעמען און געפינען זייער לייזונג. אָבער איינס איז פאר אונז זיכער: ניט מיט דער ארשין פון אלטעגליכקייט און פראקטישקייט קאָן געמאָסטען ווערען דאָס געוועב פון דער אידישער קולטור. די אידישע קולטורעלע אינדיווידואליטעט מוז פליסען פון דעם פארבאָרגענעם שורש פון דער אידישער נאציאָנאלער נשמה, זי מוז אָפּשפּיגלען אלע שטראלען פון דעם אידישען גייסט, מוז אויפזאמלען אלע קרעפטען און פאָרמען פון דער אידישער שאפונג. די נייע אידישע קולטור דארף זיין ניט די קאָרע, ניט א צווייג אָדער אפילו א בלום פון דער אידישער גייסטעס־שאפונג, נאָר דער גאנצער וואונדערבארער בוים פון דער אידישער שאפונג, מיט זיינע ווארצלען טיף אין דער ערד פון דער פארגאנגענהייט און זיין צווייגען־קאָפּ הויך אין די הימלען פון דער צוקונפט. דאָס צו באגרייפען און דאָס איבערצולעבען איז די גייסטיגע אויפגאבע פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט.

דער אידישער ארבייטער־קלאַס ווערט באנייט, ווערט מוטיג, פריי און איידעל דורך דער שטרעבונג צו ארץ־ישראל. ארץ ישראל איז פאר דעם אידישען פּראָלעטאריאט דער גרעסטער סטרייק, דער ווייטסטער קאָאָפּעראטיוו, די מעכטיגסטע קולטור. אלע באשריינקונגען פאר דעם אידישען סאָציאליזם און די אידישע קולטור, וועלכע דער גלות באשאפט, ווערען דורך ארץ ישראל איבערוואונדען און אָפּגעשאפט. עס שלאָגט יעצט די גרויסע שטונדע פאר דעם אידישען ארבייטער קלאַס. א נייער בונד פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאט דארף געגרינדעט ווערען, א בונד וועלכער זאָל אויפנעמען אין זיך אלע נויטען און האָפנונגען און קאמפען פון דער גרויסען צייט.

אין דער ציוניסטישער אויפפאסונג. נאָך אין די ערשטע יאָרען פון „פּאלעס־טינאפילסטווע“ איז פון לעוואנדא און ליליענבלום פּראָפּאגאנדירט געוואָרען ישוב ארץ ישראל אלס די אומקערונג פון אידישען פארמיטלער־פאָלק און הענדלער־פאָלק צו פּראָדוקטיווער ערד־ארבייט. אָבער דער אלגעמיינער ציוניזם האָט ניט געקענט ארויסגעהן קלאָר און קאָנסעקווענט פון די נויטען פון דער אידישער ארבייט, פון דער אויסנאמס־שטעלונג פון אידישען פּראָ־לעטאריאט, און האָט נאטירליך ניט אין דעם ציוניסטישען ציל און ניט אין דער ציוניסטישער באוועגונג ניט געקענט אונטעראָרדנען דעם ציוניזם אונטער דעם סאָציאליזם.

באָרוכאָוו האָט איינער פון די ערשטע דערזעהן די באזונדערע לאגע פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט אין גלות. ער האָט באגריפען די אויסנאמס־שטעלונג פון פּראָלעטאריאט פון א פּראָלעטאריער פאָלק, די אוממעגליכקייט פאר דעם אידישען ארבייטער קלאס זיך צו פּראָלעטאריזירען, די „ניט־פּראָ־לעטאריזאציע“, איז אפשר א פּאראדאָקסאל־קלינגענדער סאָציאלאגישער טערמין, אָבער עס ליגט דערין א סאָציאָלאָגישער אינהאלט. די אידישע ארבייטער קענען ניט ארייננגעהן אין אלע גרויסע, אָרגאניזירטע און הויכע אינדוסטריען, זייער אָרט איז די אָרימע, איינגע הויז־אינדוסטריע און קליין־פאבריקאציאָן. נאָר די קליידער אינדוסטריע, וועלכע האָט זיך היסטאָריש ענטוויקעלט פון דער קליינער שניידעריי, איז די איינציגע איצט גרויס גע־וואָרענע אינדוסטריע אין וועלכער אידישע ארבייט האָט געפונען איר אָנ־ווענדונג. און אויב דער באזיס פון דער אידישער ארבייט איז א שמאָלער, א פארשטויסענער, אן איינ׳שטירצענדער, איז אויך די גאנצע אידישע רעוואָ־לוציאָנערע ארבייטער באוועגונג מער אן אידעאָלאָגישע, א פּסיכאָלאָגישע, א נאציאָנאלע איידער א סאָציאלע. דיזע כאראקטעריסטישע אייגענטליכקייט פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט האָט באָרוכאָוו איינער פון די ערשטע באַ־גריפען און האָט דערפון געצויגען די ציוניסטישע קאָנסעקווענץ, דאָס דער איבערבוי פון דער אידישער ווירטשאפט דורך דעם ציוניזם איז די ערשטע פאָראויסזעצונג פון דעם אידישען סאָציאליזם.

זיין ריין פּערזענליכען, אייגענארטיגען שטריך האָט באָרוכאָוו אריינ־געטראָגען אין דעם פּועלי ציוניזם אין דעם באקאנטען פּראָגראם פון די רוסי־שע פּועלי ציון, וועלכער איז אָנגענומען געוואָרען אין מערץ 1906. דיזער פּראָגראם איז דער פארזוך צו באגרינדען ניט נאָר דעם ציוניזם, נאָר אויך די רעאליזירונג פון דעם ציוניזם דורך דער סאָציאל־דעמאָקראטישער אויפ־פאסונג. די עקאָנאָמישע נויט און די וואנדערונג וועלען טרייבען די אידען סטיכיש אין ארץ ישראל מיט היסטאָרישער נויטווענדיגקייט. אין ארץ ישראל וועט זיך פאנאנדערוויקלען דער קלאסען־קאמף צווישען דעם אידישען

ב. באָרוכאָוו און דער פּועלי ציוניסטישער געדאַנק

אויף דעם פרישען קבר פון באָרוכאָוו איז עס צו שווער און צו פרי אָפּצושאַצען דעם גאַנצען ווערט פון דעם פאַרשטאָרבענעם חבר אין דעם פּועלי ציוניסטישען געדאַנק, אין דער טעאָריע פון סאָציאַליסטישען ציוניזם. באָרוכאָוו איז געווען דער אָנזאָגער און דער גרינדער פון א גאַנצער ריכטונג אין דעם אידישען סאָציאַליזם, א קריטיקער און א וועגווייזער אין דער אידישער סאָציאַלער פאָרשונג און פּראָלעטאַרישער קריטיק. ער האָט געהאַט דעם מוט צו זאָגען א נייעם וואָרט און אויפצוהויבען א נייע געזעלשאַפטליכע באַוועגונג, און אַזאַ כאַראַקטער ווערט ניט פאַרגעסען אין דער וועלט. איצט ווען דער סאָציאַליסטישער ציוניזם זיגט, און די גאַנצע אידישע ארבייטער־שאַפט געהט אין דעם וועג, וועלכען באָרוכאָוו האָט באַטראַכטען אַלס איינער פון די ערשטע, באַקומט באָרוכאָוו'ס וואָרט און ווערק נאָך א גאַנץ באַזונדערען ווערט.

איך וויל דאָ מיט איניגע שטריכען נאָר אָנצייכענען באָרוכאָוו'ס אויפטו און באָרוכאָוו'ס אייגענע שטעלונג אין דער סאָציאַליסטיש־ציוניסטישער באַוועגונג. באָרוכאָוו האָט דער ערשטער געפּרואווט אָנוועגדען די הערשענדע סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע אויף דעם פּראָלעטאַרישען ציוניזם. דערמיט איז די באַוועגונג פון די ארבייטער ציוניסטען, פון די פּועלי ציון, געוואָרען א סאָציאַליסטישע. און אַזוי ווי באָרוכאָוו'ס סאָציאַליסטישע אידעאָלאָגיע איז געווען דער מאַרקסיזם, איז דער פּועלי ציוניזם אונטער זיין השפּעה געוואָרען א סאָציאַל־דעמאָקראַטישע באַוועגונג.

דאָס דער ציוניזם גרינדעט זיך אויף די מאַטעריעל-עקאָנאָמישע נויטען פון דעם אידישען פאָלק, דאָס זיין הויפּט מאָטיוו איז די שטענדיגע וואַנדערונג, איז שוין געווען קלאָר אין דער ערשטער באַגרינדונג פון ציוניזם בכלל. פּינסקער'ס „אויטאָעמאַנסיפּאַציאָן" און הערצל'ס „יודענשטאַאט" ארגומענטירען ניט נאָר מיט דער נאַציאָנאַלער נויט פון אידישען פאָלק, געהען ניט נאָר ארויס פון דער אויסנאַמס־שטעלונג פון דער אידישער נאַציאָן אין דער פאַרגאַנגענהייט און דער געגענוואַרט, נאָר זיי זעהען אויך די סאָציאַל־עקאָנאָמישע נויט, וועלכע איז דער גרונט מאָטיוו פון דעם גאַנצען אידישען נאַציאָנאַלען עלענד. דער אידישער „לופט־מענש", אַלס א סאַציאַלע קאַטעגאָריע, דער וואַנדערענדער פּראָלעטאַריאַט, דער מאַנגעל אין ארבייטס־געלעגענהייט אַלס א מאָטיוו פאַר דעם איבערבוי פון דער גאַנצער אידישער ווירטשאַפט, דאָס זיינען אויסדרוקען און געדאַנקען, וועלכע זיינען שוין פריער באַקאַנט

בילד פון דער אידישער אויסנאַמס־שטעלונג, די איינצעלהייטען, די קלאַסען־חלוקים, די פאַרשיידענהייטען און די צוזאַמענהאַנגען. אָבער שטיצענדיג זיך אויף דער ווירקליכקייט, איז באָרוכאָוו קיינמאָל ניט געווען קיין פאַרטיי־דיגער, קיין באַשיצער פון דער גלות־ווירקליכקייט. ער האָט געוואָלט שטענ־דיג א גרויסע און ברייטע גלות־טעטיגקייט דורך דער פּאַרטיי. אָבער ער איז געווען אקוראַט אזא שאַרפער און קאָנסעקווענטער פאַרניינער פון דעם גלות און דער גלות אידעע, ווי דער אָרטאָדאָקסישער און העברעאישער ציוניסט. אין סוף פון איינעם פון זיינע גלענצענדע ארטיקלען וועגען ציוניזם אין „יעווריעיסקאיא זשיזן" פון 1906 רעדט ער וועגען דער גסיסה פון גלות, וועגען זיין טויט־אַגאָניע, וועלכער דער רעוואָלוציאָנערער ציוניזם דאַרף העלפען.

באָרוכאָוו איז אוועקגעגאַנגען, אָבער זיין טרייע, גלענצענדע און באַ־פרוכטענדע טעטיגקייט אויף דעם פעלד פון סאָציאַליסטישען ציוניזם אין טעאָריע און פּראַקטיק איז געבליבען און לעבט ווייטער.

פון „אידישען קעמפער", (1917).

פראלעטאריאט און דער אידישער בורזשואזיע, דורך דיזען אידישען קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל וועט ארין ישראל ארייננקומען אין רשות פון אידישען פאלק, נאטירליך, מיט דער אונטערשטיצונג פון די פרייע דעמאקראטישע פעלקער פון אייראפא. צווישען דעם אידישען קלאסען־קאמף אין גלות און דעם קלאסען־קאמף אין ארץ ישראל איז פאראן אן אינווייניגער צוזאמענהאנג, אזוי אז דער אידישער קלאסען־קאמף בכלל איז די רעוואלוציאנערע מעטאדע אין דער רעאליזירונג פון ציוניזם.

דאס איז אפשר א צו דאגמאטישע אויפפאסונג פון קלאסען־קאמף אלס איינציגען און אויסשליסליכען כח פון היסטארישער ענטוויקלונג. אבער דיזע אויפפאסונג האט זעהר שטארק געהאלפען סאציאליזירען די ערשטע פועלי ציון, וועלכע זיינען געקומען הויפטזעכליך פון דער ציוניסטישער יוגענט. דאס איז געווען א טריבוט צו דער הערשענדער סאציאליסטישער אידעאלאגיע, באזונדערס צום „בונד", וועלכער האט קריטיקירט דעם ציוניזם, אז דאס איז א באוועגונג אהן היסטארישער נויטווענדיגקייט און פליסט ניט ארויס פון פראלעטארישען קלאסענקאמף. אין דער הערשענדער אידעעאטמאספערע איז בארוכאוו'ס סכעמע געווען א געווינס פאר דעם פועלי ציוניזם. אבער דער בלייבענדער געווינס פון דיזער אויפפאסונג איז, דאס די פועלי ציון האבען דורך בארוכאוו'ן מער איידער דורך וועמען עס איז אנדערש געלערנט די נויטווענדיגקייט צו דיינקען און צו פירען זיך אין דעם ציוניזם אלס א באזונדערע פראלעטארישע קלאסען־באוואוסטזיניגע פארטיי.

עס וואלט געווען א טעות, ווען מען וואלט מיינען, דאס בארוכאוו איז געווען גלייכגילטיג צו דער ציוניסטישער אקטיוויטעט, ווייל ער האט באגרינדעט דעם ציוניזם דורך היסטארישער נויטווענדיגקייט. עס איז נאר געווען די אנווענדונג פון מארקסיזם אויף דעם ציוניזם, אבער ציוניסטישע אקטיוויטעט איז אין בארוכאוו'ס אויפפאסונג ניט אויסגעשלאסען. ער האט, פארקערט, אין זיין גאנצען טראכטען און ווירקונג, געזוכט ציוניסטישע אקטיוויטעט און איז געווען שטענדיג גרייט אפצורופען זיך אויף יעדער סאציאליסטיש־ציוניסטישער איניציאטיווע, ווי ווייט און גרויס זי איז ניט געווען. אויך מיט דער אידעע פון קאאפעראטיווער קאלאניזאציאן פון ארץ ישראל, אין וועלכער בארוכאוו האט אין זיינע ערשטע יארען געזען אן אפלענקונג פון קלאסען קאמף, האט בארוכאוו שפעטער שלום געמאכט, און איז געווארען איינער פון די שטארקסטע אנהייננגער פון דיזען גערדאנק.

בארוכאוו האט א דאנק זיינע אנאליטישע און מאטעמאטישע פיאיגקייטען געזוכט שטענדיג צו דערגרינדען די אביעקטיווע באדינגונג פון יעדער געזעלשאפטליכער ערשיינונג. דערפאר איז דאס אים אזוי געלונגען אויפצווועקען אין דעם אידישען פראבלעם, אין דעם פארשוואומענעם באטישען

געפינען דעם פּתרון פאר דעם פּראָבלעם פון אונזער ווידעראויפלעבונג און אויפבוי. פארקערט, זיי פארשטארקען נאָך די פינסטערניש און זיי מאכען נאָך גרעסער די צוטומעלטקייט און די אַלגעמיינע פארווירונג. נאָר יענער קלאַס צווישען אונז, וואָס לויט זיין עיקר און תוכן לייקענט ער די געגענוואַרט און וועבט נאָר דאָס שיינע געוועב פון דער צוקונפט, נאָר דער קלאַס וועט קענען האָבען דעם אמת'ן קוק אויף דער אויפלעבונג פון דעם אידישען פאָלק אין זיין אייגען לאנד.

אַט קומט אָן די משיח'שע תקופה פון קבוץ־גליות אינ'ם אומקערען זיך פון דעם אידישען פאָלק צו זיין לאנד. מיר קומען ווייטער שפּינען דעם גאָלדענעם פאָדעם פון דער אידישער געשיכטע, וואָס איז געווען צוריסען גאנצע צוויי טויזענט יאָר. מיר קומען עס פאַרטזעצען מיט דעם געהויבענעם גייסט פון אויפלעבונג און ווידערגעבורט.

און וואָס פאר א גאָלד איז דאָס ? וואָס פאר א גאָלד געפינען מיר אין אונזער געשיכטע, וואָס צוליב אים האָבען זיך מקריב געווען אונזערע פאר־גאנגענע דורות, וואָס צוליב אים דערהויבען מיר זיך אין דער איצטיגער גע־גענוואַרט צום נייעם לעבען ? דאָס אידישע פאָלק האָט ניט קיין לעגענדען פון מלחמה־גבורים. מיר האָבען ניט קיין זכרונות פון נצחונות, פון ערא־בערונגען. מיר האָבען ניט קיין לעגענדען פון געוועלטיגונג און פון געניגונג און נאָך מער, און דאָס איז דער עיקר, מיר האָבען ניט אין אונזער קולטור קיין קונסט פון וועלכען אַרט עס זאָל ניט זיין וואָס מיר אליין זאָלען האָבען געשאפען. אויך די וויסענשאפט און די נאַטורפאָרשונג האָט אין גרונד גע־נומען געפעלט דעם היסטאָרישען אידישען פאָלק. מיר האָבען דאָ ניט אין לאנד אפילו קיין זכר פון אַ פּאַלאַץ, פון סקולפּטור, פון מאָנומענטען, פון שניצונגען און קונסט וואָס זאָל האָבען געבליבען פון אלטע צייטען. ווי גרויס איז דער חילוק צווישען ישראל און זיינע שכנים.

גריכענלאנד און איטאַליען ! יעדעס ווינקעלע איז פול אין גריכענלאנד מיט קונסטארבייטען פון אלע צייטען. יעדע שטאָט און יעדער טעמפּעל און יעדעס געבעט־הויז. יעדער טורעם אין איטאַליען האָט אין זיך באהאלטען די גאנצע גרויסקייט און שיינקייט פון מיטעלאַלטער, פון אמאָליגער קונסט. אין אונזער לאנד, אין ארץ ישראל, איז דאָס אָבער גאַנץ אנדערש. אין אונ־זער לאנד האָבען די געטער פון דער נאטור ניט אראָפּגענידערט פון דער הויכקייט פון זייערע שטולען אויף דער ערד פארוואנדעלט צו ווערען אין אָפּגעטער. דער מענשליכער גייסט אונזערער האָט דאָ ניט געפונען קיין תקון אין דעם אידעאל פון דער דערגרייכונג, אין דער פארפאָלקאָמונג, אין דער ערדישער שיינקייט. דער גייסט פון דעם אידישען פאָלק האָט זיך אויפגע־הויבען פון דעם עמק הבכא הויך, צום הימעל הויך, צו דערגרייכען דעם

סאָציאַליזם — די שאַפונג פון אידישען גייסט

חברים און חברות:

איך ברייננ אייך דאָ א גרוס פון אונזערע פּאַרטייען אין אמעריקא, אין ענגלאַנד, אין פּאַריז, און פון די איינצעלנע חברים אין די אנדערע לענדער. די חברים פון אלע לענדער קוקען אויף אייך מיט ליבע און מיט קנאה. דער אידישער ארבייטער קלאַס שטעהט איצט אויף דעם שיידענוועג. נאָך א ווײַלע און ער וועט אריבערטרעטען דעם גרעניץ וואָס ליגט צווישען גלייך־גילטיגקייט און אָפּגעשטאַנענקייט און נאַציאָנאַלער אויפלעבונג און נאַציאָ־נאַלען ווילען.

אונזער צאָל דאָ אין לאַנד איז קליין און אָרעם, און פּונקט ווי די צאָל פון די ארבייטער איז דאָ קליין, אזוי איז דאָ אויך קליין און געפּאַלען און גע־דריקט דער גייסט פון גאַנצען ישוב און די האָפנונג פון אויפלעבונג וואָס שוועבט איבער׳ן גאַנצען לאַנד — האָט שוואַכע פליגעל. אָבער מיר וואַרטען אויף דעם גרויסען טאָג, ווען עס וועט זיך אָנהויבען די גרויסע אימיגראַציע אהערצו פון אלע גלות־לענדער. אן אימיגראַציע פון צענדליגער און הונדער־טער טויזענדער. דער טאָג קומט און דערנענטערט זיך, ווייל עס איז ניטאָ קיין אנדער פאַרענטפערונג פונ׳ם אָנגעווייטאָגטען אידישען פּראָבלעם און עס איז ניטאָ קיין אנדער אויסוועג פאַר דער אידישער געשיכטע ווי א פרייע לאַנד און א פרייע לעבען וואָס זאָל זיין אין דעם רשות פון דעם פאָלק אליין.

און דאָ הויבט זיך אָן די היסטאָרישע שליחות פו דעם אידישען ארביי־טער קלאַס אין דער ווידערגעבורט פון אונזער פאָלק. א חוץ דעם אידישען ארבייטער איז ניטאָ קיין אנדערער קלאַס ביי דעם אידישען פאָלק וואָס זאָל אזוי קענען פאַרשטעהן און פילען דעם נייעם וועג, וועלכען מיר מוזען געהן. מיר שטעהען איצט אויפ׳ן שוועל פון איבערגאַנג. הינטער אונז געפינט זיך דער תהום, די פאַרניכטונג און דאָס אומגליק וואָס עפענט זיין פינסטערען מויל אונז איינצושלינגען און פאַר אונז איז דער וועג איינגעהילט אין פינ־סטערניש.

די בעלי־בתים אונזערע און די משכילים — זיי פעלט אין גאַנצען דער חוש פאַר היסטאָרישע אידעאַלען און היסטאָרישע פאַראַנטוואָרטליכקייטען. ניט זיי קענען אונז באַלייכטען אונזער וועג און ניט זיי וועלען קענען אונז

---

*) א רעדע פון דר. נ. סירקין אויף דער פאַרזאַמלונג פון די ארבייטער אין יפו, אלס א קבלת פנים פאַר דער פועלי ציון קאָמיסיע קיין ארץ ישראל.

דאָ אין דעם בעל הבית׳ישען ישוב וואָס די בורזשואזע ציוניסטען ווילען דאָ פאַרטזעצען און פארפעסטיגען? אין ציון אָבער קען ניט און וועט ניט באַשאפען ווערען א נייע אידישע כתרילעווקע אויף דעם יסוד פון אראבישער ארבייט. א נייע כתרילעווקע וועט זיך ניט קענען צונויפגיסען ניט מיט דער שפראך פון אונזער נבואה און ניט מיט דעם גייסט פון דער נבואה. אויב מען וועט דאָ אויסבויען א בעל הבית׳ישע כתרילעווקע אויף דעם באָדען פון פרעמדער ארבייט, א כתרילעווקע פון קרעמער, פון הענדלער, פון וויינטמענשען, פון פעדלער, פון מעקלער, פון פראָצענטניקעס, פון עקספלואטאַטאָרס, פון רבנים און פון משכילים וואָס וועלען אָנטאָן א נייע קרוין אויף דער אלטער אָרדנונג, — דאן וועט דער נביא פון אזא כתרילעווקע ניט זיין קיין **מיכה המורשתי** און ניט קיין **קארל מארקס**, נאָר דער גלות בדחן „שייקע פייפער" און דער גאנצער ציוניזם וועט ווערען א בזיון און א געשפּאָט פאר דער גאנצער וועלט.

און אויב מען דענקט אז די אידישע ארבייטער וועלען זיך פארדינגען ביי די פריצים און וועלען אָפּגעבען זייערע כחות צו א פארפוילטען בינטעל הערשער, האָט מען א גרויסען טעות. אזא זאך וועט ניט געשען! עס זיינען געווען טעג ווען דער אידישער ארבייטער האָט געפריידיגט די איינגעמונג פון ארבייט און אָפּהיטונג פון לאנד (שומרים) און האָט זיך פאר דעם מקריב געווען. איצט אָבער, רופען מיר איינצונעמען דאָס פאָלק פאר דעם לאנד און צוצוגרייטען דאָס לאנד פאר׳ן פאָלק.

דער אידישער ארבייטער, וואָס וועט גרייט זיין זיך אונטערצוגעבען דעם פריוואטען קאפּיטאל, וועט פארראטען ניט נאָר דעם סאָציאליזם, נאָר אויך די אויפלעבונג פון אונזער פאָלק אויף זיין אייגען לאנד. ווען די ציוניסטען וואָלטען נאָר פארשטאנען דעם גייסט פון דעם אידישען ארבייטער, ווען זיי וואָלטען נאָר פאר זיך געהאט א פערספּעקטיווע פון דער צוקונפט וואָלטען זיי פארשטאנען, אז עס איז אונמעגליך צו באשאפען דאָ א אידישען ארבייטער קלאַס, וואָס זאָל זיין אונטערטעניג צו אידישע בעלי בתים אין ארץ ישראל.

און ווער זיינען זיי, די דאָזיגע הויכע אידען וואָס וועלען אהערצו קומען? וועלען זיי קומען אהער פון באָלשעוויסטישען רוסלאנד אָדער פון דעם אָרימען פוילען? צי איז דאָס רעכט, אז אידישע קאפּיטאליסטען זאָלען קומען אהערצו ארבייטען מיט אראבער, כדי „דאָס לאנד זאָל ווידער אויפבליען" אָדער כדי צו עקספּלואטירען דעם אידישען ארבייטער, כדי א נייע קלאסען־מלחמה זאָל דאָ אויסברעכען?

ניין, מיינע פריינד! אויב איר ווילט באשאפען א נייע ערד און א נייעם הימעל, מוזט איר זיך א נייעם וועג זוכען! מיר מוזען אויסזוכען נייע

פרידען פון די הימלען, אזוי אז דער פרידען פון די הימלען זאָל זיך פאראייניגען מיט דעם פרידען פון דער ערד, מיט דעם פרידען פון ישראל, מיט דעם אידעאל פון יושר און צדק פון דער גאנצער מענשהייט. די אמת'ע קולטורעלע שאפונג פון דעם אידישען פאָלק פון אמאָליגע טעג ביז היינט איז געווען דער אידעאל פון דער סאָציאלער הארמאָניע, פון דעם מענשליכען, ברידערליכען צוזאמענלעבען, פון גערעכטיגקייט און פון פרייהייט. איך וועל זיך דאָ איצט ניט אָפּשטעלען צו ווייזען די סבות פארוואס די קולטור פון דעם אידישען פאָלק איז אוועק אין דער דאָזיגער ריכטונג. דאָס איז א פראגע פאר זיך. עס איז אָבער א פאקט, אז ביים אידישען פאָלק איז געבוירען געוואָרען דאָס דאָזיגע גרויסע וואונדער, אז צווישען אים איז געבוירען געוואָרען דער אידעאל פון נבואה, פון גרויסע זעהונגען פון די קומענדע טעג, פון דעם סאָציאליזם. אויב איר זאָלט אוועקנעמען פון דער אידישער געשיכטע די סאָציאליסטישע שאפונג וואס האָט זיך באהעפט מיט דעם גאנצען פאָלק, דאן בלייבט גאָר קיין אינהאלט ניט אינ'ם אידענטום, און עס בלייבט אונז ניט קיין בארעכטיגונג פאָרטצוזעצען די אידישע געשיכטע אין דער צוקונפט. ווען מיר זאָגען דאריבער, אז מיר ווילען פאָרטזעצען דעם גאָלדענעם פאָדעם פון דער אידישער געשיכטע, הייסט דאָס שאפען א נייע אידישע סאָציאליסטישע געזעלשאפט. דעם דאָזיגען אמת קענען אונזערע בעלי־בתים און משכילים ניט פארשטעהן. נאָר דער אידישער ארבייטער קלאס איז דער איינציגער יסוד אויף וועלכען דאָס נייע וועט קענען געבויט ווערען; דער איינציגער עלעמענט, וואָס וועט קענען אויפהויבען אין זיינע הענט אונזער היסטאָרישע פאָן.

דער אידישער ארבייטער, ווי דער ארבייטער פון דער גאנצער וועלט, האָט איצט, אין אונזערע טעג, אויפגעהערט צו זיין א טרוימער פון ווייטע חלומות. ער זעהט פאר זיך די מעגליכקייט צו פארווירקליכען זיינע שטרעבונגען אין לעבען. די קאפיטאליסטישע הערשאפט האָט באנקראָטירט און איז געפאלען אין דער גאנצער וועלט, ניט נאָר ווייל דער כח פון דעם ארבייטער קלאס איז שטארק געוואָרען, נאָר דערהויפּט צוליב זיינע אינערע סתירות. די קאפיטאליסטישע אָרדנונג איז ווי משוגע געוואָרען און באגעהט זעלבסטמאָרד. דאָס באווייזט די לעצטע מלחמה און דער שלום־אפמאך. עס האָט זיך אָפּגעטאָן דער היסטאָרישער אָפּשיין פון דער קאפיטאליסטישער אָרדנונג און זי וועט אומקומען אין אירע אייגענע ווייטאָגען. און אויב מיר זעהען, אז די קאפיטאליסטישע אָרדנונג וואס עקזיסטירט שוין איז פאר'משפט צום אונטערגאנג, איז דאָך קלאָר, אז א קאפיטאליסטישע אָרדנונג, וואָס איז נאָך ניט געבוירען געוואָרען, זאָל אין גאנצען ניט געבוירען ווערען.

ווער פילט ניט אין ארץ ישראל די אינערליכע סתירות, וואָס עס זיינען

ישראל זאָג איך: זאָל אייער הארץ ניט אָפּגעשוואכט ווערען און זאָל אייער האנט זיך ניט אראָפּלאָזען. אין אונזער איינינגקייט ליגט אונזער קראפט. איר זייט דאָ ניט אליין. נאָך א ווײַלע און דער גאנצער אידישער ארבייטער־קלאס וועט זיך פאראייניגען מיט אייך אין דער ארבייט, וועט געהן מיט אייך מיט אן אויפגעהויבענעם קאָפּ און מיט'ן אויפגעהויבענעם גייסט. ווער עס האָט אויערען צו הערען קען שוין פארנעמען דאָס קול פון דעם פאָלק'ס ערוואכען, וואס דערהערט שוין אייער רוף פון ארץ ישראל.

לאָמיר האָפען אז די פועלי־ציוניסטישע קאָמיסיע פון דער גאנצער וועלט וועט אויסארבייטען א סאָציאליסטיש פראָגראם, א ברייטעס און א גרויס, און מיט דעם דאָזיגען פראָגראם וועלען מיר זיך ווענדען צו דער אידישער ארבייטערשאפט און צו דעם אידישען המון און מיר וועלען זיי אויפפאָדערען אונז צו הילף צו קומען, ווייל אונזער ארבייט און אונזער שעפּפונג איז ניט נאָר א נאציאָנאלע, נאָר מיר ווילען דאָ אויפלעבען דאָס אידישע פאָלק און אויפשטעלען אויף דעם אידישען לאנד א בנין פאר דער גאנצער מענשהייט.

ווענען אין די טיפקייטען פון אונזער געשיכטע און אין דעם גייסט פון דעם איצטיגען רעוואָלוציאָנערען מאָמענט. „די ערד איז נאָר געגעבען געוואָרען צו מענשען מיט מוסקולען" — דעם דאָזיגען אייביגען אמת מוזען מיר אויך פארווירקליכען אין לעבען. די נאציאָנאליזירונג פון דער ערד, פון האנדעל, פון ארבייט, פון אינדוסטריע און א סאָציאל־קאָאָפעראטיווע טעטיגקייט און אויפבויאונג אין אלע צווייגען פון אונזער לעבען, נאָר דאָס זיינען די ווענען פון אונזער ווידער־אויפלעבונג וואס מיר מוזען אין זיי געהן. איך ווייס גאנץ גוט די שווערינקייטען וואָס ליגען אויף דעם וועג. איך ווייס די פעלערען פון די קבוצות און פון די ערשטע פּרואוון. דערמאנט זיך מיר אָבער אז פעטער קראפאטקין האָט אמאָל געזאָגט, אז דער בעסטער מיטעל צו באזייטיגען די פעלערען פון דעמאָקראטיע איז צו געבען א ברייטערע און א טיפערע דעמאָקראטיע. און דעריבער זאָג איך אז דער בעסטער מיטעל געגען די פעלערען פון די ארבייטער קבוצות איז די קבוצות ברייטער צו מאכען, צו דערהויבען, צו געהן אין פאָראויס און ניט אויף צוריק.

ווען אחד־העם איז געקומען אהער מיט 27 יאָר צוריק, האָט ער אויס־גערופען, אז מען מוז ברייננען אהער אין לאנד א בעסער אידענטום און אז אָפּענהיימער איז געקומען אהער האָט ער געזאָגט, אז מען דארף דאָ ברייננען בעסער מיסט. אנשטאט א בעל הבית'ישע, היפּאָקריטישע אידישקייט, דארפען מיר דאָ ברייננען גוטען מיסט. אנשטאט עלענדע, בעל־הבית'ישע נשמה'לעך מיט באהאלטענע „קערענקעס" אין זייערע זעק, דארפען מיר דאָ אויפבויען גרויסע פאבריקען, דארפען מיר דאָ ברייננען מאָדערנע מאַ־שינען פאר ארבייטער קבוצות; אנשטאט פּוסטע מליצות, דארפען מיר דאָ באשאפען א ניי לעבען פון מענשליכער און ברידערליכער צוזאמענ־לעבונג.

און זאָלען אונז די ציוניסטען ניט דערציילען, אז עס איז ניטאָ קיין געלד. אויב נאָר זיי ווילען אין הארצען האָבען דעם גאלד פון אמת, ווילען זיי שוין געפינען דאָס געלד צו פארווירקליכען דעם אמת. איצט, אָבער, האָבען זיי ניט קיין אמת אין זייער הארצען און ניט קיין געלד אין זייערע קעשענעס — נאָר א געפאלענעם גייסט, און זיי פארשווענדען אומזיסט ניט נאָר דאָס געלד פון אונזער פּאָלק, נאָר זיי פארשווענדען אויך זיין האָפנונג.

מען מוז ארויפלייגען א צינז אויף אלע אידען פון אלע לענדער פאר ארץ ישראל. מען מוז אָנפאנגען מיט א נאציאָנאלער הלואה. מיר מוזען זיך ווענדען צו די פעלקער פון דער וועלט און דערהויפּט צו אמעריקא, אז זיי זאָלען אנטייל נעמען אין אונזער נאציאָנאלער הלואה, אזוי ווי זיי האָ־בען געהאָלפען אלע אנדערע לענדער, וואס האָבען געליטען פון דער מלחמה. און צו די אידישע ארבייטער וואס ארבייטען אויף דעם לאנד פון ארץ

געהען צום טויט מיט דער ריינקייט פון דער ליבענדער טויב, וועלכע שוועבט איבער איר נעסט. דיזע פאָלקס־אויסערוועהלטע מוזען יעצט אראָפּנעמען די שטערונג פון אונזער אויפלעבונגס־וועג מיט דער העזה פון הייליגקייט און דעם כעס פון אמת. וואָרים נאָר ווען עס איז פאראן א זין אין לעבען, איז אויך פאראן א זין אין טויט.

פופצען יאָר זיינען שוין פאָראיבער, זינט דעם ווי ס'האָט אָנגעפאנגען די נייע וואנדערונג פון די צעירים אין ארץ ישראל, און צוואנציג זיינען שוין, זינט עס האָט אויפגעשיינט דער ערשטער ליכט פון סאָציליסטישען ציוניזם. אין לויף פון דיזער צייט ווערט דער ווילען צו באשאפען אין א"י א סאָציא־ליסטישע געזעלשאפט אלץ שטארקער און בולט'ער. אין אָנהויב האָט דיזער ווילען נאָך געזוכט אין דער פינסטער. דער רוב פון די פועלי ציון האָט זיך נאָך ניט געקענט באפרייען פון דעם גדאנקען־טעות, דאס די מענשהייט מוז פריהער פול אויסטרינקען דעם בלוט־כוס פון קאפיטאליזם, ביז עס וועט קומען דער נצחון פון סאָציאליזם. אָבער די נויט, דיזער פרוכטבארסטער לערער פון לעבען, האָט געגעבען דעם שטארקסטען אָנשטויס צו דעם סאָ־ציאליסטישען ציוניזם. הינטער דעם אקער־אייזען און דער באָראָנע איז ביי די ארבייטער אויסגעלייטערט און באפעסטיגט געוואָרען די ערקענטניש, דאָס עס איז אונמעגליך צו באשאפען א אידישען ארץ ישראל, וועלכע זאָל שטעהן אין דעם רשות פון איר אייגענער ארבייט און זאָל צו זיך ציען דעם המון פון אידישען פאָלק, אויב דער פריוואט קאפיטאל וועט הערשען אין דעם ישוב. דער אידישער ישוב זעלבסט, יענע ווילדע בריאה, וועלכע זויגט צוויי ברוסטען — די אידישע פילאנטראָפּיע און די אראבישע ארבייט, — דער אידישער ישוב און זיינע ווידערשפּרוכען און זיין שאנדע האָט באשטע־טיגט דעם אמת, דאָס א אידישער ישוב אין ארץ ישראל דורך פריוואטען קאפּיטאל איז א לעבערליכער ווידערשפּרוך.

דיזע ערקענטניש, אז ס'איז ניטאָ קיין ציוניזם אויסערהאלב פון סאָ־ציאליסטישען ציוניזם, אז דעם ציוניזם פון פריוואטען קאפיטאל, פון עקס־פּלואטאציע, פון פרעמדער ארבייט, פון געלדזוכט, האָט קיין שום נאציאָנא־לען אינהאלט ניט, און האָט קיין שום שייכות ניט מיט דער לייזונג פון אי־דישען פּראָבלעם, דיזע ערקענטניש ווערט אין אונזערע טעג כמעט די אלגע־מיינע ערקענטניש פון פאָלק. דערווייל אָבער הויבט זיך אויף פון דער איינגשאפט און פינסטערניש פון לעבען דער לויטערער געשריי, וואָס ס'איז פאראן אין אים אי טיפער האס אי אונענדליכע ליבע, דער געשריי צו ענדע־רען די וועלט און צו מאכען ריין דאָס לעבען, כדי עס זאָל ניט חרוב ווערען די גאנצע מענשליכע היסטאָריע אין דעם אפגרונד פון ענאָאיזם און בייזער פארנונפט. די ענטוויקלונג פון דעם ישוב האָט א שטופּ געטאָן דעם ציוניזם

באַשיצונג פון לעבען

נאָר אין נאָמען פון לעבען געהען די קינדער פון דער ארבייט צום טויט, רופען זיי צום שוץ געגען דעם אויסערן שונא און זאמלען זיך צו מלחמה געגען דעם פיינד, וועלכער לויערט פון אינווייניג. די פאַרפאָלקאָמונג פון לעבען, די דערהויבונג פון דער צוקונפט, די הייליגקייט פון דער געשיכטע, נאָר זיי זיינען מחייב דעם טויט. זיי, און נאָר זיי נעמען אראָפּ דעם טויט־פלעק פון דעם אויסגעשטרעקטען קריגס אָרעם, און די ווילדקייט און די טומאה פון הארצען, וואָס דערשמעקט מלחמה. ניט דער נצחון, נאָר דער זעלבסטשוץ איז מכפר אויף דער מלחמה, און כשר איז דער מלחמה־געשריי נאָר ווען ער ווערט מגולגל אין דעם שיר פון לעבען.

אויף די בערג פון גליל זיינען געפאלען אונזערע זין און אונזערע טעכטער, איז ארויסגעגאנגען זייער נשמה אויף קדוש השם. און דאָרט אין מיטען וועג זידט דאָס בלוט פון דעם גבור, עס וויל זיך ניט בארואיגען און שעמט זיך שטיל צו ווערען, ביז דאָס פאָלק וועט זיך אויפהויבען אין זיין גאנצען הויך און וועט דורך דעם פארגאָסענעם בלוט אויפשטעהן צום לעבען. און עס וועלען נאָך פאלען קרבנות, און מיר וועלען נאָך פלעכטען בלומען, בלומען פון אונשטערבליכקייט און בלומען פון אייביגען פרילינג, פאר די וועלכע זיינען זיך מוסר נפש פאר דער הייליגקייט פון לעבען.

אָבער אזוי ווי די זין פון דער ארבייט רופען איצטער צונויף דאָס פאָלק צום שוץ כלפי חוץ, אזוי מוזען זיי אויך באשיצען דאָס פאָלק און די ערד געגען דעם אונפארשטאנד, די טעמפּקייט, די שנאה, די אינדיפערענץ פון אינווייניג, מוז דאָס פאָלק ארויסגעהן פון דעם פייער מיט א נייעם רצון, מיט א פארדאָפּעלטען כח, מיט א געלייטערטער ערקענטניס, מיט א שטרעבונג, וועלכע זאָל זיין הארט ווי פעלז. דיזע פאָלקס־אויסערוועהלטע, וועלכע

---

*) דעם דאָזיגען ברויזענדען אויסדרוק פון א גרויסער אידיש־רעוואָלוציאָנערער נשמה, האָט דר. נחמן סירקין אָנגעשריבען אין ארץ ישראל אין יאָהר 1920, וואו ער האָט זיך געפונען אין דער צייט פון בלוטיגע צוזאמענשטויסען אין גליל און איז אונטער'ן טיטול „הגנת החיים“ צוערשט פארעפענטליכט געוואָרען אין העברעאיש אין דעם אָרגאן פון דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער ארבייטער אָרגאַניזאציע „אחדות עבודה“. (״קונטרס״ חוברת ל. אדר הת״רף). שפּעטער האָט עס די א״י ארבייטער־אָרגאניזאציע ארויסגעגעבען אין דער פאָרמע פון א פלוג־בלאט און ס'איז אין יענער צייט ווייט און ברייט פארשפּרייט געוואָרען איבער'ן גאנצען לאנד.

פון די ארבייטער אין א״י מיט די אידישע ארבייטער פון חוץ לארץ וועט ברענגען חס ושלום צו א בגידה געגען די העברעאישע שפראך. ווען אבער די ארבייטער אין א״י זאלען זיך אפזאגען אינגאנצען פון די אידישע ארבייטער אין חוץ לארץ און זאלען מאכען שלום מיט די קאלאניסטען און די קרעמער פון א״י, אט דאמאלט וועט זיך אויפריכטען די העברעאישע שפראך, וועלכע לינט נעבאך געפאלען אין די קבוצות און קאאפעראטיווען, און אונזער נאציאנאלע שפראך וועט זינגען אויף אלע גאסען דורך די קול־טור־קראפט פונ׳ם פריוואטען קאפיטאל.

און מיר שטעהען אלע מיט א וועהטאג אין הארצען און מיט א טיפען כעס און וואונדערן זיך וועגען דיזען גאנצען אנבליק. וואס איז עס? האט דען די בורזשואזע שנאה און קורצזיכטיגקייט אזוי פיל אלץ איבערגעפירט, אז אפילו אויף דעם ברעג פון אפגרונד קאנען זיי ניט געהן ריכטיג? איז דען ניטא קיין תרופה צו דיזע עקשנים, מנהיגים און משכילים כביכול? זינקען דען איין אין דעם אפגרונד פון דער געשיכטע די אויסגעטריקענטע ביינער פון אידישען פאלק אונטער דעם קלאנג פון דעם פארזונקענעם גלאק פון דער בורזשואזער וועלט, וועלכע נויגט זיך צום אונטערגאנג, און עס מאכען פון אונז נאר חוזק די ווילדע געשרייען פון הידד און הורא?

אבער אויף די בערג פון דעם גליל טראגט זיך דער שמייכעל פון שטילער גבורה, וועלכע פליסט ווי לעבעדיגעס וואסער פון דאס הארץ פון דער אומה, וועלכע צאפעלט זיך אין איר בלוט און אין איר בלוט שטעהט זי אויף צום לעבען. ווארום תל־חי איז ניט אן איינצעלנע פלוצלונגע ערשיינונג, נאר זי איז א סימבאל, דער טיפסטער אויסדרוק פון דער לעבענס־העלדיש־קייט, וועלכע האט אנגעכאפט אין דער לעצטער עפאכע די אידישע רעוואלוציאנערען פון דער וועלט. די קעמפער פאר זעלבסטשוץ, די חברים פון אידישען גדוד און פון דער רויטער ארמיי, די טויזענדער און צענדליגער טויזענדער צעירים און צעירות, וועלכע האבען זיך אומעדום מוסר נפש געווען פאר דער הייליגקייט און ריינקייט פון לעבען. פון תל־חי וועט אונז לייכטען א נייער ליכט אין אונזער פינסטערניש, פון תל־חי וועלען מיר שעפען קראפט און שטארקייט ניט נאר כדי אונז צו באשיצען, נאר אויך כדי אויסצוטרעטען א נייעם וועג פאר דעם ישוב, אין דער אויפלעבונג פון א״י.

אויב אבער דער מדבר פון דעם בורזשאזעם ציוניזם ענטפערט ניט אויף דעם קול פון דעם ארבייטער, אויף דעם קול פון פאלק, איז דאך געקומען די שעה, ווען מיר מוזען אנהויבען ריידען אנדערע ווערטער און אן אנדער שפראך. דער ארבייטער פאדערט און ניט ער בעט, אז דאס גאנצע לאנד זאל געבויט ווערען אויף דעם יסוד פון איינענער ארבייט, דאס הייסט, אויף דעם יסוד פון נאציאנאלער ווירטשאפט, וואס אהן דיזען יסוד איז ניטא קיין

אויף דעם וועג פון סאָציאַליזם, און דער אַלגעמיינער סאָציאַליסטישער גע־דאַנק האָט ארויפגעלעגט אויף דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם דעם שטעמפּעל פון אבסאָלוטען אמת, פון אן אבסאָלוטער פאָדערונג.

און אָט זיינען געקומען די לעצטע טעג, די טעג פון די נייע קאמפּען און דעם נייעם זעלבסטשוץ, און דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז ווידער געשטעלט געוואָרען אויף דער טאגעס־אָרדנונג, שוין ניט נאָר ביי די ארביי־טער, נאָר ביי די אַלע, וועלכע זיינען נאָענט צום ישוב. די וועלכע ווילען באשיצען דאָס לאנד, פאר זיי קען די באַשיצונג נאָר זיין א מלחמה פאר דעם לעבען. דער ישוב דארף אין זיך פארקערפּערען נאָר שיינקייט, גערעכטיג־קייט, אמת, פארפאָלקאָמונג פון לעבען צוליב דעם גאנצען פאָלק. ניטאָ קיין ישוב אין ארץ ישראל אָהן דער אויפלעבונג פון פאָלק ישראל, און ניטאָ קיין נאציאָנאלע אויפלעבונג אָהן סאָציאלער באגייסטערונג, אָהן דער דערהויבונג פון דער ארבייט. דאָס גאנצע פאָלק אין א"י האָט איצט דערקענט, דאָס מיר שטעהען ביים קריזיס, און דאָס נאָר א מאסאָווע איינוואנדערונג און א ברייטע קאָלאָניזאציע אויף דעם יסוד פון אייגענער ארבייט קאָן ראטעווען דעם ציוניזם, וועלכער צאפּעלט זיך צווישען לעבען און אונטערגאנג.

אָבער קיינמאָל איז ביים ציוניזם ניט געוועזען דער שכל אזוי בלאס און דער רצון אזוי אָרעם ווי איצט. אנשטאט אנידערצושטעלען די פראגע פון דער טעריטאָריאלער אויפלעבונג אין איר גאנצער גרויס, אנשטאט זיך בא־ציען מיט יראת הכבוד צו אלע אונזערע סאָציאלע און קאָלאָניזאטאָרישע פראגען, איז דער ציוניסטישער געדאנק איצט געפאנגען אין קינדישען שרעק און איז בלינד צו אלעם, וואָס קומט פאָר ארום אים. מען הערט נאָר דרשות און מגידישע חקירות וועגען די פּארטייען און דעם פורכטבארען אומגליק, וועלכען זיי ברייגגען חלילה אויף דעם פאָלק ישראל און ארץ ישראל. ניטאָ אין אונזער לעבען קיין פּלאץ פאר מפלגות, און די פּארטייען שטעהען אין ווידערשפּרוך צו איינהייט פון דער נאציאָן. בכן, זאָלט איר, שלעכטע קינדער פון די פּארטייען, געהן און זיך אָנשליסען צו אונזער פּארטיי און אונזער שכל, די פּארטיי און דער שכל פון דער בורזשואזיע, דאס איז דער שלום־פאָרשלאג פון די ציוניסטען. מען שרעקט דעם עולם מיט דעם רויטען גיפט, וועלכער ברייגגט אריין א מהומה אין דער מענשהייט, און וואָס אָהן אים איז דאָך די מענשהייט נאָר אָנגעפילט מיט שלום, גערעכטיגקייט, שיינ־קייט, אמת און אָרדנונג. די ארבייטער קבוצה איז חס ושלום א באָלשעוויס־טישע קאָמונע, און דער באָלשעוויזם האָט דאָך געבראכט אונזער פאָלק צום פארדארבען, בשעת אונטער דער פריערדיגער אָרדנונג, פון די צייטען פון צאר ביז דעניקין, איז דאָס פאָלק ישראל געווען גליקליך און זיכער. אנדערע טוען אָן א מענטעלע פון ליבשאפט צו די ארבייטער. נאָר די פאראייניגונג

איר באשאפט צווישען דעם ציוניזם און דער אידישער פאָלקס־מאסע אין ארץ ישראל און חוץ לארץ.

רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דעם רוח ישראל און דער תורת ישראל, ווארום דורך דיזער פּאָליטיק זייט איר אייגענטליך מבזה אלע איי־ביגע תוכנים, וועלכע זיינען באהאלטען אין דער אידישער נשמה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער שפה עברית, וואָס אין איר טיפקייט און איר ליכט איז באהאלטען א קולטור פון נייע ווערטען און נייע באציאונגען, וואָס דער ווידערשפּענסטיגער שיר פון דעם אמאָליגען דור ווערט אין איר מגולגל אין דעם ליד פון שאפונג און גערעכטיגקייט פון דער געמיינשאפט פון דער צוקונפט. רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דיזער הייליגער שפּראך, ווארום פון איר גאנצער הייליגקייט האָט איר גע׳־ירש׳ענט נאָר די אויבערפלאכיגקייט, די פלוידעריי, די הברה.

און רעדט ניט קיין הויכע רייד וועגען דער אויפלעבונג פון פאָלק און לאנד. ווייסט איר דאָס שרעקליכע וואָרט, וועלכעס ליגט אויף אונזערע ליפּען? מיר ווילען דאָס אייך זאָגען: מיט אייערע אייגענע הענט בויט איר אויף צווישען אונז די פרעמדע פעסטונג, וואָס באלד וועט אונטער אירע פורכטבאַרע שאָטענס פארטריקענט ווערען דער בוים פון דער לעצטער האָפנונג פון דעם אידישען פאָלק. היינט איז עס אפשר א פּאָלעמישע מליצה, מאָרגען קאָן עס אָבער ווערען א טראגישער אמת!

און איר, חברים ארבייטער, פאלט ביי זיך ניט אראָפּ! אויף די בערג פון גליל שטייגט אויף די זון, אונזער זון, און קראפט און גבורה איז אין אירע פליגלען. איר האָט באשיצט דאָס לאנד געגען אירע אָנפאלער פון אויסען, איר וועט נאָך באשיצען מיט אייער ארבייט און אייער גייסט דאָס לעבען געגען די שטערונגען פון אינווייניג!

געשריבען אין ארץ ישראל, אין 1920.

אָרט פאר א אידישען ישוב און פאר אידישער אויפלעבונג אין ארץ ישראל. אלע געלדער און אלע כחות פון די ציוניסטען, אלע אונטערנעמונגען פון ציוניזם, דארפען זיין פארוואנדעלט יעצט צו דיזען צוועק. אלע מיטלען דארפען מער ניט אויסגעגעבען ווערען ווי פאר איין זאך: די באשאפונג פון א אידישער ווירטשאפט דורך שטאַטישע און דאָרפישע קאָאָפּעראטיוון. עס איז מעגליך אריינצוברייננגען צענדליגער טויזענדער נייע מענשען און קאָלאָניזירען זיי אויף דעם סיסטעם פון קאָאָפּעראטיוון. אבער ווע לען מיר באמת שווייגען, בשעת הונדערטער און טויזענדער מענשען גרייטען זיך צו פארלאָזען דאָס לאנד דורך מאַנגעל אין ארבייט און נויט, אָדער בעסער גענאגט, ווייל די מנהיגים און בעלי בתים זיינען טויב און שטום און זיינען געפאנגען פון קינדערשען שרעק?

און זאָל מען ניט זאָגען, דאָס די קאָאָפּעראטיווע אנשטאלטען האָבען דעפיציטען, און דאָס מען וויל פארהיטען אידישע געלד. עס זאָל ניט געהן חלילה אויף אומפּראָדוקטיווע צוועקען. מיט דיזער מעשה מאכט איר נאָר א געלעכטער. איר ווייסט, אקוראט ווי מיר, דאָס די שטאָטישע קאָ־אָפּעראטיוון, די אינדוסטריע־קאָאָפּעראטיוון, דער קאָנסום־קאָאָפּעראטיוו „המשביר", ניט נאָר זיי פארלירען ניט, נאָר דאָס זיי האָבען געקאָנט זיין א קוואל פון וואוילשטאנד פאר דאָס גאנצע פאָלק, וואָלטען געקאָנט פאר־ביליגערען די פּראָדוקטען, פארגרעסערען די באפעלקערונג, אויב נאָר דער נויטיגער קאפּיטאל וואָלט אין זיי אריינגעלייגט געוואָרען. עפענט אויף גרויסע נאציאָנאלע פאבריקען, אויף א דעמאָקראטישען באזיס, און דורך קאָאָפּעראטיווע ארבייט, און איר וועט אויפלעבען דאָס לאנד. און די לאנד־ווירטשאפטליכע קבוצות, זיי זיינען דאָך באמת דער ערשטער קאָלאָניזאַ־ציאָנס־פארזוך, וועלכער האָט זיך איינגעגעבען אין נאציאָנאלען, עקאָנאָ־מישען און סאציאלען זין. אמת, אין פילע קבוצות איז שוין אונמעגליך געוואָרען דאָס ליידען פון דחקות, פון מאנגעל אין בהמות, ערד, הויז־ווירט־שאפט. אָבער די ארבייטער בלייבען שטעהן אויף זייער וואך און זיי פאָ־דערען איצטער איינמאָל פאר אלע מאָל, דאָס די נאציאָנאלע קאפּיטאלען, וועלכע ווערען אויפגעזאמעלט אין דער וועלט, זאָלען אריינגעלייגט ווערען אין נאציאָנאלע ווירטשאפט, אין קאָאָפּעראטיווע אָרגאניזאציאָנען, צוליב אידישע ארבייט און צוליב דער פארגרעסערונג פון ישוב. דאָס געלט זאָל ניט צוטיילט ווערען מעהר אויף תמיכות, שבירות, קרעדיטען עד שיבוא אליהו, לטובת פון פּריוואטע קאפּיטאליסטען.

אויב איר הערט ניט און איר פארשטעהט ניט, דאן זאָלט איר וויסען, דאָס איר וועט זיין שולדיג אין איצטיגען קריזיס, פאר דעם אפּגרונד, וועלכען

קראפט זוכט דאָס אידישע פאָלק אין דעם סאָציאַליסטישען ציוניזם א נייע וועלט פון קולטור, א נייע אָרדנונג פון געזעלשאפט, א נייעם ווילען פון געשיכטע. עס איז נאָך א טענדענץ, א האָפנונג, א מיסטישע זענזוכט פון א פאָלק נאָך א טאַט און א וואונדער, אָבער א זענזוכט, וועלכע ראַנגעלט זיך פאר היסטאָרישער געשטאַלט, וועלכע זוכט דאָס קלייד פון רעאַליטעט.

אלס אן אידעע און א באוועגונג איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם דער שלוס־אקאָרד פון דער גאנצער קולטור־באוועגונג פון אידישען פאָלק אין דער מאָדערנער צייט, איז עס די העכסטע היסטאָרישע שטייגערונג פון אלע זיינע אָפענע און פארבאהאלטענע האָפנונגען און נביאות. נאָר נאָך צוויי יאָר־הונדערטען פון אידישער אייראָפעאיזירונג און פארוועלטליכונג; נאָר נאָך דער עפּאָכע פון אסימילאציע און קולטור אין מערב אייראָפּא; נאָך דער עפּאָכע פון השכלה, ציוניזם; נאָך דעם אָנשטורם פון אידען אָן רעוואָלוציע און סאָציאַליזם אין דער גאנצער וועלט, האָט געקאָנט אויפשטייגען ביים אידישען פאָלק דער סאָציאַליסטישער ציוניזם, דער ווילען צו א נייער אייגענ־ארטיגער קולטור־היסטאָרישער טאַט. דער סאָציאַליסטישער ציוניזם איז א נייע שעפּפערישע ווענדונג פון דעם אידישען היסטאָרישען רצון, א נייע, אלט־נייע ליניע, וועלכע דער היסטאָרישער פּראָצעס פון אידישען פאָלק נעמט יעצט. אלע אנדערע אידישע געזעלשאפטליכע און קולטורעלע באוועגונגען, די אסימילאציע, דער בונדיזם, דער ציוניזם, דער גלות'יזם טרעטען שוין קענטיג אָפּ פון זייערע ביז־איצטיגע פּאָזיציעס און גרענעצען און שטראָמען יעצט אין דעם פלוס פון סאָציאַליסטישען ציוניזם, וואָס אונטער זיין צייכען שטעהט באלד די אידישע צוקונפט.

אלס אידעע און באוועגונג איז דער סאָציאַליסטישער ציוניזם די פרוכט פון קולטורעלער און געזעלשאפטליכער ענטוויקלונג פון אידישען פאָלק אין דער מאָדערנער צייט, אין די לעצטע הונדערט יאָר. אָבער אלס ביינקשאפט און האָפנונג, אלס מיסטישער גלויבען און אינווייניגער בטחון, וואָרצעלט דער קאָמפּלעקס פון געדאנקען און געפילען, וועלכער איז איינגעשלאָסען אין סאָציאַליסטישען ציוניזם, אין דער גאנצער אידישער געשיכטע. דער קאמף געגען דער וועלט, אוים דער דערקענטניש פון דער אייגענער אָריגינאַליטעט און מיסיאָן, פאר די העכערע אידעאַלען פון קולטור און הומאניטעט, פאר דער פארגייסטיגונג און מאָראַליזירונג פון לעבען, איז דער גרונט־מאָטיוו פון דער אידישער געשיכטע. די איבערווינדונג פון יעדער נאַטירליכער און היסטאָרישער רעאַליטעט, כדי אראָפּצוברייגנען די שכינה און דעם מלכות־הרוח, און פארווירקליכען דעם אידעאַלען שבת־שבתון פון דער געשיכטע, ציט זיך ווי א רויטער פאָדים דורך די יאָרטויזענטער פון דעם אידישען היס־טאָרישען לעבען. אין די אידעען פון שיבת ציון, ביאת המשיח, גאולה,

גערדאנקען וועגען סאָציאליסטישען ציוניזם *)

מיט דעם וואָרט סאָציאליסטישער ציוניזם ווערט באצייכענט דער אויפגעוואכטער און ערוואכטער ווילען פון אידישען פאָלק צו פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, צו סאָציאליסטישער קאָנסטרוקציאָן און צו פרייען נאציאָנאל־קולטורעלען רענעסאנס. אָבער אין דעם וואָרט סאָציאליסטישער ציוניזם ליגען ענטהאלטען מער מעגליכקייטען, אויסזיכטען, היסטאָריש־קולטורעלע פּאָטענצען, כחות פון פארגאנגענהייט און שאפענדע טענדענצען פון דער צוקונפט, איידער אין וועלכער עס איז באגריפליכער אויסטייטשונג און דעפיניציע פון דעם וואָרט. עס איז א צוזאמענפלעכטונג פון ציון און סאָציאליזם — צוויי אומענדליך־רייכע, כמעט מיסטישע קולטור אידעען און היסטאָרישע וויילונגען, וועלכע האָבען איין שורש און איין מקור אין די טיפענישען, אין דעם אפגרונט פון דער מענשליכער נשמה, אין דער היסטאָרישער נשמה. צווישען דיזע טיפסטע קולטור־אידעען שאפט זיך יעצט אן ערלייזענדער סינטעז אין דער ציוניסטיש־סאָציאליסטישער באוועגונג. אין דער באוועגונג פון אידישען פאָלק באוואוסטזיניג און פריי אויפצובויען א סאָציאליסטישע געזעלשאפט אין ציון, וואָס אויף איר יסוד זאָל זיך אויפבויען א נייע, נאָך ניט געוועזענע, מענשליכע קולטור.

אין מיטען פון אלע נאציאָנאלע באוועגונגען, אלע רעוואָלוציאָנערע שטורמען און סאָציאליסטישע האָפנונגען פון אונזער צייט, שטעהט דער סאָציאליסטישער ציוניזם אלס אן אייגענארטיגע אידעע און באוועגונג. אפשר די אייגענארטיגסטע נאציאָנאל־פּאָליטישע און סאָציאל־קולטורעלע ערשיינונג פון דער צייט. אזוי אייגענארטיג און מערקווירדיג ווי דער שיקזאל, די טראגיק און די האָפנונג פון דעם אידישען פאָלק זעלבסט. ערשט דער גייסט פון דער צוקונפט וועט דערקענען און אָפּשעצען פון דער היסטאָרישער דיסטאנץ די גאנצע קולטורעלע און היסטאָרישע גרויס פון דעם סאָציאליסטישען ציוניזם אלס אידעע און באוועגונג.

דער סאָציאליסטישער ציוניזם איז נאָך אמאָל געוועזן א גרויסע ארויספאָדערונג פון דעם אידישען פאָלק געגען דער וועלט און געשיכטע. דאָס תורה־פאָלק און גלות־פאָלק שטעלט זיך איבער דער וועלט, וויל די וועלט באלייכטען, פירען, ערלייזען, דורך זיין אייגענער דערהויבונג און ערלייזונג. דורך די דערקענטנים פון זיין אייגענער קולטור־ווערט און זיין שאפענדער

---

*) פון „טאָג“, מערץ 19טען, 1918.

עתיד לבוא, קץ הימים, אחרית הימים, און אפילו אין דער מיסטישער האָפ־נונג פון תחית המתים קלינגט און דריקט זיך אוים דיזע היסטאָרישע אָריגי־נאַליטעט פון אידענטום.

אין דער משיח־האָפנונג האָט דיזער אייגענאַרטיגער גייסט פון אידענ־טום שטיל געברענט, אין די פאַלשע משיח־באוועגונגען פלעגט ער זיך פאַנאַנ־דער־פלאַקערען מיט א מיסטישער קראַפט און פלעגט דרענגען צו פאַנטאַס־טישע, אָפטמאָל גאָר העראָאישע טאַטען.

פון דיזען אייגענאַרטיגען גייסט פון תקון עולם און היסטאָרישען משיח זיינען דורכגעדרונגען אלע עפּאָכען פון דער אידישער געשיכטע, אלע ענט־וויקלונגס־פאַזיסען פון אידענטום, פון דעם ביבלישען אלטערטום ביז צו דער מאָדערנער צייט. אין אלע ערשיינונגען פון אידישען גייסט, אין דער תורה, אין דער איריש־גריכישער פילאָזאָפיע, אין מדרש און תלמוד, אין דער מיטעלאַלטערליכער פילאָזאָפיע, אין פיוט, קבלה, חסידות; אין אלע אוני־ווערסאַלע אויסערונגען פון דעם אידישען געניוס, אין פילאָזאָפיע, רעוואָ־לוציע, סאָציאַליזם, ליטעראַטור, האָט זיך אויסגעדריקט דיזע אייגענאַרטיגע אידישע אינדיווידואַליטעט, וועלכע וויל איבערווינדען די וועלט פון נאַטור און אויפבויען די מלוכה פון גייסט. אין דיזען שרש פון דער אידישער געשיכטע, אין דעם מקור פון אידענטום וואָרצעלט דער סאָציאַליסטישער ציוניזם. דיזע מאָדערנע, אידישע רענעסאַנס־שטרעבונג איז מער איידער א סאָציאַל־פּאָליטישע באוועגונג, מער איידער א נאַציאָנאַלע אויפהויבונג. די אידעע פון אידענטום, וועלכע איז א שעפּפערישע קולטור־אידעע פון דער מענשהייט, לעבט ווידער אויף צוזאַמען מיט דער באַפרייאונגס באוועגונג פון אידישען פאָלק. די היסטאָרישע פּאָטענצען פון דער אידישער נאַציאָן, וועלכע זיינען נידערגעדריקט און נידערגעהאַלטען געוואָרען, געפינען ווידער אַן אויסוועג, א שאַפונגס־מעגליכקייט דורך דעם, וואָס די אידישע נאַציאָן טרעט ווידער ארויף אויף דער בימה פון דער וועלט־געשיכטע.

ספריה עממית בטורונטו
יידישע פאלקס ביבליאטעק טאראנטא
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO